590501

SACRA RITUUM CONGREGATIONE

Emo, & Rmo Domino

CARDINALI CARACCIOLO

RELATORE

NUCERINA PAGANORUM

Beatificationis, & Canonizationis

VEN. SERVI DEI

ALPHONSI MARIÆ DE LIGORIO

Fundatoris Congregationis SSmi Redemptoris
ac olim Episcopi S. Agathæ Gothorum

INFORMATIO
ANIMADVERSIONES
RESPONSIO
SUPER VIRTUTIBUS,

NEC NON

ELENCHUS, SEU EXPOSITIO VIRTUTUM

Per postremos Annos duodecim.

ROMÆ MDCCCVI.

A 10

APUD LAZARINUM REV. CAM. APOST. TYPOGRAPHUM

NUCERINA PAGANORUM

Beatificationis, et Canonizationis

VEN. SERVI DEI

ALPHONSI MARIÆ DE LIGORIO

Fundatoris Congregationis SS̃mi Redemptoris, ac olim Episcopi S. Agathæ Gothorum.

INFORMATIO

SUPER DUBIO

An constet de Virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate in Deum & Proximum; & Cardinalibus Prudentia, Justitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico, in casu, & ad effectum, de quo agitur?

BEATISSIME PATER

1 Si veracissimo, et infallibili Divini Præceptoris oraculo, *qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in Regno coelorum; Matth.* 5. 19.= MAGNUM vocari in coelis *Venerabilem* ALPHONSUM MARIAM DE LIGORIO illius Causæ acta luculentissime perhibent. Eum propterea talem a Te PIE PONTIFEX MAXIME vicariæ ipsius Christi vocis oraculo declarandum in terris fidentissime sistimus.

2 FECIT profecto, qui non modo Dei mandata servavit, sed Evangelica item consilia sectatus est. E gente quippe prognatus apud Neapolitanos Proceres patritio loco clarissima, abdicatis Familiæ suæ primogenitis, splendidisque nuptiis a Patre propositis, nec non arridenti sibi Foro, Aulæ honoribus, divitiis, et blandiloqui mundi deliciis pro Christo strenue valedicto, velut alter *Avellinus*, nomen Ecclesiæ dedit; imo vero, Abrahæ renovata constantia, exivit de Patria, de domo, de cognatione sua, et venit in terram, quam monstraverat illi Deus. Mundum enim eludens rudi amictus veste, vilique insedens asello Schalensem Urbem petiit, ibique in summa rerum omnium inopia novam in Ecclesia Presbyterorum Familiam instituit, qui ruriculas præsertim Christianis præceptionibus erudirent; cui quidem Congregationi Benedictus XIV. per Apostolicas Litteras datas *die* 25. *Februarii anni MDCCXLIX.* Pontificiæ adprobationis robur, ac *SS̃mi Redemptoris* nomen adjecit.

3 FECIT qui ad perennem Proximorum salutem non modo novam Congregationem Instituit, sed etiam illam adeo sanctis institutis communivit, ut Filii sui ad evangelizandum pauperibus missi, et per utriusque Siciliæ Regna, Pontificiam Ditionem, Germaniam, et Poloniam propagati, hæreditario Parentis zelo fervescere, ejusque, ut ita dicam, animam ducere videantur. = *La memoria di Monsignor Lignori vive in benedizione, e rispetto presso di ognuno, ED IL SUO ZELO VIVE, E VIVERA' SEMPRE &c. NEI DEGNI FIGLI, E SEGUACI DELL' APOSTOLICO SUO ISTITUTO* = graviter ita testatur SERENISSIMUS utriusque Siciliæ REX *Sum. pag.* 2, *init.* Uberrima ergo messis, quam ipsi in mystico Ecclesiæ agro quotidie colligunt, Fundatoris zelo referri debet accepta; juxta illud Eccl. c. 44. = *In generationibus Gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus &c. cum semine eorum permanent bona, hereditas sancta nepotes eorum &c. semen eorum, & gloria eorum non derelinquetur &c. nomen eorum vivet in generationem, & generationem*; et advertit S. Antoninus *in Sum. part.* 4. *tit.* 2. *cap.* 4. *v.* 7., quod = *Dicuntur etiam fructus nostri opera permanentia.*

4 FECIT, qui anno 1762. ab æt. me. Clemente XIII. obedientiæ præcepto *S. Agathæ Gothorum* Episcopus designatus, ita Pastorale munus exercuit, ut *Thomæ de Villanova*, *Francisci Salesii*, *Caroli Borromæi*, aliorumque florentis Ecclesiæ Pastorum renovarit exempla. Sacri hujusce Antistitis heroica, et præclarissima gesta per Testes abunde probata ipsi Agathenses Apostolici Judices uno hocce elogio paucis complectuntur = *Non dobbiamo ommettere di asicurare &c. che avendo Noi avuta la sorte di conoscere, ed alle volte ancora famigliarmente trattare, mentre dimorò da Vescovo in questa Città, e Diocesi, il Venerabil Servo di Dio esser Egli stato UNO DEGLI EROI PIU' SINGOLARI DEL NOSTRO SECOLO, E PER LA DOTTRINA, E PER LA SANTITA' DELLA VITA, un Sacerdote secondo il Cuore di Dio, un uomo veramente Apostolico, Vescovo secondo l' Apostolo, sobrio, prudente, ornato di tutte le virtù, di sana dottrina, stimato da tutti, di uno spirito d'orazione, ripieno di zelo, di fatica, e di pietà, e d' ogni virtù adorno; innamoratissimo di Gesù Cristo Sagramentato, ed appassionato della sua gran Madre Maria Santissima; nemico del proprio comodo, anzi disprezzatore di se stesso; misericordioso con tutti, forte per la Giustizia, tutto opera per il bene del Prossimo, distaccatissimo dai Congionti, e da qualunque interesse; e che altro non aveva in mira, che la Gloria di Dio, e la salvezza delle Anime. La sua memoria è presso tutti in benedizione; e la fama delle sue virtù, e della sua Santità vive tutt' oggi per ogni dove* = (*Proc. Apost. S. Agathæ fol.* 5.)

5 FECIT, qui judiciali Confessariorum omnium testimonio innocentiæ stola in Baptismo accepta candida Creatori reddita (*Sum. num.* 17.) arduum perfectionis iter a prima ætatula aggressus, per omnes vitæ semitas heroicis virtutibus floruit (*Summ. per tot.*) Verum non modo *fecit*, sed item *docuit*.

6 DOCUIT enim *verbo* QUI per *triginta sex* et amplius *annos* Apostolico *Missionarii* munere functus Neapolitani Regni Provincias, Oppida, et Urbes multitudine innumerabiles divinam legem edocuit, populorum mores reformavit, perditosque homines ad Christum convertit; QUI Agathensis Ecclesiæ *per tresdecim annos* gubernacula tenens, quamvis mala semper valetudine usus, Evangelica prædicatione, appositisque legibus ut bonus Pastor erudivit, et pavit Gregem suum; QUI, licet morbis,

bis, senioque fractus anno 1775. sa. me Pio VI. annuente, sese Episcopatu abdicarit, pascendi tamen Christi gregis munus tum privatis monitis, tum publicis concionibus in ultima ipsa devexa ætate *Nuceriæ Paganorum* exercere non destitit.

7 DOCUIT item *scripto* qui animarum zelo accensus *Asceticis*, *Dogmaticis*, et *Moralibus* Operibus, repetitis editionibus mirifice per orbem evulgatis, Christi Fideles ad pietatem informavit. Hisce porro scriptis adhuc ipse Ligorius vivit, ac ita vivit, ut non modo in Italia, sed Germania, Gallia, Hispania, cæterisque Europæ Regnis versari, et habitare nominis sui, suique Apostolici zeli gloria videatur.

8 DOCUIT qui nostra præsertim ætate tempus advenisse dolens, in quo cæci plerique mortalium sanam doctrinam non substinentes ad sua desideria coacervant sibi magistros prurientes auribus, a veritate quidem auditum avertunt, et ad fabulas convertuntur, ipse ministerium suum implens in id totam ingenii aciem intendit, ut scriptis contra *Deistas*, *Atheistas*, *Materialistas*, aliosque Hæreticos Catholicæ Religionis Dogmata docte, et strenue propugnaret.

9 DOCUIT qui de Apostolica Sede meritissimus, Summi Pontificis *Primatum*, *Infallibilitatem* in rebus Fidei definiendis antequam accedat Ecclesiæ consensus, ac ipsius *Auctoritatem supra Oecumenicum Concilium* solidis argumentis vindicavit, imo ad mortem ipsam subeundam pro hujusmodi veritatum defensione sese promptum identidem protestabatur.

10 DOCUIT, inquam, doctissimus hic Antistes, ac ita bene docuit, ut omnibus ejus Operibus tum typis editis, tum manuscriptis ex Apostolicæ Sedis disciplina ad severam trutinam revocatis, *nihil in iis censura dignum fuisse repertum* Sacra hæc Congregatio decreverit *die* 14. *Maii* 1803., cui decreto die 18. ejusdem Mensis SANCTITATE VESTRA annuente Apostolicæ confirmationis robur accessit.

11 Jure itaque, meritoque diximus ipso Christi oraculo Ven. Alphonsum de Ligorio MAGNUM in cœlis esse, utpote qui *fecit*, et *docuit*. Ejus propterea merita postulant, ut hunc virum doctrina celebrem, et Sanctitate admirabilem ad nostræ ætatis præsidium PIE PONTIFEX MAXIME inter Christianos heroas irrefragabili Decreto adscribas. Id item *utriusque Siciliæ* Pientissimus REX a TE enixis votis efflagitat, qui Ven. Alphonsum de Ligorio ad sacras Aras evehendum exoptat, tamquam *lume, ed esempio d' ogni virtù Episcopale, pregio, e decoro ai nostri giorni di questa Città* (Neapolis) *in cui nacque di nobil Sangue, ed uno de più fervorosi, ed instancabili Operarj Evangelici, che abbian mai travagliato in questo Regno al maggior servizio di Dio*; qui propterea existimat, quod *sarà sempre di maggiore edificazione ai Fedeli, e di gloria a Dio l' eterna esaltazione del suo Servo per immitazione, e conforto alla presente generazione, che lo hà veduto frà lei vivere, ed operare, ed alle generazioni venture che averanno UN NUOVO LUME ACCESO NELLA CASA DEL SIGNORE collocato altamente, e venerato nella Cattolica Chiesa*,

12 Sed ex iis quæ hactenus delibavimus Alphonsi habemus imaginem, quantusque ille sit de quo judicium ferendum est satis clare intelligitur; ne tamen a majorum more declinare quodamodo videar, ejus vitæ synopsim texendam aggrediar.

DE VITA V. S. D.

COMMENTARIOLUM

13 Neapolitana Patricia Gens in quinque sedilia partitur. Horum alteri cui a *Porta Nova* cognomen, adscripta est Ligoria Familia avita generi nobilitate clarissima. Ex eadem Joseph Marinæ militiæ Dux XVII. labente seculo in matrimonium ducta Anna Cavaleria æque nobilissima Brundusina fœmina plures ex ea suscepit liberos, eorumque natu majorem Alphonsum Mariam, cujus vitam, quantum commentarii natura patitur litteris consignandam suscipimus.

14 Nobilissimus Genitor partam a majoribus gloriam cum egregia in Deum pietate sociavit. Amplissima quippe, et publica munera integerrima fide, ac singulari prudentia gerens militari præsertim scientia celebrabatur. Illud de eo memoriæ proditum est, summos Christi cruciatus singulis non modo diebus, sed etiam horis cogitare, et recolere consuevisse. Quo vero in id sese facilius excitaret quatuor simulacra Divini Redemptoris varia tormenta patientis tam assidue contemplabatur, ut ea Regiis Triremibus præfectus secum ipse detulerit. Ad hæc porro sese in angustiis orantem sæpe sæpius e Turcarum insidiis incolumem evasisse Deo gratus narrabat. Hinc eo vita functo eadem simulacra in Sacello Collegii SS. Redemptoris apud Juranos venerationis causa asservantur.

15 Lectissima vero Genitrix omnigenæ virtutis fœmina germanum fratrem Jacobum Cavalerium Pium Operarium, ac Trojæ Antistitem, Sanctitatis et Miraculorum fama commendatissimum æmulata, si eum christiani virtutibus omnibus, orationis præsertim, ac pœnitentiæ studio non antecelluit, certe tamen æquavit. Horas Canonicas, claustralis instar, rite ac religiose quotidie persolvere consueverat. In Ecclesiæ jejuniis tam rigida fuit, ut etiam nonagenario major ea religiose servaverit.

16 Hisce itaque Parentibus in suburbana æde Pagi de Marianella forte rusticantibus est natus Alphonsus V. Cal. Octob. anni 1696., ac inde Neapoli in Parœcia, quam a Virginibus nuncupant, sacro fonte regeneratus.

17 Vix infantiam egressus piæ Genitricis educationi apprime respondit. Solebat enim ipsa sæpius per diem, præsertim sub vesperum suis stipata liberis teneras illorum mentes divinis misteriis imbuere, et ad omnium Virtutum actus exercere. Hinc Alphonus ceteris natu major tradita ab optima Genitrice virtutum documenta compositis, modestisque moribus reddere videbatur. Tenera enim ætate, neque cum æqualibus ludere, neque pueriliter quidquam facere visus est, sed ab ineptiis, et nugis prorsus abhorrens amare silentium, et solitudine delectari solebat. Genitorum jussis dicto citius parebat, cæterisque fratribus ad pietatem erat incitamento. Quibus sane rebus domesticis non modo, sed exteris item futuræ sanctitatis, ac cælestis benedictionis, qua præventum omnes existimabant, indub a argumenta præbebat. Comuni vero expectationi judicioque vaticinium accessit. Quum enim Parentes pium hunc puerulum Ven. Viro Vaticani oraculo Heroi *P. Francisco de Hieronymo* e Societate Jesu virtutum fama celebratissimo obtulissent, is eum ad decrepitam ætatem, et ad Episcopalem Dignitatem perventurum, maximoque Ecclesiæ bono futurum prædixit, quemadmodum prædictioni successit eventus.

18 Quamobrem Parentes, ne quidquam omitterent, quod ad hunc Puerum cælesti benedictione præventum pie sanctæque instituendum duceret, alteri

teri eum ex Oratorii Patribus eximia virtute viro P. Thomæ Pagano eorum affini ad virtutem informandum tradidere. Huic Presbytero quamrectissime instituenti pro sua egregia indole docilem se præbuit Alphonsus atque morigerum. Brevi ad pœnitentiæ Sacramentum admissus illud semel, et iterum per hebdomadam obire jam tum consuevit; divinoque Eucharistiæ cibo refici summo fervore cæpit.

19 Decennis piæ cuidam Congregationi apud Oratorii Patres erectæ nomen dedit, in qua nobiles ephebi ad pietatis, et Religionis amorem per spirituales exercitationes inflammantur. Hisce ergo assiduus intererat, ac Sacramentorum frequentia, jugique orationis, et contemplationis studio cœvis suis sese imitandum præbebat. Accidit interea, ut, nescio quo die, Oratorio Præfectus nobiles pueros, inter quos etiam Alphonsum, pomeridianis horis suburbanum rus Principis Arricciæ, cui nomen *Miradoisi*, levationis causa conduceret. Illuc perventi Alphonsum socii rogarunt, ut secum pila luderet; verum is, ut ludum a teneris unguiculis oderat, renuit primum, iteratis tamen illorum precibus, ne in innocenti re singularis videretur, annuit. Licet nunquam pilæ operam ipse dedisset fortuna evenit, ut victor evaderet. Ira eventu percitus Sociorum natu grandior exiguum propositum lucrum Alphonso solvens in minus honesta verba prorupit. Ad hæc ille = ita ne pro vili nummo divina Majestas offenditur? A me Deus avertat tali modo lucrari =, ac interea nummos ad socii pedes abjiciens terga vertit, Inque ruris penetralia secessit. Cæterorum ora præ illius sermonis gravitate verecundiæ rubor incessit, sed ut puerilis fert ætas, paulo post ludo rursus dant operam. Vesper tandem quum esset, singuli rus circumeunt, ut Alphonsum reperiant, ac abdita penetrantes Eum mirabundi in secreto ruris angulo ad B. V. Imaginem arbori consulto appensam genuflexum, prorsusque a sensibus alienatum invenere. Tenero hocce spectaculo hæserunt attoniti, eoque ab extasi excusso, Urbem repetunt secum taciti per viam eventum alta mente volventes, quem domesticis quisque, instar prodigii, nunciavit.

20 Pietati literarum scientiam adjunxit. Ut enim erat ingenio natura sublimi promptoque, ac memoria tenaci, perquam facillime non modo latinam linguam, sed philosophiam, ac Cæsarii, et Pontificii juris scientiam brevi percepit. Quamobrem decimum sextum ætatis annum vix attigerat, et utriusque Juris laurea, ac Senatoria toga, quæ ipsi ætate talis longior erat, in Neapolitano Collegio donatus est. Omnes profecto obstupescebant adolescentulum adhuc ætate immaturum tanta scientia pollere.

21 Quo vero magis literarum, eo magis perfectionis studio proficiebat. Ætate licet grandior a Patris nutu instar pueruli omnino pendebat. Maturo enim tempore ab Acerræ Antistite sacro Chrismate munitus Pœnitentiæ, et Eucharistiæ mysteria frequens obibat, divinis assidue intererat, Beatissimam Virginem, cæterosque Cælites tenero devotionis sensu prosequebatur, et quotidie salutarem hostiam publice per quadraginta horas in templis expositam tanto fervore, corporisque compositione supplex adibat, ut vel ferventiores Ecclesiastici ad hujusce nobilis adolescentuli exemplum erubuerint, propterea que ipsi, quamvis ignoto, sese comites adjungere, ac spiritualem consuetudinem inire sategerint. Uno verbo; tanta pietate florebat, ut licet Genitori, utpote triremium Duci, multi essent gentiles captivi, unus tamen ille, qui Alphonso famulabatur, pii heri motus exemplo, Christianam fidem fuerit amplexus, in eaque pie sanecteque decesserit.

Etsi

22 Etsi vero in seculo viveret nullis ejus oblectabatur blanditiis. Si aliquando sub vesperas tantisper a studiis levabat animum, erudita nonnisi summorum virorum consortia petebat, ita ut vel ipsa studiorum remissio novum studii genus videretur. Castitatis cultor eximius a mulierum conversatione, aspectuque refugiebat, et a choreis semper abhorruit. Hinc si Patris jussu theatrali spectaculo interesse cogeretur, consulto ab eo oculos avertebat. Ubi verò doctorali laurea donatus extitit piæ Doctorum Societati in Oratorii templo erectæ nomen dedit, coevisque, cum cæteris pietatis operibus, tum præsertim misericordia in pauperes, ægrotosque se se absolutum præbuit exemplum. Frequens quippe Incurabilium Valetudinarium petebat, infirmisque ingenti charitatit, et humilitatis sensu inserviebat. Decem, et octo annos natus pliis exercitiis apud PP. Societatis Jesu operam dedit, quibus iterum, ac tertio in æde, quam a Virginibus appellant Congregationis Missionis, repetitis, majoris perfectionis sectandæ ignibus incendi sensit.

23 Sed viginti quinque nondum grandior annis summo Civium plausu Advocati munere fungebatur in Patria. Tanta vero jurisprudentiæ laude, causisque agendis peritia, et ingenio celebrabatur, ut majoris momenti quæstiones inter privatos non modo, sed inter Regni Magnates exortæ illius commendarentur patrocinio. Quod quidem causæ extitit cur præter cæteras amplissimi patrimonii, ac nobilissimi Feudi causa ad ipsum, utpote strenuum jurisconsultum fuerit demandata. Quo gravior Causa erat, eo intensiore studio usus est; mensem propterea in actis diligenter evolvendis, attenteque rimandis impendit. Stata ergo die de victoria securus in judicium venit, tantaque eloquentia, ac rationum pondere Causam peroravit, ut adstantes non modo, sed ipse Judex Dominicus Caravita nutibus, tacitoque plausu inter dicendum victoriam ipsi certo pollicerentur. Vix Alphonsus bene finierat, cum adversarius, quin verba proferret, pacato animo acta pervolvens negativam quamdam particulam Judici animadvertendam perhibuit, qua tota contraria defensio ruebat. Improviso hocce eventu Ligorius, quodam velut ictu perculsus, hæsit attonitus. Quum enim Ipse in ea dicenda causa cæterisque, integre, castèque pro summa religione versaretur, propterea que objecta particula in diligenti actorum lustratione ab ejus oculis excidisset, veritus, ne id malæ potius tribueretur fidei, verecundiæ rubore suffultus parum abfuit, quin exanimis humi procumberet. Tunc adstantes omnes, ipseque Judex de eximia illius religione optime conscii, ut ei animum addant, religiosos quosque viros in hujusmodi innocentes errores facillime defensionis æstu adduci solitos proposuere. Sed frustra. Inter enim illam subitam animi agitationem meliore sibi divinitus immissa mente, arridenti foro, ac mundo valedicere deliberat, locoque discessit. Tribunalis gradus descendens = novi te Munde, tuamque novi fallaciam = inclamabat.

24 Domum perventus cubiculum secessit triduumque jejunus in altissima contemplatione transegit. In solitudine divina vox ad ejus cor eloquebatur, et Ecclesiasticam vocationem exequendam proponebat. Interea temporis Clientes omnes Causasque dimisit. At Genitor ubi ex hacce filii deliberatione, quam sibi in eo et divitiarum, et amplissimorum Aulæ honorum spem jamdiu conceperat, peremptam sibi vidit, intime doluit, prorsusque ira excandescere visus est. Illum modo blanditiis, et consanguineorum officiis, modo minis a proposito removere sategit. Quum vero omnia in irritum cedere vidisset, ægreque tulisset filii repulsam Aulæ pompæ, publicisque choreis interessendi, rus ex Urbe evolavit.

Hac

25 Hac vicissitudine, et quasi conflictu per eos dies exagitatus Alphonsus cum in ejus pectore et erga Genitorem obsequium, et vocationis exequendæ deblrum pene ex æquo certarent, contrarias in partes magna sui perturbatione distrahebatur. Inter alternas fluctuantis animi propensiones dominico quodam die charitatis causa, ut antea solebat, Incurabilium Nosocomium petiit. Illinc reduci divina quædam oborra lux est, qua clare intellexit haud amplius sibi commorandum in seculo. Quamobrem cum forte a Templo B. V. Redemptionis Captivorum non ita procul abesset, illud statim ingressus sese Deo in holocaustum obtulit, suumque ensem ad Deiparæ aram anathematis loco suspendit.

26 Ne vero in re tanti momenti suæ fideret voluntati, P. Pagano, quo conscientiæ utebatur interprete, cælestem mentis illustrationem aperuit, ab eoque in proposito confirmatur. Quo factum, ut se familiæ Primogenitis abdicarit, ac splendidis nuptiis lectisssmæ Puellæ Theresiæ de Ligorio e Principibus de *Presiccio* sibi a Patre propositis renunciaverit. Per eumdem vero moderatorem, perque Avunculum *Cavalerium* Trojæ Antistitem sanctissimis moratum moribus apud Genitorem egit, ut ab eo exequendæ vocationis potestas sibi fieret. Tantis profecto mediatoribus haud ille potuit, quin filium, licet ægre, voti compotem faceret. Voluit tamen ut domi suæ remanerer. Sese enim recipere optabat apud S. Philippi Neril Presbyteros a quibus ultro fuerat admissus.

27 Jam vero, quam, satis comperta divini numinis voluntate, Ecclesiasticæ Vitæ ineundæ deliberationem ceperat, non amplius differendam, sed maturandam omnino existimavit. Die igitur vigesimatertia Septembris 1724. per Archiepiscopum Nazarenum Mirabella a Cardinali Pignattello Archiepiscopo Neapolitano ad id delegatum Ecclesiæ tonsura initiatus est. Mox inferiores Ordines insequenti mense Decembri recepit. Ut statim sese ad Evangelicam prædicationem informaret, Congreg. Apost. Missionum in Metropolirana erectæ nomen dedit. Hujusce Presbyteris sacris expeditionibus vacantibus sese comitem adjungens jam tum Apostolicum munus obibat, ac provincias cum ipsis perlustrans pueros fidei nostræ rudimenta edoecbat. Neapoli commorans sacris omnibus suæ Paræciæ functionibus intererat, collectosque per compita pueros Catholicis imbuebat præceptionibus. Subdiaconatus Ordine insignitus majores quotidie efficiebat in solida virtute processus cum aliorum fructu, et utilitate conjunctos. Oppida namque, et Urbes de more cum Evangelicis Sodalibus ad populos sacra cathechesi erudiendos peragrabat. Inter hæc quum is forte in Saticulana Cathedrali versaretur, illius Urbis Antistes, agnomine *Schinosi*, ab eo sibi ignoto sciscitatur quisnam inter illos Apostolicos viros Alphonsus Ligorius esset, cujus nominis ipse Neapoli nobilem adolescentulum noverat? Tum ille, ut pronus ad Virginis simulacrum orabat, verecundia suffultus, palmis in faciem obductis, ac virgineo se abdens sub pallio = Ego inquit, ille = sum, qui ab hac amantissima Matre Ecclesiasticam vocationem acceptam = refero =. Jam ea ætate tanto sanctitatis plausu celebrabatur, ut Saticulanus Populus, ceteris posthabitis Missionariis, eum discedentem per vestes trahens ad longum iter fuerit prosecutus.

28 Diaconus quum foret lethalem in morbum incidit. In illud ergo vitæ discrimen adductus decretoria nocte ad se simulacrum B. V. Redemptionis Captivorum afferri petiit, ad cujus aram ensem vocationis initio suspenderat. Ita profecto factum, Ingentique miraculo ad Deiparæ aspectum pristinæ valetudini redditus est.

Tali

29 Tali perfunctus periculo ad ecclesiastica obeunda munia alacrior rediit. Congregationis enim S. Philippi Nerii templum, Patresque quotidie frequentans, quorum Genitoris voluntas sibi interdixerat contubernium, spiritum ducere satagebat. Summo propterea mane ibidem divinis intererat mysteriis, ac fere quotidie sacra dape reficiebatur. Ægrotis in publico Xenodochio ingenti charitate inserviebat. Quo vero ab urbano strepitu remotus liberius Deo uni vacaret singulis mensibus per aliquot dies cum adlectis quibusdam egregia pietate Presbyteris, Clericisque in rusticam secedebat domunculam, ubi extructo altariolo divinis laudibus incumbebat. Sobria, et frugalis omnium erat mensa, in qua ad alendos pauperes cibum quisque seponebat: Oratio, psalmodia, ac rerum divinarum commentatio comunis: Sermo per diem, nisi de divinis, aut necessariis, fere nullus. In tolleranda rerum inopia, et agrestis illius recessus incommodis patientia summa: In flagellando denique corpore ingens studium. Quibus in rebus Alphonsi fervor enitebat. Sed incensum, quo ipse in Deum ferebatur amorem non poterat, quin aliis communicaret. Quamobrem sermones sæpe de Dei amore, seculique vanitate habebat ad populum, in templis præsertim, in quibus salutaris hostia per quadraginta horas publicæ fidelium venerationi erat exposita. Id vero primum in sacra S. Joannis æde, cui a *Porta* cognomen, ferventer egit.

30 Jam tum sermonis gratia ita a Deo ditatus videbatur, ut mire in auditorum animos divinum amorem ingereret. Id profecto causæ extitit, quod Sacerdos vix effectus dignus ipse a Cardinali Archiepiscopo Pignattello fuerit habitus, qui ad sacras exercitationes universo Neapolitano Clero in S. Restitutæ Templo tradendas eligeretur. Nec spes illum fefellit. Tanta enim sagacitate, consilii maturitate, verborum pondere, pietateque ad venerabilem cœtum verba fecit, ut et ingentem fructum, et Archiepiscopi, totiusque Cleri plausum fuerit assecutus.

31 Sacerdotali charactere insignitus ita se gessit, ut non tam a dignitate exornari, quam illam moribus suis ornare visus sit. Majoribus enim ad tanti muneris administrationem virtutum ornamentis se diligentius comparavit, operamque omnem et curas ad suæ, ac proximorum salutis dumtaxat studium, ad Ecclesiæ commoda, ad divinæ gloriæ incrementum referre prorsus instituit. Rem divinam quoquo mane ferventer facere, miseris ubique occurrere, ad Pœnitentiæ Tribunal, ampla in id ab ipsis Sacerdotii primordiis per Archiepiscopum potestate facta, diu aures præbere, sacram cathechesim conferto populo exponere, ac per oppida, imperviosque pagos cum Apostolicæ Missionis Collegiis evangelium prædicare in more ipsi fuit. Splendidissima licet familia natus sacerdotali veste ad talos usque ducta semper incessit, eaque tam obsoleta, atque pannosa, ut olim Hercules germanus frater ab eo attrita tunica e Missionibus reduce nova indui, ex vili licet sago comparata, multis, ac iteratis precibus vix impetrarit.

32 Per id tempus anno scilicet 1724. e Synensi Regno Neapolim eo consilio advenerat Apostolicus vir Matthæus Ripa, ut Congregationem instituret, in qua, tum juvenes Synenses, quos secum adduxerat, tum Itali sacris habendis Missionibus imbuerentur, qui eo Cathulicam Fidem afferrent. Cum tanto itaque viro charitatis causa publicum xenodochium quotidie petente facile fuit Alphonso ad id item dedito consuetudinem inire. Ut autem novum illud institutum animarum saluti accommodatum sibi maxime probabat, sic ad illud promovendum sese comitem obtulit. Quamobrem relicta paterna domo in ejusmodi Congregationis ædem secessit.

Tan-

Tanto itaque zelo in juvenum animos ad Missiones informandos incubuit, ut merito illius operis efectio Alphonso potissimum sit referenda. Præter domesticas exercitationes, publicas eo in Templo concliones habebat, sedulamque audiendis Confessionibus operam dabat. Illud memoriæ proditum est, cum primum is in sacra Synensium æde de seculi vanitate ad populum verba fecit, tresdecim puellas post auditam concionem abdicatis nuptiis, sese Deo ultro vovisse. Sic item, quum olim Alphonsi genitor via forte iret, quæ ad templum ducit, populi frequentia allectus illud ingressus, ut filium concionantem audivit, divino actus amore illacrymans inclamavit = me filius veram Dei cognitionem edocuit =.

33 Sed Alphonsi charitas intra Civitatis fines coerceri non poterat. Quamobrem quum illius nominis, ac Sanctitatis celebritatem ubique fama vulgasset, ad sacras habendas Missiones certatim ab Antistibus expetebatur. Quocumque vero accitus foret cum adlectis sociis adibat, ac sacra Cathechesi, concionibus, audiendisque Confessionibus cujuscumque generis hominibus præsto erat. Tantum in id elaborabat, ut post Aletinas Missiones veris anni 1730. gravem inciderit in morbum, a quo tantisper levatus, quo fractas vires salubriore cælo recuperaret, ad Amalphitanam oram invitatus petiit. Ubi id Scalæ Vicarius rescivit apostolicam ejus operam Imploravit. Ægritudinis ergo immemor ad illam Diœcesim se contulit, ac in pene dirutam cujusdam eremi ædiculam prope templum S. Mariæ de Montibus se cum sociis recepit. Haud tamen innumera fere incommoda, quot in ea solitudine tolleranda sibi erant, ipsum ab Animarum salute retardarunt. Instituta enim cum Sociis, Cœnobitarum instar, religiosa vitæ ratione, plebem christianis præceptionibus erudiebat, et flagitiosos e perditionis via ad rectum salutis tramitem per pœnitentiam revocabat.

34 Interea dum Apostolicis hisce exercitationibus operam dabat a Scalensis Asceterii Monialibus, quibus a SSmo Salvatore nomen Inditum erat, ad præbendas confitentibus aures expetitur. Cæteras easdem Virgines vitæ sanctitate, ac cælestibus charismatibus eminebat quædam Maria Cælestis agnomine Costarosa, quæ Foggiani gynæcei Fundatrix inde fuit. Hæc profecto sacra exhomologesi apud Alphonsum peracta, ei pandit, divinam esse voluntatem, ut ipse, relicta urbe evangelicis Operariis satis instructa, Presbyteros congregaret, quorum esset per sacras cathecheses, et Apostolicum munus esurientibus divinum frangere panem, rusticorum scilicet saluti prospicere.

35 Ad hæc, qua hæroica humilitate præstabat, Alphonsus respondit: *memet satis, meamque novi imbecillitatem ad hujusmodi instituendam Congregationem omnino imparem, tua ergo te fallit opinio* = Sed illa consilii tenax = *divinum*, addit, *tibi placitum exequendum, ac tot rusticorum miseriis Sacrorum Ministrorum ope carentium occurrendum omnino est* = Charitas ergo, et humilitas Alphonsi sensus, mentemque in diversa trahebant, atque in id cum Moniali altercatione facta, ab ea se tandem expedivit.

36 Ad suam reversus ædiculam, cubiculum petlit, ibique audita recogitans ex corde Ingeminare suspiria. Id quum ex comitibus alter Joannes Mazzinius omnigenæ virtutis vir forte subodorasset, tantæ perturbationis, et angustiarum causam ab eo sciscitatus audivit. Tum ille afflictum erigit, seque socium operis pollicetur. Verum homini de divina voluntate inprimis anxio hinc tot pietatis opera, quibus in Urbe sese exce-

cebat, inde proposita sibi major rusticorum indigentia præ oculis obversabantur. Jussus tandem a Socio totius rei curam Deo uni committere, lumenque ab eo precibus implorare pristina tranquillitate donatus est.

37 Peractis in Scalensi Diœcesi Missionibus Neapolim revertitur. Nil profecto habuit antiquius, quam, ut moderatori suo P. Thomæ Pagano Oratorii Presbytero animi anxietates, causamque aperiret. Verum ille eum in re tanti momenti P. Ludovicum Fiorillo e Dominicana Familia Sanctitatis fama commendatissimum consultum misit. Accidit interea, ut sanctus hic vir Alphonso sibi antea ignoto obviam factus majora a se Deum expetere improviso significarit. Quamobrem ipse erectus animo rei gestæ seriem eidem exponit, cujus consilio in deliberatione capienda tamquam divino oraculo uteretur. Ille itaque temporis modo ad consultandum, orandumque Deum quæsito, paulo post redeunti Alphonso in hæc verba respondit = *Opus, quod meditaris, opus Dei est. Quemadmodum lapis e monte in vallem ruit, sic jacta in Deum cogitatum tuum. Persecutiones habebis, ne ideo tamen terrearis. Opus perfice. Dei enim opem experieris* = Hoc porro responsum quum is ad suum Moderatorem P. Thomam Pagano attulisset, ratum ille habuit probavitque.

38 Tali modo Dei cognita voluntate, ne in novo aggrediendo Instituto sibi uni fideret sese tutum moderandum commisit Stabiorum Antistiti Thomæ Falcoja docto sane viro, et in asceticis præsertim rebus experientissimo, utpote qui e Piis Operariis ad Episcopatum fuerat evectus. Hujusce itaque consilio, ac alterius amplissimi viri Sanctorii Schalensis Antistitis, qui ad novum Institutum in sua Diœcesi primo fundandum sese ultro exhibuerat, Alphonsus sibi socios adjungere sategit.

39 Sed jam novæ fundationis rumor Neapolitanam Urbem pervaserat. Quamobrem persecutionum fluctus, quos Ludovicus Fiorillo Alphonso prædixerat, statim exorti sunt. Nam consanguinei non modo, imprimisque Genitor, sed affines item per urbana amicorum studia, perque ipsas irrisiones eum a proposito avocare pertentant. In id quoque Apostolicarum Missionum Socii ne tanto destituerentur auxilio, omnia apud Cardinalem Pignattellum studia viresque contulere. Hinc veritus, ne inter hujusmodi insectationes Presbyteros inveniret quos ad suum Institutum, vitæque rationem aggregaret, eumdem Dei virum Ludovicum Fiorillo per epistolam adiit, divinam ejus precibus opem imploraturus, qui postride Kal. junias anni 1732. ita rescripsit = *Putas ne me tui tuique negotii, quod ad tantam Dei gloriam pertinet, fuisse oblitum? Illud imprœsentiarum magis, quam antea mihi cordi est. Deo fide, nec exiguo Sociorum numero animum deponde. Pauci, iique Apostolici, pro multis tibi erunt. Si adhuc ego in seculo forem summæ fortunæ loco haberem memet ad asportandas tarcinas tibi in comitem adjungere.*

40 Ubi vero tum Neapolitanus Archiepiscopus, tum alii, qui operi adversabantur, P. Fiorilli consilium Alphonso datum rescivere, immutata repente sententia, novum Institutum patrocinari, ac auctorem venerari, summisque laudibus efferre cœperunt. Quamobrem ille, ineunte Novembre anni 1732. Parentes, Patriam, domum, amicosque relinquere statuit. Hoc autem in eventu miram animi altitudinem ostendit. Ejus enim Pater ad extremum filii tentamen per tres solidas horas humeris abeuntis inhærens per lacrymas, perque lamentabiles voces ne se afflictum relinqueret est obsecratus. In acerrimo hocce conflictu inter naturæ Deique voces tam fortiter se gessit Alphonsus, ut præ resistentiæ vi totis contremuisse artubus suo inde familiari retulerit. Parta de seculo victoria,

ria, vili insidens asello Scalam profeiscitur. Humilem ibi cum inventis ex condicto sociis domunculam nactus, Antistitis facultate, Oratorium erexit, in quo V. Idus ejusdem mensis Sancto Spiritu per solemnem Missam invocato, perque Ambrosianum hymnum Deo redditis gratiis, cujus benignitate res bene felicicterque vertisset, novæ Congregationis fundamenta jecit, eamque primum a SS. Salvatore appellavit.

41 Hic Alphonsi, ac Sociorum sese charitas, ac virtus exercuit. Ædes in primis ex quibusdam locatis domunculis in unam redactæ omni prorsus commodo, necessariisque rebus carebant. Nam humi super vile stramen somnum carpebant: cibus, præter jusculum, illudque insipidum, ad arcendam famem fere nullus suppetebat. Duro et haud fermentato pane ex pistoris imperitia, vesci debebant. Is enim erat Vitus Curtius ingenuus, ac opulentus Aquævivæ vir ad id numquam exercitus, qui novi Instituti utilitate illectus, cælestique visione monitus seculi commodis propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Patrum cætu depoposcerat. Hujusmodi vero cibo non nisi humi strati lapideque ad collum appenso singuli vescebantur. Haud tamen hocce pœnitentiæ genere, ac summa rerum inopia contentus Alphonsus jusculum industrie reddebat amarum, aspero cilicio corpus domabat, ferreisque flagellis sese cruentabat; quod quidem ut cæteris occultaret, purpuratos cruore parietes pennicillo mira dexteritate dealbabat. Indictis præterea sociis quotidianæ vitæ exercitationibus, quod sibi supererat temporis silentio, jugique orationi tribuebat. Scalensis namque Antistitis venia Altaris Sacramento in Sacello reposito, illius præsentia, instar Paradisi gaudii, delectabatur.

42 Neque vero contemplativa vita cum comitesque ab activa retardabat, cui præsertim sese instituto dicarant. Rudem porro plebeculam christianis erudiebant præceptis, sacris expeditionibus per pagos, et oppida ingenti labore operam dabant, peccatores ad Christum quotidie plurimos per salutarem Confessionem adducebant, devotos homines ad perfectionis iter moderabantur, ubique tandem criminibus, vitiisque bellum indicebant. Quæ sane res per Diœceses, ac loca vulgata, ut magnam Populorum benevolentiam, ac sanctitatis famam Alphonso conciliavit, sic in causa fuit, ut ad ipsum, sociosque ultro rusticorum turba ad eluendas animi sordes ventitaret, ac probi Presbyteri sancta æmulatione incitati sese in comites adjungerent.

43 Verum infernus Christianorum hostis, ut vaferrimus est, Alphonsum tantam animarum segetem e suis faucibus eripientem ab incæpto retardare conatur. Quorumdam enim sociorum animis boni specie consilium ingessit, ad erudiendam liberalibus disciplinis juventutem, præter Missiones, scholæ item vacandi. Cacodæmonis fraudem subodoratus Alphonsus id muneris ab instituto prorsus alienum suis inesse recusavit. Qua enim sapientia pollebat, intellexit, quod si in Missionum domibus Scholis aditus pateret, multum utique de vera in proximos, præsertim ignaros, rusticosque charitate imminutum iri; Patres quippe imbuendis adolescentium mentibus dediti facile ab Apostolico munere deferbuissent, vel saltem in diversa distracti Missionibus raro vacassent; decrevitque propterea Congregationem, quo divinitus fuerat excitata spiritu, eodem alendam, et conservandam esse, uni rusticorum saluti fore semper addictam. Hæc porro Alphonsi consilium cum præjudicatis sociorum animis minime probasset, omnes eum deseruere, præter Vitum Curtium, ac P. Cæsarem Sportelli, cujus vitæ integritatem ipsius defuncti corporis integritas

ad hæc usque tempora ostendit. Quamobrem in ipso ortu Congregationis interitum vehementissime doluit.

44 Quonlam vero in novo aggrediendo Instituto divinam dumtaxat gloriam respexerat, ita reparandæ jacturæ opem ab uno Deo inter sueta charitatis opera, multasque preces expectavit. Nec frustra. Suscitavit porro Deus Sacerdotes fideles, qui juxta cor suum, et animam suam facerent; plurimos scilicet adjunxit Alphonso Presbyteros, qui rusticorum miserati eorum saluti se penitus manciparunt. His potissimum suadentibus ipse novam fundavit Missionum domum in Calatinæ Diœcesis pago, quem a *Captivis* appellant. Quum vero Sociorum numerus quotidie magis augeretur, anno 1735. alteram erexit domum in Juranorum oppido Salernitanæ Diœcesis, cui SSmæ Trinitatis titulum indixit.

45 Hosce igitur socios apostolico spiritu ferventes Dei beneficio nactus Alphonsus, quod jamdiu moliebatur, in præsentia exequi statuit, ut totius Instituti formulam ad certa capita, Regulasque redigeret, votaque Deo nuncupanda decerneret, quibus omnes in unum congregati vitam, moresque componerent; ad eam quippe diem comuni tantum officio, ac pietate ducti sine certis, ac propriis legibus, et magistratibus vixerant. Ergo precationibus, jejuniis, ac prudentum Virorum consiliis, præsertim P. Thomæ Pagano, P. Ludovici Fiorilli, Canonici Julii Torni doctrina clarissimi, ac Thomæ Falcoja Stabiorum Antistitis, in eam rem quam accuratissime adhibitis, Regulas condidit tanta sapientia refertas, ut eas ubi domus fundavit, fundavit sane plurimas, sacri Antistites omnes, ac dein Summus ipse Pontifex adprobarint.

46 Ad earum itaque tramites sociis proposuit, ut quandoquidem Christum Dominum sibi pro viribus imitandum cuncti susceperant, quoniam ille sese perfectum, atque integrum holocaustum Deo Patri pro salute humani generis obtulisset, prorsus oportere, ut ipsi quoque per simplicia vota voluntariæ Paupertatis, Castitatis, Obedientiæ, ac Perseverantiæ usque ad obitum in Congregatione, pro suo modulo Christum effingerent.. Ita porro factum post multas preces sacrumque recessum die pœnitenti Magdalenæ sacro XII. Kal. Augusti 1742. Hisce vero votis tria item alia singuli addidere, nullam extra Congregationem dignitatem acceptandi, vitam perfecte comunem servandi, ac ad Infidelium plagas Crucis Vexillum afferendi, si id a Christi Vicario Romano Pontifice, sive a Generali Præside jussum sibi fuerit.

47 Necessum inde quum foret, ut unus eligeretur, qui cæteris ampla cum potestate præesset, collatis ad id Patrum suffragiis, in Rectorem majorem (sic enim qui cunctos moderaretur appellare placuerat) Alphonsus, nemine prater ipsum Alphonsum discrepante, electus est.

48 Inter hæc Congregatio majorem in modum crescebat maximique celebrabatur. Qua quidem re ex animo gavisus Alphonsi Genitor ad Juranorum domum se contulit. Hic vero filii sui, ac sociorum sanctitate, eorumque Apostolico zelo usque adeo captus est, ut sese antea instituto adversum in Congregationis Laicum obtulerit, quod quidem, obstante filio, explere nequivit.

49 Quum itaque novi Instituti fama bonusque odor manaret quotidie latius, Presbyteri, qui certatim Alphonso nomina dabant, ubique ab Antistibus expetebantur. Hinc Dei Famulus, præter hactenus fundatas domos, III. Id. Octobris anni 1742. *Nuceriæ Paganorum* aliam Missionum domum erexit, eamque una cum templo Archangeli Michaelis clientelæ commi-

sit,

sit; Huic vero fundationi aliæ successere domus S. Mariæ Consolationis Terræ *Iliceti* Diœcesis Bovinensis an. 1745. Domus S. Mariæ *Matris Domini* in Oppido Caputsyleris Diœcesis Compsanæ Irpinorum anno 1747. Domus S. Mariæ in Cælum Assumptæ S. Angeli ad Trullum (ad *Cupulum* vulgo nuncupant) in statu Beneventano anno 1757., ac demum domus Missionis Agrigenti in Siciliæ Regno anno 1760.

50 Interea quum cl. me. Cardinalis Spinellus senior anno 1746. ab Immortali Pontifice Benedicto XIV. ad moderandas Missiones per Neapolitanum Regnum fuerit delegatus, Alphonsum in Apuliam misit. Commentarii brevitas omnino non sinit singula ejus gesta, mirasque conversiones per Diœceses Trojæ, Bovini, Trivici, aliasque illius Provinciæ Urbes, et oppida summo zelo peractas narratione complecti. Unum hic loci commemorabo, ex quo cætera percipi queant, eum in Collegiata Foggiæ, quæ Trojæ Diœcesis Civitas est, homines ad Deiparæ devotionem ferventer excitantem B. V. apparitione coram universo populo fuisse dignatum. Res ita evenit. Eo in Templo vetustissima, eaque lignea Dei Genitricis icon colitur, quam a *septem velis* nuncupant, argentea lamina undequaque munita, præter ovale velatum spatium Virginis vultui respondens. Hanc porro Imaginem prodigiis celebrem Evangelii Præcoe proprio Sacello ad Aram maximam concionis tempore translatam voluit. Solemni itaque pompa, ingentique frequentia populi Novemdium in Deiparæ honorem instituit. Quodam vespere quum solito ferventiori zelo Mariæ laudes, et glori am extolleret, populumque ad ejus inflammaret amorem, repente ex ovali velato spatio decorus Cæli Reginæ vultus omnibus sese dat intuendum, ac lucis inde radius exortus, temploque transverso pergens, faciem Alphonsi perculit. Quo factum, ut ipse cunctis in ecstasim raptus, ac pene exanimis apparuerit. Repentino duplicique prodigio obstupescens universa hominum multitudo miraculum inclamat, ac lætitiæ singultibus pœnitentiæ clamores ingeminat. De re, quæ coram tot Testibus accidit, quotquot concioni aderant, aderant vero cujuscumque conditionis innumeri, haud est ambigendum; Imo vero postea ad illam celeberrimam Imaginem corona solemni ritu donandam de prodigiis inquisitione facta, debuit ipse Dei Famulus miram commemoratam visionem pro veritate testari.

51 Sed illuc revertor. Fundatis jam, quemadmodum dicebamus, quamplurimis Congregationis domibus, quo firmius illius Regulæ subsisterent, ac servarentur exactius ab æt. me. Benedicto XIV. earumdem adprobationem Alphonsus petiit, obtinuitque per Apostolicas Literas dat. xxv. Februarii 1749. Inditum vero Congregationi SS.Salvatoris nomen in illud SS. Redemptoris Pontifex immutavit, quo eam ab alia jam erecta ejusdem tituli Religiosa Familia distingueret. Nihil inde Alphonsus sategit magis exemplo verboque, quam ut sodales Instituti regulas rigidæ executioni mandarent. In singulis porro actibus omnes ipse præibat, et in adimplendis votis irreprehensibilis extitit. Licet supremus Præses, moderatoribus tamen suis religiosissime parebat, imo tantum sibi obedientia cordi erat, ut ad illius nomen vel ipsis Laicis obtemperaret. Castitatem quoque adeo coluit, ut Angelus sine corpore appellaretur.

52 Paupertatem denique veluti Congregationis basem constituit. Eam namque vel ipsa Domorum ædificia redolere volebat, quarum mesaulas duodecim cubitis altiores vetuit. Cellularum januas rudes, parietes nudos, ac uniuscujusque Alumni supellectilem pauperem fore constituit. Fundationis initio fenestrarum clathros papiraceos voluit; progrediente autem tem-

tempore, majoris lucis ad studium obtinendæ causa, vitreos esse sivit. Suos census haud ipse administrabat, sed apud rei familiari præfectum in commune bonum, ac pauperum eleemosynam seponebat. Paupertatis amore papiraceæ frusta, et epistolarum segmenta ad sua delineanda opuscula servabat, nullumque in edendis libris lucrum spectavit. Obsoleta tandem, ac resarcinata tunica, attritisque calceis utebatur.

§3 Pro Regula statuit, ut Locales non modo Rectores, sed Imo et supremus jurisjurandi religione obstringeretur, nullum pecuniæ usum sodalium arbitrio absque Præsidis venia permittendi - Congregationis gubernacula ut ipse tenebat, omnes, singulasque Domos quoquo anno, sive per sese, sive impeditus per visitatores lustrabat, ac minimas quasque novitates a Rectoribus forte in paupertatem, cæterosque Regulæ articulos inductas ignito zelo redarguebat. Annua visitatione peracta per encyclicam ad singulas domos missam Regularem observantiam, ac uniuscujusque onera in memoriam revocabat.

§4 Ne ullam vero exercendæ charitatis occasionem omitteret, hospitalitatem in Congregatione maxime voluit exerceri. Advenis profecto suas Domos patere, omnique ope eosdem per Sodales foveri exigebat. Si quem Rectorem erga illos aliquantisper avarum resciret, censorem addebat, cujus esset illius defectus in excipiendis hospitibus ad sese referre, quo posset eorum liberali honestoque hospitio consulere. Ægrotos vero mira charitate complectebatur. Quocumque enim loco esset ad eos spirituali, ac temporali ope juvandos se conferebat. Imo, et pericula, et mortem ipsam ultro appetere non dubitavit, si proximi salus id postularet. Anno circiter 1756. invaserat finitimam Messanensem Provinciam epidemica lues, totique Regno impendebat ejusdem calamitatis periculum. Itaque Alphonsus se voto obstrinxit, ut, si morbus invaderet, curæ insisteret animorum corporumque hominum, iisque juvandis operam, ac vitam quoque suam impenderet. Avertit divina clementia quod metuebatur malum, sed si defuit Alphonso periculi subeundi occasio, voluntas certe non defuit.

§5 Ut eximio itaque in ægrotos ferebatur amore, nil magis domorum Rectoribus commendabat, quam erga infirmos Sodales charitatem. Nulli, ajebat ipse, parcendum pecuniæ, nullisque incommodis ad ægros fratres juvandos. Vix eorum quisque in morbum incidebat, statim ei Alphonsi charitas præsto erat. Maxime vero studuit, ut dapes iis apponendæ bene forent comparatæ, quas propterea per sese examinare volebat. Alios necessarios, semet inutilem appellans pro Sodalis alicujus vita suam Deo offerre consueverat. Neminem ob ægritudinis causam a sua Congregatione dimisit; imo vero Sodalibus pthysicum quemdam adolescentem domum remittere volentibus vehementer obstitit, ægrotosque ob eorum preces non onere, sed utilitate Congregationi esse dicebat.

§6 In moderandis autem sodalium animis mira prudentia utebatur. Rigorem cum lenitate miscens vultum in sontes induebat severiorem, in cæteros hilarem. Si quis in minimis paulo negligentior foret, indulgebat ultro, humanam incusans fragilitatem, monebat tamen, ut a parvis quoque defectibus abstinerent, ne paulatim in majores inciderent. Munera meritis non personis distribuebat, eaque cujuscumque viribus ingenioque accommodabat. Teneras tyronum mentes et sacris habendis Missionibus, et perfectionis vitæ præceptis inter ipsos etiam familiares sermones imbuebat. Uno verbo: in tam aureo regimine pax una erat Alumnis gaudiumque commune.

At

57 At invidus pacis hostis nullum non movit lapidem, ut sancti Fundatoris, suorumque animos perturbaret. Lites propterea per maleferiatos homines in novum Institutum, ejusque domos excitavit, quibus illud pene ad interitum est insectatus. Id vero haud Alphonsi animum fregit, sed magis in Deum erexit. Per sese enim, perque socios precibus, multisque hostiis sibi numen propitiare sategit; iis regularem observantiam enixius commendavit, omnibusque, præter suetas afflictationes, jejunium quoquo sabatho, die vero lunæ peculiarem corporis flagellationem, et quotidianam tandem nonagesimi psalmi recitationem indixit. Singulis vero Divini Salvatoris exemplum, qui coram rondente se obmutuit, oravitque pro inimicis, totis viribus exequendum proponens eos mirum in modum ad reponendam in Deo spem erigebat. Metuentibus enim illis Congregationis interitum majorem in dies stabilitatem, præsertim vero post suum obitum vaticinans promisit. In refellendis item calumniis unam respexit Congregationis innocentiam, quin in protervum, ac petulans Adversariorum ingenium moresque insurgeret, sed christiana mansuetudine defensioni studens victoriam reportavit; ipsisque adversariis progrediente tempore summis maximisque beneficiis injurias compensavit. Quo factum, ut viri sanctitatis, ac Instituti fama longius latiusque manaret.

58 Qua vero hostes charitate, cæteros quosque Proximos heroice dilexit. Per omnes enim suæ Congregationis domos mandavit, ut quotidie egenis alimentum distribueretur, etiamsi nullo ipsæ certo censu fuissent instructæ. Ajebat siquidem quo largius sodales pauperibus, eo largius Deum sibi alimentum provisurum, quemadmodum probavit eventus. Nam inter locupletissimas eleemosynas nunquam providentia defuit. Quamobrem ipse stata diei hora singulis egenis stypem, et alimenta elargiebatur. Præter vero comunem hanc eleemosynam civilium item familiarum inopiam proprio ære levabat.

59 Eximium hunc viri amorem in Proximum miraculo Deus cohonestavit. Accidit, nescio quo die, ut egena quædam fœmina, quam a turpi corporis quæstu Alphonsus ad castum Christi amorem reduxerat, ac certa stype, ne ad ingenium rediret in singulos menses alebat, eam petitura Nucerinam Domum adierit. A janitore dum illum acciri rogat responsum accepit, eumdem Neapolim fuisse profectum. Tristi nuncio maxime dolens templum ingreditur, ibique sese ad recipiendam stypem Alphonsum invitantem reperit. Eleemosynam ab ipso de more recepit, egressaque templo cum janitore conqueritur, quod sibi Alphonsum Nuceria absentem simulasset, dum ille versabatur in templo. Eventu obstupescens homo iterum affirmat eum Neapoli commorari, ac nonnisi cælesti bilocationis dono potuisse ibi elargiri eleemosynam.

60 Ex heroica hacce charitate in Proximos zelus ille manavit, quo singulorum æternam salutem vehementer optabat. Præter enim in id congregatam Presbyrerorum familiam, omnes suæ vitæ horas, imo vero momenta in juvandis Proximis insumebat. Votum quippe voverat ne minimum quidem temporis momentum terendi, quin aliquid ad Dei gloriam, aut Proximi bonum vel moliretur, vel ageret. Nullam propterea ejus rei causa molestiam timuit, nullam defugit curam, laborem nullum detrectavit. Assiduus Pœnitentibus aures præbebat, anxiis consilia dabat, animasque ad rectum salutis iter incenso studio adducebat. Qua in re summa prudentia præstabat. Ascetica enim colloquia privatim, non publice habens, haud sermonem ultra necessitatis metam protrahebat. Nihil ad assentatio-

clonem, et gratiam concedebat, sed juxta evangelica monita absque ulla personarum acceptione animas dirigebat. Cujuscumque statui ita se accommodabat, ut quod seculari, vel proficienti concedebat, religiosis, ac perfectis denegaret. Suavi hacce prudentia innumeros homines ad perfectionis apicem adduxit. Quo fiebat, ut ad ipsum consulendum ingens quotidie esset concursus, ac vel ipsi celebriores animarum moderatores eum consultum adirent; propterea que Director Directorum publice appellaretur.

61 Difficile dictu est, quot per ipsum fuerint ablata scandala, impedita crimina, ad Christum conversi peccatores. Modo huc, modo illuc ad evangelizandum pauperibus peragrabat, certatim ab Antistitibus requisitus. Nulli parcebat incommodo, nulloque impediebatur obstaculo, quominus divinum amorem in proximorum animos ingereret. In concionando tantum aberat, ut vanæ aucupandæ gloriæ lenocinio duceretur, quin imo, procul acta sublimitate sermonis, evangelicam vocem imperitorum captui accommodaret. Nihil propterea magis sociis, cæterisque Divini Verbi Præconibus per editam epistolam commendavit, quam ut Christum Crucifixum absque ullo fuco, verborum flore, delectuque orationis prædicarent. Hinc nullam ipse instituebat Missionem, quin Populos ad salutares pœnitentiæ lacrymas commoveret. Plus enim ipse simplicitate in persuadendo valebat, quam alii calamistris, et lenociniis. Qua de re omnes illius doctrinam ex cælesti orationis fonte haustam existimabant. Inter vero Apostolica munera sui prorsus oblitus unis omnino proximis vivere videbatur. Non ergo mirum si in Amalphitana Diœcesi Missiones habens viro populum arguenti, ne ad ipsum pomeridianis horis adhuc jejunum confessionis causa ire pergeret, libere responderit, eo sese, non ad manducandum, sed ad salvandas animas contulisse.

62 At quoniam Amalphitanæ Missionis Incidit commemoratio, non abs re erit ea brevitate, qua nihil est in historia dulcius, ingentem animarum fructum, ac mira quædam in Amalphitana Urbe anno 1756. ab Alphonso patrata enarrare. In ea enim innumeros peccatores ad pœnitentiam, fœminasque plurimas publice prostitutas a libidine ad honestæ vitæ sobrietatem adduxit, quæ pœnitens vitæ genus obfirmato inde animo retinuere. Plurimum item elaboravit, obtinuitque revera, ut Amalphitanæ Mulieres ad modestiam recto capite incederent. Hæ vero omnes anteactæ vitæ pertesæ instrumenta ad profanos modulandos cantus adhiberi solita ad Alphonsum ultro adduxere; quæ ille publice combussit.

63 Tantæ commotionis causa ingens potissimum miraculum extitit: Fuit autem hujusmodi. Altera in concione, quum ad Deiparæ patrocinium invocandum populum incitaret, ignito actus zelo inclamavit: *Ego pro vobis Virginem rogabo:* Hæc vix bene finierat, ac orantis instar composito corpore, duobus fere cubitis supra suggestum elevatur in aera, ejusque facies subito splendore e laterali B. V. simulacro prodeunte, velut Seraphim irradiatur. Miro spectaculo ad sex circiter minuta protracto, qui fuerint in universa multitudine pœnitentiæ sensus, quique publici clamores facilius mente percipi, quam verbis exprimi potest. Is vero ab ecstasi revocatus = *Lætamini* inquit, *quod dulcissima Mater gratiam pro vobis intercessit* = Gravissimi itemque plurimi oculati viri rem publicis in tabulis sacro jurisjurandi vinculo testati sunt.

64 Non hic tamen finis prodigiis, quæ in Amalphitana Missione accidere. Eodem quippe momento, quo in templo e suggestu prædicabat, domi confessiones excipere visus est. Quum item suum pallium ob ingentem sancti-

etitatis famam clam a devoto viro in frusta comminutum fuisset, dum pœnitentibus antelucano tempore præbebat aures, post lucem obstupescentibus omnibus repertum est integrum. Multa quoque alia prodigia patravit; præ cæteris autem illud, quod puerulum sibi oblatum Crucis signo ab Epyleptico morbo liberarit, eumque operosum Presbyterum futurum prædixit, quemadmodum postea evenit.

65 In postrema tandem concione populum ad propositi perseverantiam adhortans monuit, si in crastinum dæmoni e ferraria officina prodeunti assensum præbuisset, terræmotus flagellum subiturum. Postera prædictionis die e ferraria officina Bubula in forum ad ludendum adducitur. Ad spectaculum itaque populus confluit, eoque debacchante, improviso terræ motu quatitur Urbs. Singuli vaticinii eventu perterriti, velut pallida mortis simulcra, hæserunt attoniti, moxque templum turmatim petiere. Fervidam ibi Archiepiscopus Cloffi concionem instituit, qua durante, novo, majoreque intestino tumultu terra concutitur. Tunc sacer Antistes suo Populo Alphonsi vaticinium in memoriam revocat, eumque de veritate edoctum in pœnitentiæ proposito roboravit. Tamdiu vero fructus a Dei Famulo in hacce Missione consecutus perduravit, ut post diuturnum temporis spatium Pii Operarii eo ad prædicandum adventi palam professi sint, nullam ea magis ordinatam, magisque morigeram Urbem invenisse.

66 Verum quo Alphonsi zelus per immensa charitatis spatia percurreret, non modo præsentes homines voce, sed absentes item, posterosque scripto ad æternam beatitudinem opitulari sategit. Ascetica porro, et Moralia hujusce viri opera, quæ omnium linguis, atque literis celebrantur, heroicæ illius charitatis tot sunt monumenta. Quemadmodum vero dicendi, ita et scribendi genus consectabatur pressum, ac sententiarum pondere magis, quam verborum phalcris exornatum. Ejus porro opera planum præseferunt stylum, quod in legentium animos facile influit, et (quod auctor spectavit unum) ita eorum mentibus pietatis sensus infigit, ut ad Dei amorem, suaque obeunda munera, non alliciantur modo, sed etiam accendantur.

67 Nulla profecto fuit hominum conditio, cui sua ipse scripta non accommodarit. Prospexit enim puerorum educationi per typis evulgatas Christianæ Fidei, Orthographiæ, et Arithmeticæ institutiones. Prospexit capite damnatis per evulgatam praxim eorum animæ Deo commendandæ. Prospexit adolescentibus per editam moderandæ vitæ methodum. Prospexit puellis de vocatione sollicitis per pias quasdam exercitationes ad id maxime accommodatas. Prospexit hominibus conscientiæ religione anxiis per tractatum de scrupulis. Prospexit Cœnobiticæ vitæ tyronibus per nonnullas meditationes ab ipsis exequendas. Prospexit Virginibus Deo sacris per aureum librum de earum oneribus. Prospexit animarum moderatoribus per monita ad eorum exequendum munus necessaria. Prospexit Parochis, et Evangelicis Præconibus per evulgatas dominicales conciones, praxim assidendi agentibus animam, necnon Rethoricam ad conciones elucubrandas. Prospexit Episcopis per libellum ad bene moderanda Seminaria. Prospexit Principibus per monita ad assequendam subditorum obedientiam. Prospexit denique unicuique hominum per exposita singulorum oneris tum erga Deum, tum erga Proximos, perque devotas exercitationes ad æternam salutem assequendam.

68 Ad omnes etiam juvandos homines instituit, ut pia opera, precesque singulis hebdomadæ diebus a suæ Congregationis Sodalibus fieri solitæ, Deo

pro certo quotidie cœtu offerantur ; die scilicet dominico pro summo Pontifice , Episcopis , et Principibus : die Lunæ pro convertendis Hæreticis : die Martis pro omnibus utriusque sexus Religiosis : die Mercurii pro Patribus , Matribusque familias , ac omnibus evangelicis operariis ; die Jovis pro innocentibus , et pœnitentibus , pro ægrotis , agonizantibus , animabus expiante igne detentis , proque Infantibus , et lactentibus : die veneris pro sodalibus omnibus Congregationis : die sabathi pro Deiparæ devotis , proque Sodalium parentibus , affinibus , et benefactoribus .

69 Neque tamen tot suscepti labores , Missiones , elucubrationes ab orationis , et afflictationis studio ipsum retardarunt . Nullum enim prætermisit diem , quo sacrum non faceret . Id autem tanta animi , corporisque devotione , ut adstantes ad lacrymas commoveret . Ad sacrificandum multa prece se comparabat , ac re divina peracta , multus erat in gratiis agendis . Ut vero in Presbyterorum corde , quo ipse æstuabat , divinum ignem accenderet , opusculum edidit de sacro rite fervideque celebrando , deque divinæ psalmodiæ pensu attente , devoteque persolvendo . Sanctissimum Altaris Sacramentum incenso devotionis sensu prosequebatur . In ejus porro adoratione per plures horas manebat immobilis , ac illius quotidianæ venerationis morem primus ipse omnium per totum utriusque Siciliæ Regnum exterasque regiones invexit . Instituto enim voluit , ut a singulis Congregationis Sodalibus quotidie salutaris Hostia coleretur . Hæc profecto piissima consuetudo apud alias item Nationes invaluit . Quum enim ipse ad quotidianam hanc Sacramenti adorationem peragendam preces , fervidasque meditationes typograficis formis evulgasset , hæ per totam non modo Italiam , sed Galliam , Germaniam , aliasque Nationes in patrium idioma versæ sunt , communique plausu receptæ .

70 Quum tanto devotionis sensu Altaris Sacramentum prosequeretur , eximiam Christi illud instituentis , proque humani generis Redemptione morientis charitatem sub sacratissimi illius Cordis symbulo ferventer recolebat . Quo autem omnes ad id inflammaret , hanc SS. Cordis Jesu devotionem acerrime docteque defendit , novendiales preces ad eam prævenien dam solemnitatem elucubravit vulgavitque , ac peculiare officium a S. Sede adprobari vehementer optabat . Sodalibus item suis , tum ipsas novendiales preces , tum solemne festum , tum denique hujusmodi devotionis promulgationem indixit . Singulos vero homines ad dulcissimum Cor Jesu redamandum excitans illius delineatam Imaginem spinea corona circumdati , amorisque flammas eructantis distribuebat , ac dulcia , et melliflua cantica edidit . Rogatus olim a Literarum Antistite Giannini , ut ad habendam de SS. Corde Jesu panegyricam orationem Nuceria Paganorum suam Diœcesim peteret , fecit libens ; tantoque fervore disseruit , ut ipse Antistes ignitis ejus verbis cum universo Populo vehementer commotus omnino non potuerit , quin tenere illacrymans humi procumberet .

71 Incenso in Deum ardens amore diu noctuque per jugem mentalem ac vocalem orationem quærebat , quem diligebat anima sua . Haud enim contentus comuni matutina cælestium commentatione plurimas in id alias horas addebat . Praecipuum vero contemplationis objectum sibi erant Christi passi cruciatus , quos quidem recolens a lacrymis temperare nequibat . Quotidie plurimas fundebat preces , ac Dominicæ Passionis stationes orans lustrabat . Cum oraret hærebat immobilis statuæ simillimus , ac ratus a nemine audiri in dulces erumpebat aspirationes . Aliquando præ amoris vehementia totis artubus contremiscere , aliquando vultu ,

igni-

igniti carbonis instar coruscare, aliquando demum, vel inter celebrandum, vel divini amoris actus eliciendos in dulces ferri ecstases, et e solo sublimem in aerem levari ab adstantibus visus est. Nec mirum. Viva enim fide pro certo tenebat haud unquam Deum promissis defecturum, ac petentibus postulata concessurum, si necessaria puro, humilique corde petantur. Hanc porro veritatem ut in aliorum quoque animis altius ingereret, librum edidit, quem de *Orationis efficacia* inscripit, ex quo præsertim uno heroica illius Spes Fidesque elucescit.

72 Caelestis orationis pabulo mentem recreans, quo purior dilecto suo adhæreret, corpus abstinentia extenuare satagebat. Tam parce enim vescebatur, ut non exagerate dixerim, si dixero tota vita servasse jejunium. Uno tantum jusculo, seu pulte, fructibusque quotidie vitam trahebat. A carne, pisce, ipsorumque fructuum primitiis semper abhorruit; Illud vero, quod comedebat jusculum per amarissimum fructicem aloe, absynthium, et myrram depravabat. Jejunii diebus, singulisque sabathis in Deiparæ honorem a cæna semper abstinuit, ac saepe saepius jejunium pane tantum, et aqua definiebat. In comuni triclinio humi stratus stipatusque felibus cibum sumere consueverat. Missionum tempore delicatiores epulas non modo sibi, sed Sodalibus item vetabat, ne insipientibus scandalum praeberent, sed omnibus per temperantiae exemplum ad perfectionem essent incitamento.

73 Verum corpus non modo abstinentia, sed flagellis item castigabat. Praeter enim communes Instituti flagellationes, quotidie per duas horas antelucano tempore sese cædebat antequam Sodales mane surgerent, et intempesta nocte postquam ipsi cubatum iverant. Tam dire autem corpus cruentabat, ut cubiculi parietes proprio cruore aspergeret, quos ipse consulto pennicillo dealbabat. Olim quum cl. me. Cardinalis Ursinus eum causa venerationis invisens plurimis, meritisque laudibus extulisset, illo discesso, ad vanæ gloriæ fugandam tentationem tam sæviter se flagellavit, ut jugulati instar vituli insignem cruoris copiam emiserit, flagrisque coxendicis nervum offenderit; qua de re diu claudicavit. Ciliciis lumbos stricte cingebat, thoracem setosum acutisque cuspidibus intextum induebat, ac ferrea catena ex hamulis, aculeisque conserta femora dilaniabat. Somnus ei brevissimus, quem super durum stragulum carpebat. Summa sæviente hyeme nunquam sese ad prunas calefaciebat, sed rigentes manus ad scribendum impares batilli calore tepefaciebat.

74 Heroicis hisce virtutibus quum maxime floreret, domi forisque sanctitatis fama celebrabatur. Quacumque faciebat iter, non modo locorum incolæ, sed Civitatum Primores, atque Antistites ipsum maxime suspiciebant; Undecumque vero discessit sui desiderium reliquit. Summa profecto erat, eaque communis in eo colendo, celebrandoque consensio. CAROLUS III. tunc utriusque Siciliæ, postea Hispaniarum Rex, ac inclitus ejus Filius Serenissimus FERDINANDUS IV. optimam de Alphonso opinionem fovebant, suamque Congregationem plurimis beneficiis, ac paterni amoris argumentis prosecuti sunt. Apud sa. me. Benedictum XIV., qui Institutum approbavit, ac privilegiis auxerat, Moralem Theologiam ad ipso editam, sibique nuncupatam libentissimo excepit animo, crebrasque ad eum literas dare consueverat, summo is erat in pretio. Regii Consiliarii, omnesque Regni Proceres velut sanctum eumdem venerabantur. Ipsum quoque maximi faciebant S. R. E. Cardinales, ac præ cæteris Neapolitani Archiepiscopi *Sersale*, *et Spinelli*, Archiepiscopus Beneventanus *Banditi*, *Castelli*, *Pirelli*, *Orsini*, *Rezzonico*, aliique plu-

plurimi, qui ad ejus se amicitiam adjungere, eamque tueri omni officiorum genere satagere. Venerabilis Dei Famulus *Antonius Lucci* Conventualium Familiæ decus, et Bovinensis Episcopus tanta familiaritate, amoreque Alphonsum prosequebatur, ut ejus Institutum in suam Diœcesim traduxerit; id quidem alii etiam Antistites exequi curarunt, ac memorantur in primis Archiepiscopus Compsanus *Nicolai*, Archiepiscopus Benevontanus *Pacca*, Episcopus Agrigentinus *Lucchesi*, et Episcopus Veruanus *Jacobini*. Cajetanus autem Episcopus *Bergamo* ad ejus conspectum genuflectere, ejusque manibus oscula figere consueverat. Verbo cuncta complectar. Nullus erat Episcopus, nullusque vir vel morum, vel literarum laude conspicuus, qui eum non coleret, eumque vel præsentia, vel per epistolas adire non averet.

75 Inter communes, publicosque plausus omnibus nota ejus sanctitas ipsum tantumodo latebat. Ex animo enim sibi vilescebat, seque omnium minimum, ac peccatorem appellans alienis precibus commendabat. Sui ortus claritatem, suæ doctrinæ excellentiam, suas denique heroicas virtutes, et dona celare quam maxime studebat. Etsi doctrina nemini secundus nunquam tamen, non modo cum summis, doctisque viris, sed item cum ætate, studiisque inferioribus Magistri personam induit. Quamobrem de difficillimis interrogatus quæstionibus tam industrie sermonem dirigebat, ut quod sapienter dicere voluisset ab aliis dici satageret. Illud propterea assequebatur, ut doctrinæ laudem sibi ab aliis tribuendam aliis ipse tribueret. Sua autem opera extullentibus respondere solebat: pro me nihil, nisi in Christo Jesu gloriabor. Ægre vero ferebat ab eorumdem operum revisoribus sui ortus claritatem extolli; prohibuitque omnino typographo suam imaginem operibus inserere, quemadmodum ille repetitis precibus ab eo postulaverat, ac nonnisi post Alphonsi obitum potuit executioni mandare. Summorum Virorum, æque ac plebeculæ plausus, inanemque auram fastidiens, pauperum, et rusticorum consortio gaudebat. Inter Sodales autem, etsi Fundator, ac Præses omnem præeminentiam semper odit, et arcuit; imo vero lavare paropsydes, verrere sordes, parare lectulum, aliaque viliora cum Laicis exercere munera haud erubescebat. In choro inferiorem locum seligebat; in triclinio plerumque humi stratus vescebatur; in Missionum itineribus, sociis relicta Rheda, vili jumento utebatur; quo factum, ut sæpe coquus non supremus Congregationis Præses habitus fuerit.

76 Ab Ecclesiæ vero dignitatibus adeo abhorruit, ut eas abdicaturum Deo voto spoponderit. Ac re sane vera, quum olim per Neapolitanam Diœcesim Missionem habens rescivisset, Cardinalem Spinellum in ipsum, ut Episcopus fieret, oculos intendisse, illinc clam discedens in Juranorum domum secessit. Sic item apud Puteolanum Antistitem *Rosa*, tunc Cappellanum majorem, omnia sua studia eo usque contulit, ne ab eo Archiepiscopus renunciaretur, donec voti compos fuerit effectus.

77 Interea vita functo æter. mem. Benedicto XIV. Carolus Rezzonicus magnæ virtutis, ac religionis vir summa Patrum consensione, ac universæ Ecclesiæ plausu, CLEMENTIS XIII. nomine assumpto, Pontifex Maximus inauguratus est. Ad hujus item Pontificis aures Alphonsi nomen, doctrina, vitæ sanctitas, ejusque vulgata fama jamdiu pervenerat. Igitur, quum per id tempus S. Agathæ Gothorum Ecclesia Antistite orbata fuisset, dignum Clemens præ cæteris, qui ei præficeretur, Alphonsum existimavit, eumque ne suspicantem quidem ann. 1762. Episcopum designavit. Delata per celerem nuncium ad ipsum electionis epistola, onere perterritus

tus expalluit illico, ac gravem sibi molem imponi considerans, ut illam defugeret, se dotibus ab Apostolo requisitis expertem, malam corporis valetudinem, ac emissum de abdicandis honoribus votum Pontifici supplex exposuit, iisque de causis munus detrectavit. Rationes sibi videbantur ad persuadendum gravissimæ, quibus fore sperabat, ut Pontifex ab ea mente removeretur. Attamen is iteratam ad eum epistolam dedit, qua pro imperio præcepit, ut omni cunctatione, et causatione omissa subiret onus, quin de voto sollicitus esset, propterea quod ab eo ultro solvebat. Hocce accepto responso sibi immerenti dolens tanta est affectus angustia, ut, obedientia humilitatem vincere nitente, ob labefactatas afflictationibus vires, lethalem in morbum inciderit. Tunc Sodales, ne Fundatorem fierent extinctum, ei suasere, iterum ad Pontificem rescribere, ut malæ valetudinis causa consilium immutaret; quibus ipse = præcipienti Pontifici velut imperanti Deo omnino obediendum = Sodales autem, qui aurei illius gubernii suavitatem, prudentiamque eatenus experti fuerant, quique Instituti incrementum ab ipsius præsertim sanctitate repetebant acceptum, ne tanto destituerentur præsidio, collatis in unum sententiis animisque, eumdem, licet Episcopali charactere insignitum in *perpetuum* Supremum Rectorem confimarunt, facultate ipsi facta, ut per Generalem Vicarium Congregationem moderaretur. Quo vero communibus votis Apostolicæ firmitatis robur accederet, Purpuratos PP., qui Regularium, et Episcoporum negociis præsunt, ad id supplices adivere, ac die 25. Maii ejusdem anni 1762. voti compotes effecti sunt.

78 A lethali morbo tantisper levatus Romam consecrandus proficiscitur. Eum Velitras iter facientem Cardinalis Spinellus senior per diem hospitio, summoque honore est prosequutus. Ad Urbem perventus III. Idus Aprilis, Pontifice tunc forte absente, quo ferebatur in Deiparam amore, Lauretum pergere statuit. Renitentem vero comitem Andream Villanium, ac itineris longitudine et incomoditate perterritum ea recordatione erexit, quod nullum esset Incommodum propriæ Matris invisendæ lætitiæ æquiparandum. Hoc in Itinere, quemadmodum, et Neapoli Romam petens effecerat, orationi continuo vacavit, ac quoquo vespere cum sociis Rosarium, et virtutum actus recitabat. In diversoriis silentium servabat, ac cibum sumere cum ipsis vectoribus non erubescebat. Temperantiam vero servabat adeo, ut delicatioribus sepositis cibis, rudiores vix degustaret, fructusque sale redderet amarissimos. In Lauretana æde Sacræ Familiæ res tanta devotione est veneratus, ut heroicam ejus Fidem ostenderet; Quotidie ad B. V. Aram Sacrum devote faciebat, et ad solis occasum Sacramentum adorabat, cæteroquin domo haud egrediebatur. Solus vero remotis arbitris in sancta æde infinitam Divini Verbi dignationem meditabatur.

79 Romam reversus nil habuit antiquius, quam summum adire Pontificem. Uno tantum instructus famulo alios sibi sumere recusavit, barbam duntaxat tunc sibi abradi passus, quum alias eam forfice per sese tondere soleret. A Summo Pontifice peramanter complexus trium horarum colloquio dignatus est. Quum inter gravissima Ecclesiæ negocia, de quibus ipse a Pontifice consulebatur, retulisset oppugnatum fuisse librum, quem de frequentis Comunionis utilitate nuper ediderat, excanduit zelo Pontifex, eamque sanctissimam praxim animabus perquam utilem ostendens, idque sua firmans experientia, ei jussit, ut adversarium confutaret; quemadmodum brevi Romæ fecit, editumque responsum ipsi Pontifici obtulit. Etsi Romæ sese abdere studeret, tamen a S. R. E. Cardina-

li-

libus, Principibus viris, Religiosisque Præsulibus ob vulgatam sanctitatis, doctrinæque famam omni venerationis genere est prosecutus. Per eos vero dies, quibus Romæ apud Patres Pios Operarios Collegii S. Mariæ ad Montes diversatus est, nuda cubabat humo, seque noctu flagris dire cædebat, quemadmodum famulus ad cubili fores attente rimans advertit. Domo egrediens quotidie pene innumeris egenis stypem elargiebatur; inter quos quum seminudum olim forte videret evocavit illico, eumque optimis lineis vestibus pecuniaque donavit. Die tandem decimaquarta Junii 1762. eximio pietatis, ac religionis sensu Episcopus inunctus est.

80 Suscepta manuum impositione, mira cupiditate exarsit desponsam sibi Ecclesiam quam ocyssime adeundi. Quare Roma statim discessus Neapolim reversus est. Illinc Nuceriam Paganorum ad Sodales suos in Regulari observantia inflammandos se contulit. Eorum ut obsequeretur votis summam in Congregatione potestatem retinere passus ad gubernacula habenda, juxta Apostolicam facultatem per ipsorum Sodalium preces sibi factam, Vicarium Generalem elegit P. Andream Villanium omnigenæ virtutis virum; quam quidem electionem singuli postea Patres in generalibus comitiis ratam, gratamque habuere. Nullis autem Alphonsus, licet repetitis validisque suorum, et Nucerini Antistitis precibus potuit adduci, ut penes ipsos tantisper discessum cunctaretur. Petitionis vero causam illi habebant egregiam. Præter enim ingentem, quo Fundatorem prosequebantur, amorem, solito ardentior per id temporis urebat æstas, qua minus tutum arbitrantur Sanctagathensem Urbem petere. At is euplens animam suam ponere pro Ovibus suis, die undecima Quintilis mensis Ecclesiam insalubri cælo sitam citus adivit. In itinere ubi Diœcesis vix limen tetigit e curru deseensus in templo B. V. ab Angelo salutatæ Regiæ Terræ Vallis, æstivo posthabito fervore, concione ad horam protracta gregem pascere cœpit. Per ventus ad Oppidum *Baineoli* nuncupatum, in quo Episcopus Baronali jurisdictione pollet, iterum substitit, et ad confertam Populi multitudinem in aperta via fervida verba fecit.

81 Tandem sub vesperum illius diei undecimæ Julii S. Agathæ Urbem ingressus est eo concursu omnium ordinum, ea pompa, ac celebritate, qua novus non modo Antistes, sed sanctus excipitur. Agathenses enim Cives, quem eatenus vacante Sede per multas preces a Deo imploraverant Antistitem Sanctum, sibi in Alphonso ab ipso Deo datum agnoscebant. Enim profecto Civitas universa in sinu oculisque ferebat, adventuque suo lætitia gestiens sibi maxime gratulabatur. Nihil enim non felix faustumque sibi ominari ab eo Pastore debebat, cujus virtutum, et sanctitatis fama totum non modo Regnum, sed Italiam fere universam compleverat. Quoniam ipse Episcopale Galerum sibi comparandum ne cogitaverat quidem, eo utendum fuit in primo Cathedralis ingressu, ut moris est, quod e sepulcro Prædecessoris Antistitis Danza pendebat. Ingressus templum ad salutaris Hostiæ aram multis, accuratisque precibus sibi Pastorum Principe propitiato, fervidam e sugestu orationem habuit ad Populum.

82 Mox octiduas Missiones in ipso reggiminis aditu per sese saluberrime instituit. Ad vivam Pastoris vocem dissidentium conciliatio, perempta scandala, ablati restitutiones, innumeri peccatores ad pœnitentiam adducti, ac universi Gregis facies protinus immutata. Bonus Inde Pastor ad sanctuarium conversus Clericis, cæterisque sacris Administris spirituales exercitationes dedit, quibus eos ad Ecclesiasticæ disciplinæ observantiam, pietatemque maximopere incendit.

83 Concreditam sibi Ecclesiam ita gubernandam suscepit, ac si de singulis ovi-

ovibus rationem esset redditurus. Quo vero consilium exequeretur, tum veterum Ecclesiæ Pastorum, tum præsertim S. Caroli Borromæi, ac S. Francisci Salesii, cujus lenitatis spiritum hauserat, ipsamque præseferebat effigiem, in omni pastoralis vitæ parte instituta, ac exempla ad imitandum sibi proposuit.

84 Animo itaque reputans populi reformationem plurimum e Clericorum vita, doctrinaque pendere, in id totis viribus incubuit, ut Ecclesiæ suæ optimos Clericos, Presbyterosque pararet. Jam vero initio ad Parochorum tentandam scientiam candidatos ad confessiones excipiendas per eosdem examinari volebat. Sed in eorum præcipue scientiam, moresque inquirebat, qui animarum curæ, ac regimini admovendi essent, nec in eo tantam abs se curam, diligentiamque adhiberi posse umquam putabat, quantam rei gravitas postularet. Id porro cavebat imprimis, ne quidquam alienis tribueret officiis, studiis, gratiæ, humanisque rationibus. Qui hac via, vel artibus animarum curam, seu quodpiam aliud munus extorquere tentaret, cum in gravem ipsius offensionem incurrebat, tum vero de spe excidebat omnis ejusmodi rei ab eo imposterum consequendæ. Commendationes quippe apud Sacrum Antistitem pro totidem ignorantiæ, ac demeriti testimoniis habebantur. Nullam omnino Parœciam nisi per indictum suetum examen unquam contulit. Neminem vero ad ipsam admisit trutinam, nisi de illius moribus certior effectus. Etsi autem candidatorum merita satis comperta apud se haberet et explorata, ut de singulis deliberare, ac statuere per se tutissime posset, coacto tamen examinatorum cœtu, horum magis, quam proprio, in optimorum delectu utebatur judicio, imo paribus duorum meritis, quem præferret haud ipse decernebat, sed gravissimorum virorum consilio utebatur.

85 Quam vero in Parœcis doctrinam cum vitæ probitate conjunctam requirebat, eamdem a cæteris omnibus pœnitentiæ Sacramenti administris exigebat. Quanta itaque maxime poterat diligentia de illorum doctrina, integritate, ac prudentia experimentum, ac periculum accuratissimum præmittebat. Semel autem ad id muneris adprobatos non uno satisfecisse sibi putabat examine. Metuebat enim, ne quam ad primum sui experimentum attulerant studii contentionem, eo defuncti periculo, sensim remitterent, et de lato doctrinæ, ac scientiæ suæ judicio quasi securi, otio indulgerent. Ergo ut eos sollicitos semper ac studiis exercitatos haberet, Cleri Aecademiam, Congregationem appellant, de morum quæstionibus instituit, quas coram se, sive bona, sive mala valetudine utente, solvi volebat. At quoniam uberem in agro sibi commisso animarum messem, Operarios vero ad eam colligendam paucos esse animadverteret, alterum Presbyterorum, et Clericorum cœtum instituit, qui per se, perque suæ Congregationis Patres sacris habendis Missionibus imbuerentur, quosque præterea per Diœcesim ad pauperes evangelizandos mittebat.

86 Quum item intelligeret idoneos Ecclesiæ Ministros nonnisi ex optime institutis Clericis fieri posse, in id operam contulit, ut Ecclesiæ addicti adolescentes pietate, ac literis, qua fieri posset maxima diligentia excolerentur. Sed quod erat pro illis excitatum jam in Urbe Sanctagathensi Seminarium ob ædium angustias paucos pro Diœcesis amplitudine ferebat Alumnos. De eo itaque amplificando, augendoque consilium cepit, ac brevi feliciterque absolvit.

87 Præter ædificii amplitudinem nihil magis ipsi cordi fuit, quam tenellas plantas velut navus Agricola in Ecclesiæ agro diligenter excolere. Adolescen-

scentes propterea non ante in Seminarium admittebat, quam eorum genus, indolem, mores, explorata diligenter haberet. Egregios doctosque Præceptores eorum institutioni præfecit. Ne autem secularium consortio Alumnorum indoles perverteretur, Seminarii Scholas exteris omnino prohibuit. Neque contentus aliena cura ipse quoque in Rectoris, et Magistrorum partes, ac onera descendebat. Nam bis per hebdomadam per sese literarum, morumque Accademiis intererat, et singulis sabathis ad eos sacros sermones habebat. Alteram item Accademiam de habendis concionibus invexit, qua per sese teneras Alumnorum mentes Missionum Institutis imbuebat. Persæpe etiam ex improviso aderat prælegentibus, disputantibus, colloquentibus. Ita præsentia sua opus urgebat, laudabat, ac munusculis donabat solertes, arguebat socordes, excitabat torpentes. Neminem ad altiora studia gressum facere patiebatur, nisi prius accurato examine doctrinam per sese discuteret. Quo vero omnes ad studia alliceret sæpe ad Seminarium obsonia mittebat.

87 At numquam major ejus animum cura pulsabat, quam cum autumnalibus feriis e Seminario fit Alumnis discedendi potestas. Timebat scilicet, ne sub liberiore cælo disciplinæ remissione, juvenili licentiæ laxarentur habenæ, ne studiis irreperet torpor, ac languor pietati. Quamobrem primis Episcopatus annis ab Alumnis autumnales ferias inter ipsas Seminarii ædes transigendas omnino voluit. Postea tamen cum ob auctum ædificium, ac censuum inopiam ad id imparem se videret, non potuit quin egrediendi facultatem ipsis impertiretur. Perbrevem nihilominus eis concedebat apud suos rusticationem. Eosdem vero rus concessuros Diœcesanis Pastoribus, veluti carissima Ecclesiæ suæ pignora, peramanter commendabat, ut eorum vitæ consuetudinem sedulo observarent, caverentque, ne a susceptis institutionibus vel minimum deflecterent, aut abherrarent. Ubi tandem ad Urbem ac Seminarii ædes revertendum erat literis Parochorum manu, ac sigillo obsignatis de singulorum autumnali vitæ genere certior fieri volebat.

88 His optimus Pastor paternæ sollicitudinis curis, ac studiis quum illud fuerit consecutus, ut suum Seminarium, cum bonarum artium ac scientiarum, tum christianæ religionis, modestiæ, ac pietatis Schola videretur, neminem ad ordines, nisi post probatam in Seminario vocationem evehebat. Quo vero sese Clericorum inopiæ accommodaret, qui in Seminario ali nequibant, quosque cæteroquin optimis moratos moribus, debitaque scientia pollentes adverteret, Congregationes instituit, quibus il omnino interessent, secus haud sacris initiabantur. Ne tandem ob inopiam a sanctuario digni arcerentur, sibi debita Curiæ jura donabat, imo ipsos suo ære substentandos ad sacras exercitationes mittebat.

89 Omnem vero curam operamque in id maxime contulit, ut forte invectas in Cleri mores, ac disciplinam corruptelas abususque convelleret. Ergo quæ de vita, et honestate Clericorum, sive ab Æcumenicis, aut Diœcesanis Synodis, sive a Prædecessoribus suis sancita fuerant urgere identidem cœpit, novasque leges, ubi opus erat, sapienter addidit. Liberiores cum Laicis, alterius præsertim sexus, consuetudines, et familiaritates vetuit, ac externum quoque habitum ad Tridentini leges omnino jussit. Id porro cum ferventi studio zelaret, maxima item prudentia, et cautione peregit. Inoleverat per id temporis in Urbe S. Agathæ inter Ecclesiasticos Viros textilium pinnatorum usus avulsu fere impossibilis. Tantum ipse in id elaboravit, tantaque dexteritate se gessit, ut præter

com-

comunem expectationem hujusmodi sustulerit abusum, quin ullæ, vel minimæ excitarentur turbæ. Secreta vero indagine in sontes inquirebat Clericos, in iisque puniendis ne quid de eorum crimine populo suboleret, medicinales dumtaxat sacri secessus pœnas adhibuit.

92 Virgines quoque sacras præclpuo, quo decet Episcopum, studio regendas sibi, perficiendasque proposuit. Viros propterea graves, probatæque virtutis, ac scientiæ iis dirigendis præfecit, qui non solum confitentes audirent, sed christiana cathechesi frequenter excolerent, et ad Dei amorem, ac cæterarum virtutum officia inflammarent. His vero haud contentus frequens Ascetería et Gynæcea petebat, ut Virgines per monita, perque spirituales exercitationes, quas ipsemet tradebat, perque graves concionès ad perfectionis apicem adduceret. Singulas vero humanissime, ac patienter audiens cujusvis explorare necessitates, erigere pusillanimes, omnes denique ad mutuæ charitatis, ac cælesti sponsi amoris incrementum ignitis verbis inflammare solebat.

93 Ne vero quid earum animi de contentione virtutis, deque rerum divinarum amore remitterent, mollem cantum velut perniciosam animabus pestem ab Asceteriis eorumque templis eliminavit, eique Gregorianum suffecit. Regulas Monasterii Reginæ Cæli Airolæ, quæ intra suæ Diœcesis fines Civitas est, reformavit, typisque impressit, quas Virgines illæ ultro libenterque amplexantes rigidæ executioni mandarunt,

94 In Sanctagathensi Urbe pervetustum erat gynæceum temporis injuria in vile vagorum, et militum tugurium immutatum. Ad scandalum itaque amovendum novum ibi Monialium Asceterium erigendi consilium cepit. Obtenta in id ab Optimo Pontifice Clemente XIII., et a Serenissimo Rege potestate, tum Urbis latgitione, tum pensionibus in singula sacerdotia indictis, templum, ædesque restauravit; Sacras inde Virgines Instituti SS. Redemptoris a Scalæ Monasterio III. Kal. Jullas anni 1766. in novum traduxit. Hæ comuni plausu a S. Agathæ Civibus fuerunt exceptæ, et solemni ritu, ductaque longo ordine pompa asceterium ingressæ sunt; ac post triduum apposita claustra. Quibus vero ad substentandam vitam Virgines habebant opus profusa Antistitis liberalitas easdem instruxit. Quantum profecto Civitas ex nova hac fundatione fructum sit assecuta ex eo vel maxime patet, quod statim plurimæ tum Cives, tum exteræ puellæ novarum Monialium clientelæ, et institutioni commissæ fuerint.

95 Verum non modo ad restituendam utriusque Cleri disciplinam, sed ad corrigendos etiam Gregis universi mores studia, operamque convertit. Quumque ingentem malorum partem ex divinarum rerum, quæ ad salutem necessariæ sunt, inscitia plerumque oriri intelligeret, in id mali genus a suis depellendum curam industriamque Alphonsus intendit. Nil ergo magis Animarum cutatoribus, cæterisque Presbyteris commendavit umquam, imo præcepit, quam ut pueros, rudemque plebem christiana rudimenta docerent. Hujusmodi sane institutionem a Parochis unis diebus Dominicis fieri solitam ad cæteros item festos protraxit. Quo autem adultos haud christianam puerorum scholam frequentantes Fidei mysteriis imbueret, Doctrinæ compendium singulis diebus festis in unaquaque Ecclesia a Sacerdote cum populo perlegi jussit. Miro vero spectaculo erat ipsum Antistitem videre in sua Cathedrali, vel per Diœcesim in Paræciis, pueros, puellasque prima sacrorum nostrorum notitia imbuere, munusculis allicere, ac factum cum Apostolo veluti parvulum in medio eorum, amantis nutricis instar, quasi modo genitos infantes Catholicæ doctrinæ lacte enutrire.

96 Tanto profecto zelo in id æstuavit, ut Parochis mandarit, neminem, nisi diligenter in Fidei Mysteriis instructum, ad Pœnitentiæ, et Eucharistiæ Sacramenta admitti. Imo Episcopatus initio lege sancivit, ut ante Paschale tempus singuli animarum moderatores subditos homines licet adultos de mysteriis examinarent, quosque ignaros invenissent eadem exacte docerent; quem porro morem singulis annis commendabat. Genitores vero christianam filiorum institutionem omittentes, vel negligentes a Pœnitentiæ Tribunali inabsolutos dimitti mandavit, donec tanto suo oneri satisfecissent.

97 Quum vero optimæ rusticorum institutioni illud impedimento foret, eosdem per novem pagos ac suburbia S. Agathæ longe inter sese dissita commorari, propterea que non bene singulos ab altero ex urbanis Parochis in fide posse edoceri, vel ab ipsis Episcopatus primordiis Paroeciarum augere numerum excogitavit. Ac re quidem vera tres item alias novas Paræcias, Curatas Vicarias vocant, Apostolica fortitudine Adversariorum superatis obstaculis ædificavit, erexitque. Eorum alteri rusticos, et Colonos attribuit, qui suburbia ad orientalem, et meridionalem plagam incolunt. Alteri Colonos subjecit Pagi de Lajano a ceteris longe dissiti. Alteri tandem in Templo S. Petri a Romagnano erectæ incolas destinavit Pagorum, et Casarum, quæ ad occidentalem partem vergunt. Ad Parochorum vero congruam substentationem simplicia quædam sacerdotia addixit.

98 In Pago S. Mariæ ad Vicum prope Argentium Parochiale Templum vetustate fatiscens adeo erat angustum, ut ad capiendam Populi multitudinem, quæ tria hominum millia excedebat, impar esset omnino. Sacra proinde catheclesis in eodem Templo antea fieri solita, jamdiu ob loci angustiam fuerat intermissa. Hanc animarum jacturam maxime dolens Alphonsus omnia sua studia contulit, ut amplum de novo Templum excitaretur. Parochis propterea, et Universitatis Gubernatoribus semel et iterum coram se congregatis, validis cohortationibus ferventique zelo id tandem obtinuit, ut ad novam ædificandam Ecclesiam Parochi decimas, Universitas CC. nummum argenteorum annuum censum per decennium assignarent.

99 Hujusmodi, licet exigua, ope instructus per accitos Architectos ædificio manum admovit. Primum sacræ ædis lapidem die decima nona Martii S. Josepho sacra anno 1763. solemni ritu, pompaque jecit. Ad perficiendum mirificæ molis opus, præter alimenta Architectis in suo Argentino Episcopio large præstita, ingentes item sumptus liberaliter contulit. Brevi itaque templum perfectum est, ac S. Nicolao Magno dicatum. Amplus propterea universo Populo, singulisque, ad christianam institutionem aditus patuit.

100 Nec minus ardens tuendæ servandæque fidei, quam inserendæ studium in eo fuit. In his, quæ ad illius integritatem pertinent delicati adeo erat judicii, ut nihil omnino dissimularet, ac ferret, quod ejus puritatem labefactare vel minimum posse videretur. Itaque illud in primis advertit, ut sui Seminarii Præceptores sanæ Theologiæ libris uterentur. Summo videbatur dolore affici cum scandalosos, ac temerarios libros aliquod Fidei Dogma insectantes vulgari rescibat. Perquam rigide cavebat, ne per suam Diœcesim, perque Congregationis Domos venenati hujusmodi libri circumferrentur, aut forte per cuniculos intrusi dicto citius eliminarentur. Nulla profecto hocce in eventu sibi quies, nisi postquam validis, solidisque argumentis eos confutasset. Miseratus præterea incautæ juventutis vices, quæ per libertatis larvam hujusmodi librorum venenum suis

la-

labiis propinat, nullum non movebat lapidem, qua auctoritate, qua gratia apud Regem, ejus adminstros, ac publicum operum Revisorem pollebat, ut eos vel edi, vel evulgari impediret, aut jam admissos e tota Neapolitana ditione procul arceret; quemadmodum pluries felici successu est consecutus. Summam vero cepit animo voluptatem cum Wolterium a cl. Viro Abbate Nonnot confutatum audivit, ejusque confutationis novam Neapoli editionem fieri sategit.

101 Quum olim forte resciisset quemadam Presbyterum scandalosas docere doctrinas, Deiparæ presertim dignitati injuriosas, zelo statim excanduit, temporisque momento tum ad loci Ordinarium, tum ad Cappellanum Majorem, tum ad Episcopum Melphitannm Neapoli degentem literas dedit, ut publica auctoritate facinus impedirent. Tanto vero dolore ob id est affectus, ut inter hasce scribendas epistolas a lacrymis temperare nequiverit, seque promptum ad fundendum sanguinem exhibuerit, si impediendo malo esset opus.

102 Vetitos autem libros absque venla legentes ptivatim voce, publice scriptis est insectatus. Apostolici hujusce zeli satis præclarum monumentum est opus quod de *Fidei veritate* inscripsit. In hoc profecto Ecclesiæ Pastores alloquens *pag.* 468. eos ad secum lugendam Catholicæ Religionis persecutionem invitat, ac nostri ævi Hæreticorum artes ad perdendos Adolescentium animos graphice, ac sapienter expressit. Religionis propterea Administrós hortatur, ut non modo lugeant, sed ad tollendam hæresis pestem totis viribus incumbant. Propitiandum, inquiebat ipse, per multas preces Numen, arguenda per increpationes vitia, ut ab inferni faucibus tot animæ eripiantur.

103 Ex tanto Fidei puritatis tuendæ studio amor ille, et observantia proficiscebatur, qua Romanum Pontificem impense coluit, ejusque jura defendit. In id enim maxime incubuit, ut illius Primatum, Infallibilitatem in Fidei rebus definiendis, antequam accedat Ecclesiæ consensus, nec non Auctoritatem supra œcumenicum Concilium ab iis commentis, ac sophismatibus, quibus nostra ætate hæ veritates oppugnantur, solidis argumentis vindicaret. Quamobrem ut primum *Justinus Febronius* Romani Pontificis Auctoritatem insectans exiit ex orcu, statim ipse omnem ingenii aciem natura sublimem, studiisque maxime excultam in eum confutandum intendit, reque vera mirabili doctrina refellit: Pontificis item potestatem impios vetandi libros contra Oppugnatores, plurimis ob id adversariorum injutiis patientissime latis, acerrime defendit. Verbo tandem, scriptoque sæpe professus est, pro hujusmodi veritatum defensione ad mortem ipsam subeundam esse omnino paratum.

104 Atquoniam, juxta Apostoli monitum, Fides sine operibus mortua est, haud satis Alphonso fuit ejus Dogmata in Ovium mentes inserere, ac pura, tectaque servare, sed plurimum laboris, ac vigilantiæ contulit, ut sui Gregis mores professæ Fidei responderent. Ad id profecto assequendum in divini verbi prædicatione maximum præsidium collocavit. Non modo enim singulis diebus Dominicis, sed in ceteris etiam quibuscumque festis suggestum conscendens ad confertam cum Laicorum, tum Ecclesiasticorum multitudinem tamquam pro Christo legatione fungens concionem habebat, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis. Quo vero animas venaretur ea præsertim templa petebat, ad quæ, festi causa, major concursus erat, ut evangelicum panem per sacram cathechesim, ferventesque conciones suis ovibus frangeret. Et quamquam unius plebis institutionem ejus omnis spectare vide-

videretur oratio, apposite tamen ad omnium statum, et conditionem dicebat, et singulorum officia ita persequebatur, et explicabat, ut omni auditorum generi christianæ vitæ documenta suppeditaret. Sermo ejus vivus erat, et efficax, et ex imo pectore erumpere videbatur, ita ut ad Antistis vocem vel ipsa saxea corda commoverentur. Sat autem erat vulgare Antistitem verba facturum, ut Urbs tota e suis veluti avulsa sedibus, desertisque domibus ad templum, vel forum, quo concionem habebat, turmatim concurreret. Aliquando enim, publicæ præsertim calamitatis causa, in ipsis etiam plateis Evangelium prædicabat.

105 Jam vero cum a longe positis Ovibus Pastoris vocem excipi, audirique non posse animadverteret, Gregem universum per literas loquebatur, et scripto pascebat, quos voce, et ore non poterat. Pastorales itaque Epistolas, edicta, et monitiones pro rerum, ac temporum varietate ad Clerum, Populumque dabat, quo locorum quoque intervallo disjuncti filii Patris disciplinam audirent. Præter perenne hoc prædicationis, et cohortationis genus modo huc, modo illuc per Diœcesim Sacerdotes mittebat, qui sacræ eloquentiæ in erecta ab Ipso Missionum Schola operam dederant, quique in scribendis, recitandisque concionibus eo duce versati fuerant. Per hos igitur, perque suos Congregationis Sodales In sollicitudinis partes adscitos Identidem per annum diversis in locis Ovibus suis Spiritualis vitæ alimenta præstabat. Quo vero Populus facilius in proposito contineretur, legem indixit, ut quotannis ab Evangelicis Quadragesimæ Præconibus per Passionis Hebdomadam in singulis Diœcesis Oppidis Missiones haberentur. Hocce advenlente tempore solito majore oris hilaritate videbatur perfusus, propterea quod certo sciret per illos dies in universa Diœcesi haberi Missiones.

106 Haud tamen ita alieno ministerio absentes pascebat Oves, ut sua voce præsentiaque fraudaret. In lustranda enim sæpius universa Diœcesi, ac ruralium Ecclesiarum obeunda visitatione religiosissimus extitit. Nullis ad id vel locorum intervallis, vel itinerum asperitate, vel aeris Intemperie, vel denique valetudine plerumque infirma, deterreri aut retardari passus est. Singulas profecto rurales Ecclesias, sacrasque ædiculas, vel in saltibus, vel in prærupto montium loco sitas per se Invisere volebat. Ut ad statum locum ventum erat haud de materiali visitatione contentus, spiritualem præsertim instituebat. Per octo dies de B. V. laude disserebat, ac tam mane, quam vespere apostolicam concionem habebat ad Populum, quem ferventissimis verbis ad pœnitentiam adducebat. Pueros inde adultosque rusticos perhumillime christiana præcepta edocebat. In omni quemcumque viseret loco de Pauperibus, deque ægrotantibus studiose inquirebat, quibus et ipse opitulaturus largiter, et aliorum quoque opem exemplo, atque hortatu suo procurabat.

107 Octiduis expletis Missionibus illius loci Clero, quem visitabat, sacras exercitationes per se item tradebat. Tali modo Clero seorsum vocato, quæ necessaria ad ejus emendationem videbantur gravi, eaque amantissima oratione inculcabat. Illum præsertim ad exactam erga Antistitem ejusque jussa obedientiam, Ecclesiasticæ disciplinæ observantiam, ac bonorum operum exemplum totis viribus incitabat. Divinum præterea cultum, plorum Legatorum satisfactionem, ac cetera hujusmodi, quæ ad Religionem pertinent, sapientissimis Decretis vel restaurabat, vel perpetuo servanda curabat. Illud in primis satagebat, ut Adolescentuli Sacræ confirmationis sacramento contra christianorum hostis impetus roborarentur. Vigilabat vero quam maxime, ne idiotæ ad illud accederent.

Ne-

Neminem ergo admittebat, nisi de idoneitate per Parochi, vel confirmandi moderatoris testimonium sibi constaret. In ipso autem administrationis actu fervidum ad confirmandos sermonem habebat; Patrinosque de eorum onere commonebat, itaut Auditores ad lacrymas commoveret. Neminem tandem sacræ actionis loco discedere sinebat, nisi post acceptam ab ipso pastoralem benedictionem.

108 Ne vero locorum incolis in sacra visitatione esset incomodo, ære proprio tum se, tum Familiares alebat, suetamque Prædecessorum procurationem imminuit. A muneribus ut semper abhorruit, abhorruit præsertim in lustranda Diœcesi. Hinc ut cetera omittamus, quum quidam Airolæ Presbyter tenue quoddam fructuum donum ad Antistitem misisset, ipse statim ad donantem remisit. Ægre id ferens Presbyter cum eodem questus est, propterea quod tenue munus, amoris, et obsequii dumtaxat, non autem alicujus assequendæ rei causam spectarat. Cui ille respondit = Quum per sacros Canones Episcopis absolute vetitum sit in visitatione recipere munera, nullus superest interpretationi locus inter exiguum, et pretiosum, inter urbanum, et officiosum donum = Perfunctus unius Pagi vel loci visitatione vili jumento vectus in alium contendebat: discedentem vero pauperum, et omnium ætatis hominum turba contineri vix poterat, quin lacrymis prosequeretur. Quocumque tandem transibat ad eum miraculorum fama commendatissimum ægros, tum adultos, tum infantes certatim populi afferebant, super quos ipso manus imponente, ii bene habebant.

109 Præter pastoralem visitationem nihil excogitatum, vel intentatum reliquit quod ad christianam disciplinam in Populum inducendam, vel retinendam conferre posse putaret. Summa profecto vigilantia utebatur, ut omnino singuli paschali præcepto satisfacerent. Quo ad id fraudem omnem dolumque adimeret Parochis stricte præcepit, ut per quadragesimale tempus Animarum censum conficerent, utque Pareciæ domos lustrantes singulis hominibus schedulam distribuerent uniuscujusque nomen præseferentem, ipsiusque Parochi charactere conscriptam, quam singuli deberent in sacra synaxi eidem Parocho restituere. Ut denique omnes ad rite, sancteque satisfaciendum paschali præcepto disponeret, evangelicis præconibus in eorum patentibus literis præcipiebat, ut Populum per cathechesim de iis quæ ad Eucharistiæ, et Pœnitentiæ Sacramenta recte obeunda necessaria sunt, diligenter instruerent.

110 Quo autem adolescentulos nuptiarum speciem subdole simulantes a liberiore, ac diuturna cum puellis consuetudine arceret, Parochis vetuit, ne promissa de futuro Matrimonio sumerent, nisi ab iis, qui forent nuptias proxime contracturi. Parentibus vero anathemate præcepit, ut a suis laribus ante sacra nuptialia sponsos exularent. Quibus profecto legibus assequebatur, ut quisque ea, qua decet, mentis puritate ad Matrimonii Sacramentum accederet.

111 Quantum vero sibi cordi fuerit, ut pueri matura ætate sacro confirmationis oleo munirentur, superius innuimus. Illud ergo dumtaxat heic loci addendum ducimus, ipsum mala valetudine ad sacras actiones forte imparem, Amalphitanum Archiepiscopum *Puoti* rogare fuisse solitum, ut vel in Urbe S. Agathæ, vel in alia Airolæ, vel tandem Argentii in ministranda confirmatione suas gereret vices. Tanto denique studio in id vigilavit ut olim, ne adolescens in dissita quadam rustica domo pthysi correptus absque confirmatione decederet, eo statim sese contulerit.

112 Quoniam autem ad fovendam in Fidelium mentibus Religionem, ac picta-

tis

tis ignículos excitandos piæ exercitationes, ac instituta plurimum possunt; totus in eam curam incubuit, ut per Urbem, totamque Diœcesim hujusmodi devotos usus vel induceret, vel intermissos redintegraret. In Cathedrali Ecclesia morem invexit, ut Presbyter primam missam celebrans de divinis eum populo quotidie commentaretur. In templo B. V. Montis Carmeli Terræ Argentii dissociatum civilium hominum Sodalitium iterum congregari sategit, ac sæpius ipse ad Confratres publicos sermones habebat. Dum vero olim ad Deiparæ devotionem solito ferventius eosdem excitaret, sublta luce splendescere Templum, ejusque facies, solis instar, coruscare visa est. Legem item indixit, ut quotidie sub vesperum in singulis Diœcesis Paræciis salutaris Hostia in Pyxide publice exposita per editas, ac evulgatas preces a confluenti Populo coleretur. Sed nimis longum esset singulas pias exercitationes ab optimo Antistite institutas recensere.

113 Pari profecto studio, quo divinæ Legis observantiam zelavit, cujuscumque generis scandala Impedire sategit. Et quoniam inter cætera vitia ad illud præsertim libidinis corruptam hominis naturam proniorem intelligeret, hinc ardenti zelo publicas meritriculas ab amatoria vesania ad castum Christi amorem traducere conabatur. Ubi primum per Diœcesim prostitutam reseiebat fœminam illico accibat, ac paternis monitis certum salutis discrimen exponens eamdem ad rectam salutis semitam incitabat. Si vero in libidinis proposito obfirmato esset animo, is obtenta a Prætore auxiliari manu, eamdem carceribus trudi, vel, ne morbida pecus totum Ovile corrumperet, e Diœcesi exuiari curabat.

114 Quum forte recuperandæ valetudinis causa Nucerlam Paganorum per aliquot dies se contulisset, publica quædam Meritrix, quæ e sua Diœcesi fuerat expulsa, Antistitis absentiæ occasionem nacta, eo effrons ad sueta flagitia redivit. Ubi nunelum ad Alphonsum pervenit, suæ statim oblitus valetudinis, ægrotus ut erat, citus ad impediendum malum Diœcesim repetiit. Acciram illico fœminam gravi cohortatione est redargutus; deque divino amore, seculique vanitate tanto fervore dixit, ut illa ad Antistitis pedes pœnitentiæ lacrymis perfusa procubuerit. Suo itaque studio impensaque eam tuto domicilio locavit, in quodam scilicet Neapolitano gynæceo, in quo asperum vitæ genus Instituit. Plures fuere hujusmodi fœminæ, quas Alphonsus e peccatorum cœno traductas diu tuto loco retinuit, collataque inde e suo ære dote, nuptui tradidit. Uno verbo. Nulli pepercit incommodo, laboribus, pecuniæ, ut libidinis pestem a suis Ovibus eliminaret.

115 Argentii haud erant pro mulierlbus carceres, propterea que criminosæ inter ipsos satellitum lares detinebantur. Divinæ offensæ incitamentum dolens Alphonsus apud loci Ducem totis viribus egit, ut novæ extruerentur ædes criminosis fœminis assignandæ. Qua itaque sanctitatis celebritate præstabat facillime a Duce quod petebat obtinuit.

116 Nec minorem impendit operam in adolescentulis puellis a profanis amorlbus revocandis. Virgines, quæ inopia pressæ divitum paterent insidiis, de suo collata dote, in matrimonium conjungebat. Aliis egenis sua item pecunia vestes, lectuios, alimenta, et quidquid ab substentandam vitam haberent opus, abunde comparabat, ne inopia periclitarentur. Si hujusmodi inopes Puellæ ad expediendas Matrimoniales, ut ajunt, litteras ipsum adiissent, quo earumdem facilius conditioni prospiceret, non modo sibi debita jura donabat, sed eleemosynis earum occurrebat inopiæ; Imo vero sæpius ad locandas egenas Virgines matrimoniales dispensationes proprio ære solvebat.

At

117 At non modo in libidinis vitio e sua Diœcesi prorsus eliminando, sed in ceteris quibuscumque vigil, ac studiosissimus extitit. Criminosos, et facinorosos homines paternis primum monitis corrigebat; si vero ad flagitia redirent, debita eos pœna plectebat. Tanto id zelo exequebatur, ut ad nullam, vel personæ qualitatem, vel Magnatum studia respiceret. Nulli item parcebat labori, pecuniæ, ut lites componeret, odia inter familias extingueret, dissociatos tandem animos reconciliaret. Unum præceteris commemorabo, ex quo cætera percipi queant, ipsum, ut rusticam quamdam fœminam ad donandam filii occisori veniam incitaret, illius casam petere non dubitasse; Imo vero ad omnia amovenda effugiz menstruam eis stipem perpetuo assignasse.

118 Ob herolcum hunc zelum divinæ impediendæ offensæ miseram animarum vicem in perduellione decedentium intime miseratus, tum Ecclesiasticas, tum laicas leges id generis facinus omnino vetantes in unum collegit, evulgavitque, quo frequens ille abusus in Neapolitana Militia funditus tolleretur. Suas præterea preces Regi obtulit, ut Administris hujusmodi legum executionem pro imperio præciperet. Dum vero perduellionis impietatem scripto exponebat lamentabili voce, amarisque lacrymis animarum plorare jacturam auditus est.

119 Tantum animarum zelum, et pastoralem Gregis sollicitudinem mira cum charitate miscebat. Nam miseros omnes ita gerebat in oculis, ut se ipso chariores habere videretur. Quas profecto ad personam, ac dignitatem tuendam opes, et facultates acceperat, ad illorum magis subsidium, quam ad proprium usum, et commodum referre solebat. Ad satiandam egenorum famem iis Episcopales ædes quacumque diei hora patere volebat, quibus ipse vel pecuniam, vel alimentum, vel vestes elargiebatur. Qua de re vel necessarium cibum sibi subtrahebat, ut fieret refectio pauperum abstinentia jejunantis. Monitus propterea, nt magis suæ substentationi consuleret, respondere solebat, sibi esse in egenis immensos filiorum greges alendos. Præter autem frequentes hasce eleemosynas identidem per diem repetitas, domesticæ rei curatori edixerat, ut quoquo sabatho singulis mendicis ad Episcopales ædes confluentibus panem, stypemque tribueret. Per vias pauperum turmis obsidebatur, quibus modo sua, modo aliena manu pecuniam erogabat.

120 Quanta porro liberalitate inopibus Virginibus, ut conditionem reperirent, dotem ære suo elargiretur, paulo ante commemoravimus. Sed et egenas familias, quas pudor emendicare vetabat apud se descriptas babens certo censu in singulis mensibus per secretum eleemosynarium peramanter alebat. Quo vero singulis Diœcesis pauperibus profusa ejus charitas præsto foret Parochos monuit, ut cujuscumque Parœciæ egenorum censum ad sese afferrent, quorumipse inopiam larga manu levabat. Presbyteros quoque ad celebrandum impares, aliosque homines habituali morbo impeditos ære suo substentabat. Sæpius Administris, Colonis, et Episcopalis mensæ conductoribus ingentem pecuniæ vim sibi debitam relaxavit, ac non semel menstrua stype eorum levavit inopiam. Verum non modo pecuniam sibi debitam sæpe remisit, sed pluries item aliena debita de suo satisfecit, quo homines ad se confugientes a creditorum liberaret angustiis.

121 Ejus ad pedes se olim abjecit egenus quis, quem Antistes certa pecuniæ summa in singulos menses alebat, ac ingemebundus narravit sese alieno ære gravatum ad incitas fuisse redactum, proptereaque ab ipso suppetias opemque imploravit. Alphonsus miserum sueta charitate complexus,

cum

cum tanta haud sibi in præsentia pecunia foret, quanta solvendo debito oportebat, cum Creditore convenit, sese alieno ære per menstruas solutiones pro egeno satisfacturum. Mirabile hoc certe fuit, mirabilius vero illud, quod alienum æs creditori dissolvit, quin interea eleemosynam debitori assignatam vel hilum quidem imminueret. Sed commentarii brevitas profecto non sinit, ut singula hujusce viri charitatis monumenta recenseam. Mirabantur profecto omnes quomodo unius Episcopi proventus profusæ adeo largitati sufficerent. Nam recepti, datique summa ad calculum vocata, subductisque rationibus repertum est summam in egenos ab eo profusam aliam perquam longe per annum excedere, quam ad propriam substinendam vitam, ad tuendam dignitatem, ad alendos, solvendosque familiares omnes, et administros insumebat.

122 Sed splendidius Alphonsi charitas in egenos eluxit anno 1764. quo annonæ inopia tota premebatur Italia. Eo enim in eventu egenorum millibus, eoque amplius, stipatum se vidit, quin frumentum haberet. Quoniam vero futurorum præscius superiore anno præter morem legumina comparaverat, singulis famelicis alimoniam non modo, sed stypem distribuebat. Quum tandem nummi, ac alimenta sibi deessent, currum, mulas, pectoralem Crucem, pretiosum annulum, ac pretiosiorem alium a Litterarum Antistite dono acceptum, omnemque aedium supellectilem divendi jussit, totumque pretium dispersit, dedítque pauperibus. Toto autem caritatis tempore modico pane, tenuique jusculo vitam traxit, ac communem mensam solito frugaliorem familiaribus indixit.

123 Postquam vero facultates omnes in cœlestes thesauros manus pauperum deportaverant, Purpuratos Patres Episcoporum, et Regularium negociis præpositos supplex adiit, ut sibi ad opitulandos egenos mille argenteorum nummuum mutuo accipiendi facultatem impertirentur. Sacra eadem Congregatio die 20. Martii 1764. Antistitis precibus annuit, idemque Rescriptum Serenissimus Rex die undecima insequentis Aprilis exequendum indulsit. Argentea item Cathedralis Pontificalia, ni Canonici renuissent, in alendos famelicos erogasset. Quadam die quum innumerae, qua stipabatur, egenorum multitudini sese omnino inopem, propterea que ad eleemosynas prorsus imparem exponeret vel ipsos famelicos ad teneras lacrymas commovit; quod ut ipse vidit, sese item a fletu temperare nequivit.

124 Sed sibi molestus illud, quod nullibi datum erat frumentum reperire. Fervénti propterea studio apud amicos, apud Religiosos viros, apud ipsum germanum fratrem plurimum per epistolas egit, ut suis pauperibus praesto forent. Nec spes inanis, aut frustra suscepti labores. Nam ejus frater tantum frumenti ad se comportandum curavit, quantum acerbissima, eaque universalis sinebat inopia. Ubi itaque ad ipsum pervenit triticum, totum illico egenorum turmis prudenti ratione distribuit. Quotidie civiles, ac nummatos homines, nec non Ecclesiasticos coram se convocatos ad eleemosynas vehementi cohortatione incitabat. Religiosis quoque singulis Id ferventer commendans, cum eorum alterum huic rei minus studentem advertisset illius negligentiam severe increpavit. Tantam profecto molestiam ob pauperum inopiam præseferebat Alphonsus, ut per totum, qua late patet, utriusque Siciliæ Regnum crebris sermonibus celebraretur. Eam propterea Neapoli rosciens P. Paschalis de Matthæis Ex-Provincialis Societatis Jesu triginta argenteos nummos ad eum misit, quos ut ipse accepit, egenis distribuit.

125 Pressius vero per Urbem S. Agathæ frumenti caritate grassante haud veritus

tus est amantissimus Pastor suam vitam exponere, ut alienæ incolumitati consuleret. Nam publicum Annonæ Præfectum a tumultuante Populo ad necem conquisitum domi suæ abdidit, seque pro illo obsidem furenti multitudini obtulit. Suavi inde oratione singulorum animos sibi devinxit, totamque Episcopii, et Seminarii farinam famelicis distribuens tumultum extinxit.

126 Accidit interea, ut quadam nocte familiares cubitum ituri in altero ex Episcopii conclavi, cujus fores per diem cuicumque patebant, adolescentem fame pene extinctum invenerint. Ad Alphonsi aures ut triste nuncium pervenit, cucurrit illacrymans, ac veluti misericors Samaritanus semianimem amplexatus peramanter fovit, liquoribus ad sensus pedetentim revocavit, ingestoque per vim in ejus os cocholatæ frustulo animum ei addere sategit. Ubi ad vitam eumdem revocatum vidit, intime gavisus est, neque ipsum, nisi per triduum apud se bene pastum, dimisit.

127 Pari autem amore miseros homines in publica vincula conjectos prosequebatur. Bis enim per hebdomadam stypem ad careere trusos mittere solebat, ac quoties ante eorum crates transibat eleemosynam item elargiebatur. Si vero nummos eos ludo perdere resciret, ipsis panem distribui jubebat. Quibuscumque tandem eorum, qui eum per preces supplices adiissent, vel ad alendam familiam, vel ad solvenda debita pecuniam erogabat: Non minus vero de illorum spirituali, quam corporali vita sollicitus binos Sacerdotes præfecit, apud quos illi conscientiam frequenter expiarent. Diebus quibusque festis eos sacro interesse volebat; quumque Argentii nullum esset intra Carcerum septa Oratorium, illud de novo construi sategit. Bis tandem per annum Nola Canonicum accibat, qui eisdem Evangelica præcepta exponeret, perque conciones ad salutarem pœnitentiam adduceret; quo quidem in eventu Antistitis ære appositis in prandium epulis reficiebantur.

128 Quanta porro commiseratione in reos is ferreretur tunc maxime patuit cum anno 1772. tres Albanenses Milites e sua statione transfugæ ad ruralem quamdam Agathensis Diœcesis Cappellam confugerunt. Ut enim illi capitis pœna plectendi erant, in vincula conjecti sunt, confectisque de more actis illud miseris effugii supererat, quod sacra ædicula ecclesiastica immunitate gauderet. Acta propterea ad ferendam in id sententiam ad Alphonsum transmissa sunt. Satis vero notum erat rusticam illam ædiculam nulla gaudere immunitate. Idcirco non defuit, qui Episcopo justitiæ, et charitatis stimulis maximopere anxio consuleret, ut ad tuendam reorum vitam de immunitate constare decerneret. Ad mendacii consilium ejus exhorrult animus et consulentem vehementi reprehensione redarguit. In diem tamen differebat sententiam eorumdem intime miseratus. Angebatur interea, quod omnino nesciret quid consilii capiendum. Ad incitas tandem redactus oratum secessit, perque multas epistolas apud Regios Administros reorum vitam pro Christi ejusque Matris amore supplex expetiit, suique animi angustias exposuit. Cum itaque apud Regem, ac Magnates sanctitatis fama maxime floreret, paucis ab illiuc diebus responsum accepit, Regem ejus obtentu reis non modo vitam donasse, sed omne etiam pœnarum genus remisisse. Quamobrem eosdem reos gratias reddendi causa supremus Militiæ Præfectus ad Antistitem misit, quos ille ferventer de crimine arguit, et ad expiandam conscientiam per biduum hospitio recepit.

129 Quam vero ægrotorum curam gereret optimus Antistes, qua sollecitudi-

nc, et charitate eos prosequeretur paucis exequemur. Ad invisendos enim solandosque quoscumque Diœcesis Infirmos humiles pauperum casas, ac tuguria frequens adibat. Ægroti lectulo sistens propriismet manibus stypem, et corporalem opem præbebat. De æterna autem eorum salute solicitior per salutaria monita ad æternæ beatitudinis iter faciliorem aditum eisdem parare satagebat; quem profecto morem cum in Urbe, tum in quibuscumque Pagis Diœcesim lustrans perpetuo retinuit. Ne quis itaque hac Antistitis charitate orbaretur tam Cathedralis S. Agathæ, quam Collegiatæ Argentii ædituos monuit, ut quotidie sibi eorum censum afferrent, qui Viatico muniebantur, ut citus ipse ad eosdem opitulandos accurreret.

130 Singulos autem Proximos animi, corporisque angustia pressos peramanter complectebatur. Licet enim gravissimis Ecclesiæ curis detineretur, quacumque tamen adiissent hora mœrentes homines, sive divites, sive pauperes pari omnes charitate excipiebat, erigebat, ac solabatur. In id vero tanto ipse præstabat, ut nemo ab eo, nisi intime consolatus abirer. Ea porro comitate, et humanitate fuit, ut nihil justa petentibus denegarer, si quid vero negare cogebatur, sueta uteretur lenitate sermonis, ut eos quoque, quibus negabat, æquos a se pacatosque dimitteret. Camaldulenses Monachos olim gratis persecutos apud ipsum effugium opemque quærentes fraterno amore complexus est, eisque futuram prædixit tranquillitatem. Interea eosdem per octo, et amplius dies hospitalitate, ac contubernio comiter prosecutus ad eorum pacem a totius consolationis Patre obtinendam publicas preces indixit, donec illi, sedatis fluctibus, juxta Antistitis vaticinium, optatam obtinuere tranquillitatem.

131 At quoniam divina charitas non extinguit ergo affines, et sanguine junctos amorem, sed illum honestat potius, et ad perfectæ virtutis rationem perducit, sic Alphonsus recto charitatis ordine parentes, affinesque dilexit. Tanto itaque amore, quantum gratissimi filii in Patrem esse maximum potest, Genitorem ipse dilexit. Germanum fratrem ejusque filium carissimos habuit, ac singulari benevolentia prosequebatur. Neapolim cum adiret, adivit autem semel unius Ecclesiæ suæ causa per mensem, paternis in ædibus diversatus est. Quum olim ex Fratre Nepos cum lectissima sponsa eum invisendum adiissent, ad sui erga illos amoris argumentum, et xenii loco, blandiloqui mundi fugam, ac beatæ felicitatis desiderium in eorum corda ingerere studuit; Atque in hoc adeo hæsit, ut quemadmodum suo loco dicendum est, eidem Nepoti ejus morti adstanti unum æternæ salutis assequendæ monitum pro hæreditate reliquerit. Defuncto ejus fratre D. Hercule Deum fervide deprecatus est, ut tenellam ex eo Neptem sibi Christus in sponsam eligeret. Nec spe votisque frustratus est. Nam ad ejus preces hanc illi Deus mentem indidit, ut in sacro claustro virginitatem suam cœlesti sponso consecraret. Vocatione a summis Directoribus probata eam Patruus Nuceriam accivit, quo ipse Episcopatu abdicato se abdiderat, eique paternis monitis ad exequendam vocationem animum, et robur adjecit. Ipsam inde piæ nobilisque Matronæ clientelæ commissam jussit, ut comunem morem abhorrens a choreis theatrisque abstineret, ne ejusmodi illecebris a suscepto consilio animus defervesceret. Intime tandem gavisus est cum eam per claustralia vota Christo desponsatam audivit in nobili Neapolitano Asceterio ad S. Marcellinum, in quo modo Patrui sanctitatem imitata omnium virtutum laude commendatissima vivit.

132 Paterno quoque amore filios dilexit, quos ipse Christo genuerat. Pastorali

rali enim sollicitudine licet in singula momenta distentus, suæ tamen Congregationis gubernacula, ut alumnorum obsequeretur votis, retinere non detrectavit. Regularis porro observantia tantum cordi ipsi fuit, ut quamquam illam ejusdem Congregationis Vicario rigide demandasset, nihilo tamen secius a remotis Sodalibus ad se venientibus de ea sollicite sciscitaretur. Si quem vero defectum rescisset per epistolas illico corrigebat. Sui item Instituti incrementi post ipsum quoque nactum Episcopatum haud est oblitus. Domus enim Missionum tum Beneventana, tum Verulana ad Sciphellos, tum denique Phrusinonensis ipsi jam Antistiti referuntur acceptæ. Ita tamen in suos coercuit amorem, ut de Ecclesiæ redditibus eis tribueret omnino nihil. Languebat olim, et ad interitum properabat rei familiaris inopia Iliceti domus. Illius itaque Præses ad eum, veluti Patrem, ac supremum Moderatorem adiit, ut, qua egenos charitate prosequebatur, afflictis Sodalium rebus per stypem occurret. Tum ille Apostolico zelo accensus Præsidi respondit, Ecclesiæ bona in sublevandis, non Congregationis, sed Diœcesis egenis sibi esse impendenda, eumque graviter objurgatum monuit, ut ab hujusmodi petitionibus imposterum abstineret.

133 In regendis vero familiaribus, domesticisque suis mira charitate utebatur. Ne quid eis ad victum, ceterasque necessitates deesset diligenter curabat, iisque religiose stipendia solvebat. Peccantes paterna potius charitate, quam herili potestate, atque imperio corrigebat. Eorum autem mores adeo moderabatur, ut in universum gregem inde prodiret virtutum exemplum. Quotidie sub vesperum ad Fidei actus eliciendos, ad conscientiam excutiendam, ad sacra Mysteria per Rosarium recolenda eosdem secum congregabat. Frequentem tandem Sacramentorum usum a singulis omnino exigebat.

134 At in suorum dilectionis meta non hæsit Alphonsi charitas, sed in offensos quoque sibi homines se quam latissime effudit. Erat ipse natura ignea, et irritabili, subitisque concitationibus obnoxia, virtute tamen frigidus videbatur, atque phlegmaticus. Quot profecto illi in corrigendis Gregis moribus, in restauranda Cleri disciplina, in tollendis denique scandalis irascendi se obtulerint occasiones neminem fore arbitror, qui non intelligat. Ita vero male feriatorum hominum subibat injurias, ut ne subiraſci quidem aut verbo conqueri visus umquam sit. Illud præceteris commemorabo, vesanum virum ob germanum fratrem, publici scandali causa, a Diœcesi procul actum impudentissime quascumque voluit in Antistitem contumelias conjecisse, quin ille vel minimum exasperati animi indicium ediderit. Rei insolentia, atque indignatione commotus Presbyter forte præsens contumeliosum hominem non modo inultum, sed silentio ab Episcopo exceptum admiratus, eumdem postea severe redarguit.

135 Argentii quoque incola suaviter ab Alphonso correptus probris, indignisque nominibus eum est insectatus, quibus ille mira mansuetudine, et urbanitate respondit. Etsi enim ab inutilibus iis officiis, quibus per singula ædium conclavia abeuntes prosequi solemus, valde ipse abhorreret, ne momentum quidem temporis tereret, mordacem tamen hominem mira oris hilaritate ad Palatii usque fores comiter est prosecutus.

136 Omnes profecto occasiones nanciscebatur, ut injurias ampre compensaret. Quamobrem cum quidam Iliceti vir, cujus nomini parco, qui diu Alphonsi Institutum, sodalesque vexaverat, totisque viribus, uti dicebamus initio, apud Regios Consiliarios ejus abolitioni studuerat, obæratus decessisset, illico sacer Antistes alteri ex Sodalibus suis Antonio Mariæ Tannoja egregia pietate viro jussit defuncti filios, quatuor scilicet fœmi-

nas, duosque masculos omni beneficiorum genere prosequi. Ubi vero rescivit per illius studia, ac officia Magnates quosdam orphanorum inopiæ prospexisse, non modo ex animo gavisus est, sed iisdem, veluti suis benefactoribus, de beneficiis in eam familiam collatis plurimas gratias egit. Difficile tandem dictu est quantum gaudii, ac lætitiæ sibi nuncium attulerit, ejusdem sui Sodalis opera duas Adversarii filias sese Deo in Religione vovisse, aliasque Asceterium fuisse ingressas. Præsidi quoque Collegii Caputsyleris illatam suis Alumnis injuriam temporalibus, ac spiritualibus beneficiis, vindictæ nomine, compensari mandavit.

137 Attamen nullis umquam obtrectationibus, injuriisque ad corrigendos mores, ac tollenda scandala se retardari passus est, dicere solitus, se libenter pro Christo, proque suo munere, si Deo ita placitum, mortem subiturum. Injurias autem, quæ suæ personæ ab iis quæ dignitati, vel Ecclesiæ juribus inferuntur prudenti ratione discernens, ut illis silentio, ac mansuetudine, his ferventi zelo respondebat. Ad ejus forte aures pervenit satellites quemdam reum e templo per vim eduxisse. Familiari itaque mandat, ut suo nomine a seculari Judice Rei reductionem non impetraret modo, sed imo juberet, idque ni fecisset excommunicationem ei minaturum. Interea alteri comminandæ sententiæ formulam scribendam imperat, exclamare non cessans = *De immunitate agitur, de ea defendenda ad ipsius usque thiaræ venditionem certandum omnino est* = Nulla autem ipsi quies, nisi postquam Reum a vinculis eductum coram se liberum habuit.

138 Pari animi constantia, ac firmitate in iis ferebatur, quæ ad Justitiam pertinere intelligebat. Qua enim fide, ac integritate sacras Ecclesiæ leges custodiret ex ea præsertim severitate compertum est, qua non modo Paræclas, sed singula item sacerdotia, contemptis amicorum officiis, potentum gratia metuque, nonnisi dignioribus conferebat. Quamobrem quos ex suæ Diœcesis Presbyteris probitate, et doctrina cæteris dignlores reperiebat, ad Cathedralis Sacerdotia, Canonicatus vocant, posthabitis civibus, promovebat. Quum id ægre ferrent Sanctagathenses supplices eo nomine Regem adiere, ut ipsi uni civico jure non autem Diœcesis Presbyteri Cathedralis Sacerdotiis augerentur. Precibus a Rege ad Antistitem remissis, pro Justitia Ipse respondit, nulla fundationis lege fuisse cautum ne, præter cives, Diœcesani ea sacerdotia assequi valerent; propterea esse Episcopi juxta statuta Canonum, non Civitatis, sed meritorum qualitates attendere. Hocce responso, quod Rex commendavit quam maxime, probavitque, civium preces cesserunt in irritum; imo ex eo sanctitatis opinioni, qua jamdiu apud Regem is maxime florebat, cumulus accessit.

139 Eadem Apostolica fortitudine, ac heroico justitiæ zelo forenses causas definiebat. Nihil umquam in dicenda sententia aut metui, aut urbanitati dedit. Numquam ad cujusquam voluntatem, et votum orationem suam accommodabat. Itaque vulgo et id dicebant, nihil ab eo precibus peti oportere; Preces enim apud eum neque ad justa impetranda necessarias esse, neque ad injusta extorquenda efficaces. Nullas profecto lites a suo Vicario, se Inscio, terminari sinebat; sed ea, qua præstabat jurisprudentiæ peritia, tam rigide rationum momenta ad trutinam revocabat, ut ab ejus sententia numquam fuerit ad Metropolitanum, ut moris est, appellatum.

140 Pauperum causas ad se vel maxime pertinere ratus Cathedralis Canonicum non minus doctrinæ, quam probitatis laude commendatum elegit, qui nul-

nulla mercede egenorum, et pupillorum causas ageret, ne il debito fraudarentur patrocinio. In Curiæ Administros vigilabat quam maxime, ne justo majora pecuniæ jura reciperent. Ipse vero nullam sibi debitam procurationem accipiebat, sed collitigantibus ultro donabat. Quo factum, ut census ex Curiæ juribus obveniens vix menstruo Vicarii Generalis emolumento sufficeret. Constantem morem a se procul arcendi munera, in solvendis item quæstionibus perquam rigide retinuit. Sæpius namque post ipsam dictam sententiam, remque omnino finitam oblata sibi munera ad donantes remisit.

141 Sed justitiæ zelus, quo æstuabat Alphonsus non modo in jure unicuique hominum tribuendo, sed in eximio quoque, ac prorsus heroico erga Deum resque divinas cultu, ac veneratione maximopere eluxit. Tanta profecto religione versabatur in templis, ut exanime quoddam simulacrum videretur. Pontificales functiones adeo graviter, sancteque peragebat, ut cunctis ad veneranda sacrosancta Mysteria maximo foret incitamento. Laboribus licet, senioque fractus Rubricarum leges, ac ritus religiose executioni mandabat; monebatque itentidem omnes Ecclesiæ Ministros ne in id vel hilum quidem peccassent. Qua de re in visitanda Diœcesi cujuscumque loci Presbyteros convocabat, ut periculum facerent an in divina peragenda re Ecclesiasticos Ritus ac cœremonias exacte servarent. Ne vero illi coram Antistite erubescerent, ipse omnium primus sacram gerebat actionem.

142 Quamquam in quibuscumque externis actibus talem se præbuerit Alphonsus, qualem in Tito Animarum Pastorem Paulus informat, tamen interiores quoque adeo rigide moderabatur, ut vel ipsis censoribus sua gesta curiosius investigantibus eximiam ostenderet sanctitatem. Eamdem revera in victu, cultuque parcimoniam retinuit, qua a principio se cum adhuc in Cœnobio esset assuefecerat. Eadem jejunia erant, eædem preces, eadem corporis afflictatio, ac vestitus asperitas. Appositas in prandium epulas, quibus ipse, Vicarius, et Secretarius vescerentur, vel nihil, vel tantisper degustabat. Hæc autem ipsa communis mensa frugalis nimium erat. Præter enim jusculum, et aliud quid carnis, vel piscis obsonium fructusque, erat præterea nihil. Illud vero, quo reficiebatur jusculo, juxta morem absynthio ita depravabat, ut vel ipsa bruta, ipsique famelici respuerent. Amalphitanum olim Archiepiscopum hospitio excepturus solito plura obsonia in prandium indixit. At quoniam ea obsoleta, ac vulgaria coquo videbantur, exquisitiora ipse fercula, ac lautiorem mensam contra heri jussum instruxit. Id ut vidit Antistes post convivæ discessum cum rei familiari Præfecto serio conquestus est, illud graviter addens, Regum, non Antistitum esse delicatiores comparare dapes, splendideque epulari.

143 Somnum ultra quinquenas horas nunquam protrahebat, eumque super durum stramen injectis clam lapidibus refertum carpebat. Secreta cruentatione, ciliciis, catenis, aliisque id generis instrumentis in sua membra sæviebat, quemadmodum Familiares, ipso inscio, propriis met oculis vidisse testantur. His olim rogantibus synodalem Examinatorem P. Landi e Dominicana Familia, ut ob suetum examen solito serius absolutum noctu in Episcopio cubaret, respondit ille = *Etsi intempesta nox esset Cœnobium peterem, quod horret animus in tam dira audienda flagellatione, qua se noctu cruentat Antistes* = Ac re quidem vera, sive in Urbe, sive in Diœcesi is versaretur, cubiculi parietes cruoris guttis calce consulto, velatis undequaque conspersi reperiebantur.

Hæc

144 Hac porro vitæ asperitate, jugique subigendi corporis studio id est assecutus, ut Virginitatis florem integrum, ac illibatum ad mortem usque servarit. Hujus profecto rei gravissimum ab illius obitu testimonium publicis in tabulis reddidere *septem* spectatissimi viri, qui ipsius conscientiam dum viveret moderati, uno ore fatentur numquam ejus in confessionibus absolutionis materiam invenisse. Ad tuendam profecto corporis, mentisque integritatem fuit perpetuo vigil. Fœminarum aspectum, nedum colloquia, et consortia vitabat; quod si pro munere audire aliquam cogeretur, non sine testibus eam admissam, inversaque fronte, oculisve, quam paucissimis expediebat. Suis autem manibus mulieres oscula figere vetabat omnino. In Monialium item sacra professione excipienda Virginis manus in suas manus inserendas nolebat. Minus honesta verba odit semper, et arcuit. Luxuriæ tandem vitium voce scriptoque acerrime insectabatur.

145 De vestitus autem asperitate ut loquar, rudi Instituti tunica, præterquam sacris in functionibus, induebatur. In Episcopalibus vestibus nihil sericum, nihil pretiosum, nihil studiosius elaboratum. Violaceæ erant laneæ, similesque caligæ. Semper iisdem est usus calceamentis, quæ sibi Episcopatus initio comparaverat; Ea proinde vetustate attrita reconcinabat, ac ferreis æruginosis fibulis nectebat, quas olim intuens Cardinalis Sersale Neapolitanus Archiepiscopus heroicam viri paupertatem maximopere demiratus est. Crucem ex auricalco pectore gerebat, alia ex aureato argento ad alendos pauperes jamdiu divendita. In sacra quotidiana actione argillaceis urceo, ac malluvio, deinde vitreis urceolis, presbyterorum instar, utebatur. Ad Pontificalia autem peragenda argenteam supellectilem e Cathedrali sumebat.

146 Domus etiam universæ apparatus nimiam redolebat paupertatem. Ad Ecclesiam vix perventus angustiores Palatii cellulas sibi elegit, ampliores Vicario cedens. Nudi erant parietes paucisque ornati sanctorum imaginibus. Præter stramineas sedes, angustum, durumque cubile, molliore lectulo quem sibi Canonici initio paraverant recusato, brevem ad scribendum abacum, ac librorum pluteum, erat præterea nihil. Qua de re Cœnobitæ magis, quam Episcopi ædes videbatur. Tanta profecto supellectilis premebatur inopia, ut ad excipiendos hospites lectulum mutuo accipere opus haberet. Exiguus tandem erat suæ familiæ elenchus. Vicarius Generalis, presbyter, qui et Cappeliani, et Secretarii, et domesticæ rei præfecti munere fungebatur, Congregationis Laicus, alterque famulus tota erat familia Antistitis.

147 Ob heroicam ejus humilitatem, Paupertati cognatam, ab omni fasto ita aversabatur, ut ad templa privatæ religionis, non autem Pontificalium functionum causa pergens præeminentiam recusaret, sed in angulo humi genuflexus orationi vacaret. Ædificiis a se magnifice excitatis operibusve præclare institutis nullum addi monumentum patiebatur, quo beneficii, ac nominis ejus memoria ad posteros promanaret. Quare preciosis supellectilibus Cathedrali ab eo dono datis, Episcopii ædibus impensa sua amplificatis, Seminario novo ædificio aucto, ac Templo Pagi S. Matiæ ad vicum prope Argentium magnifico sumptu ejus ope, atque opera extructo, gentilitium suæ familiæ insigne apponi prohibuit.

148 Pastorale onus suis expendens momentis, licet heroicis omnino virtutibus non modo exemplo omnibus esset, sed etiam admirationi, sibi tamen uni, qua erat humilitate præditus, velut ineptus videbatur. Abdicandi ergo se Episcopatu non semel consilium cepit, quo vitæ suæ ratio-

nes

nes ab omni exteriore cura solutus ad sola sempiterna traduceret. Post trienninm ergo Summum Pontificem Clementem XIII. per epistolam supplex adivit, ut malæ valetudinis causa sese ab Episcopatus oncre levaret. Quum vero Pontifex renuisset, susceptum obedientia munus, gravis instar oneris, obediens retinuit.

149 Licet vero ob ingentes labores, jejunia, vigilias, cruentationes, mala fere semper valetudine uteretur, crebro tamen, ut erat in Urbe S. Agathæ insalubri cælo sita, febre corripiebatur, quin propterea ab Apostolicis curis animum vel hilum quidem remitteret. Jussus itaque a Medicis loco discedere, residentiæ præcepti custos rigidissimus noluit Urbis stationem, velut suæ sponsæ sinum relinquere. Sed post quintum Episcopatus annum, ingravescente morbo, omnino non potuit, quin Urbem desereret, attamen *Argentium* nobile Diœcesis Oppidum petens stabilem ibi sedem constituit. Nihilominus vero illic solito graviora valetudinis incommoda tulit. Dolorosissima enim, ac generali arthritide correptus ad plures menses intensos omnium artuum cruciatus patientissime toleravit. Morbo in deterius quotidie abeunte, et ad lethum cito cursu progrediente, ipse quotidie cælesti pane refectus extrema unctione munitus est.

150 Ad præsens vitæ discrimen adductus oppidanis contentus medicis celebriores peregrinos acciri nolebat. At jussu P. Andreæ Villanii alii Medicinæ Professores Neapoli ad eum invisendum adventi, occultum, fœtidum, ac profundum ulcus subtus ejus maxillam perreptans detexerunt, unaque vehementer cum adstantibus demirati sunt, nullam umquam Antistitem de eo querulam vocem emisisse. Eo tamen devenerat ulceris virus, ut jam contortis colli vertebris, patientissimus vir obstipo capite remanserit. Quamobrem eo inde momento in reliquam vitam mentum pectori admotum habuit. Novum hoc incommodi genus, invictæ patientiæ exemplo, pacato animo ferens, licet ad bibendum, nonnisi per fistulam, impar effectus, a faciendo sacro haud tamen abstinuit. Consultis enim doctorum virorum sententiis, ac tentamine facto, quum sacratissimum christi sanguinem sedens, opitulante Presbytero, absque ullo effusionis metu e calice sumere valeret, hujusce rei intime gravisus, quotidie sacrum peregit. Remissa tandem aliquantisper morbi vi statim Pastorales labores, cætus morales, ac pascendi gregis vigilantiam aggressus est.

151 Fractis igitur viribus, san. mem. Clementem XIV. per id temporis ad Petri Cathedram evectum, cui etiam Alphonsus ob sanctitatis opinionem carissimus erat, vehementer est obsecratus, ut sibi ægroto Episcopatus resignationem indulgeret. At ille recusans aperte respondit, plus unam ejus ægrotantis precem e lectulo, quam mille Diœcesis visitationes valere.

152 Pontificis placito propriam voluntatem sereno vultu conformans ad aliud quinquennium pastorale munus, ac sollecitudinem sueta religione protraxit. Quum autem sibi prægressa Arthritide ad incedendum impoti imperassent Medici, corpus motu aliquantisper excutere, ut curru eleemosynarum causa carebat, maluit se carruca vectum fune a famulo per domum trahi, quam novum sibi currum comparare. Licet vero membrorum lassitudine, ac inertia laboraret, eodem tamen fervore valens, alieno innixus fulcro suggestum ad conclonem de more habendam ascendebat. Quo quidem in eventu vel unus ægrotantis Episcopi aspectus populorum animos ad lacrymas excitabat. Illud item non levi miraculo fiebat, ut inter concionandum Apostolico accensus zelo non modo agilis videretur, sed polleret viribus benevalenti juveni simillimus. Sed

153 Sed jam maxima bonorum omnium gratulatione summus Ecclesiæ Pontifex inauguratus fuerat Sa. Me. Pius Sextus. Quamobrem Alphonsus ea, qua semper torquebatur cogitatione se omnium Episcoporum ineptissimum esse, a novo Ecclesiæ Pastore demisse efflagitavit, ut se a tanto onere subducere dignaretur. Ad illius Ecclesiæ bonum renuit primum Pontifex; postea vero certior effectus ad cætera ægroti senis incommoda visus, auditusque defectum accessisse, ut illius animi fluctus aliquando sedaret, ad eum scribendum jussit, sese pro summa in ipsum benevolentia Episcopatus resignationem, licet ægre, admisurum. Ad hæc respondit Alphonsus, si ægro animo suam abdicationem Pontifex esset excepturus, propriam ipse valetudinem illius voluntati in holocaustum devovisset. Attamen clementissimus Princeps resignationis causas justas intelligens amplam Alphonso abdicandi se Episcopatu potestatem reliquit. Hinc ipse oneri, atque honori cedens libere munus Pontifici resignavit; isque mense Julio anni 1775. abdicationem admisit. Hoc item in eventu christianæ demissionis exemplum præbuit Alphonsus, utpote qui haud alterius Ecclesiæ in Infidelium partibus, et potestate sitæ titulum, ut fit, expetiit, vel ullo modo quæsivit, neque pensionem ullam sibi reservavit.

154 Vix a pastoralis sollicitudinis vinculis solutus, instar ejus, qui sæva, ac diuturna tempestate jactatus e vado scopulisque emersit incolumis, gaudio exultans ajebat, Episcopalem Crucem eatenus sibi valde onerosam, tunc levissimam evasisse. Gratias, quas potuit maximas, Deo egit, quod ab immani mole subtractus sibi demum, suæque dilectæ cellulæ restitutum videret. Famulis inde jussit, quidquid sibi erat argenti Cathedrali donare. Inquisitione in id facta duo tantum ad edendum argentea instrumenta, necnon coelcatium in Episcopalibus ædibus inventa sunt. Totam quoque, licet pauperrimam supellectilem spolii, ut ajunt, deputatis tradidit, a quibus lectulum, uno stramine, ac lanea culcita, sibi infirmo a Medicis addita, dumtaxat instructum eleemosynæ nomine perhumillime petiit. Tanto humilitatis, ac paupertatis spectaculo qui aderant haud a lacrymis temperarunt. Non alia ergo fuit discedentis sarcina, quam sportula, in qua præter lycnum ex auricalco conflatum, ferreum clibanum, vasemque ad Indicam coquendam potionem, erat omnino nihil: Jumentum vero lectulo onustum currum comitabatur.

155 Fuit autem ea dies universo Gregi tristissima, quod Pastore vigilantissimo, sancto, Prophetiæ, scrutationis cordium, ac miraculorum dono clarissimo se orbatum ploraret. Itaque omnes in dolore, ac luctu esse, et veluti amisso Patre orbitatem suam deflere. Immensa propterea pauperum turma abeuntem Antistitem ad longum iter amaris lacrymis comitata est. Singuli tristi complorationè illius charitatem, beneficentiam, et amorem requirebant. Omnes denique ejus sanctimoniam concelebrabant.

156 Ad suos reversus in Nucerina Domo haud se desidiæ, vel quieti dedit, sed sueto zelo Proximorum saluti per ascecticas elucubrationes perque sacras conciones incubuit. Verum historiæ methodus nos heic loci adnectere jubet, quod cum Alphonsus in abdicando Episcopatu nullam sibi pensionem reservasset, Summus Pontifex tantæ ejus liberalitati maximam rependens, octingentos Neapolitanos argenteos nummos ei ad tuendam personam ex Ecclesiæ redditibus in singulos annos assignavit. De tanto beneficio plurimas ipse gratias Pontifici per epistolam egit, duosque libros, quorum alterum ejus nomini, majestatique dicatum, ad eumdem dono misit. Qua itaque Pontifex humanitate præstabat, XVI. Kal. Decemb.

cemb. 1776. litteras ad Alphonsum dedit gratitudinis amorisque plenas, ac quanti acceptos libros fecerit hisce verbis expressit = *Nihil nobis gratius, nihil acceptius fuit, & hac de causa majores tibi habemus gratias, quam, si quæ pretiosa, & amplissima vulgo existimantur munera nobis obtulisses. Non dubitamus quin in iis mirifice eluceat studium perpetuum, & ardentissimum pascendi, quoad potes, Christi Gregis, ita quidem, ut Episcopatu abdicato, numquam tamen Episcopalis animi vim, & munus abjecisse videaris.*

157 Ac re quidem vera, abdicato licet Episcopatu, animi vim, ac munus nunquam abjecit. Præter enim editos in Proximorum utilitatem quotidie libros, singulis Sabathis, singulisque festis in sui Collegii Templo suggestum ascensus de B. V. laudibus, deque divinis disserebat. Paschali tempore adveniente per fervidas conciones confluentes ad templum homines in sacris mysteriis rite obeundis ad extremos usque annos instruere consuevit. Crebro item in Nucerina Cathedrali, expetente Episcopo, verba faciebat ad Populum Apostolico sane spiritu, ac divino quodam ardore, quo audientium animos commovebat vehementer, eosque a vitiis abductos in salutis viam facile revocabat.

158 Sed mira præ ceteris extitit Nucerini Populi commotio cum Alphonsus anno 1779. ad illum siccitate pressum verba facere debuit. Licet enim ita senio, laboribusque foret attritus, ut ne incedere quidem per sese valeret, tamen aliena ope in suggestum elevatus, spinea corona nudo capite circumdato, fune ad collum ducta, vesteque cinere conspersa sese dedit intuendum. Initium concioni vix fecerat, et frequentem populum ad profusas contritionis lacrymas ita commovit, ut multum temporis a prædicatione cessare oportuerit, innumerique, ablutis animi sordibus, novum vitæ genus susceperint. Neque vero illud prætereundum, quod eadem calamitate urgente, quum Alphonsus curru vectus, medicorum jussu, via forte spatiaretur Templi Sanctæ Mariæ, quam ad *Majum* vulgo nuncupant, in eoque confertam vidisset Populi multitudinem, statim descensus omnes ad pœnitentiam excitavit, ac toto vultu improviso corruscans proximam pluviam spopondit, imo statam pluviæ diem clare prædixit. Hac adveniente dum aer sueta serenitate optatam jamdiu pluviam omnino remotam ostendebat, illico obductis cælo nubibus ingentes imbres effluxere.

159 Postremis vero hisce annis visu, audituque laborans, quo solutus curis uni Deo vacaret, arctiusque adhæreret, Congregationem Vicario Generali P. Andreæ Villani, ut antea, moderandam reliquit. Sodales tamen suos tum privatim singulos, tum publice omnes crebro accersitos ad Apostolicæ Regulæ observantiam fervida oratione excitabat, utque in id maxime vigilaret Vicario commendabat identidem.

180 Interea ipse quotidie per octo, ac decem horas ex odeo Altaris Sacramentum adorabat, ab eoque nisi per vim recedebat. Reliquum etiam a cœna tempus animis relaxandis concessum orationi tribuebat, perque diem Dominicæ Passionis stationes visitabat. Paupertatis rigidissimus custos meliorem domus partem sibi oblatam recusans, nudam cellulam incolendam elegit, prope quam privatum Oratorium erat. Nummos, ac facultates, quæ sibi ex Doctorum Collegio, suæ familiæ sedili, et abdicato Episcopatu obveniebant penes Vicarium religiose seponens in levanda egenorum Collegium quotidie petentium, civilium familiarum, ac Congregationis domorum inopia insumebat. Prodigus in alios in se de more erat avarus. Laneæ obsoletæ vestes sibi eædem quam antea, cibus voluntate rudis, et

calceamenta eadem, quibus utebatur Episcopus, vetustissima. Licet senex ægrotusque sueto stramine cubare volebat, cui tamen, jubente Medico, lanea culcita addita est.

161 Ab heroica quoque abstinentia nec ipsa infirma valetudo, nec inclinata ætas eum umquam retardarunt. Jusculo absynthium miscere non cessavit, ac a cæna prorsus abstinuit. Retinuisset profecto morem se humi vescendi, ni Medici pro imperio ei vetuissent. Delicatiores dapes sibi ægro paratas obedientiæ præcepto delibabat, industrie tamen ad sequentes dies servari jubebat. Qua de re acidos quotidie cibos in mensam sibi apponi satagebat, eisque ad arcendam famem sapide vescebatur.

162 Ad ultimam usque senectutem corpus flagris catenisque extenuare non destitit, donec a Moderatoribus vetitum ipsi fuerit. Eo autem in eventu fido socio suo Francisco Antonio Romito flagrorum capsulam secreto in sterquilinium projiciendam tradidit; altumque de ea re silentium imposuit.

163 Sed quum jam quinque, et octoginta complesset annos, ob labefactatas laboribus, ætateque vires, e cubiculo ipsoque lectulo egredi amplius non valuit. Ad sacrum propterea faciendum impar quotidie divinissimo Christi corpore reficiebatur. Quum vero Feria sexta majoris hebdomadæ id explere nequiret, præ doloris vehementia febri corripiebatur, itaut e secta vena sanguinem emittere oporteret; at a morbo miro sane prodigio insequenti die vix divina dape refectus levabatur. Olim in pervigilio Cænæ Domini crastinum memorans festum lætitiæ voces, et amantis actus ingeminare auditus est. Tanto profecto in Deum ferebatur amore, ut licet nonagenarius, jejunio, carnisque maceratione pene exanguis, naturaque debilis, adeo tamen, summa ipsa sæviente hyeme, calore æstuabat, ut leves vix pannos substinere posset. Hinc merito omnes id a naturæ legibus omnino absonum admirantes arbitrabantur, in ejus corde, instar S. Philippi Neril, divini ignis fornacem fuisse succensam. Ac re sane vera per mysticam unionem semper adhærere Deo videbatur. Tota enim die vocales preces fundebat, et ad mysteriorum commentationem devotum librum sibi perlegi volebat, cujus pios sensus intimo cordis affectu, suspiriis, verbisque prosequebatur. Quo tandem eximium in SS. Altaris Sacramentum satiaret amorem, accensis ad Oratorii Altare cereis facibus suetis ferventissimis precibus illud, ac si præsens haberet, quotidie sub vesperum adorabat.

164 Quoniam vero ingens ad eum consulendum quotidie fiebat omnium ordinum virorum concursus, prudens Alphonsus, ejusdem S. Philippi Nerii humilitatem imitatus, quo plausus detrectaret, imo irrisionibus, quoad poterat, occurreret, bardum sese, ac sensibus hebetem simulabat. Haud tamen ita natura, sed christiana prudentia esse ex eo præsertim compertum erat, quod tunc infantilem ostenderet imbecillitatem, et abs re loqui videretur cum de inutilibus interrogabatur, vel qui ad eum adventaverant, admirandæ potius sanctitatis curiositate, quam animæ bono ducebantur. Secus vero res erat, si Dei gloriæ, vel animarum salutis urgeret occasio. Tunc enim tam bene, dilucide, fervideque disserebat, quæsita solvebat, anxios recreabat, ut colloquentes, cum Angelo, non autem cum mortali homine versari, agereque putarent. Ad hæc illud item accessit, quod per postrema hæc tempora, ut antea, Prophetiæ dono illustris futura vaticinabat, remota ac si præsentia intuebatur, conscientiæ penetralia, occultasque hominum cogitationes introspiciebat, et in singulis eventibus vaticinii, ac cælestis charismatis veritatem successus comprobabat.

165 Placuit autem Deo ad Alphonsi augenda merita fidelem tunc Servum præ-

ter

ter morbi, ac senectutis molestias, visibilibus Caeodœmonis spectris, ac animi religione, scrupulisque per quinquennium ante obitum, tamquam aurum in fornace, probare. Quamobrem inter ariditatis tenebras suorum operum diffidens, in singula momenta a conscientiæ moderatoribus opem, a Deo lucem quærebat. Ut tentatio mentl obversabatur Christi illico merita sibi proponebat, eaque verba identidem usurpans = *In te Domine speravi non confundar in æternum* = hostem fugabat, animo serenitatem reddebat. Hinc omnes qui a Confessionibus per illud tempus sibi fuere, religiose testantur, ipsum de tentationibus semper gloriosam tulisse victoriam. Inter hujusmodi conscientiæ fluctus culpam metuens ubi nulla erat, sæpe per diem sacramentalem expetebat absolutionem. A Confessariis vero jussus ab animi anxietate cessare, cessabat illico; omnemque spem in Christi meritis reponens, ad ipsum aspirans ajebat = *Mille jam ego videor vixisse annos, qui horam suspiro qua Christo fruar* = Ac sæpe cum Apostolo repetebat = *Cupio dissolvi, & esse cum Christo* = Alias quoque ferventer protestabatur se millies emori malle, quam Deo offenso temporis momento vivere.

166 Quinquennio, uti dicebamus, inter angores patienter hilariterque transacto die 18. Julii 1787. acuta febri, gravi dissenteria, acerbissimis doloribus, et Ischuria, seu urinæ suppressione correptus lethalem in morbum incidit. Id eo collustratus lumine, quo futura alia multo ante prædixerat, ipse præsentiens aperte prænunciaverat. Nam P. Josepho Imparato e Carmelita Familia, qui ad eum invisendum quotannis adire solebar, mense Septembri proxime elapsi anni 1786. Alphonsus prædixit sese insequenti anno haud amplius visurum.

167 Licet triduo ante conscientiam expiasset, iterum tamen apud alterum Congregationis Alumnum P. Laurentium Negri ad pœnitentiæ Tribunal accessit. Etsi, quemadmodum diximus, scrupulis, ac conscientiæ religione, Deo sic permittente, nimis anxius etenus vixisset, ecce, compositis ex improviso sedatisque animi fluctibus, redditam Alphonso eum extremo morbo tranquillitatem. Exhilaratus propterea, et in Divinæ Misericordiæ, ac fidelitatis spem alta cogitatione defixus, veluti infusa sibi æternæ mercedis securitate, spei actus quasi exultans, ac tryumphans ingeminabat. Sciscitanti propterea P. Vincentio Magaldi, qui ad eum usque diem, qua lethaliter ægrotavit a Confessionibus ipsi fuerat, an amplius scrupulorum stimulis vexaretur, hilaris negavit.

168 Difficile dictu est qua patientia, fortitudine, animique hilaritate extremi morbi molestias, doloresque tulerit. Quo enim magis dolores urgebant, eo magis ipse in aspirationes ad Deum prorumpebat. Omnes propterea, qui ad eum invisendum adibant, adiere summi, doctique viri quamplurimi, tanta ægrotantis devotione, et patientia commoti tenerrimis lacrymis perfundebantur. Hi vero singuli vel precatorios globulos, vel lintea præ devotione lectulo admovere satagebant; id tamen clam exequebantur exquisitaque cautione, ne scilicet humilitatis heroi per extremos eos dies lethale vulnus infligerent.

169 Singulis morbi diebus sæpe sæpius ab assidentibus Presbyteris absolutionem petens sacra Synaxi ingenti animi fervore refici petiit, obtinuitque. In singula vero momenta Crucifixum manu gestans dilecto suo sibi magis uniri per suspiria, fervidasque preces satagebat; suosque Alumnos ut sibi divini amoris actus suggererent identidem deprecabatur. Hisce quomodo valeret interrogantibus, ac subsidia præbentibus jam consumatum esse respondebat.

170 Eum visitatum advenit Joseph Ligorius ipsi ex fratre Nepos. Illacrymans nobilissimus Adolescens ad patrui lectulum genuflexus ab eo amoris pignus in hæreditatem expetiit. Ad hæc Alphonsus divino spiritu fervens bene illi a Deo precatus est, ac multa pia consilia congerens ad extremum veluti legatum, æternæ operandæ salutis monitum dilecto suo Nepoti reliquit.

171 Septimo ægritudinis die, quæ erat 25. Julii, Viatici desiderio summopere flagrans eo muniri postulavit. Præ vehementia autem desiderii sese dilecto uniendi videbatur impatiens, ac illud pie admodum usurpabat = *Veni domine, noli tardare* = Inter fervidos itaque virtutum actus vir sanctus Christi Corpus ad æternitatem Viaticum religiosissime sumpsit. Per diuturnum inde tempus in perfectissima cum Deo unione tacitus permansit, externisque signis sese in agendis gratiis perquam religiose exercri ostendebat. Iisdem porro devotis animi sensibus sacro exeuntium Oleo inunctus est.

172 Rogatus præterea a Famulis eos benedicere, promptus annuit. Tunc a Sacerdote jussus, ut omnes singulorum Domorum suæ Congregationis, tum Neapolitani Regni, tum Pontificiæ Ditionis Sodales, necnon S. Agathæ Diœcesim tunc Pastore orbatam sua item benedictione donaret, paterno pariquc in omnes amore id statim exequitur. Mox Apostolico fervore indutus Serenissimo Regi, Administris, omnibusque Judicibus benedixit.

173 Per quatuor dies ante obitum, superveniente convulsione, linguæ usum amisit, sensibus tamen ad extremum usque anhelitum perfecte polluit, quemadmodum nutibus patefecit: propterea Alumnis sibi virtutum actus suggerentibus signa dabat perfectæ executionis. Bis B. V. Imagine ante ipsum posita oculos jam clausos dulci, ac tenerrimo subrisu statim, iterumque reclusit, eodemque momento tota facie coruscare, ac splendescere visus est. Superna eum luce radiantem adstantes demirati, cælestc illud charisma a Deipara in tenerrimum suum amantem velut proximi premii pignus fuisse collatum concordi voce sensere.

174 Cavæ Antistes pridie obitus ipsum visitans ejus manui devota oscula fixit, eamque suo capiti imposuit. Sæviente morbi vi agoni proximus videbatur. Attamen ad S. Michaelis, ac B. V. Imagines, nec non ad Crucifixi simulacrum ejus ori admotum reviviscebat, ac cælesti perfundebatur dulcedine. In agone tandem positus non homo, sed cælestis spiritus apparebat, ita ut adstantes ipsum jam extremum agentem spiritum ne adverterent quidem. Aderat jam illi suprema hora. Igitur Crucifixi, ac Deiparæ imaginibus peramanter complexis dum Alumni omnes exitum ei facilem deprecabantur hora diei XVI. et dimidia Kal. Augusti anno MDCCLXXXVII. sereno placidoque vultu expiravit. Decessit autem annos natus 90. menses 10. dies 5.

175 Ubi illius mortem fama vulgavit, Cives omnes ad ejus confestim, veluti ad Patris funus convolarunt. Quo vero magis pretiosi illius obitus fama finitimas peragrabat regiones, eo magis crescebat frequentia Populi. Ad coercendam ergo irruentis multitudinis vim militum cohorte posita, exanime Alphonsi corpus Pontificalibus vestibus indutum, Sodalibus non modo, sed zelantissimo item Nucerino Antistite Benedicto Maria Montio Sanfelicio, Cathedralis Canonicis, ac utroque Urbis Clero solemni pompa incedentibus, in Templum S. Michaelis translatum est; postridie vero Cal. Augusti solemni ritu parentalia celebrata eaque Nucerini Antistitis, utriusque Cleri et Urbis Magistratus præsentia, ac incredibili Populorum multitudine cohonestata. De sacri Antistitis vita functi laudibus docta ora-

tio-

tione copiose dixit Fortunatus Pinto tunc Salerni Metropolitanæ Canonicus, inde Episcopus Tricaricensis. Omnes profecto, sive homines, sive pueri *Sanctum* obiisse affirmabant; omnes precarios globulos, aç lintea Cadaveri admovere satagebant; omnes denique ejus Reliquias avebant, imo e liquatis cereis manantia frustula reliquiæ loco sibi quisque sumebat.

176 Nonnulla in ejus funere evenere prodigia, quæ brevitatis gratia prætermittimus. Præceteris illud commemoramus, quod puerulus Joseph Maria Fusco ardenti febre lethalique diarrhæa pene exanimis Alphonsi feretro admotus temporis momento convaluit. Domum inde reversus, etsi adhuc per ætatem verba promere non valeret, ejus imaginem intuens, in quedam improviso veluti mentis excessu raptus: *Alphonsus* inclamat, *Alphonsus in Cælo*. Dum spectatum admissi domestici demirantur: *Alphonsus*, repetit infans, *Alphonsus sanctus*; quod inde tertio cælum suspiciens affirmavit. Tentamine itaque facto, exhibitam puero simillimam alterius Dei Famuli imaginem respuit ingemiscens, ac iterum alia Alphonsi proposita, exultans eadem verba repetiit. Obstupuere universi infantulum tunc primum bene perfecteque loquentem, ac Alphonsum sibi prorsus ignotum proprio nomine sæpius appellantem; unaque intellexere ad sui Famuli sanctitatem ostendendam Deum pueruli linguam fecisse dissertam, et ex ore infantis perfecisse laudem.

DE HEROICA V. S. D. FIDE

177 Quum virtutes Theologicæ, quæ Deum immediate respiciunt excellentiores sint Cardinalibus, utpote quæ circa moralem hominum vitam, et appetitum versantur, ceu tradit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 6. *in corp.*, ideo de illis primo, de his inde sermonem instituemus.

178 Exordimur autem a Fide. Hæc enim est = *Prima ad salutem inclinatio*: ex S. Clemente Alexandrino *lib.* 7. *Stromatum* = *Janua, & via vitæ* = Ex S. Cyrillo Alexandrino *lib.* 4. *in Joan.* = *Principium, & origo fiduciæ, & accessus ad Deum* = ex S. Hieronymo *in cap.* 3. *Epist. ad Galat.*, et ex S. Augustino *lib. de dono persever. cap.* 2. = *Initium hominis Christiani* = Sic autem a Theologis definitur, quod scilicet sit *virtus a Deo infusa cujus lumine mens hominis illustrata, firmiter assentitur iis omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam suam credenda proposuit*. Porro cum virtus, seu virtutis habitus, utpote in intellectu residens, non nisi ex actibus dignosci possit, non quidem internis, qui sub Ecclesiæ judicium minime cadunt, sed externis, et quibus tamquam sensibilibus signis interna virtus declaratur; Hinc ad ostendendum Fidei habitum, ejusque heroicitatem in Ven. Dei Famulo plura externa signa, seu actus, eosque heroicos in medium proferimus.

179 Et re sane vera Sacer Antistes Ligorius Apostolorum symbolum, non modo inter divinam psalmodiam, sacrumque faciendum, sed identidem per diem, ac præsertim in habendis Missionibus, tanto devotionis fervore recitabat, ut adstantibus heroica ejus Fides elucesceret. In sua autem Congregatione pro lege indixit christianos actus a suis Alumnis in comuni precum conventu perlegi. Hanc item praxim ad Episcopatum evectus obfirmato retinuit animo. Nam quotidie singulis secum familiaribus congregatis una cum ipsis fervide, devoteque Fidei actus recitabat, conscientiam excutiebat, sacraque Fidei mysteria per Rosarium recolebat; Imo vero

nil

nil enixius iisdem familiaribus commendabat, quam quod sæpe sæpius per diem Fidei actus ingeminarent; Quemadmodum uno ore deponunt = *Ex Proc. Ord. Nuc.* Testis V. de prop. exper. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 171. §. 3. *pag.* 172. §. 17. *& seq.* Testis VI. de prop. exper. *Summ. pag.* 175. §. 34. Testis XI. V. S.D. CONFESS. *Sum. pag.* 177. §. 51. XXII. Test. de prop. scien. *Sum. pag.* 181. *ante* §. 80. XXV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 184. §. 103. *&* 106. XXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 187. §. 128. XXXI. Testis de prop. scien. *Summ. pag.* 189. §. 148., *& seq.* XXXIV. Testis V. S. D. SOCIUS de visu *Sum. pag.* 192. §. 168., *& pag.* 193. §. 173. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. scien. *Sum. pag.* 194. §. 181. XXXVII. Test. V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 197. §. 200., *&* §. 208. XXXVIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 200. §. 220. *&* 228. XLIV. Test. V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 202. §. 240., *&* 241. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 205. §. 263. *& seq.*, *& pag.* 206. §. 271. III. Testis de prop. exp. *Sum. p.* 208. §. 293. XXIV. Test. V. S. D. Famulus de prop. exp. *Sum. p.* 259. § 366. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. Socius, et Director de prop. exper. per annos 50. *Sum. pag.* 223. §. 390. *& seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXVII. Test. de prop. exp. *Sum. p.* 233. §. 460., *&* 461.

180 Hanc vero ferventem, quotidianam, et ad extremum usque exercitam professionem eorum, quæ fide creduntur; Hoc item fervens ingensque studium, ut ea universi Christifideles sæpius crebroque protestarentur, luculentissime docere in Alphonsi corde abundasse Fidem nemo est, qui non videat, planeque intelligat. Nam S. Leo *in serm. de Nativit. Apost. Appendic. tom.* 1. *pag.* 189. S. Petri Fidem extollit ob externam Fidei confessionem. Hinc Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 4. docet Fidei habitum primo dignosci *ab externa confessione eorum, quæ in corde per Fidem creduntur*, et num. 7. scribit = *En ergo quomodo externa Fidei Professio est actus Fidei, & ex ea habitus Fidei dignascitur*. Quamobrem Auditores Rotæ *in relat. Canonizationis S. Petri de Alcantara artic.* 4. ejus Fidem ex exteriori confessione comprobant, uti apud laudatum Pontificem *cap.* 23. *num.* 6. ibi = *Ad idem inducimur ex exteriori confessione Fidei sæpissime, & enixe ab isto Servo Dei in decursu vitæ suæ facta; quæ exterior confessio ordinatur ad significandum id, quod corde concipitur &c. Circa autem istam Professionem faciunt optime relata a Testibus &c. ubi quod Frater Petrus de Alcantara in Fide, tamquam in fundamento cæterarum virtutum, & principio nostræ justificationis habuit tantam firmitatem, quod si occasio sese obtulisset, non dubitasset pro unico puncto Fidei mori &c.*

181 Ex tam firma fide, qua ejus articulos utpote a Deo infallibili veritate revelatos credebat vehementi illo desiderio cor ejus ardebat effundendi sanguinem ad Fidei veritates defendendas, ac inter infideles propagandas. Hinc porro dilatandæ Fidei ardorem, vel ab ipsis Ecclesiasticæ militiæ primordiis ostendit. E Synensi Regno Neapolim appulerat anno 1724. Apostolicus vir Matthæus Ripa eo consilio ut adolescentium, quos illinc secum adduxerat, collegium fundaret, ac per eos inde ad Catholicam Fidem Synenses adduceret. Fundato revera Collegio anno 1729. in illo se Alphonsus ea mente abdidit, ut una cum Synensibus ad prædicandam gentibus Fidem contenderet, et sanguinem pro ea libentissime effunderet. Quod animo proposuerat executioni mandasset, ni P. Thomas Pagano ejus Conscientiæ Moderator id ei pro imperio vetasset. Quod vero præsentia explere nequivit convertendi Infideles votum, studio, et opera fovit. Tan-

to

to enim zelo, laboribusque eumdem P. Matthæum in nova instituenda Congregatione per plures annos adjuvit, ut suo potissimum zelo, studioque tam præclarum opus Fidei propagandæ accommodatissimum referendum sit *Sum. pag.* 77. §. 20. *pag.* 78. §. 35. *pag.* 81. §. 53. *pag.* 82. §. 58. *pag.* 85. §. 76., ac præsertim *pag.* 87. §. 91., *& per tot. Sum. num.* 8.

182 Et si vero ei effundendi sanguinis occasio defuit, votum tamen quamdiu vixit numquam defuit. Non modo enim de catholico ortu identidem Deo gratias agebat, sed alios item ad id hortabatur S. Ludovici pietatem summis efferens laudibus, quod ad Baptismatis fontem de Fidei dono Deo gratias reddebat. Tanto autem ipse Martyrii desiderio æstuabat, ut sæpe sæpius per diem tum privatim, tum publice de Fidei veritate sermonem instituens dicere soiitus esset = *nostra fides vera est: pro ea millies sanguinem funderem: Deo sint grates, quod in catholicæ Ecclesiæ gremio nos nasci dignatus est* = Tantoque ardore id repetebat, ut in exstasim rapi videretur. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. scien. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 171. §. 2. XI. Testis V. S. D. CONFESS. *Sum. pag.* 177. §. 50. XXII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 182. §. 86., et 87. XXV. Testis de prop. scien. *Summ. pag.* 184. §. 104. *& seq.* XXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 187. §. 126. XXXIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 191. §. 157., *& seq.* XXXIV. Testis V. S. D. Socius de visu *Summ. pag.* 193. §. 171. XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 197. §; 204. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 202. §. 243. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 205. §. 267., *& seq. & pag.* 206. §. 270., *& pag.* 208. §. 292. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Socius, & Director* de prop. exp. *per annos* 50. *Sum. pag.* 226. §. 421.

183 Tanto Fidei ardore quo ipse fragrabat suos Item Alumnos non modo per preces ad convertendos Infideles, proque dilatanda Fide, sed etiam ad martyrium subeundum incensos, paratosque exoptabat; Nil magis, quam id cum ipsis crebris usurpabat colloquiis. Quamobrem incredibili quadam animi jucunditate perfundi visus est, quum a Congregatione de Propaganda Fide suæ Congregationis Presbyteros ad Infidelium missiones expetiri rescivit. Statim Encyclicam ad universas Domus misit qua amantissimos fratres ad dilatandam Fidem, ad fundendum pro ea sanguinem ignitis, fervidisque verbis incendit. Quum vero quamplurimos ex Alumnis suis ad prædicandam Gentibus Fidem paratos promptosque audivit summam cepit animo voluptatem.

184 Per Nuceriæ Urbem forte transierunt duo Franciscani viri, qui Romam versus iter facientes ad convertendos Infideles a Congregatione de Propaganda Fide mittebantur. Id Alphonsus adhuc Missionarius Nuceriæ commorans ut audivit, indicibili gaudio gestiens Apostolicos viros accivit, tenero affectu complexus est, per eam noctem Domi suæ excepit hospitio, et gravi, fervidaque oratione eos in suscepto proposito roboravit.

185 Sed Alphonsi zelo nimis exigui erant suæ Congregationis fines. Fidei namque jacturam in ipso Catholico Orbe amaris lacrymis secum crebro recogitans præclarissimum librum edidit cui tit: = *Vittorie de Martiri* = quo Christianorum Heroum palmis, et invictæ constantiæ exemplis in unum collectis, Fideles omnes ad imitationem accendit. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de pr. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 173. §. 25. XXII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 182. §. 91., *& pag.* 183. §. 92, *& 93.* XXV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 185. §. 111. XXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 188. §. 135. XXXIII. Testis de prop. scien.

Sum.

Sum. pag. 191. §. 158., *&* §. 162. XXXIV. Testis V. S. D. Socius *Sum. pag.* 193. § 172. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 194. §. 183., *&* 187. XXXVII. Testis de prop. scient *Sum. pag.* 198. §. 215. XXXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 200. §. 222.. *&* *pag.* 201. §. 235. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 208. §. 292. XXVII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 233. §. 463., *&* 464.

186 Præclarus est hic heroicæ Fidei actus, ut ad rem scribit Card. de Lauræa *in 3: senten. tom.* 2. *disp.* 32. *de Virtut. heroic. artic.* 9 *pag.* 745. *num.* 232. ibi = *Si autem non accideret casus expositionis vitæ, adhuc tamen firma animi præparatio, ac dispositio se exponendi, si occasio urgeret, sufficit ad arguendam heroicam Fidem.*

187 Ex intimo quo ipse æstuabat dilatandæ Fidei ardore illud eveniebat, ut nunquam lætior, jucundior, atque magis exultans videretur quam cum Fidei Catholicæ incrementum, vel Infidelium conversionem audiret: Nunquam vero afflictaretur magis, magisque ingemisceret, quam cum Infidelium, et Hæreticorum augumentum, vel Religionis jacturam audivisset. Huc profecto ferventes preces, suspiria, ac rigida pœnitentiæ opera dirigebat. Huc item suæ Congregationis Alumnos præsertim voluit intentos; imo pro regula statuit, ut preces, afflictationes, omniaque pia opera in universa sua Congregatione die dominico fieri solita ad Fidei exaltationem, Summique Pontificis, et Catholicorum Principum incolumitatem, ac bonum Deo debeant offerri; Quæ vero die lunæ exercentur ad convertendos Infideles, Hæreticos, et peccatores. Præter hæc sive Missionarius, sive Episcopus non modo per sese in id orare numquam destitit, sed verba faciens ad Populum omnes ad orandum pro Infidelium conversione hortari consuevit. *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 173. §. 22. *ad* 24. VI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 175. §. 35. *&* 36. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 177. §. 53., *&* *pag.* 178. §. 57. XXII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 181. §. 82., *&* *pag.* 182. §. 90. XXV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 185. §. 112. XXVII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 187. §. 134. XXXIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 191. §. 163. XXXIV. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 193. § 175. *&* *seq.* XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 194. §. 184. XXXVIII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. scien. *Sum. pag.* 198. §. 214. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 203. §. 244. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum pag.* 206. §. 272. *&* 273., *&* *pag.* 208. §. 290., *&* 291. XIV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 216. §. 342. XVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 218. §. 359. XXXIV. Testis ex Off. de prop. exp. *Sum. pag.* 221. §. 375. XXXVI. Testis ex Off. de prop. exp. *Sum. pag.* 221. §. 382. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Socius*, *&* *Director* de prop. exper. *per annos* 50. *Summ. pag.* 226. §. 421. II. Testis *V. S. D. Socius*, *Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 228. §. 435.

188 Id vero heroicæ Fidei argumento est; teste Schacco *de not.*, *&* *sign. Sanct. Sect.* 3. *cap.* 1. *pag.* 179. ibi = *Ab habitu Fidei procedit in Dei famulis sollicitudo conversionis Infidelium ad Christianam fidem, hæreticorum ad Catholicam Religionem.* Idque docet Card. de Lauræa *pag.* 742. *num.* 208., et Rotæ Auditores in *Relat. caus.* S. Theresiæ *art.* 3. §. *Tertio idem.*

189 Eminebat profecto in eo præcipuus ardor omnium mentibus Fidei lucem, et disciplinam inserendi. Qua de re Ecclesiæ vix nomine dato licet adul-

tus

tus, ac doctrina, et clara stirpe notissimus per Neapolitanæ Urbis vicos pueros in Fide erudiendos quæritare haud erubescebat, eosque in sua Parœcia christiana rudimenta singulis festis edocebat. *Sum. pag.* 75. §. 8., *pag.* 78. §. 31., *pag.* 80. §. 49. *pag.* 82. §. 64. *pag.* 89. §. 104. *& seq.*

190 Sacris autem Initiatus quo facilius rusticorum mentes Christianis præceptionibus imbueret per Neapolitanam Urbem Oratoria quædam, Cappellas vocant, invexit, in quibus per suos morigeros Pœnitentes pueri ex infima plebe collecti Fidei rudimentis imbuerentur, quibus cœtibus ipse identidem intererat; ac gravi oratione, eximiaque prudentia easdem Christianas Scholas ita direxit, auxitque, ut usque in hodiernum diem nostra Religio maximum ex ils incrementum consequatur.

191 Ad erudiendos item in Fide ruriculas novam in Ecclesia Presbyterorum familiam invexit, qui per Oppida, per Pagos, per asperrimos montes, imperviosque saltus Evangelium prædicarent, ac Fidei veritates ignaris agrestibusque hominibus exponerent. His profecto Alumnis suis pro lege indixit, quod etiam si sacris expeditionibus haud actu vacassent, binos tamen Clericos ad rurales Ecclesias in singulis festis mitterent, qui pueros in Fide edocerent. Ipse vero licet omnium Præses tenellos pueros Sacrorum nostrorum notitia imbuere non erubescebat.

192 Episcopus inde factus nil magis ei cordi fuit, quam ut gregem suum sacra Fidei mysteria, et veritates edoceret. Miro spectaculo erat videre Episcopum vel in sua Sanctagathensi Cathedrali, vel in Argentina Collegiata, vel Diœcesim lustrans in singulis Parœcis factum cum Apostolo veluti parvulum in medio eorum, amantis nutricis instar, quasi modo genitos infantes catholicæ doctrinæ lacte enutrire, eosque instructos larga stype donare. Singulis autem Parochis, Presbyterisque huic, vel alteri Ecclesiæ addictis nil magis commendavit unquam imo præcepit, quam ut pueros, rudemque plebem christiana rudimenta docerent. Hujusmodi sane institutionem a Parochis unis diebus dominicis fieri solitam ad cæteros item festos protraxit. Quo autem adultos haud christianam puerorum scholam frequentantes Fidei misteriis imbueret, doctrinæ compendium singulis diebus festis in unaquaque Ecclesia a Sacerdote cum populo perlegi jussit. In Id vero eo usque incubuit, ut ad quasdam Diœcesis rurales Ecclesias a Parœciis dissitas impensa sua Presbyteros mitteret, qui in singulis festis rusticam plebem erudirent in Fide; Imo vero negligentiæ in filiis, vel famulis Fidei præceptis Imbuendis absolutionem sibi reservavit = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 171. *a* §. 6. *ad* 9. XI. Testis V. S. D. CONFESS. *Sum. pag.* 178. §. 61., *pag.* 179. §. 62., *& seq.* XIV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 180. *a* §. 70. *ad* 72. XXV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 184. §. 108. XXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 187. §. 131. *& seqq.* XXXIV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 193. §. 174. XXXV. Testis V.S.D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 194. §. 185. XXXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 201. §. 230. *ad* 232. XLIV. Testis V. S. D. SECRET. ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 203. §. 248. 249. 251. *&* 252. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 206. §. 276., *&* 277., *& pag.* 207. §. 278., *& seq.* III. Testis de visu *Sum. pag.* 295., *&* 296. IV. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 210. *a* §. 301. ad 308., *& pag.* 211. *a* §. 309. *ad* 313. VII. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 212. §. 319. *&* 320., *& pag.* 213. §. 326., *& seq.* IX. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 213. §. 328. *ad* 330. XIV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 215. §. 339., *& seq.*, *& pag.* 216. §. 341. XVI. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 218. §. 355., *& seq. ad* 357. XXIV.

Testis V. S. D. Famulus *Sum. pag.* 219. §. 367. XXXIV. Testis ex off. de prop. exper. *Sum. pag.* 220. §. 374. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 221. §. 380., *&* 381. = *Ex Proc, Ord. Nuc.* II. Testis V.S.D. *Socius Director*, *&* CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 227. §§. 226. 227. 228. *&* 229. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* II. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 230. §. 443. XV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 231. §. 451.

193 Quum vero christianæ rusticorum institutioni illud impedimento esse animadverteret quod ii, qui per Pagos, ac suburbia a S. Agathæ Urbe dissita commorabantur, haud commode ab Urbanis Parochis poterant in Fide doceri, tres novas Paræcias, sive curatas Vicarias, Apostolica fortitudine Adversariorum superatis obstaculis, ac ad congruam Parochorum substentationem quibusdam addictis Beneficiis, ædificavit, erexit.

194 Parochiale item Templum S. Mariæ ad vicum prope Argentium vetustate fatiscens adeo erat angustum, ut Populi multitudinem, quæ quatuor hominum millia excedebat, omnino non caperet. Sacra proinde Cathechesis in eodem templo antea fieri solita jamdiu ob loci angustiam fuerat intermissa. Hanc animarum jacturam V. Episcopus maxime dolens, collatis in id studiis, ingentibusque sumptibus, novum Templum excitavit, ac universo Populo per reintegratam ibi Cathechesim ad Christianam institutionem aditum patefecit.

195 Parochiale quoque Templum S. Agnetis, quæ ad Argentinam Collegiatam pertinebat, summo zelo restaurari sategit, et in meliorem formam reduxit. Eodem Fidei zelo motus, quo rusticanos Incolas Feudi Ducis de Magdalone christianis præceptionibus commodius erudiret, ruralem Cappellam eo Loci sitam in Paræciam erigendam meditatur. Legitimis tamen rationibus ad id præpeditus mensuali pensione librisque Cappellanum provisit, qui ibi singulis festis Cathechesim, et Christianam Scholam haberet. In eodem tandem Argentino agro quum plurimi ruricolæ Casalis de Crisci ob difficilem accessum ad Argentii Terram spirituali ope destitutos agnosceret, probos Presbyteros ex eodem vico oriundos constituit, qui eum Populum divini verbi prædicatione, sacramentisque pascerent; iisdemque alium operarium singulis diebus dominicis in laboris, ac ministerii partem adjunxit = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 173. §. 26. *ad* 28., *& pag.* 174. §. 29. *&* 30. XIV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 180. §. 75. XXVIII. Testis de prop. scient. *Summ. pag.* 188. §. 137. *& seq.* XLIV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 204. §. 255. *&* 256. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 212. §. 316. XII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 215. §. 336., *& seq.* XIV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 217. §. 350., *& seq.* XVI. Testis de prop, scient. *Sum. pag.* 219. §§. 362., *&* 363. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 222. §. 384. *& seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* II, Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 230. §. 444. XV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 232. §. 455. *ad* 457.

196 Hoc autem opus jure meritoque inter Fidei actus recenset Rosignolius *de act. Virtut. lib.* 1. *cap.* 13. §. *Altera*, ibi = *Altera actio externa Fidei est tradere Fidem aliis* = idemque opus, cit. cap. 13. in fin. *actionem nobilissimam* vocat, et cap. 14 init. *opus sine dubio Dei*; ceterisque omissis S. Pius Pontifex hujus nominis Quintus *in Constit.* 137. quæ incipit: *Ex Debito* = *Opus sanctissimum*, *sanctissimum exercitium* appellat., et pro coronide Benedictus XIV. in Epist. Encyclica in suo *Bullar. num. XLII.*, *& Institut. Eccles. IX.* §. 11. *in fin. tom.* 1. curam hanc doctrinæ ceteris tradendæ plurimis, maximisque laudibus ornat. Idque e sacris literis luculentissime

pa-

patet *Ecclesiast.* 24. 31. = *Qui elucidant me vitam æternam habebunt*, et Daniel. 12. 3. = *Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.*

197 Sed non minus in edocendis Fidei dogmatibus insudavit, quam in eis tectis, sartisque servandis. Incredibili quippe dolore, animique anxietate afflci videbatur cum scandalosos, ac temerarios libros hoc, vel illud Fidei dogma insectantes vulgari rescibat. Perquam rigide cavebat ne per suæ Congregationis domos, suamque Diœcesim venenati hujusmodi libri circumferentur; imo per Regnum intrusi quantocius eliminarentur. Hoc autem in eventu nulla sibi quies nisi postquam validis, solidisque argumentis eos confutasset, omnemque movisset lapidem apud ipsum Regem, Administros, publicosque ruvisores, ut eos vel edi, et evulgari impediret, vel admissos e tota Regia ditione procul arceret, quemadmodum pluries felicl successu est consecutus. Rescivit olim in quadam Apuliæ Civitate a publico Magistro erroneam doctrinam B. V. præsertim injuriosam edoceri, idque inaudiens præ dolore vehementer ingemuit. Ad scandalum impediendum tum ad Cappellanum majorem de Rosa, tum ad Melphitanum Antistitem forte Neapoli commorantem per epistolas adiit, illud addens se libenter proprium sanguinem profusurum si impediendo malo opus esset.

198 Vetitos autem libros absque venia legentes privatim voce, publice scriptis insectatus est. Inter hæc summam cepit animo voluptatem quum Wolterium a cll. viro Abbate Nonnot confutatum audivit, ejusque confutationis novam Neapoli editionem fieri sategit. Apostolici Alphonsi zeli præclarissima monumenta sunt dogmatica illius opera in lucem edita, præsertim ea quæ inscripsit = *Verità della Fede* = *Dommatica sul Concilio di Trento* = *Trionfo della Chiesa* = *Confutazione delle Eresie &c.* in quibus Atheos, Materialistas, falsos Politicos, omnesque Novatores confutavit. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 172. §. 19. VI. Test. de prop. exp. *Sum. pag.* 175. §. 37., & 38. XI. Testis V. S D. CONFESS. *Summ. pag.* 178. §. 55. & 56. XII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 179. §. 67. & 68. XIV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 180. §. 73. XXII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 181. § 81., & *pag.* 182. §. 85. XXV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 185. §. 109., & §. 113. XXXI. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 190. §. 150. XXXIV. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 193. §. 170. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 194. §. 179. XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 197. §. 201., & *seqq.*, & 205. XXXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 200. §. 221., & 223. XLIV. Testis *V. S.D. Secret.*, & CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 203. §. 246. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 205. §. 269., & *pag.* 207. *a* §. 282. *ad* 284. XI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 214. §. 334. XVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 218. §. 358. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 221. §. 376. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Test. *V. S. D. Socius*, & *Director* de prop. exp. *per annos* 50 *Sum. pag* 223. §. 395., & *pag.* 225. §. 413., & *pag.* 226. *a* §. 416, *ad* 419. II. Testis *V. S. D. Socius*, *Director*, ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 228. §. 433., & *seq.* XXI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 229 §. 437. *ad* 439. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 231. §. 447. *ad* 449. XXVII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 233. §. 462.

199 Quid profecto tam heroicus Fidei puritatis tuendæ zelus, quid tam ardens

in Hæreticorum confutandis erroribus studium; quid tam intensum in prava dogmata odium, et horror, nisi heroicam Alphonsi fidem patefaciunt? juxta Regium Psaltem *psalm.* 138. vers. 21. et 22. = *Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderum illos, & inimici facti sunt mihi* = Quamobrem Benedictus XIV. *lib.3. cap.* 23. *num.* 3. hujusmodi confutandi hæreses zelum inter heroicos Fidei actus recenset, præsertim ex S. Hieronymo, qui in *Epitaph. Paulæ viduæ Rom.* (*tom.* 1. *oper. col.* 709. *num.* 22.) *Fidem ejus demonstrat ex actu extrinseco quo se Hæreticis adversam ostendebat*; nec non ex S. Thoma de Villanova, qui *concion.* 1. *de S. Augustino pag.* 502. Ejusdem Sancti *Fidei argumenta desumit ab ejus doctrina, qua Hæreticos confutavit.*

200 Quid? quod adversus seipsum si aliqua forte in rebus Fidei dubitatione tentaretur, pari zelo, et ardore commovebatur? Si enim inimicus Sathan astute tentaret, resistebat ille fortis in Fide sollicitus repetens = *Credo Domine Credo* = tantaque vi vaferrimum hostem profligare satagebat; ut eos qui a Confessionibus ipsi erant, quos cœtus accibat, aliique adstantes, eum præ resistentiæ vi sæpe ejulantem audiisse, semperque victorem evasisse testentur. Ex quo evadebat, ut adstantes ipsi heroico illo spectaculo intime commoti ad resistendum Diabolo fortiter in Fide incitarentur. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 172. §. 16. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 177. §. 54. XXII. Testis de prop. scient. *Sum pag.* 181. § 80. XXV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 186. §. 124. XXXVIII. Testis de prop. scient. *Sum pag.* 201. §. 233., & 234. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 202. §. 242. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Socius*, & *Director* de prop. exp. *per annos* 50. *Summ. pag.* 225. §. 415. Quo quidem in eventu ejus Fides eluxit = 2. *Petri* 2.

201 Tanta profecto fortitudo in subitis coercendis vaferrimi hostis insultibus ex viva illa Fide manabat qua Deum semper ubique præsentem intra se, extra se, ac in singulis Creaturis præ oculis habebat, et intuebatur. Id et crebris usurpabat sermonibus, et aliis vehementissime commendabat. Quamobrem detecto, nudoque fere semper capite vel ipsa sæviente hyeme incedebat; perque jaculatorias preces cum Deo velut amicus cum amico, filius cum Patre colloqui consueverat. Hocce autem divinæ præsentiæ exercitium suæ Congregationis Tyronibus maxime commendabat, ceterisque omnibus pro regula indixit, ceu narrant. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXII. Testis de visu, propriaque scientia *Sum pag.* 181. §. 79. XXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 187. §. 130. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 198. §. 209., & *pag.* 198. §. 212. & *seq.* XXXVIII. Testis de facto proprio *Sum. pag.* 200. §. 225. & *seq.* = Ex hujusmodi vero divinæ præsentiæ studio maximam, heroicamque Fidem argui docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 124. art. 5., et Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 4.

202 Fidei lumine ductus in prosperis æque, et adversis rebus divinam agnoscebat voluntatem, eamque in omnibus semper sibi constans exequebatur. Hinc in Congregationis jactura ex Alumnorum morte suscepta sese Deo perfectissime conformabat. Pari tranquillitate amantissimi Genitoris mortem audivit. Ad hujusmodi namque nuncium sibi sacras Missiones Trojæ peragenti eo ipso momento delatum quo suggestum ad concionandum ascendebat, ne hilum quidem perturbatus, ascenso suggestu salutationem Angelicam ad Patris sui suffragandam animam a Populo poposcit, indeque concionem de more est aggressus. Majorem vero conformitatem di-

vinæ

vinæ voluntati in obitu suæ Genitricis ostendit. Beneventi dum sactis incumbebat expeditionibus ejus obitum Ipse tesclvit eo Item momento quo sub vesperas ad Populum concionari debebat. Tenero licet ipse in suam genitricem ferreretur amote, utpote qul ab ea præsertim christianæ pietatls lactem sugisse profitebatur, in ea christlanæ perfectionls exemplar quamdiu domi secum convixerat ante oculos positum secum habuerat, ac ejus tandem spiritum ad ultimam usque ætatem fuerat moderatus; tamen ad ejus mortis nuncium haud lacrymis indulsit, sed e suggestu suæ Matris anima populi precibus commendata, sueta animi tranquillitate Dei verbum exposuit.

203 Sed non unis tantum hisce eventibus suæ voluntatis dlvino placito conformatio, sed in toto, licet longævo, suæ vitæ stadio evidentissime patuit; ab ea enim nulla umquam persecutio, contradictlo, rerum penuria, spiritus ariditas, et corporalis Infirmitas Ipsum valuit separare; Quippe qui In duris quibuscumque eventibus dlvinam voluntatem perfectissime adorans repetere soleret *Gloria Patri*. Suæ patronæ S. Theresiæ exemplo identidem per diem sese Deo In holocaustum offerebat, divinamque voluntatem in singulis executurum protestabatur, nil aliud identidem tepetens, quam quod = *voglio quel, che vuole Dio*. Omnes item quibuscumque colloquebatur ad proptlam voluntatem Divinæ confurmandam hortabatur addens = *che i Santi per questo si son fatti Santi, perchè si sono uniti alla volontà di Dio* = Nec satis. Omnes enim singulosque fideles Deo conformatos exoptans tractatum edldit = *Della conformità al Divino volere* = ceterisque asceticis operlbus conformitatis in Deum sensus Inseruit.

204 Quo magis vero ad senium sua inclinabat ætas, eo magis Ipse in conformanda sua voluntate divlnæ dispositioni, placitoque Illustrior evadebat. Præter enim æffetæ suæ valetudinls habituales molestlas, tet in Epiſcopatu lethali morbo correptus est; S. Agathæ primum, inde Alrolæ, ac demum Argentii, ubi generali artitride aggressus in reliquos decem septem suæ vitæ annos obstipo collo, attractisque membrls Inter intensos cruciatus vivendum ipsi fuit. Quamobrem ut cæteræ virtutes in postremis suæ vitæ annis, sic divinæ voluntati conformatio, heroicltatis gradum ad ejus usque obltum obtinuit. Videres senem velut alterum Jobum a planta pedis usque ad verticem capitls sanitatem non habentem, collo supra pectus contorto, contractisque membrls ad ipsum motum imparem Medicorum jussu per Domus mesaulas carruca vectum, In sumendo cibo mortis tormenta patlentem, In deglutiendo potu ad fistulæ usum redactum, lectulo se stemere non valentem pulvinarl aut sedi assisum necessarlam quietem moleste carpentem, adeo surdum, ut vlx per buccinam secum colloquentes audiret, pene Cæcum, enormis hernlæ spasmoticis angoribus cruciatibusque afflictatum, vlrum denlque nonagenario majorem laboribus, carnis maceratlone, habitualibus morbis, ac senectute, quæ una ipsa morbus erat, pene confectum, penitusque attritum. Videres tamen vlrum tanta ærumnarum phalange ad decem, et septem annos protracta, et in postremo decennio magis maglsque aucta molestissime oppressum ne querilam quidem vocem promentem, sed id unum a Deo petentem, ut ejus voluntas fieret, cui se perfectlssime conformabat, et cum Christo in Cruce pati gaudebat. Inter tot ærumnas scisciltantibus quomodo se haberet respondebat = *Stò colla morte vicina, ma non voglio altro che solo Dio, solo Dio, solo Dio*. *Sum. pag.* 189. §. 146. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* VI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 175. §. 40. IX. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 176. *a* §. 41. *ad* 46. XIV. Testis de ptop. scient. *Sum. pag.* 180. §. 76.

O

& pag. 181. §. 77. XXII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 183, *a* §. 96. 99., *& pag.* 184. §. 102. XXV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 186. *a* §. 119. *ad* 122. XXVI. Testis de visu *Sum. pag.* 186. §. 125. XXVIII. Testis de prop. scient. *Summ. pag.* 188. *a* §. 139. *ad* 143., *& pag.* 189. *a* §. 144. *ad* 146. XXXI. Testis de prop. scient. *Summ. pag.* 190. §. 152. XXXII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 190. *a* §. 153. *ad* 155., *& pag.* 191. §. 156. XXXIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 192. *a* §. 164. *ad* 167. XXXIV. Testis *V. S. D. Socius* de prop. exp. *Sum. pag.* 193. §. 177. *& seq.* XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 196. §. 195., *& seq.* XXXVII Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 197. §. 207., *& pag.* 199. §§. 217., *& seq.* XXXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 202. §. 139 XLIV. Testis *V. S. D. Secret.*, *&* CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 204. *a* §. 257. *ad* 260. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de prop. exper. *Summ. pag.* 212. §. 317. IX. Testis de prop. exper. *Sum pag.* 214. §. 333. XIV. Testis de visu *Summ. pag.* 217. §. 352. XVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 219. §. 362. *&* 363. XXIV. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 220. §. 337. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum.* 222. §. 386., *& seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* XXI. Testis de prop exp. *Summ. pag.* 229. §. 40. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de visu *Sum. pag.* 232. §. 458. L. Testis *V. S. D. Secret.*, *&* CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 235. §. 474.

205 Nonne tam heroicam patientiam ejus Fides operabatur? juxta Divini Redemptoris exemplum Matth. II. *Ita Pater quia sic fuit placitum ante Te*; ac docuit S. Jacobus in sua Epist. *Cap.* 1. *Probatio Fidei vestræ patientiam operatur*; et ad rem nostram docet Matthæucc. *tit.* 2. *cap.* 27., *&* 32. ibi = *Fides ad patientiam inclinat &c. inde constat, quod* QUO INTENSIOR EST FIDES . . . . . MAJOR EST PRÆSENTIUM CONTEMPTUS, MAJOR IN ADVERSIS PATIENTIA, ET MAJOR IN TRIBULATIONE LÆTITIA; Schacc. de not., et sign. Sanct. *sect.* 3. *cap.* 1. *vers. Hunc Fidei.* Mattha *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 24. = Quamobrem quum V. Alphonsi patientia, orisque in angustiis hilaritas ad miraculum usque pervenerit, nemo est, qui non videat ejus Fidem altiorem perfectionis, et heroicitatis gradum attigisse.

205 Justus autem Alphonsus ex Fide vivens tanta conscientiæ puritate eminebat, ut non modo peccatum, sed Ipsam peccati umbram horresceret. Hinc non modo in singulis sabathis conscientiam sacra exhomologesi expiare consueverat, sed etiam sanctorum prudentia culpam timens ubi non erat, sæpius per hebdomadam pœnitentiæ Tribunal adibat, et a suo Confessario absolutionem postulabat. Imo potius cremari, quam culpa fœdari identidem repetebat. Hinc Confessarii omnes aperte deponunt nullam in ejus Confessionibus absolutionis materiam invenisse. Hanc vero peccati fugam tum Missionarius, tum Episcopus omnibus ignito zelo commendabat; Imo vero quo scandala per Diœcesim exularet nullis laboribus, impensisque pepercit, *Ex Proc. Apost. Nuc.* XIV. Testis de prop. scientia *Sum. pag.* 180. §. 74. XXII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 183. §. 95. XXV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 186. §. 120. XXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 188. §. 136. XXXIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 191. §. 161. XXXVIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 202. §. 237. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 205. §. 266. III. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 209. §. 297. IX. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 214. §. 332. XIV. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 217. §. 349. XXIV. Testis de visu *Sum. pag.* 220. §. 371., *& seq.* XXXVI. Testis ex

off.

off. de visu *Sum. pag.* 222. §. 388., *& seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Socius*, *& Directer.* de prop. exp. *per annos* 50. *Sum. pag.* 226. §. 422. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXVII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 234. §. 467. L. Testis V. S. D. SECRET. ET CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 235. §. 472.

207 Constat vero satis, quod sicuti = *Qui credit Deo, attendit mandatis* = *Eccles.* 32. 28. et ut legitur 7. Joann. 5. = *Hæc est victoria, quæ vincit mundum Fides nostra* = ita dilucide ostenditur ad hujusce virtutis apicem ascendisse Dei Famulum, quem sine noxa, sine macula, sine ruga sese perpetuo conservasse constat. Ut enim inquit S. Laurentius Justinianus *in Lign Vit. de Fide* cap. 1. = *Nisi homo carnalis illustretur lumine Fidei, non potest se continere a peccatis, nec justificari, quia justus ex Fide vivit*, Cardinalis Bona *de Discretione spirituum cap.* 13. = *justus ex Fide vivit, vivit nimirum vita spirituali, quæ ex principiis Fidei nata, iisdem regitur, & roboratur.*

208 Ex eo autem vividior Alphonsi Fides sese dat Intuenda, quod Sacrum quotidie facere non omitteret, quod per multam orationem, exquisitamque conscientiæ puritatem se ferventer præpararet, indeque per fere horæ spatium in gratiarum actione perseveraret immobilis, quod tandem eo devotionis æstu Missam celebraret, ut adstantes ad lacrymas commoveret, imo ipse velut ignitus carbo semper in sacrosanta actione vultu accendi, et aliquando etiam in exstasim rapi videretur. Qua de re vel inter sacras Missiones, vel in Episcopatu consulto Populi ipsi sacrificanti assistere avebant.

209 De sacro vero quotidie faciendo tam sollicitus erat, ut febri licet correptus illud non omitteret, nisi fractis omnino viribus, et ingravescente morbo lectulo se sternere cogeretur. Parem quoque animi fervorem, oris gravitatem, Corporisque compositionem in solemnibus Pontificalibus functionibus peragendis ostendebat, ut ejus unus intuitus Populum ad devotionem incitaret. Heroica Fide ductus nec ipsam dispensationem singulis Episcopis concedi solitam petere voluit cooperto capite celebrandi. Ab exequendis autem functionibus nulla umquam causa, occupatio, impedimentum, præter gravem morbum eum retardabat. Imo vero in ipsa ultima senectute dum inter suos versaretur quoad usque potuit solemnibus functionibus semper interfuit.

210 In rubricarum autem observantia tam religiosus semper fuit, ut in ultima ipsa senectute, licet obstipo collo, totisque artubus habituali morbo impeditis absque alieno fulcro foret ad gressum impar, in sacro tamen faciendo naturam ipsam fortiter vincens ad suppedanei usque crepitum genuflecteret, quod quidem vel maxime Fidei heroicitatem ostendit. Illud vero mirabilius, quod cum celebraret ante consecrationem non nisi alterius ope genuflectere non valens, post Consecrationem agilis evâdebat, et e solo elevatus videbatur.

211 Accidit item olim quod ipse Episcopus sacrum faciens in suo domestico Oratorio altera ex feriis sextis mensis Martii ante Hostiæ consecrationem fixis in Crucem oculis, elevatoque corpore in dulcem exstasim raptus sit. Miro eventu ejus Secretarius, qui Antistiti sacrificanti ministrabat alte obstupescens repetitis impulsibus eum ad sensus revocare conatur. Ad se tandem reversus post dulce suspirium perquam devote Missam prosequutus est, eaque peracta per duas solidas horas solus in gratiarum actione remansit, ceu *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 172. §. 10., *& seq.* XI. Testis V. S. D. CONFES.

prop. scien. *Sum. pag.* 179. §. 64. *& seq.* XXV. Testisde prop. scien. *Sum. pag.* 185. §. 114. *ad* 116. XXXIV. Testis V. S. D. *Socius* de visu *Sum. pag.* 192. §. 169. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Summ. pag.* 194. §. 182., *& pag.* 195. *a* §. 189. *ad* 191. XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 198. §§. 209., *& seq.* XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 201. §. 236. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 211. §. 314. VII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 212. §. 321, *& seq. & pag.* 213. §. 323. XIV. Testis de prop. exper. *Summ. pag.* 216. §. 343. *ad* 346. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 218. §. 360. XXIV. Testis V. S. D. *Famulus* de visu *Sum. pag.* 220. §. 368., *& seq.* XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 221. §. 377. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* XXVI. Testisde visu *Sum. pag.* 230. §. 442. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de prop. exp. *Sum. p.* 231. §. 450. *ad* 452. XXVII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 233. §. §. 465., *& pag.* 234. §. 466. L. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de visu *Sum. pag.* 234. §. 469. *ad* 471.

212 In hoc autem rerum themate Ven. Virum Fide prorsus heroica fuisse præditum intelligimus, ut bene advertit Matthæuccius *Tit.* 2. *cap.* 2. *num.* 16. *&* 17. *junctis num.* 29. *&* 30. ibi = *Qui itaque Sacramentis Pœnitentiæ, & Eucharistiæ utitur tempore non tam a lege præscripto, quam frequentissime, & maximo devotionis affectu ad illa accedit; Hic inquam, est plane FIDE HEROICA præditus. Quo enim ferventior, & ardentior est Fides eo præstantiora sunt opera, quæ ex ejus directione procedunt*, et Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 5. recte tradit, ex ferventi, quotidianaque Sacrificii celebratione in Dei Servis merito argui notam Sanctitatis, *& num.* 6. *in fin.* ita concludit. = *Ex quotidiana, aut fere quotidiana Sacrificii celebratione indicium, & nota Sanctitatis hauriri poterit.*

213 Quo vero ipse religionis, pietatisque sensu sacra obibat mysteria, eadem a ceteris Presbyteris peragi vehementer optabat. In id ergo opusculum edidit de Sacro rite fervideque celebrando, cui titulum indixit = *La Messa strapazzata* = Nihil impensius voce, scriptoque sacris ingerebat Ministris, quam interiorem cordis munditiem, et quantam assequi possent vitæ innocentiam, ac sanctitatem. Nihil item magis sibi cordi fuit, quam exactam in aliis rubricarum observantiam zelare. Suæ Congregationi Præses id rigide ab Alumnis exigebat, quos semel in hebdomada ad Missæ cœremonias peragendas simul convenire jussit; imo vero cum eorum alterum olim in celebrando celerem advertisset, intime dolens exactam sacri celebrationem ceteris convocatis gravi oratione commendavit.

214 Episcopus in eadem exigenda rubricarum observantia mirum in modum vigilabat. De illarum namque scientia non modo a novis Presbyteris, sed a ceteris omnibus periculum ipso præsente fieri exigebat. Quo vero in universa Diœcesi id facilius assequeretur, per probos Viros in quibuscumque locis constitutos de exacta Presbyterorum celebratione certior fieri volebat. Si quem forte minus versatum in rubricis vel oscitanter, dissoluteque rem sacram facientem resciret, a celebrando suspendebat donec necessaria scientia polleret, magisque exactus evaderet. Diœcesim visitans per sese Presbyteros de Rubricis examinabat, ignarosque docebat. Presbyteros tandem utriusque Cleri infra quadrantem celebrantes suspensionis pœna per edictum evulgata multavit. Ut autem erat earum rerum peritissimus, quo omnium Presbyterorum devotioni prospiceret libellum edidit inscriptum = *Breve trattato delle Rubriche della Messa* = Quemadmodum = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 172.

§§. 11.

§§. 11., & 13. XXV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 189. §. 17. *& seq.* XXXV. Testis V. S.D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 195. §. 192. *ad* 194. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 203. §. 253. = *Ex Apost. Proc. S. Agathæ* IV. Test. de visu *Sum. pag.* 211. §. 315. VII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 213. §. 324., *& seq.* XIV. Test. de prop. exp. *Sum. pag.* 216. §. 347. *&* 348. XVI. Testis de prop. scien. *Summ. pag.* 218. §. 361. XXIV. Test. V.S.D. Famulus de visu *Sum. pag.* 220. §. 370, *& seq.*

215 Pietas item, devotio, atque cultus in Augustissimum Altaris Sacramentum, nec non incensus, ac fervens ardor, ut ab omnibus coleretur, herolcam certe V. Alphonsi Fidem patefaciunt. Hæc porro devotio tanta in Ligorio fuit, ut hanc, alteramque in B. V. ejus caractheristicas Virtutes fuisse dicendum sit. Tenerissimos enim in S. Eucharistiam affectus in eo cum ætate adolevit. Ab ipsis teneris unguiculis in more habuit quotidie Sacram Eucharistiam per quadraginta horas publice expositam fixis in eam oculis, menteque venerari. Ab hocce exercitio nec literarum studia, nec gravia Fori negotia, dum Advocati munere fungeretur, eum retardarunt, imo vero illius fervor ira in diem augebatur, ut ejus orantis diuturnitas, et immobilitas ipsis Presbyteris incitamento foret, et exemplo. Hinc ab hujusmodi quotidiana devotione mundi fugam, sive Ecclesiasticam vocationem referebat acceptam; Quemadmodum ipsemet aperte profitetur in Prœmio ad Sacramenti visitationes.

216 Ecclesiæ inde nomine dato, suaque Congregatione fundata, plures quotidie horas ad Altaris Sacramentum manebat immobilis, ac tempus a Sodalibus necessariæ quieti datum ipse ante Sacram Eucharistiam insumebat. In quibuscumque adversis, angustisque rebus ad Eam confugiebat. Quo vero Sodales suos, omnesque fideles pari in Sacramento fervore inflammaret pro regula statuit, ut quotidie singuli Sodales sui Sacramenti visitationem peragerent. Hæc profecto piissima consuetudo tum per totum utriusque Siciliæ Regnum, tum apud alias item nationes invaluit. Quum enim ipse ad quotidianam hanc Sacramenti adorationem peragendam precum formulas, fervidasque meditationes typis evulgasset per divinum illum librum, qui omnium manibus teritur, cui tit. = *La visita del Sagramento*, hic per totam non modo Italiam, sed Galliam, Hispaniam, Germaniam, aliasque Nationes in patrium idioma versus comuni plausu exceptus est, ac fere innumeris repetitisque editionibus ubique evulgatus. Quo fit, ut vespertinæ hujusce, et quotidianæ Sacramenti adorationis usus per Orbem tam mire receptus, atque diffusus ab Alphonso Ecclesia referre debet acceptum.

217 Episcopali inde onere ex Pontificis obedientia suscepto jugis hæc quotidie adorandi Sacramenti consuetudo inter ipsas pastorales curas ab eo remissa, vel intermissa numquam fuit. Quum enim jamdiu per totum Regnum, uti dicebam, saluberrima quotidianæ Sacramentalis adorationis consuetudo ab Alphonso inventa invaluisset, ut primum Agathensis Civitas eum sibi Pastorem a Cælo datum rescivisset, quo illi gratam rem faceret, quotidianum exercitium adorandi Sacramenti sub vesperas in Cathedrali Ecclesia ante ipsum Antistitis adventum Instituit. Eo Ligorius perventus quanta animi voluptate hanc Sacramenti adorationem in Cathedrali inductam intellexit, tanto egit studio, ut in quibuscumque universæ Diœcesis Parœciis, evulgatis in id sui libri exemplaribus, eadem quotidie peragere tur; quemadmodum ad hæc usque tempora constans perseverat. Quod vero ipse voce scriptisque gregi suo commendabat, proprio exemplo firma-

mabat. Quacumque enim poterat hora per privatum accessum Cathedralem ad adorandum Sacramentum petebat, itaut ædituus ad vesperas signum daturus solum Antistitem in Sacramenti adoratione immobilem inveniret. Quotidie item post solis occasum dato signo in Cathedralem suam, vel Argentii commorans in S. Andreæ Collegiatam descendebat, ut una cum populo publicam S. Hostiæ adorationem perageret; Imo vero gravi, fervidoque sermone populum ad divini Sacramenti cultum, et amorem inflammabat. Eo autem temporis intervallo, quo populus confluebat, dulces, devotasque cantiunculas ab ipso in Sacramenti honorem elucubratas cum adstantibus concinebat.

218 Sed jam gravis annis, morbisque attritus abdicato Episcopatu ad suos reversus totam fere diem ante salutarem Hostiam insumebat. Ab ea namque recessisset numquam in postremis duodecim vitæ annis, nisi famuli, sociique sui importunitas vel ad cibum, vel ad motum retraheret; Per octo nihilominus solidas horas ante Altaris Sacramentum quotidie persistebat immobilis, tantoque fervore orabat, ut, licet ad motum impar, insolitis motibus quateretur, eumque sodales pene exanimem, et in dulcem estasin raptum identidem invenirent. In ultimo autem senio Templum amplius petere non valens S. Hostiæ invisendæ desiderio languebat, donec a Famulo, socioque innixus ad odeum deferreretur, ubi alta suspiria ingeminans, et aliquando exclamans = *Ecco l' amor mio* = in lacrymas prorumpebat. E cubiculo tandem egredi amplius non valens, lectulo, sedique affixus, ut corpore non poterat, spiritu S. Hostiam adorabat. Per diem namque rescire satagebat quo nam in Templo per Neapolitanam Urbem eo die SS. Altaris Sacramentum per quadraginta horas foret expositum, in alta inde collectus contemplatione spiritu ferventer orabat. Sub vesperas quoque ad sui domestici Oratorii aram candelas accendi jubebat, et quotidianam ibi sacramenti adorationem cum sociis peragebat, quod quidem exercitium ab obitum usque servavit. Constant. hæc omnia a *Sum. pag.* 236. *ad* 260. *num.* 12. quod inscribitur = *De Fide ex SS. Sacramenti devotione*.

219 In hac vero eximia erga SS. Altaris Sacramentum devotione maxima Ven. Del Famuli Fides elucet. Nam ut scribit S. Thomas 3 *part. quæst.* 75. *art.* 1. *Verum Corpus Christi & sanguinem esse in hoc Sacramento, neque sensu, neque intellectu deprehendi potest; sed sola Fide, quæ auctoritate divina innititur . . . quod competit perfectioni Fidei quæ sicut est de Divinitate Christi, ita est de ejus humanitate secundum illud Joannis* 14. Creditis in Deum, et in me credite; *et quia Fides est invisibilium, sicuti divinitatem suam nobis exhibet Christus invisibiliter; ita et in hoc Sacramento carnem suam nobis exhibet invisibili modo, et ideo proprie loquendo*, verba sunt ejusdem S. Doctoris 3 *part. quæst* 76. art. 7. *Corpus Christi secundum modum essendi, quem habet in sacramento, neque sensu, neque imaginatione perceptibile est, sed solo intellectu, qui dicitur oculus spiritualis . . . ab intellectu autem hominis viatoris non potest compici, nisi per Fidem, sicut et cetera supernaturalia*.

220 Ex eodem heroicæ Fidei fonte fervidus ille devotionis sensus in Alphonso manabat, quo cetera Religionis Mysteria prosequebatur. Ac primo quidem, ut a *Jesu Christi Incarnatione* exordium nostra ducat oratio, quanto fervore illam recoleret tum vel maxime eminebat cum postremum S. Joannis Evangelium in Missa recitaret, vel angelica salutatione ter per diem Incarnationis mysterium commentaretur; his enim in eventibus coruscare vultu, et in ecstasim rapi videbatur. Eximio autem amore ferventi-

que

que cultu infantem Jesum prosequebatur. Quo enim ardentius sese ad Natalitia festa præpararet, a Dominica prima Adventus usque ad Epiphaniam suarum Meditationum objectum amor erat quo verbum caro factum est, idque item a suis quotidiana commentatione contemplari volebat. Ad excitandos quoque fideles omnes ad divini Infantis amorem, et cultum novendium composuit, cantiunculas, et meditationes per adventum usque ad Epiphaniam a quibuscumque legendas typis per orbem evulgavit. Sed non modo precibus ad Christi Natale rite recolendum, sed rigidiore etiam pœnitentiæ studio se præparabat. Suis etiam Alumnis indixit, ut Adventus tempore a carnium esu abstinerent, et jejunium servarent. Per novem autem dies Christi Nativitatem immediate precedentes fervidis concionibus ad illius solemnitatem peragendam populum præparabat, singulosque per annum ad se venientes distributis divini Infantis imaginibus ad ejus amorem incitabat. Quum tandem ad dominicæ Nativitatis festom pervenirer exposito super aram maximam Templi in nobili cuna speciosissimo sacri Infantis simulacro ante illud tenerrimi sui amoris triburum profusis lacrymis persolvebat. Sacratissimæ Item illius noctis Mysterium celebrans tum inter divinam psalmodiam, tum inter celebrandum sacrum modo ut ignitus carbo accendebatur, modo ut cera pallebat, modo a lacrymis temperare nequibat; quo spectaculo adstantes omnes ad pares amoris lacrymas commovebantur.

221 Heroicus quoque similis fervor ex ejus vultu prodibat in ceteris anni solemnitatibus Epiphaniæ, Corporis Christi, Annunciationis B. Virginis, Ascensionis, Pentecostes, ac SS. Redemptoris = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de visu per postremos annos 25. *Sum. pag.* 260. §. 3. VI. Testis de visu *Summ. pag.* 262. §. 16. IX. Testis de prop. exp. *Summ. pag. cit.* §. 22., *&* 23., *& pag* 263. §. 24. XI. Testis de prop. scien. *Summ. pag.* 264. §. 36., *&* 37. XXII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 265. *a* §. 43. *ad* 45. XXVIII. Testis de visu *per annos* 28. *Summ. pag.* 267. §. 66., *&* 67. XXXXII. Testis V. S. D. CONFESS. de visu *Sum. pag.* 272. §. 103. XLIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 262. §. 104., *& seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFESS. de diuturna exp. *Summ. pag.* 277. §. 144. II. Testis V. S. D. CONFESS. de diuturna exp. *Sum. pag.* 279. §. 161., *& pag.* 280. §. 162., *& seq.*, *& per tot. Sum. num.* 13.

222 Pari item devotionis æstu in J. C. D. N. *Passionem* ferebatur. Crucifixum namque charius erat, et quotidianum suæ meditationis objectum. Ad Crucifixi intuitum se in Passionis contemplatione actuabat, perque ignitas aspirationes in ipsum ferebatur. In singulis Feriis sextis per flagella, carnisque afflictationes Christo compati consueverat. Ante Crucifixum semper orabat, quod cum frequentius ageret ante ejus Imaginem in Nucerino Choro positam ob orandi assiduitatem suæ frontis impressionem in ipsius Chori septo reliquit. In dubiis ad Jesum Cruci affixum consulendum confugiebat. In cubiculo, et in suo abaco Crucifixi Imaginem ante oculos positam habebat, nec umquam scriptioni, vel lectioni se dabat, quin prius amoris intuitus in ejus simulacrum vibrasset, ab eoque opem, lumenque Implorasset. Crucifixi item cruciatus semper alta mente revolvens S. Francisci exemplo, vel funes, vel spinas, vel clavos, vel agnos aspiceret innocentis agni Passionis recordabatur.

223 Calamus me potius deficeret, si ejus industriam, studiumque exponere contenderem, quo ad Passionis Dominicæ memoriam, devotionem, amorem, alios excitare, ac inflammare satagebat. Sodales namque suos

jugi hujus mysterii contemplationi quotidie addictos exoptabat. Episcopus cum familiaribus ad Christi commentanda tormenta conveniebat. Secum vero colloquentes, omnesque ad se venientes ad recolendam Christi passi historiam, cruciatusque incitabat. Hujusmodi recordatione quoseumque homines animi, corporisque angustia pressos mirifice solabatur. Ascetica ejus opera in vulgus edita totidem sunt heroicæ suæ devotionis erga Dominicam Passionem argumenta. Omnia enim, et singula pios affectus, et compassionem in Christum passum redolent, ac legentium corda, mentesque inflammant, præsertim piæ meditationes, quas de Christi Passione, ac viæ Crucis exercitio inscripsit,

224 Dum de Passione Christi dissereret ejus verba telorum instar intima cordis audientium penetrabant, populusque a lacrymis temperare nequibat. Sive Episcopus, sive Missionarius nulli concioni finem dabat, quin Christi cruciatus exponeret, dicere solitus nulla re magis, quam Christi passi recordatione, populos ad pœnitentiam commoveri. Hinc tum exemplo tum regula statuit, ut in Missionibus sodales per tres præsertim postremos dies de Christi Passione concionarentur. In quadam vero concione, in qua practicum vitæ devotæ exercitium exponebat, ad excitandos erga Christum passum auditores pictam Crucifixi imaginem plagis undequaque referti, brachioque subtus cubitum dilaniato, eo modo, quo S. Theresiæ apparuisse narrabat, in populi conspectum exponebat. Incredibile vero dictu est quam intime Populus eo spectaculo commoveretur ita ut ii qui adhuc impœnitentes supererant, eo uno intuitu ad Deum converterentur; quam item imaginem cudi sategit, evulgavitque; Imo quum Episcopus esset totidem ex ea pingi fecit quot erant Congregationis domus, ad quas misit, ut ea in Choro appensa, in Missionibus uterentur. Aliam item Crucifixi imaginem imprimi curavit, in qua cruoris guttas ex ipso manantes, ceu totidem acuta tela ad Fidelium corda penetranda expressit.

225 Agathensem Ecclesiam regens quum numquam a concionando destiterit, sic tum privatim, tum publice de Christi Passione disserens omnes ad eam recolendam incitabat. In singulis vero Feriis sextis Martias Christi Passionem e suggestu exponebat. Sic item in singulis Missionibus per Diœcesim institui solitis, et a singulis Evangelii præconibus de Christi Passione concionem haberi volebat.

226 Sed numquam clarius singularis ejus in Christum passum devotio elucebat, quam per majorem hebdomadam. Per eam namque in alta quadam, ac profundissima contemplatione absortus acerbissimæ Passionis a Christo pro humano genere obitæ gravi incessu, pallido vultu, madidisque oculis mœstitiam præferens alienatus videbatur a sensibus. Per illud triduum rigidissimum silentium servabat, ac omni pœnarum, et flagrorum genere corpus excrucians proprium sanguinem Christi sanguini sociatum Deo Patri offerebat. Quo factum, ut ipse sodales omnes unius sui corporis compositione ad parem in Christum compassionem pertraheret. Præter autem communem commentationem ipsam quoque mensam Christi Passi meditatione per idem triduum condiri volebat. Summo autem animi fervore sacras illius hebdomadæ functiones peragebat, et si forte Missionibus per Oppida vacaret, ad hæc celebranda Mysteria consulto Collegium repetebat. Episcopus factus in unaquaque illius tridui die tanta devotione pontificaliter celebrabat, ut Populum ad lacrymas commoveret, ac in Feria V. ante generalem comunionem fervidam concionem habebat.

227 Ad suos in ultima senectute reversus cum habitualibus morbis ad eas functio-

etiones celebrandas impar foret, iis perquam devote intererat, ac Feria V., et Sabatho sancto sacra se Synaxi reficiebat. Tanto item compassionis affectu Jesum in Sepulcro reconditum diu, noctuque adorabat, tum in sua Cathedrali, vel Argentina Collegiata dum erat Episcopus, tum in suo Nucerino Templo, ut eum intuentes a lacrymis temperare nequirent. Gravis licet annis, morbisque fractus ab exponenda tamen e suggestu infra majorem hebdomadam Christi Passione non destitit. Id quum olim de more faceret in suo Nucerino Templo vix ipse lugubri historiæ initium fecerat, ac universus Populus in pœnitentiæ clamores, lacrymas, et suspiria prorupit. Id item accidit cum publicam concionem habens ad eumdem Nuceriæ populum siccitate pressum anno 1779. vix cum Crucifixo colloqui incæperat.

228 Ad eosdem quoque Christi cruciatus recolendos Viæ Crucis exercitium Populis exponebat. In unaquaque Congregationis domo Passionis stationes erectas voluit. Eas vero ipse vel Episcopus cum suis familiaribus, vel in Congregatione cum ferventioribus sodalibus quotidie visitabat. Quotidianam hanc praxim tam obfirmato retinuit animo, ut nisi cum vita omiserit. Incredibile dictu est quanta corporis defaticatione, doloreque per postremos annos afficeretur cum ad motum impar sacras stationes perlustraret; ita ut eo peracto exercitio in agone positus videretur. Moderatoris ergo præcepto opus fuit, ut sacrum illud iter non nisi carucula vectus conficeret. E cubiculo tandem egredi amplius non valens ad Crucifixi simulacrum, obtento in id indulto, viæ Crucis exercitium peragens indulgentias lucrabatur.

229 Tanto in Christum passum quum ferreretur amore, ejus quoque Crucem, in qua salus Mundi pependit, fervide, et perquam devote venerabatur. Sodalibus propterea suis indixit, ut quisque Crucifixi imaginem ante oculos suspensam in cubiculo haberet. Eorum singulis maximopere commendabat, ut cubitum ituri in Crucis formam brachia ante pectus componerent, quo dormientes vigilarent cum Christo. In quocumque item sui Collegii vestibulo Crucem erexit, suisque Alumnis jussit, ut ubicumque Missiones instituissent in jugem Dominicæ Passionis memoriam Cruces erigerent. Nihil autem sibi charius privati, publicique sermonis objectum erat, quam cum de Christi Cruce disscreret, ejusque devotionem promulgaret. Episcopus solemne SS. Crucis festo instituto illud publicis triduanis precibus præveniebat. Ea recurrente solemnitate in frequentissimo Populi conventu de Christi Cruce, ejusque cultu disserebat. In Argentini Episcopii aditu, et aula binas Cruces erexit, quibus transiens tenerrima figebat oscula. Eas vero Episcopatum abdicans veluti pretiosissima pignora dono dedit, alteram scilicet suæ Argentinæ Collegiatæ Templo, alteram Sanctimonialibus SS. Redemptoris. Pretiosissimi hujusce ligni reliquiam deaurata theca occlusam secum jugiter deferebat, per quam ab ægris expetitam innumera prodigia patravit; ceu omnia patent *ex Sum num.13. de Fide, & devotione erga Passionem D. N. J. C. a pag.260. ad 284.*

230 Assidua porro hæc Dominicæ Passionis recogitatio, fervensque studium ad id alios excitandi pulcherrime declarant in vivido Alphonsi pectore Fidem inesse vividiorem, ut bene Rotæ Auditores in *Relat. Causæ S. Petri Regalati in Appendic. lib.2. apud Bened. XIV. de Fide §. Quantum attinet*, ibi = *Misteriorum omnium Fidei, præsertim vero SS. D. N. J. C. Passionis contemplatione devotissime vacabat, aliosque ad idem hortabatur &c. devotionis enim ardor in Fidei mysteria abunde testatur delitescentem in corde, animoque vividæ fornacem Fidei.*

Del

231 Delparæ Virgini addictissimus ferventem non modo cultum, sed amorem etiam impendit. Amore profecto in eam æstuabat adeo, ut tum jugi in ea devotione, tum in ejus exponendis laudibus suavitatis dulcedine *mellifluo Bernardo* suppar censeretur, et esset, In ejus quippe fidem, et clientelam cum a puero se contulisset nullum agebat diem quo non eam multiplici significatione honoris prosequeretur. Suavissimum Mariæ nomen semper habebat in ore, ac in eam identidem per ignitas aspirationes dulciaque cantica ferebatur. Sacra ejusdem scapularia, et Rosarium gestans statas quotidie preces recitabat. Suam corollam e latere pendentem sibi, suisque alumnis tamquam filialis amoris tesseram voluit; quam ipse, licet Episcopus una cum Congregationis veste nunquam dimisit. Hinc si tentatio urgeret fulgentissimam hanc stellam respiciens ejus corona, constrictis in pugnum digitis, ad eam fugandam utebatur. A primis unguiculis ad extremum usque spiritum psalmos Mariæ nominis initialibus litteris respondentes, necnon Rosarii decades vel inter graves occupationes, et curas, vel iter faciens, accurata meditatione quotidie recitavit. Nullum item prætermisit diem, quo ad Mariæ Imaginem sui amoris, lacrymarum, et precum tributum non persolveret. Si scriberet, si legeret, vel cogitaret nonnisi Mariam sapiebat. Nam *Boni Consilii* Matrem e conspectu positam semper habens in eam oculos, mentem, affectusque intendebat. In ejus icones per viam incidens venerabundus eam salutabat, eumdemque morem domo egrediens, vel rediens habebat. Singulas actiones Mariæ salutatione prævenire, eamque ad horologii signum repetere consueverat, quam morem apud suos Alumnos invexit. Modo ipsam amantissimam Matrem suam, modo dominam, modo suam spem appellabat; idque tanta dilectionis dulcedine, ut colloquentes ad pares amoris lacrymas commoveret. Singulis præterea Sabathis jejunium pane, et aqua definitum per viginti et amplius annos tolleravit. Gravis demum annis, morbisque fractus pani jusculum addere jussus, illud absynthio, aloe, aliisque herbis ita amarum reddebat, ut ejus reliquias vel ipsi famelici respuerent. Per eum quoque diem non modo ab indica potione sibi seni consulta, sed ab ipso aquæ potu quantavis urgeretur siti abstinebat; imo vero peculiari sese flagellatione cruentare, suamque conscientiam per sacram exhomologesim expiare solebat. Sacros, ac festos ejusdem Virginis dies pari rigido jejunio, et cruentatione præveniebat. Signo vix edito, quo Fideles Virginem cum Angelo salutare monentur, operto ille confestim capite vel in ipso publico foro, vel quocumque alio esset in loco positis genibus angelicam salutationem devotissime recitabat. Hunc profecto morem tanta semper religione servavit, ut annis morbisque ad motum impar meridianæ salutationis signo inter prandium audito buccceam ori admotam relinquens subito humi procumberet, ac cibi inde oblitus dulci langueret exstasi, donec ab adstantibus excussus ad sensus revocaretur. Mariæ dolores tenero compassionis sensu identidem commemorabat, eaque tristi recordatione in lacrymas prorumpebat. Ejus festum septenaria prece præventum publice Nuceriæ celebrabat, ejusque dolentis Virginis simulacrum in templo S. Matthæi erigi sategit. In dubiis præterea, angustisque rebus, velut Filius ad Matrem, ipse ad Mariæ præsidium confugiebat. Congregationi suæ ab ipsis incunabulis invidus Sathan funus paraverat cum Alphonsus eam Virginis clientelæ comiserat, ab eaque firmitatem, et incrementum sperabat. In schalensi namque specu abditus (qua in Civitate Congregationis fundamenta jecerat) de reparanda jactura Matrem suam consultum adibat. Apud eos revera Cives constans traditio te-

net

met eodem in specu Mariam fuisse Alphonsum allocutam. Hinc Joannes Baptista de Costanzo, quo is conscientiæ moderatore utebatur, ab eo in quadam exhomologesi sciscitatur, an unquam fuisset cum Virgine collocutus; cui Alphonsus sancto igne succensus candide, uti debebat, ingenueque respondit, sese ad regendam inter adversitates Congregationem a pia Matre consilia accepisse. *Quid*, repetit ille bis, *dixit tibi Virgo? Præclara tane multa* bis respondit Alphonsus, prætereaque tacuit; quemadmodum ipse met Confessarius in Apostolicis tabulis sancte deposuit. *Sum. pag.* 287. §. 27. *& pag.* 293. § 69.

232 Sed quoniam amanti solus amare non sufficit; hinc Alphonsus omne studium impendit, ut proximos item ad Mariæ amorem adduceret. Omni namque dicendi vi, rationum momentis, spiritusque ardore utebatur, ut privatim singulos, publice Populos ad dulcissimam hanc Matrem devoto amore prosequendam inflammaret. Ab alumnis suis veluti Congregationis Patronam veneratam eam voluit. Per singula ipse Sabatha de Mariæ laudibus sermonem habere consuevit; idque ut sui item in unoquoque templo exequerentur stricte mandavit. Quotidianam Rosarii recitationem, rigidam in Sabatho abstinentiam, eoque die peculiares quasdam decades in B. V. sine labe conceptæ honorem, novemdiales preces ad ejus prævenienda Festa, quotidianam Mariæ visitationem post Sacramenti adorationem exequendam, multiplicesque alias cultus species ejus in honorem a Congregationis Alumnis exegit. Nullum vero Missionem haberi voluit quin de Maria concio institueretur. Ubi fama Alphonsum de Virgine concionantem vulgabat turmatim Populus concurrebat. Tanto ipse zelo de Mariæ laudibus disserebat ut vel saxea corda ad ejus amorem alliceret. Innumeræ propterea peccatorum conversiones per Marianam concionem ab ipso patratæ narrantur. Inter has quidam adolescens ad peccandum pronus dum sese Virginis scapulario exuere tentat subita brachii attractione perterritus, immutata sententia, suam domum revertitur. Eadem ipsa nocte B. Virgo de scapularis contemptu, deque præmeditato facinore eumdem severe redargut, jussitque ut apud Alphonsum conscientiam expiet. Dum insequenti die cogitabundus adolescens in quadam versaretur officina Alphonsum in Nucerina S. Matthæi Parœcia Missionem habentem audit. Tunc is visionis memor ad virum sibi antea incognitum audiendum pergit suasque culpas, ac visionis seriem ad ejus pedes confessus est. Præteritas tunc animi sordes incredibili horrore pertæsus novam ab illinc vitæ rationem instituit. Alter item perditus homo a concionante Alphonso forte inaudivit, ut qui eatenus sese prædicatione commotum non senserat, in Virginis saltem vultum oculos injiceret. Tum ille dicto audiens Mariam respicit, ejusque intuitu in pœniteutiæ lacrymas improviso prorupit, Deique misericordiam alta voce imploravit. Hæc speciminis loco narravisse sufficiat. Innumeræ sunt enim conversiones, quas a Maria impetratas patravit Alphonsus.

233 Nec mirum. Nam misericordiæ Matrem suo famulo concionanti per potentem opem ad lucrandas animas præsto fuisse publicis prodigiis *in vitæ comentariolo* expositis pluries universo Populo patefecit. In Templo enim *Foggiæ* concionante Alphonso ipsa B. Virgo e sua velata Icone mirabiliter apparuit, ac lucis radio in Ven. Virum immisso, cum Populus duobus cubitis e suggestu in exstasim raptum vidit. Ab exstasi revocatus, velut alter Moyses e divino consortio redux = *Lætamini* inquit, *quod dulcissima Mater gratiam pro Vobis intercessit*. Quamobrem publicæ pœnitentiæ

sin-

singultibus, vocibusque reboante templo, vel ipsæ prostitutæ Feminæ ad castum Christi amorem conversæ sunt.

234 Pari quoque prodigio idem Alphonsus coram universo AmalphitanoPopulo de validóDeiparæ patrocinio disserens subito splendore e Virginis simulacro oborto coruscans e suggestu elevatur in aerem. Improviso spectaculo ad quinque minuta protracto decorus Mariæ vultus mira hilaritate scintillat, commotusque Populus pœnitentiæ clamores ingeminat.

235 Argentii quoque dum Alphonsus Episcopus confratres ad Mariæ devotionem excitat subita luce splendescere templum, ejusque faciem spirantem ignem adstantes demirantur; *En Virgo*, tunc inquit Alphonsus, *prona ad beneficia elargienda, eam enixe deprecamini*. Quibus sane verbis tantam illam lucem ex Deiparæ præsentia prodire qui aderant percepere.

236 Omnem autem impendit laborem, studiumque quo Agathensem regens Ecclesiam oves suas ad Mariæ amorem alliceret. De hujusce quippe Divinæ Matris laudibus cum publice, tum privatim incredibili pietatis sensu verba faciebat identidem, ut omnes ad eam colendam, ac diligendam accenderet. Singulis in Sabathis vel in Cathedrali, vel in quocumque foret Diœcesis loco, de Mariæ gloria, et patrocinio disserebat. Hanc item piissimam consuetudinem per Diœcesim propagavit. Seminariensibus suis publicis, privatisque sermonibus Mariæ devotionem ingerebat. Qui ipsum conveniebant ejus ignitis verbis amore in Mariam accensi, ejusque ab eo donati Imagine recedebant. Morem quoque quotidie sub vesperum publice salutandæ Virginis per preces ab ipso editas in singulis Diœcesis Parœciis instituit. Quo tandem universum mundum ad suæ Matris amorem adduceret aureum librum evulgavit, quem inscripsit = *Le glorie di Maria* = incredibili plausu per totum Orbem diffusum.

237 Constant hæc omnia ex Sum. num. 14. *de peculiari, feruenti, & heroico V.S.D. amore erga B. Dei Genitricem; a pag.* 285. *ad* 309.

238 Majus itaque argumentum ad adstruendam heroicam Alphonsi Fidem, nec afferri, nec exoptari unquam potest. Ex fide namque est, *si non in hac lacrymarum exulantes Valle* (ut verbis utamur S. Laurentii Justiniani *in Fest. Assumpt.*) *pia cum devotione clamemus ad Virginem, ipsam prosequamur votis, sociemus in canticis, laudibus efferamus, quatenus agnoscat Mater filios, libera captivos, delicils cælestibus impinguat famelicos*. Jure proinde meritoque Rotæ Auditores eximiam in Deiparam pietatem ad Fidem retulere *in Relat.* S. Andreæ Avellini *cap. 9. §. Nec vero*. Et in Relat. S. Aloysii Gonzagæ *tit. de Religion. §. 12.* ibi= *Deiparam Virginem omnium Advocatam mortalium maxima animi devotione colebat . . . & merito hoc obsequium devotionis Deiparæ impendebat: cum certum sit, Christum Dominum secundum Deum primam esse, ac supremam Divinæ gratiæ causam, itaut absque Fidei Catholicæ jactura in dubium nequeat revocari; proxime vero ad ejus gratiæ plenitudinem Beatissimam ejus Matrem Virginem accessisse. Nam ut omittamus Angelicam salutationem, quæ illam gratia plenam prædicat, innumerabilia sunt sanctorum Patrum testimonia, quæ Virginis gratiam, & Sanctitatem usque eo exagerant, atque amplificant, at quanto a Christo justitia distat, tanto ceteris omnibus præstet intervallo*, quæ etiam præclare firmat Cardinalis de Lauræa *in 3. sent. disp. 32. art. 9. §. 216.*

239 Præter Dei Genitricem alios item Cælites summo devotionis sensu venerabatur, presertim vero S. Josephum D. N. J. C. Patrem putativum, ac Theodidactam Virginem Theresiam a Jesu. Ad augendum namque eorum cultum novemdiales preces edidit, quas ipse cum suis ad extremum usque vi-

vitæ ferviđe, devoteque peregit. Utriusque item tutelæ suam Congregationem commendavit. Numquam vero scriptioni se dedit, nisi in paginæ fronte Jesus, Mariæ, Josephi, et Theresiæ nomina per initiales literas præmisisset. Erga cælestis militiæ Principem Michaelem Archangelum singulari obsequii, atque amoris sensu afficiebatur, illiusque titulo sui Nucerini Collegii Templum dicavit. Ejus Festum novemdialibus precibus, solemnique ritu celebrabat, ejus tandem devotionem, cultumque tum privatim tum publice impense promovit. Quo autem sese, suosque Alumnos ad Apostolorum, aliorumque Cœlitum venerationem excitaret pro regula statuit, ut in singulis annis cuicumque Alumno distribuerentur schedulæ referentes peculiarem quamdam virtutem ferventius per annum exercendam, necnon unius Apostoli, alteriusque Sancti nomen quos ipsi tamquam peculiares Patronos venerari debebant; in singulis vero mensibus peculiarem virtutem, ac unum Apostolum religiose colendum. Ipse vero ad Episcopatum licet evectus hanc a se institutam devotissimam praxim religiosæ executioni mandavit, et ad suos reversus ad obitum usque servavit. Sanctorum tandem Caroli Borromæi, ac Francisci Salesii spiritum, mores, ac virtutes in se transferre studebat. Quo factum, ut ipsos in eo redivivos populi celebrarent. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 172. §. 14., *& pag.* 174. §§. 32., *&* 33. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 175. §. 39. IX. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 176. §. 47. *& pag.* 177. §. 48. *&* 49. XXVIII. Testis de prop. scien. *Summ. pag.* 189. §. 147. XXXIII. Testis de prop. scient. *Summ. pag.* 191. §. 160. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 196. §. 197., *&* 198. XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 199. §. 219. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 205. §. 262. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* III. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 209. §. 299. XVI. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 239. §. 365. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis *V. S. D. Socius, Director*, ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. p.* 228. *a* §. 430. *ad* 432.

240 Hæc porro devotio in Cœlites heroicam Alphonsi Fidem luculentissime docent. Sanctorum namque cultus non modo in Dei honorem refunditur, verum in tesseram heroicæ Fidei jure accipitur a S. Laurentio Justiniano *in lign. vitæ cap.* 4. *de Fide*, ibi = *Deo credit, qui Sanctis suis credit, in quibus loquitur Deus*, et S. Epiphanius *hæres.* 78. scribit = *Quicumque honorat Dominum, honorat & Sanctum*. Propterea hanc ipsam devotionem erga sanctos plurimi semper ad rem fecerunt Rotæ Auditores in *Relat. causæ* S. Aloysii Gonzagæ *tit. de Religion.* §. *Deiparam*, S. Ignatii Lojolæ *part.* 2. *tit. de Justit.* §. *Denique*, et S. Andreæ Avellini *cap.* 9. §. *Nec vero &c.*

241 Præsertim vero Ligorii Fides elucet ex ejus incenso zelo decoris Domus Dei, in qua ipse cum hominibus habitat. Hinc nil magis ipsi curæ quam ut suorum Collegiorum Templa, eorumque Aræ, necnon sacra supplex exquisita munditie, ornatuque niterent. Augustissimi Sacramenti tabernaculum floribus in proximo viridario per ipsos alumnos consitis ornari volebat.

242 Episcopus factus eamdem accuratissimam decoris Domus Dei sollicitudinem ostendit. Diœcesim namque perlustrans, Templorum decentiam, ornatumque, necnon sacrorum vasorum ac utensilium munditiem et splendorem non modo commendabat, sed indictis apposite decretis exigebat. Ad Cathedralem quotidie de mane descendens per sese ab aris excutere pulverem, easque ornare minime erubescebat. Eamdem quoque Cathedralem impensa sua per Amalphitanum Archiepiscopum *Puoti* con-

secrari sategit ; Ejusque fornices parietesque ter per annum mundari jubebat = *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXXVII. Testis V.S. D. CONFES. de prop. scien. *Sum. pag.* 198. *& seq.* §. 216. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 202. §. 238. XLIV. Testis V.S.D. SECRET. ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 204. §. 254. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* III. Testis de visu, et prop. exp. *Sum. pag.* 209. §. 248. XII. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 214. *in fin:* XXXVI. Testis ex Off. de prop. exp. *Sum. pag.* 221. §. 383. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Socius*, *& Directior* de prop. exp. *Sum. pag.* 227. §. 423. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de visu *Sum. pag.* 232. §. 454. XXVII. Testis de ptop. exp. *Sum. pag.* 234. §. 468. I. V. S. D. CONFES., *& Secret.* de visu *Sum. pag.* 235. §. 473.

243 Venerabili ergo Antistiti Ligorio aptari jure potest elogium quod de Nepotiano, sanguine, doctrina, et pietate ipsi pari scripsit Hieronymus *Epist.* 60. *alias* 3. *ad Heliodor. de laudibus Nepotiani* = *Erat ergo sollicitus si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta terta . . . si sacrarium mundum, si vasa lucentia, & in omnes cæremonias pia sollicitudo dispolita, non minus, non majus negligebat officium, ubicumque eum in Ecclesia quæreres, invenires.* Quid autem id, nisi heroicam fidem portendit ? *Domine dilexi decorem Domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ* affirmate poterat Alphonsus cum Regio vate psalm. 25. 8. = et canit Ecclesia *in dedicat. Eccles.* = quod templum est *Domus Dei, in qua invocabitur nomen ejus, de quo scriptum est: & erit nomen meum ibi, dicit Dominus*; et legitur I. Paralipomen c. 16. 29. = *Date Domino gloriam nomini ejus adorate Dominum in decore sancto.*

244 Ex eodem Fidei habitu ferventissimum illud manabat obsequium quo Ven. Alphonsus sacras paginas tamquam a Deo ipso inspiratas, ac sancta Evangelia venerabatur. Hisce enim legendis sedulam per diem navabat operam, hisque firmiter adhærens quod verbo concionans prædicabat, quod in editis ab ipso libris exponebat, aptissimis, et SS. PP., et S. Bibliæ locis confirmabat. Suis item congregatis Alumnis assiduam S. Bibliæ lectionem, ex eaque conciones veluti e ditissimo penu promendas commendabat ; Tyronibus vero bis per hebdomadam novi Testamenti capitulum memoriæ mandatum coram Præceptore recitandum indixit. Illud autem heroicam præferebat fidem, quod de illius veritatibus loquens effervescebat adeo ut extra sensus rapi videretur. Episcopus cum esset Presbytetos suos sacras paginas apprime callentes volebat, earumque scientiam rigido examine pertentabat = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 171. §. 4. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 177. *ante* §. 52. XIV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 180. §. 69. XXII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 184. §. 107. XXXIII. Testis de prop. scien. *Summ. pag.* 191. §. 159. XXXVIII. Testis de facto prop. *Sum. pag.* 200. §. 229. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 206. §. 274.. *& seq.* XIV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 215. §. 338. XVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 218. §. 354. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V.S.D. Socius*, *& Director* de prop. exp. *per annos* 50. *Sum. pag.* 223. §. 392., *& seq.*

245 Quanta item religione studioque in sacris paginis nocturna, diurnaque manu versandis, ilsque ad Patrum sensum explanandis usus ipse fuerit testis est doctissima *Psalmorum versio*, quæ ab eo in lucem edita Theologorum, ac piorum plausum promeruit. Hinc hujus operis Revisores in prima Neapolitana editione hanc versionem summis laudibus extulerunt : Eorum quippe alter, scilicet Rmus Canonicus Fabius Massa ita relationem

suam

suam Archiepiscopo Neapolitano concludit „ Sed quid in opere non „ probabo? Dum enim Auctor in vernaculum sermonem psalmos ver- „ tit obscuriores eorum sensus, et latebras ita aperit, et revelat, ut „ puritati Verbi Dei nihil detrahens, intellectum etiam legentibus præ- „ beat, et cor. Optatissimum opus quod in publicum proditum Aucto- „ ri doctissimo laudem, Ecclesiæ maximam utilitatem reddet „ Alter ve- ro scilicet Rmus Benedictus Cervone in sua item relatione tali modo se ha- bet „ Eorum (psalmorum) italam versionem ab religiosissimo Antistite „ concinnatam legi. Is est clarissimus Alphonsus Ligorius Episcopus „ Agathensis, *quem norunt omnes totis viribus, omnique contentione ad* „ *eas virtutes conniti, quibus veteres Episcopi beatissimis Ecclesiæ tempori-* „ *bus floruerunt* . . . Hos industria, et pietate quanta maxima explica- „ vit, ut nisi tam multa, tamque utilia pro Religione, et Ecclesiæ disci- „ plina tantus vir edidisset, HOC UNO TAMEN OPUSCULO IM- „ MORTALITATEM PROMERERI POSSET.

246 Heroica hæc Alphonsi Fides qua Deum colebat, in Christi item Vicarium Romanum Pontificem refundebatur. Episcopale onus suis momentis expendens primum a Pontifice Clemente XIII. sibi impositum humilis recusavit; At ubi ejus præceptum accepit, illico ejus vocem velut ipsam Dei vocem veneratus acquievit, et inclamavit = *Obmutui quoniam tu fecisti* = Pontificis item decreta, sanctionesque reverebatur non modo, sed accurato studio exequebatur. Vacaverat olim Sacerdotium in sua Cathedrali, cujus collationis jus ambiguum erat, an sibi, vel Pontifici pertineret, et is statim Romam scripsit, ut ab Apostolica Sede expedirentur Bullæ. Si quem forte coram se Pontificiam aliquam sanctionem minus probare, vel flocci facere subaudiret, heroico accensus zelo in hæc verba increpabat = *Cosi ha stimato il Papa, e quel che vuole il Papa vuole Iddio* = Pari quoque Fidei æstu fervescebat quum Pontificis auctoritatem, primatum, jurisdictionem in universam Ecclesiam per ævi nostri novatores impugnari resciret; nullaque sibi quies nisi doctis vindiciis eorum libellos confutasset. Exiit vix ab orcu Justinus Febronius Romani Pontificis auctoritatem insectans, statim ipse gravis licet annis in eum confutandum intendit, librumque edidit, cui titulus = *Vindiciæ pro suprema Romani Pontificis auctoritate*. Illius quoque *Primatum*, *infallibilitatem*, *auctoritatem supra æcumenicum Concilium*, nec non *potestatem impios*, *nocuosque libros vetandi*, plurimis ob id adversariorum injuriis patientissime latis, editis contra Novatores vindiciis docte, solideque defendit; ac ita defendit, ut sese identidem verbo, scriptoque profiteretur pro hujusmodi veritatum defensione ad mortem ipsam subeundam esse omnino paratum, ac dicere solitus foret = *Tolto che è questa potestà del Papa, la Fede è perduta*. Lethaliter olim ægrotans cum suos Alumnos Pontificis infallibilitatem, ac Primatum defendentes audiret, gaudio gestire, viresque sumere visus est. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* V. Testis de prop. scient. *per postremos annos* 25. *Summ. pag.* 172. §. 15., *&* 20. *pag.* 173. §. 21., *pag.* 174. §. 31. VI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 175. §. 39. XI. Testis V. S. D. CONFES. *Sum. pag.* 177. *post* §. 53. XIV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 181. §. 78. XXII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 181. §. 83. *& pag.* 182. §. 84. XXV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 185. §. 110., *& pag.* 186. §. 123. XXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 187. *post* §. 126., *&* 129., *&* §. 133. XXXI. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 190. §. 151, XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 194. §. 180. XXXVII. Testis V. S. D.

CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 197. §. 201. XXXVIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.*200.§.224. XLIV. Testis V.S.D. SECRET. ET CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 203. *post* §.246., *&* §. 250., *&* *pag.* 205.§.261.= *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 208. *a* §. 285. *ad* 289. IV. Testis de prop. exp.*Sum. pag.*212. §.318. XIV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.*217. §.353. XXXVI. Testis ex off. de prop. scien. *Sum. pag.* 221. §. 378., *&* 379. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Socius*, *& Director.* de prop. exper. *per annos* 50. *Sum. pag.* 225. §. 412., *&* *pag.* 226. §. 420., *&* *pag.* 227. §, 424. II. Testis V. S. D. *Socius Director*, *&* CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 227. §. 425., *&* *pag.* 228. §. 434., *&* *pag.* 229. §. 436. XXI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 230. §. 441. = *Ex Proc.Ord.S. Agathæ* XV. Testis de prop. scien. *Sum.pag.* 232. §. 459. L. Testis V.S.D, *Secret.*, *&* CONFESS. de prop.exp.*Sum. pag.*235.§.475. Tam mirum vero in Pontificem obsequium heroicam sapere fidem tradit Mattheuc. *in pract. Theol. Canon. tit.* 2. *cap.* 2. § 1. *num.* 18., et Benedict. XIV. *lib.*13. *cap.*23. *num.*4.

247 *Gratia sermonis* qua Dei Famulus a Deo ditabatur, quaque vel ipsos duriores impœnitentes flectebat, eum Fidei mysteriis ita penetratum arguunt, ut efficaciter loqueretur, quo ad se Auditorum corda trahebat. Missus enim a Christo evangelizare pauperibus, non in sublimitate sermonis, nec in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis sive Missionarius, sive Episcopus Evangelium prædicabat,sed conciones suas vel ipsius ignotæ plebeculæ captui accommodabat; Nihilo tamen minus nuda ejus verba Sancti Spiritus unctione condita tam alte Auditorum mentes, et corda penetrabant, ut ejus vocem, vocem inquam virtutis, universi populi pœnitentes lacrymæ, suspiria, et clamores comitarentur. Hinc docti indoctique ipsum non esse, qui loquebatur, sed spiritum cælestis Patris loquentem in ipso profitebantur, et ubique deprædicabant. Plenæ sunt hujusmodi mirabilis eventus actorum tabulæ, ac præsertim *Sum. pag.* 210. §. 305. *& seq.*, *&* *pag.* 223. §. 400. *pag.* 224. § 401., *&* *seq.* *&* *pag.* 225.§.409. *&* *seq.* *pag.* 227. §. 428., *ac per tot. num.*18. *de charit. in prox. quoad spiritualia.*

248 Jure ergo meritoque poterat Alphonsus dicere cum Apostolo *I. Cor.* 1. = *Misit me Christus . . . evangelizare non in sapientia verbi, ut non evacuetur Crux Christi &c. Græci sapientiam quærunt, nos autem prædicamus Christum Crucifixum*, et cit. 1. Chorinth. 2. 4. *Prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, ut Fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.* Cœleste autem donum *Gratiæ sermonis* juxta S. Thomam 2. 2. *quæst.* 177. *art.* 1. in eo consistit quod quis a spiritu sancto motus Fidei Mysteriis ita penetretur, ut efficaciter loquatur, *quod fit* (ait S. Doctor) *dum aliquis sic loquitur, ut auditorem flectat.* Hoc autem donum Apostolis suis Christus promiserat Matth. 10. 20. *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Atque ex hujusmodi zelo donoque heroicam Fidem arguunt Card. de Lauræa in 3. *sent. disp.* 32. *num.* 234. *Scacch. de not. & sign. sanct. sect.* 3. *cap.* 1. *& Rotæ AA. in Relat. Caus. S. Petri de Alcantera art.* 4.

249 Quod si huic dono cetera item addamus Prophetiæ, gratiæ sanitatum, ac Miraculorum, quæ Deus in suo Famulo Alphonso plena manu congessit, et quorum aliquot in nostro Sum. relata leguntur, ex iis item eximia ejus Sanctitas, Fideique heroicitas elucescit. Nam ut observat Lezana *in Sum. Theol. tom.*3. *tract* 4. *disput.* 4 *quæst.* 1. *vers. quo tamen* ibi = *Hujus-*

mo-

modi gratiæ gratis datæ etiam veluti secundario ordinantur nonnumquam ad eorum, quibus conceduntur sanctitatem demonstrandam, uti colligitur ex D. Gregorio *homil. 17. in Ezechiel.* et D. Thoma *3. part. quæst. 27. art. 7. ad 7.* Ex Miraculis vero optime Fidem argui docet idem S. Thomas *2. 2. quæst. 178. art. 2. ad §.* ibi = *Operatio Miraculorum attribuitur Fidei propter duo, primo quidem, quia ordinatur ad Fidei confirmationem, secundo, quia procedit ex Dei Omnipotentia, cui Fides innititur.* Et art. 1. *Sicut oportet* inquit, *quod notitiam quam quis divinitus accepit in notitiam aliorum deducatur per gratiam Sermonis, ita necesse est ut sermo prolatus confirmetur ad hoc, quod credibilis fiat; hoc autem fit per operationem Miraculorum juxta illud* Marci ult. *Sermonem confirmante sequentibus signis.*

DE HEROICA V. S. D. SPE

250 Quum hactenus plene concludenterque heroicam Alphonsi Fidem probaverimus; id unum satis esset ad illius heroicam Spem arguendam. *Quid enim sperari poterit, quod non creditur?* observat Augustinus *in Enchirid. cap. 4. in princip.* Germana itaque Fidei Spes est, ita ut *quod illa futurum credit, hæc sibi incipiat sperare futurum* inquit S. Bernardus *serm. 10. in princip. sup. psalm. Qui habitat.*

251 Spem vero Theologi uno ore definiunt Virtutem esse Theologicam, qua æternam Beatitudinem per divinum auxilium consequendam speramus. Unde Augustinus affirmat, *lib. 2. de Civit. Dei cap. ult.* = *Premium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, qui seipsum, quo nihil majus esse potest, promisit,* cui consonat Angelicus *2. 2. quæst. 17. art. 2. in corp.* ibi = *Spes attingit Deum, innitens ejus auxilio ad consequendum bonum speratum.*

252 Ac primo quidem præstat paulisper ante oculos ponere crebros illos, repetitosque actus per Ven. Alphonsum repetitos. Nam non suis, sed Christi meritis, ac Deiparæ patrocinio æternam sperare beatitudinem in singula fere momenta repetebat. Hinc in legendis Bibliæ locis de confidentia in Christi meritis ad salutem assequendam in ecstasim raptus vultu transformabatur. Ante Deiparæ imagines in vivam spem erga illam sese exercens in dulces lacrymas prorumpebat, dulcique cantico Mariam spem suam salutabat. Dum vero recordaretur ipsam amantissimam Matrem homines in filios adoptasse tenero hilaritatis sensu afficiebatur. Ipsi item ejus Libri nonnisi vivæ in divina Misericordia, et Christi meritis, ejusque Matre spei actibus undequaque scatent. Jugi autem orationis studio a Deo propriam justificationem, æternamque salutem petebat; et Confessario suo scripturæ loca ad spem excitandam accommodata sibi morienti suggerenda commendavit. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis *V. S. D. Socius* per postremos annos 25. *Sum. pag. 310. §. 1. pag. 111. §. 18., pag. 312. §. 19. & 20.* VI. Testis de visu *Sum. pag. 313. §. 32.* IX Testis de visu *Sum. pag. 314. § 38., & 39.* XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag. 315. §. 50., & seq.* XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag. 318. §. 71. ad 77.* XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag. 320. §. 90., & §§. 94. & 95., & pag. 321. § 98.* XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag. 322. §. 107. & §. 113., & pag. 323. §. 114. ad 118.* XXXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag. 324. §. 128., & seq.* XLIV. Testis *V. S. D. Secret.*, & CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag. 326. §. 143. ad 149.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum pag. 327. §. 154., & 156.* IX. Testis

stis de prop. exp. *Sum. pag.* 331. §. 185. *ad* 190., *& pag.* 332. §. 91. *&* 92. *&* §. 196. *&* 197. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 333. §. 201. *&* §. 203. XIX. Testis de visu *Sum. pag.* 333. §. 208. *&* 209. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 334. §. 213. *& seq.* II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 336. §. 230., *& seq.* V. Testis de visu *Sum. pag.* 336. §. 233. *& seq.* XXII. Testis de visu *Sum. pag.* 337. §. 239., *& seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de visu *Summ. pag.* 337. §. 243., *& pag.* 338. §. 244. XXXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 339. §. 253. = Ex hisce autem actibus heroicam argui spem loculenter edocet, vel Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 13. ibi = *Exterius actus spei elicitur cum verbis se explicat aliquis, ac dicit se sperare vitam æternam.*

253 Una futurorum spe fretus licet nobili genere natus, doctrinaque celebratissimus avitas divitias, et commoda, aulæ honores, arridens sibi forum, Familiæ primogenita, nobilissimasque nuptias sibi a Patre propositas lubens pro Christo renunciavit. Sæpe enim ajebat ea Evangelii verba = *Quid prodest homini si mundum universum lucretur*, Sibi sæculi fugam suasisse. Expectans quippe beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei hunc unum hæreditatis suæ partem elegit, cætera vero detrimentum fecit, ut vanitates habuit, et insanias falsas. Elegit propterea per Ecclesiasticam vocationem abjectum esse in Domo Dei, ac arctissima evangelicæ perfectionis semita suscepta, se totum animabus Christo lucrifaciendis mancipavit. Imo vero egressus e Patria, et cognatione sua ivit in terram, quam monstraverat illi Deus. Humili scilicet amictus veste Schalam perrexit, ibique, una tantum in Deum spe dives, ad Rusticorum salutem Congregationem instituit = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Socius de visu *per annos* 25. *Summ. pag.* 310. §. 56. IX. Testis de visu *Sum. pag.* 314. §. 36. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 316. §. 59. *&* 60. XXXI. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 319. §. 87., *& pag.* 320. §. 89. XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 322. §. 110., *& seq.* XXXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 325. §. 135. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 333. §. 206. XIX. Testis de visu *Sum. pag.* 334. §. 211. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFESS. de prop. exp. *Summ. pag.* 334. §. 215. *ad* 217. II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFESS. de prop. exper. *Summ. pag.* 336. §. 232. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. scient. *Summ. pag.* 338. §. 249. = Ex quo [quidem *S. Franciici Xaverii* Spem recte arguunt Rotæ Auditores tit. de Spe apud Bened. XIV. *cit. lib.* 3. *cap.* 23. *n.* 18. nec non Cardinalis de Lauræa *disput.* 32. *art.* 10. *n.* 77. *& seq.*, iidemque Rotæ AA. *in relat. caus.* S. Petri de Alcantara *part.* 2. *art.* 5. *de firmissima spe* §. *tertio spei*, S. Philippi Benitii *eodem tit.* §. *Ex Religione*, S. Paschalis Baylonii *tit. de Spe* §. *Nec vero*, et S. Catharinæ de Riccis *eod. tit.* §. *Quæ quidem virtus.*

254 Quæ cum ita sint exclamare poterat Ligorius cum Bernardo *serm.* 9. *super Psalm. Qui habitat* = *Tu es Domine spes mea. Quidquid agendum, quidquid declinandum, quidquid tollerandum, quidquid operandum, tu es, Domine, spes mea: hæc una mihi omnium promissionum causa, hæc totæ ratio meæ expectationis: prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei, & æstus, jejunare bis in sabatho se dicat, postremo non esse sicut cæteros hominum glorietur. Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam.*

255 Præ cælestibus æternisque rebus fluxa omnia, ac æterna nihili pendens,

Mun-

Mundi aurum, honores, et dignitates procul odit, et arcuit. Hinc Ecclesiæ vix dato nomine se voto obstrinxit dignitates detrectandi. Divitiarum sensu ne afficiebatur quidem, sed heroicam paupertatem amplexus attrita veste, humilique amictu indutus Mundum ita eludebat, ut summis viris exemplo esset, et admiratione. Episcopalem dignitatem gravis instar oneris timendique periculi, quoties oblatam toties recusavit. Hinc ad eam acceptandam a Pontifice jussus inter Humilitatis, et obedientiæ conflictum lethalem in morbum incidit. Episcopus Pontificis præcepto creatus non dignitatis honorem, sed grave onus suis humeris impositum præ oculis habens susceptam vitæ paupertatem obfirmato retinuit animo. Imo vero vitæ commoditates procul arcens temporales census, ac quæcumque sibi vel e Doctorum Neapolitano Collegio, vel Domo affluerent, omnia in juvandos pauperes insumebat. Vili ipse suppellectile contentus, et obsoleta semper Congregationis veste indutus vel ipsis se necessariis orbabat, pecuniæque valorem ignorabat = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. *Socius* de visu *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 310. §. 7. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 316. §. 59. *&* 60. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 319. §. 83. *ad* 85. XXXI. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 320. §. 88. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 322. §. 115. XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exper. *Summ. pag.* 324. §. 125. ad 127. XXXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 325. §. 134., *&* 136. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 329. §. 175., *&* *seq.*, *&* *pag.* 330. *per tot.*, *&* *pag.* 332. §. 195. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 333. §. 207. XIX. Testis de visu *Sum. pag.* 334. §. 212. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFESS. de prop. scien. *Sum pag.* 334. §. 215. *ad* 217. II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 336. §. 232. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 338. §. 250., *&* *seq.* XXXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 339. §. 254. *ad* 256.

256 Generosus hic honorum, et divitiarum contemptus heroicam probare spem tradit Card. de Lauræa *disput.* 32. *art.* 10. *pag.* 751. *num.* 277. Quo enim ardentiori spiritus impetu per oculos spei quis fertur in contemplationem æternorum bonorum, quæ in cœlis sunt, eo magis corporis oculis vilescunt ea omnia, quæ sunt super terram, unde de se dicebat Alphonsus, quod Paulus *ad Philipp.* 3. 8. *Existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror, ut stercora, ut Christum lucrifaciam*, et S. Petrus Damianus *Serm.* 5. Fideles hortatur = *Contemnenda vobis sunt cuncta, quæ cernitis, si ad ea vultis pertingere, quæ speratis*. S. Bernardus *in parab. de Fide, Spe, Charitate tom.* 2. asserit = *SPES PERFECTA facit nos concupiscere non terrena, quæ videmus, sed cælestia quæ speramus* = Istumque generosum Mundi contemptum ad roseram heroicæ Spei referunt Auditores Rotæ in Relationibus Canonizationum S. Petri de Alcantara *art.* 5. §. *Tertio Spei virtus*. S. Ludovici Bertrandi *tit. de Spe* §. *Hanc.*, et passim in allis.

257 Divinæ Spei firmatus anchora, et quasi scuto protectus nullis angustiis, periculis, adversitatibus, ab incæpto Fundationis opere se retardari passus est. Quot bone Deus obstacula a Mundo, a Parentibus sibi opposita fuere! Omnia tamen adversa, hominumque irrisiones, et contumelias sui victor superavit. Parta enim de Genitore deque Mundo victoria in abdicandis sæculi pompis, divitiis, et commodis novum ei omnibusque Fundato-

datoribus comune prælium Infernus christianorum hostis indixit. Vix enim natam Congregationem suam tum Sociorum deficentia, tum rerum omnium inopia, tum denique male feriatorum hominum cavillis, litibus, calumniis, ab ipsis incunabulis pene extinctam ingemiscere debuit. Non ingemuit tamen, nec animo fractus est; Imo vero quo magis vexabatur adversis, eo magis hilaris apparebat. Omnia enim potens in eo qui se confortabat inter adversa per suas, et aliorum preces, per jejunia, corporisque flagellationes sibi Deum propitiare satagebat, ac si diceret cum Regio Vate *psalm. 26. 3. = Si consistant adversus me castra non timebit cor meum, si exurgat adversum me prælium in hoc ego sperabo.* Vix inde fundata Congregatione a Sociis Institutum immutare tentantibus derelictus messis Dominum jugi deprecatione adibat, ut novos operarios in messem suam mitteret. In hoc enim opere unam Dei gloriam respiciens ab uno ipso securus opem expectabat, neque spe frustratas est. Tantos enim novos operarios est nactus, ut alias fundare domus oportuerit.

258 In summa licet egestate plurimas tum in Regno Neapolitano, tum in ditione Pontificia domus fundavit. Incredibile vero est, quot modis Cacodæmon novam Congregationem destruere tentaverit. Numquam vero id assequi potuit, ut V. Fundatorem a firma in Deum Spe vel hilum quidem retardaret. Per multas enim preces a se, suisque institutas propitiato Numine, omnibusque Domibus per quatuor menses indicta quotidiana recitatione illius versiculi *quid mihi est in Cœlo, & a Te quid volui super terram &c.* tantam a Deo opem obtinuit, ut quin a persecutionibus Congregationis interitum, incrementum reportarit. Brevi enim Congregationem suam per totum Regnum late diffusam vidit; quin imo a Benedicto XIV. adprobatam, maximisque privilegiis auctam, nec non a gl. me. Carolo III. et Serñio Ferdinando IV. utriusque Siciliæ Regibus peramanter complexam, paternoque amore defensam.

259 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis *V. S. D. Socius* de visu *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 310. §. 4. IX. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 314. §. 43., & 45. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 316. § 54. & 55., & *a* §. 61. *ad* 63., & *pag.* 317. §. 64. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exper. *Sum. pag.* 317. §. 68., & 69., & *pag.* 318. § 70. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 320. §. 93. & *pag* 321. §. 99. & *seq.* XXXVII. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. scien. *Sum. pag.* 322. §. 108., & *seq.*, & *pag.* 323. §. 120., & 123., & *pag.* 324 §. 124. XXXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 325. §. 132., & *seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, & CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 335. §. 221. V. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 337. §. 237. XXII. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 337 §. 241. & *seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 338. § 247.

260 Quamobrem Alphonsi spes prorsus dici debet heroica; nam ut observat Card. de Lauræa *in 3. sent. tom. 2. disput. 32. de virtut. heroic. art.* 10. *pag.* 750. *num.* 264. = *Heroica Spes facit, ut eam habeat in quavis etiam extrema, & durissima necessitate speret a Deo auxilium opportunum, & non tolum animo despondeat; sed neque despondere cogitet, immo stabilis, firmus, & immobilis speret auxilium, quod Deo videtur expediens* = Quin immo *DEUS OMNIPOTENTES FACIT, QUI IN SE SPERANT*, ait S. Bernardus *serm.* 85. *in cant.*

261 In gerendis rebus nihil sibi tribuens, nihilque perfugii reponens in homine auxilium ab eo uno præstolabatur, qui non deserit, neque confundit; spe-

sperantes in se. In adversis enim ad Deum, et Mariam confugiebat, quam unicam post Deum Spem appellare solebat. Imo quodcumque negocium aggrederetur a Maria felicem sibi exitum ominabatur.

262 Fundata Congregatione præter alia sui, sodaliumque incommoda extremæ paupertatis premebatur angustiis. Inter has heroica spe fretus suos ipse erigebat dictitans: = Recte coram Deo ambulate, et hæc omnia adjicientur vobis. = Satagebat autem ne in voluptuosis impensis pecunia insumeretur, propterea quod diceret in unis necessariis Divinæ promissionis adimplementum esse sperandum; idque ad obitum usque a suis exequi mandavit, ac revera nunquam necessaria defuere. Quo vero magis desperata res videbatur, eo magis auxilium a Deo securum sperabat. Hinc in novo ædificando Collegio cum fabricæ Præfecto necessaria pecunia deesset, is divinæ providentiæ thesauro nixus ædificio dare operam jussit, nec providentissimus Deus sui famuli fiduciæ defuit. Nam illico tantam per Benefactores pecuniæ vim immisit, quanta ædificio erat opus. Sic item Episcopus quidquid ad Dei gloriam, et Gregis salutem moliretur, nullis fractus obstaculis, Deoque fidens ad complementum adducere conabatur. *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis *V. S. D. Socius per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 310. §. 2. *pag.* 312. §. 23., *&* 24. IX. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 314. §. 44. X. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 315. §. 47. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 316. § 63. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 319. §. 79. *&* 80. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 321. §. 100. *ad* 102. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 323. §. 121., *& seq.* XXXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 325. §§. 131. 133. *ad* 140. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 327. §. 150., *& seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 328. §. 64. *& seqq.*, *& pag.* 329. §. 169., *& seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Test. *V. S. D. Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 335. §. 220. 222., *& seq.* V. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 337. § 236., *&* 238. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 338. §. 248.

263 Ad Evangelicæ ergo perfectionis normam in Divina Providentia spem ipse posuit, a suisque poni sategit; juxta Apost. II. ad Corinth. 9. 10 = *Qui administrat semen seminanti & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ*,

264 Hac ipsa in Deum animi fiducia eos erigebat, quos vel rebus adversis pressos, vel futurorum cogitatione, metuque sollicitos, anxiosque videret. Omnes enim afflictos tum privatim, tum publice ad ponendam in Deum, et misericordiæ Matrem spem erigebat. Docebat siquidem vivam in eo spem esse ponendam, qui dixit, *petite & accipietis*. Id vero quo facilius ab aliis assequeretur aureum librum edidit *de orationis efficacia*, sive = *il gran mezzo della preghiera* = quo libro ab insigne Operario P. Fatigati perfecto, is nonnisi orandum identidem repetebat. In Missionibus vero numquam concioni finem dabat, ni prius peccatores ad ponendam in Christi meritis, ac Deiparæ intercessionem veniæ fiduciam erigeret; jussitque Sodalibus ut nec in ipsis terroris concionibus talem hortationem omitterent, et orationis efficaciam ad assequenda Divina beneficia Populis exponerent. Quotquot ad se afflicti veniebant spe in Deum recreati contenti abibant. Hac porro ratione ipse totus animarum saluti

mancipatus ingentes a Deo conversiones promeruit. Ad hanc quoque spem ipse Episcopus tum privatim, tum publice gregem suum erigebat, ac juge orationis studium, teneramque in Dei Genitricem devotionem veluti certa assequendæ salutis media proponebat.

265 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Socius de visu *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 310. §. 3.. *& pag.* 311. §. 17., *pag.* 312. §. 21. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 313. §. 35. IX. Testis de visu *Sum. pag.* 314. §. 40. *ad* 42. X. Testis de visu *Sum. pag.* 315. §. 46. XI. Testis V.S.D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 316. §. 55. *ad* 57. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 317. §. 67., *& pag.* 318. §. 73., *& pag.* 319. §. 78., *&* 86. XXXV. Testis V.S.D. CONFES. de prop. scient. *Sum. pag.* 320. §. 91. *& seq.*, *& pag.* 321. §. 96. *&* 97. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 322. §. 106., *pag.* 323. §. 116. XXXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 324. §. 130. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFESS. de prop. exper. *Sum. pag.* 326. §. 145. *& seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 327. §. 154. *& seqq.*, *& pag.* 328. §. 166. *& seqq.* IX. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 331. §. 185., *& seqq.*, *& pag.* 332. §. 93., *& seq.*, *&* §. 198. *& seqq.* XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 333. §. 202., *&* 204. XIX. Testis de visu *Sum. pag.* 334. §. 210. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 335. §. 224., *& seqq.* V. Testis de visu *Sum. pag.* 336. § 235. XXII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 337. §. 241., *& seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 338. §. 245.

266 Ex studiosa profecto sollicitudine alios ad spem erigendi heroicam spei virtutem probant Rotæ Auditores *in Relat.* S. Thomæ *a Villanova penes Conteior. de Canoniz. Sanct. pag.* 495. *& seq.* B. Gregorii X. *tit. de spe* §. *laborum*, B. Petri Regalati *cod. tit. de spe & sub* §. *Quia est*, *vers. Nec solum*, B. Nicolai Factoris *tit. de spe* §. *Hac igitur*, ita etiam ajebat Regius Vates psalm. 4. 6. *sacrificate sacrificium justitiæ*, *& sperate in Domino*, et psalm. 36. 3. *Spera in Domino*, *et fac Bonitatem*, *& pasceris in deliciis ejus*.

267 Miracula item a V. Alphonso patrata cum Proximum angustia pressum erigeret, ægrotosque homines solaretur totidem sunt illius heroicæ spei illustria monumenta. Scribit enim Angelicus 2. 2 *quæst.* 178. *art.* 2. *ad* 3. quod = *Miracula semper sunt vera testimonia rei*, *ad quam inducuntur*. Et ad rem observat Matthæuccius *tit. de signis spei heroicæ* num. 19. ibi *Hac firmissima spe sancti Viri miraculis claruerunt &c. ad quæ plane numquam ipsi se accinxissent*, *NISI HEROICA SPE ROBORATI*, *& lumine edocti de certo illorum eventu a Deo præstando*, *alias Deum tentassent*, *temere ad opus Miraculorum procedentes*, *et exponentes se periculo*, *ne a circumstantibus irriderentur*. *Quod quam sit absurdum asserere obvium est*.

268 Constans illa animi tranquillitas, orisque serenitas quam V. Vir in prosperis æque ac afflictis eventibus præseferebat, illa vultus hilaritas, ac perfecta in Divina voluntate conformatio in diuturnis, acerbissimis, et ad obitum usque heroice tolleratis morbis, nonnisi heroicam in Deum spem apertissime ostendunt. Nulla porro in his sibi requies, nullumque levamen. Per postremos *decem & septem* vitæ annos dolorosæ sciaticæ et artritidis dolores, perpetuam colli curvationem instar ingentis molis capiti super impositæ tormentum, surditatem, intestinalem herniam, visus gradiendique impossibilitatem, ipsam decrepitam senectutem usque ad obitum tam patienter tulit, ut querimoniæ loco nonnisi spei, et Divinæ con-

conformitatis actus ingeminaret. Tanto vero in id sollicitus erat, ut Moderatores interrogaret, an in hac patientiæ, et conformitatis exercitio in se culpam agnoscerent. Inter hujusmodi cruciatus cum Jesu in Cruce permanens quovis momento ad subeundam mortem, si Deo placitam, paratum sese offerebat repetens „ Domine, si tibi placitum, ad subeun-„ dam nunc mortem paratus sum „ *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis *V.S. D. Socius* de visu *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 310. §. 8. *ad* 10. *pag.* 311. *a* §. 11. *ad* 15. XXXV. Testis V.S.D. CONFES. de prop. scient. *Sum. pag.* 321. §. 103., et tit. de Fortitud. per tot.

269 Hæc porro patientia alterum heroicæ spei validissimum argumentum præstat, ut docet Apostolus *ad Rom.* 5. = *Scientes quod tribulatio patientiam operatur, Patientia vero probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit.*; et Augustinus exclamat in serm. 15. ad Frat. in Erem = *oh spes! Tu omnia portare facis dulciter, ac suaviter*; Idque ad heroicam comprobandam spem afferunt *Scacch. de not. & sign. sanctit. sect.* 3. *cap.* 3. *pag.* 121. *sub* §. *Ex his*; Card. de Laur. *cit. disput.* 32. *art.* 10. *num.* 265. Et Auditores Rotæ *in Relatione Canonizationis* S. Thomæ *a Villanova penes Contelor. de Canoniz. Sanct. pag.* 498. B. Gregorii Papæ X. *rubrica de firmissima spe* §. *Laborum, & passim in aliis*.

270 Eadem quoque Patientia, eademque propterea spes in causa fuere cur Alphonsus ærumnosum Apostolicum munus, carnis afflictationes, cæterasque virtutes omnes quas ab infantia excoiere cæpit ab obitum usque obfirmato retinuerit animo. Perseveravit enim, viriliter egit, patienter substinuit, cursum consumavit, donec repositam coronam justitiæ sibi redderet justus Judex; ceu uno ore deponunt Testes *in Sum. num.* 27. *de Fortit. ex Perseverantia*.

271 Hæc porro perseverantia magnam, vivam, heroicamque spem præseferre nemo est, qui non videat, planeque intelligat, dicente Apostolo 1. ad Cor. 9. 10. = *Debet in spe qui arat arare, & qui triturat, in spe fructus percipendi*. Ex quibus verbis S. Petrus Chrysologus *serm.* 72. diserte inquit = *Agricola nunquam sereret anhelans, si fructum laboris sui de tempore non speraret. Viator laborem prolixi itineris non subiret, nisi se ad destinata crederet pervenire. Nauta mari non crederet incertus, si se lucris sequentibus compensaturum viarum discrimina non speraret. Filius paternæ dominationis tempora non duraret, si substantiæ paternæ non speraret hæreditatem, & tu si te jam filium Dei credis, expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & expecta, ut hæreditatem Dei de expectationis fide, & de virtute patientiæ consequaris*.

272 Spe in Deum firmissima nihil ardentius optabat, quam Corporis vinculis dissolvi, et esse cum Christo. Quamobrem sibi mille vixisse annos videbatur, quo Christo frueretur, ac dulcissimæ Matris Mariæ pedibus oscula figeret. Omnium precibus ad bene moriendum se commendabat. Æternæ vero felicitatis recordatione se ipsum, aliosque erigebat, ac jucundissima immortalis præmii expectatione ad breves hujus vitæ calamitates æquo animo perferendas excitabat. De perenni Beatorum felicitate libentissime loquebatur, ac pretiosae Sodalium morti invidebat; Cœlum interdum suspiciens æternam gloriam suspirabat. Quo vero magis ingravescebat ætate, eo magis cæ lestem patriam anhelans mortem læta fronte aspiciebat. Ad hujusce autem æternitatis iter omnibus facilius parandum salutaria monita, ac meditationes ab bene moriendum typis evulgavit.

273 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Socius de visu per postremos annos 25. *Summ. pag.* 313. §. 28. *ad* 31. X. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 315. §. 48., *&* 49. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 317. §. 66. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Summ. pag.* 321. §. 104. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 322. §. 112. XXXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 326. §. 131., *& seq.* XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 327. §. 152., *& seq.* = *Ex Apost. Proc. S. Agathæ* I. Test. de prop. exp. *Sum. pag.* 329. §. 172., *& seq.* XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 333. §. 205. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 335. §. 218., *& pag.* 336. §. 229. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 338. §. 252. Oh heroica spes, oh felix anima! Et sane quis *mortem temporalem cui æterna vita promittitur, quis labores carnis metuet cum se in perpetua requie noverit collocandum?* scribit S. Gregorius *hamil.* 3.

274 Ab hacce heroica in Deum spe nec ullus, et si validissimus, tentationum incursus, nullaque spiritus ariditas eum retardavit. Quinquennio enim antequam ad superos evolaret Deo placuit fidelem Servum, præter morbi, ac senectutis molestias per tentationes tamquam aurum in fornace probare. At inter ariditatis tenebras Christi merita sibi proponens ea verba ingeminans = *In te Domine speravi non confundar in æternum* = hostem fugabat, animo serenitatem reddebat. Quamobrem Moderatores omnes jurisjurandi religione testantur ipsum de hujusmodi tentationibus gloriosam semper tulisse victoriam.

275 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus per postremos annos 25. *Sum. pag.* 310. §. 5. *pag.* 312. §. 25. *pag.* 313. §. 26., *&* 27. VI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 313. §. 33. IX. Testis de visu *Sum. pag.* 314. §. 37. XI Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 315. §. 52., *& pag.* 317. §. 69. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 319. §. 81., *&* 82. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 321. §. 103. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 328. §. 160. 162., *& seq. Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 335. §. 226., *& pag.* 336. §. 227., *& seq.*

276 Nec tantæ spei fructu fraudatus est. Per extremos enim vitæ dies anxietates omnes prorsus evanuere, iisque tranquilla conscientiæ pax perfectaque quies successit; ceu P. Laurentius Negri postremus illius Confessarius ab ejus ore acceptum retulit (tit. de *Obitu*). Omnes propterea pretiosæ illius morti adstantes sancte deponunt ipsum per extremos eos dies lætanter suspirasse mortem eumque ad B. Virginis intuitum, speique actus sibi jam elingui suggestos cælesti, dulcique subrisu affici, vel tota coruscare facie vidisse, ut *in cit. tit. de Obitu*.

277 Hæc certe conscientiæ tranquillitas, animique pax, qua lætus Alphonsus decessit, heroicæ spei certissima sunt argumenta, qua post viriliter fugatum hostem promissum tranquillitatis præmium obtinuit, juxta illud Proverb. 23. 18. = *In timore Domini esto tota die, quia habetis spem in novissimo. & præstolatio tua non auferetur.* Unde S. Gregorius *hom.* 13. scribit = *Qui autem de sua spe, & operatione securus est pulsanti confestim aperit, quia lætus Judicem substinet, ET CUM TEMPUS PROPINQUÆ MORTIS ADVENERIT DE GLORIA RETRIBUTIONIS HILARESCIT.*

Ha-

278 Habitum denique spei in Ven. Alphonso dilucide ostendunt tum vitæ innocentia, moresque angelici, ut bene S. Bernardus ait *in sermon. parv. sermon:* 1. et S. Augustinus *in lib. de diligendo Deo c.* 14. *tom.* 9., tum egregia omnia facta, actusque pietatis ab ipso exerciti, qui ad alias quascumque virtutes pertinent, quibus certe totum, qua patet, Summarium abundat. Quamobrem sicuti nimis longum esset omnia hic numerando percensere, sic animadvertere erit satis, ex præstantissimis aliarum omnium virtutum actibus hujusce virtutis augeri splendorem, ut recte tradit Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 16. *in fin.* ibi = *Omnia opera bona spem arguunt, et omnia opera bona eximia, & sublimia spem demonstrant eximiam, sublimem, & heroicam* . Et egregie quidem; quum enim ex fine, et objecto actus, ut loquuntur Theologi, specificentur, *ejusdemque virtutis sit tendere in finem, ac tendere in media ad finem necessaria* S. Thom. 2. 2. *quæst.* 17. *art.* 2., sequitur, omnes virtutum actus, utpote ex fine veræ Beatitudinis assequendæ elicitos, spei actus dici jure posse juxta ea, quæ canit Regius Vates Psalm. 36. 3. = *Spera in Domino, & fac bonitatem*, et Joan. 1. 2. = *Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, & omnis, qui habet hanc spem, se sanctificat.*

DE HEROICA V. S. D. CHARITATE IN DEUM

279 Quamquam postremo Charitas, quoad ordinem, Theologicas inter virtutes locum obtineat, eis tamen ceterisque, tum dignitate tum præstantia antecellit, ajente Apostolo *Epist.* 1. *ad Corinth. cap.* 31. *vers.* 13. *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas tria hæc; major autem horum est Charitas* = Et jure quidem, ac merito; Nihil enim ea vel majus, vel excellentius, quæ a Deo est, ut a principio: Nihil ea potentius, nihil amabilius, quæ et filios nos facit Dei adoptivos, et veram, salutaremque Dei nobis ingerit notitiam. Quoniam vero duplici modo diligendus est Deus, (ut recte tradit Matthæucc. *in Pract. Theol. Canon. tit.* 2. *cap.* 2. §. 3.) *affectu* videlicet, atque *effectu*, juxta illud Joan. *Epist.* 1. *cap.* 2. = *Filioli mei non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate*, sic utroque modo fuisse Deum a Ven. Alphonso dilectum ostendemus, ut cumulate, perfecteque amandi Dei præcepto satisfecisse constet.

280 Præclarissimæ vereque heroicæ Charitatis in Deum argumentum ostendit Alphonsus cum domum, Patriam, Genitorem reliquit, et ad lucrandas Christo animas Schalam profectus est; Cum scilicet amantissimus Pater abeuntis filii humeris inhærens per lacrymas ne se afflictum relinqueret obsecratus est. Inter Dei quippe, et naturæ voces tam durum conflictum ipse substinuit, ut præ resistentiæ vi totis contremuisse artubus suo inde familiari retulerit. Sed Dei amor ejus in Parentem amorem vicit; quemadmodum in vitæ commentariolo, et *Sum. num.* 9. *per tot.* satis aperteque constat. Nobile est hoc Dei dilectionis argumentum, uti observat Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 24. ibi = *S. Hieronymus in Epitaph. Paulæ ad Eustoeh.* (*col.* 688. *oper. tom.* 1.) *describens ejus discessum ab Urbe, ut ad visitanda loca sacra Bethlemitica accederet, DILECTIONIS DEI SUPER OMNIA NOBILE suppeditat EXEMPLUM* = *Descendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, & quod his majus est, liberis prosequentibus, & clementissimam Matrem pietate vincere*

eu-

cupientibus &c. Et tamen illa fixos tendebat ad Cœlum oculos, pietatem in filios pietate in Deum superans; Nesciebat se Matrem, ut Christi probaret Ancillam &c. Inter hostium manus, & captivitatis duram necessitatem, nihil erudelius est, quam parentes a liberis separari. Hoc contra jura naturæ plena Fides patiebatur, imo gaudens animus apetebat, & amorem filiorum majore in Deum amore contemnens, in sola Eustochio, quæ et propositi, & navigationis ejus comes erat, acquiesebat.

281 Sed modo præstat per reliquam illius vitæ seriem excurrere. Hæc enim crebros, continuosque Ven. Alphonsi in Deum amoris actus luculentissime præbet. Si porro animum parumper advertamus ad exactam illam Dei, Ecclesiæque mandatorum observantiam, qua jure meritoque cum Regio Vate dicere poterat (*psalm.* 118.) *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum*, illius certe heroicæ Charitatis ardorem admiremur oportet. Ipsum enim non modo Dei mandatorum, sed et Evangelii Consiliorum, suique Instituti religiosum, severum, imo rigidissimum executorem Testes omnino omnes concordi voce deprædicant; *ut in Summ. num.* 22.

282 Ex heroica hujusmodi Dei mandatorum, et consiliorum observantia eximius ille manavit Alphonsi candor, puritasque vitæ, et dilecti sui vel in minimis offendendi metus, quo culpam timebat ubi etiam nulla erat, ut supra de *Fide* probavimus. Inde profecto eveniebat, ut præter exhomologesim in singulis sabathis ab eo fieri suetam, quotidie item per postremos præsertim annos conscientiæ expiationem reiteraret, et sacramentalem absolutionem exposceret.

283 Neque vero de angelica ejus puritate, vltæque innocentia a suæ vitæ ortu usque ad occasum integre, casteque servata ullus remanet dubitandi locus. SEPTEMquippeCONFESSARII formiter in causæ tabulis examinati sancte deponunt ex Ven. Viri confessionibus didicisse illum baptismalem stolam candidam Creatori suo reddidisse, in eoque apud sese confitente absolutionis materiam nunquam invenisse. Ita porro de facto proprio deponunt.

284 *Ex Proc. Apost. Nue.* XI. Testis V. S. D. Confessarius *Sum. num.* 17. *pag.* 388. §. 1. & 2. „ In tutte le sue Confessioni, che a me si fece *NEGLI* „ *ULTIMI ANNI* di sua vita, non si accusò mai *NE DI PECCATO* „ *VENIALE VOLONTARIO*, *NE DI DIFETTI*, ma tutte le sue „ Confessioni erano di meri scrupoli.

XXXV. Testis V. S. D. Confessarius *Sum. pag. cit.* §. 3. „ Si nella puerizia, „ nell' adolescenza, e nello stato Ecclesiastico, di Missionario, e di Ve„ scovo menò sempre la sua vita morigeratissima *CONSERVANDO* „ *SEMPRE LA BATTESIMALE INNOCENZA* & §. 4. „ Aven„ dosi *MANTENUTA NELL' ANIMA QUELLA GRAZIA*, „ *CHE RICEVE' NEL S. BATTESIMO*, e questo lo sò di certa „ scienza, *AVENDOLI FATTA LA CONFESSIONE GENE„ RALE*, ed avere trovato che il V. Servo di Dio *NON AVEVA* „ *MAI COMMESSO PECCATI MORTALI* „.

XXXVII. Testis V. S. D. Confessarius Ordinarius *Sum. cit. pag.* 388. §. 5. „ Sò „ per causa di scienza per le confessioni sue da me per tanti anni udite, „ *DI NON AVER MAI IL SERVO DI DIO MACCHIATA* „ *LA SUA STOLA BATTESIMALE*, non solo con peccato grave, „ ma ancora con qualche peccato veniale deliberato, e volontario = & „ *pag.* 389. §. 7. = Depongo per causa scientiæ che dalle sue *CONFES-*

SIO-

„ *SIONI TANTO PARTICOLARI, QUANTO GENERALI* a me
„ fatte *DI NON AVERE MAI OFFESO DIO GRAVEMENTE,*
„ *NE VENIALMENTE VOLONTARIO IN TUTTO IL TEM-*
„ *PO DELLA SUA VITA SINO ALLA SUA PREZIOSA MOR-*
„ *TE* „.

XLIV. Testis V. S. D, Secretarius, et Confessarius *Sum. cit. pag.* 389. §. 8. „ Hò ascoltato le Confessioni del Ven. Servo di Dio per tutto quello spa-
„ zio, che lo servii da Segretario ogni Sabato etc. *&* §. 9. = Per lo spazio
„ di anni undici, che ho inteso le Confessioni del V. Servo di Dio nel
„ tempo del suo Vescovado *MAI IN ESSE HO TROVATO UNA*
„ *MATERIA GRAVE NELLA SUA COSCIENZA PER L'AS-*
„ *SOLUZIONE* „.

Ex Proc. *Ord. Nue.* II. Testis V. S. D. Director, et Confessarius *Sum. pag.* 390. §. 11. „ Mi ricordo d' essersi a me tavolta confessato, giacchè at-
„ tesa la sua *INNOCENTISSIMA VITA* poteva dirsi, che quasi tut-
„ ti l' Individui della Congregazione erano suoi Confessori etc. ed esegul
„ i loro ordini etc. colla solita *SUA COLOMBINA INNOCENZA*.

VII. Testis postremus V. S. D. Confessarius *Sum. cit. pag.* 390. *ante* §. 12. „ Questo stesso divino suo amore fece conoscerlo nell' *INNOCENZA*
„ *BATTESIMALE*. Io ho confessato alle volte il Servo di Dio, e l'ul-
„ tima volta fu *TRE GIORNI PRIMA DELLA SUA ULTIMA*
„ *INFERMITA'; NE IN TUTTE LE VOLTE, CHE INTESI*
„ *LE SUE CONFESSIONI TROVAI MATERIA DI ASSOLU-*
„ *ZIONE* „.

Ex Proc. *Ord. S. Agathæ* L. Testis V.S.D. Confessarius, et Secretarius *Sum. cit. pag.* 390. §. 14. „ Per averlo io più volte confessato mi costa di certa
„ scienza avere il Servo di Dio *CONSERVATA SEMPRE PURA,*
„ *ED ILLIBATA LA STOLA DELL' INNOCENZA . . . IO*
„ *NON TROVAVA MAI IN ESSO MATERIA NEPPURE SUF-*
„ *FICIENTE DI ASSOLUZIONE*, eppure voleva egli confessando-
si secondo il suo solito ogni otto giorni l' assoluzione „.

Id item deponunt alii Testes de auditu immediato ab ipsismet Confessariis *in cit. Sum. num.* 17. *per tot.*

285 Loculentissimæ Confessariorum attestationes V. Alphonsi innocentiam tam apprime comprobant, ut nil supra possit; juxta Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 39. *num.* 11. cum eoque Card. Gottum *Theolog. Tom.* 3. *in primam secundæ partis dub.* 10. *quæst.* 1. §. 2. *num.* 17., *& seq.* Et Rotæ AA. in Relat. causæ S. Aloysii Gonzagæ citarunt, imo maxime commendarunt Cardinalis Bellarmini elogium hisce conceptum verbis = *Beatus Aloysius mandatis Dei, & Ecclesiæ toto vitæ tempore ita exacte paruit, ut judicio Confessariorum, qui ejus generales Confessiones audiverunt, quorum unus ego cum, nullum lethale crimen admiserit, atque per hoc nullum præceptum violaverit*.

286 Jam vero si juxta Apostoli sententiam: *Finis præcepti est Charitas de corde puro, & conscientia bona* 1. *ad Timoth.* c 1. v. 5., quis Ven. Alphonsum Christianæ perfectionis omnem implevisse legem ibit inficias? Imo vero hoc ipsum tantum, tamque magnum eximiæ sanctimoniæ decus ferventissimam plane, et heroicam in Deum Charitatem ostendit, uti tradit Card. de Lauræa *disput.* 42. *art.* 11. *num.* 310. verbis hisce: = *Qui neque in minimo vult Deo displicere, & omni conatu curat conscientiæ puritatem etiam in levibus servare, hic* HEROICA CHARITATE PRÆDITUS *certissime existimatur*, et Matthæuccius in sua *praet.*

tit.

tit. 2. *cap.* 2. §. 3. *num.* 11. *&* 13. ibi = *Vitia omnia Charitas heroica fugit etiam in minimo, ac peccata quoque ex perfecta deliberatione venialia, Deo adjuvante vitat &c. certissime proinde evincitur HEROICA CHARITATE PRÆDITUS, qui neque in minimo vult deliberate Deo displicere, ac ita est de morum integritate, ac conscientiæ puritate sollicitus, ut ea quantum puro homini ex viribus gratiæ liceat, servare studeat, Idque confirmat num.* 33.

287 Divino fervens amore ad altissimum illum mistiæ unionis gradum pervenit ut Deum mente ubique præsentem haberet, intime semper oraret, toto denique corde, totaque anima diligeret. Quamobrem Apostolico munere fungens, licet per vias, per compita, perque oppida inter sæculi strepitum incederet, numquam tamen a divina præsentia, divinaque unione sese avelli patiebatur. Deum quippe in creatis omnibus rebus præsentem intuebatur, ac nihil tam leve, et exiguum illius se aspectui obiiciebat, quin continuo in eo ipso Dei majestatem, sapientiam, bonitatem, aut aliud divinitatis attributum contemplaretur, unde amoris in Deum argumenta depromeret. Aperto proinde capite, vel ipsa rigente hyeme, oculisque humo fixis semper incedebat, ita ut intuentes eum altissima mentis cogitatione cum Deo intime unitum facile agnoscerent. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* VI. Testis de visu *per postremos annos* 12. *Sum. pag.* 343. §. 36. IX. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 346. §. 54. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 346. §. 56. 57. XII. Testis V.S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 346. §. 60. XXVIII. Testis *V. S. D. Socius* de prop. exp. *Sum. pag.* 348. §. 71., *& seq.* XXXV. Testis V.S.D. CONFES. de fact prop. *Sum pag.* 355. §. 134. *&* 135. XXXVII. Testis V.S. D CONFES. ORDINARIUS de prop. exp. *Sum. pag.* 358. §. 160. *ad* 162. *&* §. 166. *&* 167. XXXVIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 362. §. 204., *& pag.* 363. §. 205. XLIV. Testis V.S.D. SECRET. ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 366. §. 232. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 368 §. 248. IV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 374 § 298. *ad* 300., *& pag.* 375. §. 303. *& seq.* XIII. Testis de visu *Sum. pag.* 376. §. 316., *& seq.* XIV. Testis de visu *Sum. pag.* 377. §. 324. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 378. §. 328. XXI. V.S D. CONFES. de visu *Sum. pag* 378. § 333. XXV. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag* 379. § 341. XXXVI. Testis de visu *Summ. pag.* 380 §. 353. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de visu *Summ. pag.* 380. §. 354., *& pag.* 381. § 362. *& seq. ad* 365. XI. Testis de visu *Summ. pag.* 384. § 392. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de visu *Sum. pag.* 385. §. 398 *&* 400. XXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 386. §. 405. *ad* 407. L. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 387. § 405. *ad* 407.

288 Hæc autem continua, et numquam interrupta Dei præsentia, sicut perfectissimam unionem, ita et exeellentissimam charitatem aperte luculenterque demonstrant. Quamobrem Rotæ Auditores in Relat. causæ S. Petri de Aleantara *tit. de Charit.* hæc habent, „ *Idem desumitur ex mente intenta, quam perseveranter in Deum habuit, ut fere numquam ab illius præsentia, & Divina consideratione, & oratione recesserit ad instar ardenter amantium, qui die noctuque de persona dilecta fideliter intenteque cogitant; quod in isto Servo Dei evenisse probant Testes &c. quod inter alia signa bene demonstravit, quando per tres annos continuos semper incessit oculis clausis, ne videret occasionem offendendi Deum, & distrahendi se ab illius præsentia* „. Quæ quidem continua cum Deo unio Beatorum unioni quodamodo similis est, ac dile-

cti

eti anticipata fruitio ; uti docet S. Bonaventura Proc. 17. Relig. ibi = *Hæc est hominis in hac vita sublimior perfectio, ita uniri Deo, ut tota Anima cum omnibus potentiis suis, et viribus in Deum collecta, unus spiritus fiat cum Deo, ut nihil meminerit nisi Deum, & omnes affectus in amoris gaudio uniti in sola Conditoris fruitione suaviter quiescant* =. atque idem S. Bonaventura scribit de S. Francisco in ejus vita cap. 10. *Ne foret absque consolatione dilecti, sine intermissione orani spiritum Deo contendebat exhibere præsentem.*

289 Si dilecto suo tam firmiter adhærebat Alphonsus ut numquam mente ab illius præsentia recederet, nil mirum si cuncta ejus verba nonnisi Deum redolebant, nonnisi Deum sapiebant. Omnia enim ejus verba hunc spirabant amorem, quo ad divinam bonitatem cognoscendam, diligendamque inflammare omnes voluisset. Si item in pomeridiano temporis spatio ad recreandum animum dato eum suis versaretur, tam industrie divinos sermones inserebat, ut sodales se magis Dei amoris igne ferventes ab ea recreatione, quam a profunda cælesti commentatione discedere fuisse solitos jurisjurandi religione deponant. Aliquando etiam ad recreandum suorum animum cymbalum tinniens sacras modulabatur cantiunculas amantis animæ æternam dilecti sui fruitionem suspirantis, quibus adstantes cælesti dulcedine demulcebat. Divinos autem sermones instituens præ amoris ardore rubicundum colorem induebat, sæpiusque præ dilectionis dulcedine a lacrymis temperare nequibat. Si ab aliis divinos sermones audiret subitis motibus quatiebatur, oreque pallescens extra sensus rapi videbatur. Hinc otii quietisque impatiens aliquid semper ad divinæ gloriæ incrementum, vel agebat, vel moliebatur, omnesque omnino actiones ad Deum dirigebat, ita ut V. Alphonsum nonnisi Dei gloriam semper mente revolvere in adagium abiret. Divini autem amoris igne, quo ipse intus ardebat foris aliis communicabat, ut = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de visu per postremos annos 25. *pag.* 340. §. 5., & *pag.* 341. §. 17. VI. Testis de prop. exp. per postremos annos 12. *Sum. pag.* 343. §. 37., & *pag.* 344. §. 38. & 39., & 43. IX. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 346 §. 52. & *seq.* XI. Testis V. S.D. CONFES. et prop. exp. *Sum. pag.* 347. §. 61., & 66. XXVIII. Testis V. S.D. Socius de prop. exper. *Sum. pag.* 348. §. 73. *ad* 76., & *pag.* 350. § 88. XXXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 354. §. 128 XXXV. Testis V.S.D. CONFES. de fact. prop. *Sum. pag.* 355. §. 136. & *seq.* XXXVII. Testis V.S.D. CONFES. *Ord.* de prop. exp. *Summ. pag.* 359. §. 154., & *seq.*, & *pag.* 361. §. 193. XLIV. Testis V.S.D. SECRET. ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 366. §. 231. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp *Sum. pag.* 368. §. 249. & *seq.* III. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 372. §. 287., & *seq.* XIII. Testis de visu *Summ. pag* 376. §. 315. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 378. §. 329. & *seq.* XXXIV. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 379. §. 343. *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exper. *Summ. pag.* 381. §. 366., & *pag.* 382. §. 367. XI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 384. §. 390., & *seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 385. §. 399. L. Test. V. S. D. CONFES., & *Secret.* de visu *Sum. pag.* 387. §. 408., & *seq.*

290 Hæc autem omnia perfectam, heroicamque monstrant Charitatem, uti præclare S. Laurentius Justinianus in ligno vitæ de charitate cap. 11. pag. 50 litt. B. = *Est & aliud signum, quo Dei Amator dignoscitur, sicut cum de Deo libenter loquitur; nam hic Amantium mos est, ut amorem suum silentio tegere nequeant, sed necessariis, & caris suis afferunt, & produnt,*

& flammas suas intra pectus cohibere non possunt; et loc. cit. = *Enarrant frequentius, ut ipsa assiduitate narrandi solatium amoris sui capiant, & refrigeria immensi ardoris assumant*, Cardinalis Bona *in princip. Vitæ Christianæ part. 2. cap. 46. in fin.*, *& in via compendii ad Deum cap. 7. §. 1. in fin.* ibi = *De illo, quem amat, semper cogitat homo, semper loquitur, semper ad ipsum adspirat*. Et Rotæ Auditores in Relat. Causæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Charit. in Deum* ibi = *Quidquid loquebatur, seu meditabatur dirigebat ad Deum* = tandem Bened. XIV. *lib. 3. cap. 23. n. 27. in fin.* testatur, quod in *Relatione S. Ignatii eximia Charitas erga Deum comprobata fuit primo &c. demum ex directione omnium cogitationum, et verborum, et operum in Deum tamquam ultimum finem*.

291 Quamquam divinus hic homo mentem suam in Dei, ac divinarum rerum cognitione defixam perpetuo haberet, statum tamen ac certum quotidie tempus seponebat, quod ereptum Apostolicis negociis meditationi, vocalique orationi tribueret, quod neque externa ulla occupatio, neque ulla curarum moles interciperet. Congregationi Præpositus vivendi hanc normam tenebat. Ut primum mane evigilasset flagris se flagellabat; dimidiam inde horam cum suis Alumnis cælestium contemplationi dabat. Horas item canonicas cum lisdem Sodalibus perquam devote persolvebat. His absolutis reliquum tempus asceticis, moralibus, et dogmaticis elucubrationibus ita dabat, ut per ignitas aspirationes in Christi, ejusque Matris Imagines ante se positas non tam literarum, quam orationis studio incumbere videretur. Ex abaco proinde surgens tanto Dei amore fervebat, ac si a Dei consortio discessisset. Per multam postmodum precem se sacro faciendo præparabat; eoque absoluto dimidiam horam, et ultra in agendis gratiis insumebat. A Sacro triclinium petebat, quo tenui cibo corpus, sacra lectione spiritum recrearet. A prandio post gratiarum actionem, remissionis gratia, vel divinos sermones cum Sodalibus instituebat, vel a tyronibus auditæ lectionis sensus expetebat. Post horæ quadrantem peracta ex odeo Sacramenti adoratione cubiculum secedebat, ibique integram horam partim in pio libro legendo, partim in cælestia meditando transigebat. Vesperarum inde, et Completorii pensu soluto studium postea tepetens illud ad dubiam usque lucem protrahebat. Sub vesperum se conferebat ad Sacramenti adorationem, communique meditationi in choro cum suis incumbebat. Matutino, et laudibus insequentis diei rite, devoteque recitatis ad studium se iterum colligebat. A cæna redditis Deo gratiis in templo cum suis tantisper conversatus postea cum iisdem diurnas actiones attento conscientiæ examine discutiebat, vocalesque statutas preces recitabat. Ceteris e choro discedentibus remanebat ipse, suoque exemplo item alii, quibuscum Rosarii decades, stationum Christi passi visitationem, aliasque peculiares preces ingeminabat. Ne dormientibus ceteris gressu aliquantisper obstreperet, nonnisi detractis crepidis suspensoque pede cubiculum repetebat. In placido noctis silentio, rimantibus ex industria sociis, se cruenta flagellatione cedere fuisse solitum compertum est, donec urgente somno, quinquenas quietis horas super durum stramen fesso corpori daret.

292 Præter juge hoc, et quotidianum hujusmodi precandi studium in externum quoque secessum, sacramque solitudinem per diem unum in singulo mense, per decem in anno, necnon in Christi Passionis triduo se recipiebat. Per id tempus curis depositis omnibus, ac rigidiore instituto silentio se totum æternorum commentationi, suique flagellationibus dabat.

Pa-

293 Pastorali autem onere sibi imposito intet ipsas pastorales curas, Ecclesiæque sollicitudinem a sueta orandi consuetudine ne hilum quidem discessit. Nam summo mane e strato surgens semet ipsum divinæ Justitiæ holocaustum pro Populi peccatis offerens erudeli flagellatione eruentabat. Inde cum suo socio Antonio Romito cælestia commentabatur. Persolutis canonicis horis tum scribens, tum audiens Dei gloriæ, Gregisque saluti incumbebat. Nemo fere ad eum accedebat, quin ille non aliquo charitatis stimulo percitum, atque commotum ab se dimitteret. Verba enim ejus divinum spirabant amorem, ac telorum instar cordium intima penetrabant. Quotidie summo fervore sacrum faciebat, multusque erat in gratiis agendis. Mensam sacra lectione condiebat; ac nonnisi ad devoti libri lectionem tantisper quieti indulgebat. Post dimidiam horam sacram lectionem reiterabat, iterumque mentaliter orabat. Pomeridianis horis Cathedralem per secretum aditum solus petebat. Reliquo tempore studio dato, inclinata jam die ad Augustissimum Sacramentum publice adorandum templum cum Populo conveniebat. Si vero spatiaretur curru, vel sacram lectionem audiebat, vel Rosarium recitabat. Quoquo vespere ad commentandum, Rosarii decades recitandas, excutiendamque conscientiam familiares suos, hospitesque si aderant, secum congregabat, Ad cænam, a qua fere semper abstinuit, cænantibus aliis ipse legebat. Cubatum iturus se dire in cubiculo plectebat, ac noonisi in devotum librum deflexo capite, perbrevem somnum carpebat.

294 Eamdem quoque vitæ rationem devexa jam ætate ad suos reversus constantissime retinuit. Licet enim sibi ad communes actus convenire moderator pro imperio vetasset, eos tamen religiose privatim ad obitum usque servavit. Ut primum mane vigilabat divina meditabatur. Ferventi inde, diuturnaque prece ad sacrum se præparabat, remque divinam fervido animi sensu operabatur. Ad celebrandum morbo impar quotidie infra Missam in suo Oratorio celebratam sacra sinaxi reficiebatur. Alteri postea Missæ devotus intererat, in qua dilecto suo gratias agebat. In persolvendis canonicis horis defixa in Deum mente, oculisque psalmorum sensus contemplabatur. A medicis spatiari jussus dum curru veheretur vocalibus precibus cum socio vacabat. Domum reversus ad Altaris Sacramentum diu manebat immobilis, ac orans fervescebat adeo, ut ignito vultu extra sensus raperetur. Licet autem valitudine, ac viribus fractus, modum tamen laboribus nullum indulgens ad Dei gloriam, et animarum salutem promovendam ab assuetis elucubrationibus in ipsa inclioata ætate nunqnam cessavit. Pomeridianis horis sacræ lectioni, ac meditationi de more operam dabat. Templum inde repetens adeo dilecto suo adhærebat, ut non nisi præcepto ab eo divelleretur. Domo ex obedientia tantisper egressus, sub vesperum ad templum iterum revertebatur quo Sacramentum adoraret. Adveniente nocte in cubiculo seeedens in alta æternorum meditatione diu cum socio persistebat, cum eoque vocales preces ex Instituto recitabat.

295 Extremis vitæ annis ferme quatuor ob decrepitam ætatem fractas morbo vires, diuturnosque labores ad templum petendum impar tota die orationi vacabat, Per octo enim, ac decem horas ex odeo Altaris Sacramentum adorabat, ab eoque, nisi per vim recedebat. Lectulo tandem, vel sedi defixus voçales preces continenter ingeminabat, vel devoti alicujus libri, quem sibi alta voce perlegi volebat, pios sensus prosequens totam diem in cælesti contemplatione, ignitisque jaculatoriis transigebat. Inter alias vero ea magis precatiuncula utebatur, qua Deo pro amoris mercede

amorem postulabat, uti deponunt in *Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de visu *per annos* 25. *Sum. pag.* 340. §. 3. & 4., & §. 6., & *pag.* 341. §. 8. *ad* 20., & *pag.* 342. §. 21. *ad* 29. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 343. §. 36., & *pag.* 344. §. 40. & *pag.* 344. §. 44. & 45., *pag.* 345. §. 46., & 47. XXVIII. V. S. D. *Socius* de prop. exper. *Sum. pag.* 348. §. 78., & *pag.* 349. §. 79. *ad* 87., & *pag.* 350. §. 90. *ad* 98., & *pag.* 351. *per tot.*, & *pag.* 352. *per tot.*, & *pag.* 353. §. 118., & *seq.* XXX. Testis de visu *Sum. pag.* 353. §. 125., & *pag.* 354. §. 126. XXXIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 354. §. 130. XXXV. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 356. §. 137.; & 141., & *pag.* 356. §. 142. *ad* 150., & *pag.* 357. §. 152., & *seq.* XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. *Ord.* de prop. scien. *Sum. pag.* 358. §. 163., & *pag.* 359. §. 178., & *seq.*, & *pag.* 360. §. 181. *ad* 186., *pag.* 361. §. 187. *ad* 192., & 194. *ad* 196., & *pag.* 362. §. 197. *ad* 200. XXXVIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 363. §. 206. *ad* 210., & 212., *pag.* 364. *per tot.*, & *pag.* 365. *per tot.*, & *pag.* 366. §. 228., & *seqq.* XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 366. §. 233., & *pag.* 367. §. 236., & *seq.*, & *pag.* 368. §. 245. & *seq.* *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 368. §. 256. & *pag.* 359. §. 257., *et seq.*, *et pag.* 370. §. 267. *ad* 271. III. Testis de visu *Sum. pag.* 372. § 282., & *seq.*, & *pag.* 373. §. 289. *ad* 296., & *pag.* 374. §. 297. IV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 375. §. 305. *ad* 308. XIII. Testis de visu *Sum. pag.* 376. §. 318. *ad* 323. XIV. Testis de visu *Sum. pag.* 377. §. 327. XXI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 378. §. 235. & *seq.* XXV. Testis V. S. D. Famulus de visu *Summ. pag.* 379. §. 342, & §. 345., & *seq.*, & *pag.* 380. §. 347. *ad* 349. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de visu *Sum. pag.* 382. §. 373. *ad* 377. II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 383. §. 382. *ad plur.* XI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 384. §. 395. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de visu *Sum. pag.* 386. §. 404. XXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 386. §. 407. L. Testis *V. S. D. Secret.*, & CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 378. §. 404.

296 Quid porro istud est, nisi *magni amoris magnum indicium*, ut præclare inquit S. Chrysostomus *cap.* 11. *homil.* 26. *in act. Apost.* S. Thomas 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 15. *in corp.* ibi = *Procedit Oratio a Charitate* = et Card. Bona *in via compend. ad Deum cap.* 7. §. 8. = *Omnis fructus, & finis orationis ex sententia Bonaventuræ, est Deo adhærere, & unum cum eo spiritum fieri per liquefactionem purissimi amoris* = Disertissime vero ad demonstrandam *heroicam erga Deum Charitatem* Matthæuce. *in sua sæpe cit. pract. tit.* 2. *cap.* 2. §. 3. *de SIGNIS HEROICÆ CHARITATIS IN DEUM num.* 22. ibi = *Septimum signum ex assiduo, & feruenti orationis tum vocalis tum mentalis studio inducitur. Etenim oratio ex Damasceno, est ascensus mentis in Deum, quatenus orans in Deum tendit per cognitionem, & amorem &c. QUI DEUM HEROICE DILIGIT, de eo, ejusque perfectionibus continuo loqui delectatur; quia juxta vulgatam regulam = Anima magis est, ubi amat, quam ubi animat*; Card. de Lauræa *in* 3. *sent. disput.* 32. *de virtut. heroic. art.* 11. *num.* 295. = *HEROICUM ESSE AMOREM, quando fervida Charitas incessanter quærit Deum in omni tempore de nocte, de die, in omni loco*, et Rotæ AA. in Causa S. Catharinæ de Riccis *de charit.* §. *Porro assidua* ibi = *Assiduæ fere cum Deo conversatio IN ORATIONE, ac precibus, quod NON POTUIT ESSE ABSQUE INGENTI CHARITATE IN IPSUM DEUM, secundum D. Thomam &c. quem assidue meditabatur*; iidem-

que

que docent præclarissimi viri in aliis plurimis, magnique momenti Relationibus, quas meminit, ac memorat Bened XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 27.

297 Magis autem, magisque illius orationis heroicitas ex raptibus, et extasibus apparet, quibus inter orandum ditabatur. Non hic publicas eas repeto extases, quibus Foggiæ, Amalphi, et Argentii Mariæ laudes exponens universo Populo, vel subita oborta luce splendescere, vel ad plures cubitos in aerem ferri visus est: Ad quotidianam ejus vitæ rationem contracta historia illud a testibus acceptum refero, quod is cum oraret, hærebat immobilis statuæ simillimus, ac nonnisi vehementer excussus ad sensus revocabatur. Divinos sermones inaudiens, vel ad sacramentum orans, vel sacrum faciens in ultima etiam senectute angelico raptus affectu insolitis quatiebatur motibus, vel igniti carbonis instar vultu, manibusque coruscabat, vel solum se sine arbitris ratus ex imo corde suaves gemitus, ac veluti amantis suspiria trahebat, dulcesque voces emittebat. Per postremos vitæ annos Confessarium suum P. Petrum Volpicelli sæpius in die rogare solebat ut sese ad eliciendum divini amoris actum opitularetur. Mos ei gerens vix formulæ is dabat initium, ac Alphonsus eam repetens subitis tantisque motibus corpore quatiebatur, ut ille ne offenderetur loco se movere cogeretur. Pluries eum ad sacram Eucharistiam orantem, aut Crucifixum contemplantem, aut Deiparam intuentem, divini amoris impetu ejus corporis sarcina elevante, in aerem sublatum, pluribusque cubitis e solo sublimem demiratos fuisse oculati Testes publicis in tabulis retulere. Accidit etiam olim per Quintilem mensem Neapoli in Cœnobio Ordinis Prædicatorum, ut Alphonsum cælesti contemplationi defixum, ac in Deum immobiliter raptum, nec urentis solis radii, nec molestum muscarum examen excitare, et ad sensus revocare potuissent = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de visu perpostremos annos 25., et de auditu a viden. *Sum. pag.* 343 § 30. ad 35. VIII. Testis de visu *Sum. pag.* 345. §. 48. *& seq.*, et de auditu a viden. *cit. pag.* 345. §. 51. IX. Testis de visu *Sum. pag.* 346. §. 55. XXVIII. Testis V. S. D. *Socius* de visu *Sum. pag.* 349. §. 82., *& pag.* 353. §. 120. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. per postremos vitæ annos *Sum. pag.* 355. §. 133., et de visu *Sum. pag.* 357. §. 158., *& seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu, et audit. a viden. *Sum. pag.* 370. §. 272. ad 274., *& pag.* 371 § 275. ad 280. *& pag.* 372. §. 281. XXI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 378. §. 336. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V.S.D. *Director* de prop. scien. *Sum. pag.* 383. §. 380.

298 Quemadmodum vero materialis ignis sursum naturaliter tendens terræ inhærere non potest, ita in Deum charitas, quæ ignis exurens est amantem animam retrahens a terra attrahit ad Cœlum. Unde perbelle scribit S. Dionysius de *Divin. nomin. cap.* 4. = *Extasim facit amor.* Raptus autem, et extases Divinæ esse Charitatis Indicium docet *Corncl. a Lapid. Epist. ad Galat. num.* 20. *pag.* 428. *col.* 2. *pag.* 429. *col.* 2. *per tot.* Scacc. de not., et sign. sanct. *Sect.* 8. *cap.* 3. *pag.* 609. Card. de Lauræa *in* 3. *Sent. tom.* 2. *disput.* 32. *art.* 11. et probant Auditores Rotæ in Relat. S. Catharinæ Ricciæ *tit. de Charit. in Deum sub init.* S. Petri Regalati eod. *tit. sub* §. *ejusdem* S. Petri de Alcantara *part.* 2. *art.* 6. S. Philippi Nerii *part.* 2. *tit. de charit. in Deum* S. Theresiæ *eod. tit.* §. 6. Et merito quidem, Nam *Deus cum sit immensæ bonitatis, & pulchritudinis trahit voluntatem ad amorem sui, quemadmodum acus tacta magnetis vitam, ut ita dicam, ac sensum adepta, huc illuc circumvolvitur, nec quiescit, donec ad polum se convertat; ita anima Divini amoris contactu a vinculis carnis soluta, & a sensuum com-*

commercio liberaturum rapitur ad unionem cum summo Bono, veluti ex S. Francisco Salesio *in tract. de amor. Dei lib. 7. cap. 4.* inquit Card. Bona *de discret. spirit. cap. 14. num. 4. pag. 287.*

299 Præter frequentes hujusmodi extases præclarissimum illud erat sui in Deum amoris indicium, ut Spiritus Sancti flammas in ejus corde habitualiter accensas exterius erumpens, velut alter Philippus Nerius inter ipsam rigentem hyemem supernaturali extuaret ardore, ac licet nonagenarius, morboque exanguis ne leves quidem pannos ferre pateretur. Imo vero per diem ignem foris erumpentem ingesta in frontem aqua refrigerare identidem cogeretur, ceu aperte testantur contubernales illi Testes, qui ipsi familiariter famulabantur, scilicet in *Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de fact. prop. *Sum. pag. 343. §. 32.* = et XXVIII. Testis *V. S. D. Socius* de facto prop. *Sum. pag. 353. §. 121.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* XXI. Testis *Sum. pag. 378 §. 337.*

300 Id vero heroicæ illius in Deum Charitatis argumento esse neminem arbitror, qui non intelligat; ac docet S. Laurentius Justinianus in *ligno vitæ de Charit. cap. 11.* = nec non sa. me. Urbanus VIII. in Bull. Canoniz. S. Philippi Nerii apud Fontanin. *edit. 85. §. Ut autem* ibi = *Is fuit in primis Charitate in Deum admirabili, ut internus ille ignis nonnunquam redundaret in corpus*. Idque etiam ad probandam Charitatem *S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, ac S. Francisci Xaverii* extulerunt Summi Pontifices in Bullis *eorumd. Canoniz.* apud *cit. Fontanin. Constit. 87., & 91.*

301 Vivus idem Charitatis ignis quo Alphonsi cor æstuabat foris etiam erumpebat in quotidiana sacri celebratione, quemadmodum latius de *Fide* disserentes exposuimus. Hinc illum unum hic repetere juvat singularem fervorem quo sacra operabatur, aliaque divina Charitatis Charismata parumper advertere, quæ sactam comitabantur actionem. Ac primo quidem ex actis constat V. Alphonsum ad sacrificium frequenti exhomologesi, necnon diuturnis, fervidisque precibus se præparare, ac singulas diei actiones huc dirigere consuevisse. Nullo autem licet Apostolico labore, nullaque valetudinis tuendæ causa, quoad potuit, a Missæ celebratione unquam abstinuit. Nam arthritidis licet correptus doloribus, obstipoque collo a divina facienda re non cessavit. In ultima tandem senectute ad sacrificandum impar in Cœna Domini Sacrum Christi Corpus de quotidiano more sumebat; quodque in crastinum cælesti illo pabulo Ecclesiæ ritu orbandus foret tanto afficiebatur dolore, ut in ardentem febrim incidere solitus esset, a qua non obstante venæ incisione, nonnisi in sabatho sancto post sumptum Christi Corpus mirabiliter levabatur. Inter sacrum vero vel privatim, vel Pontificio ritu faciendum præ amoris dulcedine uberrimis, tenerisque lacrymis perfundebatur quibus adstantes ipsi a fletu temperare nequibant. Gravis annis, ac morborum phalange natura immobilis, alieno inixus fulcro inter sacram actionem genua, gravis instar oneris tanta religione flectebat, ut suppedaneum reboaret. Illud vero mirabilius, quod licet ipse ad genuflectendum ante consecrationem aliena ope indigeret, post consecrationem agilis evadebat adeo ut per sese, valens veluti adolescens, ad humum usque genuflecteret. Peracto sacro divinus ignis ex ejus vultu scintillabat. Sæpius tandem ceu ante narravimus inter sacrificandum e solo sublimis, et in aerem elevatus visus est; ceu probatum legitur *in Sum. num. 12. de Sacr. Devotione*, et repetunt Testes = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de visu *per postremos annos 25. Sum. pag. 340. §. 7. & pag. 343. §. 30., 33., & 34.* VI. Testis de visu per postremos annos 12. *Sum. pag. 344. §. 41. & 42.* XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag. 349. §. 82., & pag. 353. §. 120.* XXXV. Te-

Testis V. S. D. CONFES. de visu *Summ. pag.*357. §. 156. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. *Ord.* de prop. exp. *Sum. pag.* 360. §. 180. XXXVIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.*363.§.211. XLIV. Testis V. S. D. SECRET. ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 367. §. 239. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 369 §. 261. III. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 373 §: 292. IV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 375. §. 308. ad 311. XIII. Testis V. S.D. CONFES. de visu *Sum.pag.*378.§.334. *ExProc. Ord. Nuc.* I. Testis *V.S.D. Director* de visu *Sum. pag.*383.§ 379. XI. Testis de visu *Sum. pag.*385. §. 396.

302 Ex miro autem, ac plane heroico devotionis fervore in quotidiana Missæ celebratione, ex uberrimo lacrymarum imbre, quo inter sacrum perfundebatur, ex diuturna demum præparatione, et gratiarum actione præclarissimum effulget heroicæ In Deum Charitatis indicium, quemadmodum notat Matta *de Canoniz. SS. part.* 2. *cap.* 15. *num* 72. ibi = *Quartum* (heroicæ Charitatis) *indicium est quotidiana Missæ celebratio, & frequens Sacramenti Eucharistiæ perceptio, cum proprius effectus hujus Sacramenti sit conversionis hominis in Christum.* D Thom. *in* 4.*dist.*12. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo. Joann.* 6. 57., *unde cum gratiam conferat, peccata venialia delendo, & spiritualiter reficiendo, ut notant D. Antonin. in Sum. part.* 3. *tit.* 14. §. 2., *& omnes Summistæ de materia tractantes, per necessie qui quotidie carnem Christi manducat, semper est in gratia, cum Deo sit intime unitus*:ac propterea ad supradicta verba *Joan.*6.57.D.Thom. *part.* 3. *quæst.* 75. *art.* 1 *in corp.* ait ibi = *Hoc Sacramentum est maximæ Charitatis signum*, veluti etiam ponderarunt Auditores Rotæ *in Relationibus Causarum* S.Caroli Borromæi *part.*2.*art.*15.§.*Ad spiritus*; S. Andreæ Avellini *cap.*5.§.*Denique*, et S. Catharinæ Ricciæ *tit. de Charitate* § *Quarto*; et notavit sa. me Urbanus VIII. de S. Philippo Nerio *in ejus Bulla Canoniz. apud Fontanin. Constit.* 85 §. *Perpetuo* = quod = *inter celebrandum feroidus ligneum altaris gradum quodam exultationis tremore concutiebat.*

303 Ex hocce devotionis sensu erga SS. Christi Corpus incensus Alphonsi amor, ac dilectio in dulcissimum Cor Jesu manavit, utpote immensæ illius in homines Charitatis symbolum. Quamobrem omnes ad hanc recolendam charitatem verbo, scriptoque inflammavit. Ad id item *SS. Cordis Jesu* festi institutionem docte, accerrimeque defendit, promulgavit, suisque sodalibus promulgationem indixit, ut fusius in *vitæ comment.* et *Ex Proc. Apost.Nuc.* V. Testis de fact. prop. *Sum. pag.* 261.§.14. XXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 268. § 76. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* XIV. Testis de visu *Sum. pag.* 276 §. 139. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis de visu *Sum.pag.* 279.§.160. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXVII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.*283. §.183. Quale profecto erit heroicæ in Deum Charitatis argumentum si hoc non est? Nam per SS. Cordis Jesu symbolum ad ejus recolendum amorem excitamur, ad ipsum redamandum inflammamur, ceu canit Ecclesia = *Te vulneratum Charitas ictu patenti voluit; amoris invisibilis ut veneremur vulnera = Quis non amantem redamet? Quis non redemptus diligat, & corde in ictu eligat æterna tabernacula?*

304 At quoniam *qui perfecte amat nolit solus amare, solus magnificare, solus amplecti*,uti observat Augustinus *Conc.*2. *in Psalm.*33. sic Ven. Alphonsus peccata omnia ita aversabatur, ut non aliud in terris malum se videre, ac cognoscere affirmaret, nisi divinam offensam. Infinitus propemodum

sem, si ejus labores ab ipsa adolescentia ad obitum usque protractos, si apostolica itinera, si indefessam ejus sollecitudinem ad divinas impediendas offensas enumerando persequi vellem. Nam ipse velut alter Paulus = *Circuivit non simplici labore, veluti in vacuum itinera percurrens sed peccatorum spinas pariter evellens, & verbum seminans ubique pietatis*; ceu scribit S. Chrysost. *homil. 1. de laud. D. Pauli*. Tota enim vita in impediendis divinis offensis per conciones, per sacramentales confessiones, perque privata colloquia jugem assiduam, et indefessam navavit operam; In Missionibus vero habendis, publicisque concionibus tum Presbyter, tum Episcopus unam Dei gloriam respiciens non sublimitate sermonis utebatur, quam imo procul odit, et arcuit, suisque prohibuit, sed Apostolico zelo vitia veluti sui dilecti offensas insectabatur, easque de medio tollere totis viribus enitebatur. Quemadmodum fusius *de Charit. in Proximum* narrandum est, et patet ex *Sum. num. 18. per tot.*

305 Si autem ex eo præsertim perfectionem, amicitiam, amoremque cognoscimus, quod amicus omnem lapidem moveat, nulloque terreatur labore, dummodo quod amico contrarium est penitus removeat, repellat, avertat; apprime patet, quanto ferventiore zelo divinas offensas insectabatur Alphonsus, eo majorem, eoque perfectiorem fuisse illius amorem in Deum. Non nisi enim singularis, et heroici in ipsum amoris intensio ingentem illius zelum inflamavit, quo Apostoli monitum secutus ad Thimot. 4. = *Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina*, omne id excludere sategit, quod suo dilecto contrarium videbat. *Intensus amor* (inquit S. Thom 1. 2. *quæst.* 28. *artic.* 4.) *quærit excludere quod sibi repugnat, & quanto fortior est amor, tanto fortius repellit omne contrarium, vel repugnans, quia scilicet amor amicitiæ quærit bonum amici; unde quando est intensus facit hominem moveri contra omne illud, quod repugnat bono amici, et secundum hoc aliquis dicitur zelare pro amico, quando si quæ dicuntur, vel fiant contra bonum amici, homo repellere studet, & per hunc etiam modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea, quæ fiunt contra honorem, vel voluntatem Dei, repellere secundum posse conatur*, secundum illud 3. Reg. = *Zelatus sum pro Domino exercituum* = et Joann. 2. *Zelus domus tuæ comedit me*.

306 Verum non modo Apostolicum Missionarii munus exercens divinas offensas impedire sategit Alphonsus, sed privatis item collocutionibus. Ea nimirum animi puritate, qua ipse vel leve peccatum, ejusque speciem horrebat, angebatur animo vehementer, et acerba quadam tristitia tabescebat ob illatas Deo per hominum scelera injurias. Sive ergo Episcopus, sive in sua Congregatione, ac etiam per postremos vitæ annos in eam maxime curam intendit, ut quoscumque alloqueretur mundi fugam, conscientiæ puritatem, conversionem ad Deum, ejusque amorem hortaretur, crebras item divini amoris aspirationes Sodalibus suis pro regula indixit. Quo vero absentes etiam, omnesque fideles ad Dei amorem accenderet aspirationum cathalogum edidit, ceu fuse = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de visu *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 341. §. 13. & 17. VI. Testis de visu per postremos annos 12. *Sum. pag.* 143. § 37. VII. Testis de facto proprio *Sum. pag.* 345. §. 50. IX. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 346. § 54. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 346. §. 58., & *seq.*, & *pag.* 347. §. 66. XII. Testis de visu, et familiaritate V. S. D. *Sum. pag.* 347. §. 67., & *seq.* XXIV. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 348. §. 69. & *seq.* XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 348. §. 76.

§. 76. & 77. , & *pag.* 350. §. 39. *pag.* 351. §. 104. XXX. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 353. §. 122. ad 124. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 354. §. 127. ad 129. XXXV. Test. V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 357. §. 151, & 154. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. *Ord.* de prop. scien. *Sum. pag.* 358. §. 164. & *seq.* , & §. 168. *pag.* 159. §. 169. *ad* 177. XXXVIII. Test. de prop. exper. *Sum. pag.* 362. §. 202. , & 203. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.* , & CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 366. §. 234. , & *seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 368. §. 250. *ad* 255. III. Test. de prop. scien. *Sum. pag.* 372. §. 284. , & *seq.* & *pag.* 373. §. 296. IV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 374. §. 300. *ad* 302. , & *pag.* 376. §. 312. , & *seq.* XIV. Testis de visu *Sum. pag.* 377. §. 325 XXI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 378. §. 331. XXV. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 379. §. 340. XXXVI. Testis de visu *Sum. pag.* 380. §. 351. & *seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Directur* de prop. exper. *Sum. pag.* 381. §. 357. *ad* 361. , & *pag.* 382. §. 370. *ad* 372. II. Testis V. S. D. *Director* , & CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 383. §. 385. *ad* 388. XI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 384. §. 393. , & *seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 385. §. 402. , & *seq.*

307 Heroicum hoc divini amoris, et animarum conversionis studium perfectissimam Alphonsi Charitatem satis dilucide ostendit. Præclare Cornelius a Kapide *in Epist. Jacob. pag.* 179. *lit. E. col.* 2. ibi = *Illum in Charitate Dei esse perfectiorem, qui plures ad ejus amorem convertit, & sicut Christus graviorem pati nequit persecutionem, quam, ut quis verbo, aut exemplo animas suo sanguine redemptas ab ipso avertat; Sic ampliorem honorem ei impendere nos non valere, quam animas deviantes convertendo ad ipsum,* et in Proverb. Salomon 21. 12. *pag.* 195. *lit. D. col.* 2. = *Facit id Justus ex amore Dei, quem videt offendi in Domo impii. DEI ENIM OFFENSA MAXIME TANGIT, ET CRUCIAT COR JUSTI,* quæ

308 Ad heroicam Alphonsi Charitatem probandam accedunt item tum asperrima propriæ carnis maceratio, de qua agemus in titulo *de Temperantia*, Nam ut habet S. Gregorius *lib.* 5 *in* 1. *Reg. cap.* 4. = *Potenter corpus extenuat, qui amore cælestium cor inflammat, quia dum spiritualia fortiter diligit, desideria carnis valenter premit* = tum demum ea, quæ mox dicemus de Charitate in Proximum, quia, ut ait D. Augustinus *lib.* 8. *de Trinit. cap.* 7. *Qui proximum diligit, consequens est, ut ipsam præcipuam dilectionem diligat, Deus autem dilectio est, consequens est, ut præcipue Deum diligat* = et S. Gregorius *lib.* 7. *Moralium cap.* 20. inquit = *Per amorem Dei amor Proximi gignitur, et per amorem Proximi amor Dei nutritur* = Et opera Charitatis in Proximum ad comprobationem Charitatis in Deum adducunt Scacch. *de not.* , & *sign. Sanctit. sect.* 3. *cap.* 3. *pag.* 207. Rotæ Auditores in Relatione Causæ B. Gregorii X. *tit. de immensa Charitate* §. *Primo enim.*

DE HEROICA V. S. D. CHARITATE IN PROXIMUM

309 Cum duo sint in quibus pendet universa lex, et Prophetæ, sicut *Matthæi cap.* 22. dixit Christus Dominus, Dei scilicet, ac Proximi dilectio; reliquum est, ut postquam de heroica Ven. Alphonsi in Deum Charitate disseruimus, heroicam ejusdem in Proximum charitatem exponamus,

mus, ac demonstremus. Charitas, et dilectio Proximi juxta Divum Thomam 2. 2. *quæst.* 32. *artic.* 2. debet tendere non minus ad bona animæ, quæ circa spiritualia versantur, quam bona corporis, quæ temporalia respiciunt; adeoque potissimum in eo versatur, ut quis opera misericordiæ tam spiritualia, quam corporalia in sui Proximi utilitatem exerceat, et quo plus Charitas ad utrumque ex dictis objectis protenditur; eo plus perfectionis, et heroicitatis induit, ut docet divus Thomas *dicta quæst.* 32. *art.* 2., et Cardinalis de Lauræa *in* 3. *sentent. disput.* 32. *art.* 12. *num.* 35., *& seq. pag.* 765.

319 A nemine autem in dubium revocari posse arbitramur, Ven. Ligorium, qui ad Animarum salutem, et ad spirituale rusticorum præsertim subsidium, novam Presbyterorum Familiam congregavit, qui immensos labores in id substinuit, qui Episcopali munere fungens Pastorali sollicitudine, ac zelo clarus a Populis *alter Carolus* prædicatur, quique tandem ascetiçis, moralibus, et dogmaticis elucubrationibus in lucem editis plane omnibus ad æternam beatitatem iter præbuit, heroica Charitate Proximum suum dilexisse. Si enim charitas discipulorum Christi tessera est, ipso ajente, *in hoc cognoscent homines, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem*, haud ipsa carere poterat, qui vere Christi discipulus tum faciendo, tum docendo extitit.

321 Et re sane vera quod attinet ad opera misericordiæ *spiritualia*, nescio a quo potissimum exordiendum, cum spiritualis misericordia in Proximos hujusce Apostolici viri characteristica sit. Apostolicum enim munus ab ipsa adolescentia susceptum per solidos *triginta tex* annos antequam ad Episcopatum eveheretur per innumeras Provincias exercuit, jugiter Episcopus per suam Diœcesim continuavit, eumdemque cursum non nisi cum obitu consumavit. Nulli autem pepercit labori, nullamque diligentiam, ac studium omisit, ut animas a Dæmonis captivitate ad suave Christi jugum, et ad rectam salutis semitam traduceret. Exhibuit profecto se, juxta Apostoli monitum, sicut Dei ministrum in multa patientia, in laboribus, in vigiliis, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto, in Charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei. Fuit porro hujusce Apostoli zelus tam purus, ut à publicis suis, privatisque sermonibus nihil vel vaniloqui mundi auræ captandæ cupido, vel lucrum sibi decerperet. Nam unam Proximorum salutem sibi proponens Christum Crucifixum, ejusque Evangelium absque verborum selectu, vel eloquentiæ calamistris Populis exponebat. Nec hilum quid personarum acceptioni, conditionique dabat, sed unam animarum redemptionem Christi sanguine operatam æque in hominibus respiciebat. Quamobrem ut eorum præsertim saluti consuleret qui a Civitatibus dissiti per pagos, Castella, saltusque dispersi Evangelicis operariis destituti sunt, in eorum opem suam Congregationem instituit, Christi rectatus exemplum, qui ut habetur *Marci cap.* 7. *circuibat Castella in circuitu docens*, ubi *Theoph. Antiochen.* ait, quod *non solum in Civitatibus prædicabat Dominus, sed etiam Castellis, ut discamus parva non spernere, neque magnas semper quærere civitates, sed verbum Dei in vicis abjectis, & humilibus seminare.*

312 Atque ut a *Missionibus* quibus jugiter, infirma licet semper valetudine utens, per *triginta tex*, et amplius annos incubuit, insudavit, et alsit, nostra exordiatur oratio, perpetuus vitæ tenor hujusmodi fuit. Apostolica itinera vili insedens asello inter pias meditationes, vocalesque preces conficiebat. Apostoli exemplo haud animam suam faciens pretiosiorem

quam

quam se dumodo cursum consummaret, nulla itineris asperitas, vel frigus, vel aestus, vel sitis, famesque eum umquam retardarunt. In conspectu eum esset illius, quo pergebat, Oppidi Lauretanas cum sociis Litanias recitans cælestem super populum benedictionem implorabat. Ad oppidum vix perventus nil habebat antiquius, quam sacramentum in templo adorare. Suggestum inde ascensus per fervidam concionem Populum ad missiones in crastinum inchoandas invitabat. Sub vesperum per socios publicas vias circumlustrantes appositis monitis Peccatores ad pœnitentiam excitabat.

314 Quotidie antelucano tempore e strato prosiliens mentali orationi vacabat. Re divina intimo religionis sensu peracta, gratiisque redditis, sui ipsius prorsus oblitus per octo, vel novem horas confitentibus aures præbebat. Hanc profecto consuetudinem tam obfirmato retinuit animo, ut olim *Agerolæ* viro Populum arguenti, ne ad se inclinata jam fere die adhuc jejunum confessionis causa pergeret, ipse non ad edendum, sed ad salvandas animas eo se contulisse responderit. Qua de re nonnisi vergente ad occasum sole cibum sacra lectione conditum cum sociis sumebat. Aliquando etiam cibi prorsus oblitus una panis offa reficiebatur. Post prandium concionem habebat ad Populum ad quam se fervida prece comparabat. Inter concionandum flagris se plectens alienas culpas suo tergo luebat. Absoluta concione ad cœnam usque virorum confessiones domi excipiebat. Præter assidua hæc charitatis opera suetas suas quotidianas preces, et flagellationes non omittebat. In Missionibus singulorum saluti prospiciens unumquemque cœtum per peculiarem cathechesim instruebat; Pueros per se, suosque Socios Fidei præceptionibus erudiebat; Presbyteris sacras exercitationes dabat; noctuque segregatos in templo viros ad pœnitentiam, morumque reformationem adducebat. Missionibus ad finem vergentibus, universo Populo in totidem veluti agmina, et classes per ætatem, ac conditionem segregato, distinctis diebus tum pueros, tum adolescentulas, et viduas, tum nuptas, tum denique viros fervido soliloquio præparatos ad comunionem admittebat. Absolutis concionibus orationis mentalis methodum, et ad pie vivendum regulas per aliquot dies Populum edocebat. Eo denique in perseverantia roborato, erectisque Crucibus cælestem benedictionem impertiebatur. Illinc discessus ad aliud santificandum Oppidum pergebat.

315 Ab institutis vero incæptisque Missionibus nullo umquam vel gravi negocio cessare passus est. Aliqoando accidit, ut in Angritana Terra Missioni vacans sui Juranorum Collegii necessitati occurrere coactus, ne Apostolicum munus momento intermitteret, prandii hora jejunus Collegium repetierit, rem composuerit, et ad concionandum reversus fuerit. Aliquando etiam actu ægrotans ad Missiones expetitus alacer se commisit itineri. Tanto vero animarum zelo æstuabat, ut anno 1756. Messanæ dira peste grassante voto se obstrinxerit, si tantum malum in Neapolitano item Regno obvenisset contagiosis inserviendi (*Sum. pag.* 450. *init.*) Nullum revera ipse morbi genus reformidabat, quominus in Missionibus ægros inviseret, solaretur, et ad agonem assideret. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. per postremos annos 25. *Summ. pag.* 391. §. 1. *ad* 12. XXII. Testis de visu *Sum. pag.* 400. §. 80., *&* 81. *&* *pag.* 400. §. 90. XXIII. Testis de visu *Summ. pag.* 401. §. 95., *&* *seq. pag.* 402. §. 97., 99. *ad* 103. XXIV. Testis de visu *Summ. pag.* 403. §. 113. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Sum. pag.* 404. §. 123. XXXII. Testis de visu *Sum. pag.* 406. §. 144. *&* *pag.* 407. §. 145., *&* *seq.* XXXV. Testis V. S. D. CONFES.

de visu, et prop. exp. *Sum. pag.* 408. §. 155. ad 158. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 408. §. 163., *pag.* 409. §. 164. ad 174., & *pag.* 410. a §. 175. *ad* 183. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 416. §. 235. *ad* 238. *pag.* 417. §. 239. *ad* 244 XLIII. Testis de visu *Sum. pag.* 419. §. 266. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 429. §. 342. *ad* 348. *pag.* 430 §. 349. *ad* 357. *pag* 431. *ad* 358. *ad plur. seq.* XIX. Test. de prop. exp. *Sum. pag.* 444. §. 459 & *seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 448. §. 491., & *seq.* II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exp. *Summ. pag* 495. §. 500., & *seq.* V. Testis de visu *Sum. pag.* 450. §. §. 507. XI. Testis de visu *Sum pag.* 450. §. 508.

316 Quid vero tot labores, ærumnæ, studia, itinera, nisi heroicam in Proximum charitatem ostendunt? juxta illud *Matth.* 15. 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Et Rotæ Auditores in *Relat. Causæ S. Francisci Xaverii sit. de Charit. erga Prox. Ex actis hauserunt eum toto vitæ suæ tempore pueris Christianæ fidei elementa tradidisse, rudibus adultis Christianam legem uberius explicavisse, peccatores omni conatu ad officium revocasse &c.* Et in *relatione S. Petri de Alcantara* tit. de immensa Charitate erga Deum, et Proximum *cum fuisse indefessum, & eminentem Evangelii Prædicatorem, & per plures annos in ejus expositione desiderio gloriæ Dei, et Conversionis animarum se exercuisse*, ceu refert Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 35. Nec non de S. Francisco Regis summis extollitur laudibus *in act. ejus Beat. apud Chiappon. post acta SS. pag.* 323. quod = *die, ac nocte excipiebat Confessiones*.

317 Verum non modo assiduis Missionibus, mira sollicitudine, ac indefesso studio in audiendis confessionibus heroicum animarum zelum V. Alphonsus patefecit, sed mira item dexteritate, et charitate in revocandis ab iniquitatis cœno peccatoribus, iisque ad veram pœnitentiam convertendis. Ejus namque charitas haud fortior, quam solertior fuit. Peccatores incredibili comitate, affabilitate, spiritusque dulcedine ad confessiones excipiebat. Ad exitialem verecundiam inter confitenda peccata a pœnitentibus arcendam timidis animum addens divinam clementiam efferebat, donec ii libero animo, atque ore omne noxarum virus evomuerint. Penetratis conscientiæ arcanis perspectisque vulneribus horum gravitatem, ac turpitudinem ostendens Divinæ misericordiæ Christique cruciatum, et acerbissimæ mortis recordatione eorum corda ita ad pœnitendum emolliebat, ut nemo licet obstinatus ad ejus se pedes abjecerit, quin illacrymans non recesserit.

318 In heroicæ hujusce charitatis præmium a Deo *compungendi* dono ditatus vel ipso familiari colloquio peccatores ad Deum convertebat; Ab eo autem conversi in suscepto pœnitentiæ proposito obfirmato animo perseverabant. Miro hocce compungendi dono non modo in confessionibus excipiendis, sed iteum in publicis habendis concionibus ditabatur. Ejus porro verba ita audientium animos penetrabant, ut adstantes, ac ipsi docti, summique viri non ipsum esse qui loquebatur, sed spiritum Patris sui, qui loquebatur in ipso, eumque magis ex corde, quam ex ore verba promere graviter affirmarent. Hinc ad eum audiendum desertas domus Populi relinquebant, compunctique ab eo recedebant. Concionandi vero ardore, zeloque alter *Paulus* appellabatur. Infinitus autem propemodum essem si singulas ab eo concionante patratas conversiones recensere contenderem. Cum primum ille Neapoli in Synensium templo verba fecit ad Populum tresdecim Puellæ post ejus auditam concionem abdicatis nuptiis se-

se Deo ultra vovere. Præter alios perditos homines ad Christum conversos per Alphonsi Missiones ab ipso Presbyteratus exordio institutas, duo præsertim commemorantur quibus nomen, uni *Petrus Barbarese*, alteri *Lucas Nardone*, qui ejus audita concione anteactæ vitæ pertæsi, et ad ipsius pedes abjecti adeo intime se Deo converterunt, ut Alphonsus per eosdem, veluti electionis vasa; in Neapolitana Urbe Oratoria, *Cappellas* vocitant, ad erudiendam in fide plebeculam instituerit.

319 Fere cuncta Neapolitani Regni Urbes, et Oppida Apostolico ejus sudore irrigata; totidem veluti monumenta, Alphonsi zelum abunde testantur. Ubicumque enim Missiones instituit ingentem animarum fructum reportavit. Instar omnium sint Foggiana, et Amalphitana Urbes, in quibus nemo incolarum extitit, quem Alphonsus cælesti splendore publice a Deipara collustratus, et in extasim raptus ad rectam salutis semitam non adduxerit. In Amalphitana præsertim Urbe, ceu antea innuimus, eo concionante anno 1756. tanta fuit commotio populi, ut musica instrumenta, quæ ad prophanos modulandos cantus tinnire solebant, acervatim sibi oblata publice Alphonsus combusserit; Familias diuturno, et scandaloso odio dissociatas, ipsiusque Antistitis studiis, et hortationi obsistentes feliciter reconciliaverit; Mulieres nudo capite incedentes, superinducto linteo, ad modestiam composuerit; puellas ab amatoria vesania ad castum Christi amorem traduxerit; infames Urbis vicos Apostolico zelo sanctificaverit; innumeras mulierculas publice prostitutas a turpi quæstu ad honestæ vitæ sobrietatem converterit, quarum altera quo scandalo celebrior, eo sanctior evasit, et Cortonensis Margaritæ pœnitentiam æmulata est; imo verbo: ea Civitas adveniente Alphonso faciem immutavit. Haud tamen assecutæ conversionis contentus, quo perseverantiæ consuleret, orationis mentalis normam Populum edocuit, ejusque publice habendæ usum invexit, ac Presbyterorum cœtum instituit, qui cives præsertim puellas, adolescentulasque ad pietatem informarent. Quamobrem populus adeo firmiter in proposito perseveravit, ut cives quemdam adolescentulum, post sex menses a Missione chelyn, seu citharam pulsare tentantem lapidibus obruere voluerint; imo vero post solidum lustrum eo Pil Operarii perventi, ut sacris expeditionibus navarent operam, nullam magis morigeram Urbem, quam Amalphitanam, invenisse publice fassi sint, novasque Missiones inutiles existimarint. Constant hæc omnia ex tribus *oculatis* testibus Amalphitanæ Metropolitanæ Canonicis *Sum. pag.* 401. §. 95. *& 96. pag.* 402. *a* §. 97. *ad* 107. *pag.* 403. *per tot. pag.* 410. §. 184., *& seq. pag.* 411. §. 185. *pag.* 417. §. 247. *& seqq.*, *pag.* 248. §. 249. *& seqq.*

320 Mira hæc sunt, illud vero mirabilius quod Alphonsi cantus, imo vero vel unus ejus concionantis intuitus, quin vox audiretur, peccatores ad pœnitentiam commoveret. Quo innumeros hujusmodi prætereamus eventus, accidit olim, quod cum Alphonsus in templo cujusdam Nucerini Ascetericis sacras modularetur cantiunculas Hispanus quidam Miles intime eo cantu commotus procul abjecto ense se flagris dire plecti cæperit. Strepitu commotæ Virgines rixam ratæ præ timore ejulare. Alphonsus vero divino lumine internam hominis conversionem noscens eas bono, et quieto esse animo jubet. Conversus inde Miles apud Alphonsum explata conscientia non modo in proposito perseveravit, sed socios item Christi lucri faciens eos ad eluendas animi sordes apud ipsum adducebat (*Sum. pag.* 413.)

321 Salerni quoque dum Alphonsus in Metropolitana S. Matthæi inter Missiones concionaretur, Populus ejus vocem ob templi vastitatem audire non va-

valens, una ipsius præsentia, intuituque ad doloris lacrymas commovebatur; quemadmodum pœnitentes ipsi ultro, aperteque fatebantur. Tantus profecto fuit illius Missionis fructus, ut ad hujusce Apostolici viri vocem ablata scandala, extincta odia, secutæ restitutiones (*Sum. pag* 400. *ad* 412.)

322 Pari quoque prodigio in ampla Beneventi Metropolitana unus concionantis Alphonsi intuitus procul distantes homines ad pœnitentiæ fletum excitabat (*Sum. cit. pag.* 400. 401. *in fin* 417. §. 245., *& pag.* 432 §. 375.) Sic tandem In Melphitana Urbe quidam Advena Alphonsum se publice flagellantem intuens tam alte commotus est ut ipsam pellicem a se procul abjecerit, ac conscientiam suam sacramentaliter expiaverit (*Sum. pag.* 432. §. 377.) Uno verbo; Ita hujusce Apostoli vox populos sanctificabat, ut vel arva ipsa, non suetis amplius prophanis cœnticis, sed sacris ab eo didicitis undique personarent; ac de eo dici jure merito possit, quod *cum leonibus lusit quasi cum agnis* = Eccl. 44.

323 Mirum hocce compungendi donum, mirasque conversiones tum privatim in audiendis confessionibus, tum publice in habendis Missionibus per Alphonsi vocem, et intuitum patratas luculenter Testes deponunt = *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXII. Testis de visu *Sum. pag.* 400. §. 87. *ad* 90., *& pag.* 401. §. 91. XXIII. Testis do visu *Sum. pag.* 402. §. 104. *ad* 107. XXIV. Testis de visu *Sum. pag.* 403. §. 110. *ad* 115., *& pag.* 404. *a* §. 116. *ad* 122. XXXII. Testis de visu *Sum. pag.* 407. §. 145. *ad* 153., *& pag.* 408. §. 154. XXXVII. Testis V.S.D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 410. §. 183. *ad* 185. *pag.* 411. §. 186., *& pag.* 412. §. 200. *ad* 207., *& pag.* 413 §. 208. *ad* 215. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 417. §. 245. *ad* 248. *pag.* 418. §. 249. *ad* 252. XLIII. Testis de visu *Sum. pag.* 420. *a* §. 271. *ad* 276. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 429. §. 346. *pag.* 432. §. 368., *& seq.* §. 375. *ad* 378., *pag.* 433. §. 379. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis *V. S. D. Director, &* CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 449. §. 501. XI. Testis de visu *Sum. pag.* 450. §. 509., *& seqq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XL. Testis de visu *Sum. pag.* 451. §. 522., *& pag.* 452. §. 524.

324 Jure ergo meritoque aptatur Alphonso quod Urbanus VIII. *de S. Francisco Xaverio* deprædicat *in ejus Bulla Canoniz. apud Fontanin. Const.* 87. ibi = *Indutus virtute ex alto Apostolico spiritus fervore ministerium quod sortitus erat tanto cum fructu exequebatur, ut gratia Dei efficaciter verbo ejus cooperante &c. Christianorum mores depravatos ad meliorem frugem revocaret.* Deque fervidis ejus hortationibus ad peccatorum frigida corda inflammanda affirmari potest, quod S. Petrus Damianus *de S. Vitale* scribit *pag.* 187. *Tom.* 1. *oper.* = *Quam fervida Charitatis flamma de vaporato ejus pectore æstuavit &c. Nec in auditoris cor frigide descendere potuit, quæ per exhortationis verba ex ipso Spiritus Sancti igne processit.*

325 Et sane Ligorius nonnisi heroici sui zeli merito indutus virtute ex alto ingentia, quæ commemoravimus, Miracula patravit, ut ad ejus vocem, ad ejus cantum, ad ejus ipsum intuitum arentia corda reviviscerent, ep pessimi homines in bonos commutarentur; ut ad rem notat S. Eucherius *serm.* 2. *de Epiph.* ibi = *Ecce vera, ecce prædicanda Miracula stupendæ mutationes, quas quotidie in nobis Redemptor noster operatur, quando de pessimis bonos facit, castos de luxuriosis, humiles de superbis, de sectatoribus sæculi amicos Dei*; coheret S. Gregorius *lib.* 5. *in* 2. *Reg.* qui dum refert pluvias a Samuele imploratas scribit = *Non est quidem minus Miraculum cordis, quam perturbatio aeris; Non minus Miraculum est arentis cor-*

corda revivíscere, quam æstivis ardoribus inusitato modo pluvias inundare; Hujus quippe Miraculum est intimo tonitu insensibilem mentem concutere, quam collisis per ventum nubibus tonitruum insonare. Quamobrem advertit Pignattellus consult. 177. Tom. 19. num. 46. = *Ut ergo suorum Servorum mirabilem Sanctitatem Dominus commendaret ceteris ejus Miraculis hoc adjungit Miraculorum genus altissimum conversionem subitam rebellium voluntatum.*

326 Eo quo ipse fervebat animarum zelo perenni earum saluti prospiciens, non modo novam in Ecclesia Operariorum Familiam instituit, qui diu, noctuque in eam curam incumberent, sed mira sollicitudine, studio, atque prudentia ipsemet tyrones, alumnosque suos ad tantum opus salubriter exercendum informabat, suoque spiritu effingebat. Illud in primis iisdem commendabat, imo vero jubebat, ne se ipsos prædicarent, sed Christum Crucifixum; ne videlicet subtilibus quæstionibus a vulgi sensu, atque intelligentia abhorrentibus tractandis doctrinam potius suam, atque ingenium ostentarent, popularem auram, plausumque captantes; Verum eorum sermones in rebus versarentur moralibus, planis, et ad vulgi captum accomodatis, quæ ad sanandas hominum mentes, et ad commovendum valerent. Qua quidem in re tam firmiter hæsit, ut alterum ex alumnis de Mariæ laudibus inapposita, et peregrina eruditione disserentem a concione cessare jusserit, debitaque pœna multaverit; quæ quidem correctio tum delinquenti, tum ceteris mirifice profuit. Ad tollendam vero ab Apostolicis concionibus perniciosam hanc sermonis sublimitatem, sacræ eloquentiæ regulas ingenti suorum, ac ceterorum utilitate typis evulgavit. Omnem item impendebat curam, ut suæ Congregationis Alumni necessariis literarum studiis imbuerentur, quos ipse ad peragendas Missiones voce, gestu, incessu exercitabat, Praxim quoque audiendi confessiones, et moralem cœtum in quacumque sua domo per hebdomadam habendum indixit. Operarios autem ad Populorum salutem, non eorum census avens egenos Tyrones admittebat, et ad eorum parentum subsidium vel ipsam Missarum eleemosynam remittebat = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exper. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 392. §. 15., *&* 16. XXII. Testis de visu *Sum. pag.* 400. §. 84. *ad* 86. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 408 §. 159. XXXVII. Testis V.S.D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 411. §. 186. *ad* 196., *& pag.* 412. §. 197. *ad* 199., *& pag.* 415. § 229. XLIII. Testis de visu *Sum. pag.* 419. §. 267. = *Ex Proc. Apost. S. Aguthæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 431. *a* §. 362. *ad* 367. *pag.* 432. §. 372., *& seq. Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V.S.D. *Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 448. § 497. *pag.* 449. §. 498. XI. Testis de visu *Sum. pag.* 450. §. 514.

327 Ingens profecto sollicitudo, et indefessus labor in hominibus tum per se, tum per Sodales suos a peccatorum cœno extrahendos heroicum profecto charitatis habitum erga Proximos apprime declarat. Et sane ad rem S. Dionysius Areopagita in Cælest. Hier. cap. 3. = *Omnium Divinorum*, ait, *Divinissimum est cooperari Deo in conversione errantium, & reductione Peccatorum ad ipsum, & qui visceribus charitatis affluentes, ac comunicatione bonitatis Dei immitantes, puro amore pro universorum salute laborant, recte Deiformes, & Divini, imo Divinissimi nuncupantur*, S. Joannes Chrysosthomus *Homil.* 3. *in* 1. *ad Corinth* = *Etiamsi divitias innumeras dederis pauperibus, nihil tale efficies, quale is, qui convertit animam*, Cornelius a lapide *in Matth. cap.* 28. *vers.* 19. *in*

Pro-

Proverb. Salomon. cap. 21., *& in Epistola prima Jacob.* 5. 20. *pag.* 179. ibi = *Eos, qui student conversioni hominum post Christum esse eorum salvatores &c. omnium Divinorum operum Divinissimum esse Deo cooperari in conversione impiorum ad eum; Dei enim adjutores sumus &c., qui luero animarum student obeunt munus Apostolicum; suntque viri Apostolici &c. IN HOC OPERE CONSISTIT CHARITATIS, ET VIRTUTIS PERFECTIO*, uti docet S. Cirillus etc., *qui peccatorem convertit, operit omnia scandala, & peccata aliorum, quae scilicet alii ipsius exemplo perpetraturi essent &c. haec omnia operit, & tollit, ut non unum, sed millena peccata, ac innumeras Dei O. M. offensas, & injurias inhibeat, & avertat. An non hoc INGENS EST BONUM, ac insignis Dei honor, & gloria?* Dissertissime Theophilus Raynaudus *Oper. tom.* 17. *pag.* 179. *& seq.*, ac præsertim *pag.* 180. *col.* 2. ibi = *Salviano Judice, Procurator est quodammodo salutis humanae qui non tantum id agit, ut ipse bonus sit, sed effícere hoc nititur, ut alii mali esse desistant. Non est haec laus exigua illius, qui animarum saluti dat operam &c. CUJUS CURAE TANTAM GLORIAM CELEBRAT S. CHRYSOSTHOMUS &c. UT DICAT NIHIL ESSE MERITORIUM MAGIS &c.* ac demum Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 35. ibi Rotæ Auditores *In relatione Causæ S. Theresiæ tit. DE IMMENSA CHARITATE ERGA PROXIMOS, ponderarunt primo immensum desiderium salutis Proximorum &c. tertio conversionem nonnullarum personarum nobilium, quae scandalose vivebant.*

328 Postquam per triginta sex, et amplius annos totius Regni Provincias ad luerandas animas indefesso labore peragraverat Sa. Me. Clementis XIII. præcepto Agathensis Episcopus renunciatus haud se otio, quietique dedit, sed in Diœcesi sibi constituta Evangelicæ prædicationis munus obire continuavit.

329 Herolei profecto ejus animarum zeli testis fuit sollicitudo illa qua exarsit discedendi ab Urbe et desponsam sibi Ecclesiam quam ocyssime adeundi: Vix enim suscepta manuum impositione a cl. me. Cardinale De Rubeis, qui die Dominico xx. Junii MDCCLXII. Eum inunxit Episcopum in Templo S. Mariæ supra Minervam, assistentibus sibi Archiepiscopo Emessæ Gorgoni, et Archiepiscopo Nicomediensi Giordani Urbis Vicegerente; vixque expletis urbanitatis officiis, impetrataque a Pontifice venia, ab Urbe profectus est.

330 Romam Nuceriam Paganorum pergens, posthabitis suorum precibus ne Agathensem Urbem insalubri cœlo sitam per urentem tunc æstatem peteret, cupiens animam suam ponere pro ovibus suis die XI. Quintilis mensis eam Ecclesiam citus adivit. Diœcesim ingressus fervidam e suggestu concionem habuit ad Populum. Mox octiduas Missiones per se publice instituit, quibus gregis facies fuit protinus immutata. Præter sermones de Mariæ laudibus in singulis sabathis a se haberi solitos, singulis quoque Dominicis, exterisque Festis suggestum conscendens ad confertam multitudinem concionari consuevit. Quo vero animas venaretur ea præsertim templa petebat, ad quæ Festi causa magis Populus confluebat. Diœcesim perlustrans animarum primum, inde Ecclesiarum visitationem instituens per se Missiones habebat, ac de Populi magis comodo quam sui sollicitus, inane in uno rurali vico, vespere in alio, concionabatur. In prædicando eo quo inclarescebat gratiæ sermonis dono vel ipsos duriores peccatores convertebat. Reformatis Populi moribus ad Clerum conversus per sacras exercitationes ad exactam canonicam disciplinam revocabat. Præter pe-

tenne hoc prædicationis exercitium modo hue, modo illue per Diœcesim Presbyteros ad concionandum mittebat, qui ipso duce, ac Magistro in Missionum Scholis novo exemplo institutis ei muneri aptiores inveniebat; imo vero legem indixit, ut quotannis ab Evangelicis Quadragesimæ Præconibus per Passionis hebdomadam in singulis Diœcesis Oppidis Missiones haberentur.

331 Tanta profecto fuit sacri hujusce Antistitis Charitas, ut nec ipsa mala habitualis valetudo, nec effæta ætas, nec graves præsentes morbi cum à prædicationis munere retardaverint. Imo vero illud ingenti prodigio eveniebat, quod licet domo egrediens nonnisi famuli, alteriusque fulcro innixus incedere valeret, ascenso suggestu agilis evadebat. Hinc unus ægrotantis Episcopi aspectus Populum ad pœnitentiam commovebat. Lethaliter jam in Agathensi Urbe ægrotaverat cum Medicorum jussu Argentium nobile Diœcesis Oppidum salubriore cælo situm pergere debuit. Ibi per quinque postremos Episcopatus annos stabilem sedem habens, infirma licet semper valetudine, morem tamen in quibuscumque Festis publice concionandi retinuit, in eoque adeo firmiter hæsit ut victima tandem charitatis caderet. Quamvis enim sciaticæ, et vessicatorii cruciatibus impar ad gressum foret anno 1769. tamen ad Argentil Populum inter caniculares æstus siccitate pressum per se Missiones habere voluit. Omnes profecto, præter unum Antistitem, illud oneris fracto suo corpori haud omnino ferendum existimabant; propterea que ex Capuccinis alter ad supplendas hac vel altera die ægrotantis Antistitis vices se comparavit. Heroicus autem ejus animarum zelus omni cruciatu potior adeo infirmum Antistitem rexit, roboravitque, ut is octiduas Missiones inter ipsos caniculares calores, ingentesque labores per se ad finem potuerit adducere. Iis tamen completis Missionibus victima charitatis cadens lethali reumathe corripitur, eoque per integrum annum perdurante in reliquam vitam obstipo collo remansit.

332 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 392. §. 21., *& pag.* 394. §. 31. *ad* 39., *& pag.* 395. §. 40 XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de visu *Sum. pag.* 421. §. 281. *ad* 285. *& pag.* 222. §. 286. *ad* 295. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* III. Testis de visu *Sum. pag.* 434. §. 387. *ad* 391. *pag.* 435. §. 392., *& seqq. pag.* 437. §. 414. *& seq. pag.* 438. §. 417. *ad* 425. VIII. Testis de visu *Sum. pag.* 440. §. 434. *ad* 438. XXII. Testis de visu, propriaque exp. *Sum. pag.* 440. §. 439., *pag.* 441 § 440. *ad* 443. XIV. Testis de visu *Sum. pag.* 441. §. 444. *& seq. pag.* 442. §. 446. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 443. § 455. XXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 445. §. 468., *& seq.* XXVIII. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 446. §. 476. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 447. § 481. *ad* 489. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* L. Test. de visu *Sum. pag.* 453. §. 535., *& seq.*, *& pag.* 454. §. 539. *ad* 542. Et fusius in *Sum. num.* 10. *per tot. de Episcopali munere &c.*

333 Hujusmodi autem actus eximiam præseferre Charitatem magis per sese patet, quam verbis exprimi queat, juxta *Ecclesiast. cap.* 18. = *qui misericordiam habet docet, & erudit, quasi Pastor gregem suum*, et firmat Rossignollus *de aetion. virtut. lib.* 1. *cap.* 13. §. *Altera actio, & cap.* 14. *pag.* 97. ibi = *Actio est multæ Charitatis erga Proximum*. et late cit. Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 35. *per tot.*

334 Verum non modo verbi Dei prædicatione, sed assidua item ac numquam intermissa sollicitudine sibi commissi gregis salutem apostolico zelo operabatur. Eam profecto reputans plurimum e Sacrorum Ministrorum vi-

ta, doctrina, et exemplo pendere saluberrimis indictis legibus Cleri disciplinam, morumque integritatem promovit; quemadmodum fuse in vitæ *commentariolo* exposuimus. Hinc nemo animarum curæ, ac regimini, vel pœnitentiæ Sacramenti ministerio admovebat, nisi prius de illius doctrina, vitæque probitate periculo facto. Ad augendos in diem morigeros, doctosque Ecclesiæ administros, et operarios Seminarii aedes ampliavit, omnemque euram impendit, ut per optimos Præceptores, vitæque moderatores morali, et dogmatica scientia, ac vitæ sanctitate instituerentur. Quo vero se Clericorum inopiæ accomodaret, qui in Seminario ali nequibant Congregationes per Diœcesim instituit, in quibus inopes Ecclesiasticis Institutis imbuerentur. Sacras item Virgines per graves, probosque viros non modo, sed per spirituales item exercitationes quas ipsemet tradebat, ad Dei amorem, vitæque perfectionem inflamabat. Monasterii Reginæ Cœli Airolæ regulas summo Virginum plausu reformavit; mollem cantum a sanctimonialium templis eliminavit, eique Gregorianum suffecit. Pervetustum Agathensis Urbis gynæceum in vile vagorum tugurium immutatum, Virginibus Instituti SS. Redemptoris e Scalensi Urbe traductis, ad pristinum Asceterii splendorem restituit. Consonant hæc ex *Sum.num.*10. *de Episcopali munere* necnon = *Ex Proc. Apost. Nuc.*V. Testis de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum pag.*392. §. 16. *ad* 20., *& pag.*395.§.41. *ad* 48., *& pag.*398.§.64. *ad* 71.XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop exp. *Sum. pag.*423.§.296 *ad* 301. *pag.* 424. §. 302. *pag.* 426. *a* § 318. *ad* 323. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* III. Testis de visu *Sum. pag* 435. §.394. *ad* 397. *pag.* 437.§.411 *ad* 413. VII. Testis de visu *Sum. pag.* 439. §.427. *ad* 433. XIV. Testis de visu *Sum.pag.* 442. §. 447., *& seq.* XXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 444. §. 465. *pag.* 445. §. 470., *& seq. ad* 474. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXXIII. Testis de visu *Summ. pag.* 451. §. 515., *& seq.* XLIX. Testis de facto proprio *Summ. pag.* 452. *per tot.*, *& pag.*453. §. 529. *ad* 534 L. Testis de visu *Sum. pag.* 454. §. 542. *ad plur. seq.*

335 Hoc profecto reformandi Cleri studium, Seminarium ampliandi, Alumnosque ad proximi salutem instituendi magnæ charitatis opus nuncuparunt Patres Concilii Tridentini *Sess.* 23. *de reformat. cap.* 18., et ad heroicam Charitatem retulerunt Auditores Rotæ *in relatione Causæ* S. Thomæ de Villanova *Tit. de Charit. ergo Prox.* apud Contelor. *pag.* 828., et S. Caroli Borromæi *part.* 2. §. *Romæ præter.*, necnon de S. Francisco Salesio commendatum legitur ab Alexandro VII. *in Bulla ejus Canoniz. apud Fontanin. Constit.* 89. §. *Ex hujus Charitatis*, quod = *hujus Charitatis stimulis plane perennibus agebatur ad suæ Diœcesis commoda diu noctuque omni sollicitudine procuranda*; et §. quamvis = *ordinare Clerum &c. Ecclesiasticæ disciplinæ leges, vel restituere, vel sancire &c.*

336 Pastoralem porro sollicitudinem nullis terminis circumscribens ovibus suis omnibus semper intentus erat quasi singulis, atque ita singulis quasi universis. Præter enim assiduum concionandi munus, Parochis omnibus, ceterisque administris in sollicitudinis partes adscitis, eximia utebatur vigilantia ut a Populo scandala tolleret, in eoque vitæ christianæ perfectionem induceret. In id ergo per exquisitam indaginem satagebat, ut quisque Fidei mysteriis instructus Paschali Præcepto satisfaceret, perque Evangelicos operarios ad Ecclesiæ Sacramenta rite, recte, et crebro obeunda populus instrueretur. Nulli pepercit labori, studioque, quo adolescentulos nuptiarum speciem subdole simulantes a diuturna cum puellis consuetudine arceret. Vigil admodum fuit in Fidei dogmatibus per uni-

ver-

versam Diœcesim tectis, saretisque servandis. Nil item habuit antiquius, quam ut pueri matura ætate Sacro Confirmationis oleo munirentur, ac olim ne in Argentino agro adolescens pthysi correptus absque Confirmatione decederet ejus ruralem casam adire non dubitavit. Quo vero Gregem per pias exercitationes in rectam salutis semitam dirigeret, quotidie mentalis orationis in Cathedrali publice habendæ morem invexit, ac Sodalitia per Diœcesim, vel dissoclata reintegravit, vel de novo excitavit. Ad Christianam Populi institutionem publicas scholas tum per Parœcias, tum per rurales Ecclesias auxit, novasque Parœcias instituit. Legem item indixit ut quotidie sub vesperum in singulis Diœcesis Parœciis salutaris Hostia per editas a se preces a confluenti Populo coleretur, aliasque pias exercitationes instituit, in quibus recensendis infinitus propemodum essem. Ægrotos per sese invisens tum temporali, tum spirituali piæ exhortationis cibo reficiebat. Eorum censum quotidie habens qui sacro viatico refecti fuerant eos præsentia sua, voceque ad æternitatis iter roborabat.

337 Eodem juvandi animas studio prostitutas fœminas e sordido corporis quæstu ad honestam, et pudicam vitam traduxit. Earum vero quamplures sanitati restitutas ne ad ingenium redirent tuto loco positas ære suo liberaliter substentabat, quamplures alias propria impensa alendas in Ginæceis collocabat. Obstinatas autem e Diœcesi exulari curabat, ne morbida pecus totum ovile corrumperet. Argentii quo homines carcere trusos a fœminis separaret novum carcerem extrui curavit. Præter suetas confessiones bis in anno per sacras exercitationes spirituali eorum saluti consulebat. Criminosos item, et facinorosos homines paternis primum monitis debita inde pœna plectebat. In reparandis vero scandalis nulla Rei præpotentia, vel dignitate frangebatur. Perduellionis crimen acerrime insectabatur, ejusque impietatem per editam legum collectionem publice exposuit. Sed quam navus foret Alphonsus, atque sollicitus in ovibus suis ad æternam salutem adducendis explicari paucis non potest, cum singula vitæ ipsius momenta sollicitudinis hujus exemplis, ac documentis signata sint, cumque hujusce vitæ rationem laboris plenam ab Episcopatus exordio susceptam ad ejus usque abdicationem, extenuatis licet viribus, morbisque confecto corpore, constanter retinuerit.

338 Constant hæc *Ex Proc. Ord. Nuc.* V. Testis de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 393. §. 22. *ad* 30., *&* *pag.* 396. §. 49. *ad* 55., *&* *pag.* 397. §. 56. *ad* 63. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Sum. pag.* 404. § 124., *&* *seq. pag.* 405. §. 126. *ad* 134. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 416. §. 230. *ad* 232. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 424. *a* §. 303. *ad* 308. *pag.* 425. *a.* 309. *ad* 315. *pag.* 426. §. 316., *&* *seq. pag.* 428. §. 336. *&* *seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* III. Testis de visu *Sum. pag.* 434. §. 391. *pag.* 435. §. 398. *&* *seqq. pag.* 436. §. 400. *ad* 403. *pag.* 437. §. 407. VIII. Testis de visu. *Sum. pag.* 440. §. 437. XIV. de visu *Sum. pag.* 442. §. 450. *ad* 452. *pag.* 443. §. 453. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 443. § 456. XIX. Testis de visu *Sum. pag.* 444. §. 461. ad 463. XXVII. Testis de visu *Sum. cit. pag* 444. §. 466. XXVIII. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 446. §. 478. *&* *seqq.* XXXIII. Testis de facto prop. *Sum. pag.* 446. §. 483. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 447. §. 489. *&* *seq.* Et late in *Sum. num.* 10. *per tot. de Episcopali munere.*

339 Alphonso itaque aptatur illud *Eccl.* 49. quod, *in omne ore quasi mel inculcu-*

cabitur ejus memoria &c. Ipse est electus divinitus in pœnitentia Gentis, & tulit abominationes impietatis, & gubernavit ad Dominum cor ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

340 Tantum vero sui Gregis salutis procurandæ studium ab uno Charitatis stimulo prodibat, quo alter Sacer Antistes *Antoninus* excitatus parem in suo tuendo grege sollicitudinem habuisse legitur in *Bulla suæ Canonizationis apud Fontanin. pag.* 227. ibi = *Clerum reformaverat, Populum correxerat, pravosque Civitatis mores emendaverat ac fere omnium cordibus devotionem spiritualem infixerat ut sub Dei timore, & Charitatis zelo viverent, & in sancta Religione peristerent.* Hujusmodi etiam zelum ex Charitatis habitu procedere docetMattheucc. *tit.* 2. *cap.* 2. §. 4. *n.* 8. & *seq.* ibi=*Sensibilia heroicæ Charitatis erga Proximum signa quantum ad bona spiritualia spiritualemque eleemosynam, quo paupertus animæ, & spiritus ægestas sublevatur deducuntur ex vehementi, & ferventissimo zelo salutis animarum &c. ardens itaque zelus, efficaxque desiderium, ac inexplebilis cupido, quod singuli salventur, & pravi convertantur ad Deum &c. in eo respective ponderetur &c. Hæc hisque similia HEROICUM ZELUM commendant, & in negocio salutis de radice INTENSISSIMÆ DILECTIONIS IN PROXIMUM PROCEDUNT.*

341 Sed jam obstipo collo arthritidis excruciatus doloribus, gravisque annis, licet ab Episcopali onere levatus, ad suos reversus, et ad repetendas missiones impar, velut tamen argumentosa apis illud sibi constituit, ut e cella sua totum mundum ad Christum converteret. Totus propterea se dedit asceticis elucubrandis libris, quibus animas lucrifaceret. Quamquam enim ad Missiones peregre proficisci non valeret, nunquam tamen, data opportunitate, a concionando destitit. Modo enim in Sabathis in suo Nucerino Templo publice Mariæ laudes exponebat, modo in hac, vel illa ejusdem Urbis Parœcia concionabatur ad Populum, modo tandem publici alicujus flagelli occasione in ipso Foro Nucerinum Populum ad pœnitentiam commovebat, ac nonnisi præcepto paulo ante obitum a concionando cessavit. In ultima tandem senectute cum jam nonagenario major propter visus, auditusque amissionem, nec libros edere, nec amplius e cella egredi valeret, Sodalibus suis invidens, qui ad missionem pergebant, ut tanto operi pro suo modulo cooperaretur, eos illuc illacque discessuros fervide hortabatur, ut in sacra expeditione ad unam animarum salutem intenderent, et super ipsos cælestis benedictionis rorem a Messis Domino imlorabat. A prandio item, et a cœna, ac Identidem per diem a suis missionum fructum sciscitabatur, et apposita monita ipsis præbens suam item animarum segetem colligere satagebat. Quo vero hortatione non modo, sed etiam opere sese in Alumnorum Missionum societatem adderet, fervidas, jugesque preces pro peccatorum conversione ad Deum mittebat; imo id a suis Item Alumnis quotidie exequendum jussit. Nucerinos item Presbyteros, qui coacto cœtu se ad Missiones informabant, coram se accivit, eisque omnem in dicendo ostentationem procul amandandam commendavit, aliaque saluberrima monita tradidit ad Apostolicum munus accommodata = *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXVIII. Testis *V. S. D. Socius* de visu *Sum. pag.* 406. §. 139. & 141. XXIX. Testis de visu *Sum pag.* 406. §. 142. & 143. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 408. §. 162. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 415. §. 225 & *seq.*, & *pag.* 416. §. 234. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 418. § 256. ad 258., & *pag.* 419. §. 259. XLII. Testis de visu *Sum. pag.* 419. §. 267 &

& 268. pag. 420. §. 269. , *& seq. &* §. 268. *pag.* 421. §. 279. *&* 280. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 433. §. 381. *& seq. Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis *V. S. D. Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 449. §. 503. XI. Testis de visu *Sum. pag.* 450 §. 513.

342 Hujusmodi autem actus ad spiritualem Proximi Charitatem pertinere in singulis fere causasum relationibus affirmarunt Rotæ Auditores, referente Bened. XIV. *lib. 3. cap. 23. num* 35. ubi præceteris refert, quod in relatione causæ S. Theresiæ *tit. de immensa Charit. erga Prox. observarunt primo immensum desiderium salutis Proximorum. quos illa Deo conciliare, ad ipsum convertere optavit &c.* et in relatione S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Charit. in Prox. quoad Spiritualia narrarunt eam &c. solitam fuisse &c. quacumque occasione ad se accedentes salutaribus documentis instruere &c.* Heroicitatem vero facile assequi poterit qui tantisper advertit Alphonsum in postremis vitæ annis, decrepita senectute, laboribus, carnis afflictatione, ac multiplici morborum congerie excruciatum, penitusque fractum nonnisi proximorum salutem omni quo poterat modo sategisse, neque in id ab asceticis suis elucubrationibus edendis vel hilum quidem cessasse.

343 Heroicum hunc animarum zelum ut antea per totam vitam, sic in decrepita etiam sui Famuli senectute peculiari charismate Deus cohonestavit. Quarto enim ante obitum anno licet pedem a cella movere amplius non posset tamen supernο lumine novit non ita procul a suo Nucerino Collegio prostitutam esse Mulierem, citusque ad impediendum facinus Parochum accivit, monuitque. Obstupuit ille occultam rem ab Alphonso compertam, ejusque cæleste charisma demiratus est. *Sum. pag.* 405. §. 133.

344 Et quoniam suarum elucubrationum incidit commemoratio prætetire non possumus hele innuere omnes ab ipso editos libros totidem esse buccinas, quæ per universum orbem, ac per Europam præsertim, heroicam illius Charitatem annunciant, et ubique deprædicant. Otii enim, quietisque inimicus diu noctuque in id maxime incubuit, ut quos absentes voce non poterat, scripto erudiret. Nulla vero fuit hominum conditio, cui ipse sua scripta non accomodaverit. Iis enim prospexit pueris, adolescentibus, puellis, Religiosis, Clericis, Monialibus, Presbyteris, Confessariis, Parochis, Episcopis, Principibus, agentibus animam, capite damnatis, conscientiæ angustia sollicitis, singulisque hominibus tum ad Religionem tectam, sarctamque tuendam, tum ad æternam salutem per pias meditationes, devotasque exercitationes assequendam. Per hos porro libros V. Alphonsus licet extinctus adhuc tamen æternam Proximorum salutem operatur, legentium animos ad Dei amorem, suaque obeunda munera accendit, ac multiplicem, et uberem quotidie messem in mistico Ecclesiæ agro abundantissime colligit. Eadem vero opera adeo sanæ theologiæ succo elucubrata sunt, ut non modo per repetitas editiones omnium terantur manibus, sed gravissimo Apostolicæ Sedis Decreto adprobationem meruerint = *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 414. §. 223. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 418. §. 256. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 429. §. 340. Et in *Summario passim*.

345 Neminem certe fore arbitror, qui tot diurnos, nocturnosque labores ad animarum salutem a Ligorio susceptos, et ad ipsam usque inclinatam ætatem constantissime tolleratos in hujusmodi edendis voluminibus heroi-

cam

cam ipsius charitatem non agnoscat, planeque intelligat; quemadmodum ex voluminibus a *S. Francisco Salesio* editis illius charitatem agnovit, ac pronunciavit Alexander VII. *in ejus Bulla Canoniz:* apud Fontanin. *Const.* 89. §. *Ex hujus* ibi = *Ex hujus Charitatis officina volumina prodierunt, quorum documentis irrigata Populorum, ac nobilium virorum pectora affluentem Evangelicæ vitæ messem peperere*.

346 Ex animi lenitate qua seipsum omnibus omnia factum præbebat singulos ad se venientes animi, corporisque angustia pressos absque personarum acceptione æque nobiles, ac plebejos quacumque hora excipiebat, erigebat, solabatur, idque tanta charitatis dulcedine, ut nemo nisi contento, pacatoque animo abiret. Hunc profecto morem ab ipsius Apostolatus exordiis fervide susceptum, et in Episcopatu nullis obstantibus Ecclesiæ curis mire retentum, nonnisi moriens reliquit. In postremis enim suæ vitæ annis afflictis quibusque ad solatium suam cellam petentibus, omnes ipse vel Christi cruciatuum recordatione, vel æternorum memoria, vel divinæ providentiæ promissione intime solatos dimittebat. Omnes enim consilium propriæ necessitati recipiebant accomodatum, in eo vero exequendo optatum exitum experiebantur. Suum item Nepotem, ejusque Sponsam ad eum invisendum adventos a seculi illecebris, pompisque avertere fervido sermone sategit, ac fusis ad Deum precibus, paternisque monitis lectissimam Neptem ad consecrandam Christo Virginitatem maxime juvit. Omnibus denique salutis æternæ monita dabat. Qua de re mærentium consolator, ac comunis Pater, et Director vulgo nuncupabatur.

347 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exper. perpostremos annos 25., *Sum. pag.* 399. §. 78. *&* 79. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Sum. pag.* 406. §. 140. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 408. §. 161. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 414. §. 216. *ad* 222. *pag.* 416. §. 234. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 418. §. 253., *& seq.* XLIII. Testis de visu *Sum. pag.* 420. §. 277. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 428. §. 338. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 443. §. 458. XXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 446. §. 447. §. 475. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 447. §. 483 = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFES. *Sum. pag.* 449. §. 504.

348 Eximium hoc esse Charitatis argumentum tam certum est, quam quod maxime. Unde monet Apostolus 1. ad Cor. 5. *Consolamini pusillanimes*, et Eccles. 7. 38. = *Non desis plorantibus in consolatione* = Plurimumque commendatur de illa perfectissimus Dei famulus Job. *cap.* 19. ibi = *Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum, oculus fui cæco, pes claudo &c. eram mærentium consolator*. Qui ergo tribulatione oppresso compatitur, eum pane verbi, consiliisque reficit, et afflictum consolatur, vere dilectionis legem implevit juxta *Rab. super* Matth. 25. ibi = *Qui esurientem pane verbi reficit, & sitientem potu sapientiæ refrigerat &c. qui tribulatione oppresso subvenit compatiendo, vel consolando VERAM DILECTIONEM ADIMPLET*. Quemadmodum Rotæ AA. ad heroicam Charitatem ostendendam S. Petri de Alcantara retulere, pauperes *sanctissimis monitionibus, & consiliis aluisse* apud Bened. XIV. *eit. lib.* 3. *cap.* 23. §. 35., et docet Matthæucc. *tit.* 2. *cap.* 2. §. 4. *num.* 8. *& seq.*

349 Huc etiam pertinet mira Alphonsi sollicitudo quam semper adhibuit in pa-

pacandis hominum animis, ac Familiarum discordiis mutuo sedandis. Ut primum vel Missiones habens, vel Diœcesim Episcopus perlustrans in Oppida advenerat solertissime inquirere solebat, num ulla foret eo in loco discordia, et aversio. Si qua autem esset, dissidentes tanta orls facundia, suavitate, atque efficacia alloquebatur, ut lioiret animos, et ad mutuam coocordiam revocaret. Argentii eum esset vulneratum in rixa juvenem, ejusque Matrem ad donaodam offensori veniam adduxit, eique quandiu vixit, et superstiti inde Matri menstruam stypem perpetuo assignavit. Interfecto a quodam Milite altero Argentii Cive, is ab occisi Viri parentibus pro occisore veniam, et remissionem intercessit. Tantum in id præstitit, ut *Angelus pacis*, serenusque iris ab omnibus nuncuparetur. = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis de prop. exper. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 392. §. 14., *pag.* 398. § 72. *pag.* 399. §. 73., & 74. XXII. Testis de visu *Sum. pog.* 400. §. 82. XXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 402. §. 98., *pag.* 403. §. 108., & 109. XXVIII. Testis V.S.D. Socius de visu *Sum. pag.* 406. §. 135. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 416. §. 233. XLIV. Testis V.S.D. *Secret.*, & CONFES. de visu *Sum. pag.* 426. § 324., & *seq. pag.* 427. §. 326. & *seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Summ. pag.* 433. §. 383. VII. Testis de visu *Sum. pag.* 439. §. 426. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 443. §. 457. XXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 444. §. 466. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exper. *Summ. pag.* 448. §. 495.

350 Eodem itaque Charitatis zelo ditatus Alphonsus fuit quo *Sanctus Bernardinus Senensis*. De illo enim celebrat Nicolaus V. quod = *Ministravit Christo eum per Civitates, provinciasque seminans verbum Dei, Populorum catervas antiquis odiis dissidentes, omni cordium rancore deposito, in charitatem mutuam revocabat*, et S. Bernardus in Sent. expendens Evangelica verba = *In patientia vestro possidebitis animas vestras* = hæc habet = *Pacifici possident non solum suam, sed etiam aliorum, quibus faciunt pacem, unde merito filii Dei vocantur* = sic item scribit Cornelius a lapide in *Matth.* 5. 9. *pag* 127. *in fin.*, & *seq.* = *Ego beatos prædico eos, qui dissidentes, & bellantes conciliant, & ad pacem unionemque inter se, & cum Deo revocant; aut revocare laborant, & satagunt*. Atque ad eximiam in Proximum Charitatem similia referuot Auditores Rotæ in relat. Caus. S. Paschalis Baylon. *tit. de Charit. in Prox.* §. *Indurata &c.* et B. Gregorii X. §. *Tertio argumenta*.

351 Heroica hæc Alphonsi Charitas longius in omne proxiorum genus progressa, et ad summum christianæ disciplinæ perfectionis apicem perventa, inimicos quoque sibique infensos homines amore, ac benevolentia complexa est singulari. A singulis eventibus recensendis abstineo, quos in vitæ *commentariola* paulo fusius enarravi. Summatim dicam: quos ipse vel in Congregatione fundanda, ejusque domibus, ac Collegiis erigendis, in restituenda Cleri disciplina, vel in tollendis scandalis, populique moribus reformandis nactus fuit adversarios, majoribus eos præceteris beneficiis eomulasse; ac natura licet ignea, obtrectationibus injuriisque lacessitum, nulla offensæ acerbitate commotum humanissimis verbis, serena fronte, miraque comitate contumelias excipere, eorumque auctores peramanter complecti, imo pro ipsis quotidianas fundere preces, idque a suis etiam alumnis exigere consuevisse.

352 *Ex Proc. Apost. Nuc.* XII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 401. §. 93., & 94. XXVIII. Testis *V.S.D. Socius* de visu *Sum. pag.* 406. §. 136., & 137

XLIV.

XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de visu *Sum. pag.* 427. §. 328. *& seq. ad* 330. *pag.* 428. §. 331. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 433. §. 384. III. Testis de visu *Sum. pag.* 436. §. 406.

353 Tali igitur modo sequutus est Alphonsus Christi mandatum Matth. 5. 44. *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos.* Idque ad heroicitatis usque fastigium, juxta illud, quod divinum subdit oraculum *loco cit.* = *ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super justos, & injustos*; quamquidem Cœlestis Patris similitudinem charitatis heroicitatem ostendere advertunt S. Antonin. in *Sum. part.* 4. *tit.* 7. *cap.* 6. §. 4. S. Laurent. Justin. *de cast. connub. verb. & anim. cap.* 18. *pag.* 294. *vers. hoc evangelicæ, & in ling. vit. de charit. cap.* 13. *pag.* 51. Scace. *de not. & sign. sanctit. sect.* 3. *cap.* 4. Card. de Lauræa *in* 3. *senten. disput.* 32. *art.* 12. unde concludit Chrisostom. eos, qui adversarios diligunt, esse Dei imitatores *Homil.* 17. *in Epist. ad Ephes.* ibi = *Si pecuniat remiserit, Deum nondum imitaberis, delicta vero si remiseris Deum imitaberis.* Ex simili demum persecutorum dilectione, quos habuit S. Theresia in Fundatione seu reformatione Ordinis Carmeliti, summe commendatur ejus Charitas *in Bulla Canoniz.* inter illas Gregorii XV. 29. *tom.* 4. §. 8. ibi = *Mirabiliter autem imitata est Dominum nostrum Jesum Christum in dilectione inimicorum; Nam cum ingentes pateretur persecutiones, & adversitates, diligebat tamen persequentes, & orabat pro his, qui oderant se.*

354 Quantum item utilitatis Alphonsus attulerit Proximis Virtutum exemplis, vitæ integritate, ac singulari modestia, quam superius commemoravimus, et legitur in Sum. *tit. de Humilit. & Castit.* adeo clara res est, ut neque explicatione, neque illustratione indigeat: Ex his namque egregia Servi Dei in homines charitas evincitur, et eo præclarior, quo plura, et splendidiota fuerunt ejusdem exempla virtutum, ut bene Gloss. Interlinealis *in Epist. B. Jacobi Apost. cap.* 5. *vers. Fratres mei si quis ex vobis erraverit a veritate, & converterit quis eum* ibi = *vel bene monendo, vel tacente lingua exempla bonæ actionis attendendo.* Et huc pertinet quod legitur de *S. Francisco Assisinate*, qui Cœnobio egredjens per Urbem in silentio, modestiaque ambulaturus dicebat, *se ad concionandum exire*, ex traditis per Cornel. a Lapide *in* 1. *Petri* 3. 8. *pag.* 358. *litt. E. col.* 2.

355 Quemadmodum *viventes* homines spiritualem Alphonsi Charitatem, sic etiam *Defuncti* uberrime experti sunt. Animas enim expiante igne detentas tenerrimo, ac plane heroico amore prosequebatur. Ad earum suffragium, ac levamen quotidianas, ac fere continuas preces, multas hostias, indulgentias, eleemosinas, et aspertima pœnitentiæ opera Deo ferventer offerebat. In cujuscumque Sodalis sui obitu per octo dies cuncta pia Congregatorum opera ad ejus suffragium applicanda voluit. Ad juvandas vero easdem animas purgatorio igne detentas tum Sodales omnes, tum oves suas, tum universos Christifideles per crebras cohortationes, perque suos libros vehementer incitavit. Ad id quoque novemdium composuit, quod tam per suam Diœcesim, quam alibi evulgavit.

356 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 24. *Sum. pag.* 399. §. 76. & 77. XXVIII. Testis V. S. D. *Socius* de visu *Sum. pag.* 406. §. 138. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de ptop. exp. *Sum. pag.* 408. §. 160. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 419. §. 259. *ad* 265. XLIV. Testis *V. S. D. Secret.*, & CONFES. de prop. exp. *Sum.*

pag.

pag. 428. §. 332., *& seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 434. §. 385., *& seqq.* III. Testis de visu *Sum. pag.* 436. §. 404. *& seq.* XIV. Testis de visu *Sum. pag.* 443. §. 454 *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Summ. pag.* 448. §. 496. V. Testis de visu *Sum. pag.* 449. §. 505., *& seq.*

357 Ex recensitis vero commendatisque operibus præstantem, excellentemque Charitatem facile unusquisque potest agnoscere tum quia *sancta, & salubris est cogitatio pro Defunctis exorare* Maccab. 12. 46., et Eccles. 7. 35. monemur: *mortuo ne prohibeas gratiam*; tum etiam quia ut expendit S. Thomas *Opus*: 18. *cap.* 14. ibi = *Hujusmodi bonorum collatio ad singularem quamdam perfectionem pertinet fraternæ dilectionis, quia per hæc bona homo ultimo fini conjungitur, in quo summa perfectio consistit*, et Iste Scacchus *de not., & sign. Sanctitat. sect.* 3. *cap.* 4. *pag.* 242. *& seq.* Rotæ Auditores in Relationibus S. Ignatii Loyolæ *art.* 2. *de Charit. & zelo animarum* §. *Et in specie*, ac denique B. Gregorii PP. X. *tit. de perfectissima Charit. in Proximum* §. *Primo enim*.

358 Expensis Misericordiæ Operibus, quæ hominum *animas* respiciunt, illa exponenda veniunt, quæ *corpora* intuentur, atque hic facilius oratio deesset, quam res, et argumenta; Tanta enim Venerabilis Viri fuit liberalitas erga egenos, tantum juvandi homines studium, ut ferme incredibile videatur; eaque Ligorius *Thomæ de Villanova*, *Carolo Borromæo*, *Francisco Salesio*, aliisque Antistitibus charitate in Proximum celebrioribus suppar censeretur. Modica sibi erat Familia, pauperrima suppellex, vestes nonnisi laneæ, et absoletæ; inter hæc vel ipsum necessarium cibum sibi aliquando subtrahebat, ut ficret refectio pauperum abstinentia jejunantis. Monitus vero ut magis suæ substentationi consuleret, respondere solebat, sibi esse in egenis immensos Filiorum greges alendos. Hinc recepti datique summa ad calculum vocata, repertum est summam in egenos profusam aliam perquam longe per annum excedere, quam ad vitam substinendam, alendosque familiares, et administros insumebat; ita ut de heroica ipsius Charitate illa vere usurpari possint, quæ de S. Francisco Salesio leguntur in Bulla Canoniz. = *Abstinentiam & frugalitatem tam in victu quam in vestitu severe retinuit, ut sibi modum statueret, ut largius aliorum inopiæ subveniret* = Ita profecto de nostro V. Præsule fuse deponunt Testes in *Sum. num.* 10. *de Episcopali munere*, et fusius in seq. *tit. de Paupertate*, *& Sum. pag.* 458. §. 22. *pag.* 460. §. 40. *pag.* 461. §. 42. *& 45. pag.* 463. §. 49. *pag.* 465. §. 71. 76. *& 79. pag.* 466. §. 81. *pag.* 467. §. 90. *pag.* 474. §. 146. *pag.* 474. §. 149. *pag.* 475. § 154., *& pag.* 481. §. 199.

359 Atque hic de singulis misericordiæ operibus, quæ ad juvanda hominum corpora sacer Antistes exercuit disserendum foret. At quoniam fusius ea in superiori *vitæ commentario* enarravi, singula summatim commemorabo. Atque ut primum de esca esurientibus exhibita, opertaque egenorum nuditate dicam, ad satiandam inopum famem Episcopales ædes quacumque diei hora patere volebat, iisque ipse vel pecuniam, vel alimentum, vel vestes elargiebatur. Præter frequentes hasce eleemosynas, in unoquoque Sabatho singulis mendicis panem, stipemque distribui mandaverat. Domo egrediens pauperum turmis circumseptus singulis, vel sua, vel aliena manu pecuniam erogabat. Præter quotidianas, publicasque eleemosynas, egenas civiles Familias, quarum censum a Parochis tum Urbis, tum Diœcesis expetebat, per secretos Eleemosynarios substentabat. Pecuniam quoque vel sibi, vel alteri ab egenis debitam profusa

liberalitate remisit, quo homines ad se confugientes a Creditorum libera-
ret angustiis.

360 Heroicæ illius Charitatis hæc sunt illustria monumenta, illustriora tamen edidit anno 1764. quo caritatis inopia tota premebatur Italia. Quotidie enim egenorum millibus stipatus, frugaliore mensa Familiaribus indicta, ac ipse modico pane, tenuique jusculo victitans, non modo quanta sibi erat frumenti vim famelicis distribuit, sed eam itçm leguminum copiam, quam superiore anno futuram calamitatem superno lumine noscens sibi præter morem comparaverat. Çum tandem nummi, et alimenta dcessent singulari exemplo currum, et mulas, pectoralem Crucem, pretiosum annulum, ac pretiosiorem alium a Literarum Antistite dono acceptum, omnemque ædium supellectilem divendi jussit, totumque pretium dispersit, deditque pauperibus. In id quoque argentea Cathedralis Pontificalia, ni Canonici renuissent, ac ipsa mensalia arma, ni Familiares subtraxissent, in alendos famelicos erogasset; Universus Diœcesis grex famelicus panem a suoPastore quærebat, ejusque ipse calamitatis mœrorem *S. Paulini* Nolani Antistitis æmulatus, et in uberes lacrymas abunde commotus, singulorum inopiæ pro copia occurrebat. Nulli pepercit labori, sollicitudini, studio, tum apud divites, Ecclesiasticos, Regulares, tum apud Fratrem, absentesque amicos, ut suo gregi frumentum, et commeatum suppeditarent. Crescente famelicorum numero eo usque boni Pastoris charitas pervenit, ut se furenti Populo, et ad necem annonæ Syndacum conquærenti pro illo domi suæ abdito obsidem, et victimam obtulerit,

361 Sed oratio in ingens volumen excresceret si hujus misericordiæ viri singula præstantissima Charitatis opera sermone complecti vellem. Brevi enim narratione indicari vix possunt enutritæ ab eo Familiæ; satiati famelici; Presbyteris ad celebrandum imparibus in dies assignata pecunia; hominibus senio, vel morbo ad labores impotentibus quotidiana collata alimenta; constituta Monasteriis subsidia; puellarum ære suo in tuto posita pudicitia, et alimenta contributa; aliis, ne inopia periclitarentur, comparati lectuli, stragula, vestes, et lintea; collatæ Virginibus dotes; adolescentes in Seminario alti, educatique Episcopi sumptu; aliena soluta debita; inopibus Clericis ad Sacros Ordines, egenis Puellis ad matrimonium, Curiæ jura condonata; prostitutæ tandem fœminæ menstrua stype ab ipso altæ, vel in gynæceis suo ære locatæ, et ad Christum conversæ. Paucis multa complectar: Nullum est Christianæ liberalitatis, ac providentiæ genus, quod ipse indigentibus, et quovis incommodo pressis pro re, pro tempore, pro personis non exhibuerit. Singulorum tandem egestati prospiciens ad gratis defendendas Pauperum causas Advocatum constituit; ac non semel Mensæ redditibus in opitulandos egenos erogatis se in id alieno ære gravavit = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus *per patremos annos* 25. de prop. exper. *Summ. pag.* 458. §. 19. *ad* 223. *pag.* 459. §. 24. *ad* 31. *pag.* 460. §. 32. *ad* 36. XI. Testis V. S. D. CONFESS. de prop. exp. *Sum. pag.* 462. §. 49. XII. Testis de visu *Summ. pag.* 462. § 54. XXVII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 463. §. 57. XXVIII. Testis V. S. D. *Sacius* de prop. exp. *Sum pag.* 463. §. 58., & 59. *pag.* 465. §. 70. *ad* 79. *pag.* 466 §. 80. *ad* 8. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 467. §. 94. XLIV. Testis V. S. D. CONFES., & *Secret.* de prop. exp. *Sum pag.* 468 §. 100. *ad* 104. *pag.* 469. §. 105. *ad* 112. *pag.* 470 §. 113. *ad* 120., *pag.* 471. §. 121. & *seqq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* II. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 472. §. 136. *pag.* 473. §. 137. *ad* 142. VIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 474. §. 143., & 144. IX. Testis de

prop.

prop. exp. *Sum. pag.* 474. §. 145. *&* 146. XIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 474. §. 149. *& seq.* XIV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 474. §. 151. *&* 152., *pag.* 475. §. 154. XXXIV. Test. ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 476. §. 162. *ad* 164. *pag.* 477. §. 165. *& seq.* XXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 477. §. 167. *ad* 172. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 480. §. 188. *ad* 193. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag* 481. §. 194. *ad* 196. XXIX. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 481. § 197. *& seq.* XXXIII. Testis de visu *Sum pag.* 481. §. 199. XXXVII. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 482. §. 203. L. Testis V. S. D. CONFES., *& Secret.* de prop. exper. *Sum. pag* 482. §. 204. *ad* 207. LI. Testis de visu *Sum. pag.* 482 §. 208. *ad* 210. *pag.* 483. § 211. *ad* 214.

362 Hæc quidem tanta sunt, ut Ligorii Charitas quemadmodum antea diximus charitati *SS. Thomæ de Villanova*, ac *Francisci Salesii* assimilari optime possit. De hoc enim legitur in ejus Bulla Canoniz. in Cod. pag. 360. quod *adeo parce comederet, ut senio, & infirmitate confectus uno, eoque modico ferculo mensam instrui permiserit, & œconomo secus cum precibus suadenti sæpius responderit, iniquum esse, ut servus pinguiori cibo, quam Domini sui pauperes vesceretur.* De illo autem, scilicet *S. Francisco* hæc habet sa. me Alexander VII. *in Cod. Canoniz. pag.* 374. *Hoc vere Charitatis ingenium est sibi detrahere, aliis addere &c. Imo supellectilem argenteam, candelabra, urceolos, annulum ipsum Pastoralem oppignoravit, ne pauperes dolerent. Dotem puellis, quam poterat amplam erogabat, ne ipsarum pudicitia periclitaretur &c. omnes demum egestate pressos non contracta manu solabatur, sed tam copiose, ut cum regionem late fames, & alimentorum inopia invasisset, neminem stipe frustratum prætermiserit, singulis egenis familiis certa tritici copia attributa.* Ac de S. Laurentio Justiniano ejus exhibent acta ad diem 5. *Sept.* quod *paterna omnes charitate allevabat, non renuens vel ære se alieno gravare dum illorum ne inopiæ deesset.*

363 Quis vero est qui non videat, planeque intelligat hasce Alphonsi eleemosynas heroicam illius ostendere Charitatem in Proximos? Ad rem scribit Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 36. ibi = *Eleemosynæ Pauperibus distributæ, subtractio rerum sibi necessariarum in adjutorium Proximo laboranti &c. tamquam argumenta, & signa HEROIC.Æ CORPORALIS CHARITATIS IN PROXIMUM passim leguntur in Relationibus causarum* S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, S. Franciscæ Romanæ etc. SS. Petri de Alcantara, Paschalis Baylonii, Andreæ Avellini, Fœlicis a Cantalicio, Philippi Nerii, Cajetani, Joannis de Deo, Ludovici Bertrandi, Isidori, Hieronymi Æmiliani, Caroli Borromæi, Thomæ de Villanova, Francisci Salesii, aliorumque plurium, quos quidem laudatus Pontifex *loco proxime cit.* meminit, ac memorat.

364 Sed qui Proximum in fame, in siti, in nuditate juvit, juvit item in carcere. Antequam ad Episcopatum eveheretur carcere trusos visitare, eosque miseros homines impense solari, ac eorum corpora stipe, animas salutaribus monitis reficere consueverat. Episcopus ad suæ Diœcesis carceres identidem per hebdomadam, præsertim in Sabatho eleemosinam mittebat. Præter hæc quotidiana subsidia, ut eos e carceris squallore erueret, qui non habentes in ære luebant in corpore, eorum debita proprio sumptu dissolvens optata libertate donabat. Si vero in præsens tanta sibi copia deesset, quanta opus foret, apud illorum creditores toto conatu, studioque agebat, ut crediti summam imminuerent, quo facilius miserorum libertati consuleret. Non minori autem Charitate illorum animas misera-

tus duos identidem ad eos Canonicos mittebat, apud quos conscientiam expiarent. In id etiam Argentii carceri Oratorium adjungi sategit.

365 Pari Charitatis amore in quoscumque reos ferebatur. Aurigam olim sibi avenam furatum dimittere coactus familiari veste, stipe, ablataque avena donavit. Domesticum furem, ipso inscio, carceribus trusum omni officiorum genere apud Præsidem, proprioque ære carcere educi sategit, eductumque eleemosyna juvit. Quo tandem cetera hujusmodi omittam; tres Albanenses Milites capite damnatos ea qua pollebat apud Regem gratia, non modo e mortis faucibus eripuit, sed ab omni pœnarum genere absolutos triduo apud se ad eluendas animi sordes aluit, liberosque dimisit.

366 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus per postremos annos 25. de prop. exp *Sum. pag.* 456. § 5 *ad* 11., *pag.* 457. §. 12. *ad* 14., *pag.* 458. §. 15. *ad* 18. XXVIII. Test. V. S. D *Socius* de prop. exper. *Sum. pag.* 463. §. 62., *& seq.*; *pag.* 464. §. 64. *pag.* 464 §. 68. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 471. § 125. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 475. §. 156 *ad.* 159. *pag.* 476. §. 160., *& seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V S. D. *Director* de prop. exper. *Sum. pag.* 478. § 175. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* L. Testis V. S. D. CONFES., *& Secret.* de prop. exp. *Sum. pag* 482. §. 204.

367 Rarum profecto est multaque commendatione dignum hoc misericordiæ opus Carceratos invisendi, eorumque miserias larga manu sublevandi, propterea quod plerique mortalium ab iisdem miseriis avertuntur, eorum catenas erubescunt, ac vile consortium existimant; quemadmodum sibi accidisse enarrat Apostolus ad Timoth. II. *vers.* 15., *& 16.* = *Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigelus, & Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigeravit, & catenam meam non erubuit.* Unde idem Apostolus ad Hæbreos scribens *cap.* 13. 3. hoc præsertim Misericordiæ opus commendat = *Mementote vinctorum tamquam simul vineti*, et de Tobia velut insuitatum, et heroicum facinus commemoratur, quod *pergebat ad omnes, qui erant in captivitate, & monita salutis dabat eis*, Tob. 1. 15. Idque Charitatis ostendere heroicitatem docet Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 36 ibi = *Inter egregia opera Charitatis in Proximum quoad corporalia &c. frequentes Carcerum visitationes . . . . tamquam argumenta, & signa HEROICÆ corporalis CHARITATIS IN PROXIMUM passim leguntur in Relationibus Causarum.*

368 Verum non modo in Episcopatu, sed etiam in sua Congregatione commorans pari liberalitate in egenos ferebatur. Si alterius Congregationis domus inopiam audiret, proprio censu eam levare satagebat. Nondum enim electus Episcopus, et Episcopatu abdicato per postremos vitæ annos ad suos reversus proprios census vel e Neapolitano Doctorum Collegio, vel e suo nobili *Portæ novæ* Sedili, vel e Pontificia pensione sibi obventos, partim in Domorum subsidium, partim in Missionum expensas, partim in alendos pauperes insumebat. Præter hanc stabilem suorum censuum partitionem, si quia Domus, vel Regni, vel Pontificiæ Ditionis rei familiaris premeretur angustia, ejus paterna Charitas occurrebat. Anno 1780. ad sublevandam Phrusynonensis Domus egestatem ipsa sua mensalia arma divendidit, imo vel necessarium cocholatæ, et Currus usum sibi seni, morbisque fracto præscriptum interdixisset, quo illius domus levaret inopiam.

369 Sed, ut quoscumque egenos nostra complectatur oratio, ab ipsis Congregationis incunabulis in summa licet rerum omnium inopia extremaque ege-

egestate, semper Collegiorum suorum fores quibuscumque pauperibus apertas voluit, illud suis identidem usurpans = *Si liberales cum pauperibus eritis, liberalis et Deus erit in vos* = Nec defuit dicto fides. Numquam enim suis necessaria defuere, ipsaque Congregatio magis in dies incrementum accepit. Aucto Collegiorum numero quam maxime vigilabat Alphonsus, ut singularum Domorum Rectores liberales erga pauperes essent, et si quos minus in id diligentes rescivisset censorem addebat, sufficiebatque alterum liberaliorem in pauperes. Suæ item Congregationis domos non modo egenis, sed quibuscumque hospitibus, advenisque patere voluit. Ipse vero proprios census in tollendis scandalis, egenisque sublevandis impendebat. Illas præsertim fœminas, puellasque secreta stype juvabat, ac dictim alebat, quibus pudor mendicare vetabat, vel quibus egestas aut impedimento ad conversionem, aut ad vomitum erat ineiramento.

370 Post Episcopatus abdicationem nil magis socio suorum censuum administratori commendabat, imo vero jubebat, quam ut præter statam in hebdomada publicis eleemosynis diem, cuicumque petenti de suo stypem elargiretur; illud frequenter repetens se, egenorum instar, una nigri panis offa contentum esse, cetera pauperibus distribuenda. Sæpe inter edendum jentaculum, vel quid aliud obsonii sibi cibum subtrahebat, ut pauperum refectio fieret. Præter quotidianas hujusmodi eleemosynas innumeræ propemodum erant familiæ, quas ipse per fidum socium Franciscum Antonium Romito secreta eleemosyna in singulos menses assignata, juvabat. Sic item domo egrediens pauperum turmis stypem elargiebatur. Quum vero per totum Regnum Charitatis laude celebraretur, ad eum Nucerini non modo, sed exteri quoque egeni accurrebant, quibus singulis Alphonsi Charitas præsto erat. Præceteris vero ab Agathensi Diœcesi famelici egenique sæpe ad suum olim Pastorem, tunc amantissimum Patrem adveniebant, quos ipse locupletiore pecuniæ vi donari jubebat. Imo vero fere totam Episcopalem pensionem sibi a Pontifice assignatam quotannis ad Agathensem Urbem mittebat, vel in pios usus, vel in certas eleemosynas insumendam.

371 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25.. *Summ. pag.* 455. §. 1., *pag.* 460. §. 37. *ad* 41. X. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 461. §. 42. *ad* 45. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 461. §. 46. *ad* 48. & *pag.* 462. §. 50., & *seq.* XII. Testis de visu *Sum. pag* 462. §. 55. XXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 462. §. 56. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exper. *Sum. pag.* 463. §. 60., & 61., & *pag.* 464. §. 65., & §. 69., & *pag.* 466. §. 83. XXXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 466. §. 84., & §. 88. & 89. *pag.* 467. §. 90. XXXV. Test. V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 467. §. 91. & 92. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 467. §. 93. & §. 95., & 96. = *Ex Proc. Apost, S. Agathæ* I. Test. de visu *Sum. pag.* 471. §. 126. *ad* 128. *pag.* 472. §. 129. & 130., & §. 134., & *seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 478. §. 173. & §. 176. *ad* 178. *pag.* 479. §. 179. & 180. II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 479. §. 181. *ad* 184. V. Testis de visu *Sum. pag.* 479. §. 185., & *pag.* 480. §. 186., & *seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXXVII. Testis de visu *Sum. pag.* 481. §. 200., & *pag.* 482. §. 201. & *seq.*

372 Quamobrem dicere jure merito poterat Alphonsus cum Job. 29. 11. *Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi*; eo quod

quod liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor &c. Pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam diligentissime investigabam.

373 Eodem Charitatis fervore, quo famelicos, nudosque, infirmos etiam Proximos est prosecutus Alphonsus. Miseratio quippe erga infirmos secum ab infantia adolevit. Vix egressus ab ephebis, licet splendido loco natus, ac jurisprudentiæ laude celebratus in Patria quotidie Neapolitanum Incurabilium Nosocomium frequentare solebat, ibique in ægrotis Christum intuens raro exemplo, ac intimo Charitatis sensu iis cibum ministrabat, lectulos componebat, dulci solabatur eloquio, et larga in omnibus subsidia ferebat. *Sum. num.* 7. & 8.

374 Inter Missiones habendas ad ægrotos accitus pauperum tugutia, et casas licet sordibus horridas libenter obibat, eosque præsentia, monitis, atque stype juvabat, imo ad ipsum vitæ exitum precibus communibat. In Congregatione degens tempus relaxandis animis datum, Sodalibus ægrotis invisendis, solandisque tribuebat. Nil magis vigilavit unquam, quam ut ægrotantium statui accomodatæ dapes apponerentur, ac quibuscumque posthabitis expensis necessaria pharmaca præberentur. Pari Charitate erga Sodales infirmos cæteros Domorum Rectores exoptabat, imo vero jubebat. Exquisita tandem diligentia utebatur, ut lethaliter egrotantes Sacramentis oppurtune munirentur, quæ frequenter ipse propriis manibus ministrabat, eorumque agoni assidebat.

375 Ad Episcopatum evectus, vel in Agathensi Urbe, vel Argentii moraretur, quotidie ab ædituis, et Parochis ægrotorum notulam exigebat, ut ipse pomeridianis horis absque ulla personarum acceptione eo se conferret, ac spirituali, et temporali ope juvaret. Famulum quoque, sociumque eo item visitatum mittebat, ut inde reversi nunciarent Antistiti, quo in statu quisque versaretur æger, et cujus rei indigeret. Per Parocos etiam ægrotis bellaria, cupedias, et pharmaca persolvebat. Si aliquando vel situs incommoditas, vel loci fœditas sibi objicierentur, *aiet*, respondebat ipse, *sunt a Pastore invisendæ*. Pari Charitate singulos Diœcesis ægrotos, egenosque a Parochis resciens stypem ad eos mittebat.

376 Post Episcopatus abdicationem ad suos reversus sueta Charitatis officia erga ægrotos Sodales repetiit, ac ita repetiit, ut in postremis vitæ annis ne gressum quidem per sese movere valens aliena substentatus ope infirmorum cubicula adiret = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Summ. pag.* 455. §. 2. & 3. *pag.* 456. §. 4. *ad* 7. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 462. §. 51. *ad* 53. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 464. §. 66., & 67. XXXIII. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 466. §. 85. *ad* 87. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 468. §. 97. *ad* 99. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 471. § 124., & *pag.* 472. §. 131. *ad* 133. XIV. Testis de prop. exper. *Summ. pag.* 474. §. 153. XVI. Testis de visu *Summ. pag.* 475. §. 155. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de visu *Sum. pag.* 478. §. 174.

377 In hujusmodi autem V. S. D. assiduis ægrotorum visitationibus, ac heroico, et incredibili Charitatis fervore præclara heroicæ in Proximum Charitatis argumenta clarescunt, juxta Ecclesiastic. 7. 39. *Non te pigeat visitare infirmum; in his enim in dilectione firmaberis*, et ibi Cornel a Lapide: *Hæc enim sunt officia, & actus dilectionis &c. infirmi infirmitas firmat infirmam Charitatem &c. Charitas per actus misericordiæ, & pie-*

ta-

tatis nutritur, augetur, & roboratur &c. Dicet hic quam utile, & sanctum sit visitare infirmos, quod enim infirmis fit, Christus sibi factum extimat &c. Quo circa S. Bonaventura *in stimulo Divinis Amoris* cap. 1. *Cur*, inquit, *Anima tota die anxiaris post Christum? indicabo tibi, quem diligit anima tua. Certe in Infirmaria jacet, & ibi angustiatur, ibi torquetur. Curre, & tibi ministra, tibi compatere infirmanti.* Et in *Isaiæ cap. 38. in fin.*, & *Jac. 1. 27.* ubi plura sanctorum exempla recenset. Et in *Epistola 1. ad Corint. 13. 5.* bene illud etiam, et accomodate ad rem ponderat, quod: *Charitas nihil putat sibi esse dedecus, vel indecorum, licet vile, licet ignominiosum, aut contumeliosum quid patiatur, vel agat.* Ac pro coronide Bened. XIV. *lib. 3. cap. 23. num. 31. & sub num. 36.* ibi = *Inter egregia opera Charitatis in Proximum quoad corporalia continuæ visitationes infirmorum, servitium Hospitalibus præstitum, morbi ex ea causa contracti, non intermissa ob eam rem ægrotorum cura, tamquam argumenta, & signa HEROICÆ CORPORALIS CHARITATIS in proximum passim leguntur in relationibus Causarum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis &c.*

378 Quæ cum ita sint concludere jure merito possumus, quod in V. Antistite Ligorio = *Quasi sydus matutinum præcipue resplenduerat Charitas*; uti de S. Francisco Xaverio legitur in ejus Bulla apud *Fontanin.* §. 1.

379 Sed ad Cardinales Virtutes gressum faciamus.

DE VIRTUTIBUS CARDINALIBUS

& *Primo*

DE HEROICA V. S. D. PRUDENTIA

380 Postquam Theologales Virtutes ad heroicum usque gradum Ven. Alphonsum exercuisse probavimus, necessario consequitur eodem quoque gradu Cardinales exercuisse. Nam hæ virtutes arcto vinculo, et cognatione quadam cum Theologicis connectuntur, præsertim vero cum Charitate, per quam eas in animam infundi docet S. Thomas *1. 2. quæst. 65. art. 1., & 3. in corp.*

381 Inter omnes autem Cardinales Virtutes Prudentia principem locum tenet, cum cæterarum Regina ea sit, Moderatrix, et Auriga virtutum; unde S. Bernardus *Serm. 49. in Cant.* scribit *Prudentiam non tam esse virtutem, quam Moderatricem, & Aurigam virtutum.* Nam ut idem S. Thomas *loc. cit. q. 66. art. 3. ad 3.* pulcherrime exponit, prudentia morales virtutes dirigit in eligendis iis, quæ sunt ad finem; unde cum finis cujuscumque virtutis moralis sit attingere medium, illudque determinare juxta rectam Prudentiæ rationem, hinc virtutibus aliis moralibus finem, et media ab ipsis prosequenda prudentia proponit.

382 Præcipuum Christianæ prudentiæ munus est respicere, tanquam terminum, ultimum supernaturalem finem; *siquidem in genere actuum humanorum causa altissima est finis communis toti vitæ christianæ, & hunc finem intendit Prudentia*, ut inquit S. Thomas *quæst. 47. art. 2.* Nam hoc inter Prudentiam carnis, christianamque prudentiam discrimen interest, quod illa temporalia bona tamquam finem; hæc ultimum finem supernaturalem, Deum scilicet intueatur. Unde S. Augustinus *lib. 83. quæstionum quæst. 66.* scri-

66. scribit = *Eadem anima, cum inferiora appetit, prudentiam carnis habere dicitur, cum superiora, prudentiam spiritus.*

383 Carnis Prudentiam a se procul arcuisse Ligorium tota illius vitæ series loculentissime docet. Ab infantia enim Deum timere cæpit. Splendidissimo ille loco natus, ingenio sublimi natura præditus, a sæculi illecebris, chorels, spectaculisque abhorrens, oratione, secessu, jugi Eucharistiæ adoratione, Deiparæ amore, et obsequio, conscientiæ puritate, Sacramentorum frequentia, ægrotis publice inservlendis, et pœnitentiæ studio delectabatur, ita ut jam tum ab adolescentia Sanctitatis Fama celebraretur, ipsosque Ecclesiasticos in sui traheret admirationem *Sum. num. 8. de Adolescentia*. Quid vero adolescens hic tam pius, tam Integer vitæ, scelerisque purus, nisi summam prudentiam ostendit? juxta sensum *Hierem. in Thren. 3. 27.* = *Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua* = et juxta monitum S. Ambrosii *Psalm. 117. term. 19.* ibi = *Qui a juventute jugum, & habenas maturi moderaminis teneriore volens collo subdiderit, sedebit singulariter remotus a strepitu interpellantium, & quietus silebit*; et hoc ad Prudentiæ vlrtutem adscribunt D. Anton. *in Summ. pag. 4. tit. 2. cap. 3. §. 4. Rota in relat.* Causæ S. Thomæ de Villanova *apud Contelor. pag 554. in princip. & in relatione causæ S. Ludovici Bertrandi tit. de Prudentia sub init. S. Francisci Borgiæ art. 3. de quat. Virtut. Cardin. sub. § Quod autem, & S. Petri Regalati eodem tit. de Prudentia §. Hoc igitur.*

384 Sed prudens adolescens non modo Divinæ Legis mandata servavlt, sed ut centuplum reciperet, avitis familiæ divitiis, ac primogenitis, arridentis sibi Fori honoribus, splendidissimis nuptiis a Patre paratis in ipso juventutis flore valedictis, Ecclesiæ nomen dedit (*Sum. num. 8.*) imo vero Evangelica sectatus consilia, posthabitis naturæ vocibus, obstaculis, sæculique irrisionibus vili indutus tunica Patriam, Parentesque reliquit, ut se totum animarum saluti manciparet (*Sum. num. 9.*) Inficiari autem nemo poterit, quin in hoc præclarissimo actu Prudentia eluxerit quodamodo æconomica; quippe qui temporalia reliquit, ut centuplum in æterna vita reciperet, juxta Domini promissionem *Matth. 29.* = *Omnis qui reliquerit Domum, aut Sorores, aut Fratres, aut Matrem &c. aut agros propter nomen meum centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit* = unde S. Gregorius Nazianzenus *in orat. de laudibus S. Basilii* ad rem concludit, quod *illi vere prudentes censeri debent, qui se ipsos a Mundi segregant consortio, & vitam suam Deo consecrant*; Et ponderarunt Auditores Rotæ *in Relationibus Canonizationum S. Thomæ de Villanova apud Contelor. pag. 554. ad fin. S. Francisci Borgiæ part. 2. art. 3. §. Quod autem, S. Petri Regulati hoc tit. §. Hunc autem, S Aloysii Gonzagæ hoc tit. in princip. & S. Catharinæ de Riccis hoc eod. tit. sub init.*

385 Neque hic Prudentiæ finis. Heroicæ enim Prudentiæ fuit ad ultimum finem respicere, et exacta, singulari, ac prorsus heroica observantia tum Dei mandata, tum suscepti Instituti regulas custodire, ceu tum *tit. de Charit. in Deum* probavimus, tum *tit. de Justitia* fusius disseremus. Et sane Regius Vates de hac peculiari Prudentia agens Domino cecinit = *Psal. 118. 96.* = *Prudentem me fecisti mandato tuo*. Heroicæ Prudentiæ fuit inter Mundi strepitum, quo ob Apostolicum et pastorale munus versari oportuit, illibatam illam conscientiæ puritatem servare, qua omnes omnino sui Confessarii sancte affirmarunt nunquam in ejus Confessionibus absolutionis invenisse materiam; Eumque immaculatam Baptismi stolam, ut acceperat, Deo reddidisse. *Tit. de Charit. in Deum* = dicente Divino

Ora-

Oraculo *Proverb.* 2. 3. *&c.* = *Si inclinaveris cor tuum prudentiæ . . . intelliges timorem Domini, & scientiam Dei invenies . . . . Tunc intelliges justitiam &c. & omnem semitam bonam.* Heroicæ prudentiæ fuit asperam eligere viam, pauperrimam, ac pœnirentiis, fame, siti, vigiliis, itineribus ærumnosissimam; ex *Tit. de Spe, & seq. Tit. de Fortitud.*, uti observat Card. de Laurea *disput.* 32. *de virt. heroic. art.* 13. *n.* 404. ibi = *Nec enim Prudentia carnis, nec Prudentia christiana communis dictant asperiorem consiliorum viam, extremam paupertatem, perfectissimam sui abnegationem, sola PRUDENTIA EMINENS, ET HEROICA tam aspera media potest dictare, ut paret in Sanctis Hilarione, Antonio, Benedicto, Dominico, Francisco, qui ex dono consilii, et habitante in eis Spiritu Sancto illa ut tutissima selegerunt ad æternam felicitatem adipiscendam.*

386 Heroicæ Prudentiæ fuit (verbo ut omnia complectar) cunctas actiones suas, dicta, gesta, facta, sermones ad ultimum dirigere finem. Hinc caute, miraque circumspectione quodcumque aggrediebatur opus; Hinc asperum sibi propositum vitæ genus patiens prudensque tulit veluti medium ad ultimum finem assequendum; Hinc denique omnia sua dicta, atque facta moderabatur, ut in omnibus unam Dei gloriam ante oculos sibi habere propositam intuentibus appareret = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 484. §. 1. *& seq. &* §. 7. *&* §. 12. *&* 13. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 486. §. 27. *ad* 29. 34. *&* 35. XXVIII. Testis V. S. D. *Socius* de prop. exp. *Sum. pag.* 488. §. 54. *& seq.* XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 489. §. 69. XXXVIII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 491. §. 83. *ad* 85. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 497 §. 128. *ad* 131 II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 500. §. 146. V. Testis de visu *Sum. pag.* 500. §. 153. XXI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 501. §. 158., *& seq* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 502. §. 162. *& seq.* XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 503. §. 170.

387 Id aurem heroicam Prudentiam sapit. Nam ut inquit S. Thomas 1. 2. *quæst.* 61. *art.* 5. = *Prudentia, quæ sola divina intuetur est virtus purgati animi propria Beatorum, et aliquorum in hac vita PERFECTISSIMORUM;* et 2. 2. quæst. 47. art. 1. = *Principalis Prudentiæ actus est præcipere disponendo, et ordinando media aptiora pro assecutione finis.* Unde *Deuteronom.* 32. Peccatores dicuntur imprudentes quod ultimum finem minime attendant = *Gens absque consilio, ac prudentia, utinam saperent, ac intelligerent, et novissima providerent.*

388 Quamquam vero Ven. Alphonsus in omnibus operibus, verbisque irreprehensibilis forer, licet Sanctitatis Fama ubique floreret, licet in utroque jure, ac in Theologicis rebus, sacrisque scripturis apprime versatus esset, licet eximius ab omnibus animarum Director haberetur, sui tamen omnino diffidens nil umquam aggrediebatur, quin aliorum consilium expeteret.

389 Hæc profecto prudentissima agendi ratio in sua instituenda Congregatione maxime enituit. Quamvis enim opus quod moliebatur ad majorem Dei gloriam, et animarum salutem profuturum optime intelligeret, illud tamen haud prius aggressus est, quam a summis viris P. Thoma Pagano Congregationis Oratorii, quo conscientiæ urebatur interpetre, P. Ludovico Fiorillo e Prædicatorum Ordine sanctitate celeberrimo, necnon Stabiensium Antistite Falcoja e Piis Operariis asceticis in rebus peritissimo

opem, et consilium expetivisset. Novo autem Instituto tam sapienter regulas accomodavit, ut æter. me. Bened. XIV. plenam probationem promeruerit, ceu constat ex *Sum. num 9. per tot. de Fundatione*.

390 Pari usus prudentia, vel in gubernanda Congregatione a suo Directore, Vicario, et Consultoribus, vel in definiendis Episcopatus negociis a Synodalibus Examinatoribus, aliisque summis viris doctrina præstantibus, vel in ipso denique abdicando Episcopatu a suæ Congregationis Vicario, et ab Aversano Antistite Borgia consilium expetiit. Nil item frequentius a Testibus edisclmus quam ipsum in quacumque aggredienda re præter prudentum consilia lumen a Deo petere, suas animi anxietates Directori aperire, et ab ejus nutu pendere fuisse solitum.

391 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremo 1 annos* 25. *Sum pag.* 484. §. 8., *pag.* 485. §. 17. & 18. 19. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 486. §. 33. & §. 36. & *pag.* 487. §. 45. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 488. §. 53. XXXV. Testis V.S.D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 490. §. 77. & *seq.*, *pag.* 491. §. 79. XXXVIII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 492. §. 92. *ad* 94. XLIV. Testis V. S. D. CONFES. & *Secret.* de prop. exp. *Sum. pag.* 493. §. 102. *ad* 104. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum pag.* 494. §. 108. & *seq.* XI. Testis de prop. exp *Sum. pag* 495. § 117. XVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 496. §. 120. & 121. XXXIV. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 496. §. 123. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 496. §. 125 = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp *Sum. pag.* 498. §. 135. II. Testis *V. S. D. Director*, & CONFES. *Sum. pag.* 500. § 152. V. Testis de visu *Summ. pag.* 501. §. 156. XI. Testis de visu *Sum. pag. cit.* §. 157. XXI. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 501. §. 160. & *seq.* = *ExProc Ord. S. Agathæ* XXXIII. Testis de visu *Summ. pag.* 502 §. 165. XXV. Testis de visu *Sum. pag.* 502. *post* §. 168. XXXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 503. §. 175. alibique.

392 Id autem exquisitæ, ac prorsus heroicæ prudentiæ actus est. Nam ut observat Card. Bona de discret. spirit. *cap.* 8 § 2. *num* 5. = *Instinctus Dei animam docilem facit, aliorumque sententiæ, & consiliis acquiescentem*. Idque docet Card. de Lauræa *in* 3. *sentent. tom.* 12. *diput.* 32. *art.* 13. *num.* 386. = Maderna *Theol tom.* 2. *tract.* 6 *quæst.* 3. *art.* 7. *Scacchus de not. & sign. sanct. sect.* 4. *cap.* 1. *pag.* 230. Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 7.

393 Omnia item quæ hominibus incitamento esse solent, quibus a recta vitæ semita declinant, opes, honores, laudes prudenti ratione vitavit, omnesque mundi, ac Inferni hostis artes mire delusit. Ab opibus aufugiens rigidissimam paupertatem Deo vovit, perpetuoque servavit (*Sum. n.* 23.) Honores adeo odit, ut de illis abdicandis votum emiserit (*Sum. num.* 9.) Inter plausus humilitatem, inter irascendi occasiones mansuetudinem, inter adversariorum insectationes heroicam in eos charitatem, inter tentationes, ipsaque Dæmonis spectra majorem in Deo spem, fideinque semper ostendit, quemadmodum partim diximus, partim suo loco dicemus.

394 Spiritus Prudentia ductus Episcopale munus suis expendens momentis ab eo, tetro veluti mortis horrore, refugiebat. Quoties enim sibi oblatum (oblatum est autem sæpius, tum a gl. me. Carolo III. tunc utriusque Siciliæ Rege, tum a Cardinali Spinellio seniore, tum a Puteolano Antistite Rosa Cappellano Majore) toties constantissime recusavit. Agathensis Epi-

sco-

scopus a Pontifice Clemente XIII. renunciatus se tanto muneri imparem profitens apertissime renuit. Pontificio vero adactus præcepto tanto est effectus dolore, ut præ angustia lethalem in morbum inciderit *Sum. pag.* 135. §. 44. *pag.* 137. §. 61. *pag.* 139. §. 78. *pag.* 140. §. 86. *pag.* 144. §. 114. *pag.* 145. §. 119. *pag.* 150. §. 156. *pag.* 165. §. 271. *pag.* 166. §. 275. *et in Sum. per tot. num.* 10. = Post annos tres ab Episcopatu ex obedientia suscepto ejus dimissionem ab eodem Pontifice Clemente XIII. supplex expetiit. Spe sua frustratus easdem preces apud Clementem XIV. reiteravit, gravem ætatem, habitualesque morbos incusans. Eo autem ob illius sanctitatis famam renuente, et ad Pontificatum evecto Pio VI. apud ipsum quoque muneris abdicationem eo usque satagit donec voti compos fuerit effectus *Sum. pag.* 136. §. 52. *pag.* 141. §. 92. *& in cit. Sum. num.* 10. Dimisso autem Episcopatu se a gravi onere subtractum existimabat, ac pectoralem Crucem sibi ante valde onerosam, levem evasisse lætus ajebat. *Sum. pag.* 143. §. 165. *& in cit. Sum. num.* 10. *per tot.*

395 Quorsum hæc tanta ab Episcopatu aversio, ac repugnantia? quia scilicet agnoscebat Prudentia sua quantum impenderet onus Episcopis, quantum proinde esset hæc dignitas formidanda, illud sciens quod S. Bernardus monuit *serm.* 12. *super cantic. Fratres revereamur Episcopos, sed vereamur labores eorum: si labores pensamus non affectamur honores.* Hinc Auditores Rotæ eximiam judicarunt Prudentiam *S. Thomæ a Villanova*, quia scilicet Archiepiscopatum Valentinum, quoad potuit, recusavit, quemadmodum legitur in Relatione ejus causæ penes Contelor. *de Canoniz. Sanct. pag.* 577.

396 Otium vitiorum causam, et fomitem adeo semper odit, et arcuit ut singulare, ac prorsus heroicum posteris reliquerit imitandum exemplum. Raro enim imo nova, et arduo se voto obstrinxit numquam inutiliter terendi tempus, sed aliquid semper ad Dei gloriam agendi. Quamobrem videres illum, vel Missionarium, vel Episcopum per singula momenta aut moderandis animabus, aut concionibus habendis, aut asceticis, moralibus, dogmaticis libris elucubrandis, aut fundendis precibus addictum. Et sane eam temporis semper rationem habuit, ut ne particula quidem diei ulla vacua sibi, atque otiosa difflueret. Hinc in ipsis postremis vitæ annis amissa visus facultate, vel in audienda sacra lectione, vel in salutaribus monitis tradendis, vel in fundendis Deo, et Deiparæ precibus tempus insumebat. In id vero tam religiosus extitit, ut si mensæ accumberet, vel ad quietem corpus componeret, vel spatiandi causa a medicis jussus rheda veheretur, orationi, aut devoti alicujus libri lectioni incumberet.

397 Evangelicam quoque sibi proponens regulam, quod in multiloquio non deerit peccatum, nunquam nisi vel ad proximorum salutem, vel ad Dei gloriam loquebatur. Qua de re per illud ipsum, quod Sodalibus ad animos relaxandos a prandio, cænaque tempus dabat, spirituales ipse sermones ingerere satagebat, vel remotus ab arbitris oratum secedebat. Sic item sive Episcopus, sive Missionarius dum ad se venientes audiret ab inutilibus verbis abhorrens, dato interrogationi responso, apertaque animi sui sententia, et consilio, scisciabatur, an aliquid præterea sibi studio incumbenti dicendum superesset, vel alio sermonem divertens adstantem dimittebat.

398 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *Sum. pag.* 484. *ante* §. 3. *pag.* 485. §. 14. *ad* 16. XI. Testis V. S. D. CONFESS.

de prop. exp. *Sum. pag.* 486. §. 28. 30. *ad* 32. XXVIII. Testis V. S. D. Soclus de prop. exp. *Summ. pag.* 488. §. 58. *ad* 60. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 489. §. 61. 67. *&* 68. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 490. §. 75. *& seqq.* XXXVIII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 492. §. 90., *& seq.* XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 492. §. 97. *pag.* 493. §. 100. *& seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 404. §. 113. XI. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 495. §. 116. XVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 496. §. 29. XXXIV. Testis de off. de prop. exp. *Sum. pag.* 496 §. 124. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 497. §. 126. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Directo* de prop. exp. *Sum. pag.* 497. §. 131., *& pag.* 498 §. 134. II. Testis V. S. D. *Director & CONFES.* de prop. exp *Summ. pag.* 500, §. 147. 148., *&* 151. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 502. §. 163 XXV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 502. §. 167. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 503. § 171., *&* §. 174.

399 Hæc porro otii, et insipientis, inutilisque conversationis fuga singularem redolere Prudentiam quis facile agnoscit. Prudentia enim edocet magni tempus facere, eoque uti ad spiritualia comparanda lucra, velut monet Apostolus *ad Galat. 6. vers. 9. Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonum*; et ad Ephes. 5. 15. = *Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei.* Similem vero Prudentiam jure tamquam heroicam commendarunt Rotæ Auditores in Causa S. Isidori Agricolæ, et cum iis Benedictus XIV. *lib. 4. cap. 24. num. 8. post med.* ibi = *Quod per eum electo Agricolturis officio honesto, & laborioso, ut se, & familiam suam alere posset, sic horas diei distribuit, ut primas matutinas Missæ audiendæ visitandis Ecclesiis ferventissimæ orationi, colendoque Deo applicaret, & reliquum diei tempus culturæ designaret.*

400 Eodem profecto horrore quo otium, mendacium quoque, et simulationem aufugit. Per Evangelicæ enim veritatis semitas incedens nullis unquam mundanæ Philosophiæ mediis, nulloque humano respectu ducebatur, nihil denique fingebat verbis, sed quæ sentiret, vere, ac libere fatebatur. Lingua, oculis, vultu, tota demum agendi ratione sinceræ, ingenuæque mentis indolem præferebat, Quemadmodum in sequenti *Tit. de Justitia* ostendemus.

401 Simplicitatem autem Prudentiæ esse partem luculentissime patet ex S. Gregorii verbis *lib. 10. in v. 42. Job.* ubi heroicæ prudentiæ effectus explicans inquit; *Hæc sunt in quibus ordinata mens ad CULMEN provehitur PRUDENTIÆ, ita nempe sunt studia ipsius, ut videlicet caveat quidquam per ostentationem fingere, sed tentam verbis simpliciter aperire, vera ut sunt diligere, falsa devitare &c.* Quamobrem docet Benedictus XIV. *lib. 3. cap. 24. num. 11. in fin.* = *Ad complementum PERFECTÆ PRUDENTIÆ Simplicitas necessaria esse videtur; vera autem cordis Simplicitas in hoc consistit, ut exclusa quacumque duplicitate, qua quis aliud in ore, aliud habet in corde, in omnibus, & singulis actibus nihil proprium quæratur; sed aut Dei gloria, aut Proximorum salus, aut utrumque.* Et num. 12. in fin. narrat, quod *in relat. Causæ S. Philippi Nerii ille.* de Simplicitate *postquam dictum fuit eum præditum fuisse maxima Prudentia, transito facto ad simplicitatem refertur ex ejus ore pu-*

ram

ram semper veritatem absque ulla fictione, aut dolo auditam fuisse, mendacia prorsus horruisse.

402 Hactenus de prudentia *Particulari*, quæ ad sui ipsius regimen spectat, pauca modo de *comuni*, quæ in aliis moderandis versatur. Admirabilis porro extitit in animabus ad perfectionis itet dirigendis. Asceticas collocutiones haud publice, sed privatim habebat, sociosque suos commonebat ad unam Dei gloriam, numquam ad inutilia sermonem dirigere, ac extra pœnitentiæ tribunal numquam prolixe loqui, Uniuscujusque personæ conditioni, et necessitati necessaria monita accomodabat. Nihil ad assentationem, et gratiam concedebat, sed juxta evangelicas semitas animas dirigebat. Hacce porro Prudentia innumeros ad perfectionis apicem adduxit, innumerosque licet obstinatos peccatores ad Deum convertit. Quo factum ut ipse publice a summis, doctisque viris *Director Directorum* appellaretur. Constant hæc partim ex superiori *Tit. de Charit. in Prox. quoad spirit.*, et ex seq. *Tit. de Fama in vita*, et partim probant Testes = *Ex Proc. Apost. Nuc.* XI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 486. §. 31., *& pag.* 487. §. 41. *ad* 44. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 404 §. 107. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exper. *Sum. pag.* 498. §. 137., *& pag.* 499. §. 142., *& seq.* II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 499. §. 144.

403 Qua de re et singuli, et universi omnes merito arbitrabantur fuisse Alphonsum *Consilii* dono ditatum. Nam licet cœnobiticam vitam ageret, tanta rerum experientia pollebat, ut de vocationis electione, vel de arduis aggrediendis negociis, vel de moderandis Populis, aut Familiis requisitus tam apta consilia, responsaque dabat, ut ea executa optimum sortirentur effectum. Hinc non uni infimæ plebis homines, sed imprimis docti, et S. R. E. Cardinales, Episcopi, Presbyteri, Urbium Proceres, ac Regii Consiliarii eum vel coram, vel scripto consulere satagebant. Memorantur præceteris Cardinales Spinellius Senior, Sersale, Castellus, aliique multi, necnon sa. me. Clemens XIII., qui ipsum tum voce quamdiu Romæ fuit, tum per Epistolas de gravioribus Ecclesiæ rebus consulere consuevit (ut in *Sum. num.* 10., *et in seq. Tit de Fama in vita*) Ad suos tandem reversus, senioque confectus a summis quotidie viris consulebatur, qui non modo illius sanctitatem, miramque prudentiam deprædicabant, sed eum quoque *aevi oraculum*, ac *boni Consilii Angelum* per adagium nuncupabant.

404 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Summ. pag.* 484. §. 9. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Summ. pag.* 487. §. 48. XXXV. Testis V. S. D CONFES. de prop. exp., et visu *Summ. pag.* 490. §. 71. *&* 72. XXXVIII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 491. §. 82., *& pag.* 492. §. 95. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 493. §. 105., *& pag.* 494. §. 106. *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 495. *sub init.* IV. Testis de prop. exp. *Sum. cit. pag.* 495. §. 114 VIII. Testis de visu *Sum. pag.* 259. §. 223. XVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 496. §. 122. XXXIV. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 496. *post* §. 124 = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 498 §. 136., *&* §. 138., *& pag.* 499 §. 139. *ad* 142. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 502. §. 166.

405 Sublimis ergo V. Ligorii Prudentia fuit per consilii donum, ut enim ait S. Thomas 2. 2. *quæst.* 52. *art.* 2. *ad* 3. *Mens humana ex hoc ipso, quod*

diri-

dirigitur a Spiritu Sancto per donum Consilii sit potens dirigere se, & alios, necnon Bened. XIV. *cit. lib. 3 cap. 24. num. 9.* heroicæ adscribit Sanctorum Prudentiæ, *quod salubria consilia præstiterunt, quorum ope peccatores ad Deum conversi sunt, vel boni mirabiles progressus in Christianarum virtutum exercitio fecerunt.* Unde de Ven. Ligorio dicere liceat, quod de S. Adelardo Abbate Corbejensi *in ejus vita* scripsit Paschasius Ratbertus apud Bollandum *ad diem 2. Januarii cap. 5. num. 16. pag. 99* ibi = *Porro Prudentia tanta illi inerat, ut fons Consilii ex ejus animo manare videretur.*

406 Mira item illius Prudentia ex aureo suæ Congregationis gubernio maximopere elnxit. Innuimus enim ad Sodales moderandos regulas edidisse tanta sapientia refertas, ut Antistitum non modo, sed Pontificis adprobationem meruerint. In adscribendis suæ Congregationis Alumnis maxime solers nisi vocatione rigide probata neminem admittebat. Omnium ipse Præses meritis non personis officia distribuebat, ac singulorum viribus munera accomodabat. Rigorem cum lenitate miscens Apostolicæ regulæ observantiam ad mortem usque zelavit. Nullius, nisi causa cognita, juxta regulam vota solvebat; Imo in vocatione hutantes mira Prudentia roborabat. Tyronum, ac adolescentium animos mira suavitate ad Missiones habendas imbuebat, et ad perfectionis apicem perducebat. Non Alumnorum contumeliam, sed emendationem quærens minimos defectus excusans majores provide impediebat. Licet senio confectus cunctos Sodales suos e cella salutaribus hortationibus gubernabat; ab eis Missionum fructum sciscitabatur, eisque ad Missiones abeuntibus a Patre luminum opem, et animarum lucrum fervide deprecabatur; omnibus tandem, singulisque regularem observantiam ignito zelo commendabat. Uno verbo singuli de aureo illius gubernio contenti uno pacis, et unitatis spiritu ducebantur; uti videre est *in Sum. num. 10. passim*, necnon

407 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos 25. Sum. pag. 484. §. 3. ad 6., & 10. & 11. pag. 485. §. 21, & 22.* IX. Testis de visu *Sum. pag. 485. § 23., & pag. 486. §. 24. ad 26.* XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag. 487. §. 37. ad 40,* XXVIII. Testis V. S. D. *Socius* de visu *Sum. pag. 487. ante §. 48. pag. 488. §. 57.* XXXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag. 489. §. 62. ad 66.* XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag. 490. §. 70, pag. 490, §. 73. & seqq.* XXXVIII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag. 491. §. 80., & seq. & §. 86. & seq. pag. 492. §. 88. & seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag. 494. §. 111. & 112.* IV. Testis de prop. exp *Sum. pag. 495. §. 115.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis *V. S. D. Director*, & CONFES. de prop. *Sum. pag. 499. §. 143 & pag. 500. §. 149.* V. Testis de visu *Sum. pag. 501 §. 154., & seq.*

408 Quum ergo in regendis sibi subditis tantus Alphonsus extiterit, heroica illius Prudentia facile sese dat intuenda, quam mirabundus expendens S. Gregorius Nazianzenus ita Epist. 1. exclamat = *Ars artium, scientia scientiarum mihi esse videtur hominem regere, animal scilicet omnium maxime varium, & multiplex.* Hinc scribit Mattheucc. *in Præt. Theol. Canonic. tit. 2. cap. 3. num. 25.* = *In regimine familiæ economica Prudentia prædita IN GRADU HEROICO dicenda est, qui in ejus directione pro fine supernaturali obtinendo summopere floret, domesticos omnes in timore Domini, & morum disciplina diligentissime educat, quem adeo urget, & sollicitat zelus salutis eorumdem, ut nihil prætermittat, quo in Deum assidue dirigantur. Hæc similiaque prompte, & delecta-*

bi-

biliter agere COMUNES REGULAS EXCEDIT, *altioremquem modum operandi præsefert.*

409 Pari Prudentia qua Congregationem, Ecclesiam sibi concreditam per tresdecim annos sanctissime rexit, gubernavitque. Sciens primum æquam moderandi regulam a domesticis suis esse inchoandam eos suos familiares selegit, qui sibi ornamento essent, ceteris exemplo. Licet enim Vicarius, Secretarius, Famulus, coquusque totam constituerent familiam Antistitis, eorum autem mores adeo moderabatur, ut quadam veluti religiosæ disciplinæ forma in Episcopalem domum, et familiam inducta, in universum gregem inde prodirent documenta virtutum. Prohibebat eos Præsul, ne dona acciperent, aut immiscerent se iis, quæ suum quodque officium excederet. Eos quotidie sub vesperas ad religionis actus eliciendos, ad conscientiam excutiendam, ad Rosarii decades recitandas secum congregabat. Frequentem tandem a famulis Sacramentorum usum exigebat. Quo factum, ut ii Dominum veluti Patrem diligerent, et quamvis angusta domi res est, el contento animo deservirent; quemadmodum in *Sum. patrin*, ac præsertim *in tit. de Episcopali munere & in tit. de Justitia.*

410 Monitum inde est secutus Alphonsus Theobaldi Regis ad Theodosium familiarem suum (apud Cassiodor. *Variar lib.* 10. *Epist.* 5.) *a domesticis inchoare volumus disciplinam, ut reliquos pudeat errare, quando nostris cognoscunt excedendi licentiam non præberi.* Et S. Hieronymus *Epist.* 1. scribit = *Tales habeto socios, quorum contubernio non infameris* = Ex his profecto actibus heroicam æstimarunt Rotæ Auditores Prudentiam S. Thomæ de Villanova in *Relat.* ejus causæ penes Contelor. *pag.* 260. *& seqq.*, necnon S. Pii V. *tit. de Prudentia* §. *Pontifex vero factus.*

411 Enituit etiam hujusce Sacri Antistitis judicium, atque Prudentia in gubernando sibi credito Grege. Qui fuerit in tollendis scandalis Apostolicus zelus, ac studium; quæ in corrigendo mansuetudo rigori juncta; quæ in procuranda æterna ovium salute sollicitudo; quæ in Clericorum, et animarum Curatorum delectu circumspectio; quæ in adolescentulis in Seminario educandis vigilantia; quæ in moderandis Sanctimonialibus prudentia; quæ in vindicandis immunitatis juribus fortitudo, quæ ad excitandam in Populo pietatem solers industria, fusius in vitæ comment., *& in tit. de Charit. in Prox.* disseruimus, quam hic Iterato sermone repeti possit. Et concinunt Testes = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 484. §. 6. *&* §. 10. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 493. §. 98. *& seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 495. §. 115. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 497. §. 127. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 500. §. 149. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 503. §. 172. *& seq.*

412 Illud ergo unum addam, ex quo maxime eximiam ejus in gubernando Prudentiam facile quis assequi valet, eam diem universo Gregi fulsse tristissimam, qua ejus abdicationem a Pontifice acceptam fama vulgavit. Unaquæque ovis intimum mœrorem a Pastoris discessu susceptum oculis, vultu, ore præferebat. In publici luctus significationem bini Cathedralis Canonici, aliique de Clero ad Episcopum ægrotantem Argentil missi sunt, qui Ecclesiæ nomine dolorem exponerent. Abeuntem vero Antistitem Diœcesani quamplurimi, ac egenorum turmæ longo itinere lacrymantes comitati fuere *Sum. pag.* 167. §. 281. *pag.* 168. §. 288., *pag.* 169 §. 294.

§ 194., *pag.* 170. §. 302. Fuit ergo Prudentiæ ipsius maxima laus, quod per tresdecim solidos annos impietatis, licentiæ, vitiorum, criminum osor, atque insectator acerrimus, sic coercere licentiam, sic vitia corrigere, sic crimina vindicare, sic jura defendere valuerit, ut in nullius offensionem incurreret sed omnium gratiam, extimationem, et amicitiam iniret. Omnes enim eum diligebant, verebantur, et optimi Pastoris sui nonnisi laude meminerant (*Sum. tit. de Fama in vita*) Egregiam sane Prudentiam, ac fere inauditam! Nam ut scribit S. Gregorius Nissenus *de castigat* = *Aliorum moderator subditis fere omnibus gravis, & molestus est* et S. Augustinus *Epist.* 56. = *moret hominum non ignoratis, qui proclives sunt ad vituperandum. Hic* sane (liceat usurpare Christi Domini verba in Evang. Luc. 12. 42.) *hic* inquam *est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super Familiam suam*; quandoquidem tanta Prudentia, et virtutum splendore familiam Domini sibi commissam direxit.

413 Quum per postremos vitæ annos ad Ligorium in suo Nucerino Collegio abditum, et ubique sanctitatis fama commendatissimum ingens quotidie fieret concursus hominum, is heroica sanctorum prudentia ductus, quo a se vanæ gloriæ lenocinium arceret, velut alter *Philippus Nerius* sanctitatem suam simplicitatis larva tegebat, ita ut cum Intelligeret eos, qui se visitatum ibant nulla necessitate, sed curiositatis, ut ita dicam, et admirandæ ejus sanctitatis causa duci, solerter ipse infantilem simulabat simplicitatem; cum vero vel Dei gloriæ, vel Proximi utilitatis occasio supperteret, angelica præbebat monita, ac sublimi quadam ratione animas dirigebat, ut in *Sum. pag.* 487. § 46. *& seq. pag.* 488. § 50. *ad* 52. *pag.* 648. §. 38., *& 39. pag.* 655. §. 106. *& 107. pag.* 657. §. 124. *& seq.* alibique passim in *Sum. num.* 30.

414 Hoc profecto est Christianæ Philosophiæ culmen, et heroicæ prudentiæ actus; ut inquit S. Jo. Chrisostomus homil. 62. in Matth. ibi = *Hoc est Philosophiæ culmen simplicem esse cum prudentia*, et Bened. XIV. *lib. 3. de Canoniz. cap. 22. num. 12. in fine de S. PHILIPPO NERIO* cum Gallonio apud Bollandianos *ad diem 26. Maii* ita scribit = *Ornavit Deus Philippum summa prudentia, quæ maxime rebus ad Dei gloriam agendis, atque consiliis dandis eminebat. Hanc ille virtutem, ut occultaret SIMPLICEM SE STULTUMQUE SIMULABAT ut tandem cum Apostolo diceret* = Nos stulti propter Christum. *Hoc ergo unum manibus, pedibusque obniti conabatur, ut summam prudentiam SPECIE QUADAM ASSIMULATÆ SIMPLICITATIS, ATQUE STULTITIÆ TEGERET.*

415 Plura de hac virtute dicenda superessent, quæ brevitati consulentes prætermittimus; sed hoc dicimus, Prudentiam heroicam ex ceteris quoque virtutum actibus, quibus Dei Famulus excelluit, desumendam; quum sine Prudentiæ moderamine nequeant virtutes in statu perfecto comparari, ut recte cum Card. de Laurea docet Bened. XIV. *cit. cap.* 34. *num.* 8. *omnium aliarum virtutum heroicarum actus ab heroica dirigi Prudentia, & sic heroicæ prudentiæ adstipulari quæcumque de heroicitate aliarum trium virtutum moralium dicentur &c.* = Matthæucc. *loc. cit. num.* 28. *in fin.* = *singuli heroicarum virtutum actus a directione Prudentiæ dependent*, et Conteson. *lib.* 8. *dissert.* 1. *cap.* 1. *pag.* 376 *quid enim firmius, & verius, quam virtutes perfectas a Prudentia pendere, ejusque directione agere, quæ a Chrisostomo lucerna animæ, & Regina cogitationum appellatur.*

DE HEROICA V. S. D. JUSTITIA

Eique adnexis,

416 Justitiæ virtus strictius si accipiatur, definiri debet = *constans & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi* = *Ulpian. in Leg. Justitia de Justit*, & *Jure*; Heroicus tamen Justitiæ largius acceptæ habitus cunctas comprehendit virtutes, uti docet S. Joannes Chrysostomus *in Homil.* 23. ibi = *Justus omnes virtutes complectitur*; *hoc enim nomen consuevimus dicere de his*, *qui omnimodam exercent virtutem*, additque S. Hieronymus *ad Demetriad.* omnia virtutum genera uno justitiæ nomine contineri.

417 Tali modo si spectatur Justitia, Legum omnium significat, jubetque obedientiam, atque adeo moralis cujusque mali aversionem, bonique operis exercitationem, in quibus duobus tota justitiæ ratio sita est, uti docet S. Antoninus *in summa part.* 4. *tit.* 5. *cap.* 1. ibi = *Tota ratio Justitiæ est*, *ut declinetur a malo*, & *fiat bonum*; Quæ cum ita sint, sublimi, et heroico in gradu Dei Famulum fuisse Justitia ornatum dilucide apparet. Constat enim vitæ innocentia, ceterisque heroicis claruisse virtutibus. Ex innocentia enim malum vitasse discimus; fecisse vero bonum ipsa docet heroicarum complexio virtutum.

418 Justitia autem in specie juxta Theologorum Doctrinam fuse traditam a Benedicto XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. §. 2. *per tot.* partes habet subjectivas, et potentiales. Subjectivæ vero = *retinent*, *ac participant veram*, & *formalem rationem Justitiæ particularis per duplicem respectum*, *vel totius ad partes*, *vel partium inter se*, *uti subtiliter explicat* D. Thomas 2. 2. *quæst.* 61. *art.* 1. *hinc fit*, *ut Justitia particularis alia dicatur commutativa*, *alia distributiva*. *Commutativa servat inter partes æqualitatem proportionum*, *ut scilicet unicuique detur secundum sua merita*, *vel necessitatem &c.*: *de utraque Justitia distributiva*, & *commutativa loquitur Apostolus ad Rom.* 13. *v.* 7. *Reddite ergo omnibus debita*, *cui tributum tributum*, *cui vectigal vectigal*, *cui timorem timorem*, *cui honorem honorem*, *nemini quidquam debeatis*; ceu totidem verbis observat laudatus Pontifex *loc. cit. num.* 16.

419 Jam vero quantum, et quam heroice in utroque hoc Justitiæ genere sese exercuerit Ven. Alphonsus Ligorius vix est ut oratione assequi possimus. Et sane de Justitia in Deum dicere incipienti primo occurrit *Religio*, quæ ad Ipsum spectat Numen, ejusque honorem, et cultum. Eximio sane animi ardore divina mysteria recolebat, atque ad ea venerandа Fidelium animos voce, scriptoque inflammabat. In augustissimum præsertim Altaris Sacramentum tanto ferebatur obsequio, et amore, ut nil supra possit. A teneris namque unguiculis ad extremum usque vitæ spiritum jugiter Alphonsum ad Illud orantem acta perhibent; imo constat sympaticum hunc amorem ita in eo cum ætate crevisse, ut postremis vitæ annis nonnisi vi ab eo divelli posset. (*Sum. nam.* 12. *per tot.*)

420 Quam heroica profecto fuerit hæc Alphonsi devotio in Eucharistiam ex quotidiana Sacri celebratione mirum in modum elucebat. Quotidie enim Deo hostiam laudis immolabat, quod primarium Religionis munus est, eoque summus, ac supremus Dei cultus, et honor exhibetur. In sacra autem hac peragenda actione multiplices devotionis actus exercebat. Frequenti namque exhomologesi, fervidisque precibus ad eam se præpara-

bat, licet cunctæ illius vitæ actiones huc dumtaxat spectasse visæ sint. Inter faciendum sacrum præ intimæ devotionis fervore uberrimis perfundebatur lacrymis, quibus adstantes ipsi a fletu temperare nequibant. Hinc ad ejus Missam consulto confluebant, quibus se ad devotionem excitari exoptabant. Aliquando item infra sacram actionem vultu interdum coruscare, interdum pallescere, sæpe tandem in extasim rapi visus est. Peracto denique sacro diuturna, ferventique oratione ad agendas Deo gratias immobilis permanebat. Ut ad parem quoque venerationem in divinissimum hoc sacramentum ceteros inflammaret Presbyteros, tum voce, tum libris, et epistolis per Diœcesim universam missis exactam Rubricarum observantiam, debitamque religionem indefesso studio zelavit; ceu fusius ex *Summum* 10 et 12. *in tit. de Fide*, *& Charit. in Deum* probatum est. Hujusmodi autem singularis erga Sacram Eucharistiam devotio heroicam V. Alphonsi Religionem ostendit, cum in hoc Sacramento peculiari quadam ratione Sanctissima Trinitas religiose colatur, ac propterea merito S. Laurentius Justinianus *in Serm. de Christ. Corp.* iniquit *Nullo alio Sacrificio honorificentius laudatur Deus, quam per Altaris immaculatam hostiam, quam præcipue ob divinæ laudis exhibitionem complendam. Ecclesiæ suæ Christus offerendam instituit; Ipsius namque Passionis, & humanæ Redemptionis in ea celebrantur Mysteria* = et ponderant Auditores Rotæ in Relationibus Canonizationum S. Aloysii Gonzagæ *cap.* 7 *sub* §. *Erat adeo*, ac S. Theresiæ *artic.* 14. *de Relig. Virtut.* §. *Quinto mirifice*.

421 Eadem quoque veneratione, cultuque Dominicam Passionem est prosecutus. Eam namque non modo ipse assidue meditabatur, sed proximos omnino omnes tum in singulis concionibus, tum in privatis colloquiis ad eam crebro recolendam inflammabat. In id Viæ Crucis exercitium a se quotidie peractum piis editis meditationibus evulgavit. In id salutiferum Crucis signum publice ubique locorum erigebat, in quibus missionibus vacaverat. In id Crucem in cujuscumque sui Collegii vestibulo erectam perpetuo voluit, et in suo Episcopio retinuit. In id tandem Sanctissimæ Crucis festum Argentii solemniori ritu, festaque pompa celebrandum instituit; ceu late per Festes probatum legere est *Tit. de Fide* ex *Summum.* 13. Ex Christi autem Passionis meditatione maxime excitari devotionem, quæ Religionis actus est, observat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 82. *art.* 3. *ad* 2. ibi = *Ea quæ pertinent ad Christi humanitatem per modum cujusdam manuductionis maxime devotionem excitant*.

422 Suam item eximiam devotionem Alphonsus ostendit tenerrimo illo, singulari, vereque heroico fervore, et amore, quo in B. Virginem ferebatur. Ejus namque cultus non modo per rigorosa jejunia ab eo tollerata, et in illius honorem inter Sodales instituta, per quotidianas, et assiduas ad eam preces, perque ejusdem festivitates intimo devotionis sensu celebratas cordi sibi maxime fuit, sed fervidis item concionibus per universum Neapolitanum Regnum, per totam Diœcesim suam, imo ubique terrarum scriptis diffundere, et augere sategit, uti *tit. de Fide ex Summ. num.* 14. luculentius ostendimus.

423 Religio vero in Bm̃am Virginem Deo vehementer arridet, in ejusque gloriam redundat, unde S. Laurentius Justinianus Serm. in *Nativit. Virg. Mariæ pag.* 672. *lit. C.* ad hanc devotionem omnes excitans ajebat = *Nos igitur ad honorem hujus Virginis præcinamus in confessione; Deoque nostro psallamus in Cythara; Ipsum veneremur in Matre, & Matrem honoremus in filio, utrisque vota nostra fiaciter exolvamus*. Et hanc Bm̃æ

Vir-

Virginis venerationem plurimi faciunt Auditores Rotæ in Relationibus Canonizationum S. Aloysii Gonzagæ *cap.* 7. §. *Deiparam*, Sancti Ignatii Loyolæ *part.* 2. *tit. de Justit.* §. *Denique*, ac S. Andreæ Avellini *cap.* 9. §. *Nec vero*.

424 Pari tandem devotione Sanctos omnes, Angelosque coluit, præsertim Sanctos Josephum, Michaelem Archangelum, S. Theresiam, Apostolos, eosque omnes, quos sibi, suisque in singulis annis per schedulam patronos eligebat; Quemadmodum *in eit. tit. de Fide* probatum est. Ex hac vero erga Sanctos intima devotione magis elucescit eximius cultus, quo Deum venerabatur, siquidem ex S. Thoma 2. 2. *quæst.* 82. *art.* 2. *Devotio, quæ habetur ad sanctos non terminatur ad ipsos, sed transit in Deum, in quantum scilicet in Ministris Dei Deum veneramur*; et ponderant Auditores Rotæ in Relatione Canonizationis S. Aloysii Gonzagæ *eod. cap.* 7. *sub* §. *Angelorum*; talemque eximium cultum esse effectum heroici status intimæ unionis probat P. Philippus a Sanctissima Trinitate *part.* 3. *tract.* 2. *discuss.* 2. *art.* 2. *de exercitio Religionis heroicæ pag.* 381. *col.* 1. *vers. Cum quis*.

425 Ad alterum Religionis actum quod spectat, scilicet *orationem*, haud opus habemus ut multum moremur. Probavimus enim ter per diem mentaliter orare consuevisse. Probavimus pet multas preces vocali orationi diu, noctuque fuisse intentum. Probavimus identidem, et in singula momenta ignitis adspirationibus in Deum mente semper orasse. Probavimus tandem orationis exercitium in Alphonso fuisse perpetuum, ac prorsus heroicum. Cuncta, inquam, hæc, iisque majora probavimus cum de illius heroica *Charit. in Deum* agebamus, quin modo iterum singula commemoremus. Concludere tamen heic loci debemus, quo frequentior Alphonsi oratio fuit, eo majorem illius fuisse Religionem. Nam ut docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 3. *in corp. omnia illa per quæ Deo reverentia exhibetur pertinent ad Religionem. Per orationem autem homo Deo reverentiam exhibet, in quantum scilicet ei se subiicit, & profitetur orando se eo indigere, sicut auctore suorum bonorum. Unde manifestum est, quod oratio est propriæ Religionis actus*; imo ut prosequitur, *eit. art. ad* 3. *oratio præminet aliis actibus Religionis*.

426 Dum vero Alphonsus oraret præsertim in Templis devotionem suam maximam, debitamque Numini reverentiam ostendit. Vultus enim, totiusque corporis compositione statuæ immobilitatem æmulabatur. In templis vero licet Episcopus extra sacras functiones ab omni præeminentia, comodoque abhortens humi stratus orabat. Pontificales functiones tanta religione peragebat, ut adstantes ad lacrymas commoveret, eamdemque devotionem, rituumque observantiam a suo Clero exigebat. Tum missiones agens, tum Antistes quum foret, per privata, et publica monita, perque edicta reverentiam Templo debitam, rigidam festorum observantiam, Domus Dei decorem, et exactam ceremoniarum observantiam apprime zelavit.

427 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 506. §. 18. *ad* 20., & §. 23. & *seq.* XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 512. §. 67. *ad* 71. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 513. §. 79. *ad* 81. XIX. Testis de visu *Sum. pag.* 516. §. 100. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 517. §. 115., & *pag.* 518. §. 116. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 519. §. 125. & *seqq.*

428 Quo debitum Deo cultum redderet, ejus, et Ecclesiæ suæ legibus religiosissimam præstitit obedientiam. Viam enim mandatorum currens omnibus sese irreprehensibilem præbuit. Illud unum speciminis loco commemorabo, quod extremis Episcopatus annis habituali morbo, senioque pene confectus, quamvis a Medicis jussus a quadragesimalibus cibis abstinere noluit, nisi ipsi juxta Ecclesiæ disciplinam sibi veniam, seu verius mandatum scripto consignassent, et Archipresbiter Collegiatæ Argentinæ schedulam proprio caractere firmasset. Idem item post Episcopatus abdicationem a Nucerino Parocho S. Felicis exequi omnino volebat.

429 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp per postremos annos 25. *Sum. pag.* 485. §. 20., *& pag.* 504. §. 6. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 507. §. 30. *& seqq.* XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 509. §. 47. XXXVIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 510. §. 51 *&* 52. XLIV Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 510. § 53. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 514. §. 85. XVI. Testis V. S. D. *Pro-Cancell.* de visu *Sum. pag.* 515. §. 93. XXVI. Testis de prop. exp. *Sum pag.* 516. §. 102. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXII. Testis V. S. D. *Medicus* de facto prop. *Sum. pag.* 521. §. 142. *& seq.*

430 Quum vero *vovere sit actus latriæ sive Religionis* juxta Angelicum 2. 2. *quæst.* 88. *art* 5. *in corp.* ex illo Isiæ 19. = *Colent eum in hostiis, et muneribus, & vota vovebunt Domino, & solvent.* Hinc V. Alphonsus Evangelica, quæ Deo vota vovit juxta Instituti sui regulas a Benedicto XIV. adprobatas rigidæ executioni ad obitum usque mandavit. Summatim dicam (de singulis enim infra) vel in ipsis minimis sese per omnes vitæ gradus Regularis observantiæ speculum, ac normam cæteris præbuisse. Primus omnium comuni conventui intererat, ærisque signo divinæ veluti voci obedlebat. In comuni recreatione si forte cymbalum tinniret, audito silentii signo manum, notamque suspendens cessabat illico. Etsi omnibus ipse tum summa potestate præsset, nihilo tamen secius ne aquæ quidem guttulam per diem ori admovebat, nisi veniam a Moderatore, reive familiaris curatore impetrasset. Ad Episcopatum evectus Instituti sui regulas quoad poterat constanti religione retinuit. Ad suos reversus singulos comunes actus eum Sodalibus exequi volebat, ni Moderatores sibi senio, morbisque ad motum impari vetuissent. Quod tamen urgente obedientia comuniter non poterat, in sua Cella cum socio statis horis explebat. Tantam porro Alphonsi religionem in regulis adamussim servandis Deus ipse miraculo cohonestavit. Olim enim ex Sodalibus alter P. Angelus Verdesca hora orationis comunis eum in cubiculo orantem tribus circiter cubitis e solo elevatum, vultu coruscantem, palmisque in Cœlum extensis invenit. Dum ille illacrymans spectaculo delectabatur, per tintinnabuli signum comuni orationi imposito fine, illico Dei Famulum ad sensus revocatum, et studium repetentem vidit, ac si Deus ipse regulæ signo obediens temporis momento e suo consortio fidelem servum dimisisset (*Sum. pag.* 370. *in fin.*, *& 371. sub init.*)

431 Regularem vero observantiam non modo exemplo, sed voce item, sollicitudine, impensoque studio a Sodalibus exigebat. Omnium ipse Præses singulis vel minimis in regulam defectibus occurrens, sontes admonebat, corrigebat, puniebatque. In absentes vigilans quotannis Congregationis domos perlustrabat, regulæque custos rigidissimus eam ne hilum quidem lædi patiebatur. A singulis Rectoribus vitam comunem juramento exigebat, et in capitulis vel tenuem regulæ alterationem, si ab aliis pro-

propositam, ignito semper zelo impedivit. Episcopus factus, et unanimi Sodalium voto Apostolica auctoritate munito, suæ Congregationis regimen retinere coactus per Regularem Vicarium munus explevit; Ita tamen explevit, ut inter ipsas Ecclesiæ sollicitudines per Vicarium ad se interdum accitum, perque secretos inspectores de singulis suorum defectibus, agendique ratione certior fieri vellet. Generalibus autem Congregationis comitiis anni 1764. ipse præsens interfuit. A suo item Vicario annuam Domorum visitationem, exactamque observantiam exigebat. Quos autem omnes non poterat, per encyclicas commonebat, et in proposito roborabat. Senio tandem morbisque confectus e sua Nucerina Cellula eamdem observantiam usque ad obitum heroico studio zelavit. Illam identidem Vicario suo commendabat, illam a præsentibus Alumnis exigebat, illam per secretas indagines ab absentibus requirebat. Si forte aliquem vel levem defectum rescivisset igniti carbonis instar accendebatur; ceu cumulate probatum legitur *Sum. num.* 22. *de Regul. Observantia*.

432 Maximum profecto Religionis argumentum Ligorius edidit, suæ voluntatis sacrificium, imo vero et *holocaustum* Deo offerens per Instituti vota sponte nuncupata, et exactissimæ executioni mandata. Nam ut inquit S. Gregorius *homil.* 12. *in Ezech* = *Qui sic operantur, quæ Dei sunt, ut tamen, & quædam quæ sunt sæculi non relinquant, sacrificium, & non holocaustum offerunt; qui autem cuncta, quæ Mundi sunt deserunt, & totam mentem igne Divini Amoris incendunt, hi nimirum Omnipotenti Domino sacrificium, & holocaustum fiunt*; quod idem repetit in *Moral.* 9. *cap.* 31. Ex regulari autem observantia Religionis virtutem, propterea que Justitiam recte arguunt Rotæ Auditores in relat. S. Tnomæ de Villanova penes Contelor. *de Canoniz. SS pag.* 593. S. Ignatii Loyolæ *part.* 2. *tit de Justit* §. *vota*, et V. Juliani a S. Augustino *cap.* 9. §. *Adoratio* = Et ad rem scribit S Laurentius Justinianus in *Lign.* vit. de Justit. *cap.* 6. *fol* 15 4 40. *Revera nulla major est Justitia, quam se ipsum Deo offerre sacrificium immaculatum*.

433 Episcopus renunciatus quæ sunt Episcopi munia summa æquitate, ac sollicitudine explevit. Residentiæ porro præceptum perquam religiose adimplevit. Vix suscepta Romæ manuum impositione die 24. Junii 1762., ut primum potuit, quam citissime discessit. Per Nuceriam transitu facto, nullis suorum, ac illius Antistitis precibus flecti valuit ut tantisper cunctaretur, ne per eos urentes dies Ecclesiam insalubri cœlo sitam adiret, sed iter citius prosecutus est. Ad suam Ecclesiam die undecima insequentis Quintilis perventus ab ea nonnisi ter, vel ad ipsius bonum, vel ad recuperandam valetudinem per quasdam dieculas abfuit, quin ipsos a Tridentina Synodo indultos absentiæ menses sibi sumeret. In Urbe S. Agathæ primum sedem fixit. Valetudine vero quotidie in deterius abeunte post quinquennium a Medicis illinc discedere jussus a suæ sponsæ sinu nequibat avelli. Iterato tandem præcepto adactus, Amalphitani Archiepiscopi voto accedente, Argentium nobile Diœcesis oppidum invitus petiit; ubi licet lethali rheumathe correptus, quo in reliquam vitam obstipo collo remansit, semperque ægrotus, ad muneris usque abdicationem permansit.

434 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25.. *Sum. pag.* 505. *post* §. 9. & 15. & 16. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. scien. *Sum. pag.* 508. §. 39. XIV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 508. §. 42. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES.

de

de prop. scien. *Sum. pag.* 511. §. 62. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 514. §. 90. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp. *Sum. pag.* 517. *post* §. 110. , *&* §. 114.

435 Nulla aeris intemperies, nulla ægritudinis causa, nulla itinerum incommoda a sua Diœcesi in quolibet biennio lustranda Eum umquam retardavit. Omnes singulasque Ecclesias, sacrasque ædiculas vel in saltibus, vel in præruptо montium situ, vel in dissito, impervioque loco sitas per sese invisebat. Piorum legatorum observantiam, et cetera hujusmodi, quæ ad Justitiam pertinent sapientissimis decretis servanda sategit. Imminuta Procuratione sibi debita in S. Visitatione sese, ac familiares de proprio alebat, et a minimis etiam munusculis semper abhorruit. Airolæ cum esset uno contentus hospitio commeatum, ceteraque sibi ab Arricciæ Principe oblata constantissime respuit. Quanto zelo in ipsa visitatione morum reformationi studuerit in superiori *tit. de Charit. in Prox.* abunde probavimus, et concinunt.

436 *Ex Proc. Apost Nuc.* V. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 504 §. 1. , *&* *pag.* 505. §. 14. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 508. §. 37. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. scien. *Sum. pag.* 510. §. 58. *&* *pag.* 511. §. 59. *ad* 61. *&* *pag.* 512. §. 73. , *&* *pag.* 513. §. 74. *&* 75 = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Test. de visu *Sum. pag.* 514. §. 88. *&* 89. XIX. Testis de visu *Sumn. pag.* 515. §. 97. XXXVI. Testis ex off. de prop. exper. *Sum. pag.* 517. *ante* §. 111. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXVIII. Testis de facto prop. *Sum. pag.* 521. §. 144. *&* *seq.* XLV. Testis de visu *Sum. pag.* 521, §. 146 *&* *seq.*

437 Habitualibus tandem morbis, ac lethali præsertim artritide ad gradiendum omnino impar tanta est affectus angustia, quod Diœcesim haud amplius visitare valerer, ut hoc nomine penes sa. me. Clementem XIV. Episcopatum abdicaverit. Ab eo autem accepto responso = *plus unam suam precem e lectulo quam mille Diœcesis visitationes valere* = per suum Vicarium Joannem Nicolaum Rubbino, Canonicosque visitatores Diœcesim lustrare non destitit, ab eisque de singulis certior fieri volens, licet ægrotus singulis accurrebat, sapienti ratione prospiciebat, nullaque sibi quies nisi scandalum, si quod forte resciret, provida lege, et cautione dirimisset.

438 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Socius de prop. scien. *Sum. pag.* 504. §. 1. XXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 138. §. 73. *&* *seq.* *&* *pag.* 139. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. scient *Sum. pag.* 142 §. 98. XXXVIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 146. 127. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis *Sum. pag.* 152. §. 170. III. Testis de visu *Sum.* *&* *pag.* 156. §. 203. IV. Testis de visu *Sum. pag.* 158. §. 215. XXVI. Testis V. S. D. Pro-Cancellarius de visu *Sum. pag.* 161. §. 241. XXXVI. Testis ex off. de prop. exper. *Sum. pag.* 517. *post* §. 110.

439 A synodo convocando prudenti ratione præpeditus per edicta, et encyclicas abusus evellebat, disciplinam, morcsque reformabat. Sæpe sæpius enim Parochos, Vicarios Foraneos, Regularesque Diœcesis ad se convocabat, et inde salutaria edicta promulgabat.

440 *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXV. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 137. §. 64. XLIV. Testis V. S. D. *Secretarius* de prop. exp. *Summ pag.* 149. § 151. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* VII. Testis de visu *Sum. pag.* 156. §. 205. XXVI. Testis V. S. D. Pro-Cancellarius de visu *Sum pag.* 161. §. 242. XXXIV. Testis V. S. D. Vicarius Foraneus de prop. scien. *Sum. pag.* 162. §. 251. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 163. §. 254.

Infi-

441 Infinitus propemodum essem si per singula Episcopalia munia religiose imo vero heroice a V. Alphonso adimpleta percurrere vellem. Ne actum itaque iterum agere videar verbo dicam, sacrum Antistitem per tresdecim eos annos, quibus Agathensem rexit Ecclesiam, *verbo*, *exemplo*, *sacrificio* gregem suum indesinenter pavisse. Ac re sane vera pertinaci rheumathe per aliquot menses ad celebrandum impar angebatur quammaxime non posse sacram hostiam pro suo Grege immolare, et quamvis a consultis Theologis responsum accepisset non teneri impotentem ad illius oneris, utpote personalis implementum, eo tamen in id rigidus fuit, ut ab aliis dato a se stipendio onus implere voluerit *Sum. pag.* 509. *sub init*.

442 Apostoli etiam munus, quod antea per Regni Provincias exercuerat, in sua item Diœcesi semper obivit. Sanctissimis autem legibus prospexit ritæ Paschalis præcepti satisfactioni, libidini coercendæ, criminibus vindicandis, castæ Matrimonii susceptioni, Divinæ legis eruditioni, Sacramentorum frequentiæ, cuicumque scandalo impediendo, Cleri corum institutioni, scientiæque promovendæ, Claustralium disciplinæ, Sodalitiis instituendis, pietatis operibus inducendis, Adolescentibus per se quoad potuit, morbo vero præpeditus per Amalphitanum Archiepiscopum Puoti, sacrò Chrismate inungendis; ceu fuse probatum est *in Tit. de Fide*, *& Charit. in Prox. & in peculiari Sum. num.* 0. *de Episcopali munere per tot*,, et *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus *per postremos annos* 25. de prop. exp. *Sum. pag.* 504. §. 3. *ad* 5., *& pag.* 505. §. 13. XIV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 508. §. 43. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 508 § 44., *& pag.* 509. §. 45. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. scient. *Sum. pag.* 511. §. 63. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 513. § 78. *& pag.* 514 § 91. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XLV. Testis de visu *Sum. pag.* 521 §. 147. *& seqq.*

443 Mirum etiam in modum emicuit in V. Antistite ea Justitiæ pars, quæ *distributiva* dicitur. Ut enim semper in sua Congregatione munera meritis non personis accommodaverat, sic præsertim in Episcopatu tum sacros ordines, tum Parœcias, tum alia Sacerdotia, ac beneficia nonnisi dignioribus contulit. Nulla porro Magnatum, et amicorum studia potuerunt unquam a recta munerum distributione illum deflectere; Quod ita vulgo compertum omnibus erat, ut cum commendatitiis ad eum jam nemo adiret epistolis, quod eam rem sibi quisque impedimento fore magis, quam subsidio intelligebat. Parœciis nonnisi eos præficiebat, qui a Synodalibus Examinatoribus digniores æstimabantur. Si par esset inter duos suffragiorum pars, propterea que electio ad se pertineret, ad dicendam sententiam per secretas indagines in Candidatorum mores, scientiamque inquirebat, et ad Crucifixi pedes uniuscumque merita religiose librabat. Adeo severus in ea mente fuit ut cum olim ad vacantem Cathedralis Dignitatem Seminarii Rector Lucas Cacciapuoti vir doctrina, et ætate venerandus suetum periculum facere deberet, ac Examinatores qui ab ipso candidato litterarum scientia, moribusque fuerant imbuti, ne Judices Magistri fierent, Episcopum enixe rogassent, ut tantum virum a subeundo examine dispensaret, constanter renuit, aliosque Examinatores ea vice suffecit; Dignitatem is per examen nactus urbanum quoddam munusculum ad Antistitem misit, qui cirus de more illud ad donantem remisit.

444 Vacaverat item in Argentina Collegiata Sacerdotium, atque ad illud optabat Sabathinus Crisci morum gravitate, debitaque scientia dignissimus.

Quo-

Quoniam vero is forte tunc apud Sacrum Antistitem Cancellarii vices gerebat, ea de re ipsum Episcopum religio subiit, ne eumdem ad Canonicatum eveherc posset. Tamdiu in id anxius hæsit donec ab Archipresbytero animadversum sibi fuerit numquam Sacerdotii collationem muneris satisfactionem respicere posse, cum hanc menstruum emolumentum abunde compensaret, et constitueret; propterea que cum tamquam dignum extrancum esse habendum. Sopposita ob id omni anxietate religiosus Antistes emeritissimo viro Sacerdotium contulit (*Sum. pag* 415. §. 94.) Aliis quoque Sacerdotiis, beneficiisque nonnisi digniores augebat, et ad ea, quæ Pontifici reservata forent nonnisi pro dignioribus attestationem signabat. Qua de re apud ipsum Regem forti animo, felicique successu egit, ne ad assequenda Cathedralis Sacerdotia Civica potius jura, quam merita valerent.

445 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum, pag.* 505 §. 9. & 10. & *pag.* 506. §. 17. XIV. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 508. §. 40. & 41. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES de prop. scient. *Sum. pag.* 510. § 55. *ad* 56., & *pag.* 511. §. 64. *ad* 66. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 513. §. 77. & *pag.* 514. §. 87., & *pag.* 515. §. 94. XXVI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 516. §. 103. XXXVI. Testis ex off. de prop. exp *Sum. pag.* 517. §. 107. *ad* 109., & §. 111., & 113. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* L. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 522. § 152. *ad* 153.

446 Quemadmodum itaque in ceteris Episcopi muniis sanctissime expletis, in recta item munerum collatione *S. Caroli Borromæi* ei debemus elogium, qui = *Severus arbiter erat in expendendis meritis personarum cum de Ecclesiasticis Beneficiis, & officiis conferendis ageretur. Beneficia enim nisi magis idoneis non dabat, neque in illis dispensandis ullatenus a SS. Canonum dispositione recedebat*; uti ex *Bulla Canoniz.* scribit Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 18.

447 Eodem Justitiæ zelo in dirimendis forensibus quæstionibus ducebatur, Pauperum causas ad se magis pertinere ratus doctum virum iis patrocinandis præfecit. Collitigantibus suam procurationem donabat, cavitque quam maxime ne Curiæ Administri justo majora jura reciperent. Nullas profecto lites a suo Vicario se inscio terminari sinebat, sed rationum momenta, qua juris scientia pollebat, per sese ad trutinam revocabat. Munera, ac donaria a se procul arcens post ipsam dictam sententiam ad donantes remittebat. In dicenda autem sententia nil umquam metui, aut gratiæ dedit, sed jus suum ad justitiæ tramites unicuique tribuebat. Idque tam recte, sapienterque, ut ab ejus sententia numquam fuerit ad Beneventi Metropolitanum, ut moris est, appellatum.

448 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Summ. pag.* 505. §. 8. XI. Testis V. S. D. CONFES. *Sum. pag.* 508. §. 36. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFESS. de prop. scient. *Sum. pag.* 510. §. 54. & 57. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 513. §. 76., & *pag.* 514. §. 86. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 515. §. 95. & *seq.* XXXVI. Testis ex off. de prop. scient. *Sum. pag.* 517. §. 106. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* L. Test. V. S. D. CONFES., & *Secretarius* de prop. exper. *Sum. pag.* 521. §. 149., & *pag.* 522. §. 150. & 151.

449 Quam rarum, quam insitatum, quantisque laudibus id extollendum sit, vel ex eo facile quis assequetur, qui advertat peculiarem hanc Justitiæ laudem fuisse præceteris commemoratam in Bulla Canoniz. S. Laurentii

rentii Justiniani apud Benedictum XIV. *lib. 3. cap. 34. num. 9. cir. fin.*, ibi = *Viri Justitia inde patuit, quod nihil unquam ab illo judicatum rescissum est, ejusdemque SENTENTIÆ INAPPELLABILES habitæ sunt.*

450 Quod autem attinet ad Episcopalium reddituum usum, et administrationem ex iis quæ de Illius Charitate in Proximum diximus satis abunde constat Ven. Antistitem iisdem ita fuisse usum tamquam non suis. Quidquid enim tenuissimæ substentationi supererat, id totum in tollenda scandala alendosque pauperes erogabat. Imo in iis redditibus administrandis tam religiosus erat, et cautus ut germano fratri patrimonialis census diminutionem a se Episcopalibus redditibus aucto roganti, Episcopales reditus, non suos, sed Pauperum esse responderit. *Sum. pag.* 473. §. 139. quod quidem responsum suæ item Congregationis Sodalibus subsidium petentibus dedit. Alias item eidem fratri suo cum duobus filiis ad se venienti aperte dixit per triduum tantummodo posse eos apud se diversari, propterea quod Ecclesiæ redditibus non consanguinei, sed pauperes alendi forent. *Sum. pag.* 516. §. 105. Sed quod præclarius est, ac mirabilius, non modo optimus Præsul superflua erogabat in pauperes, sed sibimet ipsi vel necessaria detrahebat, ut largior, ac liberalior esset in illos; quemadmodum in *tit. de Charit. in Prox.* fuse probatum est, et legitur in *Sum. pag.* 508. §. 38.

451 At qui hæc facit non adeo Charitatis exercet, quam Justitiæ munus. Munus quippe maximum incumbit Episcopis erogandi pios in usus superflua, atque hoc proinde, non solum a Charitate, sed etiam a Justitia descendere tradiderunt S. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7., *& in Epist.* 2. *ad Corinth. cap.* 12. *sect.* 5. Cardinalis Capizucchius in suis controversiis *Controv.* 30. luculenter S. Bernardus in illud Evangelii *Ecce nos reliquimus omnia*, ubi hæc habet = *Res pauperum non Pauperibus dare par sacrilegio crimen esse dignoscitur. Facultates Ecclesiarum sunt patrimonia pauperum, & sacrilega eis crudelitate subripitur quidquid sibi Ministri, & dispensatores, non utique Domini, vel possessores ultra victum accipiunt, & vestitum.* Qui autem non superflua solum, verum etiam necessaria subtrahit, ut egenis opituletur, is quidem non tantum Charitatis, et Justitiæ explet officium, sed in utraque virtute *Heros* est, ac præstantissimus; ceu docet Benedictus XIV. *lib. 3. cap.* 34. §. 31.

452 Nunc venio ad alteram Justitiæ partem, quæ in recte instituenda sociali vita, reddendoque cuique hominum jus suum potissime versatur. Nulla est autem vitæ pars, in qua Ligorius habitualis hujusce virtutis haud præclara dederit, atque indubia specimina. Nam ab ineunte ætate, ac adolescentia cum versaretur in Patria Parentum suorum observantissimus omnem semper adhibuit erga illos obedientiam, et subjectionem (*Summ. num.* 7.) Antequam Patriæ suæ valediceret, et Schalensem Urbem ad novam instituendam Congregationem pergeret, obsequens a Genitore veniam, ac benedictionem expetiit. Fuit autem heroicæ suæ Religionis, ac pietatis nullis ejus commoveri lacrymis, ut ad Crucis vexillum evolaret. Nam ut inquit S. Hierony. *in Epist. ad Heliodor. quæst.* 1. = *Per calcatum perge Patrem, per calcatam perge Matrem ad vexillum Crucis evola, summum genus pietatis est in hac re fuisse crudelem.* Quamdiu vero vixit intimo, ac reverenti amore Patrem prosecutus est, ita ut ipse se in Laicum Congregationis a Filio institutæ obtulerit, quod tamen renuit Alphonsus, ut in *Sum. num.* 9. Pari quoque amore prosecutus semper fuit tum amantissimam Genitricem cujus etiam spiritum ad illius us-

que obitum moderatus est, tum Fratrem, et consanguineos, et affines omnes, quos a sæculi pompis retrahere, et ad æternæ salutis portum salutaribus monitis adducere conabatur. *Sum. num.* 18.

453 Omnibus item singulisque hominum jus suum honorem, obsequium, affabilitatem reddere satagebat. Licet enim splendidissima familia natus, sanctitatis, et Doctrinæ fama, necnon Episcopali Dignitate fulgens, vulgares tamen ipsosque pauperrimos homines mira affabilitate excipiebat: De minimis beneficiis sibi collatis quam maximas grates reddebat. Seculares titulos splendidæ suæ Familiæ debitos vel in urbana etiam salutatione respuens ac aliorum ipse gradus, et conditionem secernens Magnates, ac Præsides reverenti prosequebatur obsequio. Presbyteris, ac Religiosis Viris præter debitam ipsis reverentiam manus quoque deosculabatur. Dei Servos tandem et summopere diligebat, et humili devotione colebat. Nullius denique famam verbo, nutuve læsit.

454 *Ex Proc. Apost. Nuc.* VI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 507. §. 26. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 507. §. 32. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 509. §. 46., & §. 48. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de prop. scient. *Sum. pag.* 512. §. 68. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 513. §. 82., & *pag.* 514. §. 83. XIX. Testis de visu *Sum. pag.* 515. § 98. & *seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum pag.* 518. §. 120. & *seq.*, & *pag.* 519. §. 129. *ad* 31. II. Testis *V. S. D. Director*, & CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 520. §. 135., & §. 139. *ad* 141.

455 Affabilitas autem, quæ *convenientiam Ordinis observat* juxta Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 18: Venerabilis viri Justitiam apprime probat per tradita a Matthæuccio in *Pract. Th. Canon. tit.* 2. *cap.* 3. §. 2. *quoad signa Justitiæ heroicæ*, & *num.* 94. & *seq.*

456 Ex eadem V. Viri sollicitudine jus suum unicuique reddendi eximia illa prodiit animi Religio in satisfacienda operariis mercede. Sive enim Missionarius, sive Episcopus statim ut operarii iniunctum perfecissent opus, vel famulatum præstaverint, illico eis debitam solvi mercedem jubebat. Eo usque in id ejus religio pervenit, ut extremis vitæ annis cum in memoriam revocasset sese adhuc adolescentem in Neapolitano Synensium Collegio lethali morbo fuisse correptum, veritus ne Pater, in cujus potestate tunc Ipse erat, debitam medico mercedem satisfecisset, viginti-quinque aureos ad illius hæredes Neapolim hoc nomine misit, licet et sui Genitoris integritas, et quinquaginta annorum spatium debitam solutionem omnino factam suasissent. Eadem promptitudine Episcopus familiaribus menstruam mercedem elargiebatur. Rigide item vigilavit, ut ab omnibus suæ Congregationis Rectoribus debita operariis merces, aliaque debita persolverentur.

457 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 505. §. 11., & *pag.* 506. §. 21. *ad* 22. X. Testis de prop. exper. V. S. D. Socius *Summ. pag.* 507. §. 29. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 507. §. 33. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 509. §. 49. & 50. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 512. §. 70. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. scient. *Sum. pag.* 518. §. 122 & *seq.* II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 520. § 133.

458 Ne Proximum quoque vel in minimo falleret, atque deciperet mitum in mo-

modum ſimplex, verax, et ingenuus extitit, adeo ut non mendacia ſolum oderit, et areuerit, ſed ſuspensa, vel ambigua, vel obscura verba, vel perplexum de industria, ineertumque sermonem, veluti subdula mendacii tegumenta, ac fidei, et societatis humanæ perniciem deteſtaretur. Tam porro religiosus in eo fuit, ut licet ipse heroica in Proximos miseratione ferreretur, ad salvandam tamen reorum vitam propoſitum olim sibi mendacium vehementissime abhorruerit.

459 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Summ. pag.* 505. §. 12. *& pag.* 506. §. 25. VI. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 507. §. 28. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop exp *Sum. pag.* 509. §. 46. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 512. §. 72. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 514. § 84. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 518. §. 119. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 519. §. 127. *& seqq.* II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 520. § 136. *& seq.*

460 Aptari ergo potest V. Episcopo Ligorio quod de S. Cypriano scribit S. Maximus Episcopus Taurinensis *ser. 6. de S. Cypr.* in anecdotis Muratorii *Tom. 4. pag. 69.* ibi = *Fuit in eo cordis, ac linguæ simplex consensus, atque indivisa Societas. Nam quidquid ori ejus cordis ipsius spiritus intulisset, hoc cunctis audientibus sancta ejus lingua dictabat.*

461 Verum non modo Jus suum hominibus quoad honorem, sed item quoad famam religiosissime reddidit. Numquam de Proximo oblocutus est, ac alienos numquam defectus pandidit, et si quos audiisset in more habebat excusare intentionem.

462 *Ex Proc. Apost. Nuc.* VI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 507. §. 27. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 507. §. 34. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de prop. scient. *Sum. pag.* 512. §. 69. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* XIX. Testis de visu *Summ. pag.* 515. §. 98. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 518. § 117. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 520. §. 132. *ad* 134.

463 Quum itaque satis abunde constet ex iis, quæ hactenus prosecuti sumus omnes omnino Iustitiæ partes V. Ligorium exercuisse; quumque ex superius adductis Testibus eius præsertim *Regularis Observantia* micet, sistere jure possemus, deque Justitia orationi vela contrahere. Quo vero magis hæc ipsa Regularis observantia in eximio hocce Christiano Heroe perfectionis gradum attigisse pateat, de uniuscuiusque nuncupati voti adimplemento agendum est. Sit itaque.

DE HEROICA V. S. D. PAUPERTATE

464 De Paupertate Ven. Antistitis Ligorii dicere incipienti opportunum occurrit, quod de Nolensi Episcopo Paulino scribit Augustinus *lib. 1. de Civit. Dei cap. 10. Paulinus noster Nolensis Episcopus ex opulento Divite voluntate pauperrimus, & copiosissime Sanctus &c. Ibi enim habebat omnia sua, ubi eum condere, & thesaurizare ille* (scilicet Christus) *monstraverat.* Ligorius namque splendidissimæ Familiæ Primogenitis, aulæ honoribus, locupletissimis Nuptiis ultro abdicatis evasit voluntarie pauperrimus, ut ibi thesaurizaret, ubi Christus sibi monstraverat.

465 Eam profecto heroicam Paupertatem, quam viti insedens asello, rudique veste amictus e sua Patria discedens voluntarie pro Christo sectatus est, eam, inquam, per omnes vitæ gradus ad obitum usque constantissime exercuit. Et re sane vera super Paupertatis basem suam Congregationem erexit, instituitque. Non hic commemorabo extremam illam rerum omnium inopiam, qua Schalensis domus, aliæque a se primitus fundatæ maxime premebantur. Illud summatim dicam, quod universas Congregationis domos, supellectilem, sodalesque suos hanc virtutem redolere undique voluit. Ipsis alumnis suorum reddituum usum absque Præsidis venia omnino interdixit; aurum, argentum, vel quid pretiosius aliud a mensa, a cubiculis, ab ipsis singulis Domibus eliminavit. Ipse vero omnium Præses viliore utebatur cubiculo, itaut in suo Collegio apud Jurinos angustam quamdam cellulam tabulis subtus scalam contextam sibi elegerit. Obsoleta admodum utebatur veste, ac adeo undique resarcinata, ut in excutiendo ab ea pulvere in frusta eomminueretur. Veluti pauperem, et egenum vulgo despici gaudens, eodem amictu non modo magnates adibat, sed ad frequentissimam etiam Neapolis Urbem sæpius pergere non erubuit. Hinc olim factum quod ad suum *Portæ novæ* sedile invitatus in ipso illius vestibulo, ut erat sueta veste indutus, fuerit tamquam vilis extraneus ab apparitore repulsus. Tanta injuria risu a se de more excepta, nobiles conscripti Sodales indignati apparitorem objurgant, ac pauperem Alphonsum summo prosequentes honore, et veneratione in suis subselliis collocant. Nummos qui sibi a Doctorum Neapolitano Collegio, a Familia, et ipso Sedili obveniebant, licet Præses apud se numquam retinuit, sed iis juxta Instituti Regulam apud Collegii Rectorem, vel rei familiaris Curatorem sepositis ad levandam egenorum, et Congregationis inopiam utebatur. In zelanda vero Paupertatis observantia adeo rigidus fuit ut alumnum a Congregatione expellendum, Collegii Rectorem ab officio removendum decreverit, qui paupertatis regulas læsissent. Sodales vero omnes proposito majore premio pauperibus in Cœlis a Christo promisso ad paupertatis incommoda læto animo tolleranda roborabat.

466 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 534. §. 2. *&* 3., *pag.* 535. §. 4. *ad* 7., *&* §. 12. XXVIII. Testis *V. S. D. Socius* de visu *Summ. pag.* 538. §. 31. *& seq.*, *&* §. 35. *& seq.*, *& pag.* 539. §. 38., *& seq.* XXXII. Testis de visu *Sum. pag.* 540. §. 50. *ad* 56. *& pag.* 541. § 57 XXXIII. Testis de visu *Summ. pag.* 541. §. 58. *ad* 65., *& pag.* 542. §. 66 *ad* 70. XXXV. Testis de visu *Sum. pag.* 542. §. 74. *& pag.* 543. § 75. *ad* 79. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 543, §. 83. *ad* 85., *& pag.* 544. § 86. *ad* 91. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 544. §. 92. *ad* 95. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 545. §. 99. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 547. §. 119. *ad* 121. *& pag.* 548. §. 122. *ad* 128. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de visu *Sum pag.* 551. § 146. *ad* 152. II. Testis *V. S. D. Director & CONFES.* de prop. exper. *Summ. pag.* 551. §. 153., *& pag.* 552. §. 154.

467 Episcopali charactere insignitus eodem Paupertatis spiritu ferbuit; quemadmodum fusius in vitæ commentariolo narravimus. Iisdem profecto quibus uti solitus erat reconcinnatis, attritisque vestibus Romam conseerandus ivisset, ni eum novis indui Moderator imperasset. Recepta manuum impositione Congregationis vestem haud umquam dimisit. Eam namque

que semper in sua etiam Diœcesi extra Pontificales functiones retinuit, ipsæ violaceæ vestes erant laneæ, pectoralis Crux ex auricalco; quam enim argenteam habebat ad alendos pauperes vendidit. Obsoleto utebatur pallio vili pretio a Judeis Neapolis comparato, una tantum quibus tegebatur fæmoralia habebat. Ipsa papyracea frusta ad adnotationes in iis memoriæ comodo conscribendas diligenter asservabat, dicere solitus paupertatem esse Episcopi characterem. Angustiores Episcopij cellulas eligens ampliores Vicario cessit. Ædium parietes, earumque supellex cœnobitarum paupertatem redolebant. Cubile ex uno constabat stragulo, lanea lodice tecto. Tanta denique erat ædium paupertas, ut ad advenas hospitio excipiendos sæpe sæpius supellectilem mutuo accipere cogeretur. In postremis Episcopatus annis lethali morbo correptus, ac nimia capitis inclinatione ad bibendum impar, in id lignea fistula utebatur. At quoniam Canonici, aliique Primores fistulam ligneam Antistitis dignitate indignam reprobaverant, aliam el familiares argenteam suffecere Antistiti simulantes fuisse ex germanico metallo conflatam. Hac is mente aliquandiu nova fistula usus, ut primum eam novit argenteam abjecit, ligneamque repetiit. Tantam profecto Antistitis Paupertatem magnates ipsi, ipsique proceres, et Episcopi maxime mirabantur summisque laudibus efferebant.

468 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag.* 535. §. 8. *& seq.*, *&* §. 12. *& pag.* 536. §. 13. *ad* 19., *& pag.* 537. §. 20. *ad* 27. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Summ. pag.* 538 §. 37., *& pag.* 539. §. 41., *& seqq. &* §. 44. *ad* 47. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 542. §. 71. XXXV. Testis de visu *Sum. pag.* 543. §. 80. *&* 81. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 545. §. 96. *ad* 98. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 545. § 100. *ad* 103., *& pag.* 546. § 104. *ad* 112., *& pag.* 547. §. 113. *ad* 118. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 548. §. 129. *ad* 131. II. Testis de visu *Sum pag.* 549. §. 133. *ad* 135. III. Testis de visu *Sum. pag. cit.* § 136. *ad* 138 X. Testis de visu *Sum. pag.* 550. §. 139. *&* 140. XXVIII. Testis de visu *Summ. pag. cit.* §. 141. *ad* 144. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag. cit.* § 145. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exper. *Sum. pag.* 551. §. 149. II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFES. de visu *Sum. pag.* 552. §. 154. *&* *seq.* V. Testis de aud. a viden. *Sum. pag.* 553. §. 163. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* II. Testis de visu *Sum. pag.* 553. §. 165. XVI. Testis *Sum. pag. cit.* §. 170. *ad* 174.

469 Episcopali abdicata dignitate cum apud suos Nuceriæ versaretur nummos apud se numquam voluit, sed iis penes Congregationis Vicarium, reique familiaris administrum sepositis ad Missionum expensas, ad alendos pauperes, ac Sodalium necessitates utebatur. Eo usque religiosus extitit, ut a sua Nepte sacra illa icuncula B. V. *Boni Consilii* expetita, quam tota vita apud se retinuerat, haud prius ei dono dare voluerit, quam a Congregationis Vicario facultatem postulaverit, etiamsi omnium Preses ipse foret. Sueta veste contentus novas constantissime respuit, iisdemque semper calceis semel iterumque reconcinnatis ad obitum usque usus est, quæ vigesimo sexto ab illinc anno Episcopus consecrandus comparaverat. Apposita item sibi seni, innumerisque morbis affecto ad edendum argentea arma mensalia procul abjecit, ferreisque uti omnino voluit. Vicario tandem suo, singulisque Sodalibus paupertatem, pretiosum

velu-

veluti thesaurum, caute in Congregatione servandam identidem commendabat.

479 Neque illud prætereundum, quod licet suis ascceticis, moralibus, et Dogmaticis libris, numero plurimis, exstimatione undique expetitis, maximum sibi lucrum captare facile potuisset, quia tamen in eis evulgandis unam Dei gloriam, et animarum salutem respiciebat, neque ullâ auri, vel argenti fame ducebatur, ne obulum quidem in eis lucrari unquam voluit.

471 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 15. *Sum. pag.* 534. §. 1., *pag.* 535. §. 4., & § 10. *ad* 12. & *pag.* 536. §. 14., & *pag.* 537. *post* §. 27. & 28. *pag.* 538. §. 29. & *seq.* XXVIII. Test. V. S. D. Socius de visu *Sum pag.* 338. § 33, & *seq.*, & *pag.* 539. §. 40., & § 43., & *seq.*, & *pag.* 540. §. 48, & *seq.* XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 543. §. 82. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 549. §. 132. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. *Director*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 552. *post.* §. 155. *ad* 158 V. Testis de visu *Summ. pag. cit.* §. 159. *ad* 161., & *pag.* 553. §. 162. *ad* 164.

472 Quanta nam laude sit prosequendus Alphonsus ex divite voluntarie pauper ipse Ecclesiasticus probat exclamans = *Beatus Vir, qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia, & thesauris, qui est hic, & laudabimus eum? FECIT ENIM MIRABILIA IN VITA SUA.* (Eccl. 31.) Ac de nostro Antistite affirmare jure possumus, quod de S. Francisco, S. Bonaventura scripsit in ejus vita cap. 7. = *Nemo tam auri quam ipse cupidus paupertatis, nec thesauri custodiendi sollicitior ullus, quam iste hujus Evangelicæ margaritæ.*

DE HEROICA V. S. D. CASTITATE

473 Castitas est virtus, per quam concupiscentia juxta rationis modum castigatur. Virtus profecto est, qua Cœlestis Sponsus, qui pascitur inter lilia máxime delectatur, accedente præsertim Virginitate, quæ in genere Castitatis dicitur excellentissima virtus, cum consistat in integritate corporis, et omnimoda immunitate a delectationibus, uti docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 152. *art.* 1. 2. & 5.

474 Hanc porro virtutem tanto Alphonsus studio custodivit, ut *Angelus in carne* vivens videretur. In custodiendi quippe mundique tuendi mentis, et corporis integritate non castior fuit, quam cautior, ac in sensus omnes perpetuo vigil. Ex ore namque, e vultu, ex oculis, e statu, incessu, accubatione, sessione, virgineus Dei Famuli candor eminebat. Neque vero tam admirabili hac virtute præstitit postquam lubens, libensque Sacerdos effectus est, sed ab incunte ætate, et a teneris, ut ajunt, unguiculis. Germanus ejus Frater Cajetanus P. Antonio Mariæ Tannoja retulit adhuc pueruluin Alphonsum secum domi degentem, quo involuntarios ipsos tactus inter dormiendum præcaveret, cubatum juxtam manus in sacculum includere fuisse solitum. Cum vero in seculo vitam ageret inter pericula, inter humanæ vitæ blandimenta, inter splendidæ Familiæ comoda a spectaculis retrahebat oculos, puellarum refugiebat aspectum, et consortia vitabat; nuptiisque lectissimæ puellæ Theresiæ de Li-

go-

gorio e Principibus de *Presiccio* aliisque sibi a Patre propositis renunciavit. Nobilis autem ea puella, cujus ipse matrimonium ob Castitatis amorem rejeccrat, Alphonsi sequuta exemplum sese item Deo in Religione devovit.

475 Tota autem vita sagax occasiones aufugit, quæ servandæ Castitati obversari sibi poterant. Tum Missionarius, tum Episcopus cum Mulieres alloquendi necessitas urgeret, id nonnisi eorum testibus, inversaque fronte, oculisve in terram defixis exequebatur. Suæ manus osculum cujuscumque conditionis mulieribus omnino prohibuit; et si forte annueret manus pallio tectas porrigebat.

476 Theologicos tractatus impuritatis actus respicientes tyronibus vetuit. De vitio Castitati opposito concionem habens, ignis instar erubescebat, ac de impuritate silens media ad tuendam castitatem necessaria prolixe exponebat. Quanta vero modestia, et cautione de sexto præcepto scripserit, magis ex ejus operibus nosci, quam verbis exprimi potest. Confessiones excipiens, dum inhonesta peccata audiret, ne minus pura cogitatio suam mentem obriperet plurimum satagebat, idque ut maxime caverent, sæpius tum Sodalibus, tum ceteris Moderatoribus commendabat, præcipiebatque. Cum olim a Magnate quodam Herculani antiquitatis opus minus honestis imaginibus refertum dono accepisset, eas omnes diligenti calamo delevit.

477 Quanto autem zelo Sacer Antistes se gesserit, ut impuritatis vitium e sua Diœcesi procul exularet, ac Castitatis amorem in omnium præsertim adolescentium animos ingereret tum in vitæ Commentario, tum de illius animarum zelo verba faciens exposui. In suo Argentino Episcopio lethali rheumate correptus balneo uti a Medicis jussus pudoris causa constantissime renuebat, doloribus cruciari potius contentus, quam modestiam in minimo lædere. Præcepto vero adactus licet brachia, ceteraque corporis membra nonnisi extremo dolore movere posset, mira tamen anxietate studioque e lectulo descendens lintea sibi stricte admovebat. Eo item in eventu modestiæ suæ etiam post obitum prospicere satagens, sui cadaveris lotionem omnino prohibuit.

478 Tantam viri Castitatem Infernus Christianorum hostis invidens, ut alios bene multos perfectissimos viros, Christianosque Heroes, sic, et Alphonsum in postremo eius vitæ quinquennio licet senem per tentationes, et phantasmata ad extremum fere spiritum vexavit. At ille fortis in fide Cacodæmoni ita restitit, ut cunctorum moderatorum testimonio totas ipse infirmi vitæ in suam Castitatem irruentes strenue vicerit, hostemque compresserit. Constant hæc omnia ex *Sum. num.* 24. *per tot. de Castitate*.

479 In iisdem quoque postremis vitæ annis ad se movendum, ac induendum impar, ne a suo quidem famulo tangi patiebatur. Jussus propterea subncula sudore madida exui mortem subire videbatur, ac incredibili defaticatione satagebat, ut id, quantum debilitatæ vires patiebantur, per sese præstaret. Morti proximus nil sæpius suis curatoribus commendabat, quam in necessario ministerio modestiæ consulerent, intermortuisque manibus suo ipse pudori consulebat. *Sum. pag.* 555. §. 8. *pag.* 530. (*alias* 556.) §. 14. *pag.* 531. (*verius* 557.) *sub init* 558. §. 30. *pag.* 558. §. 36. *pag.* 559. §. 39. *&* 45., *pag.* 560. §. 50., *&* 56. *pag.* 561. §. 65., *& seq.*, *pag.* 562. *pag.* 566. §. 110. *& seq.*, *pag.* 567. §. 115. *pag.* 588. §. 125., *& in Tit. de Obitu*.

480 Jure itaque meritoque tam castum virum Angelum in carne omnes appel-

la-

labant, juxta illud Matthæi 22. 30. *Erunt sicut Angeli Dei in cælo*. Imo vero S. Basilius super Textum Lucæ 20. 36. *Et sunt Filii Dei* dixit, Castitatem non tantum Angelis, sed etiam Deo assimilare, cum subdat, = ibi = *Et hi profecto, qui continentiam servant, Angeli sunt, qui viventes in carne corruptibili mortalium vitam illustrando tuentur. Sunt autem Angeli non ex infimo quovis ordine, sed certe illustrissimi, & nobilissimi. Illi enim carnis nexibus liberi integritatem suam in Cœlis servant, et loco, & natura inviolabiles, & apud summum Regem omnium Deum constituti: At vero illi in terra carnis illecebris, & voluptatibus diu reluctantes, ac Diaboli tentamenta perpetua exercitatione vincentes, incorruptionem Angelicæ puritati parem virtute præcipua ante Creatoris oculos custodierunt*. Et S. Bernardus Epist. 44. inquit = ibi = *Quid Castitate decorius, quæ mundum de immundo conceptam semine, de hoste domesticum, Angelum denique de homine facit? Differt quidem inter se homo pudicus, & Angelus, sed felicitate, non virtute, sed, & si illius castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur*.

481 Et re sane vera SEPTEM Alphonsi CONFESSARII formiter in actis examinati, inter quos etiam ille, qui generalem ipsius *morientis* confessionem excepit, luculentissime affirmant numquam in ejusdem defectibus absolutionis materiam invenisse, proptereaque velut Angelum in carne innocentiæ stolam Creatori suo, uti acceperat candidam reddidisse; quemadmodum jam in *Tit. de Charit. in Deum* fusiori calamo exposuimus. Nulla ergo certe major illius innocentiæ probatio afferri vel exoptari umquam potest. Una enim Confessarii assertione probatam habuit Joannes XXII. S. Thomæ Aquinatis virginitatem, ac innocentiam, uti in ejus Bulla *Canoniz.* §. 4. ibi = *Multi eum in carne mansisse incorruptum existimarunt, quod ejusdem Sancti Confessor publice, & ad nos testimonio fide digno pervenit, coram omnibus die defunctionis ejusdem asseruit dicens, ego Confessionem generalem ipsius sancti audivi, de quo testificor, quia ita inveni eum purum sicut puerum quinque annorum* apud Card. de Lauræa *disput. 32. de virt. heroic. art. 6. pag. 815. num. 66.* Sic item Rotæ AA. ad probandam Castitatem, et virginitatem S. Pii V. *multum detulerunt attestationibus Confessariorum, qui excipientes ejus Confessiones dixerunt nullam se in eo deprehendisse culpam lethalem*; apud Bened. XIV. *lib. 3. cap. 24. num. 60.*

DE HEROICA V. S. D. OBEDIENTIA

482 OBEDIENTIA virtus est *qua exequimur actus a Superiore præceptos, quia præcepti sunt*, uti definit Bened. XIV. *lib. 3. cap. 24. num. 18.* perque eam voluntas propria propter Deum abnegatur juxta S. Thomam 2. 2. *quæst. 104. art. 3.*, eaque demum virtutes ceteras menti insetit, insertasque custodit, ceu scribit S. Gregorius *lib. ultim. moral. cap. 10.* Unde S. Hieronymus exclamat = *O felix, & abundans gratia in obedientia, summa virtutum elausa, nam simplici gressu hominem ducit ad Christum, quia vir obediens loquetur victorias*.

483 Quamquam vero V. Vir Alphonsus in eo vitæ genere versatus sit, in quo fere nulla sibi afferri poterat occasio obedientiæ præstandæ Superioribus utpote qui, et supremus Congregationis Moderator, et Episcopus extitit, heroicæ tamen obedientiæ vivam in se expressit imaginem. Fundamdæ

de enim Congregationis consilium haud primum executioni mandavit, quam a probis, sanctisque Viris P. Thoma Pagano Congreg. oratorii, et P. Ludovico Fiorillo Dominicanæ Familiæ assensum, imo præceptum habuerit. Ab hisce autem ad exequendum opus Stabiorum Antistiti Thomæ Falcoja pientissimo viro commendatus in unaquaque vel minima aggredienda re ejus est usus consilio, imo ad præstandam ei obedientiam, ut semper fecit, sese voto adstrinxit.

484 Fundata inde Congregatione, licet ejus gubernacula teneret, a Directoribus tamen, ac conscientiæ Moderatoribus, ut servus a Domino, infans a Parentibus, omnino pendebat. Hinc ægrotus delicatiores dapes sibi appositas respiens ad Moderatoris nutum sumebat illico. Cruciandi corporis licet apprime cupidus, Confessario jubente a macerationc cessabat. Christi Passionis quamquam amantissimus, ad edendum de ea librum jam comparatus, contrario urgente præcepto, statim destitit. Eumdem inde librum edere jussus morem gessit, eoque tractatum protraxit, quo moderator indixerat.

485 Episcopatum item, quem S. M. Clementi XIII. intimo humilitatis sensu pluries renunciaverat, nonnisi ex obedientia suscepit; Ac sibi suadentibus, ut præter allatas, alias item causas ad detrectandum Episcopatum Pontifici exponeret, ita est allocutus = Præclpienti Pontifici obediendum omnino est = tantaque vi suæ humilitati eo in eventu restitit, ut in gravem inciderit morbum. Post triennium Pastorale munus suis expendens momentis eidem Clementi XIII. resignans, cum Pontifex renuisset, susceptum munus gravis instar oneris obediens retinuit. Eamdem abdicationem quum recusasset S. M. Clem. XIV. obediens acquievit. In eo tandem resignando Sacratissimo Principi PIO Papæ SEXTO propriam voluntatem ejus voluntati devovit, ita ut, et inclinata ætate, et gravissimis, quibus afflictabatur morbis omnino posthabitis, Pastoralem sollicitudinem ad obitum usque, si id a Pontifice jussum, retinuisset. Episcopatus item tempore, totaque vita ad extremum usque spiritum Ecclesiæ canones, ac Romani Pontificis Decreta heroica demissione, et obedientia est executus. Suis tandem Moderatoribus per totum Episcopatus tempus tum quoad pœnitentiæ opera, tum quoad cetera obtemperabat; Imo vero sæpius ad id etiam P. Villani mandatum, utpote totius Congregationis Vicarii Generalis perhumillime postulabat.

486 Abdicato tandem Episcopatu luculentissima edidit heroicæ obedientiæ monumenta. Quum enim Deus ad eum velut aurum in fornace probandum sivisset, ut præter senectutis, ac habitualis morbi incomoda ad sua augenda merita conscientiæ stimulis cruciaretur, a Confessariis jussus ab animi anxietate cessare, cessabat illico; quemadmodum omnes sui moderatores una voce testantur. Quoniam vero ipse ad Obedientiæ nomen, veluti ad omnipotentis vocem venerabundus caput inclinabat, hinc non modo directoribus, sed æqualibus ipsisque inferioribus obediebat. *Sum. num. 25. per tot.*

487 Ex hac autem Obedientia ad Canonizationis effectum argumentum desumi tradit Card. de Laurea in *3. Sent. disput. 32. art. 14. sub num. 420.* Scacchus *de not. & sign. Sanctitat. sect. 4. cap. 2. pag. 252., & seq.*, atque advertunt Auditores Rotæ in Relationibus Canonizationis S. Petri de Alcantara *art. 8. §. Quod desumitur*, Sanctæ Theresiæ *art. 11. per tot.*, ac Sanctæ Catharinæ Ricciæ *3. part. tit. de Justit. sub §. quarto*.

DE HEROICA V. S. D. FORTITUDINE

488 Fortitudo juxta S. Augustinum *lib.* 83 *quæst.* 3. *est considerata periculorum susceptio, & malorum perpessio*. Hac itaque virtute accinctus Ligorius ardua, et difficillima *aggressus est*, aspera, et adversa *subtinuit*; in quibus profecto duobus actibus tota consistit Fortitudinis virtus, uti docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 128. *art.* 1. *in corp.* et Auditores Rotæ *in Relat. S. Thomæ de Villanova* penes Contelor. de Canoniz. SS. *pag.* 627. *& seqq.* §. *Hujus*; necnon Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. *num* 32.

489 Ac primo quidem ardua est aggressus Alphonsus cum blandiloqui mundi deliciis, arridenti sæculo, familiæ comodis, ac maximorum honorum spei heroica animi altitudine valedixit. Non Patris lacrymæ, non blandæ maternæ preces, non amicorum, et affinium consilia ejus animum frangere valuerunt: Quemadmodum fusius in vitæ Comment. dictum est.

490 Pari animi fortitudine sibi apposita superavit obstacula in nova congreganda Presbyterorum Familia. Haud enim affinium convicia, et irrisiones, necnon sibi adversa Apostolicæ Missionis Congregationis studia eum a proposito revocarunt. Uno enim ipse Divino fretus auxilio, ac summorum virorum Ludovici Fiorilli, necnon Stabiorum, et Scalæ Antistitum, suique Moderatoris consiliis utens, persecutionum fluctus, irrisiones, et obstacula vicit. Pari fortitudine fundatam Congregationem semel, ac bis ab interitu revocavit. Quamquam enim invidus Cacodæmon neonatæ Congregationi funus paraverit ad evertendum Institutum Sociorum menti consilium suggerens puerorum Institutionis, maluit tamen Alphonsus a socils deseri, quam Missionum propositam, et vocationem immutare. Nec frustra. Nam messis Dominus novos sibi operarios et numero plures, et Apostolico zelo ferventes misit, quibus is brevi non modo per totum utriusque Siciliæ Regnum, sed per Pontificiam item ditionem Institutum mire propagatum vidit. At Infernus hostis ægre ferens ab Alphonsi fortitudine frangi novas molitur artes, novasque in eum, omnesque Sodales persecutiones excitat. Sed pari fortitudine in novo hocce conflictu victor evasit Alponsus. Tanta enim mansuetudine suam, suorumque innocentiam ostendit, ut ab heroica in Adversarios charitate, nihilum quidem deflexus ex ipsis persecutionibus majus a Deo instituti incrementum obtinuerit.

491 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp per postremos annos 25. *Sum. pag.* 578. §. 1. *&* 2. XXVIII. Testis V. S. D. *Socius* de prop. exper. *Sum. pag.* 582. §. 33. *ad* 36. XXXIV. *V. S. D. Socius* de visu *Sum. pag.* 584 §. 60. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 584. §. 63. *&* *seq.*, *&* *pag.* 585. §. 66, *&* *seqq.* XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. scien. *Sum. pag.* 586. §. 73. *ad* 78. *&* §. 81. *ad* 85. XXXVIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 587. §. 86. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis auritus primi gradus *Sum. pag.* 592. §. 129. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de visu *Sum. pag.* 597 §. 170 *ad* 177. II. Testis *V. S. D. Director*, *&* CONFES. de prop. exper. *Sum. pag.* 598. §. 180. *ad* 183. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 600. §. 198. *&* *seq.*

492 Ex his profecto heroica Alphonsi Fortitudo luculentissime inicat juxta illud Apost. ad Philip. 4. 13. = *Omnia possum in eo, qui me confortat*, et Regi Vatis psalm. 26. 3. *Si consistant adversum me Castra non timebit cor meum*

meam, si exurgat adversum me prælium in hoc ego sperabo. Et in Sanctis Fundatoribus ex hujusmodi adversitatibus heroicam adstruunt Fortitudinem Rotæ Auditores, ut in Relat. S. Cajetani Thienei *tit. de Fort. post init.* S. Petri Regalati eod. tit. §. hanc sane, S. Theresiæ etc.

493 Ardua est item aggressus dum in ipso ætatis flore vix dato Ecclesiæ nomine se totum Apostolico muneri mancipavit, vitiis ubique, scandalisque omnibus bellum indixit, itinerum incomoda pertulit, famem, sitim vitæque asperitatem haud formidavit. Quo peccatores ad Christum converteret ingentes exantlavit labores, sudavit, et alsit. Adamantino pectore indutus in Insectandis vitiis, in scandalis ubique tollendis nullam habuit personarum acceptionem, nihil umquam metui vel gratiæ dedit; ceu *tit. de Prudentia* probatum est. Valetudine licet fere semper infirma, a concionando, a confessionibus audiendis, habendisque Missionibus numquam abstinuit. Ubique pravas diremit consuetudines, extinxit odia, facinorosos homines, prostitutasque fœminas ad Christianæ vitæ sobrietatem adduxit; ut in *tit. de Charit. in Prox. quoad spirit. per tot.*, *& Sum. pag* 586. §. 83. *pag.* 587. §. 88. *pag.* 592. §. 130. In hoc sane ærumnosissimo munere quot curæ, quot sollicitudines, quot diversa studia subeant inter diversos afflictorum clamores, inter diversa pravorum hominum genia, inter protervas potentium virorum mentes, quanta propterea in id Fortitudine sit opus intellectu magis, quam verbis assequi potest; juxta illud Chrysostomi *in* 2. *ad Cor. hom.* 25. *num.* 2. ibi = *Cogita quid nam hic pertulerit, qui non unius domus, sed Urbium, & Populorum curam gerebat, & pro tantis rebat, eum tot essent, a quibus vexabatur, ipseque solus esset, tantaque pateretur, eaque sollicitudine afficeretur, ut nullus Pater pro filio in pari cura versetur* = Quæ de re ad heroicam S. Francisci Xaverii Fortitudinem retulere Rotæ Auditores *ejus labores pro Dei amore, & animarum salute susceptos* apud Bened. XIV. *lib. 3. cap.* 24. *num.* 36.

494 Nec minori Fortitudine opus ipsi fuit post nactum Episcopatum ad reformandos gregis universi mores, ad coercenda vitia, ad crimina vindicanda. Ubi de gregis salute, ac Pastorali cura ageretur non intuebatur molestias, contemnebat difficultates, pericula, ac detrimenta nulla exhorrebat. Concepta firmiter divinæ opis fiducia, huic innixus, erecto, fortique animo ardua quæque, ac difficillima adoriebatur. In aggrediendis vero rebus, quæ ad incrementum divinæ gloriæ, publicamque utilitatem conducerent omnia in id studia, ac diligentiam conferebat. Christianæ plebis eruditioni maxime necessarium ratus novi Templi ædificium S. Mariæ ad Vicum injectis difficultatibus, oppositisque obstaculis haud animum despondit, haud sese dejecit, sed ipsos petens Neapolitanos Judices apud eos Ecclesiæ suæ causam viriliter peroravit; Imo vero ingentem pecuniæ vim de suo contulit quo optatum ædificium ad complementum adduceret. De eximia item viri justitia dum agerem retuli apostolico pectore apud Regem cavisse, ne ad assequenda sua Cathedralis Sacerdotia Civitatis potius jura, quam merita valerent. Heroica æque prudentia, ac Fortitudine a Clero suo textilium pinnatorum usum avulsit, ejusque disciplinam promovit. In coercenda etiam licentia, ac populo in officio continendo ita se ad labores assiduum, ad dura, et aspera fortem, ad pericula impavidum, ad injurias patientem, ad illecebras voluptatum invictum præstitit, ut ejus animum nec mollia, et blanda dissolverent, nec ulla adversa dejicerent. Privatis primum monitis, paterpisque amplexibus potentem quemdam Ecclesiasticum a turpi, publi-

eoque scandalo revocare aggressus resipiscere recusante m nulla ejus præpotentia perterritus in carcerem trusit. Convicia quoque, ac ptobra cujusdam Presbyteri a beneficio assequendo jure repulsi heroica patientia tulit. Pari silentio gravissimas pert ulit injurias a maleferiato viro sibi illatas ob fratrem scandali causa e Diœcesi exulatum. Rescivit olim facinorosum hominem se ad necem conquirere propterea quod illius pellicem in vincula conjecerit, ac lætus exclamavit libenter mortem pro suo grege, ejusque salute subiturum. Sed numquam historiæ finem imponerem, si complecti singula vellem, quæ fortis Antistes Ligorius vel pro tuenda Ecclesiæ suæ immunitate, vel reformando grege, atque Clero, vel procuranda Ovium salute, scandalisque tollendis patientissime tulit; ac ea referunt.

495 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 578. *in fin.*, *& pag.* 579. §. 4. XXVIII. Testis V. S. D. *Socius* de prop. exp. *Sum. pag.* 581. §. 32., *& pag.* 582. §. 37. *ad* 41. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 585. §. 65 XXXVII. Testis V. S.D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 586. §. 81. XLIV. Testis V. S. D. SECRET., ET CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 588. §. 101. *ad* 105. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 592. §. 131. *ad* 135. IV. Testis de visu *Sum. pag.* 593. §. 146., *& seq.*, *& pag.* 594. §. 148. *ad* 152. XVI. Testis de visu *Sum. pag.* 595. §. 156. XIX. Testis de visu *Sum. pag. cit.* §. 157. *ad* 159. XXXIV. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 596. §. 163. ad 166. XXXVI. Testis ex off. *Sum. pag. cit.* §. 167. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXIX. de ptop. exp. *Sum. pag.* 601. §. 204. *ad* 206.

496 Tacita hæc injuriarum perpessio in promovenda Ecclesiastica disciplina, ac mira illa constantia ad ipsam subeundam mortem in criminibus vindicandis heroicam certe Alphonsi Fortitudinem, ac Apostolicam invicti animi firmitatem ostendit, ac firmitatem, inquam, illam quam meritis laudibus in S. Carolo Borromæo extollit Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 9. ibi = *In Bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi legitur paratum se illam ostendisse animam suam ponere pro tuendis Ecclesiæ juribus, & Ecclesiastica restituenda, & conservanda auctoritate, licet alioquin mitissimus, & clementissimus esset vir, ita ut calumnias, contumelias, & graves patientissime tulerit persecutiones, & oblata aliquando indicia proditionis vitæ suæ neglexerit.*

497 Illud vero vel magis mirabilius in Alphonso fuit, qui natura erat ignea, irritabili, subitisque concitationibus obnoxia. Qua de re majore ipsi animi fortitudine opus erat, ut in se illatas contumelias, et irascendi occasiones æque, pacatoque animo ferret. Illud unum specimenis loco referam ipsum quo probra, ac iodigna nomina in se innocentem impudentissime conjecta serena pro Christo fronte perferret propriam ferro sauciasse manum, suoque cruore inde manante in quadam schedula scripsisse = *Mi Jesu omnia propter Te* = Eamdemque schedulam ad Crucifixi pedes obtulisse *Sum. pag.* 599. §. 192.

498 *At quia non in mari tantum, aut prælio Vir fortis apparet, sed exhibetur & in lectulo virtus*, ut ait Seneca apud Perald. *in Sum. virtut. Tom.* 1. *p.* 6. *cap.* 4. *p.* 280. *in princip.* Sic Alphonsus non modo in hominum prælio, sed etiam in lectulo, in perferendis nimirum diutinis, acerbisque ægritudinum molestiis se Fortem exhibuit. Non hic commemorabo continua illa malæ valetudinis incomoda, quæ tamen ipsum ab Apostolico, et Episcopale munere numquam retardarunt. Vel ab ipsis Apostolici cur-

sus

sus primordiis gravem in morbum incidit, ac nonnisi præsentissima Deiparæ ope e mortis faucibus ereptus est. Vix tamen convaluerat ad Missiones invitatus, propriæ statim oblitus valetudinis se totum lucrandis peccatoribus dedit. A Clemente XIII. Episcopus renuntiatus præ angustia lethali morbo corripitur. Hortantur Sodales, ut Pontifici vitæ quo versabatur discrimen exponeret si forte ille ad tale nuncium ab eo gravi onere liberaret. Forti tamen animo Alphonsus obstitit, illud suis repetens = præcipienti Pontifici omnino esse obediendum = Episcopus consecratus ter lethaliter ægrotavit. In Agathensi primum Urbe insalubri Cœlo sita; Inde in Civitate Airolæ, dum sacræ visitationi vacaret; ac tandem Argentii. S. Agathæ tam graviter ægrotavit, ut Sacro Christi Corpore ad felicem exitum Viatico eum munire opus fuerit. Inter angores vero tanta Alphonsus patientiæ, ac heroicæ in Deum uniformitatis monumenta dedit, ut Cathedralis Canonicis, Magistro Caputo Seminarii Rectori, ceterisque assidentibus exempio fuerit, et admiratione; eum tamen Deus ad Populi sui utilitatem ab illo vitæ discrimine revocavit. A prima hac ægritudine vix tantisper levatus, et a Medicis Nuceriam repetere jussus, dum ibi forte reseiret prostitutam fœminam a Diœcesi procul expulsam Episcopi discessum nactam eo revertisse, suæ illico salutis oblitus citus Diœcesim revertitur, perditique pudoris fœminam sibi acceltam gravissimis, paternisque monitis ad Christum convertit.

499 Diœcesim perlustrans cum Duratiani Oppidum cisio vectus pergeret, vectoris inscitia trino casu everso curru brachio luxatur. Infortunio nihil omnino commotus patiens Antistes nec vectorem redarguit, nec de luxatione conqueritur; sed eo spreto incomodo, doloreque, unam hanc vocem emittens = *Gloria Patri* = vix ad locum perventus Sacram Visitationem aggreditur, Pastorali labori dat operam, ac omnia sacra operatur.

500 Parem animi constantiam *Airolæ* ostendit dum ibi Sacræ Visitationis laboribus fractus gravem in morbum incidit. Sueta enim patientia, animique altitudine morbi tulit incomoda, ac querelæ loco per ignitas aspirationes Deo offerebat angores.

501 Gravissima tandem, ac cæterarum periculosior, atque diuturnior ea fuit ægritudo, quam anno 1769. Alphonsus Argentii pertulit. Catharrali enim febre, ac sciaticæ doloribus pro suarum Ovium salute a bono Pastore posthabitis cum octiduas Missiones per se instituisset in acerbissimos arthritidis cruciatus incidit, quibus nec lectulo orizontaliter jacere, nec ullum corporis membrum absque acerbissimo dolore movere valebat; adeo ut sedi fixus hærere debuerit. Inter hujusmodi cruciatus ad plures menses protractos ne leviter quidem questus = Deo gratias = repetebat. Acri humore colli vertebras mordacius depascente inclinatum ipse in pectus mentum tenere cogebatur; ex barbæ propterea perfricatione lethale ulcus subtus esophagum ceteris morbis accessit. Ex hujusmodi ulcere a quotidiana febricula alto licet fœtidum pus quotidie manaret, numquam tamen de eo est questus Antistes. E fœtore tandem Medici subodorati quod erat, per vim elevato mento, occultum, ac profundum ulcus ad pectus usque perrectans advertunt. Eo morbi vis devenerat, ut iidem sacrum Antistitem ad lethum properantem sacris extremis muniri mandaverint. Inter hæc dolentibus omnibus unus Alphonsus nihil omnino commotus majores a Deo cruciatus expetebat, et ad subeundam mortem paratissimus devotos sensus sibi animam acturo suggerendos dictavit. Licet vero morbus per annum pertinaciter perdurasset, ita ut contortis colli

li vertebris obstipo collo in reliquam vitam remanserit, quin bibere sine fistula posset; numquam tamen quotidianos pietatis actus, ac si bona uteretur valetudine, intermisit. Quotidie Missæ sacrificio coram se oblato devotus intererat, et sacra synaxi reficiebatur. Sæpius per diem cum socio mentali orationi vacabat, cum eoque alternatim Rosarii decades ingeminabat, ac sacros sibi legi libros satagebat. Vim ab ipso languore sumens unam semper Dei gloriam, et animarum salutem alta mente volvebat. Vicarium item Generalem sæpius accitum ad gregis vigilantiam hortabatur, mutuaque cum eo consultatione de gravissimis negociis agebat. Remissa tantisper morbi vi, licet curvato collo, et ad motum fere impar, ad animarum salutem litterarios labores, et concionandi munus repetiit. Uno verbo: demirabantur omnes heroicam Antistitis fortitudinem, ipsumque patientiæ miraculum, et nostri ævi *Jobum* vulgo appellabant.

502 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 579. §. 5. *ad* 11., *& pag.* 580. §. 11. *ad* 18. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 582. §. 41. *ad* 43. *pag.* 583. §. 44. *ad* 53., *pag.* 584. §. 54. *ad* 58. XXXVIII. Testis de prop. exper. *Summ. pag.* 587. §. 90. *ad* 92. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exper. *Sum pag.* 589. §. 106. *ad* 111., *& pag.* 590. §. 112. *ad* 118. *& pag.* 591. §. 119. *ad* 128. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 592. §. 136., *& pag.* 593. §. 137. *ad* 145. III. Testis de visu *Sum. pag.* 593. §. 144., *& seq.* IV. de visu *Sum. pag.* 594. §. 153. VIII. Testis de visu *Sum. pag. cit.* §. 154. XXXVI. Testis ex off. de visu *Sum. pag.* 596. §. 168. *&* 169. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XXII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 599. § 193. *& pag.* 600. § 195. *ad* 197. XXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 600. §. 200. XXV. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 600. §. 201. *ad* 203.

503 Quoniam vero cum de heroica Alphonsi uniformitate in Deum agerемus, heroicam illius patientiam ostendimus in perferenda multiplici morborum catastrophe per postremos annos duodecim, quibus Nuceriæ vixit; Hinc illud dumtaxat innuimus a memorata Argentii ægritudine per septem inde, et decem annos colli incurvationem, auditus, visusque amissionem, molestissimam inde herniam, totius corporis immobilitatem, ac dolorosissimam tandem iscuriam, sive urinæ suppressionem ad obitum usque ita patienter substinuisse, ut nullam umquam querulam vocem emiserit, suique Confessarii nullum umquam in eo impatientiæ noevum notare valuerint, ceu fuse probatum est in *tit. de Fide*; et constat etiam.

504 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de visu *per postremos annos* 25. *Sum. pag.* 578. §. 3., *& pag.* 580. §. 18. *ad* 21., *& pag.* 581. §. 22. *& seqq.* VI. Testis de visu *Sum. pag. cit.* §. 24. *ad* 27. VIII. Testis de visu *Sum. pag. cit.* §. 28. *ad* 31. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exper. *Sum. pag.* 584. §. 59. XXXIV. Testis V. S. D. Socius de visu *Sum. pag. cit.* §. 61. *&* 62. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 585. §. 68. *ad* 72. XXXVII. V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 586. §. 79. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 587. §. 87. *&* 89. *&* §. 93. *ad* 95. *pag.* 588. §. 96. *ad* 98. XL. Testis V. S. D. *Medicus* de prop. scien. *Sum. pag.* 588 § 99. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* XXI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 595. §. 160. *&* 161. *pag.* 596. §. 162. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de visu *Sum. pag.* 597. §. 178. *&* 179. II. Testis V. S. D. *Director*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.*

598.

598. §. 184. *ad* 187. XI. Testis de visu *Sum. pag.* 598. §. 190. *& pag.* 599. §. 191.

505 Quæ cum ita sint dicere jure merito Ligorius poterat cum Apostolo 2. *ad Cor.* 12. 10. *Placeo mihi in infirmitatibus meis &c. in angustiis pro Christo.* Rationem heroicæ hujus patientiæ in Christi Famulis expendit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 123. *art.* 8. *in cor.* inquiens: *facit virtus Fortitudinis, ut ratio non absorbeatur a corporalibus doloribus, tristitiam enim animalem superat delectatio virtutis, in quantum homo præfert bonum virtutis corporali vitæ.*

506 Perseverantia demum, quæ Fortitudinis pars est, quæque illam cæteraque virtutes prætioso veluti diademate coronat, in hocce Apostolico Viro dilucide appáret, pulcherrimeque micat. Non enim vitæ ratio ab eo in ipso adolescentiæ flore suscepta ærumnis undique plena, non diurnæ, ac nocturnæ curæ, non jugis, ac numquam intermissa librorum elucubratio, non ipsa denique nonagenaria ætas eum ab instituto fregerunt, vel ab heroicarum exercitatione virtutum hilum quidem retardarunt. Eam angelicam, ut ita dicam, salutationem qua quotidie a teneris unguiculis Mariam colere cœperat; pium illud exercitium, cui se adolescentulum assuefecerat; eam carnis castigationem, qua corpusculum a tenera ætatula domuit, ad senium usque protraxit, ceu videre est *in Summ. num.* 27. *per tot. de Perseverantia.*

507 Ex hacce vero perseverantia Fortitudinem argui nemo certe non videt. Non posset profecto Alphonsus nisi cælesti roboratus Fortitudine tot, tantaque substinere pericula, omnesque virtutes ad heroicitatis fastigium indefesso labore ad extremum usque spiritum exercere. Hinc S. Bernardus *Epist.* 129. *num.* 2. *col.* 139. *vol.* 1. *oper.* scribit, quod Perseverantia *soror est Patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, propugnaculum Sanctitatis; tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem Fortitudo.* Quæ quidem perseverantia eo clarior in Ven. Alphonso lucet, quo graviora fuere, quæ per totum vitæ spatium substinuit, quoque diuturnior ejus vita fuit. Ex qua quidem diuturnitate non modo uni Fortitudinis virtuti, sed omni omnino virtutibus major splendoris cumulus accedit, uti docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 137. *art.* 1. ibi = *Opus virtutis potest habere bonitatem, ac difficultatem ex duobus; una quidem modo ex ipsa specie actus, quæ accipitur secundum rationem proprii objecti, alio modo, EX IPSA DIUTURNITATE TEMPORIS; nam hoc ipsum, quod est diu insistere alicui difficili, specialem difficultatem habet, & ideo diu perstitere in aliquo bono usque ad consummationem pertinet ad specialem virtutem* = ac prius *qu.* 123. *artic.* 2. *in corp.* de Fortitudine loquens, ait = *Nomen Fortitudinis dupliciter accipi potest, uno modo secundum quod absolute importat quamdam animi firmitatem, & secundum hoc est generalis virtus, vel potius conditio cuiuslibet virtutis, quia sicut Philosophus dicit in* 2. *Ethic. ad virtutem requiritur firmiter, & immobiliter operari.* Et in nostris terminis ponderant Auditores Rotæ in Relatione Canonizationis Sanctæ Theresiæ *part.* 2. *artic.* 9. *de Invict. Fortit.* §. *Primo ex eo.*

DE

DE HEROICA V. S. D. TEMPERANTIA

508 Temperantia altera ex Cardinalibus Virtutibus definitur a Sancto Augustino *de lib. arb. affectio cohærens, & cohibens appetitum ab iis, quæ turpiter appetuntur*. Unde idem scripsit, quod Temperantiæ *officium est contemnere omnes corporales illecebras, laudemque popularem*, ut in *lib. de morib. Eccles. cap.* 19. *tom.* 1. et S. Thomas 1. 2. *quæst.* 61. *art.* 5. docet, quod hæc virtus in eo sistit, *quod terrenas cupiditates neciat*.

509 Nescivit profecto terrenas cupiditates Alphonsus, qui concupiscentiæ motus ita frænavit, ut virginitatis candorem nullo umquam, non dicam crimine, sed ne noevo quidem maculaverit; quemadmodum *Tit. de heroica Castit.* fuse probavimus: Quod quidem heroicæ Temperantiæ argumentum est, ut bene Cornelius a lapide in 1. *ad Corinth.* 7. 34. *pag.* 280. *num.* 231. ibi = *Virginitas, & cælibatus per se est pars Temperantiæ, eiusque actus heroicus elicitus a summa Castitate, fortitudine, et luctu, est perfecta refrænatio concupiscentiæ*. Et S. Gregorius *Oper. tom.* 1. *pag.* 228. *edit. Romæ lit. D. in fin.* ibi = *Nec si se magnis agonibus pudicitiæ corpora subjugantur*, et Card. Bona *in manuduc. ad Cœlum cap.* 31. *num.* 2. = *Castitas ardua est inter tot libidinis incentiva*.

510 Ejus Temperantia maximopere luxit in edomandis iræ motibus. Adversus enim perturbationes animi summa vi collnctatus, eas non modo sedavit, sed subjecit omnino, ac veluti injecto fræno coercuit. In tanta rerum gerendarum varietate homo in diversa distractus in id continenter vigilavit, ne ab ira, vel in ipsis subitis, ac inopinatis eventibus a domestico veluti hoste ex insidiis caperetur. Quare natura donatus cum esset elastico, irritabili, ignitoque temperamento inter innumeras irascendi occasiones, ne subirasci quidem visus est. Quanta porro virtute, ac vi ad igneam compescendam naturam opus ipsi fuerit illud documento erat, quod oris induceret ruborem.

511 Frænavit item oculos qui ab ipsa prima ætate a spectaculis oculorum aciem refugit, totaque vita oculis fere semper humo fixis incessit. Frænavit linguam cum altum silentium nonnisi ad Dei gloriam, et animarum salutem rumperet, ac otiosos sermones constantissime abhorrens cum hominibus non ad animi recreationem, sed ad unam necessitatem conversaretur, et non nisi necessaria verba depromeret. Id porro luculenter probatum est in *superiori Tit. de Fortitudine*; necnon repetunt Testes.

512 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Summ. pag.* 608 §. 1. XXXVII Testis de visu *Sum. pag* 609 §. 20. XXXIV. Testis *V. S. D. Socius* de visu *Sum. pag* 610. §. 21 XXXV. Testis V.S.D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 610. §. 6. *ad* 19. XXXVI Testis V. S. D. CONFES de prop. exp. *Sum. pag cit* §. 30, & *pag* 611. §. 34. & 35. XXXVIII. Test. de visu *Sum. pag. cit.* §. 36., & *pag.* 612. §. 41. XLIV. V. S. D. *Secret.*, & CONFES de visu *Sum pag.* 614. §. 60. *ad* 64. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 615 §. 66. & *seq.* IV. Testis de visu *Sum. pag.* 616. §. 75. & §§. 77. & 78. XXV. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 617. §. 82. XXVI. Testis V. S. D. *Secretarius* de visu *Sum. pag.* 617. §. 88. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* V. Testis de visu *Sum. pag.* 619. §. 101. & *seq.* = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* VIII. Testis de visu *Sum. pag.* 620. § 110. & *seq.* XXIII. Testis de visu, et aud. a viden. *Sum. pag.* 620. §. 115. LI. Testis V. S. D. Cancellarius de prop. exp. *Sum. pag.* 622. §. 131. & *seqq.*

Ex

513 Ex hujusmodi vero passionum mortificatione V. Alphonsi Temperantia Imo huiusce Virtutis heroicitas per sese facile patet. Nam ut inquit Card. de Lauræa disput. 32. art. 6. = *Omnes fideles conantur penitus reprimere passiones, & paucissimi ad hoc perveniunt, ideoque qui id assequuntur dicuntur HEROES, ET SIMILES DEO.*

514 Sed ad virtutes gressum faciamus, quæ ad *Temperantiam tamquam ad genus suum referuntur, & sunt abstinentia, & sobrietas*, ut inquit Benedictus XIV. *lib. 3. cap. 24. num. 39.* quæque suadent *a cibo, potuque pro sola corporis castigatione cessationem*, juxta S. Augustinum *de Fid. ad Petr.* Nam in utriusque exercitatione virtutis tam rigide se se gessit Ligorius, ut ejus acta vetustiorum Anacoretarum vitam exhibeant. Id vero facile assequemur si illius cibi, potusque tum *qualitatem*, tum *quantitatem* paulisper attendamus. Ad qualitatem quod attinet satis superque constat perpetuo more abstinuisse a vino, liquoresque omnes omnino vitasse. Nonnisi enim in inclinata ætate Medicorum, et Moderatorum jussu ad fovendum stomacum, viresque substinendas modico vino usus est. Ejus cibus pravus, parvusquo erat. Ad prandium tam Missionarius, quam Episcopus jentaculo dumtaxat, fructibusque vescebatur. A carne semper abhorruit, vel vix eam degustabat. Delicatiores cibos In Missionibus sibi dono datos vel recusabat omnino, vel si id vetasset urbanitas, ad plures sequentes dies seponebat, donec sibi, sociisque acidi in mensam apponerentur. Sodalibus autem jussit, ut inter Missiones habendas a cupediis, pullis, aliisque delicatioribus cibis ad abstinentiæ exemplum abstineant. Missionum vero præsides præscriptæ mensæ aliquid superaddentes severe objurgabat, puniebatque. In Congregatione cum esset frequenter per hebdomadam humi stratus cibum sumere consuevit. Quotidiano jusculo amarissimum fructicem *aloem*, *absinthium*, aliasque fastidiosas herbas immiscebat, quem morem ab adolescentia susceptum tum inter suos, tum in Episcopatu, tum demum per postremos vitæ annos ad obitum usque servavit; ac ita amarum idem reddebat jusculum, ut ejus reliquias vel ipsi famelici, ipsique feles omnino respuerent. A fructuum primitiis, quæ Deo offerebat, semper abhorruit, ipsosque inde fructus, si gustu forte gratos, sale amaros reddere satagebat. Episcopus, instructa familiaribus suis frugali mensa, industrie ipse ab obsonio, carneque abstinebat; quamquidem comunem mensam caritatis anno ad alendos pauperes imminuit, ad quos opitulandos vel ipso se necessario alimento privabat. Pullos, selectos cibos, ferculosque ita semper a sua mensa procul arcuit, ut etiamsi illi nobiles advenæ assiderent, epulas quidem necessarias apponi jubebat, sed vulgares, quibus plerique hominum comuni usu vescuntur; dicere solitus = Regum non Episcoporum esse lautiorem mensam instruere = Hinc præter cetera oblatum olim acipenserem recusans salitas sibi caras respondit. Nullam sane curam de cibo sibi umquam cepit, nec male conditum abhorruit. Hinc numquam adduci potuit, ut imperitum coquum dimitteret. Et si Antistes sacra lectione cibum condiebat; qua de re in cujuscumque etiam convivæ præsentia anagnoste utebatur; S Augustini imitatus exemplum, qui *in ipsa mensa magis lectionem, vel disputationem, quam epulationem potationemque diligebat*; ut scribit Possidius *in Ejus vita cap. 22.*

515 Senio tandem, morbisque confectus Alphonsus epulas de more amaris herbis depravabat. Quo vero pulte carneo jusculo condita vesceretur tum Medici, tum Moderatoris jussu opus fuit. Eorum item nonnisi jussu

amerieana potione matutinam levavit inediam. Ex pisciculis sibi seni ægrotoque appositis relicta pulpa, caput dumtaxat ore terebat. Peculiares epulas, vel delicatioris quid obsonii respuebat omnino; urgente vero præcepto, illud vix degustatum in sequentes dies industrie cuandabat, donec eo putrido vesceretur.

516 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *per postremos annos* 25. *Sum pag.* 608 § 2., *&* §. 5. *ad* 8. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 624. §. 11. X. Test. de visu *Sum. pag.* 609. §. 19. XI. Test V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 624. §. 14. *&* *pag.* 625. §. 15. XII. Testis de aud. a viden. *Sum. pag.* 626. §. 26. XXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 626. §. 29. XXIV. Test. de visu *Sum. pag.* 626. §. 30 XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Sum. pag.* 627. §. 35. *ad* 38. XXXII. Testis de visu *Sum. pag.* 629. §. 54. *ad* 56. XXXIII. Testis de auditu a viden. *Sum. pag.* 630. §. 61. *ad* 63. XXXIV. Testis V. S. V. *Socius* de visu *Sum. pag.* 610. §. 23. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 631. §. 78. *ad* 80. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 612. §. 42. 46. *ad* 49. *&* *pag.* 613. §. 50. *ad* 53. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de visu *Sum. pag.* 615. §. 65., *&* *pag.* 634. §. 99. *&* *seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 615. §. 69. *ad* 72. II. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 637. §. 124. XXVI. Test. V. S. D. *Secretarius* de prop. exp. *Sum. pag.* 617. §. 84., *&* *seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 618. §. 91. *ad* 99. II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 640. §. 142. *&* *seq.* XXXVI. Testis de visu *Sum. pag.* 619. §. 105. *ad* 108. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* VIII. Testis de visu *Sum. pag.* 620 §. 112. *&* *seq.* XXI. Testis V. S. D. *Medicus* de prop. exp. *Summ. pag.* 620. §. 114. XXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 620. § 116. XXXVII. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 621. §. 117. *ad* 119. XL. Testis de aud. a viden. *Sum. pag.* 621. §. 122. *&* *seq.* XLIV Testis de visu *Sum. pag.* 621. §. 126. L. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exper. *Summ. pag.* 622. §. 128. *&* *seq.*

517 In mortificando itaque gustu, in se abstinendo a carne, vinoque, in amaris demum reddendis epulis per aloem, absynthium, aliasque fastidiosas herbas, celebriores Apostolicos Viros V. Ligorium æmulatum fuisse videtur, scilicet S. Ludovicum Bertrandum, in cujus causæ *relatione Tit. de Temperantia refertur fere semper immiscuisse (in cibis) aloem fructicem amarissimum*; uti apud Benedictum XIV. *lib. 3. cap.* 28. *num.* 17. S. Petrum de Alcantara, qui *palatum amaris nastruiii foliis*, *& granatiliæ*, *ut dicunt*, *& fellis potu amaricabat*, ceu scribit Card. de Laurea *in 3. sent. tom. 2. disput. 32. art* 10. *num.* 569. ac tandem S. Franciscum, *qui cocta cibaria sanitatis tempore vix admittebat*, *& raro: admissa vero aut conficiebat cinere*, *aut condimenti saporem admistione aquæ ut plurimum reddebat insipidum*, ceu scribit S. Bonaventura in ejus vita *cap.* 5. *de aust. vitæ*.

518 Ex his quæ hactenus de cibi *qualitate* delibavimus, exigua item *quantitas* apertissime patet. Patet enim tam parce cibo uti fuisse solitum, ut perpetuum videatur servasse jejunium. Non hic commemorabo asperum vitæ genus tum maxime ab eo susceptum, cum Congregationis suæ prima fundamenta jecit, quo sane tempore duro, pravoque pane, et aquæ potu se substentavit. Non hic repetam quotidianum in Missionibus morem usque ad occasum solis protrahendi jejunium, quo omnibus omnia factus ad horam usque vespertinæ concionis pœnitentium confessiones exciperet. His aliisque prætermissis de suetis dumtaxat jejuniis loquar in cer-

certis diebus tota vita constantissime tolleratis. Præter enim Ecclesiæ jejunia rigida constantia ad obitum usque servata, ter per hebdomadam a communi obsonio, fructibusque abstinens uno jusculo, paneque vescebatur, itaut inedia vix sistere posset. Singula vero Sabatha in Mariæ honorem pane tantum, et aqua transigebat, abstinebatque prorsus a cæna. Per totum Adventum, perque Pentecostes novendium unis lacticiniis utens rigidum servabat jejunium. Hoc profecto abstinentiæ genus per totam quoque Episcopatus epocham sectatus est.

§19 Senio licet, morbisque attritus, quo magis alimento succisque salubribus indigebat, severius abstinebat. Eamdem porro retinere voluisset victus asperitatem, ac jejunandi morem, nisi Moderatoris præcepto tantisper ab iis temperare cogeretur. Quo enim illi pareret rigido Sabathi jejunio pani jusculum addidit sueto more amaro absynthio depravatum. Eo item in die, aliisque recurrentibus jejuniis ab ipsa americana potione sibi seni necessaria abstinebat. Per postremos tandem vitæ annos a cæna prorsus abstinuit. Prandium vero herbarum pulte, crudisque item herbis definiebat, ac atro pane vesci delectabatur.

§20 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de visu *per postremos annos* 25. *Sum pag.* 608. §. 3., *&* 4. *pag.* 609. §. 9. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 624. *ante* §. 12. X. Testis de visu *Sum. pag.* 609. §. 13. *&* 14., *&* §. 17. *&* 18. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 624. §. 13., *& pag.* 625. §. 20. XXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 626. §. 28. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Sum. pag.* 627. §. 32. *ad* 34., *&* §. 39., *& seq.* XXXII. Testis de visu *Sum. pag.* 629. §. 52. *&* 55. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 629. §. 57., *& pag.* 630. §. 64. XXXIV. Testis V. S. D. Socius de visu *Sum. pag.* 610. §. 22. *& seq.* XXXV. Testis V. S D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 731. §. 69. *ad* 71. XXXVI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 611. §. 31. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 631. §73. *ad* 80. XXXVIII. Testis de visu *Summ. pag. cit.* §. 37., *& pag.* 612. §. 43. *ad* 45., *& pag.* 613. §. 54. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de visu *Sum. pag.* 634. §. 100. *&* 101. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 615. §. 68. *ad* 70. *&* §. 73., *& pag.* 636. §. 111. *& seq.* III. Testis de visu *Sum. pag.* 638. §. 126. IV. Testis de visu *Sum. pag.* 616. §. 74. VII. Testis de visu *Sum. pag.* 617. §. 80., *&* 81. XXV. Testis V. S. V. Famulus de visu *Sum. pag.* 617. *post* §. 82. XXVI. Testis V. S. D. *Secret.* de visu *Sum. pag.* 617. §. 86., *&* 87. *& pag.* 618. §. 89. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Director* de visu *Sum. pag.* 618. §. 90. 94. *&* 99., *& pag.* 619. §. 100. *& pag.* 639. § 132. II. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 639. §. 141. XXXVI. Testis de visu *Sum. pag.* 619. § 103. *&* 107. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* VIII. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 641. *in fin.*, *& seq.* XXIII Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 621. *init.* XXXVII. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 621. §. 120. XLIII. Testis de visu *Sum. pag.* 621. §. 124. LI. Testis V. S. D. Cancellarius de prop. exp. *Sum. pag.* 622. §. 133.

§21 Mirabilia sunt hæc, mirabiliora vero, quia in viro assiduis laboribus fracto, ut ad rem ponderant Rotæ AA. *in relat. Causæ S. Ludovici Bertrandi* apud Bened. XIV. *cit. lib.* 3. *cap.* 28. *num.* 17. ibi = *In relatione S. Ludovici Bertandi Tit. de Temperantia refertur partem obsonii in mensa eum comedisse, quæ vix ad hominis subtentatationem sufficiebat, quem morem servavit etiam dum munere prædicationis fungeretur.* Sic item S. Caro-

lum Borromæum in postremis vitæ annis *cibum serotinum omisisse* scribit Bened. XIV. *lib. 3. cap. 29. num. 13.* Non modo autem ex laboribus, quibus subtinendis alimentum maxime necesarium erat, sed item ex promptitudine, alacritate, facilitate, ac diuturnitate, qua rem in primis arduam exercuit Ligorius, Illius Temperantiæ heroicitas apertissime evincitur. Nam uti ponderat Card. Bona in manuduct. ad Cœlum *cap. 31.* = *In usu ciborum difficillimum est extra metas necessitatis non abripi. Venter præcepta non audit.* Theophilus Raynaudus *oper. t. 4. pag. 747. §. Quam difficilis moderata undecumque abstinentia ciborum; & n. 70.* ubi post S. Gregorium = *Nihil est proclivius*, inquit, *aut hominibus familiarius, quam in eo genere labi &c. in tam necessaria autem cibi admotione nihil proclivius, quam ab illecebroso objecto abduci ultra modum.* Et Card. Agulrre de Virtut., et vit. *disput. 6. quæst. 2. num. 4.* = *Vix enim unus aliquis etiam eorum, qui frugalissimi habentur, invenitur, qui intra limites adeo angustos se contineat, & sibi tam severas Temperantiæ leges imponat*; Unde Augustinus = *Quis est, Domine* (exclamat *lib. 10. Confes. cap. 13.*) *qui non rapiatur aliquantulum extra metas necessitatis? Quisquis est, MAGNUS EST, magnificet nomen tuum.*

522 Verum V. Alphonsus suo Corpori ærumnis fesso, laboribusque attrito non modo necessarium alimentum, sed debitam item *somni* requiem denegavit. Dum enim in Congregatione commoraretur horas a ceteris quieti datas post editum silentii signum orans ipse transigebat in choro, ac petita inde cella, in privata flagellatione insumebat. Episcopus familiaribus cubatum euntibus plures horas ad multam noctem tum precibus, tum cruentando corpori dabat. Uno verbo: Vix per quinquenas horas somno indulgebat. Quo vero vel ipsam quietem sibi molestam redderet allquando magno lapide pedibus alligato cubabat. Laneam culcitam ita a cubile suo procul arcebat, ut in diversoriis, aut domi alienæ cum esset, ipsam culcitam per se e lectulo noctu tolleret, vel inclinato in angulo capite, nullimode se in lecto sterneret. Constanti vero more uno straminео stragulo pro cubile utebatur, seu ut verius loquar, nonnisi super nudas tabulas somnum carpebat. Industrie enim quoquo vespere ita per straguli latera coacervabat paleas, ut nudo jaceret in ligno. Hinc Episcopus factus molli recusato lecto sibi in Episcopio parato suetum stragulum a Famulo apponi jussit, in quo semper, tenui palea ad angulos demandata, cubavit. Quo tandem ad tabulæ duritiem tormentum adderet lapides in stragulum clanculum inserebat. Hoc profecto martirii genus haud umquam innotuisset, ni forte Airolæ rei familiaris curator Principis Arricciæ lapides forte invenisset in stragulo quo noctu Antistes cubaverat, quos is inter Pastoralis visitationis curas subripere fuerat oblitus. Eo autem in eventu subodoravit, intellexitque famulus causæ quid esset, quod ab eo Antistes per diem lapides postulasset ad fugandos noctu canes ut dictitabat. Accidit item olim quod Secretarius nescio quo eventu intempesta nocte Antistitis cubiculum petens Eum humi cubantem repererit, qua de re frequenter ita ipsum cubare solitum sibi suasit. Id item alter familiaris a clavis foramine rimans adhuc incerta luce attonitus vidit. Præcepto tandem opus omnino fuit, ut ipse arthritide, morbis, senioque confectus lanea culcita uteretur.

523 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. per postremos annos 25. *Sum. pag. 624. §. 8. ad* 10. X. Testis de visu *Sum. pag. 609 §. 25* XI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag. 625. §. 21.* XII. Testis de aud. a viden. *Sum. pag. 626. §. 27.* XXVIII. Testis V.S.D. Socius de prop. exp.

exp. *Sum. pag.* 628. §. 47. & 48. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 629. §. 60. XXXVI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 611. §. 38. & *pag.* 613. §. 57. & 58. XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, & CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 635. §. 106. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de auditu a viden. *Sum. pag.* 636. §. 117. XXVI. Testis V. S. D. *Secretarius* de visu *Sum. pag.* 618. §. 89. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *V. S. D. Director* de prop. exper. *Sum. pag.* 639. §. 137. II. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 640. §. 151. & 152. V. Testis de prop. scien. *Sum. pag.* 641. §. 155. XI. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 641. §. 158. *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XX. Testis de aud. a viden. *Sum. pag.* 642. §. 162. XXXVII. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 642. §. 167. & 168. I. Testis de visu V. S. D. *Secret.*, & CONFES. *Sum. pag.* 643. §. 175. LI. Testis V. S. D. *Cancell.* de visu *Sum. pag.* 622. §. 133.

524 Exemplum ergo imitatus est Sacer Antistes Ligorius alterius S. Antistitis Caroli Borromæi quem scribit Benedictus XIV. *lib. 3. cap. 28. num. 16. in fin.* = *dormiisse super paleis, & aliquando super nudis tabulis*; necnon S. Petri de Alcantara, *qui in lecto ex lignis, saxis, ac textulis constructo, & cervicali ex lignorum quisquiliis referto cubabat*, ut apud Card. de Laurea in 3. *sentent. tom. 2. disput. 32. art. 16. num. 569.*

525 Præter jejunia, molestasque vigilias omne id corpori suo denegavit, quo ad illud fovendum, tuendumque uti solemus. Nullum unquam corpori levamen dedit. Quare diebus ceteris ad spatiandum datis, ne domo quidem egrediebatur. Itioerans vero, vel progrediente tempore sive Episcopus, sive senex valetudinis causa spatiari jussus nullo oblectabatur spectaculo, objectisque rebus, sed vocali orationi, vel sacræ lectioni incumbebat. Quieti, otioque numquam indulgens postulabitis valetudinis incomodis scriptioni semper, lectionique vacabat. Mira omnino ioerat ei ftigoris, æstusque patientia. Nam ioter æstivos calores, ne aquæ quidem potu sitim extinguebat; Inter hyemales algores oumquum ad prunas accedebat. In Iliceti domo rigido cælo sita rigentes manus ad scribendum impares calido taotisper ferro tepefaciebat, donec nervos molles scriptioni redderet. Eadem sæviente hyeme detecto semper capite incedere consuevit, quem morem in præfervida item æstate servavit. Faciem numquam aqua refrigeravit. Vix enim oculos madido linteo mundabat. Illud quoque memoriæ proditum est adolescentem Alphonsum in Syoensium Collegio commoraotem nonnisi injectis in calceis lapillis, pedibusque stantem studio incumbere consuevisse. De Paupertate autem disserens adeo ipsum vestium horruisse mollitiem retuli, ut nonnisi obsoletis, et reconcinnatis uteretur, ac Episcopus ipsas violaceas caligas, habitumque numquam sericum, sed laneum ioduerat. Intonsa barba semper incessit. Eam enim quoad vixit ter, vel saltem quater dumtaxat sibi novacula abradi passus est; scilicet cum electus Episcopus Romam petiit, cum a Sarnensi Antistite de Novellis, et a Literarum Episcopo Giannini inter habendas in illorum Diœcesi Missiones præcepto adactus est, ac tandem, cum olim Regiæ mensæ debuit interesse. Cæteroquin eam forcipe per sese tondebat.

526 *Ex Proc Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de visu per postremos annos 25. *Sum. pag.* 609. §. 10. *ad* 12., & §. 16. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 624. §. 12. XI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 625. §. 18. 19. XXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 626. *post* §. 29. XXVIII. Testis V. S. D. *Socius* de visu *Sum. pag.* 627. §. 40. & *pag.* 628. §. 50. XXXIV. Testis *V. S. D. Socius* de visu *Sum. pag.* 610. §. 25. XXXVII. Testis V. S. D.

CON-

CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 632. §. 81. *&* 82., *& pag.* 633. §. 92. XXXVIII. Testis de visu *Summ. pag.* 611. §. 40. *& pag.* 613. §. 55., *& seq.* XLIV. Testis V.S.D. *Secret.*, *&* CONFES. de visu *Sum. pag.* 613. §. 59 *& pag.* 634. §. 112., *& pag.* 635. §. 117. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 637. §. 121. IV. Testis de visu *Sum. pag.* 616. §. 76. VII. Testis de visu *Sum. pag.* 617. §. 79. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 639. §. 133. *&* §. 139. II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 640. §. 145., *& seqq.*, *&* §. 153. V. Testis de visu *Sum. pag.* 641. *post* §. 156. XI. Testis de prop. exper. *Sum. pag.* 641. §. 159. XXXVI. Testis de visu *Sum. pag.* 620. §. 109 *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* XX. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 642. §. 164. XXXVII. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *Summ. pag.* 643. §. 169. XLIII. Testis de visu *Sum. pag.* 621. §. 125. L. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 621. §. 127. LI. Testis V. S. D. Cancellarius de visu *Sum. pag.* 622. §. 134. = Quis vero in V. Alphonso heroicum illud contemnendi cultus corporis studium, vestiumque mollitiei horrotem non admiretur, quem de Sancto *Francisco* summis laudibus extulit S. Bonaventura in *Ejus vita cap.* 5. *de aust. vitæ* ibi = *Vestitus horrebat mollitiem, asperitatem amabat asserens propter hoc Joannem Baptistam ore divino fuisse laudatum.*

527 Neque tamen hic mortificationi finis. In studio enim afflictandæ carnis ab ipso adolescentiæ flore suscepto, ita processit quotidie magis, ut heroicitatis vestigium attigerit. Dato vix Ecclesiæ nomine cum adlectis quibusdam Presbyteris omnigenæ virtutis viris ad pietatis opera, ac sese flagellandum remotum secessum petebat, quos ceteros fervore præibat. In Syncsium Collegio abditus omni tormentorum genere innocens corpus domabat. Fundata Congregatione præter comunes flagellationes ter per hebdomadam antelucano tempore, et intempesta nocte sese dire plectebat. In singulis Sabathis, aliisque statis diebus se ferventius cruentabat. Quo vero cruorem per cubiculum undequaque conspersum oculraret calce parietes dealbare satagebat. Ad fugandam olim vanægloriæ tentationem se tam dire flagellavit, ut offenso coxendicis nervo, tantisper tota vita claudicaverit. Præter hæc ciliciis, catenulis, aculeatisque zonis corpus castigabat. Hinc qui in illius gesta curiosus investigabant ex ejus aliquando contorto incessu, subitisque motibus, quod erat, facile suspicabantur. Inter habendas Missiones ad duriora peccatorum corda flectenda se ferviđe flagellabat. Tantum erat in V. Alphonso carnis macerandæ studium, ut ejus pœnitentia in vulgare adagium abiret.

528 Episcopali auctus dignitate ne hilum quidem a sueta carnis castigatione remisit. Mane vix evigilans se Deo pro gregis peccatis in holocaustum offerens nodosis, ferreisque flagris sæviebat in corpus. Obducta item nocte in solitario cubiculi recessu flagellationi operam dabat, cujus strepitu, vibratisque ictibus, qui industrie rimabant vehementer horrebant; cruoris autem guttas a flagris per cubiculum conspersas suo pennicillo calce velabat. Horridis præterea ciliciis, aculeatis catenulis, crinitis zonis, fæmoralibus cuspidibus textis sua membra cruciabat. Res fidem excederet ni Famulus, ac Secretarius, lethaliter ægrotante Domino, hujusmodi tormentorum capsulam subtus stragulum occulte tectam forte reperissent, qui cito ejus veriti indignationem ibi attente reposuere. Lethali reumathe correptus, quo tantisper eo levatus est, statim a Moderatore repetendæ carnis macerationis veniam expetiit.

529 Abdicato Episcopatu, obstipo licet collo, ac multiplici morborum con-

ge-

gerie afflictatus, se tamen flagris, quetisque tormentis exercuiare non destitit. Destitit enim eum prope nonagenarius id ei conscientiæ Moderator pro imperio vetuit. Nam satis tunc enormis herniæ doloribus, surditate, cæcitate, ulceribus, spiritus ariditate, motus impotentia, senio, collique curvatione ad patientiæ usque miraculum tolleratis ejus Corpus afflictabatur.

130 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V.S.D. Famulus de visu per postremos annos 25. *Sum. pag.* 623. §. 1. *ad* 7. XI. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 625. §. 16. *&* 17., *&* §. 22. *ad* 24. *pag.* 626. §. 25. XII. Testis de aud. a viden. *Sum. pag.* 626. §. 27. XXIV. Testis de visu *Sum. pag.* 626. §. 31. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 627. §. 41. *ad* 43., *&* *pag.* 628. §. 44. *ad* 46, *&* §. 49. XXXIII. Testis de visu *Sum pag.* 629. § 58. *&* 59., *&* *pag.* 630. §. 65. *&* 66. XXXIV. Test. V. S. D. Socius de prop. exper. *Sum. pag.* 630. §. 67. *&* 68. XXXV. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 931. §. 72. XXXVII. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 632. §. 83. *ad* 88. XXXVIII. Testis de visu *Summ. pag.* 633. §. 93. *ad* 95. XLIII. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 633. §. 96., *&* *pag.* 634. *init.* XLIV. Testis V. S. D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 634. §. 97. *&* 98. *&* §. 103. *&* *pag.* 635. §. 104. *&* *seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Summ. pag.* 635. §. 108. *ad* 110., *&* *pag.* 636. §. 114. *ad* 119., *&* *pag.* 637. §. 120. *ad* 122. II. Testis de visu *Summ. pag.* 637. §. 123., *&* *pag.* 638. §. 125. III. Testis de visu *Sum. pag.* 638. §. 127. XXV. Testis V. S. D. Famulus de prop. exp. *Sum pag.* 638 §. 130. XXXII. Testis de prop. exp. *Sum. pag. cit.* §. 131. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *Director* de prop. exp. *Sum. pag.* 639 §. 134. *ad* 138. II. Testis V. S. D. CONFES. de prop. exp. *Summ. pag.* 640. §. 147. *ad* 150. V. Testis de aud. a viden. *Sum. pag.* 641. §. 154. *&* 156. XI. Testis de prop. exp. *Summ. pag.* 641. §. 157. = *Ex Proc. Ord. S. Agathæ* VIII. Testis de prop. scient. *Sum. pag.* 642. §. 160., *&* *seq.* XX. Testis de aud. a viden. *Summ. pag. cit.* §. 163. XXXVII. Testis V. S. D. Famulus de visu *Summ. pag.* 642. §. 165. *&* *seq.* L. Testis V.S.D. *Secret.*, *&* CONFES. de prop. exp. *Sum. pag.* 643. §. 170. *ad* 176.

131 Dicere ergo Alphonsus cum Apostolo poterat 1. *ad Cor.* 9. 27. = *Castigo Corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar.* Multiplices autem afflictationes quibus V. Alphonsus corpus suum castigavit, ut maximam Temperantiam, sic heroicam quoque sanctitatem ostendunt; eodem dicente Apostolo *ad Rom. cap.* 8. *vers.* 13. = *Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis; Hoc est opus nostrum*, subjicit Augustinus *Serm.* 156. *alias* 13. de verbis Apostoli, *in hac vita actiones carnis spirita mortificare, quotidie affligere, minuere, frænare, interimere*, et serm. de utilit. jejun. cap. 5. = *Ita ergo agamus, Fratres, temperemus &c. cessando a lætitia carnis, acquiritur lætitia mentis.* Sed ad alteram Temperantiæ partem, quæ juxta Augustinum *lib. de morib. Eccles. cap.* 19. tota est in contemnenda populari laude, scilicet *Humilitatem* progrediamur.

DE

DE HEROICA V. S. D. HUMILITATE

532 HUMILITATIS virtus, quemadmodum Christianæ perfectionis radix est, ac fundamentum, ita etiam Temperantiam apprime coronat, quia scilicet *temperat, & refrænat animum, ne immoderate in excelsa tendat*, ceu docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 161. *art.* 4. Hanc porro virtutem ad heroicitatis usque fastigium sectatus Alphonsus est, uti ex recensendis actibus constat. Nec mirum. Quum enim ipse omnium omnino virtutum radiis colluceret, debuerat sane, quantum in ipso erat, sibi per humilitatem heroice vilescere. Nam *Spiritus Sanctus quo majori luce virtutum Electorum corda irradiat, eo & abundantiori dono humilitatis ditat*; ceu observat S. Gregorius *lib.* 4. *in* 1. *Reg. cap.* 5.

533 Atque ut ab Humilitatis actibus intra religiosa penetralia exercitis exordiamur, licet ipse omnium Præses numquam de præeminentia sollicitus, neque loco, neque cibo, neque alia ulla in re ab aliis distingui sinebat. Per sese verrere cubiculum, cubileque sternere in more sibi fuit; imo vero in vilioribus obeundis muneribus Laicis, Famulisque opitulabatur. Hinc paropsides abluere solitus ferventi olim aqua suas manus adussit. Ab imperio semper abhorrens mira urbanitate, comitate, et charitate ab ipsis laicis necessaria postulabat. Ad missiones pergens rheda, sociis cessa, vili jumento utebatur; quo facto a Populis non Superior, sed equus habebatur.

534 Ita autem dignitates, et honores aufugit, ut de iis recusandis votum emiserit. Re quidem vera, uti alias innuimus, ut primum rescivit se Missionibus in Neapolitana Diœcesi vacantem requiri, ut renunciaretur Episcopus, illico sese e Missionibus in remotam Juranorum domum abdidit. Plurimum item apud Cappellanum Majorem Rosa egit ne Archiepiscopus eligeretur; tanta demum sollicitudine studioque sategit apud Regem, Regiosque administros, ut Episcopalem dignitatem detrectarer, quanta ambitiosus quisque ad eam assequendam fuisses usus. A. sa. me. Clemente XIII. S. Agathæ Gothorum Episcopus creatus renuit illico; quum vero præcipienti Pontifici parere debuisset, præ humilitate tanto dolore affectus est, ut in lethalem morbum incideret. Abdicato tandem Episcopatu ne alterius quidem Ecclesiæ in Infidelium partibus sitæ titulum ullo modo quæsivit.

535 Episcopus cum esset ab omni fastu abhorrens laneis semper vestibus utebatur, ac ædificiis sua impensa excitatis, pretiosisque supellectilibus Cathedrali dono datis gentilitium suæ familiæ insigne velut alter Borromæus apponi vetuit. In corrigendis autem sontibus ita male feriatorum hominum subivit injurias, ut ne subirasci quidem aut verbo conqueri visus sit.

536 Etsi doctrina nemini secundus, personam tamen Magistri nec cum ipsis inferioribus induebat, ac tunc maxime angebatur, cum ejus opera quis laudibus prosequeretur. Splendidissima familia natus sui ortus claritatem extolli haud patiebatur, eamque verbis extenuare satagebat. Sanctitatis fama ubique celebratissimus, se omnium maximum peccatorem identidem appellabat, nihilque habuit antiquius quam heroicas virtutes, ac superna charismata hominum oculis occultaret. Hinc postremis vitæ annis ad eludendam Sanctitatis famam, ac summorum virorum concursum

ad

ad eum ægrotum fieri solitum, S. Philippi Nerii imitatus exemplum sese imbecillem simulabat, nisi Dei gloriæ, vel proximi boni urgeret occasio. Hoc enim in eventu tam apposite disserebat, ut non homo, sed Angelus videretur. Constant hæc omnia *ex Sum. num. 30. de Humilit. per tot.*

537 Hæc profecto heroicæ humilitatis certissima sunt argumenta. Nam, ut inquit S. Laurentius Justinianus *lib. de Humilit. cap. 9. pag. 1032. lit. A: Humiles, & blandi istius contemptores omnem quantum valent, & corde despiciunt & corpore, atque conversatione declinant hujus vitæ sublimitatem, & gloriam, non considerantes honoris præeminentiam*. Hinc S. Gregorius *lib. 22. Moral. cap. 29. & Serm. 13. in Cantic.* summis laudibus extollit voluntariam hominis opinionem de propria vilitate = ibi = *Magna, & rara virtus profecto est, ut magna operantem magnum te nescias, & manifestam omnibus tuam, te solum latere Sanctitatem, mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare, hæc ego ipsis virtutibus mirabilius judico*: necnon S. Jo. Chrysostomus *Hom. 5. de incomprehensib. nat. Dei*, ibi = *Nulla humilitas est, ut cum peccator sit, peccatorem te opineris; humilitas est, quoties quidpiam rerum præclararum sibi conscius, nihil magni de se ipso existimat. Hæc est humilitas, si te excelsum per virtutum officinam, humilem per opinionem reddas*. Ac idem ponderarunt Auditores Rotæ *in relationibus Causarum* S. Catherinæ de Ricciis *part. 3. tit. de Humil. §. Primo cum.*, S. Philippi Nerii *part. 3. eod. tit. §. Sanctitatis*, et S. Andreæ Avellini *cap. 13. § quod attinet*.

DE DONIS SUPERNATURALIBUS

538 *Dei amici tamquam perfectiores, sicuti uberiori replentur gratia, ita potioribus ornati sunt donis*, ait S. Laurentius Justin. *de Cast. connub. verb. & anim. cap. 17. pag. 247.* Inter Dilectos Dei amicos fuisse Alphonsum, cum hactenus ex heroica exercitatione virtutum, tum etiam ex charismatum donis luculenter apparet.

539 *Bilocationis* dono dum Neapoli commorabatur Nuceriæ Paganorum cuidam fœminæ stypem elargitus est. Dum vero Nuceriæ versaretur, in templo domus Jurinorum Mulieris cujusdam confessionem excepit. In Amalphitana tandem Urbe dum e suggestu verba faciebat ad Populum, domi pœnitentibus aurem præbebat.

540 Prophetiæ dono illustris futura prævisit. In Amalphitana Urbe Missiones habens populum monuit si in crastinum dœmoni e ferraria officina prædeunti assensum præberet, terræmotus flagellum subiturum. Postridie prædictionis, educta e ferraria officina in forum ad ludendum bubula, dum populus ad eam debaecabatur ingenti terræmotu quatitur Urbs, ac non ita multo post novo terræ tumultu concutitur, omnibus vaticinii veritate obstupescentibus.

541 Eadem in Missione Amalphitanæ cuidam Mulieri a morbo quo afflictabatur haud se fore evasuram, fœminam parituram eamque monialem futuram, necnon unicum quem habebat masculum ante status electionem moriturum prædixit; ac singula juxta vaticinium evenere.

542 Ad Missiones olim pergens a quodam Antistite jussus secum spectaculo interesse, theatri ruinam non obscure minitatus est. Vaticinio ab eo Antistite spreto illico successit eventus.

543 Vetustam navem cujusdam Benigni de Cesare Cavensis contrario vento agitatam e Siciliæ fretu incolumem ad Portum perventuram prædixit, resque cessit ex voto.

544 P. Fabii Bonopane Genitori Dei Famulus in somnis apparens flagellum minatur si illius filii alteriusque vocationi obsisteret; novamque prolem ipsi spopondit. Is visioni acquiescens filiorum vocationi annuit, ac ambo V. S. D. Institutum amplexi sunt. Ut Vir Ille Alphonsum de facie novit eumdem fuisse a se in somnis visum sibique minitantem obstupescens deprehendit. Post hæc juxta sponsionem alios quatuor liberos suscepit.

545 Anno 1754. adolescenti Virgini Moniali apud S. Mariam Magdalenam Neapolis leviter ægrotanti perpetuam ægritudinem usque ad obitum prædixit. Ac revera post triginta quatuor annos adhuc virginis morbus juxta vaticinium perdurabat. Ejusdem vero Monialis cubiculum post V. S. D. ingressum per triduum suavem spiravit odorem.

546 Nutantem in vocatione puellam Felicem Calenda Neapolitanam nec in claustro, nec in seculo se locaturam præsignificavit. Ejusdem prædictionis postridie lethali casu luxato fœmore ad extremum adducta est. Ut vero se tantisper convaluit e claustris ad paternos lares misella reversa inferiorum artuum amisso sensu motuque, super carrucam reliquam vitam ad quinquaginta circiter annos traduxit.

547 Hujus vero fratrem Franciscum Calenda saueiatum, licet se melius haberet, brevi moriturum vaticinavit evenitque.

548 Bene valenti Presbytero ad Neapolitanum iter comparato vicinam mortem prædicit. Ejus vero comiti, nil tale opinanti, Parochi dignitatem præsignificavit; nec singulorum sors fuit vaticinio dissimilis.

549 Nobilem puellam Delphinam Guevara filiam Ducis Bovinensis brevi nuptui tradendam, claustralem vitam amplexuram Matri prædixit. Eventus dicto fidem adjunxit.

550 Cuidam Mulieri Diœcesis Salernitanæ de nuptiis cum conclve contrahendis eum consulenti, non alibi, quam Neapoli nuptias ipsam contracturam, masculum parituram, eumque Carmilitam futurum aperte respondit. Vaticinio in omnibus successit eventus.

551 Electus Episcopus Agathensis tum Sodalibus tum Nucerino Populo suum discessum amare flentibus se Nuceriæ moriturum fidenter, clareque prædixit. Ac re sane vera non obstantibus lethalibus morbis, quibus Episcopus ad interitum properavit, Nuceriæ tamen juxta vaticinium obiit.

552 Episcopus quum esset anno 1763. præter omnium expectationem moremque magnam leguminum copiam provisit, quam postea insequenti anno famelicis dira annonæ caritate pressis larga manu distribuens, omnibus futuræ calamitatis fuisse præscium facto probavit. Eodem caritatis anno Canonicum Tabularium in ordinem digerentem, inopinato infectaque re, Argentium, maxima urgente necessitate, statim petere jussit. Eo adventus ille Annonæ Præfectum a tumultuante populo ad necem conquisitum invenit, eum ab ejus manibus eripuit, aperteque novit futurum viri discrimen Sacro Antistiti fuisse superne notum.

553 Ægrotam Hortensiam Lelio S. Agathæ invisens eam certo morituram tum viro suo, tum adstantibus patefecit, eventusque vaticinii veritatem comprobavit,

554 Argentii nobilem virum Joannem Mariam Puoti, quem Medici brevi sanum evasurum ipse brevi moriturum aperte uxori prædixit. Postridie nil tale Medicis, domesticisque opinantibus, improviso moritur æger.

555 Anno 1768. Carolo Mango Airolæ Civi lethaliter ægrotanti, cui celebris

Pe-

Peritus mortem, ipse vitam ominatur. Eventus cui præstanda fides patefecit. Nam æger brevi evasit incolumis. Sic item ejusdem Caroli Fratrem Joannem Mango in extremis agentem haud moriturum, uti evenit, aperte prædixit.

556 Airolæ visitationis causa commorans ægroto adolescentulo post triduum mortem prædicit. Exacto triduo æger cum se melius haberet lectuloque surgere pararetur, inopinato diem supremum obivit.

557 Suæ Diœcesis Diaconum arguens ipsum vino periturum vaticinavit, ceu paulo post evenit.

558 Sodalibus inter persecutionum procellas Congregationis interitum metuentibus stabilitatem in Deo promisit.

559 Anno 1772. sibi, licet morbis, senioque fracto diuturnam superesse vitam sociis contrarium metuentibus claris verbis patefecit. Ejus obitus, qui nonnisi Cal. Augusti anni 1787. accidit, vaticinii veritatem comprobavit.

560 Post abdicatum Episcopatum ad Nucerinum Populum alcitate pressum sermonem habens proximam pluviam, statamque pluviæ diem publice spopondit. Hac adveniente dum aer sueta serenitate pluviam omnino remotam ostendebat, illico obductis cælo nubibus ingentes imbres effluxere.

561 Anno 1785. sui Nucerini Medici ægrotantis mortem, quin eum invisisset, clare vaticinavit, eveniteque.

562 Nucerinæ puellæ Monasterium ingredienti haud ibi sed domi cælibem vitam ducturam prædixit, et accidit.

563 Pluries item haud obscure futuras afflictationes, eventus, vocationem patefecit. Frequenter etiam consultus non modo locum in quo puellæ nuptui tradendæ erant, sed ipsius quoque fortunæ varietatem vaticinavit. Sic item ægrotos invisens eorum vel valetudinem, vel mortem haud obscure significabat ac in singulis dicti veritas agnita est.

564 Eodem prophetiæ dono ditatus præsentia quoque prorsus occulta, longeque remota novit.

565 Absentes olim Socios Agrigentum versus novæ Fundationis causa profectos infesto mare vagantes, et in vitæ discrimen adductos eo quo accidit momento superne vidit, cæterisque patefecit. Eventus inde veritatem sequens infortunii nunclum aperuit.

566 Argentii concionans repente Populum pro felici obitu Casertani Antistitis precem fundere jussit. Eo autem momento obiisse Casertæ Antistitem sequentes Epistolæ renunciarunt.

567 Nescio qua nocte occultum expulsæ meritricis reditum cælitus penetrans, eidem missa stype statim e Diœcesi abire jussit.

568 Argentii eum esset Regium administrum Marchionem de Marco a Medicis Neapoli conclamatum se noctu melius habuisse superne novit, eique a Deo vitam V. Episcopum *Lucci* obtinuisse absenti nunciavit. Quoad singula rei eventus prædictioni respondit.

569 Agnellus Vertueci V. S. D. Famulus mente recogitans, quod *non est in culpa, quem pœnitet ante fuisse*, juxta illud quod Tertull. tribuitur *in carm. de Senat. ad Idolatr. transfuga*, ad majorem Dei, suique Heri gloriam in Apostolicis Agathensibus tabulis juratus retulit, se quadam baccanalium nocte ope cujusdam Josephi Savastano clam in Episcopii penetralibus prava mente adduxisse mulierculam. Dum itaque illam ad turpia allicere tentat horrido catenarum strepitu, ventique fragore perterrefactus est. Vix ea perturbatione sedata amatoriam iterum vesaniam repetit,

tit, iterumque eodem audito rumore, strepituque, omnes ingenti metu afficiuntur. Quamobrem is in se reversus perditi pudoris mulierculam a se procul abjecit. Mirum eventum suus item comes Joseph Savastano ingenue contestatur. Mirabilius vero illud quod V. Antistes post triduum eumdem Famulum ad se accitum de occulto facinore eo noctis momento a se cognito severe redarguit, additque se licet ægrum surrexisse e lectulo, ac Deum fuisse precatum ut Eum ab inferorum faucibus eripere dignaretur. Ad hæc reus Famulus crimen occultare tentat, sed ab Antistite sibi reponsum audit = oblitus es ne obstrepentium catenarum fragoris, quem tremens audisti? Tunc ille verecundia suffultus culinam repetens crimen amare flevit.

570 Accidit alias quod quædam puella in qualibet hebdomada accipiendæ elemosynæ causa V. Antistitem adire solita hyberno frigore algens ad se calefaciendum mansionem ingrederetur, qua idem Famulus Agnellus Vertucei ad prunas assidebat. Hic cum ea vix ingressa turpiter agere dum alta mente revolvet statim a suo Hero vocatur. Tum præteriti memor suspicatus quod erat tremens Antistiti sistit, qui eum de prava, turpique intentione ignito zelo redarguit, iratique Numinis flagella minatur. Tanto timore tunc ille perculsus est, ut bis experientia edoctus suum Herum internas cordis, mentisque intima introspicere, nulli amplius postea turpi cogitationi præbuerit assensum.

571 Julius Selvaggi suam navem omnium sententia adverso æquore naufragam intime dolens Neapoli cum esset V. Antistiti Argentii edmmoranti per Epistolam infortunium exposuit. At ab eo responsum accepit navem ab infesta tempestate incolumem evasisse, diemque præsignavit qua ea ad Portum erat appulsura; atque ut prædixit, evenit.

572 Anno 1786. die octava Octobris P. Magistri Caputo Dominicani Neapoli commorantis obitum superne cognitum Nuceriæ patefecit; sic item absentis Laici Francisci Tartaglioni mortem Sodali suo significavit; necnon obiisse Pontificem Clementem XIV. eadem die qua id Romæ accidit, familiaribus prænunciavit; quemadmodum allata de singulis muncia cælestis charismatis veritatem comprobarunt.

573 Senio confectus, et ob malam valetudinem lectulo cubare coactus superne novit non ita procul a domo prostitutam esse mulierem. Accitus propterea Parochus rei veritatem detexit, ac supernum V. S. Dei lumen est demiratus.

574 Paucis ante diebus, quam e vita migraret, laboribus, senio, morboque attritus mulierculam in Nucerina Domo clam fuisse introductam cæpit inclamare. Rei veritatem cunctis omnino ignotam reus ipse patefecit. Quidam enim secularis adolescens, qui in ea domo pœnæ nomine commorabatur, personatam mulierem clam ibi introduci sategerat, quam protinus procul emandavit.

575 Occulta etiam noscens *cordium scrutationis* inclarescebat. Innumeris enim intimas cordis anxietates, occultas cogitationes, ipsaque peccata, secreta admonitione aperiebat.

576 *Ecstasum* quoque donum suo dilecto Deus dignatus est impertiri. Pluries inter orandum vel e solo elevatum, vel statuæ simillimum, ac sensibus omnino expertem fuisse repertum testibus suo loco probavimus. In comperto autem est hocce dono publice item eum fuisse ditatum. Coram universo Amalphitano populo duobus fere cubitis e suggestu elevatus in aera, ejusque facies miro splendore e Deiparæ Imagine prodeunte irradiata cunctis apparuit.

In

577 In Foggiæ Templo visibili B. V. apparitione, ecstasi, miroque splendore coram populo est decoratus.

578 Argentii ad Confratres B. V. de Monte Carmelo sermonem habens subita luce splendescere, ac extra sensus rapi visus est.

579 In Oppido item S. Gregorii Salerni miro lucis radio a Deiparæ Imagine in ipsum ducto, vultu coruscantem conferto populo se dedit intuendum.

580 Scalæ V. Virum B. V. apparitione in quadam crypta fuisse recreatum constans fama tenet.

581 Familiares tandem crebrosque cum Beatissima Matre instituisse sermones ab eaque in quacumque aggredienda re consilia recepisse, ipsemet Alphonsus sciscitanti P. D. Joanni Baptistæ de Costanzo Confessario in exhomologesi habita die 19. Octobris 1786. candide fassus est, ceu ille de facto proprio deponit.

582 *Gratia sermonis* mirum in modum fuisse Ligorium a Deo ditatum luculenter cum de illius Charitate in Proximum agerem testibus comprobavi. Innumeras enim peccatorum conversiones non in sublimitate sermonis, sed in nuda Evangelii prædicatione peregit. Confessiones autem excipiens suis monitis vel saxea corda ad contritionem excitabat. *Nam erat verbum ejus, velut ignis ardens penetrans intima cordis, omniumque mentes admiratione replebat, cum non humanæ inventionis ornatum prætenderet, sed divinæ revelationis afflatum redoleret*, ut verbis utamur S. Bonaventuræ *in vita S. Francisci cap.* 12. §. *aderat*. Validissimum vero hoc esse argumentum ad *sermonis* donum adstruendum docet Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 43. *per tot.*, ac præsertim *num.* 7., ubi inter cætera exemplum adducit *S. Ludovici Bertrandi* ex ejus Bulla Canoniz. (Cod. pag. 435.) petitum, ibi = *Rapiebat audientium mentes, neque enim hominis sed Angeli spiritum verba ejus redolebant*.

DE MIRACULIS IN VITA

583 Quidam vir Dominicus nomine Procurator rei familiaris D. Mariæ Trajano Cavensis lethali, malignaque febre correptus, ac loquela, sensibusque penitus destitutus erat, cum V. Alphonsus eo se forte contulerat. Accitus ergo ipse ægrotum nomine vocat, qui per triduum licet antea mutus clare vocanti respondet. Conclamati jam ægroti voce audita gaudio gestiere Domestici. Imo vero invocata per Alphonsum Mariæ ope procs ægrotus voce prosequebatur. Ita sensibus, et loquela recuperatis paulo post V. Viri visitationem sanus prosiliit e lectulo.

584 Dum idem Alphonsus sacris expeditionibus vacans Amalphitanam oram petebat accitus ad invisendum *Vitum Infante* a medicis jam desperatum, sacris extremis ad vitæ exitum communitum, sensibusque prorsus destitutum, super ipsum ægrum manum imposuit, ei benedixit, illicoque discessit. Mirabile dictu! eo ipso momento ægrotus e mortis faucibus eripitur, revocatur ad sensus, ac surgit incolumis. Instantanea hacce desperati Viri sanatione omnes obstupuere.

585 Emanuelæ de Cesare viei de *Raito* Salerni enormi tumore in ore affectæ V. Alphonsus licet absens apparet, S. Aloysii aquam deglutiendam porrigit, eamque sanam reliquit.

586 Anno 1754. V. Vir Apostolicæ prædicationis causa hospitio exceptus apud Medicum Physicum Franciscum Mariam de *Saragnano* Salernitanæ Diœcesis,

sis, ne pullos in sua, ac sodalium mensa permitteret, exiguam carnis portionem tam mire multiplicavit, ut triginta tribus hominibus satiatis inde superfuerit; Ubi Pater familias tantulam illam carnis portionem *ultra septulum* multiplicatam vidit, illacrymans obstupuit. Eumdem vero miraculum alte extollentem Alphonsus monet non sibi, sed providentissimo Deo tribuendum, eumque semper Divinæ Providentiæ fidendum jussit.

587 Romæ dum Alphonsus apud Pios Operarios in Collegio S. Mariæ ad Montes diversaretur, die Veneris, infirmæ valetudinis causa, *pullum* manducare jussus illum in mensa sibi appositum per crucis signum in *Cæpbalum* immutavit. Ejus Famulus Dominicus Antonius Jannella qui subitam illam immutationem suis oculis vidit, juratusque deposuit, cæterique adstantes miro eventu obstupuere.

588 Antequam crearetur Episcopus horrendum incendium per viciniam furens una Deiparæ Imagine in flammis injecta momento temporis extinxit.

589 Antistes quum esset quocumque transibat ad ipsum miraculorum fama celebratissimum ægros, tum adultos, tum infantes populi afferebant. Super eos ipse manus imponente ii bene habebant. Ad suos autem reversus domoque egredi non valens, ægrotos parvulos ad principem domus portam allatos perque sodales ad sese ductos una benedictione sanabat.

590 Thomas Bruno Urbis S. Agathæ quinque annos natus, et a nativitate mutus ad Deiparæ Imaginem de illius nomine a Sacro Antistite interrogatus, *Mariam* respondit; sicque imposterum loquela usus est.

591 Alias item mutis loquelam, surdis auditum, pthysicis valetudinem restituit.

592 Inops ægrotusque vir caligas V. Viri Missionem habentis in Angritana Terra suis cruribus insanabili morbo affectis admovens, gressum, valetudinem, fortunamque recuperavit.

593 Plures ægroti Viri, et Mulieres per Alphonsi adhuc viventis indusia evaserunt incolumes.

594 In Amalphitana Urbe puerulum Crucis Signo ab epylectico morbo liberavit, eumque operosum Presbyterum, uti evenit, futurum prædixit.

595 In eadem Urbe S. D. pallium a devoto viro clam in frusta comminutum, paulo post omnino integrum repertum est.

596 P. D. Josepho Morgillo e Piis Operariis Argentil commorans ob fractum crus non adhuc bene coalitum acerbis excruciabatur doloribus. Triste nuncio ad Dei famulum delato Deiparæ Imaginem ad ægrotum misit certam valetudinem ipsi spopondens. Viva spe fretus ille B. V. obsecratur, ut per Alphonsi merita ab eo se discrimine liberaret. Hæc vix bene dixerat, ac subitam tranquillitatem obtinuit.

597 Admodum R. Dominus Carolus Bruno Cathedralis Santagathensis Canonicus diuturno cruento vomitu lectulo cubans ad absentis V. S. D. Reliquiam ei sese commendans sanus illico extitit; imo de valida illius intercessione per supernaturale signum certior effectus est.

598 Post Episcopatus abdicationem bituminosos flammarum globos e Vesuvio nimis alte erumpentes, ac ruinam undequaque minitantes Crucis signo protinus extinxit.

599 D. Joseph Ligorius V. S. D. Nepos una Patrui benedictione a diuturnis pectoris doloribus extemplo libere evasit.

600 P. Xaverius Rossi Congregationis Presbyter in Juranorum domo jam a

Me-

Medicis conclamatus per obedientiæ schedulam a Dei Famulo Nuceria missam ut bene haberet, convaluit illico.

601 D. Theresiæ Liguori V. S. Dei neptis ejus Nuceriæ accepta benedictione ab inveterato ulcere in pede repente sanatur.

602 Nolanus Puer surdus a V. Alphonso Nuceriæ benedictus statim audivit.

603 Dominicus Villani Canonicus Cathedralis Nucerinæ inveterato crurum dolore ad motum impar, multiplici pharmacorum genere inutiliter adhibito, Mense Julio 1787, paucis diebus ante Alphonsi mortem ad extremum tentamen ad ægrotantis lectulum orat, ejusque contactu statim liber incessit.

604 Sed in immensum protraheretur oratio si omnes singulasque mirabiles sanationes a Ven. Alphonso peractas recensere contenderemus. Hic itaque sistimus, illud animadvertere exorantes, ex tot, tantisque Miraculis heroicis Ven. Alphonsi virtutibus maximum splendoris cumulum accedere; juxta verba *Joan. 3. 2. Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo*; et tradit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 178. *art.* 2. *in corp.* ibi = *Secundo autem modo non fiunt miracula, nisi a Sanctis ad quorum Sanctitatem denunciandam Miracula fiunt, vel in Vita eorum, vel etiam post mortem*, et expendunt Rotæ Auditores *in Relat.* S. Francisci Borgiæ, S. Andreæ Corsini, aliisque pluribus.

DE FAMA SANCTITATIS IN VITA

605 Si *gloria virtutem quasi umbra sequitur*, ut ait Hieronym. *ad Eustoch. part.* 1. fieri nullo modo poterat, ut Ven. Alphonsus quem heroicis Virtutibus, et multiplici charismatum dono illustrem hactenus prosecuti sumus, nominis celebritatem non adipisceretur; Et re sane vera jam tum ab adolescentia Sanctitatis Famam obtinuisse ob egregiam pietatis indolem *in vitæ Commentariolo* patefecimus. Postquam nomen Ecclesiæ dedit quacumque faciebat iter dum sacris expeditionibus operam dabat, non modo locorum incolæ, sed Primores, ipsique Antistites eum quammaxime suspiciebant. Quo vero magis virtutum fama per hominum ora pervolitabat, eo magis per urbes, oppida, pagosque crescebat. Non modo enim in uno alteroque loco, sed per totum, qua late patet, utriusque Siciliæ Regnum, imo vero per universam Italiam, exterasque gentes nobile ejus nomen celebrabatur.

606 Nemo erat ex Regni Episcopis, Religiosis, Magnatibus, cui Sanctitas Alphonsi lateret. Plurimi fuere Sacri Antistites, qui eum consultum adibant, suas oves ejus precibus commendabant, ejusque Institutum in propriam Diœcesim transferre satagebant, inter quos præsertim *V. S. D. Antonius Lucci* Episcopus Bovinensis quem morum similitudo cum Alphonso intima familiaritate conjunxerat. Cajetanus autem Episcopus *Bergamo* coram Alphonso sibi obviam veniente genuflectere, ejus manibus oscula figere, eique sacrificanti ministrare in more, et deliciis habebat. Absentes quoque ipsi eum per epistolas consulere certatim avebant. Regii omnes Consiliarii eum velut *Sanctum* ac vivam *Borromæi* imaginem venerabantur. Hinc Marchio Brancone supremus Regni Secretarius tanti eum faciebat, ut ipsi Missam celebraturo sacras vestes ministraret, ac alter supremus Regius Secretarius Bernardus Tanucci viventem Alphonsum *Sancti* titulo Regio in Diplomate decorare non dubitavit,

vit. Innumeri quoque S. R. E. Cardinales ipsum velut Sanctum existimabant. Maximam autem de eo opinionem fovebat gl. me. CAROLUS III. tunc utriusque Siciliæ, inde Hispaniarum Rex, qui illum ob præclara merita zelumque Apostolicum jamdiu thiara dignum existimaverat; ac Ejus Inclytus filius Serenus FERDINANDUS IV., qui Dei Famulum suamque Congregationem plurimis beneficiis cumulavit. Maximi tandem fecere Alphonsi sanctitatem Romani Pontifices BENEDICTUS XIV., qui ejus Instituto Apostolicæ firmitatis robur adjecit. CLEMENS XIII., qui eum vel invitum ob Sanctitatis opinionem ad Episcopatum evexit, eumque post obitum inter *Sanctos* relatum iri præsentiit. CLEMENS XIV. qui Alphonsi Sanctitatem tanto habuit in pretio, ut ejus ægrotantis preces magis quam mille Diœcesis visitationes valere existimavit, ac tandem immortalis PIUS SEXTUS, qui re, scriptoque ipsum ejusque Institutum innumeris paterni amoris argumentis prosecutus est.

607 Quamobrem in Ven Alphonsi vita egregie impletum vidimus illud Davidis Psalm. 138. 17. *Nimis honorati sunt amici tui Deus*, necnon illud *Ecclesiast.* 50. 5. = *Adeptus est gloriam in conversatione gentium*. Quantum vero conferat Sanctitatis Fama ad judicium de heroicis virtutibus ferendum, qui ignoret arbitror esse neminem, et recte notat Scacchus. *Tract. de not.*, *& sign. Sanct. sect. 9. cap. 5. pag.* 707. §. *quod quæro*; Lezana *Consult.* 1. *num* 122., et Rotæ Auditores in Relat. S. Pii V. *part.* 3 *tit. de aliis indiciis Sanctitatis* §. *Quarto publica*, aliisque innumeris.

DE PRETIOSO V. S. D. OBITU

608 *Illud maxime, & præcipue observandum est, ut videatur exitus vitæ illius, qui petitur canonizari, quoniam, cum, ut dici solet, exitus acta probat, si finis vitæ illustris, ac Sanctimonia plenus, et publica præsertim testificatione sit notatus, argumentum erit, quod actiones anteactæ potuerunt esse sanctæ*, verba sunt Decretorum Generalium *pag.* 53. Bene habet. Talis profecto fuit nostri Alphonsi obitus. Quo vero id clare demonstrem *antecedentes*, *concomitantes*, *& subsequentes* circumstantias exponam.

609 Consideranti mihi ANTECEDENTES pretiosi Ven. Alphonsi Obitus circumstantias occurrit primo *Perseverantia* in heroica Christianarum omnium exercitatione Virtutum, et Angelica V. S. D. vitæ innocentia ad Obitum usque servata, quemadmodum *tit. de Charit. in Deum*, *& de Fortitudine* Testium dictis ostendi. Nam *non potest male mori*, *qui bene vixit*, ut inquit Augustinus *de Doct. Christ.* estque indubium adagium = *mors est echo vitæ*; ut notat Card. Bona *de præparat. ad mort.* §. 2. *num.* 1. ubi = *Si vita dixerit bonum*, *bonum respondebit & mors*. Quamobrem heroicæ Virtutes a Dei Famulis per totam eorum vitam exercitæ pro fundamento pretiosi obitus, et Sanctitatis passim habentur in Canonizationum Bullis, per tradita a Benedicto XIV. *lib.* 3. *cap.* 38. *per tot.*

610 ALTERA circumstantia pretiosum Ligorii obitum antecedens fuit, diuturnum illum gravemque morbum, quo per postremos *decem*, et *septem* vitæ annos afflictatus est, ob salutis animarum zelum contraxisse. Probavimus enim *Tit. de Charit. in Prox.*, *& de Fortitudine* bonum hunc Pastorem posthabitis sciaticæ doloribus, quibus actu excruciabatur, per sese octiduas Missiones Argentii habuisse eoque labore dolorosam contraxisse arthridem, qua per solidum annum fuit excruciatus; ita ut acri humore con-

tor-

tortis colli vertebris obstypo collo in reliquam vitam ad obitum usque remanserit, quin bibere sine fistula posset. Hæc profecto circumstantia habitualis hujusmodi ægritudinis ad obitum usque tolleratæ, et ex animarum zelo contractæ tanti facienda est, ut ex ea pretiosus aliorum Sanctorum Obitus fuerit comprobatus, ac præsertim in causa *S. Joannis Francisci Regis* apud Benedictum XIV. *lib. 3. cap. 3. num. 6.* In Bulla *S. Francisci Xaverii* ut in Cod. Ganoniz. *Constitut. 87. pag.* 848., ac demum in Bulla *S. Caroli Borromæi* in cit. Cod. *Constitut. 13. pag. 296.*

611 TERTIA circumstantia ex heroica illa patientia petenda est, qua V. Antistes Ligorius per postremos *duodecim vitæ annos*, ac præsertim per annos quinque ante obitum non modo habitualem colli incurvationem, sed item auditus, visusque ammissionem, molestissimam herniam, et omnimodam membrorum immobilitatem perfectissime Deo conformatus hilariter tulit; ceu fuse per Testes probatum est in superiori *Tit. de Fortitudine*. Diuturna siquidem habitualium morborum tollerantia acerbum martyrii genus est, quo Alphonsus ad obitum se præparabat, ut apud Raynaud. *de Martyrio per pest. par. 1. cap. 2. Oper. tom. 18. pag. 374.* ibi = *Inter specialia quædam aspera, quorum perpessionem SS. PP. Martyrii appellatione cohonestarunt primatum tenere videtur PATIENTIA IN MORBO, quæ eo operosior est, quo sibi quisque est conjunctior; ut proinde non immerito patiens hac in parte perpessio, præsertim IN MORBO GRAVIORE, aut DIUTURNIORE, AD MARTYRII DECUS referatur a Patribus*, et late sub Tit. *Patiens morbi perpessio admodum ardua, ideoque ad Martyrium spectat*, et prius in Tract. *de virtut. Oper. Tom. 4. pag. 663.* Tit. *Quam ardua in morbis constantia*, Cornel. a Lapid. in *Proverb. cap. 23. v. 1, §. Quinto.*

612 QUARTA circumstantia ex futuri obitus *præcisione* oritur. Cum enim de donis agerem retuli Ligorium Nuceria discedentem, quo suam Agathensem Ecclesiam peteret, mærenti Nucerino Populo sociisque suis aperte significasse sese ad moriendum Nuceriam reversurum. Non obstantibus revera lethalibus morbis, quibus ter Episcopus ad obitum properavit, abdicato Episcopatu Nuceriam reversus ad duodecim alios annos vitam protraxit, ac supremum diem inter suos obivit. *Sum. pag. 685. §. 76., & 77.* Sic item anno 1772. sodalibus ob gravissimam ab eo perpessam arthritidem, et inclinatam ætatem vicinum illius obitum metuentibus diuturnam sibi superesse vitam clare respondit. *Sum. pag. 693. §. 117.* E contra vero P. Joseph Imparato e Carmelita familia, qui eum quotannis visitare solebat, die 13. Septembris anno 1786. suum obitum sequenti anno eventurum clare significavit. Quemadmodum enim S. Malachias Hiberniæ Episcopus Fratribus suis dixit: *Oportet hoc anno Malachiam exire de corpore*, uti scribit S. Bernard. *in ejus vita cap. 31. num. 70. col. 695 oper. vol. 1.*, ita V. Episcopus Ligorius eidem P. Imparato anno ante obitum dixit = *P. Giuseppe l' anno venturo mi troverete morto, ne ci vedremo più in vita, pregate Iddio per me, e Maria Santissima addolorata*; ceu ipse de facto proprio deponit, *Sum. pag. 736. §. 73. & 74.* Vaticinio successit eventus. Nam mense Septembris, quo Religiosus Vir anno 1787. V. Ligorium de more adire statuerat, præmortuus jam erat; quippe qui Kalendis Augusti ejusdem anni ad superos evolaverat. Paucis tandem diebus antequam postrema ægritudine correptus se lectulo sterneret suum properare obitum sodalibus patefecit, *Sum. pag. 746. §. 144.* Durante item lethali ipsa ægritudine sui obitus certitudinem circumstantibus affirmabat. Hinc exhibita ipsi cujusdam sui Alumni Imagine Sanctitatis fama præde-

functi, ut corporis valetudinem imploraret clare dixit non posse eum amplius se ab interitu revocare. Cunctis vero ab eo sciscitantibus quomodo se haberet non aliud responsum dabat, quam = *Consummatum est* = *Sum. pag.* 732. §. 41., *pag.* 736. §. 75., *pag.* 748. §. 157. Hanc autem obitus prædictionem alteram esse pretiosi illius circumstantiam docet Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 38. *num.* 18. et notat Scaccus *de not. & sign. Sanct. test.* §. *cap.* 6. = ibi = *His prædictionibus subindicatur Servos Dei æternorum desiderio jam multo ante teneri, ac proinde Deum enixe rogasse, ut hinc ipsis abire liceret Deumque ad Servorum suorum consolationem id eis revelasse. Quapropter certi de die gaudia gestientes mortem appetunt, de morte loquuntur, eamque etiam prædicunt.*

613 QUINTA circumstantia, quæ postremum morbum immediate præcessit ea est, quod licet Ligorius frequenti exhomologesi conscientiam expiare tota vita sategerit, triduo tamen antequam lethaliter ægrotaret, imminentem obitum superne sentiens generalem Confessionem emisit apud P. Vincentium Magaldi, in qua quidem ille deprehendit V. suum Fundatorem baptismalem innocentiæ stolam nulla umquam peccati labe maculasse, ceu ipse de facto proprio deponit *Sum. pag* 390. *ante* §. 12., *& pag.* 752. §. 197., ac alii Testes referunt *Sum pag.* 388. §. 2. *pag.* 727. §. 3., *pag.* 743. §. 119. *pag.* 747. §. 152., *& pag.* 751. §. 189. Hanc autem circumstantiam *Confessionis ante obitum* a S. Thoma Aquinate peractæ, ac Confessarii testimonii *de baptismali innocentia* maximi fecit Joannes XXII. in ejus Bulla Canoniz. *apud Fontanin.* §. 4. In relatione etiam Causæ *S. Caroli Borromæi* ad Ejus obitum illustrandum refertur = *Eum quasi præcium propinquæ mortis &c. Confessioni generali se ad mortem præparasse*; uti legitur apud Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 11.

614 SEXTA pretiosi obitus circumstantia (ut DE CONCOMITANTIBUS loquar) fuit, quod postremi morbi dolores heroica patientia tulerit. Ad cæteros enim immobilitatis, surditatis, cæcitatis, incurvationis colli, enormisque herniæ cruciatus decima quarta die suum obitum præcedente quæ fuit 18. Julii 1787. gravis accessit dissenteria, acuta febris, interna viscerum cancrena, et ærumnosa iscuria, sive Urinæ suppressio. Inter hæc autem tanta fuit Ligorii in Deum conformitas, tanta patientia, vultusque hilaritas, ut nullam umquam, vel exiguam querulam vocem emiserit, imo vero adstantibus omnibus se ulcerato *Jobe* supparem admirandum præbuerit; uti Testes omnes narrant, ac præsertim *Ex Proc. Apost. Nuc.* Testis V. V. S. D. Famulus de prop. exp. *Sum. pag.* 727. §. 2. *pag.* 729. §. 17. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 730. §. 25. *ad* 29., *& pag.* 732. §. 32. IX. Testis de visu *Sum. pag.* 731. §. 36. XI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 735. §. 64. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de prop. exp. *Sum. pag.* 737. §. 76, *& §.* 81. *pag.* 738. §. 86. XXX. Test de visu *Sum. pag.* 740. §. 102. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 743. §. 116. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 744. *init.* XL. Testis V. S. D. *Medicus* de visu *Sum. pag.* 745. *post* §. 133. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 746. §. 143. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Summ. pag.* 747. §. 150. V. Testis de visu *Sum. pag.* 750. §. 182. VII. Testis *postremus* V. S. D. CONFES. de visu *Summ. pag.* 751. *post* §. 190.

615 Evenit itaque in Ægrotante Alphonso quod de S. Francisco scribit S. Bonaventura in Ejus *vita tit. de patientia ipsius, & transitu* = quod = *Videbatur Fratribus quod quasi alterum Job viderent, cui cum languor crescebat carnis, crescebat simul & vigor mentis.* Ex hacce vero patientia, he-

heroica V. Ligorii Spes æternæ Beatitudinis quantociùs obtinendæ luculenter evincitur juxta Apostolum *ad Rom. cap. 5. Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit.* Quamobrem eamdem extremi morbi patientiam in pretiosi obitus tesseram retulerunt Summi Pontifices *in Bullis Canoniz.* præsertim S. Franciscæ Romanæ apud *Cod. Fontanin. Constit.* 82. *pag.* 282. S. Ludovici Bertrandi, S. Joannis a Cruce, S. Vincentii a Paulo *Constit* 93. 110. 112.

616 SEPTIMA circumstantia ex eo exurgit quod præter heroicam patientiam cæteras item virtutes per postremæ ægritudinis dies exercuit. Intensos enim fervidosque actus Fidei, Spei, et Charitatis quovis fere momento repetebat. Cum Deo semper unitus devotos crebro sensus ab assidentibus Sociis expetebat. Habituali autem surditate per postremos eos dies prorsus amissa ad suggestos sensus perfectum auditum ostendens, promptus respondebat. In Crucifixum, quem tenere complectebatur, et in Mariæ Imaginem identidem vibratis oculis osculisque, ac tenerrimo dulcique colloquio ignitas aspirationes ingeminabat, totoque vultu coruscans Seraphini præseferebat imaginem. Modo brachiis supra pectus in crucem conformans, modo Mariæ corollam in pugnum constringens, modo cœlum suspiciens cœlestem Patriam inhiabat. In altissima tandem contemplatione fere semper absortus fervidis suspiriis, ac jaculatoriis precibus in Deum ferebatur, a quibus profecto actibus numquam cessavit donec loquendi facultatem perdiderit, ceu Testes narrant *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V.S. D. Famulus de prop. exp. *Sum. pag.* 727. §. 2., *&* 5. *pag.* 728. §. 19. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 730. §. 28., *pag.* 731. §. 31. IX. Testis de visu *Summ. pag.* 731. §. 38. *&* 39. XI Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 735. §. 64., *&* 65. XXVIII. Testis V. S. V. *Socius* de prop. exp. *Sum pag.* 737. § 76. *ad* 79. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 743. §. 117. *& seq.* XXXVIII. Test. de visu *Sum. pag.* 743. §. 123. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Test. de visu *Sum. pag.* 746. §. 142. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 747. §. 154. *ad* 156. *& pag.* 749. §. 170., *& seq.* VII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 751. §. 190. Suspiria vero, virtutumque actus in postremo morbo exercitos tamquam pretiosi obitus signa esse advertenda eum Scaccho, docet Benedictus XIV. *lib. 3. cap. 38. num.* 2, ubi præfati Scacchi verba refert, ibi = *In extremo autem agone, & lucta in Dei Servis, ac Famulabus habitus virtutum, æternorum desiderium, & temporalium contemptus aperte dignoscitur &c. in extremo agone imprimis micant, ac splendent virtutum habitus in vita acquisiti, quando nimirum naturales sensus, & naturales potentiæ tam interiores, quam exteriores, morbi violentia præpeditæ impediuntur quominus suas exerant operationes.*

617 OCTAVA circumstantia ex mira illa V. S. D. sollicitudine habetur Sacramentalis absolutionis ab altero ex sodalibus suis R. Laurentio Negri sæpe sæpius per extremi morbi dies expetitæ, licet (ut alias diximus) triduo ante ægritudinem conscientiam expiasset. Quemadmodum vero desiderat cervus ad fontes aquarum, ita se quotidie Deo unire desideravit Alphonsus. Voluit enim per totum ægritudinis spatium sacra se Sinaxi munire, quam ingenti semper animi fervore suscepit, donec ad id convulsione triduo ante obitum superventa non fuerit præpeditus, uti referunt *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 727. §. 3. *&* 4. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 730. §. 24., *&* 30. IX. Testis de visu *Sum. pag.* 731. §. 37. XI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 735. §. 66. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de visu *Summ. pag.* 737.

§. 77. , & 83. XXX. Testis de visu *Summ. pag.* 740. § tot., & *pag.* 741. §. 104. XXXIII. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 743. §. 119. XL. Testis de visu *Summ. pag.* 745. §. 134. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 746. §. 142. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V.S.D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 747. §. 152 V. Testis de visu *Summ. pag.* 751. *post* §. 183. VII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Summ. pag.* 751. §. 188.

618 NONA circumstantia fuit, quod licet per postremum vitæ quinquennium velut aurum in fornace a Deo probatus ariditate spiritus, crebris tentationibus, animique anxietatibus vexatus vixisset, per lethalem ægritudinem reddita illico tranquillitate, ac veluti infusa sibi æternæ mercedis securitate spei actus quasi tryumphans ingeminabat. Id alte demiratus P. Vincentius Magaldi qui postremum ejus confessionem audierat eum interrogavit an amplius conscientiæ stimulis vexaretur, eique hilaris Alphonsus ingenue negavit. Quemadmodum *de facto proprio* idem Confessarius deponit *Sum. pag.* 752. §. 197. Tanta profecto conscientiæ tranquillitas una cum postremo morbo Alphonso reddita, tanta serenitas, animique pax unis omnino Justis in vitæ exitu reservatur; ut bene advertit S. Gregorius PP. *Homil.* 13. *in Evangel.* ibi = *Qui de sua Spe, & operatione securus est, lætus judicem subsinet, & cum tempus propinquæ mortis advenerit de gloria retributionis hilarescit.* Quamobrem Card. Federicus Borromæus *de vera, & occulta Sanctitate lib.* 2. *cap.* 12. exponens Sanctorum timores, et anxietates apposite docet eas in morte omnino cessare, concluditque = *In ipso mortis articulo omnia evanescere, & tranquille mori*, ut apud Benedictum XIV. *lib.* 3. *cap.* 28. *num.* 18.

619 DECIMA circumstantia eximium illud fuit Alphonsi studium, et sollicitudo, quo puritatis lilium ad extremum usque vitæ anhelitum servare satagit. Ingravescente enim morbo, ac magis in dies sæviente cancrena, tum vissicatoriis utrique coxendici, tum cathaplasmate imo ventri applicitis, is pudoris Virginalis zelo ne ab ipso fido suo Socio Alexio Pollio, vel Francisco Antonio Romito curationis causa tangi patiens linteum firmiter manu tenebat. Obedientiæ præcepto adactus ut sibi mederi permitteret, obtemperabat quidem, eo autem in eventu licet morbis fractus, viribusque omnino destitutus, tremulis tamen manibus heroicæ modestiæ exemplo se induso, linteoque tegere satagebat, idque in ipso agone paucis ante obitum horis peregit. Quo vero extinctus etiam pudorem servaret valetudinariis suum corpus post mortem lavari, mundarique vetavit; ceu concinunt Testes *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de facto proprio *Summ. pag.* 729. §. 15., & *pag.* 730 §. 21 IX. Testis de visu *Summ. pag.* 734. §. 56. *ad* 58. X. Testis V. S. D. Socius de facto proprio *Summ. pag.* 735. §. 60. XXVIII. Testis de facto proprio *Sum. pag.* 739. § 89., & *seq.* XXX. Testis de prop. exp. *Sum. pag.* 742. §. 112. XXXVIII. Test. de visu *Sum. pag.* 744. § 129. XL. Testis V.S.D. *Medicus* de visu *Sum. pag.* 745. §. 137. Talis porro tantusque puritatis candor, quo se ægrotum nulla in corporis parte passus fuit a quoquam videri, ad obitum *S. Philippi Nerii* illustrandum retulere Rotæ Auditores apud Benedictum XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 60. = ibi = *Ob candorem suæ puritatis etiam cum æger esset nullam sui corporis partem passus est a quoquam videri.*

620 UNDECIMA circumstantia est, quod eo usque puritatis, et modestiæ amor in Alphonso pervenit, ut illum suæ ipsius vitæ detrimento antetulerit. Cum enim Chirurgus quidam Nucerinus suppressam ei urinam per suetam Chirurgicam fistulam excernere vellet, is constantissime re-

cu-

cusavit, et mori potius quam pudoris jacturam subire decrevit, uti fuse narratur *Sum. pag.* 734. §. 57. Si autem juxta Card de Lauræa *in lib.* 3. *Sent. tom.* 2. *disput.* 32. *art.* 16. §. 2. et Benedictum XIV. *lib.* 3, *cap.* 24. *num.* 56. *in fin.* = *Plerique Sancti HEROICE CASTI fuerunt, licet adacti non fuerint ad servandam castitatem prædictis periculis*, scilicet *vitæ aliorumve incommodorum*; quanto nam splendore inter hujusmodi Sanctos *heroice castos* castus Ligorius eminet, utpote qui virgineum pudorem, quem ab incunabulis servavit illæsum, sub extremo vitæ termino fortiter asseruit? quique atrocissimos suppressæ urinæ dolores ipsamque mortem inverecundæ chirurgicæ operationi postposuit? Singulari certe illa castitatis, et virginei pudoris laude cæteros heroice castos anteceliuit, suumque obitum coronavit, qua celebratur *S. Casimirus* Regis Poloniæ filius qui = *virginitatem, quam ab incunabilis servavit illæsam sub extremo vitæ termino fortiter asseruit, dum gravi pressus infirmitate mori potius quam castitatis jacturam ex Medicorum consilio subire constanter decrevit*; uti legitur in ejus actis *ad diem* IV. *Martii*.

621 DUODECIMA circumstantia fuit eximius ille fervor, ac intimæ devotionis sensus, quo tum SS. Christi Corpus ad æternitatem *Viaticum*, tum extremam unctionem suscepit. Nam die 23. Julii ad interitum properante morbo Collegii Rector eum ad Sacram Sinaxim tunc recipiendam morbo impeditum exeunctium oleo munivit, quam quidem sacram actionem devoti animi sensibus is est prosecutus. Insequenti autem die vigesima quinta illius mensis e profundo veluti lethargo expergefactus iterata prece viaticum postulavit. Præ vehementia porro desiderii sese Dilecto uniendi interea dum Sacer Minister tantisper cunctaretur illud impatiens pie admodum usurpabat = *Veni Domine noli tardare*. Eodem Collegii Rectore celestem panem deferente vix ejus cubiculum ingresso, Senex optimus inclamat *Veni Domine veni*. Cum jam ille Sacrum Viaticum ori ejus ingereret V. Patrem, interna amoris flamma foris subito erumpente, coruscare vultu obstupescens advertit; Quemadmodum idem ipse qui est P. Nicolaus Mansione Testis XXX. *Proc. Apost Nuc.* juratus deponit in *Sum. pag.* 741. §. 108. *ad* 110., et cohærent ex cit. Proc. Testis V. V. S. D. Famulus de prop. exp. *Sum. pag.* 727. §. 7. X. Testis de visu *Sum. pag.* 743. §. 59. XI. Test. V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 735. §. 67. XXVIII. Testis V. S. D Socius de visu *Sum. pag.* 737. § 77., *pag.* 738. §. 87. *ad* 89. XXXIII. Testis de visu *Sum. pag.* 743. post §. 119. & *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 748 §. 159. *ad* 161. V. Testis de visu *Sum. pag.* 751. §. 184. VII. Testis V.S.D.CONFES. de visu *Sum. pag. cit.* §. 192. Patet itaque V. Ligorium eodem in sumendo Viatico amoris impetu fuisse actum quo olim ægrotus S. Philippus Nerius Viaticum sumpsit, uti refert Petrus Jacobus Baccius in ejus vita *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 4. = ibi = *Dum ille* (Baronius) *panem cælestem in cubiculum defert senex optimus &c. apertis oculis, elataque voce fatius illacrymans: en inquit amor meus &c. Sed eum jam Card. Sacrum Viaticum ori ejus ingereret: Veni Domine, ait Philippus, veni*, Hæc vero altera fuit ex circumstantiis, quibus Rotæ AA. S.Petri de Alcantara obitum pretiosum pronunciarunt, uti apud Benedictum XIV. *cit. lib.* 3. *cap.* 38. *num.* 12. = ibi = *Incredibili spiritus fervore Sacrum Viaticum recepit; magna reverentia extremæ Unctionis Sacramentum excepit*.

622 DECIMATERTIA circumstantia ex eo depromitur quod cum Excellentissimus Dominus Joseph Ligorius V. Viri ex Fratre Nepos eum visitatum advenisset ipsi ad Patrui lectulum amoris pignus expetenti ægrotus Anti-

stes, morbi licet gravitate oppressus, divino spiritu fervens gratias egit, salutaria monita dedit, et ad extremum veluti legatum, *salvandæ animæ* monitum peramanter reliquit. *Sum. pag.* 732. §. 44. *pag.* 739. §. 88. *pag.* 749. §. 166. *pag.* 752. §. 194. Hanc vero circumstantiam heroicam in ipso obitu V. Alphonsi Charitatem in Deum, et Proximum apprime probat; uti ad rem advertit Scacchus *de not. & ting. Sanct. sect.* 5. *cap.* 6. *pag.* 337., *& seq.* quod *contigit plerumque, ut zelo Christianæ Fidei, & ex Jesu Christi ferventi amore Dei Servi morituri, sui ipsius quodamodo obliti, de aliorum salute in agone positi, sint solliciti, ac propterea in exhortatoria verba ad adstantes aliquando prorumpant &c. Ex quibus sane Servorum Dei exemplis ac monitis PLANE CONSTAT DEUM QUANTUM DILIGERENT, ET QUANTO AMORE PROXIMOS PROSEQUERENTUR.*

623 DECIMAQUARTA circumstantia ex Charitate prodit, qua V. Alphonsus morti proximus præsentibus, et absentibus benedixit. Rogatus enim a famulis, ut eis benedicere vellet promptus annuit. Mox ab altero ex assidentibus Sodalibus expetitus ut omnes singulosque suæ Congregationis Alumnos tum præsentes, tum absentes, nec non Sanctimoniales Instituti SSmi Redemptoris, ac S. Agathæ Diœcesim eo tempore Pastore orbatam sua item benedictione donaret, statim extensa manu tacitus benedixit. Paulo post reintegratis illico viribus a nemine rogatus, et Apostolico fervore indutus hæc protulit verba: *Benedictionem impertior Congregationis Alumnis tum Regni, tum Pontificiæ ditionis, Regi, singulisque Dynastis, Administris, & Judicibus, qui Sanctorum opem implorant, & sectantur Justitiam.* Pari charitate singulis id expetentibus benedixit; uti deponunt = *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de facto proprio *Sum. pag.* 728. §. 11., *ad* 13. IX. Testis de facto proprio *Sum. pag.* 732. §. 42., *& 43.* XXVIII. Testis de facto proprio *Sum. pag.* 738. §. 91. *ad* 97. XXX. Testis de visu *Sum. pag.* 742. § 111. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. CONFES. de propr. exper. *Sum. pag.* 748. §. 162. *ad* 164. *& pag.* 749. §. 165. VII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 751. §. 193. Hanc vero circumstantiam notatu dignam existimavit S. Bonaventura in transitu *S. Francisci* Assisiensis, et *S. Malachiæ* Hiberniæ Episcopi. Nam in vita S. Francisci *tit. de Transitu num.* 53. ita scribit = *Circumsedentibus omnibus Fratribus extendit super eos manus &c., & omnibus Fratribus tam præsentibus, quam absentibus in Crucifixi virtute, & nomine benedixit.* De S. Malachia autem narrat in ejus vita cap. 31. *num.* 73., quod morti proximus *suspiciens in cœlum, Deus, inquit, serva eos in nomine tuo, non solum autem eos, sed & omnes, qui per verbum, ac ministerium meum tuo te mancipavere servitio. Deinde imponens manus singulis, & benedicens omnibus pausatum ire jubet.*

624 DECIMAQUINTA circumstantia ex miro illo concursu petitur virorum Ecclesiastica dignitate præstantium, necnon Nobilium Civium tum Civitatis Nuceriæ, tum e vicinis, remotisque locis consulto advenientium, qui ad ægrotantem Alphonsum venerabundi accedentes illius lectulo Rosaria, Corollas, lintea, pileolos admovebant, ut sibi reliquiæ loco servarent. Id vero clam ac secreta circumspectione exequi satagebant, ne heroicæ Alphonsi humilitati jacturam afferrent. Inter hujusmodi præstantes viros convenit præsertim Cavensis Antistes, qui pridie Alphonsi mortis ejus manui devota oscula fixit, eamque suo capiti imposuit. *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de visu *Sum. pag.* 728. §. 9. VI. Testis de visu *Sum. pag.* 730. §. 29. XXVIII. Testis V. S. D. Socius de vi-

su *Sum. pag.* 737. §. 82. XXX. Testis de visu *Sum. pag.* 740. §. 103. & *pag.* 741. *init.* XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 745. §. 136. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 746. §. 145. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 747. §. 151. V. Testis de visu *Sum. pag.* 751. §. 183. Tantus vero præstantium virorum concursus ad exhibendas morienti Alphonso postremas obsequii significationes illius obitum *illustrem* reddunt, et *publica testificatione* notatum, uti exigunt generalia decreta *pag.* 53., et S. Hieronymus advertit de obitu S. Hilarionis *in ejus vita num.* 44 *tom.* 2. *Oper. Col.* 39. = ibi = *Venerunt ad ægrotantem de Papho multi Religiosi viri, & maxime quod eum dixisse audierant jam se ad Dominum migraturum, & de corporis vinculis liberandum.*

625 DECIMA SEXTA circumstantia pretiosæ Alphonsi mortis ea fuere miracula, quæ ad ejus agonizantis merita Deus patratus est. Cum enim inter innumeros illos Ecclesiasticos viros, qui ad illius lectulum lintea, pileolos, corollasque devotionis causa admovebant, esset item Rinus D. Dominicus Villani Nuceriæ Cathedralis Canonicus inveterato crurum dolore ad liberum gressum impar, is ad Alphonsi lectulum genuflexus tacita precatione a Deo valetudinem imploravit. Nec frustra. Nam ad ægroti scapularis contactum sanus omnino surrexit. Afflictabatur item per eos dies gravi gutturis exulceratione P. Buonopane Congregationis SSmi Redemptoris Alumnus. Devotus ergo male affecto gutturi admovet lintei frustulum madidum pure ulcerosi gutturis morientis Alphonsi, illicoque convaluit. Alia quoque evenere miracula ad V. S. D. lintea, et subuculas furtim in reliquias decerptas, et ægrotis applicitas. *Summ. pag.* 746. §. 145. *ad* 148. Quæ cum ita sint si generalia decreta exoptant, quod Servorum Dei *finis vitæ* sit *illustris, & sanctimonia plenus*, nonnisi sanctus fuit Alphonsi exitus illum *contestante Deo signis & portentis*, ut ait Apostolus ad *Hebræos* 2. 4.

626 DECIMASEPTIMA circumstantia fuit supernaturale signum quod in Alphonso jam in agone posito apparuit, cælestis scilicet Deiparæ visio. Pridie enim mortis sub vesperum exhibita ei B. V. Imagine, clausis jam oculis improviso laxatis, et in Mariam inversis, miros lucis radios scintillare, igniti carbonis instar vultu accendi, jucundoque risu affici assidentes Sodales demirati fuere. Miro ergo eventu ad horæ fere quadrantem protracto cœli Reginam se amanti suo in agone posito dedisse intuendam fidem merito authumarunt. Cessato prodigio iterum agonizantis vultum induit. Sed paulo post ad repetitum Deiparæ intuitum ex agone reviviscere, reserare oculos, ridere facie, et clara luce radiare visus est. Quamobrem adstantes haud a lacrymis temperare valentes uno ore clamarunt = *Ecce quomodo moritur Justus.*

627 *Ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis V. S. D. Famulus de visu *Summ pag.* 729. §. 18., & 19. IX. Testis de visu *Sum pag.* 732. §. 46. & 47. & *pag.* 733. §. 48. X. Testis V. S. D. *Socius* de visu *Sum. pag.* 735. §. 62. XI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 736. §. 71. XXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 739. §. 94. XXXVIII. Testis de visu *Sum. pag.* 744. § 125. *ad* 128. *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag* 749. §. 172., & *pag.* 750. §. 173. *ad* 176. XXII. Testis de visu *Sum. pag* 752. §. 198. *ad* 200. Hujusmodi autem visiones in felicissimi obitus tesseram revulere Rotæ Auditores in causa S. Franciscæ Romanæ, ut in relat *part.* 3. *art.* 4., necnon in causa S. Petri de Alcantara *tit. de felicissimo obitu*, in qua referentes visionem ab eo morti proximo habitam Bmæ Virginis,

et

et S. Joannis Evangelistæ ad ejusdem visionis veritatem arguendam addi-
dere = & *illius vultus fuit plenus quadam cœlesti lætitia*. Veritas ergo
visionis ejusdem Bmæ Virginis morienti Alphonso factæ ex eo patet, quod
illius vultus fuit plenus, non modo *cœlesti lætitia risuque*, *sed miro ra-
diante splendore*, quæ circumstantia tanta est, ut licet Ecstases, et Vi-
siones a Sanctis habitæ ab Apostolica Sede pro *miraculis specialibus* non ap-
probentur; adprobantur tamen si fuerint splendore comitatæ, uti docet
Bened. XIV. *lib. 3. cap. 49. num. 14.* = ibi = *Nisi forte aliquo supra na-
turam signo comitante contigerint, puta SPLENDORIS IN VULTU*.
Multo magis id obtinet in V. Alphonso in cujus vita *quater* Bma Virgo
publice coram universo Populo se dedit intuenda, ejus vultu miro splen-
dore irradiato. Nam *in Sanctis suis, qui divinis visionibus in vita eorum
consolabantur*, *Deus in eorum morte operari solitus est*. *Quia in vita
semper eos protegendo direxit, ac ipsos multis Virtutibus, & miraculis
adornavit; in morte quoque per aliquam singularem gratiam, QUASI
QUODAM ADPROBATIONIS JUDICIO eos mirifice clarificavit*, ut
scribit Episcopus Giennensis apud Benedictum XIV. *lib. 3. cap. 52. num. 10.*

628 DECIMAOCTAVA circumstantia quæ Ven. Alphonsi agonem illustra-
vit ea est, quod cum Sacerdos ejus lectulo assidens SSmæ Trinitatis no-
men invocaret, morientem Alphonsum improviso quodam saltu qua-
tientem obstupuit. Paucis ante obitum horis jamjam morlturus SSmæ
Triadis nomen iterum audiens, iterum intermortuis membris quassus est;
ceu ille ipse, qui morienti Alphonso assidebat P. Paschalis Caprioli de fa-
cto proprio deponit *Sum. pag. 733. §. 49. & 50.* Si autem ex Fortunato
Scaccho de *not.*, & *sign. Sanctit. Sect. 5. cap. 6.* = *In extremo agone,
et lucta in Dei Servis, ac Famulabus habitus virtutum &c. aperte co-
gnoscitur &c. Ac propterea ab illius extremi agonis actibus virtutum ha-
bitus jam acquisiti cognoscantur necesse est. Hæc de causa Servorum Dei in
agone positorum acta omnia attendenda diximus verba scilicet, corporis
motus &c.* Quid profecto Improvisi illi saltus ab intermortuo jam Al-
phonso ad *SSmæ Triadis* nomen præseferunt nisi heroicum ejus fidei habi-
tum, et heroicæ charitatis in Deum luculentissimum signum? uti docet
Bened. XIV. *lib. 3. cap. 49. num. 10.*

629 DECIMANONA circumstantia pretiosi Ven. Alphonsi obitus fuit mira
illa vultus hilaritas, atque serenitas, qua placide abdormivit in Domino.
Per noctem enim obitum proxime antecedentem in altissima contempla-
tione positus ad Beatæ Virginis, et S. Michaelis nomen, necnon ad Cru-
cifixi simulacrum suo ori admotum reviviscebat, clausos oculos reserabat,
et cœlesti perfundebatur dulcedine. Mane tandem diei primæ Augusti
illius anni 1787. hora meridiana manu Crucifixi, et Deiparæ Imaginem
firmiter tenens, ac cœlestis spiritus similitudinem vultu præseferens in-
ter dolentes Alumnos suos et felicem exitum deprecantes, tam placide
expiravit, ut adstantes de illius exitus certitudine dubii aliquantulum hæ-
serint. Sul itaque Apostolatus cursum consumavit annos natus 90. men-
ses 10. dies 5. = *Ex Proc. Apost. Nne.* V. Testis V. S. D. Famulus de prop.
exp. *Sum. pag. 727. §. 1., & 8. & pag. 730. § 22. & 23.* VI. Testis
de visu *Sum. pag. 730. §. 26., & pag. 731. § 33.* IX. Testis de visu *Sum.
pag. 733. §. 52., & 53., & pag. 734. §. 54. & seq.* X. Testis de visu *Sum.
pag. 735. §. 61.* XI. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag. 735. §. 68.
& pag. 736. §. 70. ad 72.* XXVIII. Testis de visu *Sum. pag. 739. §. 95.*,
& pag. 740. §. 96. ad 99. XXX. Testis de visu *Sum. pag. 742. §. 113. ad
115.* XXXIII. Testis de visu *Sum. pag. 743. §. 120., & 121.* XXXVIII.

Te-

Testis de visu p. 744. §. 130. *ad* 132. XL. Testis de visu *Sum. pag.* 745. §. 138. *& seq.* = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis de visu *Sum. pag.* 746. §. 147. *& seq.* = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum. pag.* 750. §. 178. *ad* 180. V. Testis de visu *Sum. pag. cit.* §. 181., *& pag.* 751. §. 184. *& seq.* VII. Testis V. S. D. CONFES. de visu *Sum pag.* 752. §. 196. Hoc porro præclarum, et evidens signum fuit, quo Ven. Ligorium vere in Domino obdormiisse intelligitur ex iis, quæ tradit Cornelius a Lapide *in Genes.* 49. 32. super verbis illis de Jacob = *Collegit pedes suos super lectulum, & obiit*, ubi = *Vide hic*, inquit, *quam placida sit mori JUSTORUM*, et S. Bernardus *in vita S. Malachiæ* = *Feliciter obdormivit in Domino. Vultus placidus placidi exitus indicium fuit* =

630 VIGESIMA circumstantia (ut de SUBSEQUENTIBUS loquar) ea est, quod illius obitus fuit *publica testificatione notatus*. Vix enim per sacri æris sonitum illius mortis edito signo, statim Nucerina Civitas *Sanctum, & egenorum Patrem* obiisse dolentissime inclamans, suis evulsa sedibus ad sacrum Antistitem venerandum occurrit. Quamobrem ad arcendam populi vim militari cohorte opus fuit. Interea a Sodalibus innumerisque Presbyteris sacrum cadaver ad inferiorem domus Cappellam defertur. Illucescente die secunda Augusti cum fama illius mortis nunclum ad vicinas, remotasque regiones pertulisset, Nucerina ipsa Civitas advenis undique redundavit. Non modo enim plebeli homines, sed Nobiles item, Presbyteri, et Regulares devotionis causa Nucerinum iter e suis regionibus suscepere. Solemni autem ritu, et maxima celebritate fuerunt parentalia persoluta. Inter totius Nucerinæ Urbis campanarum sonitum e Collegio ad illius templum S. Michaelis Ven. Alphonsi cadaver Pontificalibus amictum vestibus perlatum fuit. Nam ab utroque Clero, Seminario, et Cathedralis Canonicis sacro agmine facto, ductaque longo ordine pompa nobile feretrum, cujus funebris culcitræ lemniscatos Urbis Magistratus substinebat, prosequebatur Nucerinus Antistes Pontificali habitu indutus, et conferta populi multitudo. Ubi ad templum ventum est alto in tumulo, innumeris circumlucentibus cereis, sacro corpore imposito, solemnia justa celebrata fuere, quibus docta funebris oratio finem imposuit. Inter hæc confertissimo adventante populo certatim quisque flores, rosaria, linteola, corollas Cadaveri per Sacerdotem admoveri, sibique reliquiæ loco restitui satagebat; alii feretrum reverenter attrectare; alii ipsas guttas e cereis manantes sumere; alii illius vestium frustula exquirere; alii alia in eum pietatis, et devotionis signa ostendere. Ejus tandem Virtutum præconiis templum, totaque Civitas personabat. Quo itaque populi devotioni satisfieret, cujus concursus magis magisque in horas crescebat, sacrum corpus per totam eam diem inhumatum permansit = Constant hæc *ex toto Sum. num.* 35.

631 Patet ergo V. Ligorii obitum fuisse publica testificatione notatum juxta Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 38. *num.* 19. ibi = *In decretis &c. advertendum decernitur, an obitus Servorum Dei publica præsertim testificatione fuerit notatus, quæ verba intelligenda sunt, & explicanda de fama Sanctitatis in Obitu, & de pio populorum concursu ad funus, & multo magis de prodigiis, aut miraculis, si qua funeris occasione contigerunt.*

632 VIGESIMAPRIMA circumstantia ex prodigiis habetur, quæ *funeris occasione contigerunt*. Ac primo quidem mirabile omnibus singulisque spectaculum erat Ven. Alphonsi corpus dum viveret morbis, carnisque afflictatione pallidum, exanime floridam viventis imaginem induisse, itaut jucundo dormientis aspectu æternæ felicitatis effigiem præseferret. Depo-

sito

sito vero e tumulo corpore illius carnis vivacitatem, ruborem, mollitiem omniumque artuum flexibilitatem, qui aderant experti sunt; Inter vero urentes æstivi illius temporis æstus nullus fætor ex eo manabat, qui diro ulcere, viscerumque cancrena consumptus fuerat; quod quidem omnes obstupescentes demirabantur *Sum. pag.* 754. §. 10., & 11. *pag.* 755. §. 20., & 22., *pag.* 757. §. 40., *pag.* 758. §. 42. *pag.* 759. §. 54: *pag.* 761. §. 69. = Simile autem prodigium in mortuo S. Malachia perpendit S. Bernardus *Oper. vol.* 1. *cap.* 31. *num.* 74 ibi = *Mortuus vivere, & vivent mortuum putabatur; adeo nil intercedit, quod alterutrum determinaret. Eadem vivacitas vultui, serenitas eadem, qualis apparere solet in dormiente.* Et de S. Francisco narrat S. Bonav. *in cit. vita cap.* 15. quod = *Caro ipsius, quæ prius tam ex infirmitate, quam ex natura ad nigredinem declinabat, candore nimio nitescens illius secundæ stolæ pulchritudinem prætendebat. Membra ipsius mollia &c.*

633 Illud vero mirabilius cunctis visum est, quod pomeridianis horis funebris pompæ quidam Pictor Ven. Alphonsi obitus nuncio motus Neapoli Nuceriam eo consilio perventus ut ejus effingeret vultum, cum in id gypseam larvam ex facie retrahens V. S. D. nares decorticasset, vivus extemplo sanguis efluxit, ac tam abunde, ut plures linteola reliquiæ causa madefecerint; Eo item in eventu totus venerabilis vultus ruborem induit, quem ad multas inde horas, et ad tumulum usque retinuit. *Summ. pag.* 757. §. 40. *pag.* 759. §. 54. Utamur ergo verbis Cornelii a Lapide in cap. 19. S. Joan. = *Naturaliter hoc fieri non poterat, quia sanguis in mortuo ex frigore condensatur, & congelascit*; ac Suaresii *in* 3. *part.* D. Thomæ *quæst.* 51. *disput.* 41. *sect.* 1. = ibi = *Non poterat de corpore mortuo naturaliter sanguis effluere.*

634 Præter hæc Joseph Maria Fusco unius anni puerulus ardenti febre, lethalique diarræa pene exanimis V. Alphonsi Cadaveri admotus reviviscit illico, statimque convaluit. Is obstupescentibus omnibus per sese domum adire voluit, ibique perventus, licet adhuc per ætatem verba promere non valeret V. Viri intuens imaginem in mentis excessu = *Alphonsus* inclamat, *Alphonsus in cælo*; idque bis ac tertio repetit infans. Adstantes omnes puerulum illum tunc primo solventem linguam ac ignotum sibi Alphonsum *Sanctum in cælis* inclamantem demirati uno ore fatentur Deum ex ore Infantis sui famuli laudem perfecisse, ac cœlestem ejus beatitatem hominibus manifestasse; ceu fusius retulimus in *Vitæ Comment.*, ac probatum legitur in *Sum. num.* 37. *per tot.* Impletum propterea vidimus in Alphonsi obitu, quod legitur Sapient. 10. 11. *Linguas Infantium fecit disertas*; et psalm 83., ac Matthæi 21. 16. *Ex ore Infantium, & lactentium perfecisti laudem.*

635 VIGESIMASECUNDA circumstantia, quæ in V. Alphonsi obitu præteunda non est illa fuit, quod inter gravissimimos viros, qui V. Ligorii res utpote reliquias certatim expetivere amplissimus Amalphitanus *Puoti* stamineum Alphonsi cingulum sibi sumens eo inde in solemnioribus anni festis ad Pontificales functiones pretiosæ instar suppellectilis quoad vixit usus est. *Sum. pag.* 765. §. 16. Eo autem vita functo idem cingulus devotionis causa ab illius Metropolitanæ Canonicis religiose asservatur. Hujus vero circumstantiæ jure hic mentionem fecimus, quia eamdem notatu dignam existimavit Ecclesia in obitu *S. Pauli primi Eremitæ* ad illius sanctitatis famam significandam. Legimus enim in ejus actis ad diem xv. Januarii quod Antonius *tunicam Pauli secum auferens eo vestitu diebus solemnibus Paschæ, & Pentecostes quoad vixit usus est,*

DE

DE FAMA SANCTITATIS POST OBITUM.

636 *Sepulchra eorum, qui Crucifixo servierunt Regias Aulas splendore vincunt, non magnitudine, aut pulchritudine ædificiorum; nam hac parte illa superant, sed quod multo majus est, COEUNTIUM STUDIO* scribit S. Jo. Chrisostomus *Hom. 26. in Epist. 2. ad Cor.* Sic Alphonsi sepulcrum, qui Christo servivit *coeuntium studio* honoratur. Illud enim quotidie domestici non modo, sed exteri quoque, ac peregrini vel opem imploraturi, vel de acceptis gratias acturi supplices adeunt. Hi vero non ex infima plebe sunt homines, sed nobiles, graves, et Ecclesiastica dignitate fulgentes. Quoniam vero omnes Alphonsum valido esse apud Deum patrocinio firmiter tenent, sic quotidie quodcumque hominum genus ejus reliquias expetit, ejusque opem implorat. Tum Neapoli, tum alibi, fere innumeræ Alphonsi imagines pictæ, aut essæ sunt, et a pluribus summorum virorum personis ardenti studio quæsitæ. Quæ porro sit in universo utriusque Siciliæ Regno de illius Sanctitate universalis opinio vel unæ docent supplices litteræ ad ejus Causæ Commissionem assequendam numero CCCCVIII. a Serenissimo Rege, S. R. E. Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, Regularibus Præsulibus, Civitatibus, Capitulis, Principibus datæ. Quamobrem virtutum heroicitati hæc ingenti fama splendoris cumulus accedit; ut egregie ponderat Panvin. *in Relat. Canon.* S. Leopoldi Austriæ *cap.* ibi = *Qualis vita hominum, talis est fama, quando nequaquam obscurior annis multis subsequentibus est facta.*

DE MIRACULIS POST OBITUM.

637 Humano heroicarum Alphonsi Virtutum testimonio, Divinum item accessit. Loquutus est enim Deus per Miraculorum linguam, suique Famuli sanctitatem hominibus manifestavit. Innumeri pene sunt ii, qui in vitæ discrimine constituti, Alphonsi implorato auxilio, repente perfecteque convaluere. Hisce miraculis plenæ sunt Inquisitionum tabulæ. Ne tamen immani volumine sapientissimis Judicibus molestiam afferrem dumtaxat XXVIII. in eathalogum relata exhibere putavi *Sum. num.* 37. Ex Miraculis autem heroicam Alphonsi sanctitatem probari nemo est, qui ignorat. Nam, ut ait S. Thomas 2. 2. *quæst.* 178. *art.* 2. *in Corp.* = *Deus operatur miracula ad demonstrandam Sanctitatem alicujus, quem vult proponere in exemplum virtutis.*

Quare etc.

Hyacinthus Amicius

REVISA

A. Gardellini Sub-Promotor Fidei.

Digitized by Google

NUCERINA PAGANORUM

Beatificationis, et Canonizationis

VEN. SERVI DEI

ALPHONSI MARIÆ DE LIGORIO

Fundatoris Congregationis SSmi Redemptoris, ac olim Episcopi S. Agathæ Gothorum.

ANIMADVERSIONES

R.P. PROMOTORIS FIDEI

SUPER DUBIO

An constet de Virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate in Deum, & Proximum; & Cardinalibus Prudentia, Justitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico, in casu, & ad effectum, de quo agitur?

BEATISSIME PATER

1 De *heroismo* virtutum Ven. Dei Servi ALPHONSI MARIÆ DE LIGORIO in hodierna concertatione quærendum est. Eo autem rigidius, atque maturius sit examen oportet, quo sublimiora fuere officia, simulque difficiliora, in quibus is vivens versatus est. Siquidem pro varietate conditionis, status, munerum in perscrutando, & judicando tenendus est modus. Porro Ven. Vir fuit *religiosæ Congregationis Institutor*, *Missionarius*, *Episcopus*; qua auctus dignitate pavit sibi creditas oves, nec tamen suæ Congregationis regimen deseruit, sed utrumque onus & sociavit, & sustinuit. Quamobrem ut iis honoribus dignus habeatur, quibus Ecclesia insignes pietate Viros distinguit, ita mores suos composuisse probandus est *in omni vitæ genere*, ut numquam a recto declinaverit, alios ejusdem conditionis, & gradus anteiverit, omnibus exemplo fuerit, & tanquam lucerna ardens lucis suæ radios ubique diffuderit. Quamquam vero libenter fatear mihi in expendendis actis plura occurrisse, quæ vere sublimia sunt, & ad Evangelicæ perfectionis formam videntur exacta; quia tamen mei muneris ratio postulat, ut si quæ sunt ab hac perfectione aliena, vel eidem minus conformia, Vobis, quorum consilium exquiritur, ex ordine exponam, ea qua potero

brevitate vestro subjiciam judicio, quæ forte infirmant probationum vires, aut obnubilare videntur vitæ, actionumque præstantiam.

DE PROBATIONIBUS.

2 Si quæ causa est, quæ documentis, publicisque attestationibus abundet, ea profecto est, de qua modo agimus. Vix enim septem supra decem elapsi sunt anni ab Ven. Servi Dei obitu, qui contigit Calendis Augusti anni 1787., & interea temporis omnes expletæ sunt Inquisitiones; præjudiciales quæstiones expensæ, feliciterque absolutæ; omnia demum disposita, quæ ad gravissimi hujus dubii disquisitionem sunt necessaria. *Quatuor* exhibentur *Processus*, *duo Ordinaria*, totidem *Apostolica auctoritate* in Diœcesibus Nuceriæ Paganorum, & S. Agathæ Gothorum constructi. Prostant in his plurimi Testes cum domestici, tum extranei, quorum fuit rogata fides; & si paucos excipias, reliqui omnes oculati sunt. Sibi non defuerunt egregii Postulatores, dum factus fuit locus *Inquisitioni Apostolicæ*, ut iterato eos inducerent, qui cum testimonium dixissent *in Ordinaria*, lucis adhuc fruebantur usura; legalibus vero documentis docerent ex hac vita migrasse reliquos, qui propterea iterum audiri nequibant, Actorum validitatem non moror, aut compulsationis defectum, De illa suum protulit Judicium Sac. Congregatio die 17. *Septembris anni* 1803., Proposito ea de re dubio, respondendo *affirmative* (*a*). Ab hac vero Apostolica Auctoritate dispensatum video, decretumque, *ut licèt Processus Informativi compulsati non fuerint in Apostolicos perinde habeantur, ac si compulsati fuissent* (*b*). Neque urgebo conditionem alteram, quam servari jubent Generalia Decreta, ne scilicet de Virtutibus disputatio instituatur, nisi elapsi sint *quinquaginta anni* ab obitu illius, de cujus quæritur sanctitate; Nam petente egregio Postulatore, *ut anni, qui desunt ad complendum quinquaginta annorum spatium Impedimento non sint, quominus Causa proponatur in Sac. Rituum Congregatione; SANCTITAS SUA gratiam petitam benigne concessit* (*c*).

3 Quoniam igitur nulla ex iis conditionibus, quæ extrinsecæ sunt, desideratur, facilis concedam æque Testes Apostolicos, & Ordinarios nullo facto discrimine admitti posse *in linea æqualis probationis*. Verum videndum superest, utrum plenam fidem, auctoritatemque iidem Testes queant sibi conciliare. Dixi, fere omnes esse *oculatos*, Sunt præterea tanto in *numero*, ut si qualitas nulli eos faciat exceptioni obnoxios, & cum idonea scientiæ causa, quam singuli proferunt, rerum copia copuletur, nil amplius desiderandum supersit ad rem, de qua disputatur, transigendam. Equidem non inficior Testes nostros, ac illos præsertim, quorum dictis *Summarium* coalescit, esse moribus integros, & nonnullos etiam dignitatibus eminere, atque doctrina. Concedam insuper, multos ex illis, qui sub ejus disciplina vixere, diuturnam cum ipso consuetudinem habuisse, sanctaque ejus conversatione satis longo annorum spatio fuisse usos; quamobrem de vita, rebusque ab eo præclare gestis sane

(*a*) *Summ. pag.* 2. §. 2.
(*b*) *Summar. pag.* 3. *num.* 3.
(*c*) *Summ. pag.* 3. *num.* 4.

ne plurima juridicis tabulis consignarunt. Hinc Defensoribus magis adlaborandum fuit, ut in adornando *Summario* compendio uterentur, quam ut necessaria ad judicandum colligerent. Vera sunt hæc; displicet nihilominus animadvertisse in aliquibus nimium fortasse studium, & propensionem in Causam, quam agunt.

4 Non enim intra quosdam limites se continent, sed exaggerationis vitium minime declinantes, ita *Alphonsum* nostrum extollunt, ac si is, Sanctos illos, quos ob illustre nomen, quod sibi comparaverant, eximiaque exempla Virtutum, quæ nullo ævo oblivioni tradenda dederunt, præ ceteris veneramur, non æquaverit modo, sed longe etiam superaverit. Audio propterea = *che le penitenze di D. Alfonso Liguori erano tali, che oscurar dovevano quelle di S. Pietro d'Alcantara* (a). *Ardisco dire che parlandosi della Vergine forse il Servo di Dio ha superato S. Bernardo nella dolcezza dei termini, e nell'affluenza* (b). *Non sò cosa debba più farsi da Monsignore per farsi Santo, nè sò se ci sia stato nella Chiesa, chi sia vissuto tanto applicato sì coll' interno, che coll' esterno nell' esercizio eroico di tutte le Virtù* (c). Quis autem æquo animo ferre poterit hujusmodi comparationes, quæ non aliam agnoscunt originem præter exuberantem affectionem, quæ quo magis tendit in objectum quod diligit, eo etiam magis detrahit veritati. Numquid *Ven. Alphonsus* omnes supereminet Sanctos? Exceptio hujusmodi tanti fieri oportere videtur, ut una sufficiat, ne pronis auribus excipiamus quæ ad celebrandum Dei Famuli nomen, actionesque exornandas Testes nostri, ac potissimum ejus Consodales tabulis consignarunt.

5 Expendite *PP. Summarium*, singulorum dicta considerate; facile intelligetis plures occurrere Testificationes, quæ studiosam hanc exaggerationem præseferunt. Quasdam non persequar hyperbolicas loquutiones = *trentasei anni consumò prima d'esser Vescovo, vomitando sangue per le Anime* (d): *quelli del Servo di Dio* (spirituales sermones, antequam Congregationem fundaret) *parevano tante saette infuocate* (e) = *mi ricordo benissimo, perchè detto molte volte dal Servo di Dio, che egli soffriva un calore tale nella sua testa, che anche sarebbe capace squagliare una montagna di neve* (f). Has, hisque similes loquutiones tribue, si vis, vel figurato dicendi modo, vel genio Nationis. Non repugnabo. Numquid vero ab omni censura immunes depositiones, quibus Virtutum probatio innititur, existimabis? Nil profecto minus. Nam etsi hyperbolicæ loquutiones, diffusissimæ quandoque narrationes, & unius ejusdemque rei frequentissimæ repetitiones hominum, regionisque mori tribuantur, sciscitandi tamen locus relinquitur; num ad gravissimam quæstionem de Virtutum heroismo absolvendam cœca fide excipi, & admitti debeant Testium dicta, qui studium omne contudisse videntur, ut Ven. Alphonsum plus æquo commendarent? Si eos audis, is fere ab infantia, & longe antequam ecclesiasticæ militiæ adscriberetur, multum jam in Virtutum palestra profecerat, de quo tamen merito dubitari posse infra ostendam. Eosdem ingenium acuisse fa-

(a) *Summ. pag.* 83. §. 95.
(b) *Summ. pag.* 297. §. 94.
(c) *Summar. pag.* 625. §. 22.
(d) *Summar. pag.* 429. §. 343.
(e) *Summar. pag.* 84. §. 72.
(f) *Summar. pag.* 311. §. 16.

teberis, ut res longe dissitas memoria repeterent, avideque acciperent quidquid de eodem narrari audiebant, ut nullam esse virtutem evincerent, in qua Ven. Vir longa exercitatione, & multiplicibus actibus non refulserit.

6 Recole quæ ab iis dicta sunt de *prima ætate*, de *statu Sæculari*, de *vocatione ad statum Ecclesiasticum*, de *Fundatione Congregationis SSmi Redemptoris*, de multiplicibus *contradictionibus*, quas offendit, de *jurgiis*, & *contumeliis*, quibus hac de causa factus fuit ob noxius, de asperis modis, quos adhibuerunt tum ejus Genitor, ut ipsum a proposito deserendi forum revocaret, tum gravissimi Viri, qui ejus improbabant consilium novam Congregationem instituendi. Tam diserte de his, & similibus eos loquutos fuisse intelliges, ut tecum reputes eosdem, non secus res exponere potuisse, si suis eas oculis percepissent. Siquidem circumstantias enumerant, recitant prolata verba, gestus, & motus quandoque graphice describunt, ac in illud studia contulisse videntur, ut omnia, quæ ipse gessit, eique contigerunt, non secus haberi debeant, quam ut totidem argumenta sanctitatis. Cum autem de iis agentes nequeant esse *de visu*, si excipias *P. Joannem Mazzini Testem II. Processus Informat. Nucerini*, qui iniit cum famulo Dei familiaritatem paulo post quam is clericalem habitum induerat (*a*); facile consequitur, eosdem ob amorem, quo in suæ Congregationis Institutorem ferebantur, nedum undique conquisiisse notitias ad anteactam ejus vitam pertinentes, verum etiam sine ullo vel examine, vel delectu, vel discrimine pronis auribus excepisse, ultroque admisisse quidquid de eo loqui audiebant, ac ad ejus nominis commendationem conferre posse arbitrabantur.

7 Hæc aliquali Animadversione digna visa sunt mihi de *probationum* viribus, quia nimium studium, affectio, exaggeratio efficiunt, ut minus fidei, & auctoritatis concedatur Testibus, qui etsi moribus probi, doctrinisque exculti, hanc tamen non effugiunt censuram. Potissimum vero quia, ut magis idoneo loco videbimus, cum intelligant ipsi non leve Causæ incommodum accidere posse ex eo imbecillitatis statu, in quem Ven. Vir postremis vitæ suæ annis devenerat, acuunt ingenii vires, ut eandem imbecillitatem ad virtutem referant. Quod si vos, Patres, exceptionem hujusmodi nullo, parvove in pretio habendam esse existimetis, in ea non amplius insistam, sermonemque transferam ad quæstionem alteram multo graviorem, quæ est *de heroismo virtutum*, atque in ea simul colligam, quæ forte demonstrant, non in omnibus æque Testes nostros plenam sibi conciliare fidem.

DE HEROISMO

8 Quum res sit de gestis Ven. Viri, qui usque ad *nonagesimum primum ætatis annum* vitam protraxit, ac diversis, iisque gravissimis officiis pro varietate status, conditionis, ac munerum functus fuit; ut clara methodo utamur, & agnoscere simul possimus, num is sem-

(*a*) Examinatus Testis mense April. 1788. agebat annos 83, natus proinde anno 1705, ac annis novem junior Dei Servo, qui primum viderat diem anno 1696.

semper profecerit in semita Virtutum, & gradum illum fuerit consequutus, in quo coram Ecclesia perfectio consistit, *quadrifariam* partiri oportet universum ejus vitæ stadium. Etenim *primum* quærendum est *de statu Seculari ad vigesimum sextum ætatis annum* protracto. Initium sumit *altera Epocha* a susceptione habitus *Clericalis*, & *quadraginta ferme annos* complectitur, quot enumerantur *ad annum usque* 1762., quo jussu San. Mem. *Clementis XIII.* ad regimen Ecclesiæ S. Agathæ Gothorum venit: quo sane tempore nedum sibi perficiendo incubuit, sed animarum lucro totus vacavit, & Congregationem SSmi Redemptoris instituit. *Tertia* succedit multo brevior *annorum* scilicet *tredecim*, quos impendit in Pastorali munere adimplendo. *Quarta* demum *reliquos* exhibet *duodecim Annos*, metiendos *ab anno* 1775. quo senio confectus, & ad grave onus sustinendum viribus imparem se agnoscens, ab Ecclesia sibi credita, annuente Pontifice, recessit, & ad suos convolans Nuceriam Paganorum, ibi permansit usque *ad annum* 1787. quo in Domino decessit. De singulis agendum.

DE PRIMA VITÆ EPOCHA, SIVE DE STATU SECULARI

9 Etsi non multum intersit argumenta exigere Sanctitatis quoad primam ætatem in Causis præsertim Servorum Dei, qui ad senectutem pervenerunt, dummodo ea non desiderentur, & vere illustria sint quoad reliquum, satisque diuturnum vitæ stadium; prætereundi tamen non sunt, si qui occurrunt defectus in Adolescentia, ut habita eorumdem ratione decerni possit, num quæ subsecuta sunt egregia Christianarum virtutum opera, ad judicandum de Sanctitate sufficiant. Itaque Testes, quos habemus in *Summario*, de ea ætate agentes iis coloribus pingunt *Adolescentem Alphonsum*, ut plane suadeant eumdem uberiori gratia præventum, in seculari statu non vulgaria miræ innocentiæ, animique candoris proebuisse argumenta, prætereaque in Religionis studio, in pietatis fervore, nemini fuisse secundum. Sed quamquam ego nolim contendere ipsum gravi aliqua culpa inquinatum, immo concedam nunquam loethaliter deliquisse, veluti testantur ii, qui ipsi fuerunt a confessionibus; nequeo tamen ultro exclpere Testium dicta, & Sanctitatis primordia usque ab ea ætate repetere. Fuerit pius, fuerit religiosus *Alphonsus*, tamen, cum religione, & pietate composuit etiam quæ mundi sunt. Animum a Seculi oblectamentis non habuisse alienum, ludrica Theatralia spectacula frequentasse, otiosis interfuisse conventibus, quos dicimus *Conversazioni*, aleas adamasse non obscure ex actis colligimus: Nam Dei famulo, qui novo suscepto vitæ genere a seculi strepitu remotus suum habitaculum in solitudine selegerat, occurrens Avellini Domina = *come fate voi*, dixit, *che SIETE USATO ALLE COMMEDIE, E CONVERSAZIONI, in una Montagna* (a)? Dictio illa *siete usato* secum fert consuetudinem, propensionem, inclinationem. Idem Dei Famulus narravit sodali suo *Patri Tannoja* Testi XXVI. Proc. Informat. S. Agathæ = *che era amantissimo della Musica, e che a questo effetto SI PORTAVA SPES-*

(a) *Proc. Ordin. Nucerin. fol.* 1632.

SPESSO AL TEATRO di S. Bartolomeo, sed simul addidit *ma che per misericordia di Dio non ci aveva mai commesso un peccato veniale* (*a*).

10 Aleis præterea plus æquo delectabatur, quod ejus Genitori molestissimum erat. Ita Testis I. Proc. Apostolic. S. Agathæ = *Se non che mi ricordo, essermi stato detto dal di lui Fratello D. Gaetano di Liguori, che sebbene il loro comun Genitore permettesse, che il Servo di Dio andasse ogni sera a divertirsi col solo anzidetto D. Baldassarre Cito per un ora al giuoco di Ombre; pur nondimeno oltrepassava i liuiti del tempo prescritto; del quale difetto ammonito, ed avvertito destramente dal Padre, il quale una sera avendogli tolti tutti i Libri dal Tovolino di studio, glie lo fece ritrovare coperto di varj mazzetti di carte da giuoco; se ne corresse specialmente al sentirsi dire dal Padre: questi sono i libri tuoi, e questi ti fo ritrovare* (*b*). Id ipse Dei Famulus fassus est = *Disse* (P. Tannoja) *che era amantissimo del giuoco, ma solo quello d'ingegno, e sì perfetto, che per ischerzo diceva di volerne stampare; ma che Iddio non permetteva mai per esso una carta buona, di modo che i suoi eguali lo abborrivano per compagno, come certi di perdere, e che così si allontanò da ogni giuoco* (*c*). Quid ultra quærimus ad probandum propensionem Dei Famuli in alearum ludum?

11 Quamobrem non tantum ad humilitatem, quam ad veritatem referenda esse videntur quæ dicta sunt a Famulo Dei, ut audientium animos erigeret & ad meliorem frugem revocaret = *non ebbe difficoltà, di dire, avanti di tutto il Popolo, e di me: Giovane io pure aggio fatto le mie: La Madonna mi ha chiamato a questo stato: a Mamma aggio tutta l'obbligazione* (*d*); ipseque Dei Famulus in præfatione ad aureum Opusculum inscriptum *della visita al Sagramento* sic fatur: *bisogna, che io palesi in questo Libretto almeno per gratitudine al mio Gesù Sagramentato questa verità. Io per questa divozione di visitare il SSmo Sagramento . . . . mi trovo fuori del Mondo, dove per mia disgrazia sono vivuto fino all' età di Anni 26. . . . . Festini, Commedie, Conversazioni, Spassi, questi sono i Beni del Mondo, ma bensì tutti pieni di fiele, e di spine; Credete A CHI NE HA L'ESPERIENZA, e la stà piangendo* (*e*).

12 Prætereo cetera, quæ in idem argumentum colligi possunt, veluti illud est erroris in patrocinanda gravissima Causa a Famulo Dei commissi, quo vehementer commotus forum deseruit, aliamque inire viam, quæ tutior est ad vitam, sibi proposuit, propositumque exequutioni mandavit, quin semel posita ad aratrum manu umquam retro respiceret. Neque animadvertam in Alphonsum, quod cum iratum nimis in famulos proprium Genitorem videret, forte imprudenter effervescentem iram compescere studuit, unde alapam reportavit = *e vedendo, che ancora non la finiva gli disse: Gnore che cos' è? quando la cominci non la finisci; bisogna anche compatire. Ma ritrovandosi il Padre alterato di animo avendolo a fianco, gli tirò uno Schiaffo* (*f*). Illud potius videtur censura dignum, quod Ven. Vir

(*a*) *Proc. Ordinar. S. Agathæ fol.* 1045. *ter.*
(*b*) *Proc. Apostol. S. Agathæ fol.* 267. *terg.* & *Proc. Informat. S. Agath. fol.* 1041.
(*c*) *Proc. Informat. S. Agathæ fol.* 1041.
(*d*) *Proc. Ordinar. Nucerin. fol.* 1868. *ter.*, & *Proc. Apostol. Nucerino fol.* 1375. *ter.*
(*e*) *Proces. Apost. Nucerin. fol.* 2064. *ter. junct. fol.* 2068.
(*f*) *Proc. Informat. S. Agath. fol.* 1042.

Vir in seculari statu neglexerit Sacramento Confirmationis muniri; natus namque mense Septembri *Anni* 1696. nonnisi *Anno* 1722. fuit sacro Chrismate munitus = *poi in Settembre* 1722. *fu cresimato da Monsig. Positano Vescovo d'Acerra, come ho veduto dagli Atti delle Ordinazioni di detto Servo di Dio fabbricati nella Curia Arcivescovile di Napoli* (a). *In essi Atti* (Curiæ Archiepiscopalis) *sta ancora la fede della Cresima, che egli ricevè in detta Città* (Neapoli) *nel* 1772. *nel dì* 21. *Settembre per mano del fu Monsig. Positano Vescovo della Acerra in nome del fu Card. Pignattelli Arcivescovo di Napoli* (b): agebat igitur *vigesimum sextum ætatis annum*; unde consequitur de susceptione hujus Sacramenti cogitasse postquam meliora charismata æmulari sibi constituit. Ego quidem crassam hanc negligentiam nequeo a culpa immunem dicere, nec intelligo quomodo ea componi possit cum laudibus, quibus eximiam ejus pietatem etiam in seculari statu nostri cumulant Testes. Agitur namque de Sacramento, quod licet necessarium non sit necessitate medii, est tamen necessitate præcepti cum divini, tum Ecclesiastici, ac proinde negligi procul a culpa non potest, nisi deficiat qui illud ministret. Quod si peccant Parentes nimis differendo, multo magis peccare dicendus est ille, qui ut ad idoneam pervenit ætatem, & facile potest Episcopo se præsentare, Confirmationemque suscipere, id negligit (c). Noster autem Dei Famulus haud potest excusari ignorantia, cum esset scientiis excultus, & Causis in Foro patrocinaretur.

13 Hæc erant de Seculari statu exponenda potius, quam animadvertenda. Nam si ostensum fuerit, Ven. Virum reliquo vitæ suæ tempore ita heroicis refulsisse Virtutibus, ut siquid minus recte gesserat, aut etiam, si vis, in aliquo peccaverit in Seculari Statu, per subsequens poenitentiæ studium abunde compensaverit; non erit amplius, cur de prima illa Epocha simus solliciti.

DE SECUNDA EPOCHA AB ANNO 1722. AD ANNUM 1762. SIVE DE STATU ECCLESIASTICO, ET REGULARI

14 De hac epocha acturus non immorabor in iis, quæ passus est Dei Famulus a Patre, qui, ejus proposito de novo vitæ genere instituendo, fortiter repugnabat. Laudandus immo est, si, ut Deo famularetur, propriæque saluti prospiceret, carnem, & sanguinem non respexit, alacri animo adversa sustinuit, & quæ obversabantur obstacula invicte superavit. Neque ei vertendum est probro, si parum abfuit, quin in vincula conjiceretur, post quam Sacerdotio fuit initiatus. Siquidem zelo salutis Animarum æstuans, ut rudes infimæ conditionis homines recte instituere, una cum aliquibus sociis, quos sibi delegerat, pari zelo informatis, eos colligebat, cunctosque in unum locum collectos docebat monita salutis. Qua de re exorta suspicio est, sectariorum conventum fieri, & querela delata ad Præsides

(a) *Summar. pag. 59. post §. 33.*
(b) *Proc. Informat. Nucerino fol. 409.*
(c) Vide, quæ colligit in rem hanc *Natal. Alexander Theologic. Dogmatic. Moral. de Sacrament. Confirmat. Cap. 4. proposit. 2.* cum adjunctis regulis consectariis ad praxim.

sides, jussum, ut omnes comprehensi in Judicium venirent. Detecta autem suspicionis inanitate, eorumdem innocentia, & fine, quem sibi proposuerat Dei Servus, omnes dimissi sunt (*a*). Factum hoc est; videtur tamen *Alphonsus* aliqualis forte imprudentiæ arguendus, si suo innixus consilio, nulla petita venia, hoc sibi onus dederat, seque, socios, & qui illuc simul conveniebant, gravi periculo exposuit: forte etiam peccatum est in docendo, iis adhibitis loquutionibus, quæ in pravum sensum poterant interpretari. Video namque, non male feriatos homines, sed religiosos Viros = *alcuni Padri Paolotti* = quibusdam auditis quæ ipsis erronea visa sunt = *si credettero obbligati a darne parte al Cardinale Arcivescovo, sospettando male di questa Adunanza* = Video etiam Archiepiscopum Dei Famulo præcepisse, ne imposterum hujusmodi fierent conventus = *Il Cardinale, che peraltro ne stava prevenuto* (quia in eo discrimine resciverat Alphonsum illum esse, qui conventui præerat) *se ne consolò bensì, ma nel tempo stesso gli ordinò, che se ne fosse astenuto* (*b*).

15 De fundatione Congregationis SSmi Redemptoris quid dicam? Miror in tanto negotio disponendo, maturando, absolvendo animi constantiam, invictam intueor Ven. Alphonsi fortitudinem. Utrum vero satis prudens ejus fuerit consilium cum in opere suscipiendo, tum in seligendis mediis tam ad illud perficiendum, quam ad præcavendum, ne hac de causa excitarentur turbæ, neve offensiones, & scandala orirentur idoneis, merito quis poterit dubitare. Etenim ut primum innotuit *Alphonsum*, deserto Sinensium hospitio, in quo morabatur, cogitationes suas convertisse ad novæ Congregationis institutionem, omnes fere Ecclesiastici primi nominis, & ordinis viri in eum insurrexerunt: Nam = *FU STIMATO MATTO da Uomini grandi &c.* (*c*), qui proinde eum appellabant = *PAZZO OSTINATO, che in vece di seguire l'ispirazione di Dio, abbracciava una tentazione del Demonio* (*d*), *fino ad essere chiamato FANATICO, OSSESSO, ILLUSO, VANAGLORIOSO, che PER FARSI NOME NEL MONDO voleva fondare questa Congregazione* (*e*), *arrivarono a chiamarlo FANATICO, BORIOSO, SUPERBO, PIENO DI SE', VANAGLORIOSO* (*f*), *SVANITO DI MENTE, che avevasi POSTO IN TESTA DI FARE IL FONDATORE . . . . che USCITO DI MENTE, si faceva dirigere DA UNA MONACA ILLUSA, credendo ALLE DI LEI ILLUSIONI* (*g*). Hinc putabatur = *aver intentato il Servo di Dio una mossa così STRAVAGANTE con SCANDALO DI TUTTO IL PUBLICO* (*h*), & nemo ex cujuslibet conditionis, & ordinis hominibus forte erat, qui eum dementem non diceret = *TUTTI, non eccettuandosi qualunque ceto, gridavano AL MATTO, AL MATTO* (*i*).

16 Eo res devenit, ut pixc cujusdam sodalitatis alumni, cum de albo dele-

---

(*a*) *Summar. pag. 77. §. 19. pag. 95. §. 137. Proces. Apost. Nucerin. fol. 837. Informat. Nucerin. fol. 1731. ter. Infor. S. Agathæ fol. 1059. ter.* & alibi tam in Summar. quam in Proces.

(*b*) *Summar. Obiection. pag. 1. num. 1. & Summ. Infor., ac Proces. loc. supra citat.*

(*c*) *Proc. Informat. S. Agathæ fol. 203.*

(*d*) *d. Proc. fol. 359. terg. 1070. ad 1072.*

(*e*) *Summr. Objectional. pag. 2. num. 2. §. 1.*

(*f*) *Ibid. §. 2.*

(*g*) *d. num. pag. 4. §. 7.*

(*h*) *d. num. pag. 5. §. 11.*

(*i*) *d. num. pag. 4. §. 10.*

delere, & Cappellania, qua potiebatur, privare cogitarunt, quod & fecerunt, nam publico edicto conventus indictus fuit (*a*): & omnes Sodales, nemine excepto, convenere = *in quel giorno, non ci mancò persona in Congregazione*. Neque existimes aliquos venisse, ut *Alphonsi* partes tuerentur, nam = *TUTTI AD UNA VOCE LO VOLLERO PER ESPULSO, e privato della Cappellania, e per togliersi ogni sutterfugio in contrario cercarono la Bussola secreta* = quin immo = *Persona di riguardo* (forte fuit ejus avunculus Canonicus Gizzius) *disse: io mai ho dato voto di morte in Congregazione, ma questa volta AFFINCHE' SI UMILII ce lo metto, e metto con piacere: così dicendo pose a vista di tutti nella Bussola la pallottina nera* (*b*). Quod si Congregationis decretum exequutioni datum non fuit, ita factum est, quia Antistes mandaverat = *si fosse dato corso alla Congregazione*, reservando sibi resolutionis adprobationem. Quamquam & idem Antistes eum acriter redarguit, ac superbum dixit, præsertim quia in tam gravi negotio propriun Pastorem, ut maxime decebat, consulere neglexerat = *Essendosi poi portato il Servo di Dio dall' Emo Pignattelli per licenziarsi gli fè nota la sua risoluzione, e quello vi passava. Pignattelli gli disse: Come? dai questi passi, e non ti sei venuto a consigliare da me? Rispose scusandosi il Servo di Dio, che l'Eminenza sua stando sommamente occupata, non aveva voluto incomodarla. Il Cardinale ripigliò: SUPERBO, SUPERBO come? Io do udienza A TUTTI, e voi dite non avermi voluto incomodare? Si umiliò il Servo di Dio &c.* (*c*).

17 Cetera, quæ in rem hanc colligi possent libenter prætereo (*d*); nam ex his, quæ allata sunt, satis superque patet, non immerito universum fere Neapolitanum Populum, proecipue vero primi nominis Ecclesiasticos Viros, non exceptis ejus Avunculo Canonico Gizzio *Rettore in quel tempo del Seminario di Napoli, e luminare ben conosciuto del Clero Napoletano*, Canonico Julio Torni *poi Vescovo in partibus Superiore in quel tempo della Congregazione di Propaganda, stato anche suo Maestro nelle Dottrine Teologiche* (*e*), ejusque Patruo *fu Monsig. di Liguori Vescovo della Cova, che da quel punto non lo volle più vedere* (*f*) ei se proebuisse infensos, ac acerrimos contradictores. Et sane nequibant ii probare consilium hominis, qui ita suæ innitebatur prudentiæ, ut ne cum Episcopo quidem tantum negotium communicaverit, a quo proinde jure fuit appellatus *superbo, illuso, pazzo, Uomo pieno di se stesso* (*g*). Satis hoc est. Unum tamen addam, videlicet; tantam fuisse diffamationem, ut nedum in privatis colloquiis, & conventibus appellaretur *TESTARDO, ILLUSO, GONFIO DI SE STESSO, AMBIZIOSO DI VOLER LA GLORIA DI FONDATORE*, verum etiam *taluni ANCHE DAL PULPITO portandolo in esempio: ecco dicevano un Uomo così illuminato ove si è ridotto per essere CAPARBIO, E ADULATORE DI SE STESSO* (*h*).

18 Qui vero opus incœperat, omnibus contradicentibus bonis, proprioque Pastore inconsulto, illud tandem ad optatum finem perduxit,

(*a*) *d. num. pag.* 5. §. 12.
(*b*) *Ibid.* §. 13.
(*c*) *Proc. Informat. S. Agathæ fol.* 1072.
(*d*) *Summar. Informat. pag.* 106. §. 55. *pag.* 316. §. 61.
(*e*) *Summar. Objectional. pag.* 4. *n.* 2. §. 7.
(*f*) *Ibid.* §. 1.
(*g*) *Summar. Informat. pag.* 103. §. 37.
(*h*) *Summar. Object. pag.* 5. *num.* 2. §. 14.

ipso adprobante Archiepiscopo, plaudentibus iisdem, qui ei se præbuerant Adversarios, fatentibus spiritualis vitæ magistris a Deo fuisse ordinatum, ad animarum bonum promovendum. Non intercedo. Id tamen satis non videtur ad purgandum *Alphonsum* a qualibet *imprudentiæ* nota, quam ferventiori zelo indulgens saltem principio contraxit; unde Antistitis, gravissimorum hominum, cunctique Populi indignatio, querelæ, turbæ. Quod si in prima id accidit fundatione, non secus evenit in erigendis religiosis novæ Congregationis Domibus. Tot offendit ipse ubique locorum contradictores, ut molestissimis fuerit implicatus litibus, quas ad solidos viginti annos debuit sustinere (*a*). Ut quælibet a Servi Dei capite removeatur invidia, *duo* a Defensoribus clarius sunt demonstranda, videlicet, hujusmodi lites fuisse cum justas, tum necessarias; & Ven Alphonsum invitum, & reluctantem, ne Dei opus desereret, suorumque jura tueretur, ad dimicandum coactum, ea usum fuisse moderatione, quæ in omnibus, præsertim vero in iis, qui in sortem Domini vocati sunt, elucere debet.

19 Sed & *alterum* demonstrandum est, scilicet Ven. Virum, ut primum in uno, alterove loco sui Instituti domum fundare cogitabat, ab iis non declinasse regulis, quæ, prudentia duce, servandæ erant priusquam opus aggrederetur, ne postquam posuerat fundamentum, a cæpto desistere cogeretur, neve immaturo consilio turbas, quæ numquam ab offensa Dei sunt immunes, immo scandala gignunt atque peccata, in se, suosque concitaret. Audio namque ipsum ambitionis atque rerum temporalium cupiditatis fuisse insimulatum. Audio minas de evertenda fundata Domo. Audio vel Ecclesiæ usum ei, sociisque interdictum. *Chiamato... AMBIZIOSO, e desideroso non già di Anime, ma DI ROBBE sino a minacciargli di voler fare saltare in aria con un barile di polvere la fabbrica incominciata, e di proibirgli a se, ed ai suoi primi Compagni la Chiesa beneficiale ec.* = Ne existimes hanc in eum exortam tempestatem opera hominum vel mali moris, vel de fæce plebis; nam excitata fuit = *dal Capo di questo Clero fù D. Domenico di Majo, e da molti altri di detto Clero* = (*b*). Non me commovet id quod refert Testis I. Proc. Apostolici S. Agathæ = *In quella* (novæ Domus fundatione) *della Villa, che poi dimise, fù attaccato, come m'attestò l'Arciprete della med. Terra, dai malevoli, che Esso, e li suoi si godevano una Donnaccia, e che esso più di tutti se ne abusasse, e la tenesse ben regalata. Pervertita* LA DONNA ATTESTO' QUESTO ANCHE IN GIUDIZIO (*c*). Iniquum est id vel leviter suspicari, ipsaque improba Fœmina Dei punitionem non effugit, calumniamque detexit. Verumtamen, cum Dei Famulus Domum illam, quam pro Congregatione instituerat, debuerit deserere, hinc validior oritur suspicio, quod non satis cautus, non satis prudens fuerit in aggrediendo; nec cogitaverit vel num ei vires suppeterent ad perficiendum; vel num ita res essent dispositæ, ut posset sibi blandiri de fausto, felicique exitu.

20 Vereor etiam, ne in regenda Congregatione aliquod dederit imprudenden-

---

(*a*) *Process. Apostolic. Nucerin. fol.* 580., 784, 943., *Process. Inform. Nucerin. fol.*373, 595. *t.* 820. 1309. 1323. 1368. *Proc. Inform. S. Agathæ fol.*204. 825. 830. 1212. *t.* 1227. 1331. & *alibi passim tam in Summar. Informat., quam in altero Object. num.*2.

(*b*) *Summ. Objectional. pag.*3. *n.*2. 4.5.

(*c*) *Proc. Apostol. S. Agath. fol.*563.

dentiæ argumentum. Nam = *un Sacerdote zelante della sua Congregazione contrariavalo o nelle sue dottrine, o sentenze di Teologia morale, o per altri punti Regolari appartenenti al buon governo della Congregazione* (*a*). Quis verò eum commendabit, qui publica in Ecclesia jussit concionatori, ut concionem abrumperet, & e suggestu descenderet, quod vix, ac ne vix quidem fieri poterat sine maximo illius rubore, & adstantis Populi scandalo? Ne quis putet jure id factum, quia Orator aliqua erronea expressione fuisset usus, aut docuisset sententias fidei puritati minus conformes. Nihil minus. Non alia fuit tantæ indignationis causa, nisi elegans, & perpolitus stilus, quo ille in Oratione utebatur. At Dei Servus, licet de defectu ageretur simplici lenique monitione coercendo; publica illa animadversione haud contentus, eum per triduum, post acrem reprehensionem, a faciendo Sacro suspendit, = *e lo condannò a trè giorni di ritiramento* = (*b*).

21 Equidem optandum, ut qui sacris missionibus animas Deo lucrifacere student, eo utantur stilo, qui divino convenit eloquio, nec nomen sibi aveant conciliare, & propriam quærant gloriam, sed Proximorum saluti unice intenti Christum annuncient, & hunc Crucifixum. Hinc numquam satis laudandus est Ven. Dei Servus, qui hanc methodum voluit servari a suis, & ut ab aliis servaretur, vehementer concupivit, quod ut obtineret, librum inscripsit, evulgavitque *de Concionatorum Rethorica*. Verum in hoc etiam aliquis excessus dignoscitur, ac videtur Dei famulus nimis sui propositi tenax, si quemlibet eloquentiæ flosculum, & politioris stili ornamentum ita voluit a sacris concionibus eliminatum, ut illos, qui hoc sibi præsidium quærebant, aspere redargueret, atque damnaret, ut visum est; magisque patet ex eo, quod narrat *Testis XXVI.* Processus Informativi S. Agathæ. = *Mi disse il nostro Padre D. Celestino de Robertis Testimonio di veduta, che essendo stato invitato il Servo di Dio in Napoli, a voler fare un sermone familiare in una rispettabile Congregazione di Missionarj, avendoli animati a zelare l' onore di Dio, e salute delle Anime, entrò ancora circa lo stile, che in qualcheduno si vedeva adulterato in quella Congregazione, e che da tanti, come diceva, si cercava imitare un certo famoso Oratore, ed accendendosi di zelo, incominciò ad inveire contro questo disordine, e tra l'altro disse: Io mi contento, che N. N. stiu in purgatorio sino al giorno del Giudizio per questo stile, che adottò nelle sue Orazioni panegiriche* = (*c*). Eloquentia, stilus, figuræ, aliaque id genus artis subsidia dummodo opportune, & discretè adhibeantur, vim addunt Orationi, eamque efficaciorem faciunt, ad reportandum fructum, quem Orator sibi, ut suorum laborum finem proponit. Quamobrem si rectus bonusque sit finis intentus, videlicet, ut audientium excitetur attentio, & magis persuadeat oratio; cur damnandus Apostolicus præco, ac si gravis piaculi reus habendus sit? Dicendum potius zelum Servi Dei non agnovisse fines, si in judicem mortuorum se erigebat, ajendo de Oratore, quem aliqui illius Congregationis Alumni imitari studebant = *io mi contento che NN. stia*

(*a*) *Proc. Informat. Nucerino fol.* 1931.
(*b*) *Summar. pag.* 412. §. 197. *pag.* 432. §. 373. *Proc. Apost. Nucerin. fol.* 468. *t.* 624. *t.* 773. 881. 1592. *t.* 1968. *t. & alibi.*
(*c*) *Proc. Informat. S. Agath. fol.* 1181.

in Purgatorio sino al giorno del Giudizio, per questo stile, che adottò nei suoi Panegirici.

22 Vide etiam tum quæ habet *Testis XXII. Proc. Ordinarii Nucerini* in ejus prodentiæ commendationem = *Da Maestro dei Novizj, notai la sua gran prudenza in avermi fatto cacciar dal Noviziato un Giovane Nipote di un Vescovo, per certi difetti di poco notabile peso, ma pregiudizievoli all'osservanza d'allora, dicendomi, che la sua conversazione noceva più, che dieci Eretici, e cento Demonj, non ostante fosse difeso dal Rettore della Casa suddetta* = (*a*): tum quod narrat Testis XXVI. Processus Informativi S. Agathæ= *trattandosi un giorno di non sò che di uno dei nostri Giovani, che esso non aveva in quel credito, che si voleva, ed avendogli detto un Padre: questo fù compagno del Fratello Blasucci: rispose il Servo di Dio: che importa questo? anche Giuda fù compagno di Gesù Cristo* = (*b*). Ego quidem dum hæc lego, jure metuo, ne quandoque Dei Famulus nimio fortasse zelo certans pro Regulari Observantia, ultra debitos fines processerit, & in alias virtutes peccaverit. Nam si primi illius tyronis defectus = *erano* DI POCO NOTABILE PESO, cur potius ejusdem emendationi non studuit? Cur maluit eum a Congregatione expulsum = *non ostante che fosse difeso dal Rettore della Casa* = (quo magis comprobatur defectuum levitas, qui non absolute dicuntur *pregiudizievoli all' osservanza*, verum *all' osservanza D'ALLORA*) quam ipsimet, & Congregationi a vitiis illis purgatum utilem reddere? Constat namque juvenem illum jussu Dei famuli e Congregatione fuisse dimissum: hand tamen constat, num ad extremum expulsionis remedium, certè adhibendum si nulla supererat emendationis spes, deventum fuerit duntaxat postquam monitiones, & correctiones opportune repetitæ nullius evaserant efficaciæ. Præterea si res erat *de' difetti di poco notabil peso*, multum saltem habet exaggerationis, valdèque contumeliosa est expressio illa, qua ad suum cohonestandum propositum usus est Dei Servus, *che la sua conversazione noceva più, che dieci Eretici, e cento demonj*. Id ipsum dicendum quoad alterum: quippe, nedum manifestavit sinistram opinionem, quam fovebat *di uno dei nostri giovani* secus ac alii existimabant; verum etiam nihili fieri debere contendit rationem illam quæ ad eum tuendum afferebatur, inquiens non sine illius dedecore= *che importa? Anche Giuda fu compagno di Gesù Cristo* =.

23 Dices fortasse superno illustratum lumine illius infelicem exitum prævidisse, hujus vero penetrasse secreta. Id tamen non prodest. Nam si primus e Congregatione expulsus, alia inita vitæ ratione occisus occubuit, ex eventu non consequitur præscientia facti, in relatione enim ne vola quidem, aut vestigium prævisionis occurrit; & fortè miser ille, si ex eo non fuisset ejectus Christianæ perfectionis asilo, monitionibus & exemplis mores suos ad regulæ formam composuisset, & grande illud, quo peremptus est, infortunium evitasset. Ad alterum quod adtinet nihil est, unde conjici possit sinistram opinionem ex eo processisse, quia *Alphonsus* illius cordis latebras intime perscrutatus, & occultorum cognitione insignitus, id intuebatur, quod alii minime videbant. Testis namque sola, nudaque facti expositione

(*a*) *Proc. Inform. Nucer. fol.* 1540. *t.* (*b*) *Proc. Inform. S. Agathæ fol.* 1206.

né contentus ne verbum quidem addit, ex quo sequatur, prudens fuisse Servi Dei judicium. Illud tantummodo scimus, quod ipse *non aveva (uno dei nostri giovani) in quel credito, che si voleva*= Atque id satis est, ne omnino innoxium *Alphonsum* existimemus.

24 Prætereo minus accuratum dicendi modum, cum appellaverit Judam *compagno di Gesù Cristo*. Impropriè enim usurpatur denominatio *compagno*, quæ nonnisi lato modo accipi potest, quandoquidem Judas ad Apostolatum vocatus inter Christi Discipulos numerabatur. Id, inquam, prætereo, quia licet impropria sit loquutio, posse tamen eamdem defendi non diffiteor. Quamquam de illius Virtutibus actio est, qui etsi omni disciplinarum genere esset excultus, quandoque tamen iis utebatur vel in monendo, vel in docendo loquutionibus, quæ certe erroneæ sunt, si intelligi velint prout verba sonant, atque idcirco, ut sanum suscipiant sensum, explicatione indigent, & interpretatione. Sæpius ajebat = *Che chi non stimava la Congregazione, e la Regola, non stimava nemmeno Gesù Cristo, e che la Congregazione, e la Regola erano lo stesso, che Gesù Cristo* (a) = *Chi non stima la Congregazione, e non stima la regola, non stima neanche Dio. Che cosa è la Congregazione? che cosa è da Regola? è Gesù Cristo* = (b). Ita ne verò? Unum idemque sunt Congregatio ab *Alphonso* instituta, & Christus Dominus? Numquid regula ab ipso Consodalibus data referenda est in sacrum Evangeliorum Canonem, aut Congregatio repræsentat Ecclesiam? Declara igitur, qui sit genuinus verborum sensus.

25 Sed durior est altera propositio, si accipiatur ut jacet = *senza l' intercessione di Maria SSma, e QUASI IMPOSSIBILE, che uno possa salvarsi; e chi è devoto di Nostra Signora è IMPOSSIBILE, che possa dannarsi* (c). Prima propositionis pars modificata vocabulo *quasi*, potest declinare censuram; non item altera, quæ absoluta est, & perniciosissimos potest producere effectus. Equidem puto Dei Famulum non aliud significare voluisse, quam devotionem illam, quæ cum operibus conjuncta est, cum implemento legis, & perseverantia usque ad finem: nihilominus nuda illa, simplex, & absoluta propositio, rudibus præsertim, esse poterat perditionis occasio. Etenim, heu! quot sunt, qui materialiter colentes Deiparam a culpis, peccandique consuetudine non abstinent, falsa freti fiducia, quod cultus illi impensus ipsis profuturus sit ad salutem.

26 Nec quamlibet effugit censuram, immo aliquam redolet vanitatem expressio illa, = *d' ogni altra cosa ne debbo dar conto a Dio, ma non del predicare: ho predicato in modo da potermi far capire da tutti anche dalla più rozza vecchiarella* (d). Longe secus loquebatur Apostolus, inquiens *sed neque meipsum judico, nihil enim mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum: Qui autem judicat me Dominus est* (e). Haud urgerem, si *Ven. Alphonsus* usus fuisset moderatis vocabulis *spero*, *confido*; sed cum absolute dixerit = *d' ogn' altra cosa ne debbo dar conto a Dio, ma non del predicare*, videtur nimis de se, suisque factis præsumpsisse. Quid tamen? Nonne

(a) *Proc. Apostol. Nucer. fol.* 2683.
(b) *Proc. Informat. S. Agathæ fol.* 1084.
(c) *Proc. Informat. Nucerino fol.* 1367. *ter.*
(d) *Summ. pag.* 431. §. 367.
(e) 1. *ad Cor. IV.* 3. 4.

ne quandoqne vulgari nimis dicendi modo suorum indignationem offendit, qui verecundia perfusi de eo sunt obloquuti ? = *In un' giorno di Sabbato, come egli era solito sempre predicare di Maria SSma in detta Chiesa di S. Michele . . . . ci fù un concorso grande . . . . ci vennero molti Uffiziali Militari, Sacerdoti, e Galantuomini a sentirlo. Egli in vedere tali persone fece una Predica così bassa, e popolare, come se avesse predicato un ragazzo. Tutta la Comunità in sentirlo si arrossì, e mormorò di quel basso modo di predicare, e parlare di Maria SSma* (a). Ita factum audio, ut Ven. Vir humanas laudes evitaret. Sed ut humiltati consuleret, haud debebat eam tenere rationem, quæ loco, personis, & actioni nullatenus conveniebat, & subjecto, de quo agebatur, erat prorsus indigna, quandoquidem = *La Comunità si arrossì, e mormorò di quel modo sì basso di predicare, e parlare di Maria SSma*.

27 Quoniam vero Dei Famulus ferventiori suo genio indulgens facilis nimis erat in vovendo, modumque non servabat in carnis maceratione, videndum num utraque de causa, aliquam mereatur censuram. Nam = *Ogni giorno, E NE AVEVA VOTO, recitava il Rosario= si confessava PER VOTO ogni Sabbato = VOVERAT di non prendere cioccolato, nè bever acqua in tutto quel giorno di Sabbato=AVEVA FATTO VOTO di predicare le glorie di Maria in ogni Sabbato=Essendosi ben anche ASTRETTO COL VOTO d' assistere gli appestati in caso di bisogno=VOVERAT di non perder mai tempo=VOVERAT di non mangiar frutti nel Sabbato*=Derelictus a suis *CON VOTO SUB GRAVI s'obbligò ancora ancorchè solo proseguir l' opera = di più FE' ANCHE VOTO SUB GRAVI di punto non appartarsi dalla direzione di Monsig. Falcoja* (b). Multiplicitas ista Votorum, quæ gravem secumfert obligationem erga Deum, in magnum utique tendit virtutis profectum; sed etiam exponit periculo declinandi a promissis. Cauto idcirco opus est in vovendo, & satius est suum continere fervorem, quam sibi pondus imponere, ad quod sustinendum quandoque vires deficiunt. Sategit quidem Dei famulus, ut Deo redderet quod promiserat; sed quum actio sit de Virtute heroica, quam vel levis nubecula commaculat, maxime opportunum videtur, ut Defensores egregii, Votis enumeratis, stricto calamo ostendant, Dei famulum omni vitæ suæ tempore stetisse promissis.

28 Ad *Mortificationis* studium quod adtinet, vereor, ne Dei Famulus in sese cruciando quandoque per excessum peccaverit. Etenim modum non servans = *facendosi la sua ORRIDA disciplina a sangue . . . . si offese gravemente un nervo del femore in modo, che per un mese dovè stare seduto anche in tempo di orazione nel Coro; e tante altre volte si dava colpi sì forti, che si rendeva inabile a camminare = si offese un nervo della gamba per cui rimase quasi inabile a camminare* =; Quamobrem reliquo vitæ suæ tempore claudicavit (c). Quum autem maceratio proprii corporis non sit proprie & di-

---

(a) *Proc. Inform. Nucerino fol.* 1934. *& Apostol. pariter Nucerino fol.*806.

(b) *Summ. pag.*297. §.94., *pag.*298.§.104. *pag.* 386. §. 407., *pag.*393. §. 301., *pag.*575. §.30., *Process. Apost. Nucerino fol.*387. *terg.* 458. *ter.* 460. 873. *ter.* 874. 1026. *ter.*1586. *ter.* 1713. 2102. 2188. *ter.* 2344. *ter.*, *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 804. 897. *ter.* 1492. *Proc. Informat. Nucerino fol.* 489. 709. *ter.* 811. *ter.* 1398. *ter.* 1923. *Proces. Informat. S. Agath. fol.* 1080. 1225., *& alibi*.

(c) *Summ. pag.* 632. §. 84. *pag.* 623. §. 4. *pag.* 628.§.45. *Proc. Apost. Nucerino fol.*894. *ter. fol.* 1829. *fol.* 2695. *ter.*

& directe per se virtus, sed potius virtutis instrumentum, debita cum moderatione est adhibenda; si moderatio deest, arguendum potius, quam probandum videtur Mortificationis studium (a). Atqui Dei Famulus nimis, & indiscrete se flagellando nedum SI RENDEVA INABILE A CAMMINARE, verum etiam ineuendabile suo corpori vitium intulit: quis ergo ex hoc heroicæ Virtutis argumentum desumi posse existimabit?

29 Ut autem erat *Alphonsus* in suæ Congregationis bonum semper intentus, ne juvenes deficerent, quos eidem noverat profuturos, eorum parentibus inopia laborantibus opitulabatur temporalibus subsidiis, quæ detrahebat ex eleemosinis pro celebratione missarum destinatis = *Arrivò sino per non far perdere la vocazione a qualche povero Congregato a contribuire alla sua necessitosa casa SOPRA L'ELEMOSINA DELLE MESSE* = (b). *Contribuiva un tanto l'anno ai parenti poveri di qualche Congregato, PRENDENDOLO DA SOPRA L'ELEMOSINA DELLE MESSE* = (c). Equidem puto Ven. Virum, dum caritatis opus exercebat, non defuisse justitiæ, & iniquum fore arbitror suspicari, quod sibi licere existimaverit in alios usus convertere eleemosynas traditas pro celebratione Missarum; nihilominus in re tam gravi non inutile erit Defensorum studium, ut si quod obscurum est in Testium dictis, ipsi declarent, & illustrent.

30 Afferant præterea privilegium dispensationis à quotidiana recitatione Divini Officii, tempore Missionum, quo videtur usus fuisse Dei Servus = *In tutto il tempo di Missione prima di ottenersi il privilegio di dispensa dell' Ufficio . . . . pure non lo lasciava &c.* (d). Afferenda etiam est publica Attestatio, quam dedit Dei famulus de quodam prodigio, quod contigisse fertur in quadam *B. Mariæ Virginis Imagine*, dum ipse de ejus laudibus ad populum sermonem habebat (e). Videndum quippe, num in expositione facti ea moderatione usus sit, ut quidquid in sui laudem verti poterat, evitare curaverit.

31 De hac epocha satis multa dixisse videor. Non enim detrahit virtuti, & sanctitati, quod quandoque Ven. Vir aliquod sibi, suisque creabat solatium pulsando cymbalum, cujus erat peritissimus (f). Neque ei culpæ vertam, si quandoque morem gessit Amalphitano Antistiti, qui eum compulit, ut adesset *ad una Comedia non sò, se sacra, o profana*. Constat namque primum restitisse, cessisse postea *non potendo evitare l' invito*, nec comœdia recitata fuit, licet cuncta essent disposita, ob tabulati ruinam, quam Dei Famulus prævidisse visus est (g). DUO tamen adhuc remanent, quæ diligentem desiderant animadversionem. PRIMUM illud est, quod Dei Servus sæpe affirmaverit, CHE NON SI RICORDAVA DI AVER LICENZIATO QUALCHE PENITENTE *senza il benefizio dell' assoluzione* (h); Itane? Aut dicendum est Virum venerabilem in tam multiplicium locorum ac temporum confessionibus nullum offendisse occa-

(a) Id probat *S. Mem. Benedictus XIV. de Servor. Dei Beatificat. &c. lib. III. Cap. XXIX. per tot.*
(b) *Summar. pag.* 411. §. 188.
(c) *Proc. Apost. Nucerino fol.* 878. *ter.* 1591. *ter.* 2090. *ter.* 2288. 2659. *& alibi.*
(d) *Proc. Apostol. Nucerino fol.* 465.
(e) *Summ. pag.* 294. §. 76. *ad* §. 79. *Proc. Apostol. Nucerino fol.* 461. *ter.* 2189.
(f) *Summ. pag.* 255. §. 141. *pag.* 340. §. 74. *pag.* 526. §. 22. *Proc. Apost. Nucerino fol.* 869. *ter.* 979. *ter.* 1955. 2155. *& alibi.*
(g) *Summ. pag.* 686. §§. 83. *&* 84.
(h) *Summ. pag.* 413. §. 212.

casionarium, & *consuetudinarium* recipiendæ absolutioni minus aptum; quod omnino *inverosimile*, ac plane *impossibile* est; aut perperam ab *Innocentio XI.* propositiones 60. & 61. damnatas fuisse; quod est absurdum & impium, ac laxismo amplissimam sternit & lubricissimam viam.

32 Alterum autem est, quod quidam Laicus e Congregatione expulsus *denunciò . . . . , che nelle nostre Case di Nocera, Ciorani, e Caposele, vi erano (forse così credendo) cantaja, e cantaja di Tabacco contrabando*. Id ut renunciatum fuit Rectori Nucerinæ Domus; *perchè nel giardino vi era una quantità di piante di Tabacco, il P. Ministro si pose a strapparle; ma essendosene avveduto il Servo di Dio, fè subito desistere dicendo: non và bene; quello ha fatto la denuncia sul vero, e non conviene farlo ritrovare bugiardo* (a). Justitiam Dei famuli hac in parte commendo; verum, si ipse non ignorabat Legem, quæ vetabat culturam plantarum, & Nicosiani pulveris fabricationem, cur permisit, ut in suarum Domorum hortis plantatio fieret? Omnes debent Principis Legibus, iis etiam, quæ pœnales tantummodo sunt, obtemperare; sed illi potissimum, qui perfectioni incumbunt, aliisque exemplo esse debent. Res hæc indiget explicatione,

DE TERTIA EPOCHA AB ANNO 1762. AD 1775. SIVE DE EPISCOPATU.

33 Ad eam devenimus V.S.D. vitæ epocham, quæ præcipue spectanda est, nostraque excitat studia; quippe destinatus *Alphonsus* ad regimen Animarum, ita implevisse Pastoris officia probandus est, *ut in Ecclesia Dei, instar benigni cujusdam sideris non solum in se solis justitiæ, & veritatis radios exceperit, sed & eos in Populum Christianum refuderit, animasque sibi creditas luce illa cœlitus accepta illustraverit* (b). Nam, ut ajebat magnus Gregorius, *pertrahi ad Episcopatum, est pertrahi ad educatum Populorum, ad exemplar vivendi, ad normam irreprehensibilem Evangelicæ vitæ* (c). Quod si in omnibus Episcopis illæ Dotes quærendæ sunt, quas Apostolus commemorat, (d) singulari quodam modo emineŗe debent in eo, qui reputatur dignus, ut non modo gregi Dominico, sed & ipsis Pastoribus, Apostolicæ Sedis oraculo, tamquam perfectionis exemplum proponi possit. Equidem hominem intueor, qui vocatus tamquam Aaron sibi imposito gravissimo oneri, ne divinæ voluntati, Pontificis formali præcepto patefactæ, resistere videretur, cervicem inflectit. Hominem video de grege sibi commisso sollicitum, illius bono semper intentum, non sua quærentem, sed quæ Dei sunt, hospitalem, sobrium, benignum, continentem, exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate. Ergo Alphonsus usque ad heroicitatis fastigium pervenit? Nequeo id affirmare, nisi quædam ejusdem Actiones, quæ aliqualem censuram pro-

me-

(a) *Proc. Informat. S. Agath. fol.* 1188. *Proc. In format. Nucerino fol.* 490. *ter.*

(b) *Ludovicus Abelly Ruthensis Episcopus in Enchiridio Pastoralis sollicitudinis.*

(c) *In Pastoral. part.* 1, *cap.* 1.

(d) 1, *ad Timoth. cap.* 3, *ad Titum cap.* 1, & 2.

mereri videntur, ab omni labe immunes declarentur. Etenim etsi concedam Ven. Virum haud peccasse per defectum; per excessum tamen non deliquisse, non item dare possum: Siquidem in Virtutum exercitio media tenenda est via, & ab iis declinandum, quæ licet ab amore virtutis proficiscantur, & in bonum tendant finem, sunt tamen vel circumstantiis inopportuna, vel incongrua subjectis, vel muneri difformia, vel quoad exitum periculosa. Sed & alia occurrunt, quæ documentis sunt illustranda, ne videatur Dei Famulus ea neglexisse, quæ districtè Pastoribus præcipiuntur, & nequeunt sine reatu omitti, nisi justa omissionis causa intercedat.

34 Exordiar ab eo, quod postremum posui. Præcipit *Tridentina Synodus* omnibus Episcopis, *ut singulis annis, vel saltem quolibet biennio universam Diœcesim perlustrent, & sacrorum Canonum servata forma omni studio, omnique diligentia, visitationem perficiant* (*a*). Equidem Testes adfirmant hoc Œcumenici Concilii Decretum a Dei Famulo fuisse servatum, eumdemque per se ipsum, cum vires suppeterent, hujusmodi Pastoralis sollicitudinis Officium implevisse, per alios vero, dum senio confectus, ac ægritudinibus oppressus, ad illud subeundum impar evaserat (*b*). Verum res hæc est, quæ non tantum Testium dictis, quam documentis est transigenda. Legalis igitur afferenda est attestatio ex Visitationum Codicibus deprompta cum specifica indicatione temporum, ad hoc, ut intelligamus, num revera ad Legis normam Dei Famulus suam perlustraverit Diœcesim. Multum etiam proderunt relationes, quæ dicuntur *ad limina*, quæque *in Tabulario Sac. Congregationis* asservantur. Id præterea necessarium est, quia non deest ratio dubitandi. Siquidem ait *Testis XXXIV.* Proc. Informat. S. Agathæ = *Nelle visite fatte in questa Città, che mi pare fossero state QUATTRO VOLTE in diversi anni, diede sempre per otto giorni gli Esercizi &c.* (*c*). Numerus harum Visitationum annis non respondet, quibus Dei Servus eam rexit Ecclesiam. Forte Testis loquutus fuit de Visitationibus illis tantummodo, quas Ven. Vir in bona valetudine per se ipsum explevit. Ita forte est: nihilominus, ut authenticis tabulis demonstretur, quammaxime interest.

35 Jubent etiam Œcumenici Concilii Patres = *Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur* = comminata pœna adversus illos, qui obtemperare prætermisissent = *Quod si in his tam Metropolitani, quam Episcopi, & alii supradicti negligentes fuerint, pœnas sacris Canonibus sancitas incurrant* (*d*). Quæro ego: paruit ne Dei Famulus hujusmodi præcepto? Id negant Testes, qui eumdem nunquam potuisse Synodum convocare adfirmant; causas tamen reticent, quæ ipsi impedimento fuerunt, ne eam cogeret, et si vellet, & generice nimis temporum circumstantias accusant (*e*). Unus est *Testis I. Proc. Apostol. S. Agathæ*, qui & Servi Dei propositum, & rationes, ob quas consilium mutavit, enunciat. = *Era nella risoluzione il Servo di Dio sin da che terminò la visita generale della Diocesi*;

(*a*) *Trident. Synodus sess. 24. cap. 3. de Reformat.*

(*b*) *Summ. pag. 133. §. 37. pag. 135. §. 48. pag. 137. §. 63. pag. 138. §§. 72. 73. pag. 145. §. 122. & sæpe alibi.*

(*c*) *Proc. Informat. S. Agathæ fol. 1480.*

(*d*) *Sess. 24. cap. 2. de Reformat.*

(*e*) *Summ. pag. 137. §. 64. pag. 149. §. 151. pag. 156. §. 205. pag. 161. §. 242. & alibi passim tam in eod. Summ. quam in Inquisitionum Actis.*

di tenere un Sinodo per dare riparo a varj abusi, che ci aveva rilevato. Destinò me in Napoli, per consigliare sù di questo Monsig. Borgia Vescovo di Aversa, il P. D. Gennaro Fatigati Superiore de' Cinesi, ed altri Uomini savj; ma ne fu sconsigliato sul riflesso &c. sentendo questo mi disse: Quello, che far dovrei col Sinodo, lo farò con tante notificazioni. Di fatti con molte di queste riparò &c., e credo, che queste si produrranno dal P. Postulatore in contesto della verità da me asserita (a). Si hujusmodi Documenta sunt penes Postulatorem, exhibeantur oportet, ut PP. judicent, sint ne apta ad gravissimam hanc difficultatem enodandam.

36 Nam etsi Doctores non desint, qui putant, Concilii Decretum non esse ita stricte, rigideque accipiendum, ut numquam fas sit Synodum prætermittere, & in longius differre; id tamen non prodest. Primum dico, non in hac Causa esse locum excusando; nam ubi de Virtutibus in gradu heroico quæritur, esset plane ridiculus qui urgeret hoc, vel illud quamquam lege jussum, vel vetitum, tamen per aliquorum sententiam fieri, vel omitti potuisse. Virtus enim non communis sed heroica, non quæ excusabilia sunt, sed quæ sunt optima quærit. Dico deinde neminem esse, a quo excusatus habeatur Episcopus, qui integro diuturnoque sui regiminis tempore numquam præceptam Synodum celebravit, nisi præsto sint gravissimæ legitimæque causæ, quibus demonstretur, illam, adnitente licet Episcopo, cogi non potuisse. Ita nos monet inter alios eternæ memoriæ *Pontifex Benedictus XIV.* = *Nos vero*, inquit, *quamquam non negemus potuisse Decretum Tridentinum contraria consuetudine non nihil emolliri, & temperari, non idcirco tamen opprobamus effrenem istam licentiam, quam privati Doctores sibi usurpant, illud pro libitu, etiam contra expressa ejusdem verba, interpretandi, & limitandi, neque illos excusamus Episcopos, qui, cum nihil sit, quod eos impediat, ex sola socordia, & negligentia Synodum facere prætermittunt; eosque magis redarguimus, qui per plures annos Diœcesim gubernaverint, ne de cogenda quidem Synodo unquam cogitarunt &c.. Neque audiendi sunt, qui ad propriam obtegendam ignaviam se consulto, & prudenter abstinere dictitant a Synodi coactione &c.* (b)

37 Equidem non is ego sum, qui velim Ven. Virum ex sola negligentia, & socordia Synodum facere prætermisisse, aut in illorum putem venisse sententiam, qui sibi licentiam tribuunt *Tridentini Decretum* pro libito etiam contra expressa ejusdem verba interpretandi, & limitandi: immo legitimas non defuisse Episcopo causas, ne Synodum indiceret existimo; sed in re tam gravi Postulatorum est eas proferre, ac omnimodam, & insuperabilem impossibilitatem demonstrare. Nam, si evincant ipsum perpetuo impeditum fuisse, non amplius omissionem persequiar. In eo solummodo insistam, ut quæram, num e re sua duxerit media comparare, quibus ea, quæ obversabantur, obstacula vinceret, ac superaret. Video namque ex relato Testimonio facile nimis acquievisse consilio illorum, quos super hac re rogaverat. Quamquam vero non multum difficile futurum sit, ut Defensores id evincant, quod quærimus; adhuc demonstrandum superest, utrum Dei Famulus *in Relationibus ad S. Congre-*

ga-

(a) *Prot. Apost. S. Agathæ fol.* 384. (b) *De Synodo Diœcesana lib. I. cap. 6. num.* 5.

gationem Concilii datis causas, rationesque pandiderit, quæ ipsum a Synodi celebratione impediebant.

38 Verumtamen quum ea, quæ lustrationem Diœcesis, & Synodi convocationem respiciunt, dilui, & enodari documentis possint, non est cur in his amplius insistam. Alia persequar, in quibus aliquid animadversione dignum, aut non satis virtutis heroicitati conforme visus mihi sum deprehendisse. Zelus Dei Famuli sane est commendandus; displicet tamen Zelum non semper fuisse cum prudentia, & iis, qui præsunt, necessaria discretione conjunctum. Actiones quædam, etsi ad bonum finem directæ, non omnibus æque probabuntur. Erit forte quis, qui redarguendum putet Alphonsum, erit alter, qui laudabit eum, qui miserum hominem domi impudicæ fœminæ occisum, priusquam profano sepulcro traderetur, jussit per totam circumduci Civitatem cum faculis ex pice confectis ad incutiendum terrorem, & infelicem illius animæ statum demonstrandum (*a*). Neque omnes probabunt animadversionem in meretriculas, quæ Pastoralibus monitis non cesserant, nullumque dantes emendationis signum, in peccandi consuetudine perseverabant. Eas namque e sua Diœcesi exulare jubebat, sed priusquam abirent fustibus cedi per compita imperabat (*b*). Id genus punitiones, publicæ ostentationes, atque spectacula incertum est, utrum prosint ad exemplum, an potius offensionem, & scandalum pariant. Idcireo non omnes, qui præsunt, ac vindicandis coercendisque criminibus incumbunt, ea media opportuna existimant, sed multi, & Ecclesiastici præsertim Viri, alia minus tumultuosa iisdem sufficere, satius ducunt.

39 Videte Patres utrum recte se gesserit dum peccatorem a Sacra Mensa rejecit, ei dirigens coram frequenti Populo verba, = *Io non ti posso comunicare, perchè frequenti quella maleletta* = (*c*). Scio *ex Rituali Romani* præscripto admittendos non esse ad Communionem, sed arcendos publice indignos, *quales sunt excommunicati, interdicti, manifesteque infames ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegj, blasphemj, & alii ejus generis publici peccatores* (*d*). Scio etiam publicos peccatores esse censendos nedum illos, qui *per Sententiam Judicis* tales sunt declarati, sed etiam qui tales existimantur *notorietate facti*. Quæro tamen, num talis esset ille, de quo est quæstio? Ait Testis = *Tenendo scandalosa pubblica pratticа con una donna maritata*; ait insuper = *overgli fatto* (Dei Servum) *antecedentemente delle molte ammonizioni*. Videtur tamen, non satis constare de prava peccandi consuetudine, ejusque *notorietate*. Non enim ille domi suæ fœminam alebat, sed ejus ædes solum frequentabat; hinc suspicio oriri poterat, non autem certa illa, & universalis diffamatio, quæ efficeret, ut publicus peccator censeretur, illisque adnumerandus esset, de quibus loquitur *Rituale*. Certum autem est, populum fuisse vehementer commotum = *al rumore, e bisbiglio della Gente seguito per un tal fatto, ne domandai*

(*a*) *Proc. Apost. Nucerino fol.* 569. *ter. Protes. Apost. S. Agath. fol.* 1920. *ter. Proc. Inf. Nucerino fol.* 1184. *Proc. Inform. S. Agath. fol.* 1797.

(*b*) *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 525. & *Informat. pariter S. Agath. fol.* 1422. *fol.* 1455. *ter, ac alibi*.

(*c*) *Summ. Objectional. pag.* 5. & 6. *num.* 3.

(*d*) *Rituale Roman. tit. IX. Cap.* 1. *num.* 8.

la causa &c. (*a*). Cessit tamen Episcopus hominis illius precibus, inquiens: *Mi dai parola avanti questo Dio, che non anderai più in quella Casa?* Nam = *avendolo assicurato di avere lasciata la pratica suddetta, d'essersi confessato, il Servo di Dio lo comunicò.* Sciscitor ego: certo ne constabat Dei Servo hominem illum ut publicum peccatorem ab omnibus manifeste haberi; vel res erat in gravi suspicione posita? Si *primum* dicis; rursum peto: satis ne erat ad illum sacra hostia reficiendum vel simplex promissio, quam requirebat *Alphonsus*, vel hominis protestatio, quam forte expresserant rubor, & verecundia? Siquidem publici Peccatores ad sacram Mensam admitti tantummodo possunt = *quando constet de eorum pœnitentia, & emendatione, & publico scandalo prius satis fecerint. Publice vero constare debet de hujusmodi pœnitentia, quia publice constat de eorum peccato* (*b*). Ad rem facit monitum *S. Caroli Borromei* = *neminem peccatis publicis irretitum ad communionem recipiat, nisi prius scandalo publico satisfecerit, etiamsi absolutionis a Pœnitentiariis aut Confessoribus etiam regularibus acceptæ testimonium produxerit* (*c*). *Si alterum* seligas; erat ille quidem privatim monendus, sed nullo modo repellendus, nam isti *Peccatores debent esse publici, & eorum peccatum adeo notum, & manifestum, quod nulla tergiversatione valeat celari. Divus Thomas &c. Peccator publicus est, qui notorie est talis . . . hoc est per sententiam, vel per confessionem factam in jure* (*d*). Redarguendus ne erit hac de causa Dei Servus? Id non affirmo. Si quæ nebula est, quæro, ut dissipetur ad Servi Dei virtutem magis, magisque declarandam.

40 Nec vitio vertam Dei famulo si ad coercenda crimina, & puniendos Ecclesiasticos carnis illecebris irretitos, postquam in irritum cesserant privatæ monitiones sæpius iteratæ, secularium Tribunalium sibi præstolabatur auxilium, ut pertinaces, & in suis criminibus obfirmati carceribus traderentur (*e*). Licere id in quibusdam casibus juxta Sacrorum Canonum dispositionem Doctores docent, & inter alios *Fagnan. in Cap. cum non ab Homine. de Judiciis num.* 32. Verum cum detrusio in carceres postremum sit remedium adhibendum tantummodo in casu, quo nullius evaserint efficaciæ pœnæ spirituales, quas ex ordine enumerat *Tridentinum Concilium* (*f*), superest demonstrandum, reapse Dei Famulum, implorando brachii secularis auxilium, carceribus mancipando, publica coercitione plectendo impudicos Clericos pertinaces in malo, ab hisce regulis numquam declinasse.

41 Verum id sit; omnem tamen censuram evasurus non videtur *Alphonsus*, qui in vincula conjici jussit quemdam Canonicum concubinarium. Licet namque jure merito id fecisset, cum ille prorsus incorrigibilis esset, ac omnibus scandalum afferret, quia non erubescebat secum deferre publice natos ex ea, quam deperibat; duo nihilominus animadvertenda sunt. *Primum* servatam non fuisse formam Con-

(*a*) *Summ. Objectional. dict. num.* 3. *pag.* 6. §. 2.

(*b*) *Barruffald. in Rit. Rom. Tit. XXIII. §.* 8. *num.* 90.

(*c*) *In Instruct. Pastor. pro Administranda in suis Ecclesiis Eucharistia.*

(*d*) *Barruffald. loc. cit. num.* 87. *&* 88.

(*e*) *Process. Apost. S. Agathæ fol.* 1321. *ter.* 1774. *ter. Proces. Informat. Nucerin. fol.* 605. *ter.* 722. *ter. Proces. Informat. S. Agathæ fol.* 323. 382. 424. 486. 498. 912. *ter.* 1686. *t.* 1742. *t.* 1957. *& sæpe alibi.*

(*f*) *Sess.* 25. *cap.* 14. *de Reformat.*

Concilii Tridentini, aut saltem non constare, utrum servata fuerit. Sæpe monitum suavissimis modis, modo increpatum minacibus verbis insordescentem in malo hominem illum persitisse scimus; ignoramus vero, utrum fructuum Beneficiorum fuerit ei interdicta perceptio, utrum vetita eorumdem Beneficiorum administratio, utrum deventum fuerit ad suspensionem, privationem, & excommunicationem, quemadmodum Lex jubet; *secundum* publice nimis, tumultuarie, & clamorose miserum illum a satellitibus comprehensum, & ad laicales carceres traductum = *Vedendo riuscir vane sì le ammonizioni, che le minaccie lo fe carcerare, e portare pubblicamente nelle Carceri di Monte Fusco, e da li poi nelle Carceri Vescovili* (a). *Procurò di farne eseguire l'arresto con implorarne il braccio superiore, e laicale coll' assistenza d'una numerosa Squadra venuta dalla Regia Udienza di Monte Fusco, la quale Squadra io viddi cogli occhj propri, ma non mi trovai presente all' atto dell' arresto; bensì l'intesi publicamente dire dopo già sortito, e viddi ancora radunata la detta Squadra avanti le Carceri Vescovili, con gran quantità di Popolo di questa Città &c. mi ricordo di vantaggio, che il cennato Canonico . . . . . colla stessa Squadra fu trasportato alle Carceri della Regia Udienza di Monte Fusco* (b).

42 Sed neque commendandus est modus quo usus est, ut quemdam Sacerdotem a perditionis via revocaret. Nam quum frustra adhibuisset salutaria monita, vehementesque increpationes, tandem = *un giorno fattoselo chiamare fè ritrovare il Crocifisso posto nell' entrare della Porta, ed indi ordinò al Sacerdote, che fosse entrato; ma non avendo il Sacerdote voluto entrare, il Servo di Dio gli disse; entrate pure, e calpestate; forse questa è la prima volta, che ve lo avete posto sotto i piedi* (c)? Experimentum sane id fuisse videtur periculosum, & imprudens, quod vehementer vereor, ut ex fausto emendationis eventu possit excusari.

43 Non erat certe zelus Dei Famuli cum necessaria discretione conjunctus; & quandoque nimis eo æstuans levissimos defectus puniebat non secus ac si fuissent crimina longe gravissima. Exemplo sit quod de se narrat *Testis III.* Proc. Apostol. S. Agath. = *per aver dato un pezzetto d'ostia ad una Donna per suggellare una Lettera* (oh grande facinus gravi coercitione expiandum!) *non volle ordinarmi nella prossima ordinazione non ostante, che ero stato esaminato, ed approvato, ed anche fatte le solite pubblicazioni* (d). Nonne ex hac dilatione aliquid incommodi sequi poterat Clerici illius existimationi? Locum hic sibi vindicare potest aspera nimis, & ad bilem commovendam idonea Animadversio in probum, & integræ famæ Sacerdotem, qui fortasse ad Valetudinem tuendam ficto utebatur Capillitio = *essendogli stato riferito, che il qu. D. Domenico Mauro, Uomo per altro morigerato, usava parrucca; egli giudicando esser cosa indecente allo stato, lo chiamò a se, e credendo, che fosse circinnata, come forse era stato prevenuto, giacchè il Santo Prelato poco ci vedeva, glie la tolse di capo, e chiesta una forbice, un pet-*

(a) *Proc. Apost. Nucerino fog.* 1132. *ter.*
(b) *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 1047. *ter. & seq.* omnes fere Testes de hoc facto loquuntur *Proc. Apost. Nucerin. fol.* 2130. *ter. Proces. Apost. S. Agathæ fol.* 974. *ter.* 1318. *Proces. Inf. Nucerin. fol.* 1698. *ter. & sæpè alibi.*
(c) *Proc. Informat. S. Agath. fol.* 523.
(d) *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 663. *ter.*

pettine, ed un bacino d'acqua, la spettinò, la tagliò, la bagnò, e così la rese sconcia perchè più non avesse a servirsene. Io so questo fatto perchè in tutta questa Città se ne parlò a bocca piena (a).

44 Ille tamen ipse qui rigidus, & severus nimis ferre nequibat graviterque plectebat levissimas culpas, si hoc nomine appellari debent defectus, quorum supra meminimus, iratus est in Missionarium, qui coram frequenti Populo concionem habens sibi proposuit dicere de venialis, quæ ex peccatis Venialibus consequuntur; Atque adeo exarsit ut vix se tenere potuerit, ne publice, & palam ei silentium imponeret = *Mi ricordo, che essendo egli nella Chiesa della SSma Annunziata di questa Città* (di Airola) *alla prima predica grande, che si fece da un Prete di cognome Cafarano detto Missionario predicava su de mali, che caggiona il peccato veniale, Al Servo di Dio dispiacque molto tal predica, e l'ascoltò con tale impazienza, che era in voto di farlo calare dal Pulpito, e predicare esso quella sera. Ritiratosi poi al Palazzo dove risiedeva, ordinò a me . . . . mi fossi portato a prendere il detto P. Cafarano . . . . . al quale prima d'ogni altra cosa disse il Ven. Servo di Dio: P. Cafarano sta notte non mi hai fatto dormire; Io nelle Missioni desidero, che si badi al grosso non al sottile. Se un solo peccatore si converte in una Missione, si può dire, che si è percepito gran frutto delle fatiche* (b). Quænam, queso, est isthæc contradictio? Magni ipse facit, & ultra condignum plectit levissimos defectus ac si essent gravissima facinora; indignatur vero in illum, qui adstantes monet, ne parvipendant venialia peccata, & ut ostendat quam grande sint malum noxios exponit, qui consequuntur, effectus. Nimis generica est, nimisque probat propositio illa *nelle Missioni desidero, che si badi al grosso, e non al sottile*, qua posita, de venialibus culpis nunquam esset loquendum. Num quid venialia peccata Deo non displicent? Num quid non minuunt fervorem caritatis? Numquid ad graviora patranda non disponunt? Nonne Orator enumeratis malis quæ gignit veniale peccatum, ex his argumentum deducit, quod a fortiori dicimus, ut illos ad poenitentiam provocet, qui laetalibus culpis sunt inquinati?

45 Dum autem *Alphonsus* zelo suo satisfaciebat satis cautus non erat, ne in alias Virtutes peccaret, propere nimis punitiones imperando. Ita profecto se gessit erga probum Religiosum virum, quem prorsus insontem e Coenobio, in quo morabatur, exulare jussit, falsam delationem sine prævio examine utro admittens, quod ille nimis frequenter ad quoddam Gynæceum adcederet, & otiosa cum Monialibus colloquia haberet (c). Ignorare haud poterat Dei Famulus agi de religioso, cujus = *era nota la buona qualità . . . anche avanzato in età* = nec poterat ignorare = *che per trattare con detta Religiosa vi era andato con licenza del detto Vescovo, per farsi pulire gli Arredi della Chiesa*: Nihilominus *al primo informo*, non ad inquisitionem veritatis, sed continuo devenit ad poenam. Est ne hæc ratio tenenda ab iis, qui præsunt, & coercendis, vindicandisque criminibus incumbunt? Nedum in hoc facto prudentiæ, debitæque circumspectionis notandus defectus est, verum etiam animadvertenda lesio

(a) *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 1061.
(b) *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 1768. *ter.*
(c) *Summar. Objectional. pag.* 6. *&* 7. *n.* 4.

lenio justitiæ vindicativæ. Hominis senio confecti gravissimisque curis distracti imbecillitati memoriæ donanda est oblivio concessæ facultatis, *mi disse, che si era dimenticato della detta licenza datagli* (a): At ei parcendum non videtur si crimine nequaquam probato, *al primo informo* probum Virum poena plectere non dubitavit; Quamobrem opus fuit *riparare la stima del Religioso* (b). Sane Dei Famulus eo accersito *con esimia umiltà, e sentimento di vero pentimento, gli chiese perdono* (c). Sed quod in commendationem venit humilitatis, non prodest ad justitiæ defectum delendum. Malum, quod fecerat reparatum voluit, sed hoc non efficit, ut quod male factum fuit, malum non sit.

46 Quid autem mirum, si aliqui in eum indignati fuerunt, querelasque quandoque excitarunt? Ut gregi sibi commisso consuleret, opportunum duxit = *dividere l'Ufficio di Vicario Foraneo in un luogo della Diocesi sua, e darlo a due, dove prima si esercitava da uno* =, Grave id fuit illi, qui munus illud actu exercebat, proindeque conquestus est, factamque divisionem in suimet dedecus converti existimavit: Re delata ad Episcopum,is = *con quanto aveva più di voce, pieno di zelo disse al medesimo che mi preme, che non ci vada del tuo onore? Mi preme l'onore di Gesù Cristo* (d). Boni equidem Pastoris est vigilantia, & sollicitudine spiritualibus sibi subditorum indigentiis prospicere, illaque seligere media, quæ ad finem magis profutura sint, quin eum impediant extrinsecæ quædam rationes temporales, & humanæ; atque idcirco recte Dei Famulus dixit *mi preme l'onore di Gesù Cristo*; veruntamen, quoniam, si cum aliquid innovandum est, ex innovatione tamen non nihil damni bonæ alicujus famæ accidere posse prævidetur maxime opportunum, imo necessarium quandoque est simul huic incommodo providere, quatenus fieri possit; hinc forte sibi defuit Alphonsus repellens Vicarii querelam *con quanto avevo più di voce* iis verbis = *che mi preme che non ci vada del tuo onore*? Nam huic etiam consulendum erat. Nec querelæ fuisset locus, si Dei Famulus blando sermone illi ostendisset necessitatem, vel magnam saltem utilitatem factæ divisionis, cui proinde Vicarius ille acquiescere debebat. Num id præstiterit, ignoramus.

47 Alia etiam in actis occurrunt *imprudentiæ* argumenta. In quadam Ecclesia solemne celebrabatur festum=*Un Diocono cominciò a cantare una Litania figurata: il Servo di Dio lo fece subito spezzare . . . . e seguitare al tuono Gregoriano* (e). Satius fuisset sinere, ut prout inceperat Diaconus Litanias modularetur usque ad finem, quam illi ruborem, & populo admirationem creare. Aceto pro vino ad Mensam dato, ipse non queritur; verum ejus Vicarius Generalis = *come ebbe assaggiato l' aceto subito alla presenza del Servo di Dio si alzò, e disse mille ingiurie alla Servitù, di che il Santo Prelato sorrideva* (f). Quo videtur probasse nimiam fortasse sui Vicarii iracundiam. Jubet Presbyterum dimitti, qui eum alloquuturus venerat; Presbyter propterea irascitur clamans elata voce = *Monsignore*

(a) *Summar. Objectional. ibid. pag. 7. §.4.*
(b) *Ibid. pag. 6. §. 2.*
(c) *Ibid. §. 1.*
(d) *Summar. pag. 374. §§. 299. & 300. Procet. Apost. S. Agathæ fol. 1853. ter.*
(e) *Proc. Inform. S. Agath. fol. 659.*
(f) *Proc. Informat. S. Agath. fol. 1483.*

re non ti ho rubato niente, perchè hai dato quest' ordine? a cui il Servo di Dio non diede segno di risentimento = verum = *si dimostrò confuso, e mortificato* = (*a*). Nec discretus in suos domesticos fuisse videtur, quandoquidem blande, & mansuete reprehensus a *Ven. Alphonso* ille, cujus erat alios e somno excutere quia ad horæ quadrantem cunctatus fuerat, se continere non potuit, quin ei exprobraret nimiam in suos Familiares duritiem = *V. S. Illma non ci dà tempo nè di mangiare, nè di bere, nè di dormire, nè di fare le altre nostre azioni: quì non c'è requie, nè riposo: e soggiunse ancora, che ritornar se ne voleva in Congregazione* (*b*).

48 Miris præterea laudibus eum Testes cumulant quia mansuetus, & pius, contumelias, aspera, & conviciosa verba patientissime tolerabat, & iis bene faciebat, qui ejus in faciem aliquando restiterant, pravumque animum in ipsum ostenderant = *Fù il Ven. Servo di Dio caricato di molte parole ingiuriose, unite a minaccie anche di calci colle seguenti parole: Voi siete un birbo, non fate la giustizia andate a governare i pinti (così chiamano nel Paese i Galli d' India) io vi piglio a calci* = quid ad hæc Dei famulus? = *Il Ven. Servo di Dio altro non rispose, che le seguenti parole: Via mò, via mò* = . Ita etiam se gessit cum Vicario Foraneo, qui cum accepisset alteri ab Episcopo commissum fuisse munus quod sui esse juris arbitrabatur = *pieno di sdegno si presentò a Monsignore, e lagnandosi della sua condotta, con inciviltà lo rimproverò dicendo, che spettava a lui la visura di tali conti, e non ad altri* (*c*). Hortatur Episcopus Sacerdotem, ut se ad audiendas Confessiones erudiat, eique tradit volumen Theologiæ Moralis: Sacerdos autem = *sdegnatosi buttò il libro, e con volto sdegnoso proferì una mala parola . . . . tù e la tua morale, e voltandogli le spalle se ne uscì* (*d*). Gravis equidem contumelia quæ coercitionem merebatur; nihilominus = *Monsignore punto non si alterò, anzi placidamente lo raccomandò a Dio*. Alter Sacerdos = *Credendosi offeso si presentò con alterigia al Servo di Dio facendogli una forte caricata chiamandolo inetto all'impiego, e soggiungendogli, che meglio averebbe fatto se si fosse stato ne Ciorani a piangere i peccati suoi, che esser Vescovo di S. Agata* = At Ven. Dei Servus nedum = *ricevè la correzione senza lagnarsi*, neque eum privavit = *della carica di Vicario Foraneo* = verum etiam = *a capo di qualche tempo lo proibidde di Canonicato &c.* (*e*).

49 Ne multus sim, alia prætereo quæ in idem collineant. Verum licet in his, & similibus eluceat mansuetudo, appareat benignitas, emineat humilitas; hujusmodi tamen agendi ratio non omnino videtur probanda in Episcopo, qui tenetur suæ dignitatis jura tueri. Hinc, si ipse suam despiciebat personam, laudandus est, despicere tamen non poterat suam dignitatem, sublimemque illum characterem, quo erat insignitus. Plura sunt commendanda in homine privato, quæ censuram merentur in eo, qui publica munera sustinet: quippe formidandum semper, ne homines nequam mansuetudine, benignitate, nimiaque indulgentia abutantur ad contemnenda, & solvenda jura

(*a*) *Proc. Informat. S. Agath. fol.* 1502.
(*b*) *Proc. Informat. S. Agath. fol.* 1891. *Proc. Apost. Nucerino fol.* 2112. *ter. Proc. Inform. Nucerino fol.* 1765. *ter. & alibi*.
(*c*) *Summ. Objectional. pag.* 7. *num.* 5. §. 1.
(*d*) *Ibid.* §. 2.
(*e*) *Ibid.* §. 3.

jura regiminis. Hinc nemo mirabitur cum legat quemdam a Dei famulo sæpe monitum, ut pravam consuetudinem, in qua versabatur, desereret, eo devenisse audaciæ = *che cominciò a tirar pietre dietro la carrozza* = : neque id satis, verum *smontato, e salito* (Servus Dei) *nella stanza secondo il solito si chiuse nel suo Gabinetto, ma quel temerario sforzò la porta con urtoni per entrare*. Merito malus homo in vincula conjectus fuit; at Dei Servus nullum non movit lapidem, ut quantocius liber evaderet (*a*). Eum commendo, quod illatam sibi remiserit injuriam, non autem quod neglexerit spretum suæ dignitatis, & vindicativæ justitiæ cursum impediverit. Sontes debitis pœnis plectendi sunt ad proprii criminis expiationem, & ad aliorum exemplum.

50 Quod autem tanta Servi Dei indulgentia in benefaciendo iis, qui eum oderant, debitum non servaret modum, ille agnovit, cui Ven. *Alphonsus* proprium spiritum dirigendum tradiderat. Is erat *P. Villani*, qui propterea eum redarguendum, & monendum duxit, ut aliam teneret methodum = *Se alcuno gli faceva qualche ingiuria, o torto, egli si sforzava di beneficarlo, ed a qualcheduno conferì anche qualche benefizio, della quale cosa il Servo di Dio fu avvertito dal suo Padre Direttore il P. D. Andrea Villano, acciò per l'avvenire si fosse altrimenti regolato, sul timore o di conferire un Beneficio ad un indegno, o di posporre un degno, e meritevole* (*b*).

51 Et revera vide quomodo se gereret erga Ecclesiasticos, qui deliquerant = *Quando qualche Prete era chiamato dalla Curia del Servo di Dio con il Mandato, o in S. Agata, o in Arienzo per qualche trasporto, che non era nè vitio, nè disonestà; il Servo di Dio compatendolo, per non interessarlo, dava soddisfazione alla Parte, lo teneva nel proprio Palazzo, e alla propria Tavola* (*c*). Hinc delata querela, quod Sacerdos quidam = *in atto di prima passione diede un colpo di Bastone all'Attuario di questa Curia Locale, gli fè male sulla testa . . . . gli fu dato il Mandato per palatium, ed il suo maggior castigo fu essere spesato, e tenuto a tavola dal Servo di Dio, senza soffrire per lo mandato alcun interesse* (*d*), Blandiri videtur vitiis, qui cum ratione officii debeat, condigna pœna criminosos non plectit. Timendum proinde, ne Servi Dei nimia indulgentia ad delinquendum, ut ita dicam, alliceret, proindeque crescerent ex Episcopi benignitate, & non laudabili misericordia peccandi licentia. Se, ut decebat bonum Pastorem, gessit Ven. Vir, qui Patrem reconciliare studuit ad Filium, a quo in æstu passionis ille fuerat baculo percussus: prudenter etiam egit dum simul prospexit imposterum, ne quid simile accideret. Quæro tamen, utrum prudentia duce Sacerdotem illum curæ animarum præfecerit. = *Mà per allontanare il detto D. Giuseppe da ogni occasione, lo mandò Economo nella Parrocchia di Luzzano* (*e*). Id mihi incertum est. Homo siquidem, qui se adeo abripi ab æstu iracundiæ sivit, ut manum continere nequiverit, etiamsi cum proprio genitore esset contentio, non videtur fuisse dignus parochialibus curis, nisi diuturnum, & non æquivocum refrænatæ passionis dedisset experimentum.

(*a*) *Proc. Informat. S. Agat. fol.* 1013. *Proc. Inf. Nuceriæ fol.* 1538.
(*b*) *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 1202.
(*c*) *Summ. Object. pag.* 8. *num.* 5. §. 4.
(*d*) *Ibid.*
(*e*) *Ibid.* §. 5.

52 Hæc omnia, quæ huc usque animadverti, forte erant in causa, cur Ven. Vir non omnibus æque esset acceptus, ejusque regiminis ratio a nonnullis improbanda videretur. Id fatetur Testis XXI. Process. Inform. Nucerini *Mi aveva preso la confidenza di avvisarlo*, (per epistolam) *che alcuni non erano affatto, ed all' intutto contenti del suo governo* (a). Non is ego sum qui contendam culpæ Ven. Viri referendum, si = *alcuni non erano all'intutto contenti del suo governo*; immo dicam, necessario id secuti debuisse. Qui vigilat ad custodiam, & sollicitus est salutis animarum, quæ ejus regimini subjiciuntur, plurimos in se concitare debet inimicos. Nec dubitandum, id evenisse Ven. nostro Antistiti, qui amaritudine plenus super peccata populi sui indesinenter plorabat, & ut bonum triticum a zizaniis purgaret, plantaret, & evelleret, confirmaret bonos, & ad viam salutis revocaret iniquos, nulli parcebat labori, nullum omittebat studium, semper paratus dare animam suam pro ovibus suis. Si quid igitur in ejus actionibus minus prudenter gestum occurrit, aliquid ipsius Zelo indulgendum nonnulli existimabunt; quibuscum ego libentissime convenirem, nisi actio esset de *Virtute heroica*, quam facile obumbrat quidquid imperfectum est.

53 Alia etiam prætereo, quæ forte animadverti possent, veluti est impropria loquutio dum Regem dixit *Custode dei Sagri Canoni* (b). Aliaque minus accurata expressio = *Festa della Croce, e peccato mortale è la medesima cosa* = ut viam sibi sterneret ad demonstrandum *la Passione di Gesù Cristo, come effetto del peccato mortale* (c); item primus iræ motus erga illum, qui eum consulturus venerat = *essendo io stato seccante, ed imprudente, egli mi corresse rimproverandomi, dicendo: Io ho piacere, che mi vieni a trovare, ma mi crocifiggi, E S'INQUIETÒ ALQUANTO*; *ma dopo un altro poco mi mandò a chiamare, e mi disse: ti cerco perdono* (d); præterea comparatio sui cum altero, qui ad Episcopatum sublimari satagebat. = *Un Personaggio a se vicino, che pretendeva un Vescovato, e continuamente lo faceva di furgli lettere commendatizie in Roma per tale effetto, di modo che un giorno mi arrivò a dire: Oh Dio io non ho saputo più, che fare per non essere Vescovo, ed egli non sà più, che inventare per esservi, però morirà con le sue pretensioni in testa, ma Vescovo non ci sarà, perchè la sua tiepidezza, ed avarizia non lo chiama a tale dignità* (e) quæ sanè comparatio forte nequit cum humilitate componi; prout obstat charitati quod subdit de illius tepore, & avaritia: illud tandem humani, quod in se expertus fuisse videtur, dum primum ad Ecclesiam sibi creditam pervenit. Etenim cum ibi apparuit corpore infirmus, macie confectus, tussi laborans, per jocum Cathedralis Decanus dixit: *pensiamo ad apparecchiarli al ricevimento di un altro Vescovo* =; quod ut accepit *Alphonsus*, continuo respondit = *che badi a se, che badi a se il Sig. Decano, io ho da fare il Capitolo nuovo* (f).

54 Nequeo tamen præterire quod minus facilis fuit in conferendo quodam Sacerdotio, de quo meritò dubitabat, utrum revera sui esset juris pro-

(a) *Proc. Informat. Nucerino fol.* 1464.
(b) *Proc. Apost. Nuc. fol.* 2882.
(c) *Proc. Apost. S. Agatha fol.* 463. 1346. 2 *& alibi*.
(d) *Proc. Ord. Nuc. fol.* 1476.
(e) *Proc. Apost. Nuc. fol.* 3065. *ter. & Proc. Inform. Nuc. fol.* 764. *ter.*
(f) *Proc. Apost. S. Agath. fol.* 2087. *ter.*

provisio, an potius Apostolicæ Sedis: Quod adeo verum est, ut anticipiti cum esset animo, morem nihilominus gessit illud petenti, sed sub conditione, ne is ad actum possessionis deveniret, nisi certo constaret ad Episcopum Sacerdotii collationem pertinere, facta obligatione per provisum, reportandi Litteras, quatenus illud Apostolicæ Sedi esset reservatum. Ita reapse erat, sed provisus ab Episcopo, qui in possessionem iverat, noluit stare promissis, unde acris acta lis fuit Neapoli (*a*). Sane, re delata ad Episcopum, factaque ei facultate immittendi in possessionem quem mallet; dandam hanc ipse decrevit proviso apostolico, quo facto ostendit suam erga S. Sedem reverentiam, & justitiæ amorem. Verumtamen aliquam saltem imprudentiæ notam non fugit, si in dubio ad collationem devenit, & se a petentis calliditate decipi sivit. Dices novum non esse, ut in re dubia duo simul conferant, ne ex dilatione propriis juribus detrimentum veniat. At in casu, de quo est quæstio, num id locum habere possit, ignoro. Unum scio, ex collatione perperam facta non levem sibi anxietatem creasse Episcopum, & inter provisos acrem litem exarsisse. Scio etiam præsentem concertationem versari circa virtutem non communem, sed *heroicam*, proindeque actiones, quæ omnino purgatæ non sint, promereri censuram.

55 Finem libenter facerem, sed adhuc aliqua de hac Epocha supersunt declaranda. Dum lego = *voleva, che i cresimandi si fossero confessati, e ricevuta avessero la sagra Comunione* (*b*); vereor ne Dei Servus putaverit, illos tantummodo ad confirmationem esse admittendos, qui sunt Eucharisticæ communionis capaces, & sacram communionem esse in confirmandis necessariam. Nam *Pontificale Romanum* solummodo jubet in adultis aut Confessionem, aut de mortalibus contritionem = *Adulti deberent prius peccata confiteri, & postea Confirmari, vel saltem de mortalibus, si in ea inciderint, conterantur* (*c*). Lego etiam Dei Famulum Castitatis cultorem eximium improbasse morem, qui vigebat in Monasterio SSmæ Annunciationis Argentii, ubi dum aliqua sacra Virgo ad professionem admittebatur = *nel fare i Voti solenni, era solita porre le mani sue nelle mani del Vescovo*. Etenim nedum hujusmodi morem sequi ipse noluit, dum prima vice ad hanc peragendam functionem accessit, verum etiam = *avendo poi capito la ceremonia, che doveva farsi, tutto si arrossì, e gridò: Voi siete andati in pazzia; tu tieni le mani tue, ed io le mie. A questi gridi le Monache gridarono, che così era stato il costume per lo passato. Il Servo di Dio con umiltà rispose, che questo era stato un abuso, e che non si poteva in verun conto sostenere* (*d*). Ita ne vero *questo era un abuso, non si poteva sostenere?* Abusus vocari nullo modo potest *Ritus ex Pontificalis Romani præscripto probatus*. Dum ibi res est *de Virginum consecratione* Pontifex *illas hortatur, ad amplectendum, & servandum S. Virginitatis propositum; & mox interrogat eas palam, & communiter dicens: vultis in sancto Virginitatis proposito perseverare? & singulæ respondent: Volumus. Tunc unaquæque singil-*

(*a*) *Summ. objection. pag. 8. & seq. num. 6.*
(*b*) *Proc. Apost. S. Agath. fol. 901.*
(*c*) *Pontificale Romanum de Confirmandis Tit. I. §. 5.*
(*d*) *Summ. pag. 564. §. 91. & Proc. Inform. S. Agath. fol. 436.*

latim genuflectit coram eo ; ET IMMISSIS MANIBUS JUNCTIS INTER AMBAS MANUS PONTIFICIS, Pontifex interrogat quamlibet dicens &c. (a).

56 Non inficior, posse Episcopum dispensare præcepto de abstinendo ab operibus Servilibus diebus festis, dummodo justa causa intercedat, videlicet si necessitas urgeat, vel id exigat pietas, quæ si bene sentio ad quamlibet necessitatem commode referri debet (b). Quæro tamen : erat ne hujusmodi necessitas pro ædificanda Ecclesia in quadam suæ Diœcesis Terrula, ut excitandus esset Populus ad servilia opera etiam festivis diebus ? = *Animava ancora il Servo di Dio quella Popolazione a trasportare i materiali per carità, anche nei giorni festivi* (c). Exclusa enim necessitate, & quidem urgente, id nefas erat. Postulatores igitur eam intercessisse demonstrent. Non multum difficile id ipsis fortasse erit. Num vero æque possint demonstrare licuisse Dei Famulo sedere aliquantulum dum sacrificabat, & sacrum Sanguinem sumere, quum secus nequiret, oh e argenteæ fistulæ, id est, de quo vehementer dubito.

57 Etenim homini senio confecto, & ægritudinibus obnoxio illud accedebat incommodi, ut obstipo collo caput deferret inclinatum ad pectus, nec illud posset vel tantillum erigere : nequibat idcirco ad aram accedere, & sacrum facere. Id ejus religioni erat gravissimum : sed dum desiderio æstuabat sacrificandi, & querebatur de sua impotentia, in hominem incidit ex Augustiniani Ordinis Familia, qui ejus levavit tristitiam, ipsi consulens, ut sacrificium offerret, sed sacrum sumpturus Christi sanguinem, sessum iret, & altero Sacerdote auxiliante Calici os admoveret, ac sine effusionis periculo, sacrificium consummaret. Avide consilium accepit Alphonsus, & inceptam reassumpsit Missæ celebrationem, nam = *Si faceva modestamente sedere sdrajato sopra una sedia per fargli sumere le sacre specie* (d). Arbitror tamen non id satis fuisse ad cujuslibet periculi remotionem; nam video adhibitam, nescio cujus consilio, argenteam fistulam = *dopo di essersi consigliato con Persone dotte, ed illuminate risolvette di celebrare la santa Messa, con assumere il sacro Sangue PER MEZZO D'UN CANNELLETTO di Argento da dentro indorato, COME FECE, E PRATTICO' PER MOLTO TEMPO* (e). Os igitur Dei Servus non applicabat calici, quia nullo pacto quibat ita erigere, & componere caput, ut necessarium erat ad sumendum, & abstergendum, sed in calicem immissa Fistula sacrum sugebat Sanguinem eo ferme modo, qui uni convenit Romano Pontifici, dum solemniter Sacrificium offert. Quæram igitur, quo jure, quo privilegio se tueri *Alphonsus arbitrabatur* ? Nullo prorsus. Testes factum exponunt ; de indulto, nemo est qui loquatur, imo videtur

(a) *Pontificale Romanum lib. I. Cap. 19. de Benedict. & Com. Virg. §. 5. ibique Catalanus* qui licet fateatur rem hanc videri primo aspectu plenam periculi ; nihilominus omni periculo vacat, quia *Episcopus inter manus suas chirotheeis indutas ambas Virginis manus paulisper tenet*, concludique, *non est quod ritus noster improbari possit sui nequaquam expers Misterii*.

(b) Vide *Natal. Alexandr. Theolog. Dogm. Moral. de præcept. Decal. Cap. V. artic. 6. Regula 1. & 2.*

(c) *Proc. Informat. Nuc. fol. 706. ter.*

(d) *Summ. pag. 236. §. 3. pag. 248. §. 9. Proces. Apost. Nuceria. fol. 2903. ter Process. Info. Nuc. fol. 711. t. 760. 981. t. Process. info. S. Agatha fol. 416. 533. t. & sæpe alibi.*

(e) *Summ. pag. 375. §. 303. Proces. Apost. S. Agatha fol. 763. §. 1037. t.*

tur Dei Servus acquievisse consilio aliorum, quin de indulto esset sollicitus.

58 Veruntamen dato etiam, quod ei fuisset concessum privatim, & sine adstantium offensione in Calicis sumptione sedere, nullo modo credi posset, alterum privilegium aeque indultum fuisse sacras consumandi species ope argentei calami. Obtinuit antiquitus mos iste etiam apud Laicos, cum fideles sub utraque specie Eucharistiam acciperent (*a*). Sed nova inducta disciplina, haec religiosissime servanda est, & ut Laicis interdictus Calicis usus, ita etiam Sacerdotibus, & Episcopis (excepto uno Romano Pontifice in solemnioribus Missis ad retinendum vestigium veteris disciplinae) Calami, seu fistulae. Nulli, quod sciam, privilegium, quod sibi arrogavit *Alphonsus*, unquam concessum fuit, ac proinde haud mihi persuadere possum ei fuisse indultum. Nequibat igitur sine piaculo in re tam gravi alio ritu sacrum sumere Sanguinem, cum illum servare teneretur, quem praescribit Rubrica, ususque sacrat plurium seculorum. Si id nequibat, debebat potius a sacrificando abstinere, & sacra refici Communione more Laicorum. Possem hic sciscitari quomodo valeret *Alphonsus* sacram Particulam in Calicem immissam sumere, quomodo Calicem, calamumque abstergere? Utrumque, arbitror, abstergi debuisse ab illo, qui ei auxiliabatur; is autem erat adhuc jejunus? Missam ne celebraverat? Calamus insuper erat ne ita elaboratus, ut integre abstersus nullam intus reliquiam sacrarum specierum retineret? Videte quot quaestiones moveri possunt, quibus satisfaciendum esset, ut saltem consultum existimemus Religioni, Sacramenti dignitati, & reverentiae.

59 Arbitror hinc fore, ut nunquam emergat privilegium sumendi sacrum Sanguinem cum fistula: sed neque mihi constat de indulto sedendi, cum secus nequiret *Alphonsus* os vel ad Calicem, vel ad fistulam admovere. Scio tantum sequutum fuisse consilium Augustinianensis Alumni; ergo id sibi licitum existimavit, nec proinde ab Apostolica Sede facultatem sibi fieri, impedimento durante, necessarium duxit: alteri fortasse parcendum esset, licet res sit quam ignorantia non excusat, cum alia esse nequeat nisi crassa, & supina; at non parcendum Alphonso, qui in moralibus disciplinis adeo erat versatus, ut de conscientia, de peccatis, de legibus, de obbligationibus, ac de omnibus, quae ad mores pertinent plura volumina evulgaverit. Nemo siquidem est tam laxae doctrinae, qui censeat inconsulta Sede Apostolica, non ex inopinata Causa, sed ex praeviso impedimento sacras Liturgiae leges posse infringi. *Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV.*, qui senio, laboribus, ac molesta confectus aegritudine quum Sacrum facere stando nequiret, noluit suo niti consilio, eaque uti indulgentia, qua summi Pontifices quandoque urgentibus de causis erga alios usi fuerant; sed satius duxit ex Ecclesiastica Historia, atque ex Secretioribus Tabulariis exempla, & documenta colligere, eaque super re aliorum judicium exquirere, veluti patet ex *disertissima Epistola inscripta Magistro Ignatio Reali Sacrarum Caeremoniarum Praefecto die* 28. *Octobris* 1757.

Ne-

(*a*) Vide *Catalanum in Comment. ad Caeremoniale S. Romanae Ecclesiae Augustini Patricii* sunt. *Martene*, *Card. Bona*, Aliique agentes de Rebus Liturgicis. *Tomo II. pag.* 83. *& seq.* Videri etiam pos-

30 Neque dicas, breve fuisse temporis intervallum, quo sedere cogebatur *Alphonsus*. Nam primum, potius attendenda est actio, quam tempus in sedendo insumptum; deinde vero posset ex brevitate temporis forte excusari a lethali, non autem a veniali culpa *Pasqualigus* proposita sibi quæstione: *An Sacerdos dum celebrat sedere possit* = respondet = *Non posse Sacerdotem recitare sedendo aliquam partem Missæ, sed peccaturum mortaliter, si sessio sit notabilis; venialiter vero si reputatur pro parva materia* (a). Ita etiam *Quartus* (b). Igitur, si nefas est recitare sedendo aliquam partem Missæ; multo magis erit sedendo in sacri Calicis sumptione. Neque hic sibi locum vindicare poterunt Auctores, qui docent licere Sacerdoti Missam tantisper interrumpere, ab Altari recedere, sessum ire, aliquantulum quiescere: nam hi loquuntur de non prævisa, non habituali, sed superveniente *accidentali* necessitate; quod certe non verificatur in casu nostro, cum & prævisa, & habitualia essent incommoda quibus detinebatur Dei Famulus, ne posset stando perceptione Sanguinis Domini, sacrificium consummare. Quamquam & alias sibi licitum putavit sedere tempore Sacri, nam a celebratione non abstinebat = *Anche in tempo della sua infermità, per cui SPESSE VOLTE era obbligato nell' Atto della celebrazione SEDERSI per la debolezza intermettendola, prendendo così un poco di respiro* (c).

61 Mihi autem hæc mente repetenti non levis suborta suspicio est, quod Servus Dei falsa opinione, erroreque deceptus, id sibi ut Episcopo licuisse, inconsulto Pontifice, fuerit arbitratus. In hac magis me sententia confirmo, quum a nemine requisitum sponte sua videam impertitum fuisse licentiam celebrandi Missam in cubiculo ægrotantis; nam quum accessisset ad Infirmi ædes, eam adhibuit verborum formulam, ut ostenderit, se de illius salute desperare, addiditque = *io so, che Monsignore (intendendo di Monsig. Arcivescovo d'Amalfi . . . .) non si fiderà dire la Messa nella Stanza dell' Infermo, onde io da ora dò la licenza a D. Antonio, che ce la dica* (d). Quo jure hanc fuerit impertitus licentiam, mihi est ignotum. Scio tamen *a Tridentino Concilio* mandatum Episcopis, ne permittant *in privatis domibus Missas celebrari* (e). Hocce Decretum, quo facultates, quibus anteactis temporibus fruebantur Episcopi, intra quosdam cancellos coercitæ fuerunt, *præceptivum* esse, & obligare *sub gravi* demonstrat *Cl. Gatticus* (f). Quod si nequeunt Episcopi impertiri licentiam celebrandi in Civitatis Oratoriis, etiam si hæc sint a quo id et profano usu sejuncta, multo minus poterunt in privatis ægrotantium cubiculis, præsertim quia ad hoc necessarium est *Altare portatile*. Nam ex *Decreto Concilii Tridentini in arctissimas angustias conjecta remansit Episcoporum antiqua facultas, eumque nonnisi gravissimis ex causis amplius valeant Missas concedere extra Oratoria publica, etsi in privatorum Dominorum Oratoriis privatis, illæ celebrari deberent, multo magis requiritur gravior causa, ut possint Episcopi indulgere usum altaris portatilis . . . . in priv-*

(a) *De Sacrif. novæ Legis tomo* 1. *q.* 227.
(b) *In Rubric. Missal. part.* 1. *tit.* 17. *dub.* 3.
(c) *Summar. pag.* 367. §. 238. *Proces. Ordinar. Nucerin. fol.* 711.
(d) *Summ. pag.* 695. §. 129.
(e) *Sess. XXII. Decret. de observand. & vitand. in celebratione Missæ.*
(f) *De Oratoriis Domesticis Cap. XIII. n.* 8.

privatis Cubiculis nullatenus separatis a profanis usibus (a). Ad vindicandum igitur Dei Famulum demonstrent egregii Defensores ipsum necessariis *facultatibus* non fuisse destitutum; causam quippe non video illam gravissimam, ob quam id licitum sibi fore existimaverit.

62 Erit fortasse non nemo, qui existimet, aliqua saltem ex iis, quae animadvertimus, omni vacare culpa, nec vitio esse Servi Dei imputanda, sed potius imbecillitati, ad quam ipse devenerat postremis Pastoralis Regiminis annis. Non repugno, immo & argumenta in Actis occurrunt quae id plane evincunt. Sentiebat Vir Venerabilis suis humeris impositum fuisse onus, cui sustinendo impares experiebatur vires, pluries idcirco suae tranquillitatis sollicitus de eo dimittendo supremo Pontificis Solio preces porrexerat; verum ut obedientiae praecepto adactus illud susceperat, ita etiam retinere coactus fuit usque *ad annum* 1775. quo tandem *sa. me. Pontifex Pius VI.* ejus satisfecit votis. Ejus rejecerat preces *Clemens XIV.* inquiens, *che contentavasi, che governasse la Diocesi di sopra il Letto*; verum quum invaluissent incommoda, & detrimenta salutis *volevano i nostri, e consigliavasi da altri Vescovi, che fatto avesse una formale rinuncia. Non ci diede retta il Servo di Dio, ma un giorno vedendosi maggiormente pressato, profettizando, lepidamente rispose, questo è Monaco capo tosto; se lo fa, non l'accetta, pazientiamo, ed aspettiamo chi viene appresso* (b). Igitur si tam consodales, quam plures Episcopi necesse esse arbitrabantur, che *fatto avesse una formale rinuncia*, si ad id faciendum quodammodo eum compellebant; *vedendosi maggiormente pressato*, recta consequitur, & Consodales, & Episcopos existimasse, ad eum statum redactum *Alphonsum*, ut nec posset Dioecesim regere *da sopra il Letto*, quod satis esse Pontifex rotundis verbis declaraverat.

63 Et re vera aliquod levitatis praebuit indicium postquam ab eo facta, & a Pontifice admissa renunciatione, accepit designatum fuisse illum, qui sibi ad eam Ecclesiam regendam succederet. Etenim idem ille, qui nullum non moverat lapidem, ut onus sibi impositum excuteret, & se inhabilem fatebatur, prout agnoscebant & Consodales, & Episcopi, qui ei consuluerant, *che fatto avesse una formale rinuncia*, ut audivit, = *che sarebbe stato suo Successore Monsignor Rossi già Vescovo d' Ischia*, = *esclamò; povera Chiesa mia, quanto tempo starai senza Pastore; mò voglio scrivere al Papa, che mi faccia seguitare il governo sino a tanto, che non prenderà il possesso il nuovo Vescovo; che di fatti scrisse in Roma, e che gli fu risposto, che essendosi il nuovo Vescovo proclamato, non poteva l'antecessore trattenersi in Diocesi, e governarla* (c). Nonnè hoc levitatis dat Argumentum? Si suam agnoscebat imbecillitatem, si impares ad regendum vires experiebatur, cur nam post dimissionem instanter petiit, ut sibi indulgeretur in regimine perseverare? In hoc tamen facto Prophetiam Testes agnoscunt, cum revera novus Episcopus non nisi multo post in suam Dioecesim venerit. Prophetiam non moror, & fortè Dei Famulus ex circumstantiis poterat praevidere, quod supernaturali praescientiae fuit ex eventu tribu-

(a) *Laud. Gatticus de usu Altaris portatilis Cap. IX. num. 3.*

(b) *Proc. Apost. S. Agath. fol. 441.*

(c) *Proc. Inform. S. Agath. fol. 1094. ter. Proc. Inform. Nucerino fol. 1082.*

butum ; insisto tantum in facto, quum non intelligam quomodo conciliari possit tantum studium perseverandi in Ecclesiæ regimine, cum inhabilitate, de qua nullo modo est dubitandum.

64 Si quis tamen velit argumentum hoc æquivocum esse, & sollicitudinem illam, quam ostendit, ut in regimine perseveraret, tribuendam esse non levitati, sed zelo, ne grex, qui fuerat suæ curæ commissus, ex defectu præsentiæ Pastoris periclitaretur; me difficilem non ostendam. Verumtamen quod Ven. Vir, præter habituales ægritudines, quibus erat obnoxius, præsertim postremis sui Episcopatus annis, ad quamdam mentis imbecillitatem devenisset; facile colligi potest ex iis, quæ refert *Testis I. Proc. Inform. S. Agath.* Erat ei in more positum = *beversi prima d'andare a letto un bicchierino* DI DELICATO, E PARTICOLARE ROSOLIO, *solamente per così corroborarsi lo Stomaco, ad insinuazione degli stessi Medici. Or senza avvedersi una volta, che era notabilmente scorsa la mezza notte, si bevè il Rosolio, e ruppe il necessario digiuno. Sortito il fatto, e pensando, che non poteva dir Messa nella mattina vegnente, si pose in tali angustie, e costernazioni, che mise sossopra il Palazzo, e niuno può credere, ed immaginarsi il dolore concepito dal Santo Prelato per l'accadutagli disgrazia. Poco, e forse niente dormì nel rimanente della notte . . . . Appena spuntata l'Alba della mattina cominciò a sonare il solito Campanello, che ci svegliò ; cominciò indi a quasi freneticare considerando di non poter celebrare &c. il bello fù, che giunta l'ora solita della Messa, e scordatosi del rotto digiuno, anelando solamente, e pensando al SSmo Sagramento, mi chiamò, e disse: D. Cesare giacchè non posso dir Messa, mettete una particola alla Messa vostra, perchè voglio communicarmi &c. Non potei in tal caso fare a meno di sorridere con dirgli; Monsignore non è lo stesso il caso? voi avete già rotto il digiuno, e perciò non potete dir Messa; nettampoco comunicarvi* (a) Nonne autem ex his clare consequitur, animæ potentias in Famulo Dei plurimum fuisse labefactatas, itaut ipse liberum, & expeditum earumdem exercitium non amplius haberet? Ita sanè, ne cogamur dicere falsa, erroneaque opinione ipsum fuisse deceptum. Non enim videtur temporaneæ, & transitoriæ abstractioni esse locum quoad illum, qui ea de causa vix, ac ne vix quidem ea nocte quieverat, coepitque evigilans = *a quasi freneticare, considerando di non poter celebrare*= Ait quidem Testis, *scordatosi del rotto digiuno*, sed hanc oblivionem ipse suo arbitratu supponit, non autem certum est, Dei famulum facti oblivione fuisse captum. Immò contextus contrarium suadet: Nam ut *Alphonsus*, ex fracti jejunii memoria, agnovit se celebrare non posse, quod patet ex verbis ab eo prolatis *giacchè non posso dir Messa*, ac si dixisset *giacchè, pel rotto digiuno, non posso dir Messa*, ita etiam ex eadem causâ agnoscere debebat, non sibi licere sacra refici communione more laicorum. Dictio illa *giacchè*, quæ ad præcedentem causam referenda est, regit utramque orationis partem. Sed si nequit Dei Servus facti oblivione excusari, & iniquum videtur de ejus puritate doctrinæ, quoad rem hanc, suspicari, unicum remanet effugium, ab imbecillitate mentis repetendum. Illud igitur firmum, immotumque stat, quod postremis Episcopatus annis Ven. Antistes ideo

(a) *Sumpar. Obiectional. pag.* 10. & 11. *num.* 7.

ideo ineptus esset ad regimen, quia senio confectus, laboribus attritus, ægritudinibus habitualiter obnoxius, corpore, & mente imbecillis evaserat.

65 Forte etiam illud ipsum, quod ut cœleste Charisma *Alphonso* impertitum habitum fuit, aliud non est nisi alterum argumentum, quod imbecillitatem mentis, corporis infirmitatem confirmat. Postremo ejus regiminis tempore anno scilicet 1774. *, stiede per circa due giorni seduto sopra una sedia di riposo chetamente, e profondamente dormendo*; nemo tamen sibi curæ dedit ipsum a somno excitandi, sed post biduum sponte expergefactus, quievisse narravit non ut somno indulgeret, sed ut morienti Pontifici Clementi XIV. adesset = *Voi vi credevate, che io dormiva; ma no. Ho assistito il Papa Clemente XIV. il quale è già morto* (a). Si non alias accidisset Dei famulo, ut ad longum tempus somnum protraheret, quis adeo hardos, & stupidos fuisse futuros illos existimabit, qui ei inserviebant, ut nihil funesti ex tali somno auspicarentur, sed vix Vicarius Generalis *m'impose di non svegliarlo, ma starvi attento*? Dicendum potius morbosum effectum hunc fuisse, qui, quoniam ei erat frequenter obnoxius *Alphonsus*, nihil mali portendebat; secus enim, & Medici advocati fuissent, & remedia adhibita ad ei succurrendum, quia tam diuturnus somnus, jure poterat ut lethalis morbus haberi. Ad donum verò quod attinet, somnium in eo ægrotantis agnosco. Innotuerat Pontificem gravi morbo laborare; ea de re frequentes habebantur sermones: ideae excitantur in somno earum rerum, quas recenter & sæpe vidimus, aut audivimus, quod præsertim adcidit illis, quorum infirma est valetudo: nil proinde facilius, quam ut in biduana illa dormitione *Alphonsus* somniando, putaret a se extrema præstari officia supremo Pastori, quem in vitæ exitu versari audiverat: a somno vero excussus, ut animæ potentias habebat infirmas, putaverit realiter adcidisse, quod non fuerat nisi vana somniantis imago. Nec refert quod non ita multo post allatum fuerit nuntium sequutæ mortis Pontificis; nam hoc ex antecedentibus, quæ habebantur, notitiis de die in diem expectabatur.

DE QUARTA EPOCHA, QUÆ COMPLECTITUR POSTREMOS DUODECIM ANNOS VITÆ SERVI DEI, SCILICET AB ANNO 1775. QUO DIMISIT ECCLESIÆ IPSI CREDITÆ REGIMEN, AD ANNUM 1787. QUO MORTUUS EST.

66 Si qua est vitæ pars, quæ in Servorum Dei causis pertractandis, dum actio est de Virtutibus, nostra excitare debet studia, & sollicitudines ea profecto est, quæ postremos respicit annos. Parum namque prodessent illustria, & supra communem piorum ejusdem gradus, & conditionis hominum patrata in Virtutum stadio facinora,

(a) *Summar. Objectional. pag.* 11. *num.* 8.

si prope vitæ terminum hæc deessent, neque plane constaret de finali perseverantia, etiam si nulla occurrerent animadversione digna, & censura notanda in actionibus, quæ innotescunt. Nec refert de causis disserere, ob quas *heroicitatis* argumenta deficiunt; sufficit quod desiderentur, ne de Sanctitate vitæ constare judicemus. Potest siquidem fervor Caritatis tepescere, quia vires deficiunt, vel quia habitudine corporis, spiritusque defectu, qui prius alas ad Cœlum erigere videbatur, eas deponere quodammodo coactus sit. Siquidem ad sanctitatem coram Ecclesia comprobandam, sicuti plurimum fieri debent præclara gesta, quæ acta exhibent in eo vitæ stadio, quod postremum est, ita etiam, si Sanctitatis sublimisque Virtutis non habeantur indicia, quoad idem stadium, non quidem agentis culpa, sed ob virium imbecillitatem, & quamdam veluti potentiarum animæ hebetudinem, id obstaculo est, ne quis *heros* dicatur, etiamsi talis sit apud Deum. Et ratio est, quia nequimus certò decidere de perseverantia finali quoad hominem in eo statu positum, in quo nescimus, an esset meriti, aut demeriti capax.

67 Dum autem acta præsentis causæ perlustro, etsi nolim in eam venire sententiam, ut reputem in famulo Dei vel fervorem Caritatis fuisse imminutum, vel voluntarios redarguendos esse defectus, qui aut cum virtute nequeant componi, vel illam, quam quærimus heroicitatem, obnubilent: dico tamen ipsum ad eum devenisse STATUM IMBECILLITATIS, ut animæ potentiæ non amplius liberæ essent, & expeditæ ad id exercendum, quod singularum est proprium. Aliqua hujus imbecillitatis non levia, nec æquivoca indicia dederat postremis Episcopatus annis, ut supra visum est; in hac vero suprema epocha vix actiones occurrunt, quæ sint cum maturitate judicii coniunctæ. Testes, qui cuncta convertere nituntur in commendationem Dei famuli, aliqua, melius dicam, bene multa, quæ in actis prostant, levitatis, & turbatæ mentis argumenta perinde habent, ac totidem humilitatis exempla; siquidem volunt eum imbecillitatem simulasse, se levem, ineptumque aut ad docendum, aut ad consulendum ostendisse, ut solitarie viveret, hominum evitaret concursum, humanas fugeret laudes. Sed id donandum est eorumdem sollicitudini, & studio evellendi impigrum Congregationis Institutorem ad illud gloriæ culmen, quod in Terris ii obtinent, qui in Evangelicæ perfectionis statio so supra cæteros pari conditionis elevarunt. Nam si Acta velimus expendere Vitæ, actionum, ac circumstantiarum contextum considerare, omniaque simul conferre, longe diversum nostrum erit judicium, & imbecillitatem non fictam, & simulatam, sed veram, ac ut spiritualem morbum habebimus.

68 Et re vera nonne Dei Famulus reputabatur imbecillis, & mentis impos? Ait profecto Testis XXIX. Proc. Inform. Nuceriæ = *Avendo Iddio voluto secondare i suoi umili desideri, con farlo riputare per* INFATUITO (*a*) Ita etiam alii Testes = *si mostrava semplicetto, imperito, e poco accorto, donde poi nasceva, che da taluni era deriso, disprezzato, dileggiato, mormorato, e stimato assai da poco* =. Et quoniam aliquoties ultro pandebat *alcune cose sue, o cose fatte per cagione sua*, hinc non deerant, qui eum existimabant *per quel suo parlare, come un uomo semplice, e poco accorto, e forse anche leg-*

(*a*) *Proc. Informat. Nucerino fol.* 1803.

leggiero = Ita Testis I. ejusdem Processus (*a*) & Testis XXVI. = *Si fe vedere negli ultimi anni di sua vita* STOLIDO, E SCIMUNITO . . . *seppe così portarsi, che anche* TALE SI STIMAVA DA NOI (ab illis videlicet qui ejus erant Contubernales, in Congregationis Domo, ubi ipse morabatur). Equidem Testis addit = *ma poi non si capiva, come in certe occasioni si vedeva retto di senzi, e dare dei sentimenti i più giusti, ed assennati* (*b*). Sed id non prodest ad exclusionem imbecillitatis; nam si hæc repetatur non ab corporis constitutione, & organorum vitio, verum a senectute, laboribus, fractisque viribus, quamvis habitualis sit, tamen non ita semper loedit animæ potentias, ut hæ nequeant per intervalla licet tardè, suas actiones exercere. Ipse audiendus Dei famulus, qui humiliter fatebatur animi sui angustiis tribuendum, si ad imbecillitatis statum devenerat = *mi disse un giorno in carrozza queste precise parole. Alcuni miei Individui mi fanno scimunito*, MA PERO' MI FANNO SCIMUNITO GLI SCRUPOLI (*c*) *Avendo egli stesso detto più volte: mi stimano per stonato, ma* MI HANNO STONATO GLI SCRUPOLI, *gli scrupoli mi fanno stare così* (*d*). Sui igitur spiritus infirmitatem agnoscebat.

69 Attendi præterea debent actiones. Eum consuluerat per Epistolam *D. Marianna Brianda Carafa Superiora di Napoli nel Monastero di S. Marcellino, che D. Teresina sua Nipote si abbreviava la vita lasciando di mangiare anche il necessario*. Licet ageretur de ejus Nepte inutile prorsus videbatur hac de re agere cum ipso = *si stimava cosa inutile rappresentarlo al Servo di Dio*. Cur nam *inutile*? Quia homini imbecilli non erat creanda molestia, & experientia didicerant Consodales, parum, vel nil sperandum esse ab illo, qui attritis potentiarum viribus talis evaserat. Aliquis nihilominus fuit qui = *volle tentarlo* = non ut ab ejus sapienti responso colligeret quid facto opus esset; verum *per strappargli almeno in confuso qualche parola, e dar risposta a Donna Brianda* =. At Dei Servus primum *finse di non capire*, mox pauca quædam protulit verba, quæ satis æquivocum est, utrum essent cum maturitate judicii conjuncta. Nihilominus Testis magis quam oporteret in *Alphonsum* studiosus, pro simulata imbecillitate concludit, *e di questi casi ve ne furono in quantità, che chiaramente* (sit venia verbo *chiaramente*) *facevano conoscere la sua stolidezza essere ad arte* (*e*). Præterea ut de aliis sileam, ne longius protrahatur oratio, quandoque ita erat mente turbatus, ut eum caperet oblivio loci, in quo actu consistebat, ac reverentiæ debitæ locis sacris, sacrisque functionibus = *Una volta stando in essa* (Chiesa) *in un giorno di Sabato, in cui doveva farsi l' esposizione del SSmo Sagramento; Egli stando forse fuori di se, chiamò il suo Confessore a voce alta, per qualche suo bisogno: Ma se gli accostò un Padre, e gli suggerì, che stava in Chiesa, e doveva farsi l'esposizione; ed egli subito si compose, ne disse altro* (*f*). Si necessarium visum est ei in memoriam revocare = *che stava in*

(*a*) *Summar. Objectional. pag. 11. in fin., & sequen. num. 9. §. 1. & 2.* ubi animadverti debet Testis studium ut in laudem Servi Dei convertat illud ipsum propter quod a nonnullis habebatur come *Uomo semplice, poco accorto, e forse anche leggero*.

(*b*) *Ibidem pag. 12. §. 3.*

(*c*) *Proces. Apost. Nucerino fol. 1575.*

(*d*) *Summar. Objectional. pag. 13. num. 10. §. 2.*

(*e*) *Summar. Object. pag. 12. num. 9. §. 3.*

(*f*) *Proc. Ordinar. Nucerin. fol. 997.*

Chiesa = che dovera farsi l'esposizione : quis non agnoscit plenæ expeditæque cognitionis defectum ?

70 Hujusmodi autem imbecillitas , & potentiarum animæ perturbatio in homine sene , & habitualiter ægrotante , uescio utrum tamquam causa , an potius ut effectus haberi debeat , tentationum , phantasmatum , anxietatum , scrupulorum, quibus postremis illis annis indesinenter fuit obnoxius atque vexatus . Siquidem ex tentationibus ejus in mente excitatis , & phantasmatibus , quæ suis oculis obversari putabat , eo devenerant anxietates , & scrupuli ut sibi , & suis non ferendam crearet molestiam . Nam = *in tale scrupolosità di coscienza visse sempre , che tutti quelli , i quali lo confessavano e dirigevano , come fra gli altri fui io , di continuo erano incomodati per tanti suoi scrupoli &c. non si quietava da fare scrupoli sopra scrupoli (a) . Quindi fù per tale effetto grande la sofferenza , che si doveva esercitare non solo dai Sacerdoti , ma anche da chi lo serviva .* Quamobrem qui ei famulabantur *furono veramente campioni di pazienza* ; quippe eorum alter . *Era più , e più volte la notte svegliato per causa di detti scrupoli , e tentazioni , o per andare a chiamare Sacerdoti , che voleva confessarsi , o per andare a dire a mè , o al P. D. Andrea Villani i detti scrupoli, e riportare a lui le Risposte (b) Queste sue tentazioni , e scrupoli non solamente furono per lui una pesantissima Croce, ma anche per noi Individui per circa cinque anni prima della sua morte , giacchè accoppiandosi l'altra sua Croce delle aridità , tenebre , e desolazioni di spirito ; non ci faceva riposare per ajutarlo (c) .*

71 Hinc est , quod sepe sepius in ejulatus , & lacrymas erumpebat = *L'ho inteso io piangere più volte come un fanciullo , e gridare ad alta voce , che faceva pietà a chiunque lo sentiva (d) specialmente nell' ultima sua età , che lo facevano piangere come un Bambino , fino a farlo svenire (e)* . Hujusmodi animi anxietates , mentisque perturbationes tales erant , ut quandoque de nece sibi inferenda tentatus fuerit . *Mi disse , che si era veduto in procinto di gettarsi da una finestra (f)* . Et quoniam aliquando = *si udiva gridare come un matto (g) freneticava e moveva altri a compassione (h) angustiato in modo , che egli quasi pazzo freneticava che dava compassione a chiunque lo sentiva gridare* = (*i*) alter ex illis , qui ei famulabantur , formidabat, ne in omnimodam fatuitatem incideret . *Mi ricordo benissimo , che un giorno stando angustiatissimo per li suoi scrupoli , che muoveva a compassione , io per quietarlo gli dissi ; Monsignore finitela , quietatevi : la dovreste finire una volta , perchè voi morirete pazzo ; che si dirà nel mondo , che Monsignor di Liguori è morto pazzo ? và buona questa cosa ? Il Servo di Dio allora mansuetamente mi rispose = fratello e se Dio vuole , che io muoja pazzo , tù , che dici ? (k)*

72 Quia vero Dei Famulus *fu da questa Croce pesantissima travagliato sino*

(a) *Proc. Inform. Nucerin. fol.* 270.
(b) *d. Proces. fol.*329.
(c) *Summar. Objectional. pag.*18. *in fin. & sequen. num.* 10. §. 22.
(d) *Summar. Objection. pag.* 14. *n.*10. §.5.
(e) *Ibid.* §. 7.
(f) *Ibidem pag.*19. §.23.
(g) *Ibid. pag.*18. §. 20.
(h) *Ibid. pag.*14. §. 8.
(*i*) *Ibidem pag.*20. §.29.
(k) *Ibid. pag.*13. §.1. *pag.*14. §.8. *pag.*20. §§. 28., *&* 29.

sino a poco tempo prima della morte = (*a*) *sino agli ultimi anni di sua vita sostenne fierissime tentazioni , e comparse le più orride &c.* (*b*) plures excitari quæstiones possent. Harum *prima* est: num liceat agere de Sanctitate , & heroismo virtutum hominis illius , qui licet senio confectus obierit , nondum tamen ad eum statum pervenerat , quem perfectorum dicimus , sed in eo adhuc consistebat gradu, qui *incipientium* est , aut *proficientium* . Altera vero : num scrupuli , & anxietates , quibus non accidentaliter , & transeunter , sed *continuo* , & *habituáliter* usque ad obitum ita vexatus fuit vir Dei , ut *fatuus* videretur , obstaculo sint , quominus de certa , minimeque dubia morali actionum qualitate judicari possit . Sed vanum est , hasce pertractare quæstiones , dum loquor in cl. Theologorum conventu , qui in hujusmodi disputationum genere magistri sunt , & doctores . Quapropter non persequar divisionem illam conscientiæ , quam communiter tradunt Scriptores de rebus ad mores pertinentibus, ut inde concludam conscientiam scrupulosam componi haud posse cum sanctitate , quæ firmitatem cordis supponit , vigilantiam , & sollicitudinem sine anxietate imperturbabiliter , & constanter incedendi per viam mandatorum Dei . Fateor tamen me ancipiti animo esse .

73 Etsi namque me non lateat , quod hac de re scripsit docte , & sapienter Cardinalis Fridericus Borromeus = *Et quamvis hic animi habitus non sit usquequaque perfectorum proprius , sed maxime incipientium , fieri tamen potest , ut ipsi etiam perfectissimi ita affecti reperiantur . Quamobrem non semper vere dicitur timores insolitos , & anxietates illas scrupulosorum, communi verbo sic notatas ingruere in eos , qui sint adhuc incipientes , & minus perfecti , etiamsi plerumque tamen ita sese res habeat* (*c*) ; tamen in tanta severitate judicii æquum non est , ut re inquamus regulam , & regulæ limitationem amplectamur , certoque statuamus Dei Famulo accidisse non quod PLERUMQUE juxta Dei providentiam ordinatur ad purgandas , ac perficiendas animas , sed quod ALIQUANDO Deus permittit , ut homo in virtutum exercitio bene solideque fundatus, scrupulorum tentatione vexetur, ne superbiendo a virtute deficiat , sed ut ultra progrediatur præsertim in exercitatione humilitatis , patientiæ , mansuetudinis , caritatis uti monet *S. Theresia* (*d*) . Siquidem nostrum non est ad judicandum quærere , quod fortasse fuit , sed argumentis minime dubiis , ne decipiamur , constare nobis debet illud , de quo actio est . Quamquam quæstioni non esse locum videtur in causa , quam agimus , quia scrupulos in Famulo Dei haud processisse puto ab eo principio , de quo loquitur *S. Theresia* , sed potius a quadam corporis habitudine , animi , mentisque imbecillitate , & ea phantasmata, quæ ipsi obversabantur , non secus habenda esse , quam turbatæ mentis imagines , & ægrotantium somnia .

74 Ideoque si meus qualiscumque sit sensus de hac re exquireretur , anxietates Servi Dei processisse dicerem a virium languore , ideisque turbatis . Annis , laboribus , ærumnis , ægritudinibus nimis

---

(*a*) *Proces. Informat. Nucerin. fol.* 238.
(*b*) *Summar. pag.* 558. §. 28. *pag.* 560. §. 48.
(*c*) *De vera , & occulta Sanctitate Lib.* 3. *cap.* 6.
(*d*) *Epist.* 31. *ad suum Fratrem Laurentium de Cespede* . Ita etiam *Alvarez de Paz de Victoria tentationum part.* 3. *cap.* 12. . *Gilotius in Lib. cui titulus de directione Conscientiæ Scrupulosæ cap.* 7. *&* 8. aliique .

mis fractæ erant vires, nimis debilitata natura, unde Famulus Dei sua uti ratione non amplius libere, & expedite poterat. Hinc fit, ut potiusquam ad dæmoniacam illusionem eæ rerum species, quæ ejus excitabantur in mente, vel oculis obversari videbantur, ad imbecillem, infirmamque imaginationem sint referendæ. Quid mirum si homo, qui plura volumina scripserat, atque evulgaverat, pluresque Adversarios offenderat, qui ejus doctrinam atque sententias sugillaverant, nigro carbone notaverant, reprobaverant, theologicisque censuris damnandas esse existimaverant, in eo imbecillitatis statu graves vidisse homines arbitratus est, qui errata plurima in suis scriptis invenisse aiebant, quæ efficiebant, ut ei nulla superesset spes obtinendi erratorum veniam, æternamque salutem (*a*)? Quid si homo fere *nonagenarius*, qui in audientis confessionibus semper fuerat occupatus, innumeros peccatores audiverat, ut nullum fere scelus possit excogitari, quod ejus non percusserit aures, qui minutatim scripserat de vitiis castitati oppositis: quid, inquam, mirum si putaverit reflorescere carnem, concupiscentiæ stimulis vehementer vexari, suamque manum invisibili vi ad inhonesta trahi? *mi disse che era stato sorpreso da una sì forte tentazione di senso, onde il Demonio invisibilmente afferrando il suo braccio, lo tirava a forza alle parti pudende, ed il fomite si era così estremamente ribellato, che gli cagionava le alterazioni le più violente, che mai potesse avere di senso un Uomo giovine assai d'età, forte, valido, e robusto* (*b*). Quid si imaginatione turbata quandoque putavit præ suis oculis obversari phantasma sub sui consodalis specie, qui verbis & exemplo malum non esse quandam turpitudinis speciem ei suadere conabatur (*c*)?

75 Vis aliud hujusmodi imbecillitatis argumentum? Præsto est. Rem narrat de facto proprio ejus famulus Alexius Pollio = *stando chiusa la porteria di questa Casa di S. Michele, e chiusa la sua Stanza, ed io nel letto nella Stanza vicina riposando, mi chiamò il Servo di Dio tutto infiammato nel volto, ed atterrito, ed essendovi accorso paurosamente mi disse: Serra quella porta, e rispostogli, che stava già serrata, mi soggiunse = qui ci è entrata una figliuola; ed avendogli risposto, che ciò non poteva sortire per non aver da dove entrare per essere chiuse tutte le porte anche della Porteria, che la custodiva Fratello Leonardo Cicchetti, non ostante m'assicurò d'esservi nella sua Stanza realmente entrata una Figliuola dicendomi si signore ci è stata dimmelo, che io non dico niente a nessuno; ed io avendolo di nuovo tornato ad assicurare, che la Chiave della Porteria, da cui doveva entrare detta Figliuola era in potere dello stesso Fratello Leonardo Cicchetti, per assicurarsene mi mandò a chiamarlo dicendo: va me lo chiama, e chiamatolo, con prevenirlo del fatto, si portò egli subito dal Ven. Servo di Dio, e detto questo, che era entrata nella sua Stanza una Figliuola, fu capacitato da detto Fratello dicendogli, che esso teneva le Chiavi della Porteria, che era impossibile l'entrata di questa ad altri* (*d*). Perpende hanc

(*a*) *Summar. Object. pag.* 16. *num.* 10. §. 14. & 15. *Proces. Infor. Nucerin. fol.* 321. 326. & alibi.

(*b*) *Summar. Object. pag.* 17. *num.* 10. §. 17.

(*c*) *Ibidem*, sed §. 18. dicitur simul S. D. hisce tentationibus viriliter restitisse.

(*d*) *Summr. Objectional. num.* 10. *pag.* 13. §. 3. & *pag.* 19. & 20. §. 27.

hanc facti seriem, singulasque circumstantias, & judica num Dei Servus integro rationis usu potiretur expeditasque haberet & liberas animæ potentias.

76 Bene idcirco, ni vehementer fallor, ajebam hæc, & id genus alia ad mentis potius imbecillitatem, infirmamque imaginationem, quam ad Dæmoniacam illusionem esse referenda. Quapropter non moror quædam, quæ in hac epocha possent aliquam dubitationem ingerere de ejus virtute. Nam cum humilitate forte non cohæret quod dixerit Testi XI. Processus Apostolici Nucerini = *sentì, io quando era Giovane ci parlava spesso colla Madonna, mi ci consigliava in tutte le cose della Congregazione. Ma replicando io, che ti diceva: mi soggiunse; mi diceva tante belle cose; ma ripetendo, che cosa ti diceva? mi diceva tante belle cose, ma non volle dirmi altro* (a). Caritati, & Justitiæ adversatur quod coram aliis cuidam, qui eum visitatum venerat, exprobraverit = *che egli non frequentava i Sacramenti, e perciò l'incaricò a confessarsi* (b); vel cum rigidis castitatis, & modestiæ legibus componi posse forte non videtur quod ait Testis IX. ejus Consodalis, qui ad eum accedens paulo ante quam moreretur, sibique benedictionem impertiri efflagitans. *Esso alzò la mano non solamente, che mi benedisse, MA MI FECE UN CAREZZO NELLA FACCIA* (c). Nec quæro quid significare voluerit verbis illis *tutto è perduto*, dum vitæ exitus instabat (d). Sicuti enim quæ gessit, dixitque Dei Famulus in hac postrema suæ vitæ epocha, præsertim vero quinquennio, aut saltem triennio ante obitum, quo tempore scrupuli, anxietates, tentationes phantasmata notabiliter creverant, gessisse, & dixisse sine advertentia rationis censendus est, hinc non videntur culpæ imputanda, quae secus Animadversionem mererentur.

78 Quoniam igitur ex iis, quæ hinc usque dicta sunt patet Dei Servum in postremo vitæ stadio, quod potissimum attendi debet ob mentis, & corporis imbecillitatem ad quemdam veluti *fatuitatis* statum fuisse redactum; quid, quæso, proficiunt illustria exempla virtutum, quæ dederat priusquam ed eum miserum statum deveniret? Ego dixi. Postulatoris egregii modo est objecta dilnere; & ne causa illius Servi Dei, qui pro animarum salute scripto, verbo, & exemplo immensos exantlavit labores, periclitetur, in id precipue incumbere debet, ut plane ad veritatem demonstret Dei Famulum in postrema illa duodecim annorum epocha ita studuisse Virtutibus, ut ex virium languore, & mentis imbecillitate nullum sanctitati, de qua disputamus, veniat incomodum. Multum proderit, si ex actis ea colligat atque secernat, quæ ad eamdem pertinent epocham, exhibeatque Patribus præcipuorum actuum prestantioris virtutis elenchum. Quod si fausto omine præstiterit, gratulabor ipsi, &, ut decet veritatis cultorem, libenter me victum esse fatebor.

Quæ dicta sint sub censura &c. salvo &c.

Hieronymus Napulioni S. Fidei Promotor

(a) *Summar. pag.*287. §.28.
(b) *Proc. Apost. Nucerino fol.* 2748. *ter. & seq.*
(c) *Summar. pag.*732. §. 43.
(d) *Summ. pag.*732. §.41. *pag.*741. §.106. *pag.*748. §.157.

SUMMARIUM
OBJECTIONALE

Num. 1.
De suspecto convento

Testis I. Proc. Apostol. S. Agath. fol. 278. *ter.* = Per relazione avutane a voce più volte dal P. D. Giovanni Mazzini Sacerdote Napoletano, e poi individuo della nostra Congregazione, come anche da un vecchio sivenditore di farina nel Mercato di Napoli, sò, che fatto già Sacerdote, e Confessore il Ven. Servo di Dio, per istruzione generale di moltissimi suoi penitenti di varj rioni di Napoli, e tutta gente plebeja, ed ignorante, soleva farli adunare la sera dopo ritirati dall' esposizione delle Quarant'ore in luoghi simoti bensì, ma publici, e segnatamente nello spiazzo avanti S. Teresa, o in quello di S. Arciello, o in quello della stella, ed ivi coll' intervento, di detto D. Giovanni Mazzini, D. Giuseppe Porpora, e di altri Sacerdoti esemplari, si tratteneva, ad istruirli ne gradi, e nella prattica di diverse virtù, ma alla maniera Napoletana, e confacente all' Udienza. Or avvenne, che occorrendo di dover distogliere una volta un Artigiano dalla soverchia mortificazione nel mangiare; che gli avrebbe impedito il faticare per sostenramento della propria famiglia, il suddetto D. Giuseppe Porpora si vide nella necessità di dirgli in tuono autorevole, ed alto: Iddio vuol, che mangi, mangia; e poi lepidamente soggiunse: e quando hai una costatella mangela; buon prò ti faccia. *Questa espressione, udita da alcuni Padri Paolotti dalle loro fenestre, nel largo della Chiesa della Stella, fece sì, che si credettero obbligati a darne parte al Cardinale Arcivescovo, sospettando male in quell' adunanza*, e non sapendo, chi ne fosse il Capo. Il Cardinale ne diede parte al Reggente della Vicaria, e questi temendo, che potesse essere questa una delle combriccole di Luterani, che si sentivano in Napoli in quel tempo, vi mandò una sera, un Capo squadra travestito, e fu propriamente nel principio della Novena della nascita di Maria SSma. Il Capo squadra avendo inteso, che si parlava di Coppolelle, e di fasce &c. da farsi alla Bambina nascitura con varj atti di mortificazione, e di altre virtù; riferì tali espressioni al Reggente, soggiungendo, che si parlava d' un miscuglio di cose, che egli non aveva capito; ciò inteso il Reggente medesimo diede ordine dell' arresto delle Persone, che colà erano per convenire in altra sera, avendo prima implorato il braccio Ecclesiastico, per l' arresto anche degli Ecclesiastici, i quali aveva inteso dal Capo squadra anche convenirvi, ma senza sapere chi fossero. Si presentì dal Servo di Dio quest' ordine dell' Arcivescovado, dove gli fu detto, che raccomandasse a Dio la scoverta d'una nuova setta, che si diceva adunarsi nel Largo della Stella, e di cui s'era ordinata la carcerazione. Allora egli, per impedire il male di tanti poveri innocenti, ne fece avvisare quanti più potè, affinchè non vi andassero in quella sera. Ciò non ostante, alcuni non avvisati vi andarono secondo il solito, furono arrestati, e quantunque tutti laici, furono condotti prima innanzi al Canonico Giosdano, allora Fiscale della Curia, innanzi al quale dis-

§. 1.

§. 2.

§. 3.

§. 4.

sero, che vi sodavano per udire l' istruzzioni del Sacerdote D. Alfonso di Liguori. All' udir questo esultò d' allegrezza il soddetto Canonico, e li mandò al Reggente, il quale restò sincerato ancor lui, all' udire nominare D. Alfonso de Liguori, e specialmente perchè mentre egli per suo piacere stava udendo dai suddetti arrestati le maniere, con cui erano istruiti nella prattica delle Virtù, vide, che i medesimi odendo, che per la strada passava il SSmo Viatico, improvisamente lo lasciarono solo, e corsero a buttarsi colla faccia in terra nel Balcone, dicendo: lo sposo, lo sposo; sicchè furono licenziati. La mattina nel di vegnente il Servo di Dio D. Alfonso de Liguori si presentò spontaneamente al Cardinale Arcivescovo, dicendo: Io sono il Capo settario, Eminentissimo. Il Cardinale, che per altro ne stava prevenuto, se ne consolò bensì, ma nel tempo istesso gli ordinò, che se ne fosse astenuto in avvenire, affinchè sotto il manto delle pecore, non si oascondessero anche i lupi, con fare dietro l' esempio suo vere, maligne combriccole.

§. 1.

Num. 2.
Contradictiones in fundatione, & propagatione Congregationis.

§. 1.

Testis VI. Proc. Apost. Nuc. fol. 590. = Mi è stato sempre raccontato dal medesimo fu P. Mazzini, che il Ven. Servo di Dio Monsig. de Ligoori *ebbe a soffrire tante persecuzioni* nelli principj della fondazione di questa sua Congregazione, che egli diceva sempre meco di potersi chiamare il S. Giobbe del suo secolo per la sua invitta pazienza, colla quale sopportò dette persecuzioni, affronti, vilipendj, derisioni *fino ad essere chiamato fanatico, ossesso, illuso, vanaglorioso, che per farsi nome nel mondo voleva fondare questa Congregazione*. E questo non solamente lo ebbe a sentire coll' orecchie proprie dall' estranei, *ma ben anche dall' istessi suoi Compagni Missionarj Napoletani, che l' arrivarono a cassare sino dalla Congregazione, e togliergli la Cappellania annessa alla medesima*: Ma quello, che più feriva il cuore del servo suo, si fu, che si scatenarono contro di lui *il Padre* medesimo, chiamandolo *pazzo, il fù suo Zio Canonico D. Matteo Gizzio*. e l' altro *suo Zio fu Monsig. di Liguori Vescovo della Cava*, che da quel punto non lo volle più vedere.

§. 2.

Testis IX. ejusd. Proc. fol. 689. *ter.* = Per l' istesse Testimonianze degoe di fede come di sopra mi costa bene, che il nostro Ven. Servo di Dio per gettare le prime fondamenta di questa nostra Congregazione nella Città di Scala nel di 9. Novembre 1732., ebbe molto a soffrire varie opposizioni, non solo dalla parte del Padre D. Giuseppe Liguori, ed altri suoi parenti, *ma ben anche del Clero Napoletano*, e tutto per Divina disposizione a maggiormente raffinare la Virtù del Servo suo, e piantare con più profonde radici la grand'Opera del nostro Istituto. *Arrivarono a chiamarlo fanatico, burioso, superbo, pieno di se, vanaglorioso, e tentarono fino di cassarlo dal ruolo della Congregazione di Propaganda, e torgli la Cappellania*, che godono detti Individui, e lo avrebbero eseguito, se non ci si fosse opposto l' Emo Pignattelli Arcivescovo &c.

§. 3.

Testis XXII. ejud. Proc. fol. 1266. = In vero non solamente in Napoli, nel principio della Fondazione, ebbe a sentirsi chiamare *fanatico, vanaglorioso, pazzo, anche da persone di rango; superbo, che ambiva il vano Titolo di Fondatore, imprudente*, che lasciava il certo per l' incerto; *che si poneva di proprio capriccio, superbo, duro, e che*

e che si regolava colla sua testa, ed altro, tutto da lui divorato con invitta pazienza, ma eziandio nella fondazione di questa casa di Santo Michele ebbe a soffrire simili, ed altre parole del medesimo calibro, poichè si mossero alcuni malevoli ora defonti a contrariare la Fondazione, a cagione d' una porzione di beni, lasciati da un pio defonto per alimento degli Individui; ma il Servo di Dio confidato nella onnipotenza del suo Signore, con animo generoso, rifiutò il detto appannaggio, e così quietò i Parenti contrarj del medesimo defonto, e così si quietò la turba de malevoli, da essi lasciati, che arrivarono *a minacciare di voler metter fuoco a questa casa*, senza colpa alcuna del Servo di Dio, e suoi Compagni. Arrivò ancora egli colla sua invitta pazienza, civiltà, carità, e prudenza, a riconciliarsi gli animi di questi Emoli, che addivennero li suoi più familiari amici, e veneratori in tutto il tempo della sua vita. *Altre persecuzioni ebbe a soffrire tanto per la casa d'Iliceto* da un galantuomo prepotente, il quale dando lui ingiuste a quella Casa, se la prese col Servo di Dio, e colla Congregazione. *Così ancora per la Casa nostra de Ciorani con altro Barone* prepotente, e così per altre cause, *avendo avuto a soffrir lite strepitosissime*, tollerate con invitta pazienza, rassegnazione. §. 4.

Testis XXXVII. ejusd. Proc. fol. 2442. = Mi ricordo benissimo tanto per averlo inteso da Testimonj degni di fede, quanto per mia propria, certa scienza, che il Ven. Servo di Dio, patì moltissime *contrarietà, persecuzioni, ed ingiurie, e parole obbrobriose, ed altre contumelie* nella fondazione della sua Congregazione, fino ad essere stato chiamato da uno suo Parente Canonico Napolitano, chiamato *D. Matteo Gizzio, ed altri di quel rispettabile Clero, Ambizioso, Ofano, e superbo*, che voleva ciò fare, per acquistare il nome di Fondatore. Non minori persecuzioni, e contumelie, ebbe a sentire il Servo di Dio nelle Fondazioni delle Case della Congregazione, e specialmente nella Fondazione di questa di S. Michele Arcangelo, fino ad essere chiamato dal Capo di questo Clero fu D. Domenico di Majo, e da molti altri di detto Clero, prevenuti contro del Servo di Dio, *ambizioso, e desideroso non già di anime, ma di robbe, sino a minacciargli di voler fare saltare in aria con un barile di polvere, la fabbrica incominciata*, e di proibirgli a se, ed a suoi primi Compagni la Chiesa Beneficiale di S. Maria della Libera, poco distante da questa Casa, dove allora da esso, e da Compagni si predicava, e confessava, fino a far venire un sobalterno di Provincia per intimargli lo sfratto. E frà questo mentre *spargevansi nel Popolo mille calunnie, contro il Servo di Dio, e Compagni*. Altre persecuzioni ebbe a soffrire il Ven. Servo di Dio, come mi attestarono Testimonj degni di fede, nella Fondazione di altre Case, e specialmente Iliciti; come ancora mi costa benissimo di propria scienza, che ebbe a soffrire molte altre persecuzioni ingiuste dal Barone Sarnelli de Ciorani, per cagione di quella Casa, e per molti anni &c. Mi ricordo per averlo udito da Testimonj degni di fede, che sebbene nella prima persecuzione di sopra accennata in Napoli; fosse stato *villanamente cassato dalla Congregazione de Propaganda Fide* delle Apostoliche Missioni di Napoli medesimo, *e tolsegli la Cappellania* annessa agli individui di quella, egli sopportò eroicamente questi affronti &c. §. 5. §. 6.

Testis I. Proc. Apost. S. Agath. fol. 287. = Sò bene per la scienza avu-

§. 7. tane da nostri PP. Villani, e Mazzini, ed anche in varj spezzoni di raeconti del medesimo Servo di Dio, che come si penetrò in Napoli questa sua determinazione *se gli mosse una persecuzione la più fiera, e crudele, specialmente dai Confratelli della sua medesima Congregazione de Propaganda*. Dalle dissuasive, si venne ai rimproveri, e da questi alle contumelie. *Chi lo voleva tuanito di mente, che avevasi posto in testa di voler fare il Fondatore, altri, che uscito di mente li faceva dirigere da una Monaca illusa, credendo alle sue illusioni*. Maggiormente gli si accanirono contro perchè lo credevano uno sfregio di tutta la Congregazione, Sopratutto fu travagliato il Ven. Servo di Dio *dal Canonico Gizzio suo Zio Rettore in quel tempo del Seminario di Napoli, e luminare ben conosciuto del Clero Napoletano*, e così pure *dal Canonico D. Giulio Torni* poi Vescovo in partibus Superiore in quel tempo della Congregazione de Propaganda, stato anche suo Maestro nelle dottrine Teologiche. Tutti e due questi soggetti erano di opposto sentimento, e non lasciavano mezzo di distoglierlo; Non sapevano essi darsi pace, come un uomo così illu-

§. 8. minato *potesse vederti perduto, tralle visioni ed inezie di una Monaca*. Venerava il Ven. Servo di Dio il Zio, ma non si appartava dal sentimento del proprio Direttore. Un giorno ritrovandosi nella stanza del Canonico Gizzio, questi gli disse, quasi dileggiandolo, avanti ad altri: Che pensieri disperati sono i vostri? Chi confida in Dio rispose Alfonso, può tutto. Un altra volta il medesimo Canonico anche in presenza d'altri soggetti gli disse, *Non è Dio, che vi guida, ma la fantasia d' una Monaca, che voi non credete, ma dovete avere per illusa. Io* non mi regolo, rispose il Ven. Servo di Dio, colle visioni, ma col Vangelo. Una mattina essendo entrato il Ven. Servo di Dio nella sacristia dell' Arcivescovado, *Persona d'autorità*, che non mi fu specificata, *gli fece una tirata di rimproveri, avanti a Persone*

§. 9. *anche di riguardo, e trà l'altro. che dovevasi fare scorno di tua pretunzione, con ostentare Fondazioni, e nuovi Istituti*, Il Servo di Dio non disse parola in sua discolpa ma col capo chino, si ricevè i rimproveri. Maggior guerra gli fece *il Padre D. Matteo Ripa*. Costui, essendo ritornato da Roma, e saputa la risoluzione del Servo di Dio, ne moriva di pena vedendosi mancare nella sua Congregazione un soggetto di tanta vaglia, che portava tutto il peso della sua nuova Fondazione, *e riputandolo ancor esso illuso, e stravolto di mente*, non mancava in publico, ed in privato rimproverarlo di tal supposta sciocchezza, uoendosi anche i rimproveri di tutti gli altri Congregati,

Et fol. 292. Mi sovviene di più intorno a questo medesimo interroga-

§.10. torio, e non stimo d' ommetterlo a maggior gloria del Servo di Dio, sò per la medesima causa di scienza, e per quello, che ho rilevato da medesimi registri della Congregazione di Propaganda, ed anche dal Fratello del medesimo Servo di Dio D. Gaetano Ligoori, che essendosi sapnta in Napoli la ritirata del Servo di Dio nella Città di Scala, si vidde suscitata in Napoli una maggior tempesta contro di lui. *Tutti, non eccettuandosi qualunque ceto, gridavano: Al matto, al matto*; ognuno decantava il suo fanatissimo, ed il poco senno dopo le riprove di tanta saviezza. Stimandosi offesi i respettivi Fratelli dell'

Illu-

Illustre Congregazione de Propaganda, ancorchè sapessero, che on tal passo approvato si era dal P. Fiorillo, diedero in tale smania, credendosi decaduti dal pregio, che in Napoli si godevano, *per aver intentato il Servo di Dio una mossa così stravagante, con scandolo di tutto il Publico*. Maggiormente irritati gli animi, chiesero al Canonico Torni già Superiore della Congregazione, che tolta gli si fosse una pingue Cappellania, che in Congregazione ne stava destinata per il soggetto più degno, e che più a' affaticasse per lo bene delle anime, e come indegno più per non si considerasse come fratello, e che espulso ne fosse di Congregazione. Furono tali le istaoze, che il Canonico *circa i venti Febbrajo dell' anno susseguente* 1733., per compiacere alla moltitudine, si vidde in obbligo di affiggere alla porta della Congregazione il seguente Cartello cioè = *Lunedì 23. Febbraro il nostro P. Superiore ha ordinato la bussola per il nostro Fratello D. Alfonso Liguori, così se si debba escludere dalla nostra Congregazione, come se debba togliersegli la Cappellania* = Prima di chiamarsi la Congregazione il Canonico Torni, che teneramente amava il Servo di Dio, ed erasi disingannato del suo operare, dispiacendogli le conseguenze, ne prevenne il Cardinale; trà l'altro gli disse; si vede, che è rabbia, e non contenti di averlo denigrato nella riputazione gli vogliono togliere anche il pane, intendendo la Cappellania. Restò commosso il Card., ma volle si fosse dato corso alla Congregazione, che al di più, disse, ci penserò io. In quel giorno non ci mancò persona in Congregazione; Tutti ad una voce lo vollero per espulso, e privato dalla Cappellania, e per togliersi ogni sutterfugio in contrario cercarono la Bussola segreta. *Persona di riguardo (e credesi il Canonico Gizzio, che benchè disingannato non erasi rimesso) disse: Io mai ho dato voto di morte in Congregazione, ma questa volta affinchè si umilii, ce lo metto, e metto con piacere*: così dicendo pose a vista di tutti nella bussola la pallottina nera. Non si registrò la rubrica o sia decreto essendovi in contrario, come diasi, l'ordine del Cardinale, che senza sua intesa, non si fosse proceduto a cosa veruna contro D. Alfonso Liguori. Terminata la Congregazione, e saliti i più rispettabili fratelli ad informarne Sua Emza, il Card. pacatamente loro disse, perchè venirsi a questo? *atque justitque ne Congregationis Decretum exequutioni daretur*.

§. 11.

§. 12.

§. 13.

Et fol. 438. *terg.* = Tutti si millantavano Profeti. Sono incredibili le villanie, che se gli dissero, e come *testardo, illuso, gonfio di se stesso, ambizioso di voler la gloria di Fondatore: e taluni, anche dal Pulpito portandolo in esempio: Ecco, dicevano, un uomo così illuminato ove si è ridotto per essere caparbio, e adulatore di se stesso*.

§. 14.

Num. 3.
Publica animadversio in peccatorem non sine adstantium offensione.

Testis XIV. Proc. Informat. Nucerin. fol. 1160. = In oltre di tanti fatti, che occorrevano alla giornata, che tralascio, posto specificarne alcuni, che me li ricordo con più distinzione. Uno fu in persona *del Sig. N. N.* ammogliato di Arienzo, il quale tenendo scandalosa publica prattica con una donna maritata, volle accostarsi alla publica Communione, che si amministrava dal Servo di Dio nel Giovedì Santo, per quanto posso ricordarmi nell' *anno* 1768. o 1769. nella Chiesa Collegiata di S. Andrea Apostolo di detta Terra d' Arienzo. Ma lo stesso Servo di Dio, perche lo distinse trà gli altri per avergli fat-

§. 1.

fatto antecedentemente delle molte ammonizioni, animato dal suo Apostolico zelo, con intrepidezza gli disse: *Io non ti posso communicare, perchè frequenti quella maledetta*: Ma aveodolo lo stesso N. istantemente pregato di comunicarlo, soggiunse il Servo di Dio, *mi dai parola avanti questo Dio, che non anderai più in quella casa?* ed il N. con profonda umiltà, *avendolo assicurato, di avere lasciata la Prattica suddetta, ed essersi confessato, il Servo di Dio lo communicò*. Questo fatto quantunque non lo avessi io veduto co' proprj occhj, ma solo allora allora l'intesi per motivo, che non stavo vicino all'Altare, dove si amministrava la SSma Eucaristia, perchè aveodomi già fatta la S. Communione, stava raccolto a fare il ringraziamento in un angolo della stessa Chiesa; coo tuttociò *al rumore, e bisbiglio della gente seguito per tal fatto*, oe domandai la causa, e fui assicurato da quei, che si ci trovarono presenti di veduta, quali mi dissero, che Monsignore non voleva communicare il N. N. a me ben noto.

§. 2.

Num. 4. Innoxium probumque Religiosum exulare jubet falsam denunciationem sine prævio examine admitteos.

Testis V. Proc. Informat. Naterini fol. 603. = Per effetto di detta giustizia essendo stato un certo Religioso, dimorante in oo Convento della detta sua Diocesi, da suoi emuli, e calunniatori accosato presso lui, che freqoentava di trattare coo Mooache di uo Monistero ivi esistente, e coo falsi rapporti di gente, che apparivano persone da bene. Certificato di ciò il Servo di Dio, fece, che detto Religioso slogiasse da detta sua Diocesi; ma come il Religioso fece con tutta chiarezza accertare, che era stata calunnia, egli lo fece subito tornare in detto Coovento d' Arienzo soa Diocesi, e non contento di ciò, lo mandò a chiamare, e con esimia umiltà, e sentimeoti di vero pentimeoto, li chiese perdono, restando detto Religioso assai edificato di detta sua umiltà, che lo aodò per tutto decaotando per un Vescovo saoto.

§. 1.

Testis XII. Proc. Apost. S. Agathæ fol. 1226. ter. = Circa il fatto del Religioso, che il Servo di Dio fece di qui sloggiare per motivo, che trattava colle Monache; di questo oe fu inteso, e mediatore il P. Samuele da Napoli Capuccino, il quale andò da Monsignore, e gli disse, che il Religioso andava nel Monistero di S. Filippo Neri per affari del suo Monistero, e specialmente per far pulire, ed accomodare le bianchierie della Sagrestia: onde pregò il Servo di Dio *a riparare la stima del Religioso*, ed in fatti il Servo di Dio, non solo lo fè richiamare in Arienzo, ma fattolo andare nel suo Palazzo, le oe domandò scusa.

§. 2.

Testis XXVIII. Proc. Informat. Naterini fol. 1705. = L'altro fatto si fu, che accusato presso il Servo di Dio uo certo Religioso d' uoa Religione rispettabile, residente in Arienzo, che andava bene spesso io uo Conservatorio di Monache a parlare con una Religiosa, geloso il Servo di Dio so qoesto punto, *al primo informo, procurò di far mutar stanza al suddetto Religioso, come infatti sortì*. Si partì subito da Atienzo il Religioso, ed aodò a daroe parte al soo Superiore Maggiore. Questo lo consigliò, che fosse pure ritornato in Arieozo, ed avesse trovata persona da poter assicurare il Prelato della soa innocenza. In fatti detto Religioso venne da me, acciò avessi io procurato di assicurare il Vescovo di detta sua iooocenza. Come in fatti io fattomi narrare filo per filo il fatto, ed aveodo scoverto chi era stato l'accusa-

§. 3.

cussore, ed il fine per cui l' sveva accusato, perchè *mi era nota la buona qualità di questa Religiosa anche avanzata in età*, e le cariche, che aveva sostenute nella sua Religione, avendomi anche detto, *che per trattare con detta Religiosa vi era andato con licenza del detto Vescovo, per farsi pulire gli arredi della Chiesa*, di cui era Sacristano, tanto più, che le Religiose di questo Conservatorio povero, si ajutavano a vivere colle fatiche di loro mani. Persuaso io da simili motivi, andai a parlare col Prelato, il quale mi disse, *che si era dimenticato della detta licenza datagli*, e perciò aveva dato quel passo; onde per detti motivi, e per l' innocenza del Religioso mi disse: *che vuoi, che mi dridico, e gli chiedo perdono?* Io gli risposi, che ciò non era necessario, ma che solamente bastava farlo restare di famiglia nel medesimo Convento, dove prima stava. Egli mi rispose: or bene, che ci stia, e non se ne parli più. Al che io soggionsi se voleva, che l' avessi mandato detto Religioso a ringraziarlo: ed egli mi replicò, che si stia. Indi egli stesso il Servo di Dio lo mandò a chiamare, lo rese capace, e quasi gli chiese perdono, come lo stesso Religioso poi mi riferì. §. 4. §. 5.

Id ipsum confirmat in Proc. Apostol. Nucer. in quo est Testis XIV. fol. 1128. ter. & sequen.

Testis XXI. Proc. Informat. S. Agathæ fol. 926. = Non meno eroica, e sublime fu la fortezza del Servo di Dio nel soffrire l' affronti ingiuriosi li venivano da varie persone fatti, come una volta accadde; poichè dovendo io dare i conti dell' Amministrazione tenuta delle rendite d'una Cappella annesse al Collegio; un Canonico, perchè bisognoso si raccomandò al Servo di Dio, che l' avesse destinato per razionale di questi conti, lucrando per tal causa carlini venti. Il Prelato glie l'accordò, compassionando il bisogno del detto Canonico. Saputosi ciò *dal Vicario Foraneo, pieno di sdegno si presentò a Monsignore*, e lagnandosi della sua condotta, con inciviltà *la rimproverò* dicendo: *che spettava a lui la visura di tali conti, e non ad altri*. Ma il Prelato con umiltà ricevè tali rimproveri, anzi con buone maniere trattò di raddolcire l'animo sdegnato del Vicario Foraneo. Essendomi in seguito incontrato col Servo di Dio in Chiesa mi narrò il fatto; in sentire il quale, non potei trattenermi di dire: *Questo Vicario Foraneo è un Uomo incivile, e non sa il suo dovere*. E più voleva dire, se il Prelato non avesse ripigliato: *Io non voglio dir queste: l'ho fatto razionale, avendo inteso, che quello era poveretto, e stava in bisogno, ma un'altra volta ricordatemi, che i conti li faranno vedere in appresso da lui, e non da altri*. E questa fu la vendetta per li rimproveri ricevuti dal detto Vicario Foraneo. Mi ricordo, come mi disse il Segretario del Servo di Dio, che presentatosi al Servo di Dio Monsignore un Sacerdote di età avanzata, per essere abilitato ad un Canonicato, ma sfornito di meriti, e perciò attrassato nelle provviste anche dal suo Antecessore; il Servo di Dio in vederlo gli disse: *Si voglio darti pane, ma voglio, che ti abiliti per la Confessione*; e prendendo un tometto dell' ultima morale, fatto apposta per li Confessori, affinchè si fosse abilitato per le Confessioni, il Prete ciò non sentiva di buona voglia, ma voleva dal Vescovo esser promosso; ed il Prelato soggiungevali sempre, che Num. 5. Nimia indulgentia. §. 1. §. 2.

che non poteva promuoverlo se non si fosse abilitato nella morale, Alla fine *sdegnatosi il Prete, buttò il libro, e con volto sdegnoso proferì una mala parola . . . tu, e la tua morale: e voltandoli le spalle se ne uscì*. Monsignore punto non si alterò, ma anzi placidamente lo raccomandò a D.o. Inoltre mi trovai presente in occasione,

§. 3. di essermi portato a trovare il Servo di Dio, allorchè un certo Ecclesiastico di questa Terra, e Mansionario di questa Collegiata credendosi offeso, si presentò con alterigia al Servo di Dio facendoli una forte caricata, *chiamandolo inetto all' impiego, e soggiungendogli, che meglio averebbe fatto se si fosse stato ne' Cierani a piangere i peccati suoi, che essere Vescovo di S. Agata*. Monsignore con somma placidezza, e fortezza del suo spirito ricevè la correzione senza lagoarsi, e poteva vendicarsi con togliergli, e rimuoverlo dalla carica di Vicario Foraneo; non solo questo non fece, ma ben' anche a capo di qualche tempo *lo providde di Canonicato* in questa Collegiale Chiesa, perchè tra gli altri concorrenti a quello, era il più meritevole.

Testis XII. Proc. Informat. S. Agathæ fol. 616. = Su ancora di certa

§. 4. scienza, che quando qualche Prete, era chiamato dalla Curia del Servo di Dio con il mandato, od in S. Agata, od in Arienzo per qualche trasporto, che non era nè vino, nè disonestà; il Servo di Dio compatendolo per non tutercssarlo, dava soddisfazione alla parte, lo seneva nel proprio Palazzo, ed alla propria tavola. Il Sacerdote D. Clemente Crisci ancora vivente in un' atto primo di passione diede un colpo di bastone all' Attuario di questa Curia locale, li fa male sulla Testa; essendo stato querelato il detto Crisci gli fu dato il Mandato per palatium, *ed il suo maggior castigo fu essere spesato,*

§. 5. *e tenuto a Tavola dal Servo di Dio*, senza soffrire per lo Mandato alcun interesse. Mi ricordo inoltre, che il Sacerdote D. Giuseppe Migliore, essendo venuto in contesa con il proprio Padre, e Fratello per caggione di divisione tra di loro, senza badare al proprio dovere in un trasporto di passione colpì il Padre con un legno sulla testa. Non mancò il Padre di querelarlo, ma D. Giuseppe, conoscendo il suo gran male confuso, e pentito va a buttarsi ai piedi del Servo di Dio. Conosce questi la sorpresa della passione, compatisce il Figlio, si chiama il Padre, e con belle maniere, gli fa riconciliare tra di loro, senza dar luogo alla Curia di procedere. Ma per allontanare il detto D. Giuseppe da ogni occasione, lo mandò Economo nella Parrocchiale di Luzzano, nella quale avendo il detto D. Giuseppe per molti anni faticato con edificazione di tutti, per dargli pane da mangiare lo fece Mansionario di questa Collegiata d'Arienzo.

Num. 6.

De Beneficii collatione.

Testis XIV. Proc. Inform. Nucerini fol. 1189. ter. = Ritrovandomi col Servo di Dio nella residenza di Arienzo so, e mi ricordo benissimo, che vacò il beneficio di S. Angelo a Palomba, di rendita annuale di

§. 1. circa seicento ducati, al quale se ce affacciò il Sacerdote D. Pasquale Robino Fratello Germano del Vicario Generale di S. Agata della Terra di Teora Diocesi di Conza, che allora era Avvocato della Mensa Vescovile. In fatti si portò dal Servo di Dio detto D. Pasquale, ed intesi io la richiesta, che il medesimo fece di tal vacante beneficio; e

tale

tale richiesta il Servo di Dio replicò: *D. Pasquale mio, non so se tale Beneficio spetta a me di conferire, mentre se spetta a me, il Beneficio sarà tuo.* Replicò il Rubino assicurandolo, che tal Beneficio spettava a lui di conferirlo, e soggiunse: *Monsignore fatemi la Bolla, perchè se spetta a VS. Illma io mi trovo spedita la Bolla, se no ve la restituisco.* Restò persuaso il Servo di Dio, e subito fu per suo ordine spedita la Bolla, e da lui firmata, ma coll'espresso patto che non ne avrebbe preso possesso, ne fattone alcun uso, se non dopo essersi in tutto assicurato, che detto Beneficio a lui spettasse il conferirlo, ma il Rubino ne prese subito possesso in vigore di essa. Dopo passati alcuni giorni, si portò nel Palazzo del Servo di Dio un certo Sacerdote, che mi disse chiamarsi D. Gaetano Vitolo di questa Città di Nocera, ed allora Ministro della Curia Arcivescovile di Napoli, oggi Canonico della Cattedrale della stessa Città di Napoli, il quale volendo parlare al detto Servo di Dio, vi fu da me introdotto, ed intesi, che il detto Vitolo parlò fortemente all'Udienza di Monsignore, per cui mi fece chiamare il suo Vicario, e risolse finalmente il Servo di Dio di far restituire la Bolla, siccome era stato il contratto antecedente, giacchè il detto Vitolo aveva presentate al Servo di Dio le Bolle Apostoliche di provista del suddetto Beneficio in persona di D. Pietro Antonio Guarnaccia; ma come non fu possibile di far restituire la Bolla dal Rubino, il quale stava già in possesso come sopra so, che Monsignore fece una dichiarazione autentica, colla quale annullava detta Bolla fatte a favore del Rubino, volendo che si fosse eseguita la Bolla della S. Sede spedita a favore di detto Guarnacci, quale dichiarazione so, che si ritrova nell'Archivio della Curia di S. Agata de' Goti. Da ciò ne nacque un fortissimo litigio tra detto Rubino, e Guarnaccio, da quali scambievolmente si fecero ricorsi al nostro Sovrano, da cui fu determinato, che Monsignore di S. Agata de' Goti avesse fatto complimento di giustizia, con dare il possesso a chi meglio stimava de due pretendenti. Il Servo di Dio, avuta questa Reale risoluzione, senza far conto della sua Bolla spedita a favore di Rubino, volendo in tutto far valere la proviata fatta del Papa, subito diede il possesso al Guarnaccio, senza avere niun conto ancora, che il Rubino suddetto era fratello del suo Vicario Generale. §. 2. §. 3. §. 4. §. 5.

Testis III. Proc. Informat. S. Agath. fol. 292. = So, e mi ricordo bene di causa di scienza, che essendo vacato il Beneficio, o sia Badìa di S. Angelo a Palomba in questa Terra di Arienzo, si portò in questa stessa Terra, ove il Servo di Dio si trovava, il Sacerdote D. Pasquale Rubino, germano Fratello del Vicario Generale, persuadendo il Servo di Dio, che spettava ad esso di provederlo, e perchè il Servo di Dio ne dubitava, lo stesso Rubino cercò sgombrarli ogni dubbio, con rappresentarle i fatti in maniera, che restasse sicuro, e protestando che quando altrimente trovasse, cioè, che la provista spettasse alla S. Sede, egli avrebbe ceduto alla provista sua, e restituita la Bolla, e così il Servo di Dio s'indusse a quella spedire in di lui favore. Ma avendo poi saputo, che la provista spettava alla S. Sede, che l'aveva già segnata in favore del Clerico D. Pietrantonio Guarnacci di Tricarico, il Servo di Dio non trovando pace per lo passo, a cui era stato indotto, dopo aver rimproverato acremente il Rubino, che non volle restituirle la Bolla, come aveva promesso, subito ne fece una publica, e solenne dichiarazione, annullando la Bolla da esso §. 6. §. 7.

fatta per errore, ed ingannoo di esso Rubini, ed esseudo si in seguito
§ 8. dalla Maestà del Rè nostro Sovrano con Reale dispaccio insinuato al servo di Dio, che conferito avesse detto Beneficio, o sia Badia a chi piaciuto li fosse, il medesimo prontamente con suo Decreto dichiarò di cooferirlo al nominato D. Pietrantonio Guarnacci, quello istesso, che intese averne avuta la provista dalla S. Sede, e tutto questo accadde oell'ultimo anno, che il Servo di Dio governò questa Diocesi, in cui io mi ritrovai servendolo, e da Pro-Capcelliere, e da Segretario.

Num. 7. Imbecillitatis argomentum relato ad tertiam epocham.

Testis L. Proc Infor. S. Agath. fol. 1880. = In rapporto al secondo, cioè che mai lasciava la celebrazione della Messa se non se oe' casi di grave infermità, devesi sapere, che in certi tempi era solito a prescrizione de' Medici, di noo cenare la sera, per così togliere poco per
§. 1. poco le soe indisposizioni, e specialmente quella dell'Asma, ma solevasi bere prima d'andare *a letto un bicchierino di delicato, e particolare rosolio, solamente per così corroborarsi lo stommaco, ad instanzione delli stessi Medici. Or senza avvedersi una volta, che era notabilmente scorsa la mezza notte, si bevè il rosolio, e ruppe il necessario digiuno.* Sortito il fatto, e pensando, che noo poteva dir Messa oella mattina vegnente, si pose in tali angustie, e costernazioni, che mise sossopra il Palazzo, e ognuno può credere, ed immaginarsi il dolore concepito dal santo Prelato per l'accadutagli disgrazia. Poco, e forse nieote dormì oel rimanente della notte, versandola in tanti sospiri, che si sentivano nella contigua camera, dove dormivamo io, e Fratello Francesco Antonio. Appena spuntata l'alba della mattina cominciò a suonare il soo solito campanello, che ci svegliò. *Cominciò indi a quasi freneticare*, considerando di noo
§. 2. poter celebrare. Tutta quella mattina senza applicarsi secondo il solito alla confutazione del saputo libro scrittogli contro dal P. Patuzzi si rimase solo in propria stanza, ed in continuo lutto senza far talnno entrare, dove, che fatto avesse non potè appurarsi. Una sola cosa osservai quella mattina, che il suo letto stava tal quale accomodato nell'antecedente sera senza veruo segno d'essersi coricato, e senza veruo sconciamento di coperta, e di altre biancherie; segno evidente di noo essersi coricato in letto quella notte. Il bello si fu, *che*
§. 3. *giunta l'ora solita della Messa, e ricordatosi del rotto digiuno, anelando solamente, e pensando al SSmo Sagramento, mi chiamò e mi disse: D. Cesare, giacchè non posso dir Messa, mettete una Particola alla Messa vostra, perchè voglio comunicarmi* (così far soleva in caso, che era infermo in letto, e così non poteva dir Messa), non potei in tal caso fare a meno di sorridere con dirgli: *Monsignore non è lo stesso il caso? Voi avete già rotto il digiuno, e perciò non potete dir Messa, nemmeno communicarvi.* Ma che? per più, e più giorni continui, non lasciò di rammaricarsi per la sofferta dis-
§. 4. grazia, e desiderava, che ognuno l'avesse compianta. Io da una parte lo compiangevo in vederlo così afflitto, e dall'altra c'incontrai un pò di piacere affinchè avesse in avvenire imparato a spese sue di anticipar più per tempo la sera la Meditazione, la recita del SSmo Rosario, ed altri divoti esercizj, che unitamente con noi della Famiglia faceva prima della cena, *che bendue o tre volte fu causa di*

far

far rompere il digiuno tanto a me, che al Vicario, e conseguentemente di farci astenere dal celebrare: sicchè eravamo costretti di contare coll'orologio a vista, per cessare dal cibo giunta la mezza notte. Confesso il mio peccato, mentre poteva io avvertirlo quella sera a non fargli bere il rosolio, giacchè mi era accorto nell'orologio mio di essere un poco trascorsa la mezza notte. Imperò con tale sofferta mortificazione di anticipare l'ora de' cennati Spirituali Esercizj della sera; sicchè stavamo sicuri di non rompere più il digiuno colla cena. Non so chi mi avesse tentato di confidare a certi amici la mia commessa mancanza, che subito lo fecero giungere all'orecchio del S. Prelato: dopo moltissimi giorni, fui con premurose istanze chiamato innanzi al Prelato, che con cera, ed aria dolcete cominciò ad esclamare. *D. Cesare voi come ripotate colla Coscienza? vi avete confessato, d'avermi fatto perdere la Messa giorni sono con trascurare di avvertirmi, che rompeva il digiuno quello sera, e così privarmi di Gesù Cristo? Questa non è stata cosa da par vostro mi avete tradito, con privarmi della Comunione; confessatevelo, confessatevelo, e Dio vi perdoni.* Restai immobile, a guisa d'un asino, e non sapeva cosa mi era incecdota; ma finalmente gli dissi pieno d'umiltà, e di confusione: Monsignore vi prego di perdonarmi il fatto errore, e vi confessio la mia sciocchezza: avrà forse Idcio permesso in voi per mezzo mio tal mortificazione, perchè dopo tante preghiere tante, e tante volte fattevi dal Vicario, da me, e da altri della vostra Famiglia non avete mai voluto compiacervi di anticipare colla sera l'ora della meditazione, e del rosario, sicchè bene due o tre volte ci avete fatto perdere la Messa, coo farci rompere inavvertitamente il digiuno per trovarci a tavole passata la mezza notte. A queste mie parole, si rasserenò, mi guardò con volto giulivo, e dissemi; avete ragione &c. §. 5. §. 6.

Num. 8.

Testis V. Proc. Apostol. Nuscrini fol. 402. = Trovandosi il Ven. Servo di Dio di residenza in Arienzo luogo di sua Diocesi; verso l'anno 1774. stiede egli circa due giorni seduto sopra una sedia di riposo che tantemente, e profondamente dormendo, tanto che io, che lo assistevo non ebbi spirito di svegliarlo; e col consiglio del suo Vicario Generale D. Giovanni Nicola di Rabino, che m'impose di non svegliarlo, ma starci attento; dopo questa dormizione di circa due giorni svegliatosi giusto nel tempo, che non mi ci trovai presente disse queste parole (a me riferite dal P. D. Antonio Tannoja individuo della nostra Congregazione, a cui fu riferito tanto dalla fu Suor Maria Celestina del Divino Amore, Religiosa del Ven. Monistero sotto il titolo del SSmo Redentore . . . . che lo seppe da Agata Viscardi, la quale si trovò presente al fatto, mandata dalla sua Religiosa al Ven. Servo di Dio, che da varie Persone d'Arienzo, degne di fede): *Voi mi credevate, che io dormiva, ma nò; io ho assistito il Papa Clemente XIV., il quale è già morto.* Come in fatti s'intese la notizia di questa morte. Moreoti Clement XIII. adstitisse ait.

Num. 9.

Testis I. Proc. Informat. Nuscrini fol. 285. = Conosceodo inoltre il Servo di Dio, che benespesso veniva altamente stimato, compensava con un altra santa industria questa stima, cioè, che dove non bisogna- Alia imbecillitatis argumenta quoad quartam, & postremam epocham.

§. 1. gnava, ne era necessitato, *si mostrava semplicetto, imprvito, e poco accorto*, d' onde poi osseva, che *da taluni era deriso, disprezzato, dileggiato, mormorato, e stimato assai da poco*, quando altri lo sperimentavano insigne per eroiche virtù, e per prudenza sterminata. Si osservava in oltre questa sua sterminata umiltà, giacchè quantunque paresse qualche volta, che *egli diceste alcune cose sue, o cose fatte per cagion sua*, tuttavia era questo un atto di sopraffina Umiltà, poichè chi bene rifletteva, conosceva benissimo, che *il vanto* cadeva in cose frivole, e che in tal maniera egli procurava che non si pensasse ad indagare di vantaggio, e così restassero nascoste le cose singolari, e strepitose, quali dopo la sua morte si sono andate poi di mano in mano sapendo. In tal guisa quel vanto giovava alla sua umiltà per diminuire, e rompere la fama delle sue Virtù, Doni, e Miracoli, che si spargeva, mentre egli raccontando delle cose la sola corteccia, onde dovevano stimarsi o naturali, o accidentali, e così faceva restare la meraviglia. Oltreche la sua umiltà vi guadagnava molto per altra banda, perchè chi l' odiva, e non lo conosceva bene, *lo riputava per quel suo parlare come un Uomo semplice, e poco accorto, e forse anche leggiero*. Ad alcuni però questa *bamboleggine* dava terrore più, che rispetto, perchè avevano lume da Dio, di conoscere i tratti di una virtù sopraffina, e più lo stimavano santo, quanto più egli procurava di farsi stimare *stempio, e semplicione*.

§. 2.

§. 3. *Testis XXVI. Proc. Informat: S. Agath fol.* 1246. = So di certa scienza ed esperienza, siccome io giudicava, e si voleva anche dagli altri, che il Servo di Dio si *fe vedere negli ultimi anni di sua vita stolido, e sciocchino*, per così vivere in un continuato raccoglimento unito con Dio, e per così evitare ancora applauso, ed il concorso di persone di riguardo, ma seppe così portarsi, *che anche tale si stimava da noi*, ma poi non si capiva, come in certe occasioni si vedeva retto di senni, e dare de sentimenti i più giusti, ed assennati. Di fatti, se veniva richiesto in cose di gloria di Dio, o di bene della Congregazione, rispondeva adeguatamente fuori d' aspettativa, e con un giudizio tutto retto, ed assennato. Essendo venuto in Nocera per

§. 4. visitarlo il Canonico Geoghi, *Superiore* in quel tempo della Congregazione delle Apostoliche Missioni, licenziandosi li chiese la benedizione, ma avendo capito il Servo di Dio, che il Canonico era Superiore della sua Congregazione; *Nò*, disse, *spetta a voi di benedire a me, perchè voi siete mio Superiore*. Istava il Canonico per essere benedetto da Monsignore, ed istava Monsignore per essere benedetto dal Canonico; Fu scambievole la gara, ma furono tali le istanze di Monsignore, che il Canonico per non contristarlo, dovette compiacerlo, e forzato dal medesimo come suo Superiore, si compiacque

§. 5. il Servo di Dio di benedirlo anch' esso. Avendoli *scritto Donna Marianna Brianda Carrafa Superiora di Napoli del Monistero di S. Marcellino* (quasi due anni prima della sua morte), *che Donna Teresina sua nipote si abbreviava la vita, lasciando di mangiare anche il necessario, si stimava cosa inutile rappresentarlo al Servo di Dio, ma volle tentarlo il P. D. Gian. Battista di Costanzo, per strappare almeno in confuso qualche parola*, e dar risposta a Donna Brianda; ma non fu così. Sul principio *finse di non capire*, ma poi postosi in causa, che la cosa interessava, dimandò per prima chi fosse

su-

superiora: ed avendo inteso, che era Donna Briaoda riflettete, e disse: *Deve ubbidire*: ma soggiungendo il Padre Costanzo, che scriveva Donna Teresina, che non facevalo per mortificazione, ma perchè lo stomaco non lo richiedeva: il Servo di Dio riflettendo disse: *Stando così, ci vuole un terzo*; volendo dire il Confessore, che mettesse in salvo il comando della Superiora, e l' obbidienza della suddita: e di questi casi ce ne furono in quantità, che chiaramente facevano conoscere *la sua stolidezza essere ad arte*, e tutta industria della sua Umiltà.

Num. 10.

Scrupuli, tentationes, phantasmata ultimis S. D. vitæ annis.

Testis V. Processus Apostolici Nucerini fol. 439. = Mi ricordo benissimo, che un giorno stando angustiatissimo per li suoi scrupoli, che muoveva a compassione, io per quietarlo li dissi=*Monsignore finitela, quietatevi, la dovreste finire una volta, perchè voi morirete pazzo, che si dirà nel Mondo, che Monsignor di Liguori è morto pazzo? Và buona questa cosa?* il Servo di Dio allora mansuetamente mi rispose= *Fratello, e se Dio vuole, che io muoja pazzo, tu che dici?* = Ne disse altro. §. 1.

Et fol. 549. Dopo la rinuncia del Vescovado, si chiamava per l' umiltà atordito, che non ci vedeva, ed altre cose simili; benchè io mi accorgeva, che ci sentiva, e ci vedeva, benchè debolmente, avendoli lui stesso detto più volte, mi stimano per stonato, ma *mi hanno stonato li scrupoli, li scrupoli mi fanno stare così*. §. 2.

Et fol. 568. = In un giorno in tempo di riposo stando chiusa la Porteria di questa Casa di S. Michele, e chiusa la sua stanza, ed io nel letto della stanza vicina riposando, mi chiamò il Ven. Servo di Dio tutto infiammato nel volto, ed altero, ed essendovi accorso paurosamente, mi disse, *serra quella porta*, e rispostole, che stava già serrata, mi soggiunse = *Qui ci è stata una Figliuola, ed avendoli risposto, che ciò non poteva sortire, per non aver da dove entrare* per essere chiuse tutte le Porte, anche della Porteria, che la custodiva Fratello Leonardo Cicchetti; non ostante mi assicurò, d' esservi nella sua stanza realmente entrata una Figliola, dicendomi: *ti Signore ci è stata, dimmelo, che io non dico niente a nessuno*: ed io avendolo di nuovo tornato ad assicurare, che la chiave della Porteria da cui doveva entrare detta figliola era in potere dello stesso Fratello Leonardo Cicchetti, per assicurarsene mi mandò a chiamarlo dicendo *và me lo chiama*, e chiamatolo con prevenirlo del fatto, si portò egli subito dal Ven. Servo di Dio, e detto questo, che era entrata nella sua stanza una Figliola, fu capacitato da detto Fratello dicendogli, che esso teneva le chiavi della Porteria, che era impossibile l' entrata di questa, ad altri. Egli però siccome ne sono stato sempre da Padri suoi Direttori (assicurato) a dette tentazioni resistè sempre, chiamati da lui anche nelle ore più importune della notte, per essere soccorso in simili tentazioni, specialmente i suoi Direttori, come mi ricordo fra l' altri, che stando in questa Casa di S. Michele circa le ore sei della notte, stava così agitato di scrupoli, che non trovava riposo, vedendosi estremamente afflitto, mi fe chiamare il suo Direttore d' allora P. D. Domenico Corsaro; questo lo trovò seduto sul letto colle braccia aperte, e tutto affannato: abbiate pazienza, le disse, e compatite per amore di Gesù Cristo, se v' incommodo in quest' ora, ed avendolo §. 3. §. 4.

dolo inteso, non vi trovò ombra di difetto; costandomi ancora da Padri da lui chiamati per essere soccorso in simili tentazioni, specialmente da suoi Direttori, che egli il Ven. Servo di Dio, resistè sempre coraggiosamente, rilevandolo ancor io dagli atti di preghiera, e d'amore, che lui faceva in simili tentazioni.

§.5. *Testis IX. ejusdem Processus fol.* 795. = So per causa di propria scienza, che il nostro Ven. Ser. Servo di Dio dopo la rinnocia del suo Vescovato, fu esattissimo nella virtù della santa Obbedienza a suoi Direttori, e specialmente al P. Villani, e ad altri Confessori di Casa. Dio in vero lo volle purificare, e provare come l'oro nel fuoco negli ultimi anni della sua vita, con orrende tentazioni, angustie, e scrupoli, i quali per altro non arrivarono mai a peccato, anche minimo, secondo il giodizio de suoi medesimi Direttori, con aridità, e desolazioni di spirito. per cui *l' ho inteso io piangere più volte come un Fanciullo, e gridare ad alta voce*, che faceva pietà a chiooque lo sentiva, e pure in questo stato deplorabile, la sola obbedienza lo quietava, e lo rassegnava perfettamente. Tante volte li veniva lo

§.6. scropolo se aveva recitato o nò il suo Rosario, ed altre preci, tenendo per altro sempre in mano la corona, bastava, che il Fratello Laico assistente li avesse detto una minima parola, che l' avevano recitato, e che si fusse quietato; subito si rassegnava, ne parlava più, Certe volte si quietava all' obbedienza di preghiera umile, che li faceva il Servitore; anche qualche volta in tavola per farli prendere un poco di cibo più adattato al suo stomaco, che egli come cibo delicato ricusava. Tante volte anche in alta notte, mandava il suo Servo Pollio, o Fratello Francesco Antonio Romito a chiamare il suo Direttore Villani, o altro Confessore di Casa per esser regolato dalla sola santa obbedienza nelli scrupoli, ed angustie, che gli venivano a quell' ora, e questi qualche volta non fidandosi di andarvi, li mandavano a dire, che si fosse quietato, per la santa obbedienza, e questa sola imbasciata bastava per rasserenarlo, poichè egli si aveva prefissa la regola della sola obbedienza per tutti i suoi pensieri, affetti, ed azioni, ed altro non si sentiva continuamente ripetere, che questo; *Io voglio fare l' obbedienza*.

§.7. *Testis XXII. ejusdem. Processus fol.* 1303. = So bene per testimonianze degne di fede, quanto per propria scienza, che il nostro Servo di Dio fu posto dal suo Signore nel cimento, e nel crocciolo della tribolazione; *tentato di diffidenza, di disperazione, aridità, e desolazione di spirito, e di altre, a raffinare la sua virtù, specialmente nell' ultima sua età, che lo facevano piangere come un Bambino, fino a farlo svenire*; egli però non perdè mai la sua confidenza ben radicata nella bontà, e potenza del suo Signore &c;

§.8. *Testis XXXIII. ejusdem Processus fol.* 2071. *terg.* = Aggiungo, che era così viva, e totale la sommissione del Ven. Servo di Dio alla volontà di Dio, che una volta trovandomi io presente nelle maggiori desolazioni di spirito, angustie, e scrupoli, che questi freneticava, e moveva altri a compassione, con dire *o Dio mia ajutatemi*. Il fratello assistente vedendolo in questa somma agitazione li disse a voce sonora per quietarlo = *Monsignore finitela, finitela, quietatevi, lo dovreste una volta finire, perchè voi morirete pazzo, che si dirà nel mondo, che Monsignore de Liguori è morto pazzo, và be-*

ne

questa casa? Ma il Servo di Dio curiosamente guardandolo, mansuetamente li rispose = *Fratello, e se Dio vuole, che io muoja pazzo, tu che dici*? e si quietò senza dir altro.

Testis LI. ejusdem Procest. fol. 3281. = So bene, che il Ven. Servo di Dio anche dopo la rinuncia del suo Vescovado portava appesa alla cintura, come ogn' altro Congregato la Corona di Maria Santissima, che la recitava con molta divozione, e stima, che mi ricordo nell' atto, che era giunto in questa Casa dopo il passeggio in Carrozza, *per debolezza di memoria* estendosi scordato d' averla recitata al suo solito in Carrozza, *non voleva affatto affatto calare dalla medesima, perchè non aveva recitata la detta corona*; *fece fracasso*, non senza sua molta afflizzione; onde il suo Servo Alessio Pollio nel ricordarli, che l' aveva recitata, le diede l' obbedienza per farlo calare, e così si quietò. §. 9.

Testis I. Procest. Apostol. S. Agath. Goth. fol. 436. *ter.* = Dolorosa, ed amara più che dir si possa, come è noto a me, ed a tutta la Casa di Nocera, fu l' agonia, che per *circa tre anni* soffrì il Servo di Dio prima della sua morte. *Scrupoli per peccati, che non ci erano, ed egli credeva o di commettere, o di aver commessi, diffidenza di salvarsi* per le opere buone, che gli mancavano, *desolazione di spirito, e privazione di lume, tentazioni d' ogni genere*, come mi disse il P. Mazzioi *nell' intelletto, e nella volontà, ed incitamenti alla disperazione, come abbandonato da Dio, ed incapace delle Divine misericordie &c.* §. 10.

Testis I. Proc. Ordin. Nucerini fol. 238. = Come per la sua decrepitezza, ed infermità continue, per le quali si era reso un Cadavere parlante l' era stato dispensato dire più l' Ufficio Divino, ma recitare in suo cambio il Rosario; ma come che dopo se lo diceva, li sopraggiungevano i Dubbj di non averlo detto; o altri simili scrupoli, non si quietava, se non dopo aver mandato a noi dette cartelle scritte da detto Fratello Francesco Antonio, e da noi se le rimettevano col nostro ordine, che non ci pensasse più, onde vedendo la risposta di nostro carattere si quietava, lo che ben spesso accadeva. Fu da questa Croce pesantissima il Servo di Dio travagliato sino a poco tempo prima della sua morte. §. 11.

Soccedè molte volte, che *travagliato da dette tenebre, e tentazioni*, stimavasi indegno di ricevere la santa Comunione, onde soleva stare talvolta lungo tempo il Sacerdote colla sagra Particola nelle mani, e doveva nominarsi l' obbedienza per farlo comunicare. Una volta il quondam P. D. Francesco Garzillo nostro individuo, che diceva la Messa, e lo comunicava in una delle sue stanze, dove stava l' Altare, avendo aspettato più del solito colla sagra Ostia nelle mani, proruppe nella seguente concettosa esclamazione: *Monsignore non far fare più anticamera a Gesù Cristo*. Egli subito ciò intesa aprì la bocca, e si comunicò. Ogni sua azione sembravali mancanza, non ostante la sua vita così santa, che aveva sino allora menata, e che menava. Se io volessi ad uno, ad uno narrare tanti, e tanti altri simili fatti su questo punto, non la finirei più. §. 12.

Testis II. ejusdem Procest. fol. 321. = Ho avuto occasione di parlarli, quietarlo, consolarlo nelle fiere, gagliardissime tentazioni contro la Fede, contro la Speranza, e contro la Castità, siccome ancora ne §. 13.

suoi

suoi scrupoli, aridità, tenebre, e desolazione di spirito, colle quali volle il Signore, come l' oro nella fornace, purificare l' anima del benedetto suo Servo. Fralli molti fatti, che passarono per le mie mani, mi ricordo li seguenti. Mi mandò egli un giorno a chiamare per il suo Servo, che si voleva confessare, ma con una ambasciata frettolosa; onde salii dalla mia stanza, ed entrai nel suo Quartino, e lo trovai tanto agitato, pieno di scrupoli, di timori, di angostie, di spavonti così grandi, che pareva come se allora volesse esalare lo spirito. Mi accorsi subito, che erano scrupoli, e tentazioni, cominciai a consolarlo, con dirli: Monsignore cosa avete? non dubitate; ed egli in ciò sentire cominciò a dirmi essera venuto un galantuomo,

§. 14. e tutto adirato li aveva parlato di disperazione, e fra l' altro li aveva detto. *Tu sei dannato, per te non v' è speranza di salute, per essere li tuoi scritti da te dati alle stampe, non solamente pieni di errori contro la Chiesa Cattolica, e contro il Sommo Pontefice, ma ancora pieni di superbia; e tante altre cose: Ma voi*, ripigliai io, *avete acconsentito a queste suggestioni, che il Demonio vi ha date?* Esso mi soggiunse, che Dio li aveva data forza di resistere, rispondendo, che egli tutta la sua speranza di salvarsi, l' aveva riposta nelli meriti di Gesù Cristo, e non già nelle sue operazioni, e faceva continui atti di virtù di speranza. Io lo consolai, dicendoli, che si fosse quietato senza pensarci più, e quello, che mi recò consolazione, e compassione insieme, fu il vederlo nello stesso tempo, che era assalito non aveva mancato di fare tali fervorosi atti di virtù contrarii, che m' intenerirà grandemente; onde rimasto Egli con altri sentimenti, che io gli diedi di coraggio in tali combattimenti, e di fare subito atti contrarj alle diaboliche suggestioni, o a qualsivogliano visibili comparse del Demonio, con darli la santa Benedizione lo lasciai consolato, ed allegro. Qual fatto accadde verso gli ultimi anni della sua vita, oltre del quale, molti altri ne successero, quali mi riservo a deporli nella seguente sessione.

§. 15. *Et fol. 325, terg.* = Proseguendo dunque a deporre intorno a quanto mi si è domandato, dico, che oltre la comparsa del Demonio già narrata, che io stimai suggestione diabolica, ve ne furono altre ancora contro le virtù dell' innocenza, e purità del nostro Servo di Dio, per cui fui io chiamato in fretta con imbasciata che si voleva confessare: Io arrivai a capacitare, che non v' era stata ombra di mancanza, anzi acquisto di meriti, in aver virilmente combattuto in vincere l' inimico. Fra le quali mi ricordo, che una sera, verso gli ultimi anni di sua vita, che se mal non mi appongo furono circa tre anni prima della sua morte, mi mandò anche in fretta a chiamare, ed entrato che fui nella sua Camera, lo trovai al maggior segno agitato, e cercava ajuto, e pietà per essere liberato dalla fiera angostia, in cui si ritrovava dicendomi, che era venuto un Prete, e le aveva detto essere stato tutto male, quanto aveva fatto, detto, e scritto, e con volto infierito; e fra le altre cose, le aveva ancora detto = *Monsignore tu sei di certo dannato, non ci è speranza per te* = Io in sentire ciò li domandai; avete conosciuto questo Prete? ed avendomi risposto di sì, io gli soggiunsi; Non vedete, che questo è un Demonio, che vi tenta alla dispe-

ra-

zione? Ma voi avete acconsentito alla così forte tentazione di disperazione? o pure l'avete coo atti contrarj superata? Egli ripieno di detta virtù di speranza, e fortezza, mi soggionse, d' aver fatti con tutto lo spirito, e fervore atti di speranza, e confidenza in Dio nella di cui misericordia, e nelli meriti di Gesù Cristo, ed intercessione della sua SSma Madre sperava di salvarsi, facendo in presenza mia atti fervorosissimi di speranza, e confidenza in Dio, che m'intenerivano, ed eccitavano a detta santa virtù. Mi disse ancora, che nell' §. 16.
atto di detta, ed altre diaboliche suggestioni per vieppiù fortificarsi, oltre degli Atti di Virtù fissava gli occhj ad un gran Crocifisso, che egli teneva avanti all'Altare, in cui ascoltava la Messa, e si comunicava; quali occhiate, accompagnate con fervenli preghiere, gli davano grandissimo conforto, ma che il Demonio, nel colmo della tentazione gli abbagliava la vista, nascondendo il Crocifisso in guisa, che non più lo vedeva. E stando egli in timori dopo, che io lo confortavo e li facevo capire, che non aveva affatto mancato per aver con atti contrarj, e col ricorrere a Dio vinto il Demonio; mi diceva più volte *D. Giovanni mio non mi lasciare solo, perchè il Demonio mi vuol fare disperare*; ed io seguitando a confortarlo, e consolarlo con la santa Benedizione che li dava, lo lasciavo rasserenato, e quietato, e nell'atto di tali tentazioni si udiva anche dagli altri, che gridava, dicendo: *Gesù mio, io spero in te, Madonna mia voi siete la mia speranza; Gesù mio, che siete morto per me, voi mi avete da salvare*, e tanti altri atti di Virtù sentiti da altri, che egli poi me li diceva, quando io lo consolava della maniera accennata. Altra volta il Demo- §. 17.
nio l'attaccò con una fierissima tentazione, per farlo perdere la sua verginal purità, ed innocenza da lui conservata sino a quella sua tanto avanzata età di quasi novanta anni, e che proseguì a conservarla sino alla morte; onde con gran premura, e di fretta fui chiamato, che accorressi da lui, che si voleva confessare, perchè allora spirava. Accorsi con sollicitudine, e lo trovai veramente così abbattuto. Io confortai, e ripigliato, che egli ebbe lena, e vigore, mi disse, *che era stato sorpreso da una sì forte tentazione di senso, onde il Demonio invisibilmente afferrando il suo braccio, lo tirava a viva forza alle parti pudende, ed il fomite, si era estremamente ribellato, che li cagionava alterazioni le più violente, che mai potesse avere di sesso un Uomo giovine assai d'età, forte, valido, e robusto*; cosa al certo di grandissimo stupore in un vecchio di quasi novant'anni, debole, esinanito, infermo, che non più reggevasi in piedi, e poteva dirsi senza esaggerazione un cadavere parlante; ed interrogato da me §. 18.
se avesse acconsentito alla fierissima tentazione, mi disse, che egli aveva fatte tutte le violenze, così in resistere *alle strascino del braccio, che si sentiva sensibilmente tirare da forza invisibile*, come in fare internamente, ed esternamente atti contrarj, in non acconsentire a minimo atto, o pensiere, che offender potesse la sua illibata purità, ed innocenza, ed in questo combattimento, fortemente aveva gridato con esclamazione di duolo, ed afflizione: *Signore non si voglia offendere; Dio mio, dammi forza, che non voglio darti disgusto; Signore fammi piuttosto morire, che offenderti; Madre mia Maria ajutatemi, che io posso fare peggio di Giuda*. Io ciò sentendo lo consolai, e gli dissi, che merito aveva acquistato, e non demeri- §. 19.

rio, e benedicendolo lo lasciai questa volta ancora rasserenato, quietato, e liberato. Ma niente sconfidato il Demonio di poterlo un giorno vincere, prese la figura di un Individuo di nostra Congregazione, e persuadendolo di non essar peccato lo sfogo del senso, in se stesso, a noi invitandolo, li disse: non è niente, io ancora stò soggetto a questo, e ciò dicendo sfogò avanti del Servo di Dio con gli atti impuri in se stesso. Ne queste sole volte lo tormentò il Demonio con simili apparizioni, e gagliardissime tentazioni, *onde si udiva gridare come*

§. 20. *un matto*, e fare atti contrarj, e preghiere, cercando ajuto a Dio; e ciò succesce anche in ore incompatte, e non solo mandava a chiamare me, ma anche chiunque altro Sacerdote di dette nostra Congregazione, per conforto, ajuto, e sollievo; onde il Signore permise per la santificazione dell'Anima di questo benedetto suo Servo, che il Demonio per più tempo lo travagliasse, non solo con dette *diaboliche suggestioni, ed apparizioni, ma ben anche con una pesantissima Croce di scrupoli*, che di giorno, e di notte eravamo richiesti Io, ed altri Sacerdoti nostri di ajutarlo, non solo colle parole, e col volersi à tutt' ore confessare di cose, che non erano peccati ne mortali, ne veniali volontarj, ma ne anche difetti di sorte alcuna, quindi fù per tale effetto grande la sofferenza, che si dovè esercitare non solo da Sacerdoti, ma anche da chi lo serviva, quali furono il nostro Fratello Francesco Antonio Romito, ed il suo Servitore Alessio Pollio allora secolare, oggi già ricevuto quantunque non ancora vestito per Fratello laico di detta Congregazione, ambedue Viventi, che lo servirono per venticinque anni continui, e nel Vescovato di S. Agata de' Goti, e per tutto il resto di sua vita, in questa Casa, quali due Personaggi, avendo dato saggio della loro buona vita, ed integrità

§. 21. de' costumi *per causa de' scrupoli, e tentazioni del nostro Servo di Dio, furono veramente campioni di pazienza*, specialmente detto Fratello Alessio Pollio, che veniva di giorno, e di notte esercitato, perchè per assisterlo a tutte le ore, dormiva in una stanzetta contigua alle due Camere del Servo di Dio, e più, e più volte la notte era svegliato per causa di detti scrupoli, e tentazioni, o per andare a chiamare Sacerdoti, che voleva confessarsi, o per andare a dire a me, o al P. D. Andrea Villani i detti scrupoli, e riportare a lui le risposte. Fu graziosa la sua pensata, quando suggerendogli la mente un rimedio, che esso Fratello Francesco Antonio, ed Alessio, senza venir da noi a dire i suoi scrupoli, si servivano del nostro Nome, con darli i Precetti, di fare alcune date cose, o pure, che per ubbidienza si quietasse, e non pensasse più a detti scrupoli; per accertarsi egli della verità, voleva, che Fratello Francesco Antonio scrivesse sopra una carta li scrupoli, che egli aveva, a motivo, che non più egli poteva scrivere per le sue infermità; ed iodi portata talvolta a me, talvolta al detto P. D. Andrea Villani la carta, nell'osservare egli la risposta di nostro carattere, si quietava, altrimenti, non potevano li suddetti Fratello Francesco Antonio, ed Alessio, in modo alcuno quietarlo. *Ed in tali continui combattimenti, e pesantissime Croci di tentazioni, scrupoli, aridità, tenebre, e desolazioni di spirito* volle il Signore far prova dell'anzidetto suo Servo; sino a poco tempo prima di chiamarlo alla gloria.

Testis III. ejusd. Process. fol. 465. terg. Queste sue *tentazioni, e scrupoli*.

poli, non solamente, siccome ho detto, furono per lui una pesantissima Croce, ma anche per noi Individui, per circa cinque anni prima della sua morte, giacchè accoppiandosi l'altra sua Croce *dell' aridità, tenebre, e desolazioni di spirito*, non ci faceva riposare per ajutarlo. §. 22.

Testis X. ejusd. Proc. fol. 881. *ter.* Così parimente un'altra volta assalito il Servo di Dio da una più veemente tentazione di diffidenza, chiamò me, e mi disse, *che ti era veduto in procinto di gettarsi da una finestra*. §. 23.

Testis XII. ejusd. Proc. fol. 988. Più volte trovandomi in questa Casa di S. Michele, dove ero solito portarmi, ho veduto il Servo di Dio *agitato da tentazioni, ed aridità di spirito, verso gli ultimi anni di sua vita sopratutto*, ne si dava pace, anzi non si accostava neppure alla sacra Comunione, se non quando era confortato dal P. D. Andrea Villani suo Direttore, alle parole del quale si metteva in calma, e così, si accostava col solito fervore alla santa Comunione. Talvolta ancora *l'ho inteso gridare*, e sono accorso ancor io nel Corridore, e mi accertavo, che *quelle grida erano effetto delle tentazioni*, delle sue angustie, e desolazioni di spirito. §. 24.

Et fol. 1003. *terg.* Mi costa di udito, che il Signore volle provare il Servo di Dio colle tentazioni d'imporità, per discacciare le quali, faceva tutti gli sforzi anche nell'età decrepita; ed una volta intesi con mia somma meraviglia, come mai in tale età trovavasi assalito da simili tentazioni, giacchè essendo venuto a ritrovarlo, come era mio solito intesi lagnarlo, che in quell'età tanto decrepita pure era tormentato da simili tentazioni. §. 25.

Testis XIV. ejusd. Proc. fol. 1130. Io che stava sempre d'appresso il Servo di Dio, posso deporre con accerto le agitazioni, che pativa di scrupoli. Più volte mi svegliava la notte, o perchè l'avessi chiamato il P. D. Andrea Villani suo Direttore, per quietarlo, o per essere accertato da me talvolta *se aveva recitato il Rosario, se aveva soddisfatto nel giorno ad alcuni Voti, che l'erano stati commutati*. Una notte fra le altre, dopo avermi più volte chiamato, per essere da me assicurato, se sodisfatto aveva all'obbligo di recitare il Rosario, nel quale per la sua cadente età *gli erano stati commutati alcuni suoi Voti*, mi disse, se voi m'ingannate lo scrupolo è vostro. §. 26.

Et fol. 1227. Depongo un fatto, dal quale con tutta certezza rilevasi essere stato tentato il Servo di Dio dal Demonio contro la santa purità con illusioni, ed apparizioni diaboliche. In no giorno in tempo di riposo, stando chiusa la Porteria di questa Casa, e chiusa la sua stanza, ed io nel letto nella stanza vicina alla sua, pure a riposare, mi chiamò tutto intimorito il Servo di Dio, e spaventato, ed essendo io accorso, fra lo stesso timore, e spavento, mi disse: *Serra quella Porta*, ed io avendogli detto, che stava serrata, il medesimo mi soggiunse: *Qui ci è stata una Figliuola*, ed avendogli io detto: *Monsignore non è vero; per dove poteva entrare, quando che sono chiuse tutte le Porte, anche la Porteria, che lo fa Leonardo Cecchetti*. Ma il Servo di Dio replicò assicurandomi di essere entrata una Figliuola nella sua stanza dicendomi: *Si signore ci è stata: dimmelo, che io non dico niente a nessuno*. Ed avendolo io assicurato, che la chiave della Porteria, per cui poteva entrare detta Figliuola, la teneva Fratello Leo- §. 27.

nar-

nardo, lui per assicurarsene, mi replicò: *và me lo chiama*. Ed avendolo io chiamato, e prevenutolo dell'accaduto, si portò detto Fratello Leonardo dal Servo di Dio, il quale disse al detto Fratello di essere entrata nella sua stanza la pretesa Figliuola, ma il detto Fratello lo capacitò dicendo, che esso teneva le chiavi della Porteria, onde non era possibile, che fosse entrata Persona veruna. Ma egli però a dette tentazioni resistè sempre, e fortemente.

§. 28. *Testis XV. Process. fol.* 1283. Mi ricordo ancora, che un giorno specialmente *stando al sommo angustiato da scrupoli, e da tentazioni*, sino a fare compassione a chiunque; con buono fine di quietarlo, mi avanzai a ditli: *Monsignore finitela, quietatevi la dovevessivo finire una volta, perchè voi morirete pazzo, che si dirà nel mondo? che Monsignor de Liguori è morto pazzo? Va buona questa cosa?* Il Servo di Dio con somma mansuetudine mi disse: *Fratello, e se Dio vuole, che io muoja pazzo, e tu che dici?* Ne più parlò.

§. 29. *Testis XXIX. ejusd. Proc. fol.* 1758. Una volta stando egli *nell'alto de' suoi scrupoli, angustie, desolazioni di spirito*, che per più giorni l'avevano angustiato in modo, che egli *quasi pazzo freneticava*, che dava compassione, a chiunque lo sentiva gridare: *oh Dio mio ajutatemi*; il Fratello che l'assisteva, vedendolo così agitato, coll'intenzione di quietarlo, li disse con voce alta: *Monsignore finitela, finitela, quietatevi, la dovevessivo una volta finire, perchè voi morirete pazzo; che si dirà nel mondo, che Monsignor de Liguori, è morto pazzo? va buona questa cosa?* ma il Servo di Dio mansueto, e sereno le rispose: *Fratello, e se Dio vuole, che io muoja pazzo, tu che dici?* e si quietò, senza altro dire.

NUCERINA PAGANORUM

Beatificationis, & Canonizationis

VEN. SERVI DEI

ALPHONSI MARIÆ DE LIGORIO

Fundatoris Congregationis SSmi Redemptoris, ac olim Episcopi S. Agathæ Gothorum.

RESPONSIO AD ANIMADVERSIONES

R. P. FIDEI PROMOTORIS

SUPER DUBIO

An constet de Virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate erga Deum, & Proximum, nec non de Cardinalibus, Prudentia, Justitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico in casu, & ad effectum de quo agitur?

BEATISSIME PATER

1 Quod erat optandum maxime, quodque ad Italici nominis gloriam, ad ævi nostri splendorem, ad Ecclesiastici Ordinis decus, & ornamentum, ad Christianæ Reipublicæ utilitatem maxime pertinebat, ut præclarissima Causa V. S. D. ALPHONSI MARIÆ DE LIGORIO, absolutis jam præliminaribus quæstionibus, ad SANCTITATIS TUÆ solium, & ad amplissimum hunc Senatum afferretur; id profecto hodierna die felici faustoque omine factum fuisse lætamur. Nobis vero jure gaudemus, ac vigilantissimo Postulatori maxime gratulamur, quod tantus sit hujusce Causæ splendor, ut religiosissimus ipse Censor lynceis oculis rimatis actis ita orationem suam exordiatur §. 1. = *Libenter fateor mihi in expendendis actis plura occurrisse, quæ* VERE SUBLIMIA SUNT, ET AD EVAN-

CELICÆ PERFECTIONIS FORMAM VIDENTUR EXACTA. Habent profecto in Alphonsi vita, molliore hoc nostro in seculo rara, habent, inquam, *seculares* Proceres, habent *Presbyteri*, habent *Cœnobitæ*, habent denique *Episcopi* egregiam, absolutamque perfectionis formam, ad quam se fingere, & componere possint. In *omni* enim *vitæ genere* ita mores composuisse constat, ut tamquam lucerna ardens lucis suæ radios ubique diffuderit. Id vero cum *Summarium*, ac prævia nostra *Informatio* abunde testentur, operæ pretium est, ut Animadversionum vestigiis inhærentes vindicias aggrediamur. Sit itaque.

DE PROBATIONIBUS

2 De probationum pondere disserentibus doctus S. Fidei Promotor calamum ultro præripuit. Si enim probationum ubertatem & copiam exponere velimus, ipse candide scribit quod = *si quæ Causa est, quæ documentis, publicisque attestationibus abundet, ea profecto est, de qua modo agimus* (a) qua de re = *Defensoribus magis adlaborandum fuit, ut in adornando Summario compendio uterentur, quam ut necessaria ad judicandum colligerent* (b). Si conditiones recensere contenderemus ad conjungendas Ordinarias Inquisitiones in linea æqualis probationis cum Apostolicis, ipse nos hocce labore levat, concluditque (c) *Facilis concedam æque Testes Apostolicos, & Ordinarios nullo facto discrimine admitti posse in linea æqualis probationis*. Si Testium tandem qualitatem, gravitatem, fidem ostendere velimus, sancte ipse testatur *fere omnes esse oculatos*, testatur *esse moribus integros, & nonnullos etiam dignitatibus eminere, atque doctrina &c.* testatur *multos ex illis, qui sub ejus disciplina vixere diuturnam cum ipso consuetudinem habuisse, sanctaque Ejus conversatione satis longo annorum spatio fuisse usos*; testatur denique, quod si *cum idonea scientiæ causa, quam singuli proferunt, rerum copia copuletur*, NIL AMPLIUS DESIDERANDUM SUPERSIT AD REM, DE QUA DISPUTATUR TRANSIGENDAM (d). Post tam grave ipsius ingenui Censoris testimonium ne hiscere quidem nobis licet.

3 Ne vero religiosissimus ille Vir muneri suo omnino deesset, verbula quædam ex actorum congerie diligenter decerpsit §. 4. quibus in unum collectis exagerationis notam gravissimis Testibus nostris impingit. Quid amabo mirum si unus ille vel alter ex tot Testibus ad significandum, ac suadendum sanctum aliquod Alphonsi facinus cæteris fuerit eloquentior? vel sermoni suo comparationis pondus adjecerit? Ipsa virtutum magnitudo, ipsa enarranda sanctissimæ vitæ raritas, natura sua verborum parit ubertatem; ut bene Tullius Fin. 3. 5. = *Cum de rebus grandioribus dicas, ipsæ res verba pariunt. Ita fit cum grovior tum etiam splendidior oratio* = Et de Orator. 2. 34., & lib. 3. 31. = *Rerum copia verborum copiam gignit: & si est honestas in rebus ipsis, de quibus dicitur, existit ex rei natura quidam splendor in verbis*.

Sed

(a) *Animad.* §. 2. *init.*
(b) *Animad.* §. 3. *in fin.*
(c) *Animad.* §. 2. *per tot.*, & §. 3. *init.*
(d) *Animad.* §. 3. *per tot.*

4 Sed quænam sunt hujusmodi exagerationes ? *Che le penitenze di D. Alfonso Liguori erano tali, che oscurar dovevano quelle di San Pietro d'Alcantara* (animad. cit. §. 4.) Primum dico hujusmodi locutionem non esse propriam Testis I. *Process. Ap. S. Agathæ*, a quo decerpta est *Sum. pag.*88. §. 95. *exadv. cit.*; sed alterius Viri ab ipso Teste relatam = ibi = *Monsignor Coppola attualmente Vescovo di Cassano, che da giovane spiavalo* (V. Alphonsum) *in Napoli, disse a più d' uno, che le penitenze &c.* Arcetur ergo a nostro Teste quævis exagerationis suspicio. Etiamsi vero non Cassanensis Antistes, sed Testis hac loquendi formula fuisset usus, quis non videt eo duntaxat verba illa spectare, ut probetur Alphonsum pœnitentiæ studio eminenter excelluisse ? Non exagerate, sed vere id dictum probat *Summarium* (*a*) probat nostra Informatio (*b*) probat demum quoad postremos annos Expositio Virtutum (*c*). Non est profecto hujus loci, temporisque, ut rigidissimas Alphonsi pœnitentias cum aliis S. Petri de Alcantara comparemus; Illud tamen certum est Alphonsi pœnitentiæ studium vel egregium ipsum Animadversorem eo usque fuisse demiratum, ut veritus sit §. 28. *ne Dei Servus in sese cruciando quandoque per excessum peccaverit*. Quis est autem qui nesciat, quod quamvis unusquisque Sanctus in peculiari quadam exercitatione virtutis a ceteris differat, *sicut stella differt a stella in sua claritate*; plures tamen sunt Sancti, qui eodem vel pœnitentiæ studio, vel alio excellentiori virtutis exemplo celebrantur ? Et tamen de singulis ab Ecclesia usurpatum legimus illud Eccl. 44. = NON EST INVENTUS SIMILIS ILLI QUI CONSERVARET LEGEM EXCELSI.

5 Pari quoque ratione intelligenda est altera propositio (*Animad. cit.* §. 4.) *Ardisco dire, che parlandosi della Vergine FORSE il Servo di Dio ha superato S. Bernardo nella dolcezza dei termini, e nell' affluenza* = Nescio quam exagerationem hæc verba præseferant. Modeste admodum hoc suum judicium protulit idem *Testis I. Apostolicus S. Agathæ Sum. p.* 297. §. 94. cum non absolute, sed *dubitanter* asseruit Ven. Alphonsum in exponendis Mariæ laudibus dicendi dulcedine, & ubertate Bernardum antecelluisse = *Parlandosi della Vergine FORSE il Servo di Dio ha superato &c.* Sed finge illum locutionem suam adverbio *forse* haud fuisse modificatum, quid ejus fidei detraxisset ? ac si Deus V. Alphonsi de Deiparæ disserentis eloquia reddere non potuisset super mel, & favum dulciora ? Reddidit profecto, ac ita reddidit, ut ad eum audiendum de Mariæ laudibus concionantem turmatim Populi concurrerent, ipsaque duriora peccatorum corda ad pœnitentiam contererentur (*d*). Imo vero pluries ipsa Beata Virgo amantissimum famulum inter dicendum mira ecstasi, miroque splendore a se in eum immisso coram universo Populo miraculum inclamante decoravit (*e*). Ad significandam ergo hanc

(*a*) *Sum. pag.* 623. *num.*29. *de Cornis afflictatione per tot.*

(*b*) *Informat. a pag.* 145. *ad* 151.

(*c*) *In exposit. Virtut. pag.* 126. *ad* 133.

(*d*) *Snm. p.*287. §. 22. *p.*291. §.55. *p.*292. §.60., *& seq. p.*295. §.83. *ad* 85. *p.*296. §.86 *p.*298. §.109. *p.*299. §.110. *per tot. Sum. n.*2. *de devot. erga B. V.*, *& in Informat. p.* 63. §. 232.

(*e*) *Sum. pag.*288. §.30. *& seq. p.*289. §.34. *& seqq. p.*291. §.54. *& seqq. p.*294. §.76., *& seqq. p.*299. *a* §.111. *ad* 117., *& per tot. cit. Summ. nu.*11., *& in nostra Informat. p.* 63. §.233. *ad* 235.

ipsam dulcedinem, divinamque Viri eloquentiam objectis verbis usus est Testis = *Quando parlava, o predicava della Madonna ne parlava con tal dolcezza, ed erano cosi teneri, e cosi affluenti i suoi affetti, che non esitando asserisco potersi meritare il Servo di Dio l' epiteto di mellifluo come S. Bernardo, ed ardisco dire* (inde prosequitur, ut supra) *Questo mio sentimento è COMUNE cosi ai nostri, che AGLI ESTERI.* (Sum. pag. 297. §. 94. *exad. cit.*)

6 Omnis item exagerationis expers est alia assertio (Animad. cit. §. 4.) *Non sò cosa debba più farsi da Monsignore per farsi Santo, ne sò se ci sia stato nella Chiesa chi sia vissuto tanto applicato si coll' interno, che coll' esterno nell' esercizio eroico di tutte le virtù.* Ita porro loquitur alter ex V. Alphonsi Confessariis scilicet Testis XI. Proc. Apost. Nucerini *Sum, pag.* 625. §. 22. *exadv. cit.* En integer orationis contextus = *Con invittissima moderazione, e pazienza tollerò tutte le sue infermità, e malatie, e la* CURVATURA DEL COLLO SIN SUL PETTO CHE LE FACEVA DELLE PIAGHE SINO ALLA FINE DE SUOI GIORNI SENZA MAI LAMENTARSENE, *come se ne vivesse scordato, sicche sempre io ho detto; che sono stato, specialmente dopo del Vescovado speculatore di tutta la sua vita, non sò cosa debba più farsi da Monsignore per farsi santo.* Et recte quidem nec ullo unquam pacto exagerat. Si enim Sanctitas dicitur per quam *mens hominis seipsam, & suos actus applicat Deo*, ut docet Angelicus 2. 2. *q.* 82. *art.* 8. *in corp.*, & V. Antistitis Ligorii mens semper in Deo erat, & singulos actus suos applicabat Deo, cum probatum legitur quoad postremam Epocham, de qua potissimum loquitur Testis in *Exposit. Virtut. pag.* 50. §. 75., *& seq.*; Imo vero ita mentem suam Deo applicabat, ut ejus voluntati heroice conformatus multiplicem morborum congeriem, ipsamque colli curvationem *per decem, & septem annos* usque ad obitum patientissime tolleraverit, eaque de re nostri ævi JOB vulgo prædicaretur, ut in *cit. Exposit. Virtut. pag.* 27. §. 43., *& pag.* 121. §. 241. *ad* 245. recte, inquam, nec exagerate Testis inquit = *Non sò cosa debba più farsi da Monsignore per farsi santo.*

7 Ex hactenus dictis apprime patet veram esse, non autem exageratam alteram quoque ejusdem Testis orationis partem, *Nè sò se ci sia stato nella Chiesa chi sia vissuto tanto applicato si coll' interno, che coll' esterno nell' esercizio eroico di tutte le virtù* = Splendidissimæ hujusce Causæ acta propositionis veritatem patefaciunt. Exhibent profecto inter cetera arduum illud, & forte in Ecclesia *novum* Votum a nostro Heroe emissum ne ullum quidem temporis momentum otiose terendi, ab eo tota vita religiose, & ad miraculum usque servatum, ut inferius probabimus, & quoad postremam epocham probatum legitur *in exposit. Virtut. pag.* 88. §. 161., *& seq.* = Patet ergo, non quod *V. Alphonsus omnes superemineat Sanctos*, quemadmodum animadversiones verentur, sed quod raro hocce voto, & quoad sciam, in Ecclesia *novo* numquam indulgendi *otio*, quo semper vixit *tanto applicato si coll' interno, che coll' esterno*, ipse inter alios peculiari laude sit dignus. Vitaverint enim otium alii Sancti, sed Alphonsus vitavit *voto*, quod majorem præsefert perfectionem ex S. Thoma *opusc.* 18. *de perfect. cap.* 10., *& 12.*, proindeque majorem præceteris promeretur laudem. Nam ut idem scribit S. Doctor 1. 2. *q.* 66. *art.* 2. *ad* 2. = *Unus Sanctus laudatur PRÆCIPUE*

de

de una virtute, & alius de alia propter excellentiorem promptitudinem ad actum unius virtutis, quam ad actum alterius.

8 Si tanta est hujusce Antistitis virtutum heroicitas, ut quæ commemoravimus Testium dicta egregio Censori immerito prima fronte exagerata visa sint, quid mirum, si is quasdam alias eorum locutiones veluti hyperbolicas succensere conetur? (Animad. §.5.) Sint autem hyperbolicæ alicujus Testis elocutiones: quid inde? Nonne fas est absque ulla suspectæ fidei censura hosce loquendi modos usurpari? Omnes profecto norunt hujusmodi verba non esse intelligenda prout sonant, sed significare quod quis per ea exprimere intendit; ut bene advertit S. Augustinus in Joan. *tract.* 124. §. 7. ibi = *Quando id quod apertum est augetur, non a tramite significandæ veritatis erratur, quoniam sic verba rem, quæ indicatur excedunt, ut voluntas loquentis, nec fallentis appareat, qui novit quousque credatur a quo, ultra, quam credendum est, augetur loquendo aliquid.* Et S. Thomas *in cap.* 21. *Joan. lect.* 6., Maximilianus Sandeus de *Hyperbol. lib.* 1. *per tot.*, & Raynaud. *oper. Tom.*14. *p.* 96. ibi = *Non est intentio loquentis, ut credatur quod dicit, sed quod significare intendit, nempe excessus magnus rei alioquin apertæ.*

9 Dixerit ergo Testis I. Processus Apostolici S. Agathæ (Animad. §.5.) quod = *trentasei anni consumò prima di esser Vescovo vomitando sangue per le anime*, nemo est tam hardus, sensibusque hebes, qui non percipiat haud Testem dixisse Dei Famulum revera sanguinem evomuisse, sed quemadmodum per ingentes conatus evomitur sanguis, sic figurata locutione significare intendisse conatus, & labores, quos Alphonsus ad lucrandas animas ante Episcopatum per annos triginta sex exantlavit, fuisse maximos, ingentes, & ad evomendum sanguinem aptissimos; quemadmodum *Ecclesiasticus* c. 4. 33 ad significandos conatus, studiumque adhibendum ad animæ salutem assequendam scribit = *Agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro Justitia*, quæ quidem verba non ita intelligenda sunt, ut quisque pro animæ salute poni in agone debeat, sed conatus omnes adhibendos esse, instar ejus, qui in agone positus ingentes conatus patitur usque ad spiritus exalationem. Et re quidem vera V. Alphonsum ad animas Christo lucri faciendas valetudinem suam fere semper infirmam posthabuisse, cibi, quietis, potusque prorsus fuisse oblitum, ac Apostoli exemplo haud animam suam pretiosiorem fecisse quam se, dummodo cursum consumaret, stricto calamo exponitur in nostra *Informat. pag.* 90. *a* §. 311. *ad* 320.

10 Dixerit item Testis XXXVII. Proc. Nuceriui (*Sum. pag.* 84. §. 72. *exadv. cit.*) quod V. S. D. sermones *parevano tante saette infocate*; quisque intelligit comparatione ignitæ sagittæ quæ ad ima usque penetrat, eum fuisse usum, ut ostenderet *sermonis gratiam*, & compungendi donum, quo a Deo ditatus erat Alphonsus, de quo in nostra *Informat. pag.* 68. §. 247., & *pag.* 92. *a* §. 318. *ad* 324. Quamobrem *erat verbum ejus velut ignis ardens pepetrans intima Cordis*, uti loquitur absque ulla hyperbolis nota *S. Bonaventura* de S. Francisco in *ejus vita cap.* 12. §. *aderat*. Hinc de Alphonsi prædicatione adagium erat, quod *la parola di Dio in bocca al P. Liguori acquista altra forza: le sue parole non son parole, ma dardi, che passano il cuore* (*Sum. p.* 432. §. 370.) juxta illud Cant. 8. 6. = *Lampades ejus, lampades ignis, atque flammarum*; & Apostolus *ad Hæb.* 4. 12. scribit quod

vivus

vivus est sermo Dei, & efficax, & PENETRABILIOR OMNI GLADIO ANCIPITI, & pertingens usque ad divisionem animæ & spiritus,

11 Dixerit tandem fidus V. Alphonsi Famulus Testis V. Proc. Apost. Nucerini (*Sum. pag.* 311. §. 16. *exadv. cit.*) *Mi ricordo benissimo perchè detto moltevolte dal Servo di Dio, che Egli soffriva un calore tale nella sua testa, che anche sarebbe capace squagliare una Montagna di neve*. Nonne apposite hoc dictum intelligitur ad excessivum explicandum ardorem, quo capite cruciabatur? Hujusce rei unus ille testis esse potest veracissimus Alphonsus, qui hocce tormentum patiebatur = *rivolgendosi sempre al Crocifisso con dire queste, o simili parole = Signore, s' è vostra volontà che io muoja, io son pronto* = ut idem Testis addit. Etiamsi vero id famulo suo haud fassus fuisset, quisque sibi facile suasisset, qui tantisper recogitasset tam acerbum fuisse obstipi colli tormentum per decem & septem annos a V. Alphonso ex prægressa arthritide contortis vertebris tolleratum, ut *cominciò a marcirsi il mento attaccato alla clavicola e da Periti se li dovè fare l' operazione*, qua quidem *se ne cavò qualche osso* (Sum. Inf. pag. 441. §. 443.) Tantum vero abfuit, ut idem ulcus abstergi unquam potuerit, ut potius continua menti pressione illud perenne, perpetuumque evaserit, adeoque profundum ulcus sub mentum post ejus obitum fuerit inventum, ut *in Esposit Virtut. pag.* 122. §. 242. Quin ergo memoratas comparationes vel Nationis genio, vel affectioni erga Causam referamus, Alphonsi potius virtutum heroicitatem vix verbis assequendam suspiciamus.

12 Ecquis profecto gravissimos Testes nostros, quorum dictis Summarium coalescit, ipsa Animadversione fatente, *moribus integros, & nonnullos etiam dignitatibus, atque doctrina* emitentes ab *exuberanti* quadam *affectione* in deponendo abreptos suspicabitur? Unum illud *jurisjurandi* vinculum, quo sese, suamque fidem obstrinxerunt, etiamsi cetera deessent, omnem ab eis nimiæ affectionis suspicionem arceret; ex *notissimis juribus*, & Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 13. Omnium autem infirmissimum affectionis argumentum illud est (Animad. §. 5. in fin.) quod *si eos audias*, V. S. D. *fere ab infantia, & longe antequam Ecclesiasticæ Militiæ adscriberetur multum jam in Virtutum palestra profecerat*. Ergone quo affectionis notam effugerent taciti præterire debuissent quæ in pueritia, & adolescentia sancte gessisse Alphonsum ab ejus coævis didicerant? Ligorius enim ex illis est, quos teste Benedicto XIV. lib. 3. cap. 39. n. 2. *Ecclesia laudibus extollit quod morum innocentia, & gravitate a teneris annis futuræ Sanctitatis indicium præbuerunt*; ceu videre est *in Sum. num.* 7. *de Pueritia, & adolescentia a V. S. D. pie, sancteque traducta* necnon *in vitæ commentariolo*.

13 At inquis §. 6. Testes *de iis agentes* (scilicet *de prima ætate, de statu seculari, de vocatione ad statum Ecclesiasticum, de Fundatione Congregationis SS. Redemptoris, de multiplicibus contradictionibus quas offendit &c.*) quum *nequeant esse de visu, si excipias* P. Joannem Mazzini Testem II. *Proc. Informat. Nucerini, qui iniit cum Famulo Dei familiaritatem paulo post quam is clericalem habitum induerat, facile consequitur eosdem sine ullo vel examine, vel delectu, vel discrimine, pronis auribus excepisse, ultroque admis-*

sis-

sisse quidquid de eo loqui audiebant. Ita ne? Sed acta ipsa contra clamant. Quamquam enim necessum non sit directis probationibus ea inniti, quæ ad primas ætates attinent, teste Benedicto XIV. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 6. in hac tamen Causa numeris omnibus absoluta duo sunt Testes *de visu*, scilicet *P. Joannes Mazzini*, ac Testis XXVI *ejusdem Processus* amplissimus Vir Jo. Baptista Coppola Episcopus Cassanensis, qui Neapoli Alphonsi adhuc Presbyteri secularis Consodalis fuerat in Congregatione nuncupata de *Propaganda Fide* in Archiepiscopatu Neapolitano, ut in *Catalogo Test. Sum. pag.* 42. = Ceteri vero Testes *non ultro admiserunt quæ de eo loqui audiebant*, ceu perperam Animadversiones effingunt, sed singula, quæ ad præfatam Epocam pertinent, deponunt *de auditu immediato a videntibus*. Eorum scientiæ causa in Summario prostat, & veritatem ultro patefacit.

14 Si enim ea, quæ de *V. S. D. pueritia*, & *adolescentia* nostri Testes enarrant tantisper expendamus *Sum. num.* 7. = ea accepisse legimus aut *a P. Mazzini*, aut *dal fù D. Antonio Villani Nobile di S. Severino, che fù compagno del nostro Servo di Dio nella Congregazione de Nobili Giovani eretta nella Casa de PP. Gerolimini*, aut *dal fù Monsignor Ferrante Vescovo di Andria, che li fu compagno per alcun tempo nella Congregazione de Cinesi*, aut *dal Marchese Petruri defonto da moltissimi anni Cavoliere di molta bontà, e pietà &c. coetaneo del nostro V. Servo di Dio*, aut *dolli due frotelli del V. Servo di Dio* (*D. Gaetano, e D. Ercole*) *e dalla sua Madre in Mariauella, ed in Napoli*, aut *dallo spettobile D. Boldassarre Marchese Cito un tempo Presidente del gran Consiglio di Napoli, ed oggi Consigliere di Stato di Sua Maestà, Dio guardi, ambedue coetanei del Servo di Dio*, aut *da un vecchio Gentiluomo della Città di Vietri, che lo ricordava servire gli Infermi* (a).

15 Si ad miram V. S. D. *vocationem ad statum Ecclesiasticum*, de qua in *Sum. num.* 8., oculos convertamus, quæ Testes narrant depromptsisse legimus, aut *dall' istessa bocca del medesimo* Servi Dei (Summ. pag. 75. §. 7. & seq. pag. 79. §. 37. pag. 80. §. 47.), aut *dal fù P. D. Giovonni Mazzini* (pag. cit. 75. §. 11. & seq., pag. 76. §. 14. pag. 77. §. 19., & seq. pag. 84. §. 72.), aut *per detto de di lui fratelli D. Gaetano, e D. Ercole* (pag. 86. §. 82. pag. 91. in fin. pag. cit. 86. §. 86.) aut *per attestato de vecchi Preti della Congregazione di Propaganda* Neapoli (pag. cit. 86. §. 86.), aut *dal fù D. Gennaro Fatigati gron Servo di Dio, e Confondatore della Casa de' Cinesi in Napoli* (pag. 87. post §. 90.), aut *da Monsignor Coppola Vescovo di Cassano, che da giovane spiavalo in Napoli* (pag. 88. §. 95.), aut *dalla propria Madre* (pag. 90. §. 106.), aut ab aliis *testimonj di veduta* (pag. 93. §. 124.)

16 Si tandem *de Fondatione Congregationis SS. Redemptoris* sermonem instituamus, cujus historiam exhibet *Summarii numerus septimus*, patet eam Testes didicisse in primis *dalla bocca del fù nostro Padre D. Giovanni Mazzini primo Compagno del V. Servo di Dio*, aut *da tutti i nostri Padri defonti primi Compagni &c.* aut *da suoi primi Com-*

(a) *Sum. pag.* 60. *post* §. 2. *pag.* 70. *per tot.* §. 53. *pag.* 68. *per tot. pag.* 70. §. 71. *pag.* 71 *pag.* 63. §. 25. & 37. *pag.* 68. *per tot. p.* 64. §. 79. *in fin. pag.* 67. §. 50., & *seq.* & 54. *pag.* 67.

Compagni Padri D. Cesare Sportelli, D. Gennaro Sarnelli &c., ed altri, aut *dalla bocca del V. Servo di Dio*, aut *dal P. Villani suo Direttore* (*a*). Ex his autem *oculatis*, primisque sociis V. S. D. in Fundatione duo formiter examinati fuere, scilicet P. Joannes Mazzini, & P. Andreas Villani, qui ait *mi unii col Servo di Dio nelli principii della Fondazione* (*Sum. pag.* 122. *in fin.*) *fra li soggetti, che con il Servo di Dio &c. si unirono fui io, siccome ho detto, lo che successe nell' anno* 1737. *Sono testimonio di veduta, che dalla S. M. di Bened. XIV. fu approvata detta Congregazione &c.* (*Sum. pag.* 124. §. 162., & *seqq.*) En purissimi fontes, a quibus auriti Testes de primis V. S. D. ætatibus, & Fundatione Congregationis agentes *immediate* causæ scientiam hauserunt. A veritate ergo longe abest eosdem *sine delectu, vel discrimine pronis auribus excepisse quidquid de V. S. D. audiebant*. Nil vero mirum eosdem *conquisiisse notitias ad anteactam V. S. D. vitam pertinentes* (*b*) imo valde mirum si haud conquisiissent. Si enim ad instituendam cujuscumque Dei Famuli Inquisitionem huc illuc consulto illius mores, & gesta ab ortu usque ad obitum investigari, ac sciscitari oportet; qua nam ratione id præterire debebant Patres Congregationis SS. Redemptoris in Causa sui Fundatoris, optimique Parentis a nobilissima familia, & ab arridente foro, velut alter *Avellinus*, mire ad Ecclesiam vocati? Crimen fuisset, negligentia, fatuitas. Sed pudet in his amplius immorari.

17 Quid vero dicam de postrema censura qua Testes nostri notantur §. 7. quod *cum intelligant non leve Causæ incommodum accidere posse ex eo imbecillitatis statu in quem V. Vir postremis vitæ suæ annis devenerat, acuunt ingenii vires, ut eamdem imbecillitatem ad virtutem referant*? Verbo dicam; non Testium ingenio, arte, oratione, sed *factis*, sed sanctis Alphonsi gestis, prudentique agendi ratione constare objectam imbecillitatem non natura, sed virtute a V. Antistite ad declinandam popularem Sanctitatis famam fuisse aliquando simulatam, ceu perquam abunde constat ex sequenti *Expositione Virtutum*. De his vero inferius agemus. Quare progrediamur ad alia.

DE HEROISMO

18 De Virtutum Heroicitate disserentes juxta sapientissimi Animadversoris methodum in quatuor capita orationem partimur. Agemus I. *De statu secilari ad vigesimum sextum ætatis annum protracto*. II. *de statu Ecclesiastico, & Regulari* ab anno 1722. ad an. 1762. III. *De Episcopatu* ab anno 1762. ad 1775. IV. *De postremis duodecim annis*, quibus V. Vir, Episcopatu abdicato, Nuceriam reversus inter suos Consodales vixit, scilicet ab anno 1775. ad an. 1787. quo obdormivit in Domino. Sit itaque.

DE

(*a*) *Sum. pag.* 98. §. 3., *pag.* 99. §. 9. *p.* 100. §. 18. *pag.* 102. *post* §. 29., & 31., *pag.* 104. §. 42., & *seqq. pag.* 105. §. 50., *pag.* 106. *per tot. pag.* 107., *pag.* 115. §. 107. *pag.* 120. §. 140. *alibique passim*.

(*b*) *Animad.* §. 6.

DE PRIMA VITÆ EPOCA

SIVE

De Statu Seculari :

19 Quanto sapientius Animadversiones docent §. 9. quod *non multum interest argumenta exigere Sanctitatis quoad primam ætatem in Causis præsertim Servorum Dei, qui ad senectutem pervenerunt*, tanto accomodatius hujusce Causæ fulgori accidit, quod severiore præ ceteris trutina de ipsis primis Alphonsi ætatibus inquiratur.

20 Et sane : Quamquam eloquentiæ calamystris Animadversiones exponant cit. §.9. quod Testes *iis coloribus pingunt adolescentem Alphonsum ut plane suadeant eumdem uberiori gratiâ præventum in seculari statu non vulgaria miræ innocentiæ, animique candoris præbuisse argumenta, prætereaque in Religionis studio, in pietatis fervore nemini fuisse secundum*, suavissima tamen veritatis vi adactæ & ipsæ quod Testes plane confirmant. *Concedam* subdit candidus, ingenuusque Censor cit. §.9. *concedam* NUMQUAM LETHALITER DELIQUISSE, *veluti testantur ii, qui ipsi fuerunt a Confessionibus*. Verbum teneo : Præclarissimum hoc est de V. Adolescentis Alphonsi *sanctitate* præconium. Admirabimur enim exclamat Ecclesiasticus : *Beatus Vir, qui inventus est sine macula*; ac rursus interrogat = *Quis est hic, & laudabimus eum ? FECIT enim MIRABILIA in vita sua, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit.* Præconium hoc est paucis sanctis commune, ideoque tam rarum, ut Auditores Rotæ in *Relat. Causæ S. Aloysii Gonzagæ* ex eo sancti Adolescentis virtutes arguant = *ibi* = *Cum legitime constet Beatum hunc ADOLESCENTEM numquam in toto vitæ suæ curriculo peccasse mortaliter &c. non abs re fore judicavimus si* EX EO QUOD NUMQUAM INTEGERRIMUS ADOLESCENS MORTALIS SE LABE PECCATI POLLUIT *in eo supradictas VIRTUTES FUISSE concludemus*.

21 Post hæc taciti præterire possemus, quæ Animadversiones in V. Adolescentis Virtutes obiiciunt §. cit. scilicet *animum a seculi oblectamentis non habuisse alienum, ludrica Theatralia spectacula frequentasse, otiosis interfuisse conventibus, quos dicimus Conversazioni, aleas adamasse*. De singulis ex ordine.

22 Si innocens hic scelerisque parus Adolescens Theatrali spectaculo, a quo voluntate abhorrebat, aliquando interfuit, interfuit quia a *Genitore* secum ire *coactus*; ac ita interfuit, ut myops cum esset, nec objecta sine conspicillis discerneret, ad theatrum perventus conspicilla deponeret, ne hystriones, gestus, pompam, scenamque videret, quemadmodum ipsemet Dei Famulus fassus fuit Testi XIII. *Processus Ordinarii Nucerini fol. 1076. ter.* = ibi = *Il Servo di Dio in tempo che era nel Secolo senza dubio fu SEMPRE NEMICO DI VEGLIE, TEATRI, E FESTINI, il medesimo una volta MI DISSE discorrendo del male, che fanno i Teatri, e le Veglie alla Gioventù, che aveva obligazione alla cortezza della vista perch' NON CI VEDEVA AFFATTO SENZA OCCHIALI FIN DAL-*

DALLA SUA GIOVINEZZA, cosicchè OBLIGATO DAL PADRE per non contradirlo di andar con lui qualche volta al Teatro, Egli a BELLA POSTA SI LEVAVA GLI OCCHIALI PER NON VEDER COSA ALCUNA, cominciando il discorso con questi termini = io ho obligazione alle cerchia. Hac itaque ratione, iisque circumstantiis V. Adolescens aliquando theatro interfuit, quemadmodum ab ejus ore didicimus, cui fidem non præstare *absurdum maximum esset*, uti notat Bened. XIV. *lib.3. cap. 24. n. 16.* Id item confirmat Test. XI. *Proc. Apost. Nuc. Sum. pag. 64. §. 32.* qui scientiæ causam repetit *da D. Antonio Villani Nobile di S. Severino, che fu compagno del nostro Servo di Dio nella Congregazione de' Nobili &c. Sum. pag.63. §.25.* Quum vero ad hominum solatium per se licitum sit, non modo theatralem scenam spectare, sed etiam agere; uti docet Angelicus 2. 2. *quæst. 168. art. 4. ad 3.* ibi = *Ad omnia quæ sunt utilia conversationi humanæ deputari possunt aliqua officia licita, & ideo etiam officium histrionum quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum non est secundum se illicitum*; cui consonat S. Franciscus Salesius *in introduct. vitæ devotæ part. 1. cap.23. init.* ibi = *I giuochi &c. comedie nella loro sostanza non sono cose cattive, anzi indifferenti potendo essere bene, e male esercitate*; quumque constet Adolescentem Alphonsum theatrali spectaculo interfuisse ea in ætate *obligato dal Padre per non contradirlo*, ac tanta cautione, tanta prudentia, tantaque religione, ut myops *a bella posta si levava l'occhiali per non veder cosa alcuna*: tantum abest, ut id illius ætatis virtuti obsit, quin potius mirifice probet, quod jam tum ab adolescentia *multum in virtutum palestra profecit*, quemadmodum cum Testibus paulo ante tuebamur; utpote qui in theatro transgredi cum posset, non est transgressus, facere mala, & non fecit; unde asserere jure potuit, ipsa Animadversione fatente §.9' *in fin.*; quod *per misericordia di Dio non vi aveva mai commesso un peccato veniale.*

23 At inquis *era amantissimo della musica* (*Animad. cit. §. 9. in fin.*) Utique nobilissimam hanc scientiam didicerat, quo item Genitori suo obtemperaret, ceu refert Testis I. Processus Apostolici S. Agathæ *Sum. pag.69. §. 67.* ibi = *Sò per attestato de' suoi Fratelli &c. che volendolo suo Padre anche un polito Cavaliere ammaestrar lo faceva anche nella musica, per cui anche ci assisteva, essendoci appassionato, e non potendoci assistere serrava l'uscio al di fuori, e lasciavalo FORZATAMENTE le più ore chiuso col Maestro. Eccellente, come nelle altre facoltà, riuscì anche in questa della Musica, e così questa, come la Poesia servì poi al Servo di Dio per comporre, e mettere in bocca de' Popoli le tante sagre canzoni, che fece in onore di Gesù Cristo, e di Maria Santissima.*

24 Fuerit itaque adolescens Ligorius *amantissimo della Musica*, quid hoc eximiæ illius ætatis virtuti detrahit? imo vero cum virtute apprime componitur. Nam plurimi Sancti musica delectati sunt ex quo sympatiam habeat cum gloria cœlesti, ejusque origo cœlestis memoretur a Cassaneo *in Cathal. glor. Mund. consid. 51. §. Musica sub init.*, ac a Sapientissimo Tostato *Tom.1. in Genes. in Epist. D. Hieron. ad Paulin. cap.6. verb. Musica.*

25 Hinc Regius vates hymnos trimetros edidit, & versus pentametros plurimos, qui solemnibus festis canerentur. Adjecit his decahordem citha-

citharam, nablia duodecim vocum, seu psalteria, cymbala ærea, aliaque musicalia instrumenta, quibus ipse cum Israelitis coram Arca Domini lusit 2. *Reg. cap.*6. Hinc etiam Ecclesia musicam in sua cantica transtulit, ut in *Extrav. Doct., unic. de vit., & honest. Cleric.*, ac erudite Bened. XIV. *Constit. quæ incipit Annus* §. 11. Hinc S. Ambrosius in sua Mediolanensi Ecclesia cantum invexit, *ne populus mœroris tædio contabesceret*, ut scribit Augustinus *Confes. lib.*9. *cap.*7. Hinc etiam *Joannes Damascenus* una cum *Cosma* Majumensi Episcopo, & Theophane fratre Theodori Craptorum Episcopi, *Melodii*, sive *Cantores* agnominantur, ut ex *Theatro vitæ humanæ tom.*5. *litt.M. pag.* 803. *col.* 1. = Hinc *S. Gregorius Magnus* scholas aperuit ad cantum, quem ipse docebat, ut refert *Bollandus die* 12. *Martii in ejus vita lib.*2. *cap.*1. *num.* 6. *& seq. fol.* 149., imo licet æger in lecto puerorum cantus moderabatur, uti narrat Paulus Diaconus; & *V. Beda* ne morti quidem proximus hoc studii genus intermisit, ex *cit. Theat. vitæ humanæ Tom.*5. *lit.M. col.*1. *pag.*802. Hinc *S. Idelphonsus* musicam componebat, ex *Bolland. ad diem* 13. *Jan.* Hinc *Vitaliano* I. Pontifici organa tribuuntur, in *cit. Theat. pag.*803. *lett. E.F.* = Hinc SS. Pontifices *Leo II. Leo Nonus*, *& Victor III.* musices peritia commendantur a Benedicto XIV. in *cit. Constit. annus* §.7. Quam ergo facultatem probavit, suamque fecit Ecclesia, quam apprime calluere Sancti, Romanique Pontifices, eam in Adolescente Alphonso veluti vitium succensebimus? Eam, inquam, quæ postea ipsi *servi per comporre, e mettere in bocca de' Popoli le tante sagre Canzoni, che fece in onore di Gesù Cristo, e di Maria Santissima*?

26 Intefuerit quoque Secularis Adolescens conventibus, quas dicimus *Conversazioni* (Animad. cit. §.9.) numquid hoc nomine a virtute declinavit? Secus profecto docet idem S. Franciscus Salesius in *cit. Introduc. ad vit. devot. cap.*31. *E' necessario il rilassare talvolta il nostro spirito, ed il nostro corpo ancora a qualche sorta di ricreazione &c. Senza dubio E' VIZIO L' ESSER RIGOROSO, SEVERO, E SELVAGGIO, E CHE UNO NON VOGLIA PRENDER PER SE, NE PERMETTERE AGLI ALTRI ALCUNA SORTE DI RICREAZIONE.* Et prius Cap.24. *Vi sono conversazioni inutili ad ogni altra cosa, fuori che alla sola ricreazione, le quali si fanno semplicemente per trolusciare un poco le occupazioni gravi &c. le altre Conversazioni hanno per suo fine l'onestà, come sono certe adunanze, che si fanno per onorare il Prossimo.*

27 Postquam ergo integerrimus Adolescens Alphonsus totam diem jugi orationi in templo, studiis in foro, ægrotorum servitio in publico Incurabilium Nosocomio dederat (*a*), quo tantisper sub vesperum levaret animum, nonnisi summorum Virorum consortia petebat, itant vel ipsa studiorum remissio novum studii genus videretur. Nam *di sera frequentava per la Conversazione la Casa del Signor D. Domenico Caravita, che fu poi Presidente di Camera, perchè ONESTISSIMA CONVERSAZIONE, E PER LO PIU' DI COSE LETTERARIE ED ERUDITE*, uti deponit de auditu ab ipso Fratre V. Alphonsi Testis XXVI. *Proc.Ord.S.Agathæ fol.*402. *ter.*, & Testis XI. Proc. Ap. Nucerini *Sum. pag.* 63. §.23. = *Non frequentò*

(*a*) Sum. num.7. per tot.

mai se non che le conversazioni dei più onesti, e gravi Cavalièri. Quid vero quod honestis hisce conventibus nonnisi Genitorum placito, haud autem inclinatione, imo invitus interesse solebat Alphonsus? Ita porro a V. Viro sibi dictum refert P. Tannoja (*t*). *Disse ancora, che PER COMPIACERE I SUOI GENITORI andava spesso alle conversazioni, ma bensì morigeratissime, come era quella de' Signori . . ., e che il Signore li dava UN SI GRANDE ABBOMINIO, che come si spiegò, se ne ritornava crepato; tanto che dicevali la Madre: eh dove dobbiamo trovare una conversazione per te?*

28 Perperam itaque Animadversiones V. Adolescentem theatro, ac recreationi propensum, & inclinatum argumut ex verbis Dominæ Avellini quæ ipsum in solitudine demirata, *come fate voi*, dixit, *che siete usato alle comedie, e conversazioni in una Montagna?* uti narrat *de auditu vago* Testis XXV. *Proc. Ord. Nuc. fol.* 1632. *exadv. cit.*, qui etiam addit audivisse: *che egli gli avesse risposto: Sono più contento in un momento, che sono solo rinchiuso, che tutte le comedie, spassi, e conversazioni; quali sue parole dimostrano chiaramente, ch' egli non provava in altro diletto, se non in Dio, e che le cose tutte di questo Mondo l'erano di tedio, e fastidio.* Quemadmodum vero Avellini Dominam non latebat Ligorium e Neapolitana familia Patritio loco clarissima esse prognatum, sic compertum habebat seculares præsertim Proceres comediis, urbanisque conventibus animum recreare esse solitos. Nobilem ergo Adelescentem ceterorum more in Urbe edocatum rata vitam ducentem intuens in montano *Juranorum* deserto vehementer obstupuit; Unde ejus verba, *voi che siete usato &c.* universum Procerum ordinem, in quo erat Alphonsus, spectare videntur; si vero ipsam Alphonsi personam spectasse mavis, *de credulitate* ipsa locuta fuit. Nam superius relati Testes, qui Adolescentem Alphonsum ideo interfuisse theatro narrant, ut *Patris jussa faceret*, eoque in eventu *a scena oculos consulto prohibuisse* (quod omnem excludit inclinationem) id non ex credulitate, vel suppositione deponunt, sed aperte vel ab ipsomet Alphonso, vel ab ejus Fratribus acceptum referunt, propterea que his fides adjungenda est, non vero alteri *de credulitate* loquenti, qui, etsi fuisset formiter examinatus, tamen per se nihil probasset, ut habet communis DD. cum Farinaccio *de Testibus quæstion.* 68. §. 2.

29 Si alearum ludo inter coevos Nobiles in Adolescentia Ligorius indulsit, ut a studiis, piisque operibus tantisper levaret animum, non modo id haud illius ætatis sanctitati adversatur, sed *Eutropeliæ* virtutem præsefert, uti bene advertit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 178. *art.* 2. *in corp.* ibi = *Oportet remedium contra faticationem animalem adhiberi per aliquam delectationem, intermissa intensione ad insistendum studio rationis, sicut in collationibus Patrum legitur quod B. Jo. Evangelista cum quidam scandalizarentur quod eum cum discipulis suis LUDENTEM invenirent, dicitur mandasse uni eorum, qui arcum gerebat, ut saggittam traheret, quod cum pluries fecisset, quæsivit utrum hoc continue facere posset, qui respondit, quod si hoc continue faceret arcus frangeretur. Unde B. Joannes subintulit*

(*b*) Proc. Informat. S. Agathæ fol. 1045. in fin., & ter.

lit quod similiter animus hominis frangeretur, si nunquam a sua intensione relaxaretur . . . Et hoc est, quod Philosophus dicit in 4. Ethic. quod in hujus vitæ conversatione quædam requies cum ludo habetur; & ideo oportet interdum aliquibus talibus uti . . . Et ideo circa ludos potest esse aliqua virtus, quam Philosophus Eutrapeliam nominat.

30 Potuit ergo adolescens ad honestam animi recreationem sub vesperum dare operam *per un'ora al giuoco di ombre*, ludo quidem ingenii, ac bene moratis, nobilibusque Viris proprio. (o) Neque huic ludo *plus æquo* delectari Alphonsum dicas, propterea quod aliquando tempus a Patre præscriptum excesserit (Animad. §. 10.) Factum idem *objectus* Testis I. Proc. Apost. S. Agathæ enucleatius narrat in *Informat. S. Agathæ* cum recentior memoria erat, *fol.* 1041. *exodv. cit.* Ibi *Mi disse il Sacerdote D. Gaetano suo fratello* (V. S. D.) *che il Servo di Dio essendo Giovanetto altra conversazione non ebbe, che andare di sera DOPO CHE TUTTO IL GIORNO ERA STATO APPLICATO, a divertirsi in Casa di D. Carlo Cito Padre dell' attuale Presidente del Sagro Consiglio D. Baldassarre Cito, e con esso D. Baldassarre, e con altri pari Giovanetti divertivasi al giuoco delle carte ma SENZA TIMORE DI PERDITA, E SENZA SPERANZA DI GUADAGNO, e chè questo innocente divertimento, SE TALVOLTA OLTREPASSAVA PER POCO il tempo stabilito, anche dispiaceva al proprio Padre: che UNA SERA non vedendolo ritirare, avendo levato da sopra il tavolino tutti i libri, che vi erano, vi pose fil filo tante carte di giuoco, e che restando sorpreso il Servo di Dio vedendo una tal novità, ritirato che fu il Padre gli disse: questi sono i tuoi libri &c. e che IL SERVO DI DIO RICEVETTE CON TANTA UMILTA' la correzione, NE' PIU' IN QUESTO DIEDE DISGUSTO A SUO PADRE.* Quid ex hisce verbis arguitur, an Dei Servus plus æquo indulserit ludo, an potius quod ejus Pater *plus æquo* fuisset rigidus? Statum ludo tempus erat *hora*; hanc non vitiosa propensione, sed ipso longioris ludricæ partitionis eventu, vel urbanitatis officio, vel invitus imo nescius, excedere *per poco* Alphonsus poterat. Ludebat ipse *senza timore di perdita, e senza speranza di guadagno*; haud itaque hoc nomine ludo serius indulgebat. Constat ergo Genitorem plus æquo fuisse severum, rigidum, & dicam, inurbanum, qui filio suo *dopo che tutto il giorno era stato applicato* honestæ conversationis tempus adeo coercerat, ut is, inspecto identidem horologio, ne minutum quidem post horam præterlabi ere sineret, sed ad illius signum nobiles insalutatos socios, ludumque suspensum relinquere teneretur. Attamen tanta humilitate injustam Patris increpationem Alphonsus suscepit, ut omni posthabitâ inurbanitate, officioque, ejus inde jussum religiose adimpleverit.

31 Multo vero minus, plus æquo ludo indulsisse Alphonsum ostendunt ejus verba a P. Tamuja relata (Animad. cit. §. 10.) *Ch'era amantissimo del giuoco, ma solo quello d' ingegno &c.* Nam ea non aliud re-

(a) Ingeniosam sublimitatem hispani ludi *delle Ombre* post veteres Scriptores recenter exposuit Franciscus Xaverius Brunetti in libello cui tit. *Giuochi delle Minchiate, Ombre &c. ed altri d' ingegno*: In Roma 1747.

redolent, nisi quod ludo Alphonsus animum licite recreare commevisset. Hic revera rectus finis est; ad quem ordinatur ludus, ut docet laudatus Angelicus 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. *ad* 3. ibi = *ipsæ operationes ludi secundum suam speciem non ordinantur ad aliquem finem, sed delectatio, quæ in talibus actibus habetur ordinatur ad aliquam animæ recreationem, & quietem.*

32 Ex his quæ hactenus disputavimus ad unam *humilitatem*, non autem ad veritatem referenda esse patet quæ Dei Famulus dixit, ut populum ad meliorem frugem revocaret: *Giovane io pure aggio fatte le mie. La Madonna mi ha chiamato a questo stato: A Mamma aggio l' obbligazione* (Animad. §. 11.) cui ille ipse qui hæc narrat Test. XXXII. *Proc. Ord. Nuc. fol.* 1868. *ter. exadv. cit.* ad ejus probandam humilitatem refert, ibi = *Il Servo di Dio aveva* SI' BASSO SENTIMENTO DI SE MEDESIMO, *che un giorno animando tutti a confidare in Maria SSma non ebbe difficoltà di dire avanti di tutto il Popolo, e di me: Giovane io pure aggio fatte le mie &c.* Ex actis autem constat V. Virum in adolescentia tam pie juste que vixisse, ut ne veniale quidem peccatum, quod ex *proposito* dicitur, commiserit, ceu superius ipsa fatebatur Animadversio. Ergo ad unam humilitatem dixit: *Giovane io pure aggio fatte le mie*, quemadmodum omnes Sancti coram Deo, & hominibus se peccasse nimis cogitatione, verbo, & opere quotidie confitentur. Etsi enim habeant bonæ conscientiæ testimonium, non eo tamen adeo fidunt, ut non timeant ex humana fragilitate in aliquo fuisse lapsos, uti ajebat Job 9. 20. *Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabat anima mea &c. verebar omnia opera mea.*

33 Quamquam vero addiderit = *La Madonna mi ha chiamato a questo stato* = nec non in præfatione ad aureum opusculum inscriptum *della visita al Sagramento* profiteatur quod: *Io per questa devozione di visitare il SSmo Sagramento mi trovo FUORI DEL MONDO, dove per mia disgrazia sono vissuto fino all'età di anni 26.*, hæc inquam, ni fallor, non probant quidem fuisse olim Alphonsum *mundanum* vel de mundo, sed fuisse olim *in* Mundo, sive in seculo, ac a Dei, & Bmæ Virginis ope *regularem statum* susceptum retulisse; ceu vel ex ipso contextu patet. Subdit enim in cit. Præfatione (a) *Beati Voi se potete più presto di me staccarvi dal Secolo, e darvi TUTTO a quel Signore, che tutto si è dato a voi.* Satis autem nota est quintuplex *Mundi* distinctio in sacris paginis usurpata I. pro rebus ipsis creatis, quibus visibilis Mundi machina constat. II. Pro vita mortali. III. Pro omnibus hominibus sive bonis, sive malis. IV. Pro iis hominibus, quos *mundanos* ideo dicimus, quia ea tantum, quæ in præsenti vita vident, appetunt, atque desiderant. Unde legitur *Joan. cap.* 17. 9. *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo*, idest non pro hominibus mundanis, & ibid. 14. *Non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo.* V. Tandem accipitur pro bonis ipsis, quæ mundus dat, divitiis scilicet, concupiscentiis &c. Deo itaque, ac Deiparæ se gratum profitetur Alphonsus, quod licet in Seculo divina mandata servans ad vitam ingredi poterat, illum tamen perfectiorem statum elegerit, in quo relicta domo, fratribus, Patre, Matre, nuptiis, & divitiis propter Christi nomen, & amorem centuplum ac-

ce-

(a) Proc. Apost. Nuc. fol. 2064. ter.

cepturus erat, & vitam æternam possessurus, juxta divinam sponsionem *Matt.* 19. Qua de re S. Gregorius *homil.* 12. *in Ezech.* ita distinguit eos qui Deo serviunt in seculo ab iis qui ipsi *perfectius* famulantur in Religione. *Qui sic operantur quæ Dei sunt ut tamen & quædam, quæ sunt in seculo non relinquant SACRIFICIUM, & non holocaustum offerunt; qui autem cuncta quæ Mundi sunt deserunt, & totam mentem igne divini amoris incendunt, hi nimirum Omnipotenti Domino* SACRIFICIUM, ET HOLOCAUSTUM FIUNT.

34 Verba tandem illa V. Viri = *festini, comedie, conversazioni, spassi, questi sono i beni del Mondo, ma bensì tutti pieni di fiele, e di spine, credete a chi ne ha l'esperienza, e la sta piangendo* (Animadv. cit. §. 11. in fin.) non ita accipienda sunt, ac iis in seculo vivens vel leviter Deum offendisset, ceu hactenus probatum est, sed quod cum majores jam Deus in corde suo ascensiones disposuisset, de illis etiam licitis animi oblectamentis doleret; ut ad rem S. Gregorius *Moral. lib.* 11. *cap.* 24. ubi de verbis illis Job. = *consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ* ita scribit, *Ecce* VIR JUSTUS, QUI IN JUVENTUTE SUA SE PECCASSE NON INVENIT *adolescentiæ facta pertimescit &c. Justi Viri cum in magna mentis maturitate proficiunt, se tantum de suis primordiis reprehendunt, quantum ex gravitate mentis altius profecerunt*, & late *lib.* 32. *cap.* 1.

35 Jure autem cum docto Censore præterimus *errorem illum in patrocinanda gravissima Causa a Famulo Dei commissum, quo vehementer commotus forum deseruit, aliamque iuire viam, quæ tutior est ad vitam sibi proposuit &c. quin semel posita ad aratrum manu umquam retro respiceret* (Animad. §. 12.) Si enim AA. Suffragatores *Summarium* tantisper expendant (*a*), apprime intelligent, Ven. Jurisconsultum, quo gravior ea erat Causa, eo intensiore studio in evolvendis actis per integrum mensem incubuisse, ac negativam quamdam particulam in foro ab Adversario inter dicendum objectam numquam antea animadvertisse; quo improviso eventu velut ictu ipse perculsus parum abfuit, quin humi procubuerit, locoque discessus: *Novi te munde*, inclamavit, *tuamque novi fallaciam*. Innocens ergo fuit error, ac prorsus involuntarius, in quem, non obstante diuturno, diligentique studio, ipse incidit; qua de re, licet *incoraggito dal medesimo Consigliere* (Judice) *e da altri circostanti per non esservi stata menoma sua mancanza* (*b*) tamen Divino Numini ad cor ejus loquenti obsequens, Causarum patrocinio abdicato, statim animarum patrocinium suscepit. Sapientissimi itaque Dei providentiam suspiciamus, qui, sicut *Avellinum* per leve mendacium inter dicendam Causam inconsiderate prolatum, ita *Ligorium* ob errorem in patrocinanda Causa innocenter, & involuntarie commissum, e foro ad Ecclesiam, & ad perfectam Christi sequelam evocavit.

36 Præterimus item cum Animadversione cit. §. 12. Alphonsum Genitoris in famulos iram compescere studentem alapam ab eo reportasse. Nam tantum abest, ut censura dignus videatur, quin potius meritis sit laudibus extollendus, quod propter justitiam alapam reportasset.

Ca-

(a) Sum. num. 8. inscript. de mira vocatione ad statum Ecclesiasticum per tot., & Informat. pag. 6. §. 23. & seq.

(b) Sum. pag. 76. §. 16. alibique passim

Charitatis quippe præceptum adimplevit dum Patrem bis, tertio; pluriesque famulum de levi ommissione increpantem, scilicet quia præsto non fuerat *coll' intorcia in atto che si licenziarono* (nobiles quidam Viri) *e perchè confidenti si avviarono senza volerlo aspettare* (a) Patrem, inquam, admonuit, ut ab increpatione centies repetita tandem aliquando cessaret, cum reverenter alloquens = *Gnore che cosa è ? Quando comincì non la finisci*. Correctionis autem fraternæ præceptum cum pertineat ad unumquemque respectu cujuslibet personæ, ad quam charitatem quis debet habere si in ea aliquid corregibile inveniatur, se extendit etiam ad Parentes, & Prælatos; uti docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 4. *in corp.* Attamen tam heroicum erat V. Adolescentis in Genitorem obsequium, ut licet injuste percussus, non modo ne querulam quidem voculam emisit, sed ipsi irato Genitori veniam supplex petierit, uti pergit Testis = *Il Servo di Dio vedendosi colpito non disse veruna parola, e nell' istante si ritirò nella propria stanza. Ma essendosi posta tavola, e non vedendosi comparire, essendo andata sua Madre a chiamarlo, lo ritrovò, che piangeva amaramente ginocchioni al Crocifisso l' amarezza, che data aveva al suo Padre, e pregò la Madre a volergli ottenere il perdono, e con essa essendosi presentato al suo Padre li* CERCO' SCUSA DELL' AMAREZZA.

37 Pari præteritione omittenda fuisset animadversio illa §. 12. quod Dei Famulus Confirmationis Sacramentum susceperit vigesimo sexto ætatis anno. Cur enim hanc negligentiam a *culpa immunis* non est, nec componi potest cum laudibus quibus eximiam ejus pietatem etiam in Seculari statu nostri cumulant Testes ? Forte quia hoc Sacramentum *licet necessarium non sit necessitate medii, est tamen necessitate præcepti cum Divini, tum Ecclesiastici*, juxta Natalem Alexandrum, cujus sententiam Animadversio tuetur ? Ac primum mihi dabitis hanc veniam AA.PP. ut aliqua de hoc præcepto delibam, quo illud *absolute*, nonnisi quibusdam intercedentibus circumstantiis non dari gravissimis Theologorum sententiis ostendam.

38 Atque ut ab eo ipso exordiar *Natale ab Alexandro*, cujus auctoritate Animadversio fulcitur, ex ipsius Regulis, quas addit *consectarias ad praxim*, & ad quas nos animadversio provocat (*in nota ad cit.* §. 13.) aperte colligitur, eumdem Auctorem hujusmodi præceptum ab argumentis, ac Provincialibus Synodis erutum, haud *absolute* obligare intellexisse, sed quibusdam concurrentibus circumstantiis. Et sane prima Regula est : peccare lethaliter qui hoc *Sacramentum contemnit*, de quo V. Adolescens redargui non potest, juxta II. Regulam, quæ ita se habet : *Sacramentum Confirmationis contemni censetur quando Episcopus est præsens, paratus dare, & Persona hoc sciens negligit suscipere*. Ex actis porro nostræ Causæ nullibi constat, quod V. Adolescens Ligorius sistens coram præsente Episcopo parato dare Confirmationem, hoc Sacramentum neglexerit, vel recipere repugnaverit. Ergo non peccavit. Regula III., hæc est: *Præceptum de Sacramento Confirmationis suscipiendo maxime obligat persecutionis graviorumque tentationum, præsertim adversus Fidem, tempore*. Atqui V. Alphonsus nec tempore persecutionis vivebat, nec in Adolescentia gravibus tentationibus præsertim

(a) Proc. Inf. S. Agath. f. 1042. ex adv. cit.

tim adversus Fidem obnoxium fuisse constat ; Ergo deficiente occasione , qua præceptum urgebat , deficit item culpa inadimpleti præcepti . Eo autem tempore Confirmatione munire sategit , quando seculo valedicere cogitans strenuus Christi miles carni , & sanguini bellum indixit . In *Regula VI.* legitur = *Omnis ætas confirmationi est idonea* . Ergo idonea item ætas viginti sex annorum . Regula VII. est = *Prisca disciplina statim administrandi pueris Sacramentum Confirmationis post Baptismum in Ecclesia Latina recte mutata est , & rationis usus expectandus , ut scilicet MAJORI CUM REVERENTIA SUSCIPIATUR . . ut Fidem per se ipsos profiteri possint* . Ergo nulla est incongruentia ut etiam ab adultis hoc Sacramentum suscipiatur , nec propterea damnanda praxis Regionum , in quibus Adulti , & Adolescentes , non autem pueri , ad Confirmationem accedunt . Ex iis autem patet , quod antea dicebam , Natalem ab Alexandro , qui præceptum tuetur , ipsis Regulis a se traditis profiteri hoc ipsum præceptum non esse absolutum , nec semper urgere , sed positis quibusdam circumstantiis .

39 Quod autem ad alios Theologos pertinet ; S. Thomas 3. *p. quæst.* 65. *art.* 4. *ad* 3. docet quod = *licet omnium Sacramentorum contemptus sit saluti contrarius , NON tamen EST CONTEMPTUS SACRAMENTI EX HOC QUOD ALIQUIS NON CURAT ACCIPERE SACRAMENTUM , QUOD NON EST DE NECESSITATE SALUTIS* ; Et quæst. 72. Art. 1. ad 3. de *Confirmatione* ait = quod aliquis *sine ea potest esse salvus dummodo tamen non prætermittatur EX CONTEMPTU SACRAMENTI* . Si ergo juxta Angelicum simplex negligentia qua quis *non curat* suscipere hoc Sacramentum non dicitur contemptus : Si ad constituendum peccatum requiritur contemptus : Ergo negligentia non est peccatum .

40 Scotus *in* 4. *D.* 14. *quæst.* 1. *num.* 11. scribit : *Extrema Unctio est instituta a Christo , & Confirmationis Sacramentum , et tamen neutrum est simpliciter necessarium , NEC EST PRÆCEPTUM DE ISTO , vel illo RECIPIENDO* = . Antoine de *Sacram. tract. de Confirmat. quæst.* 1. quærit *an quilibet adultus tenetur confirmationem accipere DATA OPPORTUNITATE ?* Et respondit . *MULTI NEGANT* &c. sed concludit = *Certe apud omnes constat esse saltem culpam venialem hoc Sacramentum TUNC* (idest *data opportunitate*) *omittere , cum talis omissio sit quædam irrationabilis prodigalitas spiritualis* = Etiam P. Concina *in suo Epitome Theol. Christian. Lib. X. Cap.* 6. *de Sacr. Confirmat.* quæst. 6. quærit = *Datur ne præceptum suscipiendi hoc Sacramentum ?* ac fatetur quod *expressis verbis latum non est præceptum tum Divinum , tum Ecclesiasticum* . Id etiam confirmat Quartus (cujus sententia Animadversioni arridet §. 50.) *in Rub. Miss. p.* 3. *tit.* 1. *de defect. in gen. sect.* 2. ubi quærit = *Utrum ad Sacerdotium præerequiratur necessario Confirmatio?* & respondit = *ad valorem Ordinis Sacerdotalis non est necessaria &c. NULLIBI REPERITUR PRÆCEPTUM grave obligans absolute ad suscipiendum Sacramentum Confirmationis &c.* Lucius Ferrarius in sua *Biblioth. verb. Confirmatio Art. III.* scribit *nullum extat expressum generale præceptum sive Divinum , sive Ecclesiasticum de recipiendo Sacramento Confirmationis* = addit tamen *necessarium est ut non contemnatur* . Quibus etiam cohærent Suaresius *part.* 3. *D.* 38. *sect.* 1. §. 1. *Quo circa* = Navar. *Manual.*

cap. 22. *num.* 9. Sotus *D.* 7. *quæst. un. art.*8. Layman. *de Confirmat. cap.* 5. *quaest.* 4. cum Covar. Abb. Panorm. Anacl. *de Sacram.p.*544. *num.* 68. Croix *lib.* 6.*part.* 1. *num.* 394. Salmant. *Cap.* 4. *num.* 61. aliique.

41 Infinitus propemodum essem, si singulas Theologorum sententias in hanc rem cumulare contenderem. Sed ex iis quas attulimus concludere liceat I. nullum dari *absolute* expressum præceptum, sive Divinum, sive Ecclesiasticum de recipienda Confirmatione. II. ad constituendam culpam requiri, ut Sacramentum contemnatur III. simplicem negligentiam, sive dilationem etiam in ætate adulta ad illud recipiendum nullum esse peccatum, quia dilatio, & negligentia non sapit contemptum, nec excludit *votum* illud suscipiendi.

42 Et sane quis ignorat diversas Regionum consuetudines, diversasque sententias in constituenda ætatis maturitate ad hoc Sacramentum recipiendum? Ipsi Latini a Græcis dissentiunt in administranda infantibus Confirmatione; quam disciplinæ varietatem perpendens P.Drovet *de re Sacrament. quæst.* 9. scribit: *Habent suæ consuetudinis idoneas causas Graeci, habent & suae Latini. Illi subjecti magis, quam Sacramenti respectum habentes voluerunt Confirmationem statim post Baptismum conferri, ut nimirum quidquid gratiæ poterant promptius neophitis procurarent. Isti DECORI magis, ac DIGNITATI SACRAMENTI quam exigentiæ Fideliun consulentes eo usque differendum statuerunt, donec instructionis capaces essent, & POSSENT DIVINI BENEFICII PRETIUM PRO MERITIS ÆSTIMARE.* Hinc Benedictus XIV. *de Synod. Dioec. lib.*7, *cap.*10. postquam ad trutinam revocaverat quæstionem, an licitum sit Confirmatione inungere infantes in vitæ discrimine constitutos, concludit *num.* 9. *Advertere debet Episcopus I. ne in sua Constitutione quidquid dicat quo insinuare videatur necessitatem, seu praeceptum suscipiendi Sacramentum Confirmationis in ea aetate, & statu.* II. *Ut Sacramentum administret ea dignitate cui consulere voluit Ecclesia cum* ILLUD DENEGAVIT INFANTIBUS *ante adeptum usum rationis.* Huic porro Sacramenti dignitati consuluisse arbitrat idem Pontifex (loc. cit.) PP. Concilii Colonien. decernentes quod = *Cum hoc Sacramentum Confirmationis non sit necessitatis absolutae, convenientius, & utilius dabitur, si addatur admonitiuncula; at antequam infans supra septimum aetatis annum progressus fuerit,* PARUM, AUT NIHIL *horum quæ aguntur* INTELLIGET, NE DICAMUS MEMINERIT.

43 Verum non modo denegatur Confirmatio infantibus haud in mortis articulo constitutis ante adeptum rationis usum, sive ante septimum ætatis annum ex *Cath. Rom. part.* 2. *de Confirmat. num.* 15., ac Conciliis allatis a Bened. XIV. *loco cit.*; verum illud etiam exoptaret Ecclesia, ut confirmandi jam Sacræ Synaxis recipiendæ capaces forent, quia *Ordo Comunionis sumendæ post Confirmationem si comode servari poterit, antiquæ consuetudini erit accomodatus,* inquit S. Carolus Borromeus *in suis Instruct.* Qua de re haud ubique locorum ea consuetudo viget, quæ in Ecclesia Romana, accedendi ad Confirmationem ante annum circiter *duodecimum*, sed quibusdam in locis, non quidem negligentia, vel contemptu, sed imo potius majoris Sacramenti dignitatis gratia, ad adultam jam, & maturam ætatem Confirmatio differtur, ut Fideles quæ in eo aguntur intelligant

ligant, & reminiscantur. Ita porro in Neapolitana Urbe mos est, quod, *non modo vulgares homines, sed etiam Proceres, Cives, ac Forenses Viri, quamvis PII, BONISQUE MORIBUS IMBUTI, Confirmationis Sacramentum susciperent NONNISI ADULTI, & ad virilem ætatem perventi, ita ut multi sint etiam ex Patricio, cultoque coetu, qui eo prius muniti non fuerint, quam vel in ipsa senectute; quin inde ullum, vel minimum oriatur scandalum, eo quod hujusmodi Sacramenti susceptio, non CONTEMPTU, aut negligentia, sed USU, ad maturam* VICINTI, TRICINTI, ET AMPLIUS ANNORUM ÆTATEM DIFFERRI CONSUEVERIT; quemadmodum duo gravissimi, & Nobilissimi Viri *de propria scientia* testantur in nostro *Summ. Addit. num.* 1. *litt. A. & B.*

44 Hac posita consuetudine quisnam crassæ negligentiæ notam vel adolescenti Alphonso, vel ejus Parentibus jure impingere poterit? Tanta est illius, illorumque integritas, ac pietas, ut ea una per sese qualemcumque excluderet negligentiæ suspicionem. Parentes quippe morum integritate in ipsis Causæ actis celebrantur; imprimisque Mater nobilis Brundusina matrona, quæ præter ceteras virtutes, jugi pœnitentiæ, & orationis studio ad ultimum usque senium incubuit, quæ filiolum Alphonsum catholicæ Doctrinæ lacte per se enutrire sategit (*a*), quæ demum puerolum vix septennem eximio viro P. Thomæ Pagano Presbytero Congregationis Oratorii instituendum tradidit. (*b*) Huic autem viro quam rectissime instituenti se docilem præbens Alphonsus ad Pœnitentiæ primum, inde vero ad Eucharistiæ Sacramenta admissus, ea semel per hebdomadam obire jam tum consuevit (*c*) Decennis piæ Congregationi dato nomine, in qua nobiles Ephebi ad spirituales exercitationes inflammantur, Sacramentorum frequentia, & pietate ceteris consodalibus incitamento erat, & exemplo. (*d*) Decimum sextum vix attigerat annum cum doctorali laurea insignitus, & Doctorum Sodalitio adscriptus publicum Incurabilium valetudinarium quotidie petebat ad ægrotos invisendos, omnique ope juvandos. Quotidie salutarem Hostiam per quadraginta horas publice expositam tanto devotionis sensu supplex adibat, ut vel ipsos ferventiores Ecclesiasticos in sui traheret admirationem. (*e*) Decem & octo annos natus pio exercitiorum recessui apud PP. Societatis Jesu operam dedit; eumque iterum, ac tertio in æde, quam a Virginibus nuncupant, Congregationis Missionis, ingenti animi voluptate repetiit, (*f*) Uno verbo: etsi domi suæ multi essent gentiles servi, unus ille qui famulabatur Alphonso sancto Heri sui motus exemplo christianam fidem amplexus fuit, in eaque sancte decessit, (*g*) Possibile ne quod inter tot illustria Sanctitatis argumenta, quibus ejus adolescentia abundat, cordati viri animo insedere suspicio queat crassa quadam socordia neglexisse Confirmationem qui cetera Sacramenta frequens obibat? Imo vero patet tunc hujusmodi Sacramentum suscepisse Alphon-

(*a*) Summ. pag. 54. §. 4. ad 6. pag. 55. §. 9. pag. 58. §. 26. & seqq., pag. 68. §. 57., & tot. num. 6.

(*b*) Summ. pag. 60. §. 3. pag. 65. §. 35., pag. 67. §. 50. p. 68. §. 58.

(*c*) Summ. pag. 61. §. 15. pag. 68. §. 26. & seq.

(*d*) Summ. pag. 63. §. 59. pag. 71. §. 83., & per tot. num. 7.

(*e*) Summ. pag. 62. §. 18. p. 64. §. 34. p. 65. §. 35., p. 66. §. 43., & seqq. p. 72. §. 89., & seqq.

(*f*) Summ. pag. 68. §. 55, pag. 70. §. 72.

(*g*) Summ. pag. 69. §. 64., & seq.

phonsum, cum alii Cives sui non modo Proceres, sed etiam pii, suscipere consueverant; juxta illud Augustini *Epist. ad Januar.* = *Quod neque contra Fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & PRO EORUM, INTER QUOS VIVITUR, SOCIETATE SERVANDUM EST.* Unde bene ait Testis XXII. *Proc. Apost. Nuc.* (a) quod Parentes = *A SUO TEMPO poi lo fecero anche cresimare*; & Testis I. *Proc. Ord.* Nuc. (b) *giunto ad una età PROPORZIONATA ricevè il Sagramento della Confirmazione*, in ea scilicet ætate quam patria consuetudo Confirmationis *idoneam* ferebat.

45 Quem vero hactenus in adolescentia innocentem, piisque moribus præditum prosequti sumus eumdem Sanctum *in Ecclesiastico*, & *Regulari Statu* admirabimur.

DE SECUNDA EPOCA

Ab anno 1722. ad annum 1762. sive de Statu Ecclesiastico, & Regulari.

46 Postquam ingenuus, doctusque Censor summis, meritisque laudibus Alphonsum effert, quod, ut *Deo famularetur carnem, & sanguinem non respexit, alacri animo adversa substinuit*, & repugnantis Patris *obstacula invicte superavit*; eventum narrat, quod *V. Alphonsus zelo salutis animarum æstuans, ut rudes infimæ conditionis homines recte instituret una cum aliquibus sociis, quos sibi delegerat pari zelo informatis eos colligebat, cunctosque in unum locum collectos docebat monita salutis. Qua de re exorta suspicio est sectariorum conventum fieri, & querela delata ad Præsides jussum ut omnes comprehensi in Judicium venirent. Detecta autem suspicionis inanitate eorumdem innocentia, & fine, quem sibi proposuerat Dei Servus omnes dimissi sunt.* = verba sunt Animadversionis §. 14., quæ subdit = *videtur Alphonsus aliqualis forte imprudentiæ arguendus si nulla petita venia hoc sibi onus dederat seque, socios, & qui illuc simul convenichant gravi periculo exposuit.*

47 At quæso; quænam ad id venia impetranda erat, ut Alphonsus *aliqualis forte imprudentiæ* sit arguendus? Res est non de publica quadam concione e suggestu instituta, seu quodam congregato sodalitio; sed de familiaribus dumtaxat sermonibus inter spatiandum habitis; uti refert objectus Testis *Sum. Object. pag.* 1. *post.* §. 1. necnon P. Jo. Mazzini *de facto proprio* pag. 95. §. 135. Etiamsi vero contendas opus habuisse facultate, jam ea potiri V. Virum fidenter dicimus. Nam is erat *già Sacerdote*, e *Confessore* (Sum. obj. pag. cit. init.) imo ipsi evangelium prædicandi, & Cathechesim habendi onus ab ipso suscepto Diaconatus Ordine Cardinalis Pignattellus demandaverat, ac Missionariorum sodalitio erat adscriptus, cui a *Propaganda Fide* cognomen. (c) Ministerium ergo adimplebat *si PER ISTRUZZIONE generale di moltissimi suoi Penitenti di varj Rioni di Napoli, e tutta gente plebea, ed ignorante, soleva farli adu-*

(a) Summ. pag. 55. §. 11.
(b) Summ. pag. 59. §. 32.
(c) Summ. pag. 75. §. 9. ad 35. ipsq. 76. §. 18. pag. 77. §. 23. & seq. alibique passim per tot. num. 8.

adunare &c. (a) Accidit profecto Christi discipulo, quod Magistro accidisse legimus, *quippe DUM VERBA VITÆ ÆTERNÆ HOMINIBUS EVANGELIZABAT, AB IIS IPSIS, QUI APUD IUDÆOS DOCTRINÆ, ET PIETATIS OPINIONE SPECTABILES ERANT TRADUCTUS, tamquam SEDITIOSUS, & publicæ pacis perturbator*; *Luc.* 23., verba sunt Bened. XIV. *Lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 2. Voluit autem Christus vocari Seductor *ad solatium servorum suorum, quando dicuntur seductores*; uti animadvertit S. Augustinus *in psalm.* 63. *v.* 7.

48 Quum ergo rem licitam, imo debitam ageret nullo modo sese, suosque *gravi periculo exposuit*. Ex accusantis namque oscitantia, ac mala sermonis intelligentia, non autem ex ipsius rei natura querela ad Præsides delata est (*Sum. Object. pag.* 1. §. 2.) Secus enim, & imprudentiæ redarguendus foret S. Philippus Nerius, qui, cum id sibi simile accidisset non modo a convocando cœtu, sed ab ipsis audiendis Confessionibus prohibitus fuit; ceu refert Baccius in *Ejus vita lib.* 1. *cap.* 16. §. 5. *ad* 11. ibi = *Arguebant quod ad septem Urbis Ecclesias NIMIA CONSTIPATUS HOMINUM CATERVA INCEDERET &c. Qui autem acrioris erant ingenii PUBLICÆ TRANQUILLITATIS PRÆTEXTU REM DAMNABANT, quod tanta personarum turba NON LEVIS DARETUR ANSA dissensionibus, ET TUMULTIBUS CONCITANDIS &c.* Unde Urbis Vicarius *Philippum accersiri jubet, quem accedentem acrius objurgat &c. cumque verbis asperius illum increpuisset præcipit, ut QUINDECIM DIES A CONFESSIONIBUS AUDIENDIS ABSTINEAT, ET NONNISI OBTENTA LICENTIA, ORATORII EXERCITATIONES PROSEQUATUR, NEQUE ULLO PACTO HOMINUM CŒTUS SECUM DUCAT, & nisi obtemperaret CARCEREM COMMINATUR: quin insuper loco discedere non permisit, NISI PRIUS JUDICIO SISTENDI CAUTIONEM PRÆSTITISSET*. Quid si tam severe habitus fuisset Alphonsus?

49 Sed ais *forte etiam peccatum est in docendo, iis adhibitis locutionibus quæ in pravum sensum poterant interpretari*, quia Patres Minimi, in quorum platea spiritualis habebatur collatio, *si credettero obligati a darne parte al Cardinale Arcivescovo sospettando male di questa Adunanza* (Animad. cit. §. 14.) Nihil certe tam sanctum est, quod criminari non possit. At in nostra facti specie cum res esset de removendo quodam religioso *Artigiano dalla SOVERCHIA MORTIFICAZIONE NEL MANGIARE, che gli avrebbe impedito il faticare per sostentamento della propria famiglia*, non Ven. Dei Famulus, sed *D. Giuseppe Porpora si vidde nella necessità di dirgli in tuono autorevole ed alto = Iddio vuol che mangi, mangia; e poi lepidamente soggiunse, e quando hai una costarella mangela, bon pro ti faccia. QUESTA ESPRESSIONE udita da alcuni Padri Paolotti dalle loro fenestre &c. fece si, che si credettero obligati a darne parte al Cardinale Arcivescovo* (*Summ. Object. pag.* 1. §. 2.) Hæc sane locutio tam clara est, recta, reique, de qua agebatur, accommodata, ut si Religiosi Viri eam bene percepissent, haud in pravum sensum extorquere potuissent. Sua ergo culpa Accusatores scandalum ceperunt, nullum vero Dei Famulus, Sociique dedere.

Si

(a) Summ. Obj. loc. cit.

50 Si vero res ad Vicariæ Præsidem delata est, id accidit, quia Cardinalem Archiepiscopum latebat *chi ne fosse il Capo*. Secus is accusationem rejecisset. Ubi enim rescitum est devoto illi conventui præesse Alphonsum satis jam in Urbe sanctitate, zeloque notum, tum Curiæ Fiscalis, tum Vicariæ Præses, tum ipse demum Archiepiscopus accusationis inanitatem agnovere. Nam devoti Alphonsi Socii coram Canonico Ecclesiasticæ Curiæ Fiscali quum dixissent = *che ci andavano per udir l'istruzzioni del Sacerdote D. Alfonso di Liguori, ALL' UDIR QUESTO esultò d'allegrezza il sudetto Canonico, e li mandò al Reggente, il quale restò SINCERATO ANCOR LUI ALL' UDIR NOMINARE D. ALFONSO DI LIGUORI . . . . . Il Cardinale ec. se ne consolò ec.* Quod si Archiepiscopus Ven. Alphonso præcepit, *che se ne fosse astenuto in avvenire*, non ideo ita præcepit quia peccatum in docendo fuisset, sed *affinchè sotto il manto delle pecore non si nascondessero anche i Lupi con fare dietro l'esempio suo vere maligne combriccole* (*a*) scilicet *di Luterani, che si sentivano in Napoli in quel tempo* (*b*). Sed in hocce eventu admiranda occurrit divini dispositio consilii, quia postea Alphonsus per totam Neapolitanam Urbem, auctorante Archiepiscopo, Oratoria erexit, *Cappellas* vocitant, in quibus per sese suosque morigeros Pœnitentes infimam plebeculam Fidei rudimentis imbuebat, easque Christianas Scholas ita direxit, & auxit, ut usque in hodiernum diem nostra religio maximum ex iis incrementum consequatur *Summar. Inform. pag.*206. §.277.

51 Ad *Fundationem Congregationis* SS. Redemptoris sermonem convertens sagacissima Animadversio §. 15. persecutiones, & contumelias in unum congerit, quas Testes ad tam salubberrimum instituendum opus patientissime tulisse Alphonsum enarrant. Sed inani labore. Apostolicos enim, quos alloquimur, viros profecto non latet, *quod omnes Sancti PRÆCIPUE SANCTIORES, ET ECCLESIÆ FRUCTUOSIORES*, inter quos certe Alphonsus novi Instituti Fundator, *semper persecutionibus, & calumniis patuerunt* uti totidem observat verbis Benedictus XIV. *lib.*2. *cap.* 41. *num.*1. Quamobrem Ecclesiæ Annales si quis evolvere contenderet, quotnam insectationes, quotnam criminum monstra, quotnam persecutiones, & calumniæ sanctis Viris, præsertim *Ordinum Fundatoribus* Cajetano Thienæo, Theresiæ, Ignatio Lojolæ, Josepho Calasantio, aliisque impictæ apparerent? Persecutiones enim sunt veluti Dei operis notæ, & characteres, ita ut vererer, ne nova Instituti Fundatio Dei esset opus si ad id Institutor nullis hominum obstaculis præpeditus fuisset; ceu patet ex iis quæ docte de more disserit Benedictus XIV. *lib.*3. *cap.*10. *num.*14. *ad* 16., maximeque dolerem, si in Causæ actis persecutiones non occurrerent, quas in hoc Canonizationum judicio fere necessarias authumat idem Sapientissimus Pontifex *lib.*2. *cap.*41. *& seq.*

52 Sed doctissimi Censoris sensus cum nostris apprime congruunt, quippe qui, licet indigna commemoret nomina quibus fuit insectatus Alphonsus, addit tamen *cit.* §.15. *init. MIROR in tanto negotio disponendo, maturando, absolvendo, ANIMI CONSTANTIAM, INVICTAM INTUEOR FORTITUDINEM*. Illud itaque unum quæ-

(*a*) Sum. Object. pag.2. §.5. (*b*) Cit. Sum. Object. pag.1, ante §.3.

quærit, *utrum satis prudens ejus fuerit consilium cum in opere suscipiendo, tum in eligendis mediis, tam ad illud perficiendum, quam ad præcavendum ne hac de causa excitarentur turbæ, neve offensiones &c.*

53 Quæ fuerit semita per quam Deus sibi dilectum Famulum ad novi Instituti Fundationem vocavit, ac veluti manu duxit, quæque prudens ratio quam in seligendis mediis ad illud perficiendum ipse selegit, fuse Testes enarrant *in Sum. Informat. num.9. de Fundatione per tot.* Quo vero amplissimos Judices hac molestia levemus totam facti seriem stricto calamo paucis verbis complectimur.

54 Interea dum Alphonsus in Schalensi Urbe Sacris Missionibus operam dabat, ab Asceterii Monialibus, quibus a SS.Salvatore nomen inditum erat, ad præludas confitentibus aures expetitur. Ceteras eas Virgines vitæ Sanctitate, ac cœlestibus charismatibus præcellebat quædam Maria Cœlestis nomine, quæ Nuceriæ Gynecæo reformato, ac Foggiæ Asceterio fundato decessit Sanctitatis fama commendatissima. Hæc, sacra exhomologesi peracta, Alphonso pandit divinam esse voluntatem, ut ipse relicta Neapolitana Urbe Evangelicis Operariis satis abunde instructa, Presbyteros congregaret qui rusticos homines in saltibus, ac præruptis montium locis sitos Catholicis præceptionibus erudirent. Ad hæc ille præ sua prudentia propriam imbecillitatem incusans, altercatione cum Moniali facta, illusionem veritus ab ea se expedivit. Verum homini de divina voluntate imprimis anxio hinc tot pietatis opera, quibus in Urbe sese exercebat, inde proposita sibi major rusticorum indigentia præ oculis obversabatur. Neapolim inde reversus eventum animique anxietates Moderatori suo P. Thomæ Pagano Oratorii Presbytero aperuit, qui eum de re tanti momenti *P. Ludovicum Fiorillo* e Dominicana Familia sanctitatis fama ubique celebratissimum consultum misit. Is ubi Alphonso, licet sibi ignoto, fit obviam, ultro de divina voluntate Eum certiorem facit, ad exequendum opus excitat, persecutiones prædicit, & ad constantiam erigit. Suam ergo mentem utpote a Moderatore, & a Schalensi Episcopo *Sanctorio* probatam, avunculo suo *Jacobo Cavalerio* Trojæ Antistiti, Canonico *Julio Torni* viro doctissimo suoque Præceptori, ac tandem *Thomæ Falcoja* Stabiorum Episcopo, in asceticis experientissimo, juxta ipsius Moderatoris consilium Alphonsus aperuit. Vix autem novæ Fundationis rumor Neapolitanam Urbem pervaserat, statim persecutionum fluctus quos Fiorillus Alphonso prædixerat, exorti sunt. Nam Consanguinei non modo, imprimisque Genitor, sed affines item per urbanam amicorum studia, per Archiepiscopi auctoritatem Cardinalis Pignattelli, perque demum ipsas irrisiones, & indigna nomina eum a proposito avocare pertentant, ceu fuse deponunt Testes relati in *Sum. num.9. de Fundat.*, ac præsertim ipse objectus Testis I. *Proc. Apost. S. Ag. in cit. Sum. Informat. pag.*117. *ad* 120. Et Testis II. *Proc. Ord. Nuc.* de propria exper. uti Socius V.S.D. in Fundatione *cit. Sum. pag.*125. *& seq.*

55 Sed jam ex ipsa facti historia probe intelligitis AA. Patres media illa selegisse Alphonsum in Fundatione exequenda, quæ Prudentia proponit ad divinam agnoscendam, & exequendam voluntatem, quæque sunt, haud *innixi Prudentiæ suæ*, sed consulere Moderatores, doctos-

etosque Viros, iisque obtemperare uti tradit Card. Bona *in Manuduc. ad Cœlum cap.*22. §.3. = & Benedictus XIV. *lib.*3. *cap.*24. *numer.* 7. Hinc Testes omnes eximiam hanc Alphonsi Prudentiam in disponendo, maturando, absolvendoque arduo Fundationis negocio uno ore testantur, inter quos.

XI. Testis *Proc. Apost. Nuc. Sum. Informat. pag.*486. §.36. ibi = *Spiccò con maniera particolare questa EROICA SUA PRUDENZA nell' istituzione della sua Congregazione fra tante contradizioni affidatosi a Dio, ed ai CONSIGLI DI QUELLI, CHE VENERAVA IN LUOGO DI DIO la condusse felicemente a fine.*

I. Testis *Proc. Apost. S. Agathæ* cujus verbis utitur Animadversio (*a*) *Sum. Informat. pag.*494. §.108. ibi = *Somma, e speciale Prudenza dimostrò il Servo di Dio FONDANDO LA NOSTRA CONGREGAZIONE; non si determinò ad effettuarla senza RACCOMANDARSI A DIO, e consigliarsi in Napoli con persone di spirito, e di un merito singolare sopra tutto non* DIEDE PASSO SENZA DIPENDERE DAL PROPRIO DIRETTORE, *e senza il pieno permesso del P. Maestro Fiorillo Domenicano, a cui il Direttore erasi rimesso.*

II. Testis *Proc. Ord. Nuc.* Socius V. S. D. in Fundatione *Sum. Inform. pag.*126. §.173. *Dopo che si consigliò con molte persone dotte, e pie in Napoli su tal punto, e specialmente col manifestare tuttociò al* SUO CONFESSORE, E DIRETTORE P. PAGANO *della Congregazione dell'Oratorio, costui lo riunise al* P. LUDOVICO FIORILLO GRAN SERVO DI DIO *dell' Ordine Domenicano, onde prese il P. Fiorillo qualche tempo brevissimo per accertarsi della volontà di Dio, finalmente lo assicurò,* CHE QUESTA ERA LA VOLONTA' DI DIO, E CHE L' AVESSE PURE MANDATA IN ESECUZIONE, *con dirgli, come me lo disse lo stesso nostro Servo di Dio, che non avesse Egli dubitato, che fidasse nel Signore, e si buttasse tutto nelle sue mani &c.* Et §.176. *Meditando di partir subito, e tornare in detta Città di Scala ad eseguire la divina disposizione, ecco che si armò tutto l'Inferno per frastornarla &c.*

56 Neque vero *excitatæ* inde *turbæ* argumento sunt haud V. Virum prudentem fuisse in seligendis mediis ad Fundationis opus absolvendum. Secus enim imprudentes omnium Ordinum Fundatores (quod absit), qui in iis stabiliendis seculi, infernique hostis persecutiones, & tribulos passi sunt. Sed ut proposito insistam; ad Divinam voluntatem jam sibi a Moderatoribus panditam executioni mandandam separari debebat Alphonsus a Patre, Matre, fratribus, affinibus, exire de domo, Patria, & cognatione sua, ac ire in terram, quam monstraverat illi Deus, scilicet ad Schalensem Urbem, cujus Episcopus ad novum amplectendum Institutum sese ultro promptum obtulerat. Erat ergo indicendum bellum carni, & sanguini; juxta illud Christi Matth. 10. 34. = *Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram; non veni pacem mittere sed GLADIUM. Veni enim separare hominem adversus Patrem suum &c. INIMICI hominis DOMESTICI EJUS. Qui amat Patrem, aut Matrem plusquam me, non est me dignus.*

En

(*a*) Sum. Obj. pag.4. init.

57 Eu ltaque causa domesticæ persecutionis in Alphonsum exortæ jux.a P. Ludovici Fiorilli vaticinium, scilicet *i maggiori ostacoli, che ebbe il Servo di Dio furono dalla parte del Padre, per la perdita, che facevo di lui* (*a*). Qua de re ipse Ven. Dei Famulus suo Directori secreto pandidit = *Che una fiera tentazione soffrì dal proprio Padre vedendolo disposto a partire per Scala. Oltre delle lagrime, e degli AMICI, E PARENTI, CHE FRAPPOSE PER DISTORGLIERLO vedendo disperato il caso, e stando Egli sul letto, il Padre buttondosi anch' esso l'abbraccia, e PER TRE ORE CONTINUE tenendolo stretto piangendo ripeteva = Figlio perchè mi vuoi lasciare &c. Che in questa occasione s' intese nel cuore tutta ribellata la passione dell'amore verso un Padre, che tanto l'amava, che S' INTESE UN TREMORE PER TUTTE LE MEMBRA, ma che Iddio colla sua grazia lo mantenne costante, e fermo*, e solo Iddio, *disse*, poteva corroborarni in quel duro combattimento (*b*). Oh heroicum invictæ Fortitudinis exemplum æternis laudibus commendandum! *Miror animi constantiam, invictam intueor Ven. Alphonsi Fortitudinem*, præ stupore nobiscum una vel ipse Censor exclamat.

58 Quo vero nobiliores erant Alphonsi Parentes, & affines, utpote ex primoribus Neapolitanæ Urbis Proceribus, eo doctrina, ac dignitate præstantiores erant Viri, qui ei adversabantur, eoque validiora fuere obstacula ad ejus consilium impediendum. Hinc indigna in eum conjecta nomina; hinc probra; hinc *fù stimato matto, pazzo, ossesso, illuso* (*Animod. §. 15., & 17. in fin.*) Hinc demum *taluni anche dal Pulpito &c. ecco dicevano un uomo così illuminato, ove si è ridotto &c.* (*Sum. Obj. pag. 4. §. 7.*) Nec mirum. Ita profecto accidit etiam S. Theresiæ. Nam *in novæ Reformationis Institutione quam dum inchoare tentaret GRAVES, & indignati* TESTES ADVERSUS ILLAM INSURREXERUNT &c. IN CONCIONIBUS PRÆDICATORES *aliqui in eam* INVEHEBANT &c. *quod fuit* CONTINUATUM *in prædictæ novæ Reformationis institutione* (*c*), ac ipsa Theodidacta Virgo scripsit *in suo vita cap. 29.* quod = *Molte persecuzioni ho passate. Imperocchè tanto certo pareva ad alcuni, che io fossi indemoniata, che mi volevano scongiurare.* Id etiam Sancto Ignatio Lojolæ in Galliis accidisse legimus (*d*) dum Societati instituendæ incumbebat, ubi *ab aliquot* ILLUSTRIBUS THEOLOGIÆ DOCTORIBUS *decreto proposito usque adeo* LACERATA, AC TANTAM IN INVIDIAM ADDUCTA SOCIETAS EST, *ut eam non modo profanum vulgus, verum etiam* CONCIONATORES IPSI QUOTIDIANIS PROBRIS, ET CONVICIIS E SUPERIORI LOCO PROSCINDEBENT.

59 Verum non omnes, qui se Alphonso præbebant infensos, ad id Parentum industria, votisque, sed *privato* item *studio* ducebantur; inter quos P. Ripa Synensium Collegii Institutor, ut in *Summar. Object. pag. 4. §. 9.* ibi = *Maggior guerra gli fece il P. D. Matteo Ripa. Costui essendo ritornato da Roma, e saputa la risoluzione del Servo di Dio, NE MORIVA DI PENA, VEDENDOSI MANCARE*

(*a*) Sum. Inform. pag. 108. §. 66. & per tot. num. 9. de Fundat.

(*b*) Sum. Inform. pag. 120. §. 141. & pag. 123. §. 157.

(*c*) Apud cit. Bened. XIV. lib. 3. cap. 20. num. 25., & cap. 30. n. 15.

(*d*) In ejus vita conscripta a P. Maffejo lib. 3. cap. 9.

NELLA SUA CONGREGAZIONE UN SOGGETTO DI TANTA VAGLIA, CHE PORTAVA TUTTO IL PESO DELLA SUA NUOVA FONDAZIONE &c. non mancava in publico, ed in privato rimproverarlo di tal supposta sciocchezza, unendosi anche i rimproveri di tutti gli altri CONGREGATI. Sic item *molti disapprovarono una tale impresa, parte* DISPIACENDOLI DI PERDERE UN MISSIONARIO DI TANTA VAGLIA *in quella Città, e parte per le tante difficoltà dell' impresa per un Uomo, che avendo rinunciato alla Paterna Primogenitura, e vivendo del tutto povero temevano, che non ne potesse riuscire con onore* (Summ. Informat. pag. 112. §. 90.). Hoc ipso privato studio, & ambitionis æstu ducti Consodales Missionarii Congregationis de *Propaganda Fide* nuncupatæ, Alphonsum ex eorum albo delere, & Cappellania qua potiebatur privare tentarunt, licet Archiepiscopi Cardinalis Pignattelli auctoritas id exequi pro imperio vetasset; ii scilicet *diedero in tale smania* CREDENDOSI DECADUTI DAL PREGIO, CHE IN NAPOLI SI GODEVANO *per aver intentato il Servo di Dio una mossa così stravagante*. Sed Archiepiscopus privatam illorum passionem optime novit, ac Præsidi significavit, *gli disse* SI VEDE, CHE E' RABBIA, *e non contenti di averlo denigrato nella riputazione gli vogliono togliere anche il pane, intendendo la Cappellania* (cit. Summ. Object. pag. 5. §. 11. & 13.) imo vero eos ambitionis impetu obcœcatos sapienti dilemmate illuminare sategit dum ait = *Perchè venirsi a questo?* ad Cappellaniæ scilicet privationem? *O Iddio benedice l' impresa di D. Alfonso Liguori, e sarà GLORIA VOSTRA; o Iddio non vuole una tal opera, e si dirà, che abbia tentato, e non ottenuto una cosa buona: NON CAPISCO OVE SI FONDA QUESTO VOSTRO DISONORE*, uti narrare pergit idem Test. I. *Proc. Apost. S. Agathæ fol.* 294. ex quo animadversio in *Summ. Objectionali* deprompta est.

60 Non ergo Dei Famuli culpa turbæ excitatæ fuere, sed vel Genitoris sollicitudine, vel privato aliorum fine studioque, vel insano illorum consilio qui, ut humana sapientia fert, tantum opus haud perficiendum sibi suadebant ab eo qui, familiæ primogenitis abdicatis, omnique ope destitutus unis divinæ providentiæ thesauris inniteretur. Et sane *deridetur Justi simplicitas &c. Quid namque STULTIUS VIDETUR MUNDO, QUAM PAUPERTATEM QUÆRERE, POSSESSA RELINQUERE &c. Hæc Justorum simplicitas deridetur quia ab hujus mundi sapientibus puritatis virtus FATUITAS creditur*; inquit S. Gregorius Moral. *lib.* 10. *cap.* 16. *in cap.* 12. *Job.*

61 Neque Ven. Virum incuses quod in tam gravi negocio proprium Pastorem consulere neglexit *Animad.* §. 16. Nam primum dicam neglexisse quia *ad id non tenebatur*; quemadmodum aperte docuit Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. in sua Epistola ad Card. *Quirinum* data die 14. Januarii 1747. (*a*). Querebatur enim idem Cardinalis suæ Diœcesis Archidiaconum, ipso invito, Societatem Jesu fuisse ingressum; a Pontifice propterea postulabat ut declararet Clericos non posse absque Episcopi licentia Religionem ingredi. At doctissimus Pontifex eidem respondens docuit nulla lege Clericos, qui Curatum

(*a*) In Bullar. Bened. XIV. tom. 2. pag. 169.

ratum Beneficium non habent, teneri Episcopum certiorem facere de Religionis ingrediendæ proposito; eò vel magis *si id omittant vel ob metum reverentialem, vel quia timent a proprio sancto proposito revocari*; Imo eos ad perseverandum esse confirmandos, quam impediendos ut in *Cap. Clerici* 19. *quæst.* 1. *ex Conc. Tolet.* 10. & fusius in *cit. Epistola*, Alphonsus itaque nullo potiebatur in Neapolitana Urbe Curato Beneficio, neque ibi fundationem aggredi cogitabat, ad quam Neapolitanum Antistitem adire teneretur. Ex ipsa item Animadversione §. 16. patet non adlisse *ob metum reverentialem: stando sommamente occupata non aveva voluto incommodarla*. Ex actis vero aperte liquet eos qui Alphonso adversabantur, omnia apud Antistitem contulisse studia, ut ipsum a proposito revocarent, *non mancarono di portarsi tutto fuoco dall'Emo Pignattelli per impedirgli l'andata &c.* (a). Quo quidem in eventu juxta Benedicti XIV. sententiam haud tenebatur Alphonsus Archiepiscopum consultum adire. Adiit autem Schalam profecturus, ut ejus imploraret benedictionem, quam is ultro impertitus est.

62 Ad hæc illud item accessit, quod *considerando il P. Fiorillo* (qui Alphonsi vocationem probaverat) *il gran fuoco, che in Napoli vi era per questo, e dubitando di essere anche esso preso in mala parte, e contradetto nelle opere, che aveva per le mani, GLI DISSE che non fosse più venuto da lui, e CHE NON LO NOMINASSE CON VERUNA PERSONA*, ceu narrat Idem objectus Testis 1. Proc. Apost. S. Agath. *Sum. Inform. pag.* 118. §. 132. En itaque causa, qua *principio* Alphonsus impositi sibi secreti tenax, nec Cardinali *Archiepiscopo*, nec ipsi suo avunculo *Canonico Gizzio*, nec Præceptori *Canonico Julio Torni* unquam aperuit vocationem suam, non modo a Conscientiæ Moderatore *P. Pagano*, sed etiam a celeberrimo Viro *P. Fiorillo* Ordinis Prædicatorum fuisse probatam; Quod si in tuendo *primum* secreto eximiam præseferat prudentiam, parem item ostendit postea in aperienda P. Fiorilli sententia, quam unam Adversarii expetebant. Nam ANGUSTIAVALO IL SEGRETO; IL PADRE FIORILLO NON ERA IN NAPOLI PER POTERLO CONSIGLIARE, *Avendo fatto capo dal P. Pagano stimò questi, che non era tenuto al segreto*. Se l'opera s'intraprende, *gli disse*, credendosi contrario il P. Fiorillo voi date uno scandalo = *Consultò ancora Monsignor Fortunato Vescovo di Cassano, e questi si uniformò al P. Pagano. Per l'opposto il P. Ripa diceva, che era tenuto al segreto, e così altri ancora &c. Questa disparità di voti AFFLIGEVA IL SERVO DI DIO, ed essendosi sù di ciò abboccato con Monsignor Amato Vescovo d' Ischia, questo gli disse, che avesse richiesto, e si fosse rimesso in tutto al parere di Monsignor Falcoja. Ritrovandosi questo in Ischia per li Bagni, colà SENZA PERDITA DI TEMPO si portò il Servo di Dio, e trovò uniforme il sentimento di Monsignor Falcoja a quello di Monsig. Fortunati, e del P. Pagano, RESPIRO' ALLORA IL SERVO DI DIO, ed essendosi presentato ai Canonici Gizzio, e Torni, costoro trà gli altri rimproveri gli dissero* = Se Fiorillo non ve l'approva Voi in coscienza come vi azzardate a dare questo passo? Non è così, *ripigliò il Servo di Dio*, quanto eseguisco, tutto mi viene approvato dal P. Fiorillo

(a) Proc. Informat. S. Agat. fol. 1075.

rillo ; e P. Pagano , e nel così dire esibì in mano del Zio non l'originale , ma la copia dell'anzidetta Biglietto del P. Fiorillo . RESTARONO ENTRAMBI ESSI CANONICI MORTIFICATI &c. = Anche l'EMINENTISSIMO PIGNATTELLI *inalamente la sentiva, ma avendo poi saputo , che era stata approvato un tal progetto dal Padre Fiorillo , dal P. Pagano , e da altri Uomini illuminati , SE NE DICHIARO' PROTETTORE* (a) . Hac itaque prudenti ratione V. Vir Fundationis opus ad optatum finem perduxit *ipso adprobante Archiepiscopo , plaudentibus iisdem qui ei se præbuerant adversarios , fatentibus spiritualis vitæ magistris a Deo fuisse ordinatum ad animarum bonum promovendum* ; ceu ipsa Animadversio testatur §. 18.

63 Qua Prudentia in fundanda sua Congregatione , eadem etiam in erigendis Domibus usus est ; Et sane eo libentius demonstrandum suscipimus lites illas, quas ad solidos viginti annos substinere debuit Alphonsus fuisse *justas , & necessarias* , eumque invitum , & reluctantem ne Dei opus desereret , suorumque jura tueretur , ad dimicandum coactum moderatione fuisse usum ; quanto clarius hæc ex ipsis illis Testibus constat , ad quos Animadversio nos provocat §. 18. *in fin., & in subjecta nota* .

Testis V. *Process. Apostol. Nucerin. fol.* 580. *exadvers. cit. Mi sovviene bene per causa di propria scienza , che il Venerabile Servo di Dio essendo Vescovo dovè portarsi in Napoli &c. per difendere tutta la sua Congregazione rabbiasamente attaccata dal fù Barone de' Ciorani* Sarnelli , *quanto dal fù D. Francesco Antonio Maffei assai prepotenti d' Ilicето con una lite ingiustissima colla quale di concerto minacciavano il totale distruggimento della Congregazione* , SENZA CHE IL SERVO DI DIO , O LI SUOI COMPAGNI GLI AVESSERO DATO MENOMO MOTIVO , O OCCASIONE ; *E veramente fù INGIUSTA questa lite , come si rileva da due capi principali della stessa lite , cólli quali si attaccava , non già la persona irreprensibile del Vescovo , ma bensì quella de' suoi Compagni, e Congregazione intera* . IL PRIMO CAPO SI RIDUCEVA ALL' OSSERVARSI DAL SERVO DI DIO , E SUOI CONGREGATI LA REGOLA APPROVATA DA BENEDETTO DECIMO QUARTO *di felice mem. , che non era stata esecutoriata nel Regno , ossia munita del Regio placito* . Il *SECONDO CAPO di accusa si riduceva, che i Missionarj avevano acquistati nuovi beni in comune dopo la proibizione fatta ad essi dalla felice memoria di CarloIII. allora Rè di Napoli nell'anno* 1752. *Il primo capo era vera , ed io sò per causa di propria scienza , che il Servo di Dio invigilò sempre sopra l' osservanza di detta Regola approvata dalla S. Sede , però come si poteva attaccare , e perseguitare la Congregazione da' contrarj per questo motivo* D' UNA COSA COSI' SANTA , E DOVEROSA ? *Il secondo capo ERA PIU' FALSO , perchè dopo tale Reale proibizione* NON MI COSTA , *che , nè dal Santo Vescovo , nè da nostri Congregati* SI ERA FATTO VERUN' ACQUISTO FIN ORA , E COSI' SINO AL DI' D' OGGI , *benchè come leggo nella nostra Regola approvata dalla S. Sede* SI POTEVA ACQUISTARE SINO ALLA SOMMA DI ANNUI DUCATI MILLE CINQUECENTO PER

(a) Verba sunt ejusdem Test. I. Proc. Ap. S. Agathæ relat. in Sum. Object. Proc. Ap. S. Agathæ fol. 291. & seq.

PER OGNI CASA ; *anzi il Servo di Dio nel fondare le Case aveva pensato di prima ottenere* IL REALE PERMESSO . *Sicchè il Servo di Dio* NESSUN MOTIVO CI POTE' DARE , *e nemmeno colla sua esteriore condotta , e perciò il* TUTTO SI SUPERO' GLORIOSAMENTE , *e lo stesso Rè Nostro Signore ha orricchito la Congregazione di molte grazie , e ne ha voluto con Regale dispaccio tre Fondazioni in Colobria .*

Testis XLIV. *cit. Proc. Ap. Nuc. fol.*3075. *ter.= Con una INGIUSTISSIMA lite era stato attaccato lo Congregazione fondata dal V. Servo di Dio SENZA CHE NE LUI , NE I SUOI COMPAGNI CI AVESSERO DATA OCCASIONE , ed unitamente agivano tanto il Barone de Ciorani , quanto il Signor Maffei d'Iliceto , e tendevano entrombi o distruggere la Congregazione &c. che minacciavono lo soppressione totale dello Congregazione sopratutto con due capi principali . Il primo che il V. Servo di Dio e suoi Congregati OSSERVAVANO LA REGOLA APPROVATA DALLA FEL. ME. DI BENEDETTO XIV. ma non esecutoriato in Regno = Il secondo , che i Missionarj ovevano fatti nuovi ocquisti in comune dopo lo proibizione ad essi fotta do Corlo III. di gl. me. nell' anno* 1752. = *IL PRIMO ero vero , ed il V. Servo di Dio sò , che vigilava sopra lo detto osservanza , MA GLI AVVERSARJ NON DOVEVANO , NE' POTEVANO PIGLIAR MOTIVO DI PERSEGUITARE LA CONGREGAZIONE . IL SECONDO CAPO poi di nuovi acquisti era AFFATTO FALSO . Poichè sebbene secondo lo stessa Regola opprovata AVESSE POTUTO ogni Casa della Congregazione ACQUISTARE SINO ALLA SOMMA DI RENDITA ANNUALE DI DUCATI MILLE , E CINQUECENTO ; pure per detto Reole proibizione de' nuovi ocquisti , NE' DAL SERVO DI DIO , NE' DA SUOI COMPAGNI SI , E FATTA SINORA VERUNA SORTE DI ACQUISTO , E PERCIO' GLI AVVERSARJ NON AVEVANO NESSUN MOTIVO DATO NE' DAL VEN. SERVO DI DIO , NE' DA SUOI INDIVIDUI DI MALMENARE LA SUA CONGREGAZIONE , e tanto più , ch' Egli aveva pensato PRIMA DI FONDARE LE CASE IN REGNO DI OTTENERE IL REALE PERMESSO , come in fotti ottenne per tutte . Stimò dunque il santo Vescovo portorsi in Napoli a difendere il minacciato eccidio alla suo Congregazione ; nell' atto che andoi io con esso a parlare al fu Presidente del Sogro Regio Consiglio , questi lo ricevè con molto onore &c. Ed allora fu , che il fu Avvocato , e poi Regio Consigliere Patrizio rinunziò di parlare contro la Congregazione , ed a favore degli avversorj dicendo ad uno de' contrarj (come fu riferito dall' Avvocato Celano nel giorno appresso a Monsignore , me presente) COME VOLETE CHE IO PARLI IN UNA CAUSA CONTRO UN PRELATO COSI' ACCREDITATO in Napoli , e bene appreso da Ministri , e contro una Congregazione DE' PADRI MISSIONARJ COSI' RISPETTABILI , e quindi da ivi in poi mutò ospetto la Causa nè ne ho inteso più parlare .* Id item repetunt ceteri Testes locis ad quæ Animadversio appellat .

64 Excogitarine , darique potest , Sapientissimi Suffragatores , magis *justa* , magis que *necessaria* causa , qua V. Fundator vel invitus , ac relu-

reluctans, ne Dei opus deseruit, suorumque jura negligeret, ad dimicandum cogeretur ? Sed hisce in litibus, quas *gratis* passus est, admirabilem, ac prorsus heroicam *moderationem*, seu, ut rectius loquar, heroicam charitatem, ac adversariorum dilectionem ostendit; ceu Testes abunde deponunt, ac speciminis loco.

IX. Testis Proc. Apost. Nuc. fol. 943. ter. & seq. = *Sò, che in tutto il tempo di questa lite* (a Barone Sarnelli excitatæ) MAI LASCIO' DI PREGARE *per la Congregazione*, E PER CHI LA PERSEGUITAVA. MAI PARLO' IN DISCAPITO DEL DETTO SIGNOR BARONE, *ma tutte le volte, che ne veniva pregato di qualche cosa ove non vi era offesa di Dio* CONDISCENDEVA MOLTO VOLENTIERI, E VOLEVA, CHE SE LI FACESSERO TUTTE LE ATTENZIONI. *Sò pure di certa scienza, che il V. Servo di Dio sostenne delle gran persecuzioni* EVIDENTEMENTE INGIUSTE *da D. Antonio Canonico Maffei, e più da D. Francesco Antonio di costui Nepote cercando a tutto potere* CON IMPOSTURE *di contravenzione a Reali ordini &c. distruggere affatto la Congregazione non meno, che quella Casa sta sita nella Terra d' Iliceto fuori le mura. Si mostrò sempre serenissimo il Servo di Dio sotto tali tribolazioni, si difese con somma desterità* SANTAMENTE SENZA TOCCARE, O LEDERE ANCHE DA LONTANO LE PERSONE DI CODESTI CALUNNIATORI. *Scopertasi da Sagri Tribunali la sua innocenza non meno che de' suoi compagni per special providenza di Dio* NE RIPORTO' FAVOREVOLI, E GLORIOSI DECRETI, *con i quali* SEMPRE PIU' SI STABILI' LA NOSTRA CONGREGAZIONE. *Sò, che il Servo di Dio fra questo tempo pregò, e fece pregare con ordinare, che in tutte le Case si recitasse il* Qui habitat in Adjutorio Altissimi, *si per la Congregazione, che per li di lei persecutori*, NE' SI AVESSE SINISTRI AFFETTI CONTRO DE'MEDESIMI, NE' SI CERCASSE DELLE CALUNNIE APPOSTEGLI IL MERITATO CASTIGO, *con ricorrere ai Giudici, anzi* NON LASCIO' DI FARE TUTTO IL BENE, CHE POTEVA, SPECIALMENTE A D. FRANCESCO ANTONIO PERSECUTORE; *Siccome sò, che questi una volta* PASSANDO DE'GRAN GUAI IN NAPOLI, *chiesto dal medesimo* IL SERVO DI DIO A SOCCORRERLO, MANDO' SUBITO A TAL OGGETTO IL P. D. CARMINE FIOCCA *di sua mia in Napoli, e dopo anni* CADUTO INFERMO SI COMPIACQUE, CHE UNO DE NOSTRI PADRI FOSSE ANDATO A CONFESSARLO IN SUA CASA, ED ASSISTERLO SINO ALL' ULTIMO FIATO, *e morto che fu, come carico di debiti, che assorbivano il doppio del suo Asse ereditario*, CHE SAREBBERO RIMASTI LI SUOI FIGLI IN MEZZO DI UNA STRADA PEZZENTI, E MENDICI, ORDINO' *al P. D. Antonio Maria Tannoja* A TUTT' UOMO OCCUPARSI PER SCRAVARLI DA DEBITI, E RESTITUIRLI NEL PRIMIERO STATO, COME IN VERO RIUSCI' FELICEMENTE *con gravissimi incomodi, e discapiti di sua salute, con monacare le di lui figliuole nel Monastero di S. Chiara di Foggia, e con restare i due maschi comodi non poco di beni di fortuna.* = Idem confirmat P. Tannoja *de facto proprio* in nostro *Summ. Infor. pag.* 433. *& seq.* §. 38.

65 Sic etiam Testis XXII, *ejusdem Proc. Apost. Nuc.* post lites relatas in *Summ. Object. pag.* 2. *in fin. & seq.* prosequitur *Proc. Ap. Nuc. fol.* 1267. eas tulisse Dei Famulum *con invitta pazienza, rassegnazione, egualità di animo con giungere* A FAR FARE PUBBLICHE PREGHIERE IN CORO DA SUOI INDIVIDUI PER I CONTRADITTORI, E CALUNNIATORI.

Testis denique XXXVII, *ejusdem Proc.* post litium narrationem, quæ legitur *in Summ. Object, pag.* 3. §. 5. *& seqq.* addit (Proc. Apost. Nuc. fol. 2443.) *Nondimeno sò per certa scienza, ch'Egli sopportò tutto allegramente con eguaglianza imperturbabile di spirito, e con allegrezza ajutandosi sempre coll'orazione, colla preghiera, e colla rassegnazione al santo Divino volere,* E TRATTANDO SEMPRE CON DOLCEZZA, ED AFFABILITA' I SUOI AVVERSARJ; *onde* SI VIDDERO POI I SUOI STESSI NEMICI RICONCILIARSI CON ESSO LUI.

66 Sed & *alterum demonstrandum est*, addit Animadversio §. 19. *Ven. Virum ut primum in uno, alterove loco sui Instituti domum fundare cogitabat, ab iis non declinasse regulis, quæ prudentia duce servandæ erant ne a cœpto desistere cogeretur, neve immaturo consilio turbas, quæ scandala gignunt atque peccata, in se, suosque concitaret.* Sed nil magis in actis commendatum legitur, quam exquisita V. Ligorii Prudentia in novis Domorum Fundationibus aggrediendis (*Summar. num.* 20. de Prudentia, & passim Testes super *art.* 233.) Unum demonstrandum restat, quod *iis in eventibus* dumtaxat, quorum Animadversio meminit ab ejusdem prudentiæ regulis Dei Famulus non declinaverit. Quum enim inferni hostis mos sit, omnem movere lapidem, ne Apostolici Viri e suis faucibus animas eripiant, hinc si novas Ordinum institutiones non valuit, eorum saltem *propagationem* impedire conatur. Qua de re S. Theresia *Virorum, ac Mulierum Monasteria ædificavit adversantibus plerumque, ac contradicentibus Principibus, & Potestatibus Seculi* (*a*) S. Josephus Calasantius tam acerba, & adversa pertulit post sui Ordinis institutionem, *ut vineam a se tanta labore, ac studio plantatam &c. DISSIPATAM jam, atque a singulari fero PENE EXTERMINATAM conspexit* (*b*). Ut tandem de ceteris sileam, S. Ignatius Lojola dum Romæ suæ Societatis Domum fundabat *animi altitudinem ostendit IN ACERBISSIMIS vicilu cujusdam INJURIIS perferendis. Namque is ut nostros in proximam sibi domum immigrasse cognovit, cum Ignatium, sociosque, ut ALII MULTI, SINE CAUSA PESSIME ODISSET &c. variis artibus patientiam hominis exercere constituit . . . Cum hæc maxime ageret vicinus ultro IGNATIUM, AC SOCIOS TOTA URBE instituit CRIMINARI &c. CUPIDISSIMOS, qui in alieno solo non contenti male parta ingenti pecunia domibusque per falsam religionem occupatis, possessiones in dies continuare, seque ipsum patriis ædibus pene per vim exturbare contenderet* (*c*).

67 Pari

(*a*) Verba sunt ss. me. Gregorii XV. in Bulla Canoniz. apud Fontanin. pag. 307.

(*b*) Uti narrat ss. me. Clemens XIII. in Bulla Canoniz. pag. 388.

(*c*) Uti refert Maffejus in Vita S. Ignatii lib. 3. cap. 9.

67 Pari quoque arte invidus Cacodæmon novæ hujusce Missionariorum Congregationis propagationem impedire, ac V. Fundatoris Ligorii patientiam defatigare conatus est. Propterea Animadversor scribit §. 19. = *audio ipsum ambitionis, atque rerum temporalium cupiditatis fuisse insimulatum; audio minas de evertenda fundata Domo; audio vel Ecclesiæ usum ei, sociisque interdicium.* Sed ab ipsis Testibus, a quibus hæc Animadversor audit, audimus item hujusmodi turbas in Nucerina fundanda domo adversus innocentem Alphonsum excitatas non ab ejus immaturo consilio, vel rerum temporalium cupiditate duxisse originem, sed a prava potius cupiditate quorumdam hominum, qui pium Legatum a defuncto Viro, Alphonso suisque relictum concedere renuebant; Audimus etiam V. Virum nulla rerum cupiditate ductum ad compescendas turbas legatum heroica liberalitate abdicasse, ipsosque æmulos in sui amorem, ac Instituti obsequium adduxisse.

Et sane Testis XXII. *Proc. Apost. Nuc.* hujusce persecutionis causam aperte fatetur in ipsomet *Summario Objectionali* (*pag.* 3. *num.* 3., & 4.) ibi = *Nella fondazione di questa Casa di S. Michele* (Nuceriæ) *si mossero alcuni malevoli ora defonti a contrariare la fondazione* A CAGIONE DI UNA PORZIONE DI BENI LASCIATI DA UN PIO DEFONTO PER ALIMENTO DEGL' INDIVIDUI; Attamen V. Alphonsi prudentiam vere eximiam, vereque heroicam probat, addens = *Ma il Servo di Dio confidato nell' onnipotenza del suo Signore con animo generoso* RIFIUTO' IL DETTO APPANNAGGIO, *e così quietò i Parenti contrarj del medesimo defonto, e così si quietò la turba de' malevoli da essi lasciati, che arrivarono a minacciare di voler metter fuoco a questa Casa senza colpa del Servo di Dio, e suoi Compagni. Arrivò ancora' Egli colla sua invitta pazienza, civiltà, carità, e prudenza a riconciliarsi gli animi di quesii Emoli, che addivennero li suoi più familiari amici, e veneratori in tutto il tempo della sua vita.*

Testis XXVIII. *ejusdem Processus fol.* 1538. *ter. & seq.* ita eventum enarrat = *Il nostro V. Servo di Dio patì molte persecuzioni nel principio della Fondazione di questa Congregazione, e sopratutto nella Fondazione di questa Casa di S. Michele ritrovandomi io di locazione ne Ciorani, dove allora ancora dimorava il Servo di Dio, ascoltai la persecuzione suscitatale dal Clero di questa Città di Nocera, il cui capo fu il quondam Rettore Curato della Chiesa Parrocchiale di S. Felice D. Domenico di Majo, ma tutto per invidia, e motivo d'interesse per una piccola Massaria donata al nostro V. Servo di Dio* PER VITTO, E MANTENIMENTO DEGLI INDIVIDUI *di questa predetta Casa dal fu D. Francesco Contaldo anche fu Rettore Curato di d. Chiesa Parrocchiale di S. Felice.* INTESI IO COLLE PROPRIE ORECCHIE; *che il predetto Servo di Dio ciò udendo* PROTESTANDOSI, CHE NON VOLEVA LITI, E DISSIDJ *fece avvisato i Padri, che stavano per la novella Fondazione di detta Casa, che se ne fossero ritornati nell'anzidetta Casa de' Ciorani colla pace di Dio,* ED AVESSERO RINUNCIATO LA DETTA MASSERIA. *Ma poi lode a Dio intesi, che colla* RINUNCIA DI QUESTA SI CALMARONO LE COSE, *venne la pace,* SI FONDO' LA CASA, *ed il predetto fu Rettore di Majo si ri-*

riconciliò col Servo di Dio, ed ammirando LA PAZIENZA SUA *nel sopportare tante calunnie sparse contro i suoi Individui, e se medesimo FU d'indi in poi* AMICISSIMO, E CONFIDENTE DEL DETTO SERVO DI DIO.

Id etiam repetit Testis XLIII. *ejusdem Processus fol.*2889. ubi post narratam persecutionem concludit; AMMIRANDO LI STESSI MALEVOLI *la bontà, pazienza, dolcezza, innocenza, e carità del Servo di Dio, e de'suoi Compagni si arrestarono da passi falsi sin ora dati*, CESSARONO DALL'IMPEGNO *contrario*, E FECERO TUTTI A GARA DI CONCORRERE *all'opera di Dio, e benchè fossero stati li detti Padri spogliati della sopraddetta Eredità del predetto Signor Rettore Contaldi, pure FIDATI i medesimi Padri col Servo di Dio* NELLA DIVINA PROVIDENZA *seguitarono la Fabrica di questa Casa* SENZA VERUN UMANO APPOGGIO, *o umana entrata, ed è addivenuta questa Casa di S. Michele la* PIU' MAGNIFICA, LA PIU' VASTA, E LA PIU' BELLA *delle altre della d. Congregazione. Mi ricordo io* FARE A GARA GLI UOMINI, E DONNE *di ogni ceto, e condizione a carreggiar pietre, ed altri materiali per la Fabrica, ed i Muratori* GRATIS FATICARE *per veder presto compita la Chiesa, e l'abitazione per i Padri.* I STESSI MALEVOLI *poi, ora tutti passati all' Eternità, conosciuta* LA VERITA', E LA SANTITA' *del Servo di Dio* SPONTANEAMENTE SI RICONCILIARONO *col medesimo, addivennero* I SUO PIU' CONFIDENTI AMICI, *onorarono la sua virtù, e tennero* UN ALTO CONCETTO DEL DETTO SERVO DI DIO *mentre visse, secondo io ne sono Testimonio oculare.* His cohaerent alii quamplurimi Testes (*a*).

68 A Nuceriæ Domus fundatione ad aliam gressum faciens ornatissimus Censor, quam V. Alphonsus ad ruricularum salutem aggressus fuerat in quadam Villa, quam vulgo nuncupant *de Schiavi*, pro sua ingenuitate, ac sapientia, *non me commovet*, inquit, *quod refert Testis I. Proc. Apost. S. Agathæ in quella* (fundatione) *della Villa, che poi dimise fu attaccato &c. dai malevoli ch'esso, e li suoi si godevano una donnaccia &c.* PERVERTITA LA DONNA *attestò questo anche in giudizio.* Merito quidem sagacissimus Vir hacce calumnia haud se commotum fatetur, quia, ut addit cit. §. 19. in fin. INIQUUM EST ID VEL LEVITER SUSPICARI, *ipsaque improba fœmina Dei punitionem non effugit, calumniamque detexit.* Nam ut idem Testis pergit (*fol.* 563. *exav. cit.*) *Iddio alla Donnaccia, come mi attestò il medesimo Arciprete le rese* INVERMINITA LA LINGUA, *e tale, che non fu* PIU' CAPACE DI SACRAMENTO, *ancorchè la miserabile* SI RIVOCASSE CON TUTTI *dell asserita impostura.* Iniquum item est vel leviter id suspicari de sancto illo viro, quem *baptismalis Innocentiæ* stolam candidam, uti acceperat, Creatori suo reddidisse omnes Confessarii testantur *Sum. Infor. num.*17. *pag.* 388. *& seq.*

69 Verum quum Dei Famulus domum illam Villulæ *Captivorum* deseruerit, Animadversio veretur §. *cit.* quod non satis prudens fuerit in aggrediendo, nec cogitaverit num ei vires suppeterent ad perficien-

E dum,

(*a*) Proc. Apost. Nuc. fol. 378. 2158. 2234. 2251. ter. & seq., 2573. ter. 1539. alibique passim.

dum, sed perperam. Constat enim eà ipsa prudentia, qua aggressus fuit opus, eadem, immutatis circumstantiis dimisisse. Sed præstat ad id audire Testem XXXII. *Processus Apost. Nucerini, qui fol.* 1920. *ter. & seq.* ita eventum enarrat. *Sò bene, che il nostro Ven. Servo di Dio Fondatore Monsig. de Liguori dovè soffrire varie contradizzioni, ed ostacoli nella Fondazione sopra tutto della Casa eretta nella Villa de' Schiavi Diocesi di Cajazzo. Imperocchè si suscitò contro il Servo di Dio, e la sua Congregazione tanto DA' PARENTI DEL PIO DEFONTO, IL QUALE CON SUA DONAZIONE AVEVA FATTO UN PIO LEGATO PER LE SANTE MISSIONI per i Paesi sopratutto abbandonati di spirituali ajuti IN QUELLE CONTRADE, e di altri MALEVOLI UNITI CON ESSI, a cui dispiaceva PER LORO FINI PRIVATI, ed interesse la fondazione di quella Casa di Missionarj, la quale era QUASI GIA' RIDOTTA A PERFEZZIONE, temero ricorso al loro Padrone per dismettere quella Fondazione, ed arrivarono anche a MINACCIARE DI VITA i nostri Padri Fondatori per così spaventarli, e farli lasciare detta Fondazione; onde il Ven. Servo di Dio avendo ciò inteso, pro bono pacis, E PER NON VEDERE I SUOI ESPOSTI A QUALCHE GRAVE PERICOLO previo MATURO CONSIGLIO DEL FU MONSIGNOR FALCOJA Vescovo di Castellamare di Stabbia, ordinò a' suoi, che avessero abbandonato quella Casa, e si fossero ritirati in altre Case della Congregazione. Anzi essendo io andato colà a missionare dopo più anni in quella Terra* SENTII COLLE PROPRIE ORECCHIE *le predette contrarietà* SENZA VERUNA CAUSA DATANE DAL VEN. SERVO DI DIO, NE DA' SUOI COMPAGNI, *anzi parlavano, e si ricordavano* CON TRASPORTI DI LODE, E DI STIMA DELLE GLORIOSE FATIGHE FATTE A PRO DELLE ANIME DI QUELLA POPOLAZIONE, *ed altri Casali vicini dal nostro Servo di Dio, e suoi Compagni,* DOLENDOSI DI AVER PERDUTO TANTO BENE *spirituale* PER CAGIONE ASTIOSA DI POCHI MALEVOLI, *de' quali* MI RACCONTARONO, CHE DIO *per giusto castigo per tanto bene perduto* NE AVEVA QUASI TUTTI CASTIGATI, *e coll' estinzione di qualche Famiglia contraria alla detta opera, che erano tutti trapassati all'altra vita.*

Cohæret etiam Testis XXII. ejusdem *Proc. fol.* 1267. ibi = *Arrivò anche a lasciare la Fondazione della Casa della Villa de' Schiavi Diocesi di Cajazzo, PER NON VEDERE OFFESO PIU' IL SUO DIO CON TANTI SPERGIURJ, E TESTIMONIANZE FALSE, CONTUMELIE, IRRISIONI, E BESTEMMIE contro la sua persona, e de' suoi Compagni, E TUTTO FECE COL CONSIGLIO DEL FU MONSIG. FALCOJA Vescovo di Stabbia, CONTENTO BENE DI NON ESSERE VOLONTA' DI DIO DI SUSSISTERE QUELLA CASA COLLE OFFESE DEL SUO SIGNORE ec. Fra poco spazio di tempo* FURONO PUNITI QUEI CONTRADITTORI, *che arrivarono anche a* MINACCIARE DI VITA *il Servo di Dio, e Compagni,* CHI CON MORTE ACCELLERATA, CHI CON POVERTA', *ed anche* COLLA DESTRUZZIONE DELLA FAMIGLIA, *ed i loro* SUCCESSORI PIANGONO ANCORA LA LORO DISGRAZIA *nell' aver perduto tanto bene, cioè l'ajuto spirituale dell'Individui del Servo di Dio.*

Aper-

70 Aperte ergo liquet eximia Ven. Alphonsi Prudentia in opere aggrediendo. Nam pius defunctus Vir *con sua donazione aveva fatto un pio Legato per le sante Missioni per i Paesi sopratutto abbandonati di spirituali ajuti in quelle Contrade*; vires ita sibi suppetebant ad perficiendum, ut *quella Casa di Missionarj era quasi già RIDOTTA A PERFEZZIONE*. Ejus autem dimittendæ consilium haud causam repetiit ab immatura operis aggressione, sed ab iniqua machinatione illorum, qui legatum persolvere debebant, scilicet *de' Parenti del pio defonto, e de'malevoli uniti con essi, a cui dispiaceva* PER LORO FINI PRIVATI, ED INTERESSE *la fondazione*, quique *arrivarono anche a* MINACCIARE DI VITA *i PP. Fondatori*. Prudenti ergo ratione Ven. Vir Domum illam, licet jam pene perfectam, deseruit *per non vedere i suoi esposti a qualche grave pericolo*; quemadmodum de Christo Domino observat Chrysost. hom. 66. alias 65. in Jo. = *Cum odio haberent eum, & ita odio haberent, ut occiderent*, SUPERFLUUM ERAT PERSISTERE *renitentibus illis*: deseruit *per non vedere offeso più il suo Dio con tanti spergiuri, e testimonianze false, contumelie, irrisioni, e bestemmie*; deseruit quia novit *non esser volontà di Dio di sussistere quella Casa coll' offese del suo Signore*; deseruit, sed *tutto fece col consiglio del fu Monsig. Falcoja Vescovo di Stabbia*. Libere dicam: imprudens fuisset, nisi suis jussisset, *che avessero abbandonato quella Casa, e si fossero ritirati in altre Case*. Egisset enim contra Christi mandatum Apostolis, aliisque Evangelicis Viris datum *Lucæ* 5. *ibi* = *Misit illos prædicare &c., & ait ad illos . . . quicumque non receperint Vos EXEUNTES DE CIVITATE ILLA ETIAM PULVEREM PEDUM VESTRORUM EXCUTITE in testimonium supra illos*. Quare ipse Deus Famuli sui Prudentiam cohonestavit; quippe malignantes debita pœna multavit, vel penitus exterminavit. Eorum vero filii Parentum peccata portantes spiritualem perniciem adhuc amare plorant.

71 Quem hactenus prudentem in fundando, & propagando Instituto eumdem æque prudentem in sua Congregatione regenda prosequamur. Tantum enim abest, ut imprudentiæ nævo notandus sit Alphonsus propterea quod ex sodalibus quidam vel in Theologicis sententiis, vel in regiminis ratione aliquando eidem adversaretur (*Animad. §. 20.*) ut potius protervi Sodalis audacia, ac Ven. Fundatoris immerito lacessiti Prudentia ex ipso eventu apertissime pateat. Adeius namque Prudentiam probandam Testis factum enarrat (*Proc. Ord. Nuc. fol. 1931. exadv. cit.*) *Più volte un Sacerdote zelante della Congregazione contrariavalo o nelle sue dottrine, o sentenze di Teologia morale, o per altri punti regolari appartenenti al buon governo della Congregazione*; *Egli* CON PRUDENZA EROICA *lo sentiva, e* CON SOMMA PAZIENZA SOPPORTAVA TUTTO *senza punto dimostrare, o dispiacere, o impazienza di tutto quello, che gli veniva detto, e* MOLTO AMAVA QUESTO PADRE *Sacerdote SINO A CONSIGLIARSI CON LUI, di che io più volte ne fui testimonio di vista, in modo che siccome* RESTAVO EDIFICATO DALLA VIRTU' DEL SERVO DI DIO, *così scandalizzato dall'indiscretezza di quel Padre*.

72 Res per se clara est, nec ulla indiget explanatione. Ideo enim Presbyter ille subditus Præsidem suum petulanter vexabat, quia *indiscreto*

zelo ductus ab eo expetiisset, ut vel minimos quosque Regulares defectus *severa* reprehensione redarguisset. At Dei Famulus ille non erat, ut Animadversio metuit §. 22. *qui nimio fortasse zelo certans pro Reguluri observantia ultra debitos fines processerit*. Nam ipsemet Vicarium suum monuit quod in moderandis alumnis regularis disciplinæ observantia ita zelanda est, ut in nimium rigorem non sit excedendum = *bisogna esser geloso, scrisse una volta al P. Villani, in sostenere l'osservanza delle Costituzioni, ma non bisogna esser tale, che si dia nell'estremo vizioso &c.* (*Proc. Ord. S. Agath. fol.* 1207.) Quamobrem S. Franciscus Salesius, cujus lenitatis spiritum Alphonsus hauserat, ajebat, se *experientia jamdudum comprobasse* EX LENITATE MAJOREM *semper emergere* UTILITATEM, *& viam hanc* MELIOREM, *facilioremque esse*, ceu refert Benedictus XIV (*a*). Imprudenter ergo unus sodalis ille Præsidem suum redarguebat, qui Congregationem tam exquisita Prudentia regebat, ut de aureo suo gubernio universi, singulique sodales apprime contenti mò pacis, & unitatis spiritu ducebantur (*b*). Quoniam vero Ven. ipse Alphonsus, etsi doctrina nemini secundus, Magistri tamen personam nec cum ipsis inferioribus induebat, ita ut sententiæ suæ haud tenax vinci magis, quam vincere exoptaret, imo tam industrie soleret sermonem dirigere, ut quod sapienter dicere voluisset, ab aliis dici satageret (*c*), hinc in relato etiam eventu heroicam humilitatem, heroicamque Prudentiam ostendit, subditum in Theologicis Sententiis oppositorem sustinens, *senza punto dimostrare o dispiacere, o impazienza di tutto quello, che gli veniva detto, e molto amava questo Padre Sacerdote, sino a consigliarsi con lui*; Quamobrem quum illud heroicæ virtutis sit, ut spectatorem in sui trahat admirationem, Testis ipse fatetur, quod *siccome restavo edificato della virtù del Servo di Dio, così scandalizzato dall'indiscretezza di quel Padre*.

73 In Prudentiam peccasse Alphonsum Animadversio veretur §. 20. propterea quod *Concionatori jussit, ut concionem abrumperet, & e suggestu descenderet, eumque per triduum a faciendo sacro suspendit, ac non alia fuit tanta indignationis causa nisi elegans & perpolitus stylus, quo ille in oratione utebatur*. Sed si facti seriem tantisper audiamus, heroica Viri Prudentia summis laudibus commendanda occurrit. *Aveva a sagrilegio* inquit Testis I. *Process. Apost. S. Agathæ* (*d*), *il predicare ampolloso di taluni, chiamava questi tali inimici di Gesù Cristo, e traditori della divina parola. Giovanetto il nostro P. D. Alessandro di Meo* SPAZIAVASI *in giorno predicando di Maria SSma sull'onore ricevuto dalle* SIBILLE, *e dagli* ARGONAUTI, *e simili. A tempo entra in Coro il Servo di Dio, e ci ero io presente, se non fu preso da una colica si stimò miracolo. Credette la predica* NON UN ONORE PER LA VERGINE, MA UN POSITIVO DISGUSTO. *Non potendolo più soffrire gli fè intimare di spezzare la predica, e balarsene dalla Cattedra, ed oltre ad una pe-*

(*a*) De Canonia. lib. 3. cap. 41. num. 4. circ. fin.

(*b*) Ut in Sum. Inform. tit. de Prud. locis citatis in *nostra Informatione pag.* 118. §. 406. *& seq.*

(*c*) Sum. Inform. tit. de Humil. & in Exposit. Virtut. pag. 138. §. 286.

(*d*) Sum. Informat. pag. 432. §. 372. animadv. cit.

pesante correzzione per tre giorni lo pose in silenzio, e privollo della Messa. FU QUESTA UNA SCUOLA *per tutti noi giòvani.*

74 Egregie quidem prudenterque ad adolescentis illius emendationem, & ad aliorum exemplum. Non eleganti enim, & perpolito stylo usus ille fuit, sed inapposita, & peregrina eruditione; utpote qui Mariæ laudes exponens dissernit *sull'onore ricevuto dalle Sibille, e dagli Argonauti.* Quid ineptius afferri poterat in concione habita ad populum, ad rudes fœminas, rurioulasque, quemadmodum erat illa, quam Nuceriæ Juvenis Missionarius instituebat? *Il Popolo* scribit eloquentissimus Orator Muratorius (*a*) *è composto per lo più d'ignoranti, se voi gittate a questo Popolo* DOTTRINE, E RIFLESSIONI ASTRUSE, *e vi valete di parole, e frasi lontane dal comun intendimento, che profitto sperate da Gente, che non arriva ad imendervi? Perciò non sarà mai secondo le Regole; e secondo LA VERA ELOQUENZA il costume di coloro, che in vece di confarsi col fievole intelletto di tanti suoi Uditori, sembra, che studino di farsi capire da soli Dotti, quasi che si vergognino di farsi intendere anche dalla povera Gente, la quale non ha minor diritto alla parola di Dio, che li Sapienti.* Et Benedictus XIV. Concionatores ita monet (*b*). *Ne labor irritus sit earum rerum similitudines adhibeant, quæ Auditorum captui accommodatæ videantur. Sibi ante oculos ponant Salvatoris exemplum, qui coram Populi multitudine verba faciens parabolis utebatur, & sine parabolis non loquebatur eis.*

75 Quemadmodum vero Romæ Philippum Nerium, ita Neapoli Deus Alphonsum dedit, qui verbi Dei prædicationem promoveret, non in *sublimitate sermonis, nec in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis*, juxta Apostoli monitum *ad Cor.* 1. 2., qui protestabatur *Non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc Crucifixum.* Et sane de S. Philippo Nerio scribit Baccius (*c*). *Rerum omnium opificem in Urbe Roma per Servum suum Philippum novum quemdam ac peculiarem Verbi Dei enunciandi excitasse modum hoc est* POPULAREM, *& quotidianum.* Et num. 6. *Eos vero, qui ad hujusmodi munus admittebantur voluit a subtilium rerum quæstionibus abstinere, ac themata proponere popularia ad cujuscumque captum facillime accommodata &c. Quod si aliquando audiisset proponi argumenta nimis difficilia, vel eos nimis compte ornateque dicere, utpote qui non tantum auctoritatem, verum etiam apud suos retinebat imperium, ut* MOX E SUGGESTU DESCENDERENT IMPERABAT.

76 Quod Philippo licebat, nonne licebat Alphonso? Inter Canonizatum enim, & Canonizandum nulla distinctio est; uti apposite docet Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 41, *num.* 19. Imo vero dicam, si Philippo pro auctoritate, & imperio, quo inter suos pollebat, *semper* imperare licebat oratoribus ut abrupta concione e suggestu descenderent cum compte ornateque dicebant; cur non licuit Alphonso qui pari auctoritate, & imperio inter suos pollebat, ut id *semel* imperaret Oratori qui non compta duntaxat oratione, sed *peregrina, & inapposita* eru-

(*a*) In Opusculo inscript. *Eloquenza Popolare.*

(*b*) Bened. XIV. Institut. Eccles. 27. nu. 16.

(*c*) Baccius in vita S. Philippi cap. 19. numer. 5. 4.

eruditione de Mariæ gloria dicebat? Si licebat Philippo in Alma Urbe Roma, quæ eruditis, scientiisque excultis auditoribus abundat, cur non licuit Alphonso in Ecclesia sui Collegii extra muros Nuceriæ siti, ad quam ruriculæ imperitæque fœminæ plerumque confluunt? *Oh volesse Dio*, opportune hic pro sua Causa exclamat ipse Ligorius (a) *oh volesse Dio, che tutti i Superiori facessero quel che scrive di S. Filippo Neri l'Autor della sua vita lib.1. cap.19. num.6. Comandò il Santo a coloro, che raggionavano, che non entrassero in materie scolastiche ec. quando sentiva toccare cose troppo sottili, o curiose li* FACEVA SCENDERE DALLA SEDIA, *ancorchè fossero stati al mezzo del Sermone*.

77 Sed hic Alphonsi zelus vel ipsum egregium Animadversorem in sui traxit admirationem, & laudem. Haud enim potuit, quin scriberet §.21. = *Equidem optandum, ut qui sacris Missionibus animas Deo lucrifacere student eo utantur stylo, qui divino convenit eloquio, nec nomen sibi aveant conciliare &c. Hinc NUMQUAM SATIS LAUDANDUS EST V. DEI SERVUS, qui hanc methodum voluit servari a suis, & ut ab aliis servaretur vehementer concupivit, quod ut obtineret librum inscripsit, evulgavitque* de Concionatorum Rethorica =. Neque vero ex allato eventu illud sequitur, quod Ven. Vir *quemlibet eloquentiæ flosculum, & politioris styli ornamentum a sacris concionibus* voluerit eliminatum. Non enim hoc nomine suum redarguit Alumnum, sed quia, uti dicebamus, *spaziavasi sull'onore ricevuto dalle Sibille, e dagli Argonauti*. Quamquam, si eloquentiæ flosculos, & politiorem stylum a sacris Missionibus eliminatum voluisset, quid inde? Quærebat ille animas, non inanem sui gloriam, dicere solitus: *Se il Popolo basso non mi capisce a che ragionarlo in Chiesa? Non voleva periodi lunghi, ma incisi, e chi giunge in mezzo alla predica capisca di che materia si parla. Non voleva scelterza di parole, maggiormente se ASTRUSE*. Perchè si ha da dire dorso, *diceva*, e non spalla? perchè vestigie, e non pedate? perchè maggione, e non Casa? (b) Nonne hoc ipsum præceptum Apostoli est, qui 1. *Cor.* 14. 9. scribit = *Nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes*. Nonne S. Thomas Aquinas docebat, quod *tam apertus debet esse sermo docentis, ut ab intelligentia sua nullos quamvis imperitos excludat?* (c) Nonne idipsum S. Vincentius a Paulo suis Alumnis strictè præcipiebat, *ed a questo proposito solea portare l'esempio di GESU' CRISTO, il quale benchè avesse potuto spiegare i Misteri Divini con concetti proporzionati alla loro sublimità, essendo Egli la Sapienza dell'eterno Padre, si era nondimeno servito di* TERMINI, E SIMILITUDINI MOLTO COMUNI *per accommodarsi alla capacità del Popolo, e lasciare a noi il VERO MODELLO di spiegare la parola di Dio* (d).

78 Non hic vero Animadversioni finis; Redarguit enim illa (cit. §.21.) V. Ligorium, quod *invitato in Napoli a voler fare un sermone familiare in una rispettabile Congregazione di Missionarj &c. entrò ancora circa lo stile, che in qualcheduno si vedeva adulterato in quella*

(a) Ven. Ligorius in sua Epistola sulla Predicazione Apostolica con semplicità §. 5.
(b) Sum. Informat. pag.432. §.371.
(c) Auctor vitæ S. Thomæ lib.3. cap. 5.
(d) Vita di S. Vincenzo de Paoli cap.XI.

quella Congregazione, e da tanti, come diceva, si cercava imitare un certo famoso Oratore, ed accendendosi di zelo incaminciò ad inveire contro questo disordine, e tra l' altro disse: Io mi contento, che N. N. stia in Purgatorio sino al giorno del Giudizio per questo stile, che adottò nelle sue orazioni Panegiriche.

79 Ex hujusmodi narratione primum objicitur damnandam non esse in concionibus eloquentiam, quia *eloquentia, stylus, figuræ vim addunt orationi*; Neque id Ligorius negat, qui in sua Epistola typis impressa ad Regularem amicum ita scribit (*a*), *l'ordine è sempre necessario in tutti i sermoni. Anche* E' NECESSARIA L'ARTE ORATORIA *usando quando bisogna ancora e* TROPI, *e* FIGURE; *e perciò V.R. avrà osservato, che io nell'opera mentovata degli Esercizj a Preti parlando nella Terza parte del modo di predicare nelle Missioni, per istruzzione de nostri Giovani vi ho posto un* SUCCOSO RISTRETTO DELLA RETTORICA. *Ma benanche nell* ELOQUENZA POPOLARE (dice il Muratori) SI ACCORDANO I PRECETTI DELLA RETTORICA, *purchè servano al Predicatore per muovere gli ascoltanti, non a* LODARLO, E RIEMPIRLO DI VENTO, *ma a far essi vita Cristiana.* DEESI *bene* USARSI L'ARTE ORATORIA *soggiunge il Muratori; ma* SENZA FARLA CONOSCERE, & prius §.4. *Non si nega, che* IN TUTTE LE PREDICHE DOBBIAMO AVVALERCI DELLA RETTORICA *ma quale, dimando, è il fine principale, che predicando dobbiamo avere nell' usar l' arte oratoria? Certamente egli non è altro, che di persuadere, e muovere il popolo a mettere in esecuzione quel che noi predichiamo* = In Encyclica etiam, quam ad suos alumnos Episcopus misit anno 1773. *Proc. Ord. S. Agathæ fol.* 1180. *exadv. cit.* ita scripsit = *Ognuno si levi da testa quel* FUMO MONDANO DI VOLER COMPARIRE *come gli altri, e meglio degli altri* SINO NEL PREDICARE LA PAROLA DI DIO. *Non voglio affatto il predicare polito con periodi, e parole scelte, che sono la peste della Predica* (*b*), *di questa maniera si perderebbe a poco a poco* LO STILE, FAMILIARE, E SEMPLICE, *col quale le nostre Missioni* HAN FATTO *per divina misericordia* PRODIGJ DI CONVERSIONI *di anime &c. anche ne discorsi di qualche Santo bisogna servirsi dello stile familiare, e semplice in lodare le virtù del Santo, e poi ricavarne a proposito delle riflessioni Morali utili al profitto degli Uditori; ma comporre, e recitare il sermone con semplicità di stile senza tuono, e parole gonfie, e ricercate.* DOBBIAMO PREDICARE GESU' CRISTO CROCIFISSO NON GIA' NOI STESSI; LA SUA GLORIA, NON LA NOSTRA VANITA'.

80 Quid clarius ab ipso met Ligorii ore didicimus, quam non eum a concionibus eleminatam voluisse eloquentiam, figurasque Rethoricas, sed potius damnasse Oratorem, qui iisdem utitur, non ad movendos Auditorum affectus (quod unum concio spectare debet) sed ad incitandum populum *a lodarlo, e riempirlo di vento?* atque id ipsum dam-

(*a*) Lettera I. ad un Religioso amico del modo di predicare all' Apostolica, quæ prostat post opus cui tit. Sermoni &c. per tutte le Domeniche dell'Anno §.35.

(*b*) Ipsismet verbis utitur S. Franciscus Salesius *Lett. l. Tom. 1. cap. 5*, ibi: *I periodi lunghi, parole polite, gesti affettati, e simili sono peste della Predica.*

damnat etiam Angelicus *Opusc. Cap.* 19, ibi = *Qui eloquentiæ principaliter studet, homines non intendit inducere ad imitationem eorum, quæ dicit, sed dicentis* = Perbelle item scribit doctus Natalis Alexander commentans verba Apostoli 1. *Cor.* 2. 1. *Veni non in sublimitate sermonis*, ibi = *Quid mirum si nullum fructum faciunt plerique, qui prædicationem* IN ELOQUENTIÆ SECULARIS ARTIFICIO, IN PERIODORUM COMMENSURATIONE, IN VERBORUM LENOCINIIS, *humanæque rationis excursibus totum collocant?* EVANGELIUM NON DOCENT, SED INVENTA SUA. JESUM CRUCIFIXUM NESCIUNT, *Academicos Oratores lubentius sibi proponunt imitandos, quam Apostolos, & apostolicos viros &c.* TIMEAT (Concionator) NE *superbia sua gloriæ humanæ, plaususque captatione*, AC OSTENTATIONE ELOQUENTIÆ DEI OPUS IMPEDIAT. *Quo major ejus humilitas, quo minor in mediis humanis fiducia, minor eloquentiæ secularis affectatio, eo major spiritui, & virtuti Dei ad conversionem animarum locus datur.*

81 Nil ergo mirum si V. Alphonsus in familiari sermone habito Neapoli ad Missionarios *entrò ancora circa lo stile, che* IN QUALCHEDUNO SI VEDEVA ADULTERATO IN QUELLA CONGREGAZIONE, *e che da tutti si cercava imitare un certo famoso Oratore, ed accendendosi di zelo tra l'altro disse: Io mi contento, che N. N. stia in Purgatorio sino al giorno del Giudizio per questo stile.* Ex contextu patet accitum fuisse Dei Famulum ad habendum familiarem sermonem *in una rispettabile Congregazione de Missionarj*; patet ergo prius illorum Præsidem exorasse Ligorium, ut verba faceret *circa lo stile, che si vedeva adulterato in quella Congregazione*: Si adulteratus, ergo contra Regulam illius Congregationis, quæ ab illi simplicitatem præcipiebat; Quum vero *habeat ipsa legis mutatio, quantum in se est, detrimentum quodlam communis salutis &c. in [illegible] quod ea, quæ contra comunem consuetudinem fiunt, etiam si sint meliora de se,* GRAVIORA *videntur*, ceu docet Angelicus 1,2. *quæs.* 97. *art.* 2. *in corp.* Ergo nimis castigate locutus Alphonsus fuit, cum dixit, qui primus inter sodales stylum adulteraverat dixit. *Mi contento, che stia in Purgatorio sino al giorno del giudizio per questo stile.*

82 Et sane quid aliud sonat *si vedeva adulterato*, nisi quod stilum simplicem olim ea in Congregatione ad spiritualem fructum ex regula institutum conversum fuisse in adulterinum fœtum humanæ laudis? Hinc S. Gregorius commentans illud Apostoli 2. *Cor.* 2. 17. *Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei* = ita scribit (Mor. l. lib. 2. cap. 17.) = *adulterari verbum Dei est ex eo non spirituales fructus, sed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ.* Qui ergo verbum Dei per se vivum, & efficax eloquentiæ fuco adulterans spiritualem fructum non quærit, nonne saltem erit *in Purgatorio sino al giorno del Giudizio?* Horrendum est illud Ezech. 3. 18. = *Si dicente me impio impium morte morieris non annuntiaveris ei . . ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram* = Adulterare autem calamistris ac seculari eloquentia verbum Dei, itaut illotæ, ac pauperes illud non percipiant, idem est ac illis non annuntiare. Unde S. Bernardus exclamat apud Ugon. Card. in Luc. 10. *Venient, venient ante Tribunal Viventis, ubi erit Pauperum accusatio, quorum vixere stipendiis, nec diluere peccata.* Finem tandem im-

po-

ponam cum docto Cornelio a Lapide qui in *Luc.* 6. 26. non dicit de adulteraute verbum Dei, *mi contento, che stia in Purgatorio sino al giorno del Giudizio*, sed uncialibus litteris affirmat, quod = *Prædicator, qui plausum quærit, non conversionem Populi*, HIC DAMNABITUR, *tum quia prædicationis officio ad laudem non Dei, sed suam abusus est, tum quia salutem tot animarum sibi creditam impedivit, & avertit.*

83 De Prudentia, qua Dei Famulus Congregationem regebat Animadversio iterum sermonem instituens (§. 22.) eum *nimio fortasse zelo pro Regulari observantia* certasse authumat, quia tyronem quemdam e Congregatione dimisit *per certi difetti di poco notabile peso, ma pregiudizievoli all' osservanza di allora*; nec non alterum adolescentem non *aveva in quel credito, che si voleva*. Exquisita vero planeque heroica V. Fundatoris Prudentia in regendis tyronibus non modo, sed sodalibus universis, tuendaque illorum vocatione, petenda potissimum est a sueta illius perpetua, constantique agendi ratione, quo rectius quis de illo, altrove eventu ferre judicium queat. Constat enim adeo tenacem fuisse, ac renitentem in indulgenda dimissionis venia iis, qui forte perseverantiæ dispensationem ab ipso supremo Præside juxta Regulam expetiissent, ut nonnisi *gravissima* urgente *causa*, non nisi prius per multas preces propitiato Numine, nonnisi tandem repetita sæpius gravi adhortatione ad perseverandum, petitam veniam impertiri consueverit; quo factum, ut plurimi nutantes alumni ad Patris monita in vocatione roborati, immutato consilio in Congregatione perseveraverint; uti deponunt plurimi Testes in nostro Summ. Informat *num.*20. *de Prudentia, & num.* 22. *de Regulari observantia*; nec non quoad postremam vitæ Epocam *in seq. Exposit. Virtut. pag.*91. §.166.

84 Nec minori studio, zeloque adolescentes tyronesque suos in vocatione, qua vocati erant, perseverantes tueri satagebat; adeo ut vel ipsa fateatur Animadversio §. 29. quod *arrivò sino per non far perdere la vocazione a qualche povero Congregato a contribuire alla necessitosa sua Casa sopra dell' elemosine delle Messe*. Tantum vero abest, quod Sodales a Congregatione dimitteret *per certi difetti di poco notabile peso*, quodque propterea nimio fortasse zelo pro Regulari observantia certasset, ut potius, ceu paulo ante innuimus, facilis ipse ab uno, alterove Regulæ præcepto institutove, si ratio suassisset, dispensationem indulgere consuevisset; quemadmodum patet ex contextu sermonis illiusmet Testis XXVI. *Proc. Informat S. Agathæ*, a quo Animadversio petitur *fol.*1206. *in fin. & seq.* ibi = *Era esatto ancora il Servo di Dio nell' esigger l'osservanza, ma non irragionevolmente restio quando conosceva in qualche caso esser necessario il dispensarci con talani*, E RIPROVAVA UN SOMMO JUS NE RESPETTIVI SUPERIORI; *anzi* SOGGETTI TALI, *ancorchè Uomini degni, e di somma edificazione*, NON SI VIDDERO MAI IMPIEGATI NEL GOVERNO DELLE CASE = Bisogna esser geloso, *scrisse una volta al P. Villani*, in sostenere l'osservanza delle Costituzioni, MA NON BISOGNA ESSER TALE, CHE SI DIA NELL' ESTREMO VIZIOSO: Le Costituzioni non sono dappiù de Precetti del Decalogo, vi possono esser de casi, ne quali sarà necessario il dispensarci, ed in questi casi, se si fa il contrario SI FA MALE,

LE, E NON BENE; intendo in certi casi rari, ne quali LA PRUDENZA ESIGGE ALTRIMENTI.

85 Tam prudenti ratione mitique ingenio Sodales suos regens Alphonsus pari Prudentia, planeque cælesti lumine ducebatur in admittendis, dimittendisque tyronibus. Respiciebant in id alii extrinsecas adolescentium dotes, ipse vero intrinsecam virtutem, intimosque sensus prudentissime introspiciebat; ceu vel ipse objectus Testis XXVI. *Proc. Informat. S. Agathæ* narrare pergit *fol.* 1207. *ter. & seq.* ibi = *Somma Prudenza dimostrò il Servo di Dio nell' accettare, o* LICENZIARE *di Congregazione i Soggetti. Non era amico de talenti straordinarj, ma cercava ne Soggetti una sufficiente capacità &c. Similmente esaminava tutte le altre qualità proprie per un Soggetto della nostra Congregazione.* TANTI, E TANTI, CHE DA ESSO NON FURONO AMMESSI, E SI STIMAVAN DAGLI ALTRI, SI VIDDERO *in sequela di tempo*, CHE REALMENTE NON ERAN BUONI PER LA CONGREGAZIONE, E TANTI, CHE DA NOSTRI SI VOLEVANO ESPULSI, *col tempo* SI OSSERVO', CHE IL SERVO DI DIO NON SI ERA INGANNATO IN SOSTENERLI. *Giovanetto il nostro P. D. Bernardo Maria Apice, perchè sanguigno, e tutto fuoco si vedeva dare in mille impertinenze, Tutti i Consultori, ed altri ancora non una ma più volte lo volevano fuori di Congregazione; ma il Servo di Dio* DISSIMULAVA LE SUE LEGGEREZZE, LE SOSTENEVA, E SI COMPROMETTEVA DI UN OTTIMA RIUSCITA. *Di fatti entrato in età matura si rassodò talmente, che* RIUSCI POI, *come è noto, quel* DOTTO, E GRANDE OPERARIO, *e così* ZELANTE DELL' ONOR DI DIO, E DELLA SALUTE DELLE ANIME.

86 Quamquam vero noxæ, quibus Ven. Fundator objectum tyronem a sua Congregatione exulavit, fuissent *difetti di poco notabile peso*, erant tamen *pregiudizievoli all' osservanza di allora*, illius videlicet temporis, quo Congregatio primam lucem aspiciens de bono nomine, uti Evangelicos Operarios maxime decet, sollicitior, quam alias, esse debebat, ita ut deposuerit Vener. Fundatoris Socius P. Joannes Mazzini (*fol.* 338, *Proc. Informat. Nuc.*) quod *si è sempre vissuto, e si vive sin oggi per divina misericordia da tutti con* UNA VITA IRREPRENSIBILE, *non potendo permanere in Congregazione chi non vive irreprensibilmente non essendovi in essa altro castigo, che l' espulsione*. Cavendum propterea erat, ne irreprehensibile illud vitæ genus, ac rigida Regularis observantia, a qua decus, fama, stabilitas neonatæ Congregationis pendebat, ex Præsidum tollerantia sensim sine sensu languesceret, & relaxaretur. Qua de re defectus illi, qui videbantur *di poco notabile peso*, quia tamen erant *pregiudizievoli all' osservanza d' allora*, maximæ erant noxæ severissima coercitione puniendæ, ut bene S. Anselmus de *similit. cap.* 122., *& in Epist. 6. ad Monach. Cistercien.* Card. Bona *de princip. vitæ Christianæ cap.* 40. ubi agendo de Religioso statu inquit = *Nihil in hoc negligendum, nam parva remissio* MAXIMA JACTURA *est &c. quam noxia est omnis, vel minima Regularis disciplinæ relaxatio*; & late Rainaud. *oper. Tom.* 17. *pag.* 72. de neglectu *minimorum*; Qua de re *Inguibert. in Theol. del Chiostro Tom.* 1. *cap.* 12. *pag.* 284. in Superiore maxime commendat *riprendere fortemente in un Religioso un fallo esteriore, e piccolo per se stesso* PARAGONANDOLO *alla Santi-*

tà

tà di Dio, ALLA PERFEZZIONE DEL SUO STATO &c. Idque etiam docet V. Ludovicus a Ponte *Tom.4. de Christ. perfectione tract. cap.* 20., et Cornelius a Lapide in illud *Cantic.* 2. 15. = *Capite nobis Vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, scribit = *Parvæ Vulpes sunt relaxationes Regulæ, & disciplinæ in rebus parvis &c. hæc enim nisi corrigantur serpunt, crescunt*, ET MAGNÆ EVADUNT *ut tandem* OMNEM REGULAM, ET DISCIPLINAM EVERTANT.

87 Frustra vero Animadversio putat Ven. Fundatorem correctiones, monitionesque non adhibuisse antequam tyronem a sua Congregatione exulasset. Quamvis enim hoc Testis non exprimat, non inde tamen necessario consequitur, ex trita illa juris regula: *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse*, de qua Rota *decis.* 728. *num.* 8. *cor. Molin.* Constat enim Ven. Præsidem non modo paternas, repetitasque monitiones adhibere fuisse solitum priusquam veniam discedendi a Congregatione iis indulgeret, a quibus expetebatur (*ex locis superius cit.*) sed etiam constat quod Sodalium defectus resciens *non mancava subito* AMMONIRE, E CORREGGERE PATERNAMENTE, *e punire ove il bisogno richiedesse &c. corretto, e gastigato che aveva si mostrava tutto bontà, ed affezzione verso di quelli stessi, li chiamava, li commandava, come se mai li avesse o corretti, o mortificati, ne mai sò che alcuni di questi non li sia restato più affezionato, ed obbligato*, uti narrat alter ex V. S. D. Confessariis Testis I. *Proc. Ord. S. Agathæ fol.* 171. *ter.* = Constat tandem quod *con i Giovani studenti mostrà sempre un impegno particolare per di. loro avvanzamento più nello spirito, che nelle lettere &c. sentendo &c. qualche mancanza nell' osservanza incaricava il Prefetto di AVVISARNELI in suo nome*; ex cit. Teste *fol.* 172. 1. & *ter.* = Si ergo hæc erat sueta Ven. Dei Famuli agendi ratio, & regula juris est, quod *id factum præsumitur, quod fieri consuevit*, constat admonuisse prius tyronem vel per se, vel per ipsum objectum Testem XXII. *Proc. Ord. Nuc.*, qui Novitiis præerat; postquam vero nulla supererat emendationis spes, e sua Congregatione exulasse; qua de re vel ipse Testis penes Animadversionem (§. 22.) ex hoc heroicam demiratur Ven. Fundatoris Prudentiam. *Da Maestro de Novizj notai la SUA GRAN PRUDENZA in avermi fatto cacciare dal Noviziato un Giovane &c.*

88 Neque valde contumeliosam Animadversio appellet (*cit.* §. 22.) expressionem illam, qua Ven. Vir de eodem juvene loquens usus est, *che la sua conversazione noceva più che dieci Eretici, e cento Demonj*: Nam non palam, & publice id dixisse constat, sed cum ipso objecto Teste, qui erat *Maestro de Novizj*, quique declarat sibi uni ita eum fuisse loquutum, *dicendomi, che la sua conversazione &c.* Quum ergo illius esset adolescentulum exulare, poterat utique; imo debebat Ven. Alphonsus eumdem Tyronum Magistrum commonefacere de communi spirituali damno quod ceteris tyronibus ex illius conversatione, societate, familiaritate, & exemplo fuisset obventurum, nisi morbida illa pecus ab ovile arceretur; ut bene Suarez de statu Relig. *Tom.* 4. *lib.* 10. *cap.* 9. *num.* 13. ibi = *Propter magnam Societatem, familiaritatem, quæ inter Religiosos esse solet, provenit, ut exemplo unius facile alii corrumpantur*. Hinc ne multitudo laederetur, penitusque corrumperetur, extremo expulsionis remedio

opus erat, instar cancerosi morbi, qui cito vel membri abscissionem vel ustionem deposcit. Hujusce autem significandæ rei gratia aptiore uti nequibat Dei Famulus comparatione, quam ea petita ab Hereticis, Diabolisque. Ab his enim utpote manifestis hostibus se quisque oculatus procul arcet, & cavet, eorumque suggestiones vitare maxime satagit, juxta illud Hieron. (*in Epist. de suspect. contub.*) = *quis unquam juxta viperam securos somnos capit* ? Secus autem est de contubernale Religioso, cum quo familiariter ceteri vivunt, quique si sub ovina pelle intrinsecus lupus fuerit, pravo exemplo totum ovile perdit, & majorem animabus perniciem affert, quam decem manifesti Heretici, Dæmoniumque centena. Unde S. Bernardus in *Sermon. de Pass. D.* scribit = *Non tibi videtur GRAVIOREM Christus substinere PERSECUTIONEM suggestione maligna*[], *EXEMPLO PERNICIOSO, scandali occasione ab eo, qui pervertit animas, quas redemit, QUAM A JUDÆO, qui sanguinem suum fudit* ? Et S. Leo scribit *Serm. 9. de Quadr.* quod = *plus periculi est in insidiatore occulto, quam in hoste manifesto.*

89 Infelix tandem exitus illius adolescentis, quem e Congregatione exulavit Alphonsus, eximiam suam prudentiam comprobavit : Nam ut narrat objectus Testis XXII. *Proc. Ord. Nuc. fol.* 1540, *exad. cit. L'esito infelice di detto giovane, il quale in seguito facendo il Governatore fu* AMMAZZATO, E BRUCIATO *maggiormente mi conferma, si sia il Servo di Dio regolato con Prudenza, e lume più superiore, che umano in tal fatto.* Etiamsi vero Dei Famulus hoc infortunium haud antea prænunciasset, eventus tamen probat eum intimas illius pravi cordis latebras penetrasse, propterea que agnovisse non ils esse præditum bonis moribus, quos in suis ipse Alumnis exquirebat ; quod quidem heroicam illius Prudentiam, ac plane divinam ostendit. Neque addas (cit. §. 23.) *quod miser ille si ex eo non fuisset ejectus Christianæ perfectionis asilo &c.* infortunium evitasset : Hoc enim nimis probat. Probat enim in Regulares Ordines cooptandos esse cujuscumque furfuris homines, etiamsi pernicioso eorum exemplo ceteri corrumpantur, ac Regularis disciplina relaxanda foret, quod quidem nemo est qui non videat quam sit absurdum. Illius itaque culpæ, vitioque tribuendum, si ab eo christianæ perfectionis asilo fuerit ejectus, à quo ejectus non fuisset, si cum sancto Alphonsi Instituto vitam, moresque suos composuisset.

90 Ad alterum eventum quod spectat alterius Adolescentis, *ch' esso* (Ven. Fundator) *non aveva in quel credito, che si voleva* (Animad. *cit. §. 22., & seq.*) ex integro contextu patet objectum Testem XXVI. *Proc. Inform. S. Agathæ* eventum ipsum in heroicæ Ven. Viri Prudentiæ argumentum retulisse. Ita profecto deponit (*fol.* 1206. *ex adv. cit.*) *Considerava ne Soggetti il Servo di Dio* IL MERITO INTRINSECO, *che si aveva, cioè la* VIRTU' PROPRIA, *e le proprie doti naturali, e non un qualche* MERITO ESTRINSECO, ED ACCIDENTALE. *Trattandosi un giorno di non sò che di uno de nostri Giovani, ch' esso non aveva in quel credito, che si voleva, ed avendogli detto un Padre* : Questo fu compagno del Fratello Biasucci ; *Rispose il Servo di Dio* : che importa questo ? anche Giuda fu compagno di Gesù Cristo = *Tante volte si riprovavano anche da Soggetti di senno taluna delle sue determinazioni, ma in seguito si vedeva quanto prudente era stato il Servo di Dio, e come da Dio*

ve-

veniva assistito nelle sue varie determinazioni. Quid autem clarius ex hisce verbis, & ex toto *contextu* patet, quam prudens fuisse Servi Dei judicium, nec non sinistram de illo opinionem ex eo processisse, quia Alphonsus illius cordis latebras intime perscrutatus id intuebatur, quod alii minime videbant? uti animadversio requirit (§. 23.) Secus enim Testis haud ex narratis conclusisset, quod *si vedeva quanto prudente era stato il Servo di Dio, e come da Dio veniva assistito nelle sue varie determinazioni*. Inepte autem Sodalis ille adolescentis probitatem ex eo arguebat, quod *fu compagno del Fratello Blasucci*, quod certe extrinseca quædam erat circumstantia. Optime ergo Ven. Fundator respondit = *che importa questo? anche Giuda fu compagno di Gesù Cristo* = ac si respondisset; tam falsum est hoc argumenti genus, quam falso quis concludere vellet haud Judam fuisse perversum quia fuit comes Jesu Christi.

91 Quod si Ligorius Judam appellavit Christi *compagno*, usus est ea locutione, quam sermo exquirebat, ut scilicet apposite responderet illi, qui dixerat adolescentem fuisse *COMPAGNO del Fratello Blasucci*. Haud autem improprie Judas dicitur *compagno di Gesù Cristo*, ex eo quod *Judas*, ut inquit Animadversio (§.24.) *ad apostolatum vocatus inter Christi discipulos numerabatur*. Vererer equidem, ne improprie appelletur *Discipulus*, nonnisi lato modo, qui erat *Apostolus*. Nam Apostoli erant tantum duodecim, discipuli vero septuaginta; Unde de Juda legimus *Matth.26. 24. abiit unus de duodecim Judas Iscariotas &c.* Apostoli quippe erant *compagni di Gesù Cristo*, quia illius societate, consuetudine, conversatione perfruebantur; discipuli vero non tam intima Christi societate gaudebant. Hinc S. Jo: Chrysost. *Homil.1. de proditione Judæ* §.3. advertit Judam non vocatum fuisse ab Evangelista discipulum, sed *unum de duodecim*, ut osteuderet Judam non prosilisse a communi discipulorum cœtu, sed peculiari illorum choro, qui erant Christi participes arcanorum, eique adhærebant; *Quid est*, inquit S. Doctor, *unum de duodecim? Hoc illi magno crimini vertitur, quod dicatur unus* de duodecim = *Etenim erant & alii Jesu discipuli numero septuaginta. Sed illi secundas habebant, illi non tanto fruebantur honore, nec tanta erant præditi fiducia, non tantorum erant participes arcanorum. Hi maxime probati erant, hic erat Regius chorus, hic cuneus MAGISTRO HÆRENS; ab hoc resiliit Judas.* Et seq. num.3. *vide quanta ex Judæ animo ejecerit, CONVERSATIONEM CONSUETUDINEM mensæ SOCIETATEM &c. in horum omnium oblivionem conjecit eum avaritia*; sic etiam maximam differentiam inter duodecim Apostolos, & discipulos erudite exposuit Dominicus Episc. Brixien. ad Pium II. de *Dignit. Episc. par.6.* Hinc tandem Benedictus Arias Montanus in *humanæ salutis monument. tabul.48. de legat. Apostolor.* sic Christum Apostolos alloquentem inducit = *oh mihi perchari COMITES, SOCIIQUE laborum, arcanique sacrarii magni &c.*

92 Quamquam non imperitæ fœmellæ, ignarive hominis Causam dicamus, sed docti Theologi, & Episcopi; objecit tamen Animadversio (§.24.) *quod iis utebatur vel in monendo, vel in docendo locutionibus, quæ certe erroneæ sunt si intelligi velint, prout verba sonant, atque idcirco &c. explicatione indigent, & interpretatione*,

ne. Quis vero est, qui vel loquens, vel audiens, non verborum sensum, sed nudum eorum corticem advertit? Sed quid hæc loquor? Cortex ipse verborum, quibus Dei Famulus usus fuit dum ait = *Che chi non stimava la Congregazione, e la Regola non stimava nemmeno Gesù Cristo, e che la Congregazione, e la Regola erano lo stesso di Gesù Cristo*; cortex, inquam, horum verborum, si propositio sui contextus integritati reddatur, a quo decerpta fuit, & obtruncata, errorem prorsus nullum involvet. Ita sane legimus *Proc. Apost. Nucer. fol.*2683. exadv. citat. = *Con eroica fortezza non permise mai, che si fosse introdotto alcun abuso anche minimo, contro le nostre REGOLE APPROVATE DALLA S. SEDE; solendo dire perciò, che chi non stimava la Congregazione, e la Regola, non stimava nemmeno Gesù Cristo &c.* Et clarius in *Process. Informat. S. Agathæ fol.*1084. exadv. citat., ibi = *Ebbe sempre in somma venerazione questa Regola approvata dal Sommo Pontefice Benedetto XIV., senza permettere ne' Capitoli Generali, che di tempo in tempo si sono tenuti, si fosse mai alterata in veruna cosa, e non solo l'osservò scrupolosamente esso medesimo, ma esigette sempre da tutti in ogni tempo con sommo rigore l'osservanza*. Chi non stima la Congregazione, *soleva dire*, e non stima la Regola non stima ne anche Dio.

93 Undenam erroris suspicio? Undenam illatio, quod Regula referenda sit in sacrum Evangeliorum Canonem? Nonne ex integro sermonis contextu patet dixisse Dei Famulum parvi illum facere Christi vocem, qui Regulam sperait ab ejus Vicario adprobatam? *Le nostre Regole approvate dalla Santa Sede* = *Questa Regola approvata dal Sommo Pontefice* = Quisnam ignorat Religionem, sive Ordinem Regularem continere de essentia tria vota Castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ? uti docet S. Thomas 2. 2. *quæst.*188. *artic.*1. Quisnam ignorat tria hæc vota relata esse in Sacrum Evangeliorum Canonem, unde consilia *Evangelica* appellata, utpote immediate a Christo Domino proposita *Matth.* 16. 18. 19.? Quisnam ignorat, ceu scribit S. Thomas (*loco cit.*) Religionem significare statum perfectionis; propterea que eum, qui non obedit Religionis Regulæ, non obedire voci Christi dicentis *sequere me*? Quisnam ignorat Summum Pontificem dum Regulam aliquam adprobat, media proponere Ecclesiæ, viamque per illam sternere ad *Evangelicam* perfectionem assequendam? Ita porro scribit doctus Benedictus XIV. *lib.*3. *cap.*35. *num.*4., ibi = *Summus Pontifex aliquam approbans Religionem eam toti Ecclesiæ proponit, uti VERAM VIAM ad comparandam christianam perfectionem*. Quisnam Catholicorum dixerit Christi Vicarii vocem ipsius Christi non esse vocem? Nulla ergo explanatione indigebat Ven. Alphonsi propositio, *che chi non stimava la Regola (approvata dal Sommo Pontefice) non stimava nemmeno Gesù Cristo*.

94 Repugnat item satis notæ Alphonsi doctrinæ *durioremn* appellare, *si accipiatur uti jacet*, propositionem illam ab eo prolatam = *senza l'intercessione di Maria Santissima è QUASI IMPOSSIBILE, che uno possa salvarsi; e chi è devoto di Nostra Signora è IMPOSSIBILE, che possa dannarsi* (Animadv. §.25.) In verbis quippe Animadv.

madversio habet *Dei Famulum non aliud significare voluisse, quam devotionem illam, quæ cum operibus conjuncta est, quia sunt qui materialiter colentes Deiparam a culpis, peccandique consuetudine non abstinent falsa freti fiducia, quod cultus illi impensus ipsis profuturus sit ad salutem.* Sed tacentibus nobis ipsemet Ligorius morem Animadversioni gerens quo sensu objectam propositionem docuerit claris verbis exponit (*a*). *Questa proposizione forse a primo aspetto parrà ad alcuno troppo avanzata. Ma io pregarei costui a non condannarla prima di legger quello, che quì appresso io noterò in questo punto. Il dire*, che un devoto della Madonna è impossibile a dannarsi, NON S' INTENDE GIA' DI QUEI DEVOTI, CHE SI ABUSANO DELLA LOR DEVOZIONE PER PECCARE *con minor timore. Onde ingiustamente alcuni par che disapprovino il tanto decantare la pietà di Maria co' Peccatori, col dire*, che questi poi se ne abusano per più peccare. *Poichè tali presuntuosi per questa lor temeraria confidenza meritano castigo, non misericordia. S'intende dunque di quei devoti, che con desiderio di emendarsi son fedeli ad ossequiare, ed a raccomandarsi alla Madre di Dio. QUESTI dico* è moralmente impossibile che si perdano. *E trovo ciò averlo detto, anche* il P. Crasset nel suo libro della divozione verso Maria Vergine (*Tom.1.q.7.*) *E prima di lui* il Vega nella sua *Teologia Mariana*, il Mendoza (*virid. lib.1. Probl.9.*) ed altri Teologi. *E per intendere, che questi non han parlato a caso, vediamo quel che ne han detto i DOTTORI, ED I SANTI.* . . . S. Anselmo dice, *o Virgo benedictissima sicut IMPOSSIBILE EST, ut a Te aversus, & a Te despectus salvetur, ita ad Te conversus, & a Te respectus IMPOSSIBILE EST, UT PEREAT* (de excell. Virg. Cap.11.) = Conferma S. Antonino quasi colle stesse parole: *Sicut IMPOSSIBILE EST, ut illi a quibus Maria oculos suæ misericordiæ avertit, salventur; ita NECESSARIUM quod ii ad quos convertit oculos suos pro eis advocans salventur, & glorificentur.* . . S. Ignazio Martire: IMPOSSIBILE EST *aliquem salvari peccatorem, nisi per tuum o Virgo, auxilium, & favorem, quia quos non salvat Dei justitia, salvat sua intercessione Mariæ misericordia infinita* (*ap. Celada in Jud. Fig.* §.10.) aliasque plurimas in id congerit SS. Patrum Sententias, quibus, si quid nobis addere fas est, addimus etiam aliam sententiam laudati S. Anselmi *in cit. lib. de excell. Virg. cap.12.*, illi = *Si in Christum Judicem veremur accedere, ad Mariam Patronam accedamus* IMPOSSIBILE EST, *ut pereamus*. Sic etiam idem Ven. Ligorius alias scripsit. (*b*) *Non salva la Vergine tutti li peccatori, ma coloro solamente, che la servano, e l'onorano. Quegli all'incontro, che vivono in peccato, e non l'onorano &c. ne a lei si raccomandano al fin di uscir dal peccato, essi &c. nel Giudizio miseramente saranno posti alla sinistra co' dannati.*

93 Vanitatem *aliquam* redolere animadvertit Animadversio (§.26.) expressio illa Ven. Alphonsi = *d'ogni altra cosa ne debbo dar conto a Dio, ma non del predicare; ho predicato in modo da potermi far capi-*

(*a*) In aureo suo, vereque cedro digno Opere inscript. *La gloria di Maria* Cap.VIII.§.1.
(*a*) In Opere cit. Cap.VI. §.3.

capire da tutti, anche dalla più rozza vecchiarella. Quum vero laus propria sit per se actio indifferens, imo quandoque *necessaria*, si præsertim utilitatem, & instructionem respiciat aliorum, ceu late probat Benedictus XIV. *lib.*3. *Cap.*40. *n.*7., & *Cap.* 41, *num.*19. Hinc omnis vanæ gloriæ suspicio evanescit si, tantisper advertatur id Ligorium dixisse Alumnis suis, quos ad styli simplicitatem in concionibus sectandam verbo, scripto, exemplo adducere conabatur, quemadmodum clare eruitur ex *Summar. pag.*431. §.367. *exadvers. citat.*, ubi alter ex Alumnis ait = *Di ogni altra cosa, ci DISSE un giorno ne debbo dar conto a Dio, ma non del predicare &c.* Ita & Paulus Castitatem Corinthis suadens se ipsum in exemplum adduxit 1. *ad Cor.* VIII. 7., ibi = *Volo autem vos omnes esse sicut me ipsum*; quæ verba commentans Theodoretus ait = *ad ea quæ sunt optima, & præstantissima eligenda seipsum exemplar proposuit*.

94 Quod vero dixit idem Apostolus in cit. 1. *ad Cor.*4. *Neque me ipsum judico, nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Qui autem judicat me Dominus est*, cum nostra facti specie non convenit. Ita sane Paulus locutus fuit ad Corinthios, ut eos redargueret, qui trabem in oculo suo ferentes festucam in alieno criminabantur, deque aliorum meritis judicabant, propterea que ut eos ab alienis judicand.s factis moribusque retraheret, edocebat quod non homines, imo nec ipsa propria conscientia, licet culpis expers, sed Deus est, qui judicat, uti exponit S. Joan. Chrysost. *Homil.*XI. *in Epist.*1. *ad Cor.* Præterea idem Paulus cum dixit: *Nihil mihi conscius sum*, haud sermonem coercuit ad hunc, illumque defectum, sed omnem prorsus culpam a sua conscientia exclusit; uti advertit præfatus S. Joannes Chrysost. *loco cit.*, ibi = *Quod nam ergo peccatum judicaturus erat cum NIHIL sibi conscius esset?* Ligorius autem sermonem coercens ad unum concionandi stylum, non dixit *nihil* sibi conscium esse, sed imo expresse professus est, quod = *di ogni altra cosa ne debbo dar conto a Dio*. Cum vero Apostolo Paulo sese occasio obtulit determinate disserendi de carnali, ac seculari *sapientia*, non modo gloriatus fuit, sed ipsum suæ conscientiæ testimonium appellavit, quod ab ea semper abhorruerit, & in simplicitate ambulaverit; ut in 2. ad Corinth. 12. = *Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate, & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in Mundo*. Quæ de more explicans S. Io: Chrysostomus *homil.*3. *in* 2. *ad Cor.*12. scribit = *Hoc est conscientia nostra, cum nos condemnare nequeat &c, nobis ad consolationem nec ad consolationem tantum, sed etiam ad coronam sufficit conscientia, quæ pura est, nobisque hoc testificatur*. Necnon super illud = *Non in sapientia carnali* ibid. = *Hoc est non in vafricie, & improbitate, nec in sermoni facundia, nexuque sophismatum; Hæc enim per carnalem sapientiam intelligit*. Non semel tandem, sed bis, terque, quaterque Apostolus gloriatur, se verbum Dei humanæ eloquentiæ fuco non adulterare, sed prædicare Christum Crucifixum, uti in 11. *ad Cor.* 2. 17. *Non enim sumus, sicut plurimi adulterantes verbum Dei; sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur*. Et in 1. ad Cor. 2. 4. *Prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione*

sione spiritus, & virtutis. Et vers.17. = *Misit me Christus evangelizare non in sapientia verbi, ut non evacuetur Crux Christi*. Et in cit. 2. ad Cor.1., & 2. = *Veni, non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc Crucifixum*.

95 Ultro quidem Animadversio concedit (*cit.* §.26.) Ven. Alphonsum de Mariæ laudibus concionantem fecisse olim *una predica bassa, e popolare*, ut humanas vitaret laudes, quia = *ci fu un concorso grande &c. ci vennero molti Ufficiali Militari, Sacerdoti, e galantuomini a sentirlo*; subdit tamen, quod ipse, ut humilitati consuleret, haud debebat eam tenere rationem, quæ *loco, personis, & actioni* nullatenus conveniebat. Ita ne? In objectis tamen verbis unius illius Testis P. Paschalis Caprioli, qui eventum in utrisque Inquisitionibus Nucerinis narrat, nec vestigium, nec vola est, quod Ligorius *subjecto indigna* prædicaret. Quod si sodales erubuere, non id accidit, quod ipse indigna dixisset, sed quod sibi suadebant Ven. Fundatorem doctrinam suam fore ostensurum nobilibus illis doctisque Auditoribus, qui eo consulto convenerant *tirati dalla fama delle sue prediche zelanti, e fervorose sopra le grandezze di Maria Santissima, e della sua santità*; Prudens vero Dei Famulus, qui *quando vedea personaggi distinti, venuti apposta per curiosità di vederlo, ed ammirare in esso i doni di Dio, allora qual'altro S.Filippo Neri SI FINGEVA FANCIULLO*; tunc fecit *una predica bassa, e popolare, come se avesse predicato un ragazzo*. (*a*) Ratio vero, quam Alphonsus tenuit, ut humanas declinaret laudes, utpote ab aliis prius Sanctis exercita, haud loco, personis, actionique dedecebat; non dedecebat, inquam, templo, auditoribus, & ministerio. Et sane S. Franciscus Salesius in quadam sua *Epist. data Parisiis ad Monialem sui Ordinis Visitationis* ita scripsit = *La vigilia del Natale io predicai davanti alla Regina nella Chiesa delle Cappuccine, ma vi assicuro, che io non predicai meglio davanti a tanti Principi, e Principesse, di quel che fò nella nostra povera, e piccola Visitazione di Annisi*. Verum Sancti ad humilitatem sectandam, non modo incomptam concionem, sed vel ipsa inepta, & jocosa templo, nobilibus viris, actioni haud indecora existimarunt; ceu præceteris de S. Philippo Nerio narrat Baccius in *ejus vita lib.2. cap.18.*, quod *interula coccinea usque ad genua protensa superindutus, calceis insuper graudioribus, iisque albi coloris calceatus, necnon perangusto bireto opertus capite &c. diebus etiam FESTIS IN ECCLESIAM quandoque descendere solitus erat, & semel accidit, ut in ipso Bmæ Virginis natalitio die dum solemni ritu decantarentur Vesperæ, ac permulti in CHORO PURPURATI adsisterent, hujusmodi amictus indumento spectandus coram accesserit*.

96 *Oh felix* Alphonsus (exclamare heic nobis liceat cum Guillelmo *in vita S. Bernardi lib.1. cap.8.*) *felix, cui solum reputatur ad culpam quod ceteri præsumere sibi solent ad gloriam*! Reputatur enim Alphonso ad culpam (Animadv. §.27.) *quod nimis facilis erat in vovendo, modumque non servabat in carnis maceratione*.

(*a*) Proc. Apost. Nucer. fol.806. exadv. cit.

97 Principio, ut à nuncupatis, persolutisque votis dicere incipiam, illud Sapientissimi Suffragatores advertant, quod, licet Testes innuant plura vota Ven. Virum emisisse, tamen ad duorum dumtaxat observantiam *sub gravi* sese obstrinxisse deponunt; ceu legere est penes ipsas Animadversiones *cit.* §.27. = I. Derelictus a suis *con voto sub GRAVI si obbligò ancora ancorchè solo proseguir l'opera* II. *Fè anche voto SUB GRAVI di punto non appartarsi dalla direzione di Monsig. Falcoja*. Hujusmodi vero, aliæque omnes promissiones, sive proposita, quæ a Ven. Alphonso emissa narrantur, non quidem ex schedula ejus charactere conscripta, sed ex Testium dictis hauriuntur; Non satis propterea constat cui nam potissimum epocæ hæc, vel illa referenda sint. Nihilo tamen secius lubenti animo impositæ legi satisfacimus ostendendi, *enumeratis stricto calamo votis*, Dei Famulum omni vitæ tempore stetisse promissis.

98 Itaque Fundationis initio derelictus a suis, qui eo salutis animarum zelo, quo Fundator ardebat, minime accensi Missionum Institutum in scholas immutare, ac pervertere pertentarunt, ipse a Cardinali Pignattello Archiepiscopo Neapolitano, a Stabiorum Antistite Falcoja, & ab aliis probis, sanctisque viris ad prosequendum opus erectus, se voto sub gravi adstrinxit *ancorchè solo proseguir l'opera*. Haud opus est multis, ut hujusce voti observantiam probemus, quippe quæ in propatulo sit. Numquam enim Ecclesia Congregationem *SS. Redemptoris* novisset, nisi Dei Famulus nuncupatum votum persolvens initam fundationem per se solus promovisset; novosque operarios a Messis Domino nactus ad majorem Dei gloriam adeo familiæ suæ incremento studuisset, ut eam ab Antistitibus certatim expetitam, & ab æter. mem. Benedicto XIV. adprobatam per utriusque Siciliæ Regna non modo, sed per Ecclesiasticam quoque Ditionem mire propagatam aspexerit. *Mano mano acquistò nuovi soggetti, e con sua gloria vide popolata la Congregatione, ed in seguito situate le sue Case in varie Diocesi con quell'opplauso, che si sà, e con tanto bene delle Anime* = *Summ. pag.*122. §. 151., *p.*101. §.12., *p.*102. §.28., *p.*104. §.45. *p.*107. §.59., *p.*113. §.96., *p.*119. *in fin.*, & *seq.*, *p.*124. §.161. *p.*128. §.191. *ad* 193., & per tot. *Summ. num.*9. *de Fundat.*

99 Si vovit *di punto non appartarsi dalla direzione di Monsig. Falcoja*, stetit etiam promissis. Non modo enim in condendis Instituti Regulis illius opera, directione, consilio usus est (*a*) sed ab ejus nutibus quoad ille vixit, instar pueruli, exacte perpendit.

I. Testis Proc. Ordin. Nucer. V. S. D. Socius, perpetuusque Director *Summar.* pag.576. §.44. *In tutto il tempo, che visse un altro Servo di Dio Monsig. Tommaso Falcoja de' Pii Operarj Vescovo di Castellamare di Stabbia, DIPENDE' COME UN BAMBINO il nostro Servo di Dio da Lui, ed eseguì* SEMPRE *i santi di lui consigli, mai tralasciando di fare tuttociò, che costui ordinava, e specialmente nel fondare la detta Congregazione, e nelle Case già fondate che dovea lasciare, e nelle altre, che dovea fondare.*

I. Testis *Proc. Apost. S. Agathæ* Summ. pag. 575. §.30. exadv. citat. *Avendòsi eletto per suo Direttore per consiglio de'medesimi Padri* (Pagano, e Fiorillo) *Monsig. Falcoja &c. si obbligò anche con voto*

(*a*) *Summ. pag.*104. §.42., & 44. *pag.*105. §.49. *pag.*108. *init. pag.*109. §.71. *p.*111. §.83., *pag.*112. §.89. *pag.*114. §.103. *pag.*117. §.126.

to di obbedirla , in tutto dipese da' consigli di quel savio Prelato ne' varj incidenti della Congregazione .

XXXVII. Testis *Proc. Apost. Nuc.* V. S. D. Confessarius Ordinarius *Sum.* pag. 574. §. 22. = *Si mostrò sempre esatto , e cieco obbediente &c. di Monsig. Falcoja &c. al quale sopratutto mostrò CIECA DIPENDENZA il Servo di Dio FINCHE VISSE il detto Prelato in tutte le cose , che li comandava , facendosi anche da lui regolare nelle Fandazioni delle Case .*

100 Voverat quotidie Rosarii decades recitandas (*Animad. cit.* §. 27.), ac idem votum ad extremum usque spiritum constanti more persolvit . Quoad Epocam Episcopatus, quotidianam hanc praxim probant Ejus Famuli scilicet Testis XXV. Proc. Apost. S. Agathæ *Sum. p.*303. §. 148. ibi = *Ogni sera recitava il Rosario &c.* Testis XXVIII. ejusdem Proc. *Sum.* pag. cit. §. 149. *Impreteribilmente ogni sera si reciva il SS. Rosario &c.* nec non Testis XLIV. Ejus Secretarius , & Confessarius Sum. pag. 296. §. 90. *Ogni giorno &c. recitava il suo Rosario* ; aliique plurimi . Quoad vero antecedentem Epocam , & postremam usque ad obitum idem probant contubernales Testes in seq. *Exposit. Virtut. pag.* 24. §. 36.

101 Voverat *di non prender cioccolato, ne bever acqua in tutto quel giorno di Sabato = si confessava per voto ogni Sabato* = Votum sese abstinendi in Sabatho ab americana potione , vulgo cocholata , eo maxime referendum est,quo tempore ingravescentibus annis, eam potionem quotidie sumendam ad fovendum stomachum Medici sibi suaserant . Nam in viridi ætate Sabathi diem per viginti & amplius annos pane tantum , & aqua definire consuevit ; A moderatoribus inde jussus a tanta abstinentia valetudinis causa cessare, una herbarum pulte absynthio , & aloe depravata eum diem transigebat (*a*).Ad senectutem itaque votum abstinendi ab americana potione in Sabatho pertinet ; illiusque observantiam , necnon alterius expiandæ conscientiæ in Sabatho , Testes omnes cumulate deponunt ; ac præ ceteris .

V. Testis *Proc. Apost. Nuc.* V. S. D. Famulus *per postremos annos* 25. fol. 458. ter. *Si confessava per voto in ogni Sabato , volendo in tal giorno essere avvisata da me , non bevendo nemmeno acqua in tal giorno fuori di tavola , ne prendendo cioccolata .*

XXVIII. Testis *ejusdem Proc.* V. S. D. Socius *per postremos annos* 28. fol. 1586. *Mi fù riferita da persone degne di fede , che esso avesse fatto voto di confessarsi ogni Sabato , come io sempre l' ho veduto ; di non prender cioccolato , ne bever acqua in tutto quel giorno di Sabato in onor di Maria .* Et in Proc. Ord. Nuc. fol.1293. *Si confessava ogni Sabato &c. In questi ultimi tempi della sua vita non voleva , ne cioccolata , ne limonata &c.*

XLIV. Testis *ejusd. Proc.* V. S. D. Secretarius , & Confessarius *per annos* 11. *in Episcopatu* Sum. pag. 21. circ. med. = *ogni Sabato ascoltai le sue confessioni = Ho ascoltato le Confessioni del V. Servo di Dio per tutto quello spazio,che lo servii da Segretario , ogni Sabata .*

(*a*) Sum. pag. 286. §. 14. pag. 289.§.39., 631. §. 70. , & alibi passim in Sum. num. 11. & 42, pag. 290. §. 51., pag. 293. §. 72., & seq. pag. 297. §. 99., pag. 612. §. 93., pag. 28. & 29.

Domesticis hisce Testibus addendi sunt plures alii *oculati*, quorum dicta in hanc ipsam rem congessimus *in seq. Exposit. Virtut. Tit. de Fide pag.* 23. §. 34.

102 Voverat *di predicare le glorie di Maria in ogni Sabato*. Hujusce voti exacto, vereque heroico implemento plenæ sunt omnium Inquisitionum tabulæ. Postquam enim in sua Congregatione hanc legem pro Regula indixerat, eam per sese adimplebat. Episcopus etiam *ordinò, che in ogni luogo della sua Diocesi ogni Sabato la sera si fosse fatta l' esposizione del SSmo con un discorso in onore di Maria SSma, e quando stava in S. Agata*, o *in Ariano*, o *dovunque si trovava in S. Visita non lasciava Egli di fare il detto discorso con molto fervore &c.* testatur Ejus Secretarius, & Confessarius *Sum. pag.* 296. §. 93., cui cohæret alter ex Agathensis Cathedralis Canonicis *Sum. pag.* 302. §. 138. = *In qualunque luogo della Diocesi si trovava il Servo di Dio era solito in ciascun Sabato fare in Chiesa una Predica in onore di Maria SSma*. Idem concinunt alii Dicecesani Testes in *Sum. num.* 14. *de devot. erga B. M. V. a pag.* 297. *ad* 303. Eundem morem constanter Dei Famulum in Congregatione tenuisse, tam ante susceptum, quam post abdicatum Episcopatum, gravissimis etiam posthabitis decrepitæ senectutis, & morborum tormentis, *sino a circa* OTTANTOTTO ANNI *di sua età*, fuse jam probavimus *in Exposit. Virtut. Tit. de Fide pag.* 20., *& seq.* §. 31.

103 Voverat *di assistere gli appestati in caso di bisogno*. Frustaneum est de hujusmodi conditionati voti adimplemento disserere. Deficiente enim conditione, *in caso di bisogno*, defuit item Alphonso hujusce voti exequendi occasio. Nam, ut inquit Test. V. *Proc. Ord. Nuc. f.* 587., *& ter. Allorchè sentì il flagello della peste in Messina, che se mal non mi appongo fu nell' anno* 1756., *od altro più vero tempo, onde si stava in tutto questo Regno di Napoli in un TIMORE fondato di attaccarsi detta peste, Egli dimostrò tal sua carità col far voto di assistere alle persone, che sarebbero state attaccate dalla Peste*. Avertit quidem Divina Clementia quod metuebatur malum, sed si defuit Alphoso periculi subeundi occasio, voluntas, ac meritum certe non defuit.

104 Voverat *di non perder mai tempo*. Oh præclarissimum votum, ac utpote novum, & V. Alphonsi characteristicum, æternis laudibus celebrandum! Nullum in actis Testem reperies, qui hujusce voti adimplementum non apprime testetur. Hinc qua pene obruor probationum ubertas plurimos Testes afferendos postulat; id vero imposita lex vetat, exigitque *stricto calamo* utendum. Utrumque præstabo. Ex plurimis aliquos duntaxat Testes proferam, qui V. Virum novere non modo *Regularem*, sed etiam *Episcopum*, reliquos in Congregatione ante, & post Episcopatum, Ejus contubernales, Directores, Confessarios, & Socios hæic loci prætermittam, propterea quod ex iis nonnullorum dicta prostent *in seq. Exposit. Virtut. de Prudentia pag.* 88. *& seq.* §. 161. *& seq.* ubi jam hujus voti observantia per plures Testes probata legitur. Itaque quoad Episcopatus Epocam specimnis loco sint.

V. Testis *Proc. Apost. Nuc.* V. S. D. Famulus per postremos annos 25. *fol.* 387. *& ter. La sua vita poteva dirsi un continuo raccoglimento, ed unione con Dio, si conosceva questo ardente suo amore dagli ar-*

den-

denti sospiri &c. dal raggionare, che faceva continuamente di Dio, dell' amor suo, e della sua bontà anche nelle cose indifferenti, dal non prendersi mai divertimento, essendosi astretto coll' arduissimo voto di non perder mai tempo, per impiegarlo tutto per la gloria di Dio, salute spirituale del Prossimo, tanto che stando in Ariemo per ordine de Medici dovendo uscire per sollevarsi un poco in Carrozza, lo passava in farsi leggere, o qualche libro devoto, o la storia Ecclesiastica &c. cosi dopo aver rinunziato il Vescovado &c. Et in Sum. pag. 484. §. 15. *In Diocesi quando veniva persona, o per visitarlo portandoli io l' imbasciata mi ordinava di dire a questo, che fosse breve per aver Egli affari premurosi, e che non poteva perder tempo &c. trattandosi di affari necessarj, e serj, lo sentiva, e impiegava tutto il tempo che bisognava per disbrigarsi.*

XII. Testis *ejusd. Proc.* V. S. D. Confessarius fol. 102. ter. *Lo viddi sempre non perder mai tempo inutilmente tanto da Rettor Maggiore, quanto da Vescovo, quanto dopo la dimissione del suo Vescovado applicato sempre alle cose confacenti, e necessarie per la gloria di Dio e per la salvezza delle Anime.*

VIII. Testis *Proc. Ord. Nuc.* V. S. D. Secretarius, & Confessarius in Episcopatu *fol.*709. *ter. Fece voto di non perder mai tempo, con cui intese obligarsi a stare di continuo occupato in cose utili, o necessarie appartenenti al proprio ministero, perciò, o parlava di Dio, o di affari della sua Diocesi, o di cose Dottrinali.* Et in Sum.pag.492. in fin. *Anche stando il V. Servo di Dio ammalato non voleva nemmeno perder tempo, di modo che tutto quel tempo, che li restava vacuo dalle cure della Diocesi, e dalle udienze lo impiegava in farsi leggere da me, o dal Fratello Francesc' Antonio Romito libri Ascetici, vite de Santi, o d'Istoria Ecclesiastica, lo che durava per molte ore del giorno, oltre la Recita del Divino Officio, Rosario, ed orazione.* Si quis autem præter alios Testes jam allatos *in cit. Exposit. Virtut. pag.* 88. *& seq.* §. 161. *& seq.* qui abunde usque ad V. S. D. obitum hujus voti adimplementum probant, cæterorum quoque dicta perlegere exoptat, adeat prævialm *nostram Informat. pag.* 115. *a* §. 396. *ad* 399. ubi singula Summarii loca notantur.

105 Voverat tandem *di non mangiar frutti uel Sabato*. Hanc item abstinentiam per omnes vitæ semitas a V. Dei Famulo exercitam fuse jam Testium dictis probavimus in *sequen. Exposit. Virtut. tit. de Temperantia pag.* 129. §. 263., quibus sane Testibus si alios addere lubet, præsto sunt omni exceptione majores; V. Testis Proc. Apost. Nuc. V. S. D. Famulus *per postremos annos* 25. Sum. pag. 608. §. 3. ibi = *Per tutto il tempo, che lo servii non mangiò MAI le prime frutta anche nel tempo del Vescovado, e nel giorno di Sabato, e Mercoldì affatto non volle assaggiarle.* X. Testis *ejusd. Proc.* V. S. D. Socius (*de visu per ann.* 46.) Sum. pag. 609. §. 17. ibi = *Si nel Mercoldì, che nel Sabato, non mangiava de frutti, ne gustò MAI de primi frutti.* XXVIII. Testis ejusd. Proc. V. S. D. Laicus *per postremos annos* 28. Summ. *pag.* 627. §. 33. ibi = *Non mangiava anche i primi frutti &c. quali frutti anche lasciava* COSTANTEMENTE *nel Mercoldì, Venerdì, e Sabato.*

106 Antequam vero ab hac Votorum disertatione me expediam, egregiæ Animadversioni assentiri non possum, nostrum Heroem de votorum mul-

multiplicitate esse arguendum. Multa fuerint vota, sed singula ad hanc vel illam determinatam virtutem spectant. E contra vero votum *efficiendi semper quidquid perfectius* est, tot continet vota, quot sunt Virtutes humanæque actiones, ac si singulæ speciatim essent explicatæ, uti perpendit Fridericus a S. Antonio in vita S. Theresiæ *lib.* 1. *cap.* 18. ibi = *La materia delli altri voti è il meglio di qualche opera di supererogazione, ma quella del voto di Teresa fu il meglio assolutamente IN QUALSIVOGLIA GENERE DI VIRTU'. In somma gli altri voti sono una promessa di qualche meglior bene, ma questo fu d' ogni miglior bene.* Ecclesia tamen S. Theresiam, ac S. Joannam de Chantal, quæ arduo hocce voto non unam, aut alteram determinatam actionem, sed omnes omnino, & singulas actiones suas obstrinxere, nec *nimis faciles in vovendo*, nec tamquam exponentes se *periculo declinandi a promissis* traducit, vel quoquo modo redarguit, sed imo ex hoc ipso voto intensissimam in earum corde Dei Charitatem agnoscit; ut in *LL. Decret. Canoniz.* S. Theresiæ *pag.* 306. §. *Sed inter* = ibi = *Divini amoris flamma in eo corde adeo æstuabat, ut maxime arduum votum emiserit &c.*, ac simile præconium repetit in Bulla S. Jo. de Chantal. *Cod. novissimæ Canoniz. pag.* 160. Ex eadem ergo divini amoris flamma Alphonsi vota prodiere.

107 Quod vero *satius* non sit suum continere fervorem, quam sibi pondus imponere, ceu ipsa objicit Animadversio (*cit.* §. 27.) imo magis meritorium sit, magisque heroicum, opus executum ex voto, quam sine illo, egregie de more docet Angelicus 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 6. *in corp.*, ibi = *Triplici ratione facere idem opus CUM VOTO EST MELIUS, ET MAGIS MERITORIUM, quam facere sine voto. Primo quidem quia vovere est actus latriæ, quæ est præcipua inter virtutes Morales. Nobilioris autem virtutis est opus melius, & magis meritorium &c. Secundo, quia ille qui vovet aliquid, & facit, plus se Deo subjicit, quam ille qui solum facit. Subjicit enim se Deo non solum quantum ad actum, sed etiam quantum ad potestatem, quia de cætero non potest aliud facere, sicuti plus daret homini qui arborem cum fructibus, quam qui daret fructus tantum &c. Tertio quia per votum immobiliter voluntas firmatur in bonum. Facere autem aliquid ex voluntate firmata in bonum pertinet ad perfectionem virtutis.* Et ad rem docet Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 22. *num.* 8. *Votum non auferre illam libertatem quæ requiritur ad laudem, ad meritum, ad* HEROICITATEM, *cum ut plurimum libentius fiat, & promptius quod fit ex voto, quam quod fit sine voto. Votum siquidem ex se* LÆTITIAM GIGNIT *cum ex magna charitate procedat &c.* MERITUM *operantis ex voto AUGETUR, superatque, meritum eamdem rem operantis sine voto.*

108 Progredior ad aliam, ut ajunt, Alphonsi culpam, quod in *sese cruciando quandoque per excessum peccaverit*; uti animadversio veretur §. 28. propterea quod *si offese gravemente un nervo del femore*. Severioris hujusce verberationis causa ab ipsis objectis locis repetenda est, unde censoria nota desumitur, ac potissimum ex *Sum. pag.* 632. §. 84. ubi V. S. D. *Confessarius* aperte testatur, quod *la causa fù di quella straordinaria disciplina, per cui si offese il nervo della coscia, la visita, che gli fece l' Eño fù Cardinal Orsini in questa Casa, dicen-*

cendogli , ch' era venuto apposta per vederlo ; forse il Servo di Dio FU' TENTATO DI VANAGLORIA , *onde* PER VINCERLA , *e domare se stesso si diede subito quell' orrenda battitura , ordinò al Laico , che non avesse pipitato con veruno di quella sua insueta salita sul tetto della Casa , ma questo avendolo a me comunicato &c.* = Id etiam liquet ex ceteris *locis exadv. cit.*

109 Finis ergo , in quem Ligorius intendit in eo peculiari eventu se solito severius verberans , non fuit certe offendi nervum fœmoris , sed refrenandæ vanæglorіæ , ut *per vulnera corporis educeret ab anima vulnus mentis* ; ut verbis utamur S. Gregorii de *S. Benedicto* ad tentationem fugandam inter spinas projecto apud *Gloss. in Clemen. final. de Hæreticis verb. Sexto &c.* = Licite ergo , imo etiam cum merito id exequi potuit Alphonsus ; uti ad rem docet Benedictus XIV. *lib.3. cap.29. num.6.* , ubi quærit = *An seclusa intentione sibi mortem inferendi , aut vitam abbreviandi possit quis licite asperum vitæ genus amplecti ob finem supernaturalem , ut Deo videlicet inserviat, ut concupiscentiam* (vel vanamgloriam) *frænet , etsi prævideat illud sibi esse mortem acceleraturum* ; concluditque = *& in hoc vera est Theologorum sententia ea* LICITE , *&* CUM MERITO *fieri posse . Ita &c.* Postquam vero sapientissimus ille Pontifex animadverterat *cit. num.6. speciali Dei Providentia contingere, ut rigidissimi Pœnitentes vitam ultra consuetos cæterorum hominum terminos produxerint* (quemadmodum in pœnitente Alphonso contigit , qui ex hac vita decessit annos natus 90. menses 10. dies 5.) hanc regulam Amplissimis Judicibus ad judicandum proponit = *cap.cit.num.9.* = *Sacrorum Rituum Congregationi adscripti cum agitur de carnis , & corporis mortificatione Servorum Dei &c. non ita faciles sint vel ad judicium ferendum de excessu , & ninietate ; vel quatenus aliquis excessus , aut aliqua ninietas ipsis appareat non ita faciles sint , ut putent virtutum fulgorem ab eo excessu penitus offuscari .*

110 Quamquam sapientissimus Censor debitis laudibus Alphonsi zelum extollet (§. 29.) quod = *arrivò sino per non far perdere la vocazione a qualche povero Congregato a contribuire alla sua necessitosa Casa sopra l' elemosine delle Messe* = & quamquam pro sua religione, *iniquum fore suspicari* arbitretur , quod V. Vir *sibi licere existimaverit in alios usus convertere eleemosynas traditas pro celebratione Missarum* ; nostra tamen studia excitat , ut , si quid obscurum in Testium dictis , illustremus . Tanti Viri mandatis morem ultro gerentes haud generali illa regula utimur , qua in similibus eventibus nobis ad defendendum , Vobis AA. PP. ad judicandum proponit doctus Pontifex Benedictus XIV. *lib.3. cap.41. num.19.* quod, *si aliquod dubium occurrat, resolutio petenda videtur a reliquo cursu vitæ , & ab aliis a Dei Servo gestis* . Non dicam ergo, id *iniquum esse suspicari* de illo, de cujus heroica Justitia in Deum , & homines cumulate in *Summario* constat *num.31. per tot.* Non dicam *iniquum* id esse *suspicari* de illo , qui in adimplenda Missarum celebratione adeo religiosus extitit , ut extremis Episcopatus annis pertinaci rheumathe per aliquot menses ad celebrandum impar angeretur quammaxime non posse Sacrificium pro suo Grege immolare, & quamvis a consultis Theologis responsum accepisset non teneri impotentem ad illius oneris , utpote personalis , implementum , voluerit tamen , quod ab aliis a se dato stipendio præfatum Missarum onus impleretur *Sum.*

pag.109.

pag. 509. *sub init.* = Illud vero dicam, haud esse tam obscura objecta Testium verba, ut ab iis non apprime percipiatur V. Virum Sodalium Parentum egestatem levasse, non quidem stype ad celebrandas Missas collata, Missarum satisfactione neglecta, sed ea eleemosynæ pecunia, quæ ex celebratis Missis suæ Congregationi obvenisset. Et sane in *Summar. pag.* 411. §. 188. *exadv. cit.* postquam Testis dixerat quod Dei Famulus Sodalium Parentum egestati occurrebat *sopra l' elemosina delle Messe* addit = *a dispetto delle strettezze, e povertà della Congregazione* = Et in *Summ. pag.* 431. §. 364. legitur, quod = *Tanti, e tanti perchè bisognosi i Parenti erano in procinto di lasciare la Congregazione, il Servo di Dio, ancorchè in grave povertà,* RILASCIAVALI *la lemosina delle Messe, contento di avere l'Operario* = Sic item in *Proc. Ap. Nuc. f.* 1591. *ter. exad. cit.* id facere consuevisse narratur Dei Famulum = *benchè allora si fosse vivuto assai scarso nella Comunità, egli si contentava* DI LEVARSI IL PANE DI BOCCA *a tal effetto* = Et *fol.* 2288. Testis deponit, quod V. Alphonsus iisdem egenis Sodalium Parentibus elargiebatur *l'elemosina, che si apparteneva alla Congregazione*. Quid amabo clarius ex hisce verbis patet, quam V. Alphonsus non quidem Missarum celebrationem omisisse, sed Sodalibus egenis eleemosynam donasse, quæ ex Missarum celebratione ab ipsis Sodalibus peracta in suæ Congregationis subsidium cedebat? Ita porro declarant verba illa = *a dispetto delle strettezze, e povertà della Congregazione* = *Si contentava di levarsi il pane di bocca* = *rilasciavali la lemosina delle Messe* = *l' elemosina, che si apparteneva alla Congregazione* = Secus enim quid incommodi, quid jacturæ rei familiari, & Congregationis annonæ ex omissa Missarum satisfactione obvenisset?

111 Sed rem per se satis claram clariorem reddit ipsemet Alphonsus, qui in Epistola data *die* 2. *Octobris* 1774. ad suæ Congregationis Vicarium P. Villani de quodam egeno Sodali loquens ita scribit = *all' ultimo per sollevarlo dalle angustie se gli potrebbe dar la licenza di applicare alla Casa la* LIMOSINA, CHE RICEVE DALLA MESSA, CHE DICE. . . *essendo questo Soggetto di molto valore per la Congregazione merita più degli altri questa cortesia, la quale già per lo passato* SI E' ACCORDATA AGLI ALTRI.

112 Ornatissimo vero Viro Fidei Promotori exhibuimus *privilegium dispensationis a quotidiana recitatione Divini Offici tempore Missionum*, quod expetebat *Animad.* §. 30.

113 Quod autem pertinet ad publicam illam attestationem quam Dei Famulus dedit de quodam prodigio, *quod contigisse fertur in quadam B. Mariæ Virginis imagine dum ipse de Ejus laudibus ad Populum sermonem habebat*, ultro eam exhibemus *in Summ. Addit. numer.* 2. ut Amplissimi Suffragatores eamdem perlegentes aperte percipiant, in facti expositione V. Virum *ea moderatione fuisse usum, ut quidquid in sui laudem verti poterat evitare curaverit*, quemadmodum animadversio exoptabat *cit.* §. 30. Et sane prodigium fuit hujusmodi. In Templo Collegiatæ Foggiæ, quæ Trojæ Diœcesis Civitas est, lignea, ac pervetusta Dei Genetricis Icon colitur, cujus vultus ovali tegitur velo; Quum olim ibidem Alphonsus solito ferventiore zelo confertum Populum ad Mariæ amorem inflammaret, repente ex ovali velato spatio decorus Cœli Reginæ vultus omnibus sese dat intuendum, ac duo lucis radii inde exorti, tranverso Templo, Alphonsi faciem

faciem perculere, qui extaticus hærens, ac amoris perfusus dulcedine in hæc verba prorupit = *Signora mia ti vuoi pigliare proprio gusto* = Duplici repentino prodigio universa hominum multitudo miraculum inclamat, ac pœnitentiæ singultibus reboante Templo, vel ipsæ prostitutæ fœminæ ad castum Christi amorem conversæ sunt. Ita porro factum narrant *de visu*, *audituque a videntibus* plures Testes in *Sum. Informat. num* 14. *de devot. erga B.M.V. pag.*291. §.54. *pag.*294. §.76. *& seqq. pag.*299. §.113. *& seqq.* = Ad eam vero Imaginem aurea coroua solemni ritu decorandam requisitus Alphonsus jam Episcopus, ut hujusce Prodigii attestationem daret, id tanta moderatione, & humilitate præstitit, ut miram Deiparæ apparitionem, utpote universo Populo communem, testatus sit, lucis vero radios e Virginis vultu in se inunissos, suamque extasim prorsus omiserit; uti legere est in *cit. Summ. addit. num.*2. *lit.B.*

114 Tacitus prætermittere jure possem, quod quandoque V. Vir aliquod sibi suisque crealiat solatium pulsando cymbalum, cujus erat peritissimus; Ipsa enim animadversio fatetur §.31. quod id *non detrahit virtuti*, *& Sanctitati*, sed rectius dictum fuisset, ex hac ipsa industria, qua etiam S. Philippus Nerius per musices Professores utebatur apud Baccium in ejus *Vita lib.* 1. *cap.* 19. §. 4. ad suos Oratorii Sodales recreandos, maximum Alphonsi virtuti, & sanctitati decus, ac ornamentum accedere. Si enim aliquando pomeridiano temporis spatio ad recreandum animum dato cymbalum tinniret, sacras modulabatur cantiunculas amantis animæ æternam Dilecti sui frutionem suspirantis, quibus alumnos suos tam cælesti dulcedine demulcebat, ut ii se magis Divino amore ferventes ab ea recreatione, quam a profunda cælestium commentatione discedere profiterentur (*a*).

115 Nemini vero dubium, quod V. Ligorio culpæ vertendum non sit si morem gessit Amalphitano Antistiti, qui eum compulit ut adesset *ad una Comedia*, *non sò se sacra*, *o profana*, nisi Dei Famulo culpæ vertamus quod Prophetiæ dono inclaresceus eidem Archiepiscopo tabulati ruinam eo in eventu vaticinaverit, ut ipsa narrat Animaversio §.31. *ex Summ. pag.* 686. §. 83. *& seqq.* Ibi enim legitur quod Alphousus hisce verbis abArchiepiscopo ad discedendum impeditus= *Se vi puol stare un Prelato di S. Chiesa vi possono stare ancora i Missionarj . . . . ti voglio per Padre Spirituale*, *e non per Profeta* = obedivit quidem, sed adeo certus comœdiæ loco, tabulati visuram fore ruinam, ut = *pregò di dargli la benedizione*, *e situarsi le sedie per poter subito partire vicino la porta*. Ac re quidem vera *non ancora era terminato il Prologo*, *che si vide* ROVINARE IL PALCHETTO *superiore a quello dell'Arcivescovo*. *L' opera non si fece*, *ed il Servo di Dio scappò fuori prima di tutti*.

116 Quum illud docto Animadversori in evolvendis Actis occurrisset, quod Servus Dei affirmaverit = *che non si ricordava di aver licenziato qualche Penitente senza il benefizio dell'assoluzione* = concludit §. 31. *aut dicendum Virum Venerabilem nullum offendisse occasionarium*, *& consuetudinariuu recipiendæ absolutioni minus aptum*; *aut perperam ab Innocentio XI. propositiones* 60., *& 61. damnatas fuisse &c.* Neutrum dicendum. Atque ut id clarius exponam retro-

(*a*) Summ. Informat. pag. 255. §. 141. pag. 348. §.74. pag.354. §.128. pag.355. §.136. pag. 359. §. 175. pag. 384. §.391.

grado ordine a secunda dilemmatis parte exordiar ; postea de prima dicam .

117 An umquam Ven. Alphonsus senserit *perperam* damnatas fuisse ab Innocentio XI. propositiones 60. & 61. testem appello non modo Europam universam , per quam repetitis editionibus evulgata est Ven. Ligorii *Theologia Moralis* , sed etiam hanc ipsam S. Congregationem, quæ,illa ad trutinam revocata , in ipsa , aliisque Ven. Viri operibus *nihil censura dignum repertum* fuisse decrevit die 14. Maji 1803. cui Decreto Summus Pontifex insequenti *die* 18. gravissimæ suæ adprobationis robur adjecit (*a*): In eadem enim (*lib.* 6. *num.* 454.) proposito quæsito : *An pœnitens qui versatur in occasione proxima voluntaria possit unquam absolvi ?* Ita scribit = *Hic ante omnia oportet animadvertere quatuor propositiones proscriptas in hac materia I. Propositio* 41. *damnata ab Alex. VII. &c. II.* PROPOSITIO 61. *damnata* AB INNOCENTIO XI. *dicebat* = *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur* , QUAM POTEST , ET NON VULT OMITTERE *quinimo* DIRECTE , ET EX PROPOSITO *quærit* , *aut ei se ingerit &c. . . . Sed dubium fit,an qui non adhuc occasionem, proximam removerit possit prima , vel secunda vice absolvi ? Prima Sententia affirmat . . . Sed hic distinguendum cum S. Carolo Borromeo* (in Instruct. suis Confessariis tradita) *inter occasiones, quæ* sunt in esse , *prout cum aliquis Concubinam Domi detinet &c., & inter occasiones* , *quæ* non sunt in esse , *utpote si quis loquendo prolabitur in blasphemias &c. In occasionibus hujus secundæ speciei* , quæ non sunt in esse *recte DOCET S. CAROLUS quod si Pœnitens FIRME PROPONAT ab eis se cavere,* POTEST PER UNAM , AUT DUAS *etiamque* TRES VICES ABSOLVI . *Quod si postmodum emendatio non apparet , differri ei debet absolutio donec ille cum effectu occasionem derelinquat . In occasionibus vero prioris speciei* , *quæ* sunt in esse, *ait S. Carolus pœnitentem* NEQUE PRIMA VICE *absolvendum quascumque promissiones proferat , nisi prius occasionem amoveat* . Et HANC SENTENTIAM CENSEO (*saltem ordinarie loquendo*) OMNINO SEQUENDAM.... *Dixi tamen* ordinarie , *nam merito excipiendus est 1. cum Lugo &c. casus, quo Pœnitens afferat* EXTRAORDINARIA SIGNA *doloris &c. Nihilominus ait Ronc. quod ipse* ETIAM IN HOC CASU ABSOLUTIONEM DIFFERRET *usque dum occasio auferatur si absolutio commode differri posset* ; *&* ITA ETIAM EGO ACEREM . Sternit ne Alphonsus laxismo viam S. Caroli opinionem amplexus ?

118 Gressum præterea faciens idem V. Vir *in cit. lib. IV. num.* 455. ad alteram quæstionem = *An possint absolvi qui sunt in occasione proxima necessaria ?* Allata distinctione inter necessitatem *physicam* , *& moralem* , allatisque de more Theologorum Sententiis , ita concludit *seq. num.* 456. *Ut ego quid sentiam in hac re ingenue dicam* : NUMQUAM ABSOLVEREM *qui est in occasione proxima intrinseca &c. præsertim si occasio sit de materia turpi,sen per ac absolutio commode differri possit . Censeo enim, quod Confessarius tamquam Medicus tenetur aptare suo pœnitenti remedia opportuniora , ut ille suam faciat salutem , reorque* NULLUM ALIUD APTIUS ANTIDOTUM

(*a*) In Decreto adprobat. Oper. & Mss. primo loco legitur Theologia Moralis V. S. D. editio nona Bassani 1785. Prostat Venetiis apud Remondini &c.

TUM *ministrari posse ei, qui est in occasione proxima*; QUAM DILATIONEM ABSOLUTIONIS. Ad Episcopatum evectus hæc suæ Diœcesis Confessariis præcepit in Encyclica quæ legitur *Proc. Ord. S. Agathæ fol.*700. *ter. num.*7. = ibi = *Stiano attenti a* NON ASSOLVERE *coloro, che si trovano* IN OCCASIONE PROSSIMA VOLONTARIA *di peccato prima che non hanno tolta affatto l'occasione,ed ancorchè l'occasione fosse necessaria,pure debbono differire ad essi l'assoluzione fintanto che colla dovuta sperienza non si veda, che l' occasione da prossima si è fatta remota, specialmente stiano attenti a non assolvere gli Sposi, ed altri Giovani che fanno l'amore, e pratticano insieme colle loro Drude &c.*

119 Hæc de occasionariis; ad Consuetudinarios, & recidivos quod spectat, postquam V. Alphonsus in *cit. lib. quæst. IV. num.*458. proposito dubio = *An possint absolvi illi, qui in peccatis sunt consuetudinarii, & recidivi?* diversas Theologorum Sententias exposuerat, & *falsam* pronunciaverat Sententiam illorum, qui asserunt toties quoties absolvendos,scribit = *Prima pars est contra primam Sententiam dicentem, quod recidivi debent absolvi semperac ad Sacramentum accedunt.Et probatur ex Prop.*60. *damnata* AB INNOCENTIO XI., *quæ dicebat = Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ*, ETSI EMENDATIONIS SPES NULLA APPAREAT, *non est deneganda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & propouere emendationem*. Hisce præhabitis docere pergit, quod quando pœnitens *jam in alia Confessione fuit admonitus, & eodem modo cecidit, nullo adhibito conatu, & nullo impleto ex mediis a Confessario præscriptis, frequens ille relapsus signum præbet, vel saltem prudentem dat suspicionem,quod sua pœnitentia non sit vera*. Ad hujusce autem assertionis probationem plurium Theologorum sententias affert, ac præsertim S. Caroli Borromei *in sua Instruct. ad Confess.* (*in Act. Synod. Mediol. tom.*2.*pag.*653.) ubi docet = *Proroganda est absolutio eis, qui a multis annis in iisdem peccatis perseverarunt, nec ut emendarentur laborarunt*. Aperte autem idem Ligorius rejicit illorum Theologorum Sententiam, qui asserunt, quod *poterit absolvi recidivus usque ad tertiam, vel quartam vicem, etiamsi eodem modo relapsus fuerit, & nullum adhibuerit remedium. Veneror* (notentur hæc verba) *veneror tantorum DD. auctoritatem, sed* EGO EORUM OPINIONI NUMQUAM ACQUIESCERE POTUI. Extraordinaria ergo signa ipse,requirit, ac auctoritate S.Hieronymi, S. Joannis Chrysostomi, aliorumque, probat voluntatis mutationem non solum per experimentum temporis, sed multo melius per alia signa præsentis dispositionis agnosci. Inquirens vero *seq. num.*460. *Quænam sint hæc signa extraordinaria doloris?* haud ipse pœnitentis lacrymis se contentum ostendit, asserens *non esse sæpe credendum lacrymis peccatorum, nam sæpe lacrymæ proveniunt ab humano affectu*. Unde alia bene multa ex Theologis signa perhibet, inter quæ etiam illa, *si prolapsus fuerit post magnum conflictum; si adhibuerit jejunia, eleemosynas, orationes, & Missas, ut bonam faceret Confessionem, & ad absolutionem se disponeret; fugu spontanea occasionum, si pœnitens ut accederet ad Sacramentum notabilem conatum adhibuit, scilicet longum iter aggressus, abstinuerit a lucro illius diei; si accedit ductus ab aliquo extraordinario moti-*

vo, nempe conclanis auditæ &c. & similia. Quamobrem statuit *num.*461. quod = *Sufficit quod Confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione pœnitentis, & non abstet ex alia parte prudens suspicia indispositionis &c. dum quæcumque signa pœnitentium non præstant, nisi probabilitatem dispositionis, ut recte docet Suarez &c. Et hoc videtur satis exprimi* in Catech. Rom. de pœnit. num. 60. *ubi dicitur* = *Si audita Confessione* (Sacerdos) *judicaverit neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse absolvi paterit.* Quo tandem cætera omittam, dissertationem hanc de impertienda, vel differenda absolutione recidivo per extraordinaria signa disposito ita V. Auctor concludit *num.*464. in fine = *Unusquisque in hac puncto impertiendæ vel differendæ absolutionis dirigere se debet juxta lumen a Dea sibi donatum.* Et in Praxi Confessarii *ad calcem Th. Mor. §. IV. num.*76. de iisdem recidivis per extraordinaria signa dispositis scribit = *Quidam volunt melius esse quod hujusmodi Recidivis differatur absolutio; alii tamen communius censent id raro expedire,* & HOC ETIAM SENTIT *celebris nostrarum temporum Missionarius R. P.* (nunc Beatus) LEONARDUS DE PORTU MAURITIO *in sua docto Sermone Romæ edito, cui titulus* Discorso mistico, e morale. *Melius nihilominus dicendum, quod in hoc puncta nequit certa statui regula, sed Confessarius juxta accurrentes circumstantias gerere se debet. Deo se commendet, & secundum se sensit inspiratum, sic faciat.*

120 Episcopus factus hanc ipsam praxim a Diœcesis Confessariis servari jussit, uti legitur in Encyclica *ad Confessarios* compulsat. *in Prac. Ord. S. Agathæ fol.*699., *& seq.*, ac præsertim *in* §.8. *fol.*701. *ter.* = ibi = *Stiamo ancora attenti* A NON ASSOLVERE SUBITO *quei, che sono* MALI ABITUATI, E RECIDIVI *nel peccato, e specialmente di bestemmia, e d' impudicizia, se non danno* COL TEMPO, E COLL' EMENDA *prova bastante dell' emenda di essi, a pure se nella stessa Confessione non danno qualche segno estraordinario, o certo della loro disposizione. Quali sieno poi i segni, essi stanno dichiarati nella nostra Morale; e bisogna, che tutti li Confessori li tengano avanti gli occhi, acciocchè possano bene regolarsi nel dar l'assoluzione.*

121 Hisce positis, ut unde est orsa, illuc revertatur oratio, per V.S. D. propositionem, *che non si ricordava di aver licenziato qualche Penitente senza il benefizio dell'assoluzione.* diximus, *non* colligi *nullum* ipsum offendisse *occasionarium, & consuetudinarium* absolutioni minus aptum, quod est impossibile; neque item colligi Eum absolutionem fuisse impertitum occasionariis, qui etsi poterant, *nolebant* tamen *omittere peccandi occasionem, qua versabantur, quinimo directe & ex proposito occasionem ipsam quærebant, aut ei se ingerebant,* uti fert Prop. 61. damnata ab Innocentio XI., vel absolutione donasse consuetudinarios, & recidivos *etsi emendationis spes nulla appareret,* uti se habet alia Prop. 60. ab eodem Pontifice proscripta, quia non modo id Ejus Sanctitati aperte repugnat, sed palam, & publice is profitetur ita se neque gessisse, neque unquam acturum, utpote sanæ Apostolicæ doctrinæ, & Animarum saluti contrarium; imo reprobat, & amare plorat consuetudinem illorum, qui absque veræ contritionis signis pœnitentes absolvunt.

Di-

122 Dicendum ergo est V. Virum per donum illud cælitus sibi collatum compungendi peccatorum corda, & ad veram pœnitentiam revocandi, non modo in concionibus habendis, ipsisque sacris canticis modulandis, sed etiam in Pœnitentiæ Sacramento administrando, quo *aveva un tale spirito di unzione, che chiunque si portava a suoi piedi per confessarsi lo compungeva in maniera, che* LO CONVERTIVA DA DOVERO *a Dio* Sum. p.400. §.90., & alibi passim (*a*), ita pœnitentes suos disponere, & compungere valuisse, ut vera, ac sincera illorum pœnitentia per signa optime cognita, eosdem absolutos dimittere potuerit. Ad hoc revera donum comprobandum uni Alphonso, haud cæteris a Deo concessum; & ad probandam item stabilitatem, & perseverantiam conversionis eorum, qui a Dei Famulo absoluti discedebant Testis XXVII. *Proc. Ap. Nuc.* V.S.D. *Confessarius* objectam retulit propositionem, uti ex toto contextu patet in nostro *Sum. pag.* 413. §.220., *& seqq. exadv. cit.* ibi = *Questi doni* (compungendi peccatores, ac duriora flectendi corda) *rilussero ancora nelle continue Confessioni de' Peccatori, che il Servo di Dio udiva &c. Non solo Egli aveva una dolce maniera penetrante* D'INTERNARSI NEL CUORE DE' PENITENTI *per fargli vomitare ogni più enorme peccato a dispetto del rossore, ma sapeva suggerirne loro tali, e tanti motivi della bontà di un Dio offeso, e di un Cristo morto in Croce, che* PENETRAVA IL PIU' DURO DE CUORI, *e li faceva disciogliere in lagrime di vera compunzione, per cui chiunque andava da lui a confessarsi* PER OSTINATO, E DURO, *che fosse stato*, SI DOVEVA ONNINAMENTE COMPUNGERE, *ed anzi Egli stesso mi disse più volte, che non si ricordava di aver licenziato qualche Penitente senza il beneficio della S. assoluzione Sagramentale a tale, e tanto, che queste* CONVERSIONI, *ch' Egli faceva animato dallo Spirito di Dio non solo furono* SEMPRE SINCERE *ma eziandio* STABILI, E PERMANENTI.

123 Orationis tandem vela contrahens de hac Epoca religiosissimus Animadversor ex eo quod quidam Laicus expulsus *denunciò &c., che nelle nostre Case di Nocera, Ciorani, e Caposele vi erano* (*forse così credendo*) *Cantaja, e cantaja di tabacco contrabando* (Animad. §.32.) atque ex eo quod *nel giardino vi era quantità di piante di tabacco il P. Ministro si pose a strapparle, ma essendosene avveduto il Servo di Dio fè subito desistere dicendo: non và bene; quello ha fatto la denuncia sul vero, e non conviene farlo ritrovar bugiardo &c.* commendat quidem Dei Famuli justitiam, sed inquirit cur ipse non ignorans legem, quæ vetabat culturam, & fabricationem Nicosiani pulveris, permisit, ut in suarum Domorum hortis plantatio fieret? Ac primo quidem huic interrogationi respondeo infimam hanc curam nicosiani pulveris plantationis pertinere quidem ad inferiorem Præsidem, vel scilicet rei familiaris curatorem, vel Rectorem localem, non autem ad V. Alphonsum, qui utpote totius Congregationis Generalis Præpositus (Rectorem majorem vocant) summa cogitare

(*a*) Sum. pag. 400. §. 87. ad 90. p. 401. §. 91. p. 402. §. 104. ad 107. p. 403. §. 110. ad 115. p. 404. a §. 116. ad 122. p. 407. §. 145. ad 153. p. 408. §. 154. p. 410. §. 183. & seqq. p. 411. §. 186. p. 412. §. 200. ad 207. p. 413. §. 208. ad 215. p. 420. a §. 271. ad 276. pag. 429. §. 346. p. 432. §. 368. 375. ad 378. p. 403. 3§. 379. p. 449. §. 501. p. 450. §. 509. p. 451. §. 522. p. 452. §. 524., & late in nostra Informat. p. 92., & seqq. a §. 318. ad 324.

re debebat, quique in postrema præsertim vitæ Epoca, ad quam eventus spectat, vix unquam in viridarium descendit; hinc ut ipsi nulla erat hujusce pulveris cura, nulla itcu culpa potest inesse; ceu perbelle scribit S. Gregorius in *Pastoral. part.2. cap.7.* ibi = *A subditis inferiora gerenda sunt, a Rectoribus sublima cogitanda, ut scilicet oculum qui prævidendis gressibus præminet* CURA PULVERIS *non obscuret*.

124 Sed ex ipso sermonis contextu patet non fuisse quidem Regia Lege prohibitam nicosiani pulveris plantationem, & culturam, in omnibus Religiosis Domibus fieri solitam, sed unam ejusdem pulveris alibi fabricati retentionem, & usum; Nam denunciata fuerat hujus regii vectrgalis Conductoti non nicosianæ herbæ plantatio, sed supposita ejusdem pulveris retentio, *che nelle nostre Case vi erano* (*forse così credendo*) *cantaja, e cantaja di tabacco contrabando* = Si plantas accusatio respexisset, cum hæ in propatulo essent, illas pro certo in Nucerina Domo retineri expulsus Laicus denunciasset, non vero supposuisset, *forse così credendo*; si plantas respexisset, utpote quæ solo inhærebant, metiri non poterant, & tamen accusatio fuit, quod *vi erano cantaja, e cantajo di tabacco*, quod omnes norunt mensuram quamdam esse Neapolitani Regni, quæ libras trecentum quinquaginta Romanas æquat. Si denique plantas respexisset, quum hæ V. Alphonsi jussu haud e solo fuissent evulsæ = *il Ministro si pose a strapparle, ma essendosene avveduto il Servo di Dio fe subito desistere &c.* eas Conductoris administri invenissent, haud accusatio declarata fuisset *falsa*, haud infelix Accusator ad solvendas frustraneæ expeditionis expensas a Regio Vectigalis Conductore damnatus fuisset; haud hoc nomine ipse profugus abiisset, donec heroica V. Alphonsi charitate, atque studio pristinam assecutus fuerit tranquillitatem; uti legitur in *Proc. Ord. S. Agathæ fol.* 1188. *ter. exadv. cit.* ibi = *Venendo poi* PERSEGUITATO IL LAICO DALL' ARRENDITORE DEL TABACCO *per l'interesse, che sofferto aveva collo spedire nella medesima ora trè Squadre in tutte trè le rispettive Case, avendolo saputo il Servo di Dio, e vedendo, che il* LAICO ANDAVA FUGIASCO, *non mancò interporci in Salerno l'Avvocato de' Poveri D. Vincenzo Nola, affinchè in suo nome pregato ne avesse l'Arrenditore per un qualche rilascio, e tanto si adoperò, che lo* FECE COMPORRE *per poca quantità di denaro*. Vide V.Viri, licet innocenter lacessiti, charitatem vere eximiam, vereque heroicam!

DE TERTIA EPOCA

Ab Anno 1762. *ad* 1775. *sive de Episcopatu*.

125 Si hactenus experti fuimus sapientissimum Fidei Promotorem, obiiciendi inopia, vel nodum pro munere quærentem in scirpo, vel Alphonso vertentem culpæ, quæ sibi cæteri decerpunt ad laudem, eadem profecto methodo de V.Viri *Episcopatus Epoca* disserentem sectatum fuisse intelligimus. Scribenti enim sibi de gestis V.Ligorii jam Episcopi, Ejus imaginis prima ipsa lineamenta quum duceret, protinus illius Pastoris occurrit imago, quem in Tito suo informat Apostolus. Quamobrem intimos animi sensus aperiens (hujusce scilicet Antistitis virtutum fulgore vel ipsos censorios oculos penetrante) ita graviter, &

inge-

ingenue orationem suam exorditur (§.33.) *Equidem Hominem intueor , qui vocatus tamquam Aaron sibi imposito gravissimo oneri , ne Divinæ voluntati Pontificis formali præcepto patefactæ resistere videretur , cervicem inflectit .Hominem video de Grege sibi comisso sollicitum , illius bono semper intentum*, NON SUA QUÆRENTEM, SED QUÆ DEI SUNT , *hospitalem , sobrium , benignum , continentem , exemplum bonorum operum in doctrina , in integritate .* Quid plura ?

126 Hæc profecto candidum decebant animum ; reliqua muneris religio postulat ; sed ita postulat , ut fas ingenuo Viro sit quæ sentit verè , ac libere pronunciare . Fatetur enim quæ dicturus est de hacce Episcopatus Epoca haud censuræ nomen promereri , sed aliquales esse fragiles, fallaces, & apparentes censuræ larvas:*Ergo ne*,pergit ipse cit. §.33. *Alphonsus usque ad Santitatis fastigium pervenit ? Nequeo id affirmare nisi quædam ejusdem actiones , quæ* ALIQUALEM *censuram promereri* VIDENTUR *ab omni labe immunes declarentur.* Sed quæ labes actionibus hujusce V.Episcopi inesse potest, qui juxta Apostoli cor vitam , moresque composuit ? *Concedam* , respondit ornatissimus Censor , *concedam V. Virum* HAUD PECCASSE *per defectum* : Magnum hoc est , rarum , insitatum , ac prorsus heroicum : Sed addit *per excessum tamen non deliquisse non item dare possum* . Bone Deus ! Si concedis Ligorium fuisse Episcopum *Gregis bono semper intentum , non sua quærentem , sed quæ Dei sunt* , necessario sequitur Eum in Gregis bono quærendo pastoralis muneris partes implere debuisse , inter quas præsertim illam , quam inculcat Apostolus ad Thimoth. 2. 4. = *Insta opportune , importune* . Hæc vero exequentes facile *nimios* appellamus , & per *excessum* deliquisse dicimus, uti ad rem advertit S.Bernardus Eugenio III. de *Consid. lib.*3. *Cap.*3.*num.*8. = ibi = *Insiste & resistentibus . Dicendo hæc forte* NIMIUS *dicar . Num nostra illa vox* : Insta opportune , importune ? *Hunc , si audes , nimium appellato . Si dura fronte sunt , durato & tu è contra tuum . Nil tam durum , quod duriori non cedat.* Hæc profecto si in Ligorio reprehendis , non excessus , sed fervoris, sed zeli argumenta sunt , ceu scribit Guillelmus Abbas in Vita S.Bernardi *lib.*1. *Cap.*8. = *In quo Servus Dei nimietate forsan excessit , piis certe mentibus non de nimietate , sed de fervore exemplum reliquit* . Vagæ huic objectioni de V. Ligorii gestis , cujus *heroica Prudentia* plene probata legitur in *Summ. num.*20. , his dumtaxat occurrimus , cætera suis in locis infra dicturi .

127 Post hæc generatim adnotata , antequam ad peculiares eventus Animadversio descendat , aditu sibi facto ad ea , quæ Pastoribus præcipiuntur , etsi ultro concedat §.34. , per Testes probari V. Antistitem biennalis Visitationis Diæcesanæ munus juxta Tridentinæ Synodis decretum implevisse ; exquirit tamen ea de re legalem attestationem ex *Visitationum Codicibus depromptam* . Hanc itaque ultro exhibemus in *Summ. Addit. num.*3. , sicque duplici probationum genere, tum ex Testibus , tum ex allatis monumentis luculentissime constat V. Ligorium ab Anno 1763. , qui primus fuit Episcopatus , usque ad Annum 1774. , postquam Episcopatum abdicavit , Pastoralis Visitationis onus implevisse *per se cum vires suppeterent ; per alios vero dum senio confectus , ac ægritudinibus oppressus ad illud subeundum impar evaserat* , ceu Animadversio exoptabat . Neque vero illud prætereun-

dum

dum V. Virum in postremis Episcopatus annis tanto affectum fuisse dolore, quod morbis, ac generali præsertim arthritide, qua contortis vertebris in reliquam vitam obstipo collo remansit, ad visitandam per se Diœcesim impar evasisset, ut hoc nomine ad Sa. Me. Clementem XIV. Episcopatus abdicationem miserit. Pontifex vero ea, quam de ipso fovebat Sanctitatis opinione, *non volle accettarla, e li fece sentire per mezzo del Cardinal Castelli &c. che valeva più una preghiera, cl' Egli faceva dal suo letto, che mille visite* (*a*). Nihilo tamen secius per suum Vicarium Generalem Nicolaum Rubbino Diœcesim lustrari sategit, ab eoque, licet ægrotus, de singulis certior fieri volebat, singulis sapienti ratione accurrebat, singulis prospiciebat; nullaque sibi quies, nisi postquam scandalum, si quod forte resciret, provida lege, & cautione dirimisset (*b*). Quinimo eodemet anno, quo arthritide afflictabatur 1769. (*c*), in Argenii oppido visitationem peregit, ut in *Summ. Addit. num.* 3. §. *Nell' Anno* 1769. ibi = *Die* 2. *Mensis Julii* 1769. *Illmus, & Rmus Dominus Episcopus post Vesp.* HABITUALI SUA INFIRMITATE NON OBSTANTE *petiit Ecclesiam Collegialem &c. seguono le Visite* = quæ quidem Argentii visitatio per sese personaliter repetita legitur Anno 1773.

128 Quamquam vero ex ipso objecto Teste XXXIV. *Proc. Informat. S. Agathæ*, qui est D. Petrus Truppi Civitatis *Airolæ* (*fol.* 1480. *ex adv. cit.*) pulcherrime pateat ipsum non loqui de omnibus, singulisque visitationibus in sua Civitate peractis, sed de unis tantum quatuor a Ven. Ligorio ibidem *personaliter* executis, utpote qui expresse deponit, quod *diede sempre per otto giorni gli esercizj = MI PARE fossero state quattro volte in diversi anni*, Animad. §. 34., evidentius id tamen patet ex allato Visitationum monumento *Summar. Addit. num.* 3. Et si enim Cancellarii incuria haud singulæ Visitationes a Ven. Episcopo peractæ in publicas Actorum tabulas seu regesta relatæ inveniantur (*d*) constat tamen Ven. Antistitem post primam suam Visitationem in Agathensi Urbe indictam anno 1763. usque ad illam habitam 1774., qui postremus fuit sui Episcopatus annus, non quater, sed *in singulo biennio* Airolæ Civitatem, vel per se, vel per suum Vicarium visitasse, uti legitur in *cit. Summar. Addition. num.* 3. sub annis 1765. 1767. 1769. 1771. 1773.

129 Si ad ostendendam quoque hanc ipsam Ven. nostri Antistitis Pastoralem sollicitudinem in sua visitanda Diœcesi *multum proderunt Relationes, quæ dicuntur* ad limina, *quæque in Tabulario S. Congregationis Concilii adservantur* (Animad. §. cit. 34.) publica testimonia exhibemus ipsius *S. Congregationis Concilii*, quibus constat, Ven. Episcopum in singula visitatione ad Sacra limina in quolibet triennio de

(*a*) Sum. pag. 131. §. 20. pag. 135. §. 49. p. 136. §. 59. & passim *in cit. Sum. num.* 10. *de Episcopali munere*.

(*b*) Sum. p. 504. §. 2. p. 138. §. 73., & seq. p. 139. init. p. 142. §. 98. p. 146. §. 127. p. 152. §. 170. p. 156. §. 203. p. 158. §. 215. p. 161. §. 241. p. 517. §. 110.

(c) Sum. pag. 440. §. 439., & passim in cit. Sum. num. 18. per tot.

(*d*) Nonnullæ visitationes haud in Cancellariæ Regestis repertæ fuere, uti legere est *in Summar. Addit. num.* 3. *sub* §. qui incipit *Nell' anno* 1764. *circa fin.* ibi : *Si trova carta bianca, forse doveva qui stendersi l' apertura della visita fatta dal Vescovo, e si tralasciò. In seq. §. Nell' anno* 1765. *circ. med.* ibi : *Si vede chiaramente, che mancano altre carte* : In §. nell' anno 1768. ibi : *comincia questo quinterno con spazio di carta bianca prima, segno evidente, che mancano altri notamenti di visite*.

de more executa, suæ Ecclesiæ statum, seu relationem religiose misisse *Summar. Addit. num. 4. per tot.* Imo vero exhibemus responsa ipsa ejusdem S. Congregationis Concilii in *Summar. Addit. num. 5. per tot.*, ex quibus, non modo quid Ven. Episcopus exposuerit, verum etiam, quid ei S. Congregatio responderit apprime intelligitur. Quamobrem ad Diœcesanas visitationes quod attinet, non nudam exhibemus Ven. Viri assertionem a suæ Ecclesiæ *relatione* depromptam, qua una Animadversio contenta erat, sed gravissimum, & maximum Purpuratorum Patrum S. Concilii Interpretum elogium ipsi Ven. Ligorio in hæc verba patefactum = *Præ cæteris nos in Tui existimationem impulit quod . . . . Tibi* SACRAM VISITATIONEM QUOTANNIS *peragenti viam parari facis, ac muniri dimissis hunc illuc Evangelicorum Virorum expeditionibus* = *Summar. Addit. cit. num. 5. §. 2.* =

130 Germana huic est altera exceptio de Diœcesana Synodo a Ven. Antistite non celebrata (*Animad.* §. 35.) Non in ea versamur facti specie, qua excusatio ab iis Auctorum sententiis petenda sit, qui hoc Tridentinæ Synodi Decretum contraria consuetudine tantisper emollitum, & temperatum, non ita stricte, rigideque accipiendum asserunt, ut numquam fas sit Diœcesanam Synodum prætermittere, ceu erudite disserit Animadversio §§. 36. & 37. Non hanc certe arripimus viam, ac si Ligorii zelus undequaque cum Prudentia conjunctus aliqua indigeat excusatione; etiam si Fagnanus, Præsul ille doctissimus, qui S. Congregationis Concilii Innocentio X. Pontifice Maximo a Secretis fuit, asserere non dubitaverit *in Cap. Ego N. n. 22. de jurejur.* emollito jam ætate sua Tridentini Decreto, ipsam Sacrorum liminum Visitationem Episcopalibus Synodis æquiparari. Pluribus enim rationum momentis adductis, *colligi posse*, ait (loc. cit.) *hanc Visitationem liminum nunc aliqua ex parte assimilari Synodis Episcopalibus*; etiamsi doctus item Cardinalis de Luca commendatione dignum putaverit in suo *Oper.*, cui tit. = *Il Vescovo Prattico Cap. 12. num. 3.* si Episcopi nulla urgente necessitate abstineant a Diœcesana Synodo convocanda.

131 Ecquis enim hoc nomine Ligorio succenset, cum & ipse religiosus Censor nobiscum una conveniat haud Ven. Virum *negligentia*, & *socordia* (quam unam redarguit Benedictus XIV. *Animad.* §. 36.) Synodum prætermisisse? *Non is ego sum*, scribit (*loco cit.*) *qui velim Ven. Virum ex sola negligentia, & socordia Synodum facere prætermisisse &c. imo legitimas non defuisse Episcopo causas, ne Synodum indiceret existimo*. Sciscitanti vero, quænam fuerint hujusmodi causæ Testes, ipsa Animadversione fatente, apertissime respondent Sacrum Antistitem a convocanda Synodo præpedivisse *temporum circumstantias*. Nonne hæ momentosum suppeditant impedimentum? Nonne Ligorium tamquam nimio, & imprudenti zelo abreptum quis merito traduxisset, nisi in aggredienda re, quæ unam respicit disciplinam, locorum, & temporum circumstantias respexisset? Ita profecto sapientissime sentit Benedictus XIV. de Synod. Diœc. *lib. 9. Cap. 9. num. 2.* ibi = *Ne Episcopus erret nimio, atque indiscreto zelo abreptus . . . . TEMPORUM, ET LOCORUM CIRCUMSTANTIAS, sed & potissimum rerum, causarumque naturam diligenter consideret oportet*. Et prius Cap. 3. num. 7. = *Mu-*

tantur rerum circumstantiæ, & quod uno tempore utile erat, postea inutile, & quandoque PERNICIOSUM evadit =

132 Sed quorsum hæc disputo? Si enim Sacri hujusce Senatus conscripti Patres *Ven. Jo. Franciscum Tenderinium* Civitatis Castellanæ, & Hortanæ Episcopum *legitima causa* præpeditum duxerunt a Diœcesana convocanda Synodo ob quæstionem quamdam *circa præcedentiam* inter Collegiatas excitatam (*a*) propterea immortali Pontifici Pio VI. suffragium præbuere, ut illum, hacce posthabita censura, inter Christianos Heroas adscriberet, quemadmodum solemni Decreto adscripsit *Nonis Augusti* 1794., si, inquam, unam inter Collegiatas quæstionem impediendæ Synodi causam *legitimam* agnovere, longe multoque graviore causa, quam Tenderinium, Ligorium præpeditum intelligent a convocanda Synodo ob *temporum circumstantias*, quas ipse variare nequibat.

133 Et sane nil sibi reliquum Ligorio supererat, quam Apostolicam Sedem de impedimentis ad convocandam Synodum certiorem reddere; juxta monitum Benedicti XIV. de *Synod. cit. lib. 9. cap: 8. num. 1.* ibi = *Disciplina varia est pro locorum, & temporum ratione, ac fieri potest, ut aliqua Constitutio, licet plerisque Orbis Christiani Diœcesibus utilis, ALICUI tamen PROVINCIÆ, AUT PECULIARI DIÆCESI MINUS OPPORTUNA dignoscatur, idcirco operæ pretium duximus hic explicare qua ratione se gerere debeant Episcopi, qui aliquam Pontificiam Constitutionem Diœcesis suæ rebus minime conducere arbitrantur &c. In his itaque rerum circumstantiis Episcopus intelligens Apostolicæ Sedis legem in Diœcesi sua noxium aliquem effectum producere posse, non modo suas Romano Pontifici rationes repræsentare non prohibetur, quin potius ad id omnino tenetur &c. Neque Romani Pontifices &c. minime recusarunt aliquas Provincias, aut Diœceses a Generalium Constitutionum suarum lege quoad disciplinæ genus illud, de quo nunc agimus, eximere.* Quod ergo suum erat Ligorius explevit: Apostolicæ Sedi impedimenta exposuit, quibus in sua Diœcesi Synodum convocare nequibat. Purpurati vero Patres S. Concilii Interpretes, quibus ab Apostolica Sede hæc demandata provincia est, ita gravia, & legitima a Ven. Ligorio exposita impedimenta judicarunt, ut ipsi responderint, ut id quidem quantum in se erat, suæque vires ferebant, adlaborandum, *de exitu tamen quicumque futurus erat, in Divina voluntate quiescendum.* En ipsa S. Congregationis verba; Sum. Add. num. 5. litt. A. §. 4. *Facere non possumus, quin te etiam ad ea quæ VIX AC NE VIX QUIDEM EFFICI POSSE SCRIBIS pro munere nostro inflammemus. Diœcesanam igitur Synodum Tibi proponi a nobis ut tuarum laudum pulcherrimam metam existima &c. atque id quamquam PERDIFFICILE Tibi PLURIMISQUE SEPTUM IMPEDIMENTIS videatur, tamen cum Divinam opem in cæteris hactenus præsentissimam expertus sis cum præclara ejusdem in istis prodivisti exempla non desint, omnem operam, cogitationem, PRUDENTIAM, ac industriam Tuam illuc convertere debes, & quantum in Te est, Tuisque viribus conniti, multumque Divino auxilio confidere, ac demum in SUPREMA VOLUNTATE DE EXITU, qui*

(*a*) In Posit. Caus. Ven. Tenderini super Virt. an. 1783. Sum. Addit. num. 5.

quicumque futurus sit conquiescere. Hæc ad Ligorium Apostolica Sedes. Causa dicta est.

134 Hocce responso accepto ad celebrandam Synodum ea mente se convertit Alphonsus, ut si id haud congruere cum Prudentiæ legibus intelligeret, in suprema tandem Divini Numinis voluntate juxta S. Congregationis monitum omnino conquiesceret. In hujus itaque sollicitudinis partem adscivit probum Virum, qui est *Testis I. Proc. Apost. S. Agathæ* a quo, uti diligens Animadversio refert §. 36., accipimus, quod = *Era NELLA RISOLUZIONE il Servo di Dio sin da che terminò la visita generole della Diocesi DI TENERE UN SINODO &c. destinò me in Napoli per consigliore sù di questo Monsignor Borgia Vescovo di Aversa, il P. D. Gennaro Fatigati Superiore de' Cinesi, ed altri Uomini savj; MA NE FU SCONSIGLIATO sul riflesso &c, sentendo questo mi disse: Quello che far dovrei col Sinodo lo farò con tante Notificazioni*. Prudentiæ certe fuit in tam arduo negocio sui diffidere, ac doctorum Virorum consilia exquirere; Prudentiæ item fuit in re ab Apostolica Sede suis tantum viribus commissa, quin de exitu sollicitus foret, illorum consilia sequi qui Synodi prætermissionem pro tempore, & circumstantiis magis in Domino expedire existimabant. Nam *Prudentis Prælati est in iis, ad quæ Superioris lege non adigitur, se loco, & tempori accommodare, & quædam, quæ olim in usu erant prætermittere, sicut ad rectum suæ Diœcesis regimen magis expedire in Domino judicaverit*; verba sunt Benedicti XIV. in *cit. Oper. de Synodo lib. 5. cap. 3. num. 7.*

135 Si vero prudens Antistes *formalem* Synodi celebrationem ad meliora tempora distulit; non prætermisit tamen *æquipollentes* Diœcesanas Synodos identidem convocare. Accibat siquidem eos, quos ad Synodum vocare debuisset, Canonicos, Diœcesanos Parochos, ac etiam Regulares, eorumque sententiis invicem in Sessione collatis, Edicta, legesque condebat Diœcesis necessitati accommodatas; quemadmodum uno ore Testes referunt, ac speciminis loco.

XXXV. Testis *Proc. Apost. Nuc.* V. S. D. Confessarius *Summar. pag. 142. §. 99.* = *Il Ven. Servo di Dio nel tempo del suo Vescovato sempre chiamava a consiglio i Parochi, ed i Canonici per trattare gli affari riguardanti il bene spirituole della Diocesi*.

III. Testis *Proc. Apost. S. Agathæ* (Presbyter illius Diœcesis) *Summar. pag. 156. §. 205.* = *In tutto il tempo che il Servo di Dio governò questa Diocesi, sò che non fu celebrato mai Sinodo formale &c. Sò bensì, che di continuo chiamava nella sua Residenza Persone Ecclesiastiche da tutta la Diocesi, e specialmente Arcipreti, Parochi, e Vicarj Foranei, e talvolta anche i Regolari, e di continuo altresì spediva Editti, Notificazioni, ed altri ordini SECONDO IL BISOGNO, come io co' proprj occhj li vedeva affissi, o in Sacristia, o alla Porta di questa Cattedrale, o in altri soliti luoghi*.

XIV. Testis *Process. Ordinar. Nucer.* V. S. D. Famulus de visu, *f. 1186. ter.* = *Sò che nelle difficoltà più gravi esso Servo di Dio voleva sentire il parere* DE' PRIMI DELLA SUA DIOCESI, E DELLA SUA CATTEDRALE CON TENER SESSIONE *per tale effetto con essi*. His cohærent alii oculati Testes *in nostro Summar. pag. 137. §. 64. pag. 149. §. 151. pag. 161. §. 242. pag. 163. §. 254., & per tot. num. 10. de Episc. munere* =

136 Quamquam omnes, singulique præfati Testes aperte deponant *de propria experientia* Sacrum Antistitem Synodi vicem supplevisse per Edicta, opportunasque leges Diœcesis necessitati accomodatas = *secondo il bisogno* = religiosa tamen Animadversio *cit.* §.35. ex eo quod Ven. Antistes se præpeditum intelligens ad Synodum celebrandam dixerat = *Quello che far dovrei col Sinodo, lo farò con tante notificazioni* = has a nobis exquirit, ut *PP. judicent, sint ne aptæ ad gravissimam hanc difficultatem enodandam*. Sed si Testium dictis non præbetur fides, iis inquam, qui utpote præsentes in loco abusus noscebant, proindeque melius, quam modo nos judicare valebant, an Ven. Dei Famuli Edicta *opportuna* essent necessitati; quomodo mehercule Sapientissimi Judices ex ipsis Constitutionibus, & & Edictis divinare poterunt an ea decernenda fuissent in Synodo? an opportuna necessitati? an ad evellendos abusus, qui tunc ea in Diœcesi serpebant, accommodata? Docet quippe Benedictus XIV. (*de Synodo lib.6. cap.3. num.1.*) *Non posse certam regulam præscribi, quæ constitutiones indigitet in qualibet Synodo edendas. Quæ enim uno tempore, atque in uno loco saluberrima sunt, alio tempore, alioque in loco incassum renovantur*. Unus ergo ille, qui Diœcesi præerat, quique Diœcesim quotannis visitabat Alphonsus, unique Testes Diœcesani, & oculati, noverant, quæ forent Diœcesis necessitates, & an iis Dei Famulus æque, ac in Synodo per Constitutiones occurrerit.

137 Nihilo tamen minus in optima Causa abundare volentes, quoad requisitam Edictorum exhibitionem communi adagio reponimus: *frustra quæris quod intus habes* = Ea enim jam exhibita in ipso Causæ limine, & compulsata leguntur in *Process. Ordinar. S. Agathæ a fol.689. ter. ad 710. ter.* Quo vero AA. PP. facili negocio percipiant in iis Ven. Antistiti nil omnino excidisse, quod in quacumque Synodo decerni, mandarique poterant, haud refugientes laborem, non modo Edictorum titulos, sed ea etiam, quæ iidem complectuntur *summatim* exponimus.

Notificazione I. Ai Reverendi Canonici della sua Cattedrale, e Reverendi Mansionarj, ed a tutti gli altri RR. Canonici, Mansionarj, Cappellani della sua Diocesi. In ea Sacer Antistes illos admonet de gravi obligatione interessendi Choro, ac recte, devoteque psallendi; de rebus gravis momenti nonnisi per secreta suffragia in Capitulis decernendis; deque ratione substituendi alios Ecclesiæ servitio.

Notific. II. ai RR. Arcipreti, e Parochi anche de' Casali separati, ai Rettori della sua Diocesi, ed ai Confessori della medesima. Jubet Ven. Episcopus in singulis Festis publice recitandos cum Populo Christianos actus; habendam conciunculam, necnon christianam scholam puerorum; erudiendum populum in Fidei misteriis ad rite satisfaciendum Paschali præcepto, sponsosque ad sancte contrahendum matrimonium; impediendam inter utriusque sexus adolescentes familiarem conversationem; non recipiendas promissiones de futuro matrimonio, nisi a nuptias proxime contracturis; conficiendum statum Animarum, certasque adhibendas cautiones ad evitandas fraudes in comunione Paschali; opportune administranda extrema sacramenta lethaliter ægrotantibus; fideliter adimplenda Legata eorumque elencum in sacrario retinendum; legendum Populo in

Cœna

Cœna Domini casuum reservatorum album ; servandum statutum tempus antequam Cadavera humi tradantur , tam eorum , qui prævia ægritudine , quam eorum , qui repentino morbo decedunt ; stricte custodiendam clavim Sacri Tabernaculi , vasisque Olei infirmorum ; conficiendum Inventarium bonorum Ecclesiæ ; a Paræcia non recedendum , ac singula Parochialia munia rite obeunda ; applicandam a quolibet Paroco in Festis Missam pro Populo ; exequendam omnino correctionem , & impedienda scandala ; monendum populum de vespertina recitatione Psalmi De profundis, ejusque indulgentiis ; traditur tandem formula benedictionis ægrorum .

Notific. III. A tutti i Sacerdoti Secolari , e Regolari , che avevano avuta da lui la facoltà di prender le Confessioni = Commendat his juge Th. moralis studium , & accademiæ moralis frequentiam ; obligationem admonendi parentes de onere erudiendi natos Fidei mysteriis , deque casu sibi reservato absolutionis eorum , qui necessariam hanc negligunt institutionem ; interrogandos Pœnitentes ad se prima vice accedentes an ruboris causa aliqua reticuerint peccata ; differendam absolutionem occasionariis , usque ad emendationem , ut in *super.* §. 118. , idem exequendum cum consuetudinariis , & recidivis , nisi emendatione , vel extraordinariis concurrentibus signis , de quibus in sua morali , ut in *super.* §. 120. ; Admonendos Medicos de obligatione præcipiendi Sacramenta graviter ægrotantibus , juxta Bullam S. Pii V. ; alia demum sectanda monita ad excitandos Pœnitentes ad contritionem , melioremque frugem revocandos accommodata .

Notific. IV. A tutti i Sacerdoti Secolari = Mandat his ad confessionem , & beneficia obtinenda frequentiam Accademiæ moralis ; Non absolvendum Sacrum infra quadrantem sub pœna suspensionis ; illud devote celebrandum , gratiasque debitas inde reddendas ; Non differendam commissæ Missæ celebrationem ultra bimestre , & si sit pro defunctis ultra mensem ; abstinendum a ludis sortis , utpote *Bassetta , Primiera , Dadi , e simili* ; Non exequendam ab ipsis Scenæ actionem, neque in sacra,neque in privata Comœdia;Non exercendam venationem absque sua venia ; Non conducenda vectigalia , vulgo *Affitti di Gabelle &c.* ; celebratas Missas diligenter in Sacrarii libris describendas ; Se tandem ad Beneficiorum collationes propensum pollicetur favore illorum , qui Parochos in christiana præsertim puerorum institutione adjuvaverint .

Notific. V. Per tutti quei , che vogliono esser promossi agli Ordini . In Ordinandis requirit Patrimonium , scientiam , & bonos mores . Quoad *primum* exigit Beneficii titulum , reservans sibi ordinationem ad titulum Patrimonii , juxta Ecclesiæ necessitatem . Quoad *secundum* ; frequentiam conferentiæ , seu Accademiæ moralis , Doctrinæ in Paræcia , Sacramentorum , & orationis , incessum in habitu , & tonsura , & abstinentiam a ludis , & venatione . Quoad *tertium* , scilicet scientiam , proponit morales tractatus pro quolibet Ordine Sacro suscipiendo , ad Presbyteratum autem totius Th. moralis scientiam exigit ; singulos tàndem Ordines Sacros religioso exercitiorum recessu præveniendos indicit .

Notific. VI. = Circa la forma delle Vesti , e Tonsura , che debbono usare gli Ecclesiastici = Hocce Edicto prohibet nutriendam comam , secu-

seculareſque veſtes, & colores; Eccleſiaſticæ tonſuræ formam oſtendit, ac ſubobſcuros veſtium colores jubet; Thalarem habitum exigit a Clericis, ac Presbyteris ad Eccleſiam accedentibus; ab hac lege rurales Sacerdotes inter hybernos glacies, & imbres excipit a die prima Novembris, usque ad totum mensem Aprilis, dummodo thalari ea veste celebrent, vulgo nuncupata *Sottana senza maniche, ma non la faldiglia*.

138 Plura ne in Synodo decernenda fuissent? Præter autem hæc fere innumera, & præclara sunt alia a Sacro hocce Antistite ad reformandos Gregis mores salubriter instituta, quæ ex *Summario* deprompta legantur in nostra Informat. *a pag.* 96. *ad* 99. *a* §. 329. *ad* 339. Quin vero cuncta persequar, unum illud Sacræ Congregationis Concilii *judicium*, ac æternum illius præconium de Pastoralibus Alphonsi laboribus satis abunde probat, qua, quamque heroica diligentia, studio, vigilantia in commisso regendo Grege Synodi vices ipse suppleverit. Nam Emi illi Patres hodiernum judicium vestrum, Sapientissimi Suffragatores de Ven. Antistitis meritis prævenientes admirationem suam, datis ad eum litteris, patefecerunt, sibique maxime gratulati sunt. *Summ. Addit. num.* 5. *litt. A.* §. 1. , ibi = *Præcæteris Nos IN TUI EXISTIMATIONEM IMPULIT, quod stationes Pastorum, vigiliasque, Parochiales videlicet Ecclesias, ut animarum necessitas postulabat, MIRA ANIMI contra plurimas difficultates CONTENTIONE, industriaque multiplicasti; quod Seminarium Tuo Episcopio adhærens meliori aptiorique forma A FUNDAMENTIS EXCITAS, juvenumque in eo convictu disciplinis præsertim Ecclesiasticis instruendorum CURAM geris ACERRIMAM &c. quod puellarum conservandarum Domui extremam imponere manum satagis, viamque sternis, ut isti perficiendo operi nihil ad perennitatem desit &c. QUOD CLERO ad Ecclesiasticam disciplinam, sacramque eruditionem EXCOLENDO MIRIFICE STUDES inductis moralis Thæologiæ Accademiis, præter eas, quæ crebro fieri consueverunt, de conscientiæ casibus, & Sacris Ritibus collationes; quod Tibi Sac. Visitationem quotannis peragenti viam parari facis, ac muniri dimisso huc illuc Evangelicorum Virorum expeditionibus &c. Quid alios Tui Pastoralis zeli, ac industriæ referam usus, quibus divinum cultum, pietatem charitatemque foves, omnisque Tibi commissus Grex ut salvus, atque incolumis sit omnimoda ratione, exemplis scilicet, monitis, hortationibus, correptionibus, ac* NUMQUAM INTERMISSA CUSTODIA, AC SEDULITATE *caves*? Quodnam de Alphonsi meritis pulchrius, gloriosius, & excellentius hocce Apostolicæ Sedis judicio, & præconio excogitari, darique potest?

139 Expediti tandem ab iis, quæ Pastoralia munera respiciebant ad peculiares quasdam Ven. Viri actiones progrediamur. Ac primo quidem *erit FORTE, quis,* inquit Animadversio §. 38. *qui redarguendum putet Alphonsum; erit alter, qui LAUDABIT eum qui miserum hominem domi impudicæ Fœminæ occisum priusquam profano sepulcro traderetur jussit per totam circumduci Civitatem cum faculis ex pice confectis ad* INCUTIENDUM TERROREM, *& infelicem illius animæ statum demonstrandum*. Quis amabo erit, qui forte redarguendum hoc nomine putabit Alphonsum? Nemo certe: imo omnes

me-

meritis laudibus ejus zelum, ac prudentiam extollent, qui cum Diœcesim suam invenerit *assai portata a questo vizio scellerato* impuritatis (*a*) proptereaque Apostolico zelo, heroica animi fortitudine, ingentique pecuniæ vi in eleemosynam collata, opus habuerit ad brutale hocce vitium evellendum (*b*) sensibili etiam signo usus fuerit ad ingereudum ovium suarum menti invisibilem, & exitialem perniciem, quam impuritatis vitium animabus affert. Et sane nonne huc Ecclesia respexit cum millies sancivit in fornicatione, & adulterio occisos Ecclesiastica Sepultura privandos? *Cap. Sacris* 12. *de Sepulturis, Clement.* 1. *de Sepult. Cap. Pro obeuntibus* 21. *cum Glossa C. quibus peccata* 6. *Caus.* 13. *quæst.* 2. *Cap. Non æstimamus* 19. = Nonne, inquam, Ecclesia ideo illos Ecclesiastica Sepultura privat, ut eorum dehonestetur honor, itaut vivi infelicem ipsorum statum agnoscant? Nam *Sepultura mortui non confert ei quantum ad sensum &c. pertinet tamen ad defunctum quid de ejus corpore agatur quantum ad hoc quod vivit in memoriis hominum cujus HONOR DEHONESTATUR*; uti docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 2. *ad* 1. Non ergo arguendus, sed summæ Prudentiæ laude commendandus est Ecclesiæ minister Alphonsus, si legis spiritu actus miserum illum hominem, jam Ecclesiæ sententia infamem, *ad incutiendum terrorem* viventibus per Civitatem circumduci jussit facibus ex pice confectis. Doctus certe Censor non eum redarguit, quippe qui scribit *Animadv.* §. 49. quod = *Sontes debitis pœnis plectendi sunt &c.* AD ALIORUM EXEMPLUM; quod etiam antea docuerat Seneca *de Clementia lib.* 1. *Cap.* 22,

140 Hujusmodi Animarum zelo æstuans Sacer Antistes, quo libidinis vitium penitus evelleret e sibi commissa Diœcesi *assai portata a questo vizio scellerato*, præter fervidas, ac fere quotidianas concioues exquisitamque vigilantiam, qua *si affaticò tanto, spese tanto, e patì tanto per eliminarlo dalla sua Diocesi senza lasciare alcun mezzo o umano, o Divino* (Sum. pag. 563. init.) in id præsertim incubuit, ut publicas meretriculas a turpi quæstu ad pœnitentiam, & castum Christi amorem revocaret. Facilius profecto foret orationis initium, quam exitum invenire si singulas hic prostitutas fœminas commemorare contenderem paternis Ven. Antistitis monitis ad honestam, & pudicam vitam traductas, ab eoque ære suo, vel menstrua stype liberaliter substentatas, vel collata dote nuptui traditas, vel in Gynæceis, ac tuto loco positas. Hujus enim pastoralis sollicitudinis, & hæroicæ Charitatis exemplis plenæ sunt actorum tabulæ (*c*). Eas vero, quæ Pastoralibus ejus monitis non cesserant, nullumque dantes emendationis signum effrontes, procacesque in turpi quæstu perseverabant, ne morbida pecus totum ovile corrumperet, a Diœcesi exulabat, ac eorum aliquas magis celebres, magisque obstinatas per compita fustibus cedi imperabat.

141 At id *genus punitionis* minus opportunum Animadversioni videtur §. 38., additque quod alii *alia minus tumultuosa* eidem suffecere. Non nego

(*a*) Proc. Apost. Nucer. fol. 3017.
(*b*) Proc. Apost. Nuc. fol. 2661. ter. 2663. ter. 3073. ter. Proc. Ord. Nuc. fol. 423. 1228. 308. alibique passim, & in nostra Informat. pag. 99. §337.
(*c*) Informat. p. 99. §. 337., & in Summ. per tot. num. *de Charit. in Prox. quoad spirit.*

nego in cujuscumque Episcopi potestate esse quas velit pœnas indicere ad coercendam mulierum libidinem, & crimina vindicanda; sed nonnullorum exemplum regulam non firmat in contrarium. Prudentis enim Episcopi est pœnas aptare necessitati, scandalisque, quæ si publica fuerint, frequentia & generalia, ut in Ven. Ligorii Diœcesi *assai portata a questo vizio scellerato*, publica indigent punitione non modo *ad criminis expiationem*, sed *ad aliorum exemplum*, ceu paulo ante ipsa Animadversio docebat, & expresse habetur in Textu *L. ut unius 1. cod. ad L. Juliam repeteud.* ibi = *ut unius pœna metus possit esse multorum* = Illud vero certum est Ecclesiam cælesti Prudentia ductam contra Meretrices, concubinarios, Adulteros verberationis pœnam, aliasque graves inflixisse: ut in *Cap. In Archiepiscopatu 4. de Raptor.* = *Cap. Concubinæ 5. Caus. 32. L. 2. Cap. Nemo 4. C. Dicat. 9. Caus. 32. quæst. 4. cap. cum dilectus 20. de Accus. cap. si Concubinæ 55. de Sent. Excom. Concil. Rom. sub Nicolao II. cap. 13. Concil. Mediolanen. II. tit. 1. Decr. 29. Lateran. V. Sess. 9. in Bulla Reformat. Curiæ &c.*

142 Nova item Ecclesiæ disciplina cum veteri omnino cohæret. Nam Tridentina Synodus *Sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 4.*, non modo decrevit mulieres, quæ cum adulteris, seu Concubinariis publice vivunt, gravi pœna puniendas, & extra Diœcesim exulandas, sed etiam pœnas ipsas jam a SS. Canonibus contra adulteros, & Concubinarios inflictas in suo robore permanentes declaravit = *Mulieres sive conjugatæ, sive solutæ quæ cum adulteris, seu concubinariis publice vivunt, si ter admonitæ non paruerint, AB ORDINARIO locorum nullo etiam requirente, GRAVITER pro modo culpæ puniantur, & extra Oppidum, vel Diœcesim, si ibi iisdem Ordinariis videbitur, invocato si opus fuerit brachio Seculari, EJICIANTUR; ALIIS PÆNIS contra adulteros, & concubinarios inflictis IN SUO ROBORE PERMANENTIBUS.* Unde Fagnanus scribit in *Cap. Perniciosam de Off. Ordinar. n. 22.* = quod = *Hoc Decreto* Concilii Tridentini *non tolluntur aliæ pœnæ a Jure comuni, vel Statutis Synodalibus contra Concubinarios inflictæ*, & concludit *Mulieres, quæ cum adulteris, & Concubinariis publice vivunt posse ultra exilium aliis etiam pœnis contra Adulteros, & Concubinarios i inflictis* CUMULATIVE *puniri* = Præsentem denique constantemque disciplinam puniendi meretrices *pœna Carceris, exilii, verberationis* exponunt Pignattellus *Tom. 4. consult. 87. num. 3.* Antonell. *de Regim. Ecclesiæ lib. 6. cap. 29. num. 3.* Pirhing. *in Jur. Can. lib. 5. tit. 16 Sect. 3. num. 78.* Wanespen. *in jur. Ecc. univ. part. 3. tit. 4. cap. 4. num. 57.*, & Lucius Ferrarius in sua Bibl ioth. verb. *pœna* num. 76. ibi = *Episcopus potest punire Concubinarios non solum pœna pecuniaria, sed etiam pœnis corporalibus, nempe carceris, fustigationis &c.* Et verb. *Meretrix num. 8.* plura affert Responsa *S. Congr. Episcop. & Regul. de verberationis pœna* Meretricibus infligenda; ac indulgentiam illorum plorans, qui hoc pœnæ genere non utuntur, exclamat = *Utinam revera sic ejicierentur, & punirentur, ut harum pœna TERRITÆ ETIAM ALIÆ sordidam illam artem relinquerent.* Qua de re, si redarguere quis vellet Alphonsum, quod hoc pœnæ genere usus sit, absurdum sequeretur, quod redarguenda foret Ecclesia (quod absit) quæ contra Meretrices verberationis pœnam inflixit.

Inte-

143 Interea dum sacer Antistes libidinis vitium ignito zelo insectabatur, ad Paschalem Communionem publice e sua manu cum Populo suscipiendam accessit quidam uxoratus vir, qui habebat *scandalosa publica prattica con una Donna maritata Sum.* Object. *pag.* 5. *&* 6. *n.* 3. Ubi eum Ven. Episcopus optime ab aliis discernit *per avergli fatto antecedentemente delle molte ammonizioni*, a sacra mensa in hæc verba repulit = *Io non ti posso communicare perchè frequenti quella maledetta*. Iteratis autem ejus precibus motus addit = *Mi dai parola avanti questo Dio, che non anderai piu in quella Casa?* Ed *avendolo assicurato di aver lasciata la prattica suddetta, ed essersi confessato, il Servo di Dio lo comunicò.*

144 Eventum doctissimus Censor animadvertens interrogat §. 39. *in fin. Redarguendus ne erit hac de causa Dei Servus? ID NON AFFIRMO; si quæ nebula est quæro ut dissipetur* AD SERVI DEI VIRTUTEM MAGIS, MAGISQUE DECLARANDAM. Concedit siquidem ex Ritualis Romani lege ad Communionem non esse admittendos publicos peccatores; concedit item publicos peccatores esse, qui tales æstimantur *notorietate facti*, quæritque tamen *num talis esset ille, de quo est quæstio?* Sed quid quæso magis ex *Teste* constat? Non modo enim deponit is, Dei Famulum *avergli fatte antecedentemente delle molte ammonizioni*, sed etiam illius scandalosam consuetudinem esse publicam, *tenendo scandalosa* PUBLICA *prattica con una Donna maritata*. Si publica, ergo notoria; uti ad rem advertit Fagnan. *in cap. Vestra de cohabit. Cler. & Mulier. num.* 52. ibi = PUBLICUM *est nomen generale*, & VERIFICATUR IN NOTORIO *&c. unde Notorium potest dici publicum sicut id quod constat per famam*. Imo vero quum in nostra facti specie constet, scandalosam consuetudinem fuisse *publicam*, aperte patet eam constasse magis, quam *notorietate facti*; ceu idem Fagnanus prosequitur *loc. cit.* ibi = *Publicum est illud, quod omnibus patet*; quærens autem *seq. num.* 88, *Quot hominum scientia requiratur ad inducendum NOTORIUM facti?* innumeros Doctores affert, qui probant *ad NOTORIUM inducendum requiri, ut detur scientia totius viciniæ vel majoris partis ipsius; non enim requiritur scientia totius Populi, sed* SUFFICIT SCIENTIA TOTIUS VICINIÆ *&c. vel majoris partis ipsius*. Ergo crimen de quo quæstio est, non constabat dumtaxat *notorietate facti*, scilicet notitia *majoris partis viciniæ*, quod satis erat ad repellendum peccatorem a Sacra Mensa, sed quum foret *scandalosa* PUBLICA *prattica*, patebat omnibus, eratque notum *scientia totius Populi*. Neque addas *cit.* §. 39. ex eo, quod vir ille, de quo quæstio, *non domi suæ fœminam alebat, sed ejus ædes solum frequentabat, suspicio oriri poterat, non certa diffamatio*. Nam tantum abest, quod hæc circumstantia ad evitandam notorietatem, & diffamationem prodesset, ut potius eam magis induceret. Majus revera scandalum, magisque publicum erat, illius Mulieris ædem interdiu frequentare, cujus jam consuetudo evaserat *scandalosa*, quam si eam domi suæ aleret, propterea quod toties populum, & viciniam ad obloquendum incitaret, quoties per diem illius ædem petebat, sicque scandalum in populum propagabatur. Si vero fœminam domi suæ aluisset, ea tamquam famula habita fuisset a Populo, crimenque remansisset occultum. Commotus quidem fuit Populus in Templo cum hominem Episcopus sacro Cibo prohibuit, haud tamen commotus

ob criminis novitatem, quia prava hominis consuesudo erat *scandalosa*, *& publica*, sed ex eo commotus, ut pronum est, quia *Monsignore non volcva communicare il N. N. a me ben noto*, ut in cit. *Sum. Object. pag.* 6. §. 2. *in fin.*

145 Sed hic iterum egregium Censorem interrogantem audio, quod si constabat hominem illum ut publicum peccatorem ab omnibus manifeste haberi, cur eum V. Episcopus ad communionem admisit? Additque S. Caroli Borromæi monitum = *neminem peccatis publicis irretitum ad comunionem recipiat*, *NISI prius SCANDALO PUBLICO SATISFECERIT, etiam si absolutionis a Pœnitentiariis, aut Confessoribus etiam Regularibus acceptæ testimonium produxerit. Animad. cit.* §. 39. Ipsa facti historia, tacentibus nobis, aperte docet ideo Sacram Comunionem V. Ligorium eidem Peccatori præbuisse, quia juxta S. Caroli monitum *scandalo publico satisfecerat*. Non prius quippe sacram Hostiam ei præbuit, nisi postquam ei dixerat = *mi dai parola avanti questo Dio*, *che non anderai più in quella Casa*? ac nisi *avendolo assicurato DI AVER LASCIATO LA PRATTICA suddetta, e d'essersi confessato* = Quonam mehercule solemniori actu *publico scandalo* satisfacere miser ille debebat? Protestationem edidit *di aver lasciato la prattica* in publico Templo, & in faciem Ecclesiæ; edidit coram universo Populo; edidit in ipso sacratissimo Cœnæ Domini die; edidit coram Deo vivo, & vero *avanti questo Dio*, quem V. Episcopus in animis absconditum manu tenebat. Publice ergo publico scandalo satisfecit. Quid amplius? Quid solemnius? Si adhuc urgeas tam publicam hominis protestationem ruborem, & verecundiam expressisse, negare non potes simplicem hanc esse suspicionem de intimo illius hominis sensu, cujus scrutator unus Deus est; Ecclesia vero de *externis* judicat, coram qua nullo unquam actu magis publico, magisque solemni peccator ille dato scandalo satisfacere poterat; Imo vero quum erubescentia ex sui natura peccati confessionem comitetur, tantum abest, quod ab ea minus sincerum publice confitentis propositum suspicari quis debeat, ut ea ipsa erubescentia pœnam minuat, uti docet Angelicus *in Sent. dist.* 17. *q.* 3. *Art.* 5. ibi = *Confessio diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis*, *qui habet PŒNAM ERUBESCENTIÆ adnexam*,

146 *Nec vitio vertam Dei Famulo*, pergit Animadversio §. 40. *si ad coercenda crimina*, *& puniendos Ecclesiasticos carnis illecebris irretitos*, *postquam in irritum cesserant privatæ monitiones sæpius iteratæ*, *Secularium Tribunalium sibi præstolabatur auxilium*, *ut pertinaces*, *& in suis criminibus obfirmati carceribus traderentur*. Et merito quidem; quum Pastoralis sollicitudinis zelus non in *vitium*, sed suapte verbi significatione in virtutis præconium cedat. Si enim *hi motus*, *atque effectus de amore boni*, *& de sancta charitate venientes vitia vocanda sunt*, *sinamus ut ea quæ vere vitia sunt*, *virtutes vocentur*, inquit S. Augustinus *de Civit. Dei lib.* 13. *Cap.* 9. *num.* 3. Quamquam vero ipsa Animadversio concedat jure sancitum esse Episcopos posse Tribunalium Secularium auxilium præstolari, subdit tamen §. *cit.* quod *cum detrusio in carceres postremum sit remedium adhibendum tantummodo in casu*, *quo nullius evaserint efficaciæ pœnæ spirituales*, *quas ex ordine enumerat Tridentinum*

Con-

Concilium &c. superest demonstrandum reapse Dei Famulum &c. ab hisce regulis numquam declinasse.

147 Equidem concedere Animadversioni non possum detrusionem in carcerem *postremum* esse remedium, tunc adhibendum, cum pœnæ spirituales, scilicet censuræ, nullius evaserint efficaciæ. Licet enim id de jure communi sancitum antea fuisset, tamen post Decretum Concilii Tridentini *Cap.* 3. *Sess.* 25. *de Reform.* ordine inverso incedendum est; ita ut ad spirituales pœnas non deveniatur, nisi postquam corporales, præsertim executio personalis, nullius fuerint efficaciæ; ceu omnes Canonistæ docent, ac præ cæteris Fagnanus *in C. Prevenit de Adulter. num.* 31., *& seq.* ibi = *De Jure comuni Censura erat remedium ordinarium quia eo Judex Ecclesiasticus primario uti debebat pro executione suæ sententiæ, & pro sua jurisdictione* Cap. Dilecto de Sent. Excom. &c. *districtio vero personalis, seu invocatio brachii Secularis erat remedium extraordinarium; Hoc enim utendum non erat nisi cum censura non proficiebat &c. Patres statuerunt ne de cætero liceret uti excommunicatione, sed PRIUS DEBERENT Ordinarii ALIA REMEDIA EXPERIRI pro justitiæ exequutione, ac demum in subsidium censuras adhibere ubi executio realis, vel personalis fieri non possent &c. Ex his infertur ut hæc controversia sit hodie dirimenda ordine diverso, quam dirimenda esset de Jure comuni; tunc enim idcirco Episcopus uti non debebat remedio extraordinario capturæ, quia illi suppetebat remedium ordinarium excommunicationis; At post Concilium EXECUTIO realis, vel PERSONALIS effecta est REMEDIUM ORDINARIUM, & excommunicatio remedium extraordinarium, & subsidiarium*; quod etiam repetit in Cap. Licet de pœnis *num.* 23. ibi = *Sacrum Concilium &c. ordine inverso., ubi prius oportebat uti censuris, & in subsidium alia adhibere remedia, voluit PRIUS EXPERIENDA ESSE ALIA REMEDIA, & in subsidium deveniendum ad censuras.*

148 Hac itaque mente, ut ad censuras non deveniatur nisi in subsidium, in uno scilicet eventu, quo executio personalis vel fieri non possit, vel nullius fuisset efficaciæ, aliaque remedia in irritum cessissent, Tridentinum *carceris pœnam* tamquam ordinarium remedium aperte inflixit contra simplices Clericos carnis illecebris irrititos, & in crimine pertinaces in *seq. Cap.* 14. *cit. sess.* 25. *de Reformat.* ad quod nos provocat Animadver. ibi = *Clerici beneficia Ecclesiastica, aut pensiones non habentes juxta delicti, & contumaciæ perseverantiam, & qualitatem ab ipso Episcopo CARCERIS PŒNA, suspensione ab Ordine, atque inhabilitatione ad beneficia obtinenda aliisque modis juxta Sacros Canones puniantur.* Ex quo quidem Decreto clare patet carceris pœnam esse ordine primam, inde vero juxta allatam Concilii mentem deveniendum esse ad suspensionem ab Ordine, aliasque pœnas spirituales.

149 Quoad vero Clericos beneficiatos iisdem illecebris irretitos Concilii Patres quum animadverterent superesse etiam ante censuras aliud remedium pecuniariæ multæ in beneficiorum fructibus, decrevere in *eod. Cap.* 14. *exadv. cit.*, quod si ipsi a Superioribus moniti ab illecebris se non abstinuerint, *tertia parte* fructuum, & si adhuc contumaces, *omnibus* omnino Beneficiorum fructibus privandi sint. Hæc tamen pecuniaria multa locum non habet extra judicium; nec

primo loco, vel in ipso Judicii limine potest infligi, sed reservari debet ad ipsam sententiæ pronunciationem, uti sapientissime docet cum Fagnano Benedictus XIV. *de Synod. lib.* 10. *Cap.* 9. *num. VI. & VII.*, ubi scribit, quod Concilium Tridentinum *Sess.*25. *cap.*14. *in Clericos concubinarios post monitionem non resipiscentes pœna animadvertit privationis tertiæ partis fructuum suorum Beneficiorum, ac pensionum, quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur; crescente vero contumacia eosdem omnibus spoliat Beneficiorum fructibus &c. RECTE TAMEN MONET Fagnanus* in Cap. Irrefragabili §. cæterum num. 15. de off. Ordinar. *ejusmodi pœnas exigi solum posse PER JUDICIALEM SENTENTIAM, non vero extra judicium a diffamatis de aliquo crimine, ut illius solutione judicialem evitent inquisitionem; Ita enim viderentur delicta NON PUNIRI, SED TOLLERARI, ET PECUNIÆ SOLUTIONE IMPUNITAS EMI DELINQUENDI.* Adhæret Monacellus in celebri suo *Formular. Leg.Pract. For. Ecc. Tit. V. formul.*9.

150 Ex his ergo, quæ hactenus disseruimus, apertissime liquet V.Antistitem Ligorium potuisse animadvertere in scandalosos Clericos carnis illecebris irretitos ordinaria carceris pœna vel fuerint Beneficiati vel non; Constat ipsum nullum carceri tradidisse, nisi *postquam in irritum cesserant privatæ monitiones sæpius iteratæ*; ac nisi *pertinaces, & in suis criminibus obfirmatos*; ceu totidem fatetur verbis Animadversio *cit.* §. 40. Ergo constat a præscriptis regulis non declinasse; quia Tridentina Synodus locis superius allatis carceris pœnam sancivit = *juxta contumaciæ perseverantiam = si a Superioribus moniti &c.* Si vero non constat V. Episcopum in Clericos suos animadvertisse pœna suspensionis ab Ordine, vel privationis fructuum, ac tandem administrationis, & tituli Beneficiorum, cum hujusmodi pœnæ non fuerint ordinariæ, ut illa carceris, sed tantum in subsidium adhibendæ juxta contumaciæ perseverantiam; consequens est ipsos Clericos una carceris pœna a scandaloso crimine resipuisse, proptereaque Episcopum aliis subsidiariis pœnis opus amplius non habuisse.

151 Postquam hæc de Clericis generatim animadverterat doctissimus Censor sermonem convertens §. 41. ad *Canonicum* quemdam *concubinarium*, quem V. Antistes in vincula conjici jusserat, ingenue fatetur, quod *jure merito* id fecit, *cum ille prorsus incorregibilis esset, ac omnibus scandalum afferret, quia non erubescebat secum deferre natos ex ea, quam deperibat*; fatetur etiam omnem prius Antistitem movisse lapidem, ut eum ad bonam frugem revocaret = *sæpius monitum suavissimis modis, modo increpatum minacibus verbis insordescentem in malo hominem illum perstitisse* = duo tamen animadvertit. Primum; *utrum fructuum Beneficiorum fuerit ei interdicta perceptio &c.*, ac utrum *deventum fuerit ad suspensionem, privationem, & excommunicationem &c.* Secundum *fuisse publice nimis illum a Satellitibus comprehensum, & ad Laicales carceres traductum.*

152 Ad primum quod attinet, sancitum in Jure demonstravimus cum Fagnano, Benedicto XIV., & Monacello Beneficii fructuum privationem non esse remedium ordinarium, & in ipso judicii limine adhibendum, multoque minus excommunicationem, sed infligendas pri-

primum corporales pœnas, inde vero juxta contumaciam spirituales. Concubinarius Canonicus, de quo modo loquimur, erat dives, ac eo usque præpotens, ut Antecessoris Episcopi zelum eluserit = *Il Vescovo Antecessore non vi aveva potuto rimediare, perchè non se gli faceva sapere per LA PREPOTENZA di tal ragguardevole Personaggio . . . . tal male pareva irremediabile* (a) *Questi da più anni anche sotto il suo Antecessore teneva un publico scandaloso concubinato con una donna maritata, che uxorio nomine teneva in sua casa arrivando sino A CONDURSI SECO PER LE PUBLICHE STRADE I FIGLI CON ESSA PROCREATI, e spallegiato dalla sua PREPOTENZA, NOBILTA', E RICCHEZZE disprezzava ogni cosa sacra, e profana* (b). Finge ergo privationem tertiæ partis fructuum Beneficii esse remedium ordinarium ad coercendos concubinarios Clericos, quid V. Antistes profecisset, si hac pecuniaria multa animadvertisset in hunc Canonicum *spallegiato dalla sua prepotenza, nobiltà, e ricchezze*? in hunc, cujus scandalo *il Vescovo antecessore non vi aveva potuto rimediare . . . . per la prepotenza di tal ragguardevole Personaggio*? Ad hanc certe multam dives ille risistet, ac amisso etiam totius Canonicatus fructu in suo concubinatu permansisset. Numquid hoc esset *delicta non punire, & pecuniæ solutione impunitas emi delinquendi*? quod paulo ante dolebat Benedictus Quartus decimus cum Fagnano, qui in *Cap. irrefragabili §. Cæterum de Off. Ord.* ad rem advertit, quod *nullam delinquens pertimescit culpam cum sperat eam nummis redimere; ut dicit Textus in Cap. Pauper 11. quæst.* 3.

153 Finge etiam V. Antistitem contra Tridentini mentem in concubinarium Canonicum primario suspensionis pœnam inflixisse, quid illa profuisset ei, qui *disprezzava ogni cosa sacra, e profana*? Hinc *vedendo l'ostinazione, e disprezzo del cennato Canonico non giudicando espediente fulminare contro lui le censure Ecclesiastiche PER NON ESPORLO A MANIFESTO PERICOLO DI DISPREZZO, secondo la dottrina del Concilio di Trento in un Sacerdote che NON AVEVA nemmeno IL RIBREZZO DI PROFANARE LA MATTINA IL SACRO ALTARE DOPO LA COABITAZIONE COLLA SUA DRUDA NELLA NOTTE, nè avendo forze bastevoli per arrestarlo, ne umiliò ricorso alla Maestà del Sovrano* (c). Concludendum ergo tam jure, quam facti circumstantia, perquam sapienter egisse Dei famulum hunc publicum concubinarium carceris pœna puniendo, tum quia hæc erat ordinaria pœna a jure statuta, tum etiam quia una erat pœna ad ejus præpotentiam frænandam, & comprimendam, ad eum a concubina removendum, ad eum denique in bonam frugem revocandum idonea.

154 Quamquam vero Fagnanus *loco prox. cit. num.* 28. doceat posse Episcopum in causæ cognitione, ac pronuncianda sententia imminuere pœnam a jure statutam juxta *causam, personam, tempus, locum, qualitatem, quantitatem, & eventum*; ita tamen V. Antistes sententiam suam in concubinarium Canonicum protulit, ut eum a parte fructuum Beneficii, & ab Ordine suspenderit, ceu Animadversio exoptabat. *Non li volle far altro male, che solo rinser-*

(a) Proc. inform. Nuc. fol. 722.
(b) Proc. Ap. Nuc. fol. 1605. *ter.*
(c) *Cit. Proc. Ap. Nuc. fol.* 1606. *& ter.* & 2665.

serrarlo nel Convento de' Padri Conventuali di quella Città per un triennio colla sospensione a Divinis conforme lo condannò quella sua Curia ; e tutto a fine di vederlo emendato (*a*) Suspensus ergo a Divinis, sacroque in Cœnobio carceris loco trusus Choro interesse nequibat, proptereaque quotidianis Canonicalibus distributionibus per totum inquisitionis, carcerationis, ac Cœnobiticæ detrusionis tempus orbatus remansit, *Summ. Addition. num.* 6. §. 2. illa scilicet redditus parte *ex singulorum Præbendis detracta iis duntaxat eroganda, qui divinis intersunt*, uti notum est, & scribit Benedictus XIV. *de Synodo lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 1., ac erudite exponit doctus Morettus in *suo Oper. de ritu dandi Presbyterium* ; & in cit. *Summ. Add. num.*6.

155 Imo quum Sacerdotalis Præbenda illius Canonici non redderet, nisi *soli Ducati DODICI, e grana trentacinque* (*Num. cit.* 6. §. 1.) ac majus propterea lucrum eidem Canonico obvenisset ex quotidianis distributionibus, quæ = *consistendo, non solo in denaro, ma anche in oglio, e vettovaglie, attesi i prezzi correnti di que' tempi, potevano ascendere le medesime per chi niente perdeva a DUCATI CENTO in circa* = (Summ. Addit. *cit. n.* 6. §. 3.) aperte patet V. Episcopum, privando Canonicum quotidianis distributionibus, eum privasse, non modo *tertia parte* fructuum Beneficii, sed illius fere *integro* fructu.

156 Communandæ autem excommunicationis causa V. Antistiti defuit. Illi enim locus duntaxat fuisset ex ipso objecto Tridentini *Cap.* 14. *de Reformat.* si Canonicus e claustris eductus concubinatum repetiisset ; ibi = *Sed si postquam eas semel dimiserint intermissum consortium repetere, aut alias hujusmodi scandalosas mulieres sibi adjungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur*. At Canonicus, de quo quæstio, Antistitis sui zelo, atque ope, *mandandogli de' libri Spirituali, e figurine di Gesù Cristo, e della Madonna, con paterne, e spirituali ammonizioni per la sua conversione* (Proc. Infor. Nuc. fol. 723. ter.) ita facti pœnituit, ut penes PP. Conventuales commoratus *lunghissimo tempo, ed essendo stato quindi il Santo Prelato assicurato dal Superiore, e Religiosi del detto Convento della mutazione di vita, e frequenza de' Sacramenti, dopo lunghissimo tempo di esperienza, l'abilitò alla celebrazione della Messa* ; *procurò ancora il detto zelante Vescovo togliere l'occasione con far unire la Donna al suo Marito, che però vedendo LA VERA CONVERSIONE di detto Ecclesiastico si benignò con paterno amore moderare ancora, ed abbreviare il tempo della condanna per la facoltà riservatosi dalla Curia nel Decreto emanato. Nè s'ingannò il Servo di Dio in così giudicare, POICHE' RITIRATOSI IN SUA CASA il suddetto soggetto, si vide menare UNA VITA DI VERO, ED ESEMPLARE ECCLESIASTICO.* (*b*) *D'indi in poi seguitò a menare una vita morigerata il detto Canonico, il quale anche ad insinuazione del Servo di Dio proveduto al mantenimento de' figliuoli da lui illegittimamente procreati, il detto Servo di Dio si cooperò a farli altrove collocare per togliere affatto ogni radice dello scandolo passato* (*c*).

Ad

(*a*) Proc. Apost. Nuc. fol. 1607. 1666., & Proc. Infor. Nuc. fol. 723. alibique.

(*b*) Cit. Proc. Inform. Nuc. fol. 723. ter. & seq.

(*c*) Proc. Apost. Nuc. fol. 2666. ter.

157 Ad alteram Animadversionis partem quo modo progrediar, fuisse scilicet *publice nimis tumultuarie, & clamorose miserum illum a Satellitibus comprehensum, & ad laicales carceres traductum*, quoties de publico puniendo scandalo incidit sermo, toties ipsius Censoris doctrina repetenda est, quam legimus §. 49. in fin. = *Soutes debitis pœnis plectendi sunt ad proprii criminis expiationem & AD ALIORUM EXEMPLUM*. Scandalum fuisse publicum nec ipsa animadversio inficiatur §. 41. *cum ille omnibus scandalum afferret quia non erubescebat secum deferre publice natos ex ea, quam deperibat*. Ergo publice puniendus erat, qui publice in iniquitate sua gloriabatur; juxta Augustinum *Serm.*83. *de verb. Dom. num.* 8. ibi = *Si peccatum PUBLICUM est & apertum, PUBLICE CORRIPE, ut ille emendetur, & cæteri timeant*. Et sane in nostra facti specie *l'esempio datosi della di lui Processura, e carcerazione fece* UNA GRANDE IMPRESSIONE IN QUESTA CITTA', E POSE TUTTI IN SOGGEZZIONE &c. *Questo tratto di Divina providenza* FU' DI UN ESEMPIO A TUTTI *gli Abitanti di questa Città* (*a*).

158 Prudentiæ vero fuit implorare brachii Sæcularis auxilium, juxta Canonicas sanctiones, *non avendo forze bastevoli per arrestarlo*; ceu paulo ante ex Testibus diximus. Prudentiæ item fuit reum ad laicales carceres primum emandare, quia *avevano rappresentato ad Esso Servo di Dio, che il Canonico aveva Parenti* PREPOTENTI *in questa Città, procurò di farne eseguire l'arresto con implorarne il braccio Superiore . . . . temendo di qualche inconveniente* PER LA PREPOTENZA DE CONGIUNTI *a lui supposta, si era posto in orazione nel giorno della suddetta cattura, dopo la quale &c. avendo inteso, che tutto si era fatto quietamente, in ringraziamento a Dio si fece in quel punto la disciplina &c.* (*b*) PER NON ESSER SICURE LE CARCERI DI S. AGATA, *lo fece trasportare nelle forze di quella Regia Udienza. Il Servo di Dio però prima di colà inviarlo se lo fece portare davanti, e con tutta carità, e dolcezza gli disse queste, ed altre precise parole* = Figlio mio io non intendo castigar te, ma il tuo peccato; *e li regalò un libro spirituale &c. per farcelo leggere dentro le carceri* (*c*) Verum paulo post, cessato præpotentis violentiæ timore, eum e laico carcere ad Ecclesiasticum transferri jussit = *Avendo li Parenti del medesimo date per sicure le carceri Vescovili, ivi fecelo stare ritenuto &c.* (*d*) Concludere tandem liceat, quod in hocce eventu *si vociferava da tutti communemente*, E SI LODAVA IL GRAN ZELO *e la Fortezza Vescovale del Santo Prelato, dicendo tutti di ogni ceto, e condizione* „ Cosi dovrebbero essere tutti i Vescovi della Chiesa di Gesù „ Cristo per togliere i scandali, riformare gli abusi, e far rifiorire „ la Pietà nella Vigna di Gesù Cristo (*e*).

159 Quam hujusce Antistitis singularem Prudentiam in corrigendis puniendisque Clericis demirati fuimus, eadem sese dat intuenda in alio item Presbytero e peccatorum cœno emendo. *Nam*, verba sunt Animadversionis §. 42., *quum frustra adhibuisset salutaria*

(*a*) Proc. Apost. S. Agath. fol. 775. ter. & 1048.ter.

(*b*) Proc. Ap. S. Agath. fol. 1047. ter., & seq.

(*c*) Proc. Ap. Nuc. fol. 1606.ter.

(*d*) Proc. Informat. Nuc. fol.723.

(*e*) Proc. Apost. Nuc. fol.1881.ter.

ria monita, vehementesque increpationes, tandem = un giorno fattoselo chiamare fe trovare il Crocifisso posto nell' entrar della porta, ed indi ordinò al Sacerdote, che fosse entrato; ma non avendo il Sacerdote voluto, il Servo di Dio gli disse: entrate pure e calpestate; forse questa è la prima volta, che ve lo avete posto sotto i piedi? Et si vero ex hujusmodi facti historia mira V. Viri prudentia eluceat, utpote qui postquam in irritum arguerat, obsecraverat, increpaverat, veluti solers animarum venator obdurato in malo Presbytero salubres insidias tetendit ad excutiendum in eo noxarum suarum horrorem; hujusmodi tamen *experimentum* tamquam *periculosum*, & *imprudens* Animadversio redarguit. Quisnam vero erat ille, cui propositum experimentum? Erat Presbyter, Quisnam proponebat? Episcopus. Ergo nec suspicari, nec somniari quidem poterat Presbyterum coram suo Episcopo Dei Filium conculcaturum. Et sane, quotnam absurda sequerentur, si ad hanc potius Antistitis vocem, quam ad Apostolicum scopum, ad quem ipse tendebat, non respiciamus? ut bene advertit S. Joannes Chrysostomus *Hom.* 13. *in Epist. ad Rom. num.* 1. ibi = *Si non cum decenti reverentia voces deligamus, nec* APOSTOLICUM SCOPUM *respiciamus, innumera absurda secutura sunt.*

160 Quisnam autem fuit hujusce experimenti scopus? Ut cæcus ille, obduratusque Presbyter Christi Mysteriorum particeps, per visibile, & materiale signum id oculis perciperet, quod *tenebris obscuratum* habens *intellectum*, ut inquit Apostolus *ad Eph.* 4. 18. eatenus assecutus non fuerat, per peccata, quibus insordescebat, ipsum Dei Filium conculcare; juxta Psalm. 55. 1. 2. *Conculcavit me homo tota die impugnans tribulavit me; conculcaverunt me inimici mei*; & monet idem Chrysost. *Hom.*20. *in Ep. ad Hebr.*10. super illud = *Qui Filium Dei conculcaverit* = ibi = *Et quamodo conculcat quispiam Filium Dei? Quando qui est particeps in mysteriis, peccatum, inquit, fecerit non Eum conculcavit? non Eum despexit? Ut enim nullam habemus rationem eorum, quæ conculcantur, ita etiam qui peccant nullam Christi habent rationem.* Unde Presbytero materialem Christi imaginem pedibus conculcare renuenti V. Antistes effatus est: *Entrate pure, e calpestate, forse questa è la prima volta, che ve lo avete posto sotto i piedi?* Apostolici sane Viri se auditorum captui, ingenio, indolique accommodare solent. Quamobrem hujusmodi pias artes a plerisque Apostolicis Viris usurpatas quotidie videmus, qui sancto dolo peccatores capiunt cum Apostolo 2. *ad Cor.* 12. = *Cum essem astutus dolo vos cepi*. Sic item ipse Paulus, quo gentibus Dei cognitionem ingereret eorum indoli sese accommodans res sensibiles, visibilesque proposuit, ut materiali earum demonstratione magis, quam voce, ad invisibilis Dei cognitionem illos attraheret, ceu laudatus advertit Chrysostomus *Hom.*3. *in Ep. ad Rom. num.* 2. ibi = *Id effecit, quod magis illos, quam vox quælibet, attrahere poterat &c., ita ut sapiens, idiota &c. ex solo visu visibilium ad Deum conscendere posset ideo ait = Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.*

161 Hinc Ligorius materiali demonstratione magis quam voce obcæcatum Presbyterum ad Divinæ offensæ cognitionem, ac pœnitentiam attraxit = *si vidde il Sacerdote COMPUNTO a segno, che proruppe in pian-*

pianto, e promise una vera mutazione di vita (*a*). Atque hic Animadv. subdit = *vehementer vereor ut ex fausto emendationis eventu possit excusari*. Non quidem ex emendationis eventu, exituque, qui tamen, non dicam, in Presbytero, verum etiam in rudi quaque Christiana femella necessario fauste cessurus erat; sed ex Ven. Viri intentionis proposito experimentum illud perquam prudens, ac sanctum tuemur; juxta Bernardi monitum *in Epist. 69. cir. init.* = *Rerum causa, non materia, nec exitus actuum, sed intentionis propositum culpas discernit, & merita*.

162 Tantum Viri zelum de vita, & honestate Clericorum, quo solertissima Animadversio suadeat §. 43. haud fuisse cum necessaria discretione conjunctum illud mirabunda verbis exagerat, quod de se narrat Testis III. Proc. Apost. S. Agat. *per aver dato un pezzetto d'ostia ad una donna per suggellare una lettera non volle ordinarmi nella prossima Ordinazione, non ostante che ero stato esaminato ec.* Sed quæso quisnam factum narrat? Ille ipse qui instinctu a natura hominibus indito se ipsum prodere non tenebatur. Narrat quidem purum putumque factum, sed adjuncta reticet. Silet porro an fœminam, cui hostiæ frustulum tradidit facie tantum, an familiariter nosset; silet, an forte cum illa crebros antea habere sermones consuevisset, fuissetque hoc nomine umquam ab Episcopo private redargutus, ita ut V. Antistes hac potius, quam traditæ hostiæ causa, sacram ei Ordinationem distulerit. Huc sane vel nolens nos manuducit ipsemet Testis, qui *fol.* 663. *exadv. cit.* ideo eventum narrat, ut probet Ven. Alphonsum differre promotionem ad Ordines fuisse solitum iis Clericis, quos delinquentes in aliqua re rescivisset, ibi = *So che il Servo di Dio fu vigilantissimo sulla vita de' Chierici, e con diligenza s'informava de loro costumi, e qualora li conosceva MANCHEVOLI anche in piccoli difetti, differiva di ordinarli, come io sperimentai ec.* Quum ergo hostiæ traditio ad firmandam epistolam non sit defectus; quumque Sacer Antistes differre consuevisset ordinationem illorum, quos *conosceva manchevoli*; conse quens est non hujusce duntaxat simplicis actionis, sed suspectæ potius consuetudinis cum ea fœmina, cui tradidit hostiam, ac etiam contemptæ Episcopalis correctionis causa, ei distulisse Ordinationem.

163 Et re quidem vera ex ore ejusdem Testis ediscimus (*Proc. Ord. S. Agath. fol.* 1694. *& ter.*) quod Ven. Antistes *invigilava con tutto lo zelo cercando sempre informi segreti da Parrochi, e da ultre Persone accreditate de disordini, che si commettevano così nel Popolo, che molto più dal Clero per darvi gli opportuni ripari secondo il bisogno, prima però sempre con dolci paterne ammonizioni, e quindi con proporzionato castigo agli Ecclesiastici che non si ravvedevano, come ne furono continuati gli esempj; e gl'istessi informi premetteva RIGUARDO AGLI ORDINANDI per saperne l'indole, ed il costume, e trovandoli di buoni costumi, si portava con essi con dolcezza nell'esame*. Id item confirmant alii Testes, qui non modo deponunt Ven. Antistitem in Clericorum mores vigilasse *con aver distinta nota di tutti i Soggetti Ecclesiastici da lui ricavata DA VERIDICI INFORMI SEGRETI*, sed addunt etiam, *non dando mai castigo pubblico, se prima non aveva più, e più volte con amorevo-*

(*a*) Proc. Ord. S. Agat. fol. 523. exadv. cit.

legga il delinquente corretto, e colla medesima prudenziale condotta si portava nell' esame degli Ordinandi (a). Illud tandem ex actis constat Ven. Virum indulgentem quidem fuisse in puniendis Clericorum defectibus, severum tamen in illo, qui Castitati opponitur, cujus, *ne fu sempre così rigido persecutore specialmente nella Persona de' Preti della sua Diocesi, che correva VOCE COMUNE fra di essi, che potevano essere accusati di qualunque delitto presso il Santo Vescovo, che NON TROPPO LI CASTIGAVA così aspramente, come lo faceva nel sentire QUALCHE' MANCANZA CONTRO QUESTA SANTA VIRTU'* (b).

164 Si ergo Ven. Episcopus de vita, & honestate Clericorum, ad Ordines præsertim promovendorum, secreta indagine per Parocos, aliosque probos Viros informatus privatis primum, suavibusque monitis sontes redarguebat; si numquam dabat *castigo pubblico se prima non aveva più, e più volte corretto*; si indulgens erat & mitis in puniendis Clericorum defectibus, ita ut eumdemmet Episcopum, quem modo de nimia severitate in puniendo Animadversio redarguit, de nimia postea indulgentia incuset *seq.* §.51, tumenduinque scribat, *ne nimia Servi Dei indulgentia ad delinquendum, ut ita dicam allicceret, proindeque cresceret ex EPISCOPI BENIGNITATE, & non laudabili MISERICORDIA peccandi licentia*; Si, inquam, non tam severa pœna cæteros defectus punire consueverat, quam vitium castitati oppositum; quisnam tam quotus est, qui credat eumdem, immutata improviso sententia & agendi consuetudine, in Clericum animadvertisse *publica* pœna dilatæ Ordinationis, *non ostante ch' era stato esaminato, ed approvato, ed anche fatte le solite publicazioni*, non alio nomine, non alio crimine, nisi *per aver dato un pezzetto d' ostia ad una Donna per suggellare una lettera*? Quisnam potius ex contraria, perpetnaque Ven. Episcopi agendi ratione non recte concludet hunc Clericum de familiari consuetudine cum ea fœmina, cui tradidit *un pezzetto d'ostia*, fuisse antea *più, e più volte corretto*, proptereaque fuisse illi dilata Ordinatio? Hoc profecto judicium tum Logicæ, tum Juris Leges ferendum jubent. Nam *id factum præsumitur, quod fieri consuevit*, docet Rota coram Mantic. *Dec.*352, *num.* 1,

165 Quod autem ardentem Ecclesiasticæ disciplinæ tuendæ zelum apprime ostendit, id monstrifero partu bilem movere authumat Animadversio *cit.* §.43. scilicet Ven. Episcopum ad se accersisse Presbyterum, quem forte resciverat uti coma fictitia, & *giudicando esser cosa indecente allo Stato ec., credendo che fosse cincinnata, come forse era stato prevenuto, giacchè il Santo Prelato poco ci vedeva, glie la tolse di capo ec., la spettinò, la tagliò, la bagnò, e così la rese sconcia, perchè più non avesse a servirsene*. Sed quorsum hæc? Nonne vetitus est Ecclesiastica institutione Clericis comæ fictitiæ usus absque Episcopi venia extra missam; in missa vero, absque Pontificis facultate? Id erudite de more probat Benedict. XIV. tum *de Synod. Diœc. lib.7. cap.60. num.1. ad 5.*, tum *Instit. Eccl. 116. num.5. ad 16.* ubi postquam Summorum Pontificum & S. Congregationis Concilii Decretis vetitum probat Clericis quocumque in loco comam fictitiam ge-

(a) Proc.Apost.Nuc.fol.2513. & ter.2679. ter. alibique.

(b) Proc.Ap.Nuc.fol.815.ter.

gestare ita concludit *num.*7. ibi = *Quapropter hanc Ecclesiæ disciplinam Clero nostro restituere oportet ne muneri nostro deesse videamur. Igitur statuimus, ne ullus Clericus, licet prima solum tonsura, sed beneficio præditus cæterique omnes Sacris Ordinibus initiati comas fictitias gerant, nisi scriptam a Nobis, aut Vicario Nostro Generali facultatem antea impetraverint.* Ejusdem quoque fictitiæ comæ usum Clericis extra sacram actionem omnino fuisse interdictum a Summis Pontificibus Clemente IX. Innocentio XI. Innocentio XII. Clemente XI. Benedicto XIII. *per specialia Edicta sub gravibus pœnis* late refert Lucius Ferrarius in *sua Biblioth. Verb. Coma fictitia a num.*1. *ad* 14. ubi easdem Pontificias refert Constitutiones. Hinc gravissimi Doctores affirmant Clericos, præsertim in Sacris constitutos, ceu in nostra facti specie, vel Beneficiatos, comam adscititiam absque debita facultate deferentes peccare mortaliter, cum relatæ Constitutiones obligent sub culpa gravi, uti probat de comuni Fagnan. in *Cap. quoniam* 13. *de Constitutionibus num.*22. & Clericatus *de Sacrif. Miss. dec.* 48. *a num.*21. *ad* 27., ubi scribit = *Utinam criniti Clerici, & eorum Confessarii serio considerarent delationem comæ in Ministris Sacris esse PECCATUM MORTALE ec. Hi enim non impenderent ipsis Sacramentalem absolutionem, & illi melius consulerent animabus suis.*

166 Qua de re Ven. Antistes Ligorius *in sua Notificat. VI. ad* Clerum, quam superius per summa capita retulimus ex *Proc. Ord. S. Agath. fol.*709. *& ter.* = *circa la forma delle vesti, e tonsura, che debbono usare gli Ecclesiastici* = ita se habuit = *Alessandro III.* Cap. Clerici de vita, & honest. Clericor. *dice, che i Chierici se portano i capelli troppo cresciuti debbono esser tosati dagli Arcidiaconi*; Clerici, qui comam nutriunt, etiam inviti a suis Archidiaconis tondeantur. *Pertanto ordiniamo, che niuno porti i capelli ad uso di chioma, e molto meno inanellati, ed adornati con polvere di cipro; ma tutti avvertano a fare, che i loro capelli non giungano a COPRIRE IL COLLO, NE' L'ORECCHIE, e specialmente che portano i capelli rasi, come li portano i Seminaristi.*

167 Hisce positis, non dico Dei Famulum fictitiam Presbyteri comam ideo fuisse demolitum, quia nimis calamistratam putasset, ceu objectus Testis sibi forte suasit, dum ait *credendo, che fosse cinciunata, come forse era stato prevenuto, giacchè il Santo Prelato poco ci vedeva*. Ad id enim sab erat vigilantissimo Antistiti, eamdem comam fuisse sueto tutulo ex contortis capillis per gyrum ducto exornatam, propterea que contrariam Ecclesiasticæ comæ, quam ex Card. Crimaldo graphice describit Benedictus XIV. (*a*) inquiens = *Cæsariem sic componendam curet, ut & color ætati congruat (quamobrem nec castanei, neque flavi capilli senibus conveniunt) & PATEANT AURES, & corona appareat*; contrariam item formæ a se in Edicto præscriptæ = *i Capelli non giungano a coprire il collo, nè l' orecchie*. Si enim huic brevi formæ coma illa congruisset, haud Sacer Antistes habuisset opus, ut eam demoliretur, & capillos absinderet: *giudicando esser cosa indecente allo stato ec. la spettinò, la tagliò ec.* Sat item erat Presbyterum illum haud a suo Episcopo fictitiæ comæ gerendæ veniam obtinuisse, ceu satis clare patet ex ipso

(*a*) Instit. Ecc. 116. num 8.

sermonis contextu. Testis enim eventum narrat, ut probet, quod V. Episcopus *era altresì fermo nel correggere gli Ecclesiastici, quando si accorgeva di qualche cattivo loro portamento E CONTRARIO ALLA VITA, ED ONESTA' CLERICALE. Mi ricorda specialmente, che essendogli stato riferito, che il qu. D. Domenico Mauro ec. usava Parrucca &c.* (a) Non mehercule incomptum, breveque capillitium fuisset *contrario alla vita, ed onestà Clericale*; non illud putasset Episcopus *esser cosa indecente allo stato*; non sibi novum accidisset Presbyterum gestare capillitium *essendogli stato riferito che &c. portava Parrucca*; non Ejus ipse comam redegisset *così sconcia, perchè più non avesse a servirsene*, si ejus gerendæ veniam prius illi concessisset. Hæc itaque V. Antistitis agendi in re tam gravi ratio, quin bilem moveat, illius Ecclesiasticæ disciplinæ tuendæ zelum apprime portendit; propterea quod id ipse fuerit executus, quod Alexander III. ab Archidiaconis olim exequendum statuit, ut *Clerici, qui comam nutrium etiam inviti a suis Archidiaconis tondeantur*. Secus namque ad sapientissimam suam eludendam legem, quod *i capelli non giungano a coprire il collo, nè l'orecchie*, cæteri etiam Clerici proprio marte fictitiis comis caput ornassent, talique modo timendum fuisset, quod perperam Animadversio scribit §. 51. *ne cresceret ex Episcopi benignitate, et non laudabili misericordia peccandi licentia*. Animarum itaque bono prospiciens *intus arsit ignibus amoris, foris accensus est zelo severitatis*, ut verbis utar S. Gregorii *Lib. 20. Moral. Cap. 8.*

168 Ex hactenus dictis luculenter patet quam inane sit Animadversionis effugium *cit.* §. 43., quod Presbyter ille *fortasse ad valetudinem tuendam ficto utebatur capillitio*. Hæc enim causa exponenda prius erat Episcopo, ejusque veritas ab Eodem cognoscenda. Nam plerique necessitatem ad opportunitatem effingunt, ac infirmam valetudinem propriæ accommodant voluntati, quemadmodum sapiens Benedictus XIV. post prohibitam suæ Bononiensis Diœcesis Clericis fictitiam comam lepide eventurum prævidebat: *Jam perspicimus*, inquit, (b) *magnam Sacerdotum copiam, qui simul cum suis tonsoribus ad nostras Ædes confluant, ut varia nobis morborum genera patefaciant. Alius quidem vultu dejecto, mœrentique testabitur aliquem Sacerdotem capitis morbo laborare, qui stomachum moveat &c. Alius vero tonsor fatebitur alterum Sacerdotem propriis capillis omnino carere &c. attamen ejusmodi concursum in nostras Ædes recusamus, & NULLAS CAUSAS excipere volumus.*

169 Sed jam Vos Amplissimi Suffragatores probe intellexistis, non *levissimas*, sed graves fuisse, quas commemoravimus culpas debito zelo a V. Antistite redargutas; Qua de re sponte sua ruit Animadversionis querela §. 44. quod ille, qui *rigidus, & severus graviter plectebat levissimas culpas . . . . iratus est in Missionarium*, qui in publica Missione *predicava sù de' mali, che cagiona il peccato veniale. Al Servo di Dio dispiacque molto tal Predica, e l'ascoltò con tale impazienza, ch'era in voto di farlo calare dal pulpito &c. ritiratosi poi al Palazzo* eidem Missionario dixit = *Io nelle Missioni desidero che si badi al grosso, non al sottile. Se un solo peccatore si con-*

(a) Proc. Apost. S. Agath. fol. 1061. exadv. cit. (b) In cit. Instit. 116. num. 15.

converte in una Missione, si può dire, che si è percepito gran frutto dalle fatighe.

170 Principio dicimus Testem, qui eventum narrat, gratis asseruisse, quod V. Episcopus *l' ascoltò con tale impazienza, che era in voto di farlo calare dal pulpito*. Nullam enim affert scientiæ causam, si scilicet id a V. Dei Famulo audiverit, aut alio modo intellexerit. Quum ergo de sua *credulitate* deponat nihil probat. Nam satis non est, quod *Testis dicat se scire, sed tenetur reddere scientiæ causam, etiamsi de ea a Judicibus non fuerit interrogatus, & quidem si causam non reddiderit, non est ejus dicto deferendum*; verba sunt Benedicti XIV. *de Canoniz. lib.2. Cap.49. num.10.*

171 Displicuerit tamen, quid inde? Non sibi quidem displicuit, quod Missionarius ille de venialibus disseruerit, ac si *venialia peccata Deo non displiceant*, ac si *non minuant fervorem caritatis*, ac si *ad graviora patranda non disponant*, quemadmodum religiose monet Animadversio *cit. §.44. in fin.* Quisnam id vel a longe suspicabitur de Episcopo, videlicet de Fidei Magistro, de tam docto Theologo, *qui in moralibus disciplinis adeo erat versatus, ut de conscientia*, DE PECCATIS, *de legibus, de obligationibus, quæ ad mores pertinent plura volumina evulgaverit?* (Animad. §.59.) Quamquam ad hæc non oportet abundare præceptis, institutisque Theologicis, sed vel ipsa Fidei rudimenta sufficiunt. Si tamen academice loqui velimus, audi ab ipsomet objecto Teste V.Antistitem scivisse, & docuisse, quod peccata venialia minuunt caritatis fervorem, & ad graviora patranda disponunt: *con somma vigilanza*, inquit Testis (*Proc.Ap.S.Agath. fol.1784.*) *procurava di evitare anche le colpe veniali, perche soleva dire* = fanno queste piccola buca all'anima, ma A POCO A POCO SI VA DILATANDO, E PORTA RUINA; idque etiam docet in sua Morali *lib.5. Cap.2. de Peccatis in specie mortali, & veniali*.

172 Displicuit certe V. Episcopo, quod in publica Missione ad obstinatos peccatores convertendos, publicasque corruptelas, vitiaque coercenda, & emendanda instituta, illud orationis genus Concionator sectaretur, quod jam conversis convenit, ut Dei amore ferveant, parvasque vulpeculas timeant, quæ vineam demoliuntur. Huc profecto pertinent verba illa Dei Famuli: *Io nelle Missioni desidero, che si ba li al grosso, e non al sottile. Se un solo peccatore si converte in una missione, si può dire, che si è percepito gran frutto*. Liceat quidem Missionario de venialibus disserere, non expedit tamen integram de his concionem intexere. Oratio enim tempori, scopo, personis convenire aptarique debet. Munus autem Missionarii est publicas morum corruptelas, ac vitia huic illique loco propria inquirere, gravique oratione persequi; uti monet S. Carolus Borromæus *in Act. Eccl. Mediol. part.4. pag.400.* ibi = *Publicorum peccatorum illæcebras, quas homines depravatæ consuetudinis erronee decepti pro nihilo putant, Concionator perpetuo reprehendat*. Et *pag. 404.* = *Cum ad concionandum aliquo Concionator venerit &c. accurate illius loci* MORUM CORRUPTELAS *conquiret, quas ut occasio fert verborum vi, & sententiarum pondere, & in primis sacrarum litterarum testimoniis, exemplisque* USQUE ADEO EXAGITABIT, UT FUNDITUS *quantum in se est* EXTIRPET *Deo juvante*. Idem monitum tradit Benedictus XIV. *in Instit. Ec.27. num.16.*, ubi ait, quod *improbos mores reprehendere Orator debet &c.*, ac tandem Cornelius a Lapide

in *Comment. Epist. S. Jacobi Cap. 2.* Missionarium, de quo quærimus, cum nostro Dei Famulo ita redarguit = *Concionatores communem tramitem explicandi Evangelia sequuntur &c.* NEC DESCENDUNT AD VITIA *huic illive loco propria, ut contra ea tonent & fulminent*, EAQUE EXTIRPENT, *Unde Urbes, & Populi manent in iisdem malis legibus, consuetudinibus, propositis, vitiis*, NEC ULLUM VEL EXIGUUM *ex concionibus omnibus* FRUCTUM *referunt*, MUTENT ERGO MOREM CONCIONANDI, *si Deo, conscientiæ, Ecclesiæ, &* AUDITORIBUS *consulere satagunt, ut conscientias feriant, ex iisque omne malum semen, quod in tali loco grassari sciunt stirpitus evellant.*

173 Sed ad heroicam Viri Prudentiam in gubernanda Diœcesi, quæ Apostolicum illius zelum moderabatur, ab Animadversione provocati iterum revertamur. Eam vero Sapientissimi Judices uno veluti oculorum ictu percipient ex prudenti delectu Virorum, a quibus in sollicitudinis suæ partes adscitis, quæ Alphonsus absens non poterat, universæ Diœcesis scandala, Clerique mores resciret, quos quidem non alios esse voluit, nisi pietate, litteris, disciplina, prudentia, rerumque usu probatissimos.

Testis II. Proc. Ord. Nuc. fol. 421. = *Voleva essere appieno informato dalle Persone* PROBE, *scienziate, ed in Dignità costituite, e che fossero state* LIBERE DA UMANE PASSIONI, *ma zelantissime della gloria di Dio, e bene delle Anime* IMPARZIALI, *e caritative a tenore dell'esperienza, che di tali Persone Egli esattamente aveva fatta &c. Mi è occorso di vederè ancora, e sentire dagli altri la sua prudentissima condotta per riparare a qualche disordine, ch'era accaduto nella sua Diocesi, tanto negli Ecclesiastici, quanto ne Secolari,* E DOPO CHE SI ERA INFORMATO *colla virtuosa maniera di sopra espressata, si asteneva di publicamente castigare il Delinquente, ma con paterna carità dolcemente l'esortava &c. Ma non giovando tali rimedj lenitivi, dava di mano ai purgativi &c.*

XIV. Testis cit. Proc. fol. 1178. = *Di certa scienza, e di veduta depongo l'eroica Prudenza del Servo di Dio nel governo della sua Diocesi, mentre cercava di prendere sempre informi segreti da* PERSONE PROBE, *e di chi poteva Egli fidarsi per sapere li disordini del Clero, e del Popolo.*

I. Testis Proc. Ap. S. Agath. fol. 545. ter. = *Da per tutto teneva persone, che osservassero i portamenti del Clero, e del Popolo, e lo tenessero riscontrato*, ESAMINAVA ATTENTAMENTE I RAPPORTI, *chiamava i manchevoli, e non veniva a castigo, se non dopo averli paternamente corretti. Sopra tutto* NON DAVA PASSO SENZA CONSIGLIARSI *con persone savie, specialmente coll' Arcidiacono Rainone, il Maestro Caputo* (Ord. Prædicat.) *il Decano Daddio, ed altri, oltre il suo Vicario, che aveva sempre al fianco.*

174 Si ergo Prudentiæ actus est sibi diffidere, aliorumque consilia exquirere; si Prudentiæ actus est ad consilium eligere *Persone probe, scienziate, in dignità costituite, che fossero state libere da umane passioni, ma zelantissime della gloria di Dio, e bene delle anime, imparziali, caritative, a tenore dell' esperienza, che di tali Persone Egli esattamente aveva fatta*; si prudentiæ actus est, quod *non dava passo senza consigliarsi con Persone savie*; quisnam fidem suam adjunget iis, quæ Animadversio scribit §. 45. quod *dum Alphonsus zelo suo*

sa-

satisfaciebat satis cautus non erat, ne in alias Virtutes peccaret propere nimis punitiones imperando?

175 At quoniam ipsa in id singularem quemdam eventum affert legendum in *Summ. Object. pag.6. & 7.* Religiosi Viri, quem V.Episcopus a Cœnobio in quo morabatur exulare jussit, propterea quod delatum sibi fuisset, eumdem frequenter nimis ad quoddam Gynæceum accedere, otiosa cum Moniali colloquia habere, ejusque postea innocentia cognita, non modo eum in suo Cœnobio libere commorari voluit, sed de ipsa sua involuntaria deceptione humillime veniam petiit; hinc facti circumstantias *si* parumper attendamus, non quidem Dei Famulum in Prudentiam peccasse, sed Prudentiæ potius leges heroice implevisse patebit, Et sane res, de qua agebatur, admodum delicata erat, & a Tridentina Synodo *Sess.25. Cap.5.*, & a Summis Pontificibus Gregorio XV., Sixto V., Paulo V., Urbano VIII., Clemente IX. severis, repetitisque legibus, speciatim Regularibus, vetita, in qua cavenda totus esse debet Episcopus. Quamobrem narrat Benedictus XIV. de Synodo Diœc. *lib.7. Cap.41. num.7.* quod *pluribus Pontificiis Sanctionibus vetitus fuit Regularibus accessus ad Moniales etiam sui Ordinis, suisque Prælatis subjectas sine expressa licentia, non solum ejusdem Prælati Regularis, sed etiam Episcopi.* Jure igitur, meritoque Sacer Antistes harum legum rigidus, ac vigil custos, erat *geloso in questo punto* (Sum. Obj. p. 6. §.3.) Religiosus vero ille, non semel, aut bis, sed *andava* BENE SPESSO *in nn Conservatorio di Monache a parlare con una Religiosa.*

176 Haud ergo in Prudentiam peccavit Alphonsus, si in re tam delicata, sibique tot Pontificum, Ecclesiæque legibus commendata *al primo informo procurò di far mutar stanza al sudetto Religioso, come in fatti sortì.* In Prudentiam quidem peccasset, si *ultro* Religiosum exulasset, non vero si postquam de illius frequentia ad Moniale certior effectus fuerat ab hominibus, *che apparivano Persone da bene* (*cit. Sum. Obj.p.6.§.1.*) si vero deceptus fuit, non ejus vitio vertendum, quippe qui, quod suum erat explebat, speculatores scilicet in universam Diœcesin constituerat, qui non erant nisi, *persone probe, in Dignità costituite, libere da umane passioni, imparziali, caritative a tenore dell' esperienza, che di tali Persone Egli esattamente aveva fatta* = ceu paulo ante ex Testibus accepimus. Quid mirum? *Quid miraris Petre quia fallimur, qui homines sumus? An menti excidit, quod David qui Prophetiæ spiritum habere consueverat contra innocentem Jonathæ filium sententiam dedit cum verba Pueri* MENTIENTIS AUDIVIT? .... *Quid mirum si ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetæ non sumus?* Verba sunt S. Gregorii apud Bened.XIV. *lib.3. Cap.36. num.18.* Quamobrem sapientissimos quosque falsis delationibus decipi observat V.Baronius ad *An.* 400. §.62. ibi = *Sæpe contigit* SAPIENTISSIMOS *quosque* FALLI *eosdem tamen a* SAPIENTIA, ET INSITA PROBITATE NON EXCIDERE *cum nimium ad ea quæ agunt recto, sinceroque mentis feruntur intuitu. Quis enim adeo ingenio perspicax, industria solers, atque rerum usu experimento probatus, ut falsis subreptionibus, illorum maxime,* QUI OMNEM EXTRINSECUS SANCTITATIS SPECIEM PRÆSEFERUNT, *non decipi interdum contingat?*

177 Multo vero minus mentis imbecillitati tribuendum, si Sacer Antistes uni-

universæ Diæcesis pluribus, gravibusque curis distentus facultatis *verbo* Religioso concessæ adeundi Gynæceum, fuerit oblitus, nisi imbecilles unosquosque Præsules effingere velimus, juxta ea, quæ scribit S. Gregorius *Lib.* 1. *Dialog. Cap.* 4. *tom.* 2. *Oper. Col.* 168. ibi = *Uniuscujusque Præsulis mentem curarum densitas devastat, cumque animus dividitur ad multa, fit minor ad singula, tantoque ei in unaquaque re subripitur, quanto latius in multis occupatur.*

178 Eximiæ autem, vereque heroicæ Prudentiæ, & humilitatis fuit, quod V. Episcopus in memoriam revocata facultate Religioso concessa, quin quæreret, an eadem venia, non alio impertita nomine, quam *per farsi pul re gli arredi della Chiesa*, abusus ille fuisset, qui juxta delationem sibi factam *andava* BENE SPESSO A PARLARE *con una Religiosa*, ubi per probum Virum accusati innocentiam, & accusatoris finem *per cui l'aveva accusato &c.* intellexit, *lo fece subito tornare in detto Convento di Arienzo sua Diocesi, e non contento di ciò, lo mandò a chiamare, e con esimia umiltà, e sentimento di vero pentimento* LI CHIESE PERDONO, *restando detto Religioso* ASSAI EDIFICATO *di detta sua umiltà, che* LO ANDO' PER TUTTO DECANTANDO PER UN VESCOVO SANTO, ut in cit. *Sum. Object. pag.* 6. *post* §. 1. Oh heroicum, & portentosum humilitatis exemplum!

179 Attamen, juxta illud *Eccl.* 13. 26. = *Humilis deceptus est, insuper & arguitur*. Animadversio enim subdit cit. §. 45. = *quod in commendationem venit humilitatis non prodest ad justitiæ defectum delendum*. Ita ne? Cogitanti mehercule eventum patet, quod si quis peccavit, non fuit certe is V. Episcopus, qui ut sapiens quisque Præsul falsis delationibus involuntarie decipi potuerat. Falsi vero delatoris crimen sua ipse innocens humilitate luit. Imo vero, quamquam ad reddendam Religioso famam, sive Justitiæ defectum delendum satis superque fuisset Religiosum ad suum Cœnobium revocare; præter tamen id, eumdem accivit, & (quod Justitiæ heroicitatem ostendit) *con esimia umiltà, e sentimenti di vero pentimento il chiese perdono*. Læsus certe Religiosus tam abunde suæ famæ consultum, ac tam perfecte, heroiceque Justitiæ defectum, si quis fuit, deletum existimavit, ut non modo satisfactus remanserit, sed *assai edificato, che lo andò per tutto decantando per un Vescovo Santo*. Si ergo ille, cujus intererat, sese ad exuberantiam satisfactum profitebatur *da per tutto*, nos quid ultra quærimus?

180 Quod autem Divinæ gloriæ, Gregisque salutis zelum, miram quoque sapientissimi Pastoris Prudentiam ostendit *dividere l'uffizio di Vicario Foraneo in un luogo della Diocesi sua, e darlo a due, dove prima si esercitava da uno*; quoniam vero id grave sibi, & indecorum Episcopo retulit ille qui munus exercebat, proindeque Dei Famulus pastorali zelo accensus, *disse al medesimo: che mi preme che vi vada del tuo onore? Mi preme l'onore di Gesù Cristo*, commendat quidem Animadversio §. 46. Ven. Antistitis zelum, quod spiritualibus subditorum indigentiis prospexisset, duo tamen ab eo exigisset: Primo, quod quum quid innovandum sit, cavendum quoque, si fieri possit, ut *nihil damni bonæ alicujus famæ* eveniat, hinc consulendum erat etiam honori illius Vicarii: Alterum, quod si *Dei Famulus blando sermone illi ostendisset necessitatem, vel magnam utilitatem factæ divisionis ille acquiescere debebat*. Utrumque præstitit.

Con-

Consuluit Vicarii honori, qui eum non a Vicarii munere ejecit, sed alteram ex divisis Vicariis ipsi exercendam reliquit, nobiliorem scilicet illam insignis Terræ Argentinæ : *lasciò stare il PRIMO per Vicario Foraneo nella Terra di Arienzo, ed un' altro ne costituì nel Casale di S.Maria a Vico*, ut in Proc.Ap. S.Agat. *fol.*1853. *ter. exad. cit.* Prius vero eidem Vicario blando sermone divisionis utilitatem Ven. Episcopum exposuisse satis aperte illud ostendit, quod Vicarius = *non sapeva CAPACITARSI, ed uniformarsi alla volontà del Prelato* Sum. pag.374. §§.299. & 300. exadv. cit. Suasus certe quis, vel non, dici nequit, ni prius rationes ad suadendum fuerint expositæ.

181 Perperam item id imprudentiæ Animadversio refert §.47., quod in quadam Ecclesia, quum *un Diacono cominciò a cantare una Litania figurata, il Servo di Dio la fece spezzare ec., e seguitare in tuono Gregoriano*. Satius quidem Animadversio duxisset *sinere, ut prout incœperat, Diaconus Litanias modularetur usque ad finem, quam illi ruborem, & Populo admirationem creare*. Id satius forte fuisset, nisi Ven. Episcopus lata lege figuratum cantum per universam Diœcesim a Templis eliminasset, eique Gregorianum suffecisset, ceu ipsemet Testis narrat, a quo objectio depromitur *Pr. Ord. S. Agath. fol.*659. ibi = *Questo medesimo zelo per il decoro delle Chiese lo stimolò a proibire il canto figurato non solo nelle Chiese delle Monache, ma in tutte le altre Chiese ancora di questa sua Diocesi*. Si ergo effrons ille Diaconus contra Episcopi legem, & coram ipso Legislatore in publico Templo Litanias figurato cantu modulari non erubuit, merito publicæ correctionis ruborem substinuit ab ipso suo Antistite, qui *la fece subito spezzare dicendo, che un tal canto non genera divozione, ma dissipazione nel Popolo*. Quum vero eadem lex, quæ figuratum cantum vetabat, fuisset publica, haud ullam Populo creare potuit admirationem, quod Antistes ejus observantiam præcipisset; Imo vero, si secreto, sacraque finita actione, Diaconum ipse monuisset, admiratus fuisset Populus, quod violata coram se lege siluisset, cæterique Ecclesiastici Viri ex præsentis Episcopi silentio, & tollerantia abolitam jam legem merito deduxissent.

182 Levibus leviora Causæ bonitate succedunt. Illud enim objicit Animadversio §.47. quod *aceto pro vino ad mensam dato ipse non queritur, verum ejus Vicarius Generalis = come ebbe assaggiato l'aceto, subito alla presenza del Servo di Dio si alzò e disse mille ingiurie alla servitù, di che il Santo Prelato sorrideva, = quo videtur probasse nimiam fortasse sui Vicarii iracundiam =*. Liceat hic mihi Tullii verba usurpari *pro Sext. Roscio* 42. = *Ego res tam leves qua ratione infirmem, ac diluam non reperio*. Satis enim aperte constat Dei Famulum, non ad Vicarii objurgationem, sive iracundiam, sed ad ejus deceptionem, qua acetum pro vino deglutiverat, ut pronum est, subrisisse. Ita porro natura comparati sumus, ut ad jucunda, & levia risum tenere, volentes etiam, nequeamus. In iis enim ridendi motus improviso prævenit voluntatem.

183 Alias etiam jussit *Presbyterum dimitti*, porgit Animadversio *cit.* §.47., *qui eum allocuturus venerat. Presbyter propterea irascitur clamans elata voce = Monsignore non ti ho rubato niente, perchè hai dato quest' ordine ? a cui il Servo di Dio* NON DIEDE SEGNO DI RISENTIMENTO = verum *si dimostrò confuso, e mortifica-*

ficato. Equidem in hoc eventu heroicam miror viri humilitatem, ac fortitudinem. Tantum vero abest ut in Prudentiam Antistes peccaverit, Presbyterum dimitti jubens, ut potius prudentiæ fuerit haud tempus, & operam perdere cum criminoso viro, qui repetita Antistitis monita contemnere solitus intempestive ad Eum venerat = *nell'atto, che il Servo di Dio si ritirava in Palazzo vidde entrare un Prete* REO DI VARJ DELITTI, *che veniva ad* IMPORTUNARLO DOPO ESSERE STATO DAL SERVO DI DIO AMMONITO, E CASTIGATO; *ma perchè si trovava il Santo Prelato* CONSUMATO DALLE FATICHE, ED AGGRAVATO DAGLI AFFARI, *disse ad un suo Famigliare che l'avesse licenziato*, quemadmodum legitur in *Proc. Ord. S. Agath. fol.* 1502. *exadv. cit.* Quod autem dimissus Presbyter spreto V. Episcopi jussu ad eum objurgandum ænea fronte fuerit ingressus, illius ostendit audaciam, ejusdemque Episcopi patientiam, qui *non diede segno di risentimento*. Verba tandem illa, *si dimostrò confuso, e mortificato* = ruborem innuunt, quem Sacer Antistes ad heroice reprimendos improviso convicio concitatos iracundiæ motus vultu præsetulit. Testis enim eventum retulit ad heroicam ejus animi altitudinem ostendendam, qua, *non solo soffriva gli affronti* CON ANIMO IMPERTURBABILE, *ma quando si presentava l'occasione procurava ancora di beneficarli, In comprova di ciò &c.* (loco cit.) Is namque natura erat ignea, atque irritabili; majore propterea vi opus habebat ad contumelias pacate excipiendas, quam ex vultus rubore compertam habuisse Testes uno ore deponunt in *Sum. num.* 25. *de Fortitudine*.

184 Tantam V. Episcopi mansuetudinem præceteris demirati fuere Familiares domestico illius servitio addicti. Id porro ex alio ipso eventu patet, ex quo perperam Animadversio cit. §. 49. *nimiam in suos Familiares duritiem* probare contendit, narrans, quod *blande, & mansuete reprehensus a V. Alphonso ille, cujus erat alios e somno excutere, quia ad horæ quadrantem cunctatus fuerat, se continere non potuit, quin ei exprobraret nimiam in suos Familiares duritiem* = *V.S.Illma non ci da tempo,nè di mangiare,nè di bere, nè di dormire, nè di far le altre nostre azioni; quì non ci è requie, nè riposo &c.* = addit tamen Testis, qui hæc narrat, quique erat V.S.D Confessarius, & Secretarius quod = *a tale risentimento il Servo di Dio non rispose* (*Proc. Ord. S. Agath. fol.* 1891. *exadv. cit.*) Eamdem quoque mansuetudinem debitis laudibus effert ille ipse Socius, qui arroganti eo modo V. Episcopo responderat = *Soffrì Egli con somma pace questo mio risentimento, e nulla mi rispose* (*cit.Proc. fol.* 1290.) Nullam certe Dei Famulus occasionem dederat, qua tam arroganter ille sibi responderet; utpote qui, non aliud ei dixerat, nisi = *Che è stato Fratello? avevi sonno?*

185 Uterque autem Testis eventum narrat, ut V. Antistitis, non quidem in eos duritiem, sed exactam illius voti observantiam probet numquam indulgendi otio, quo eam ipse temporis rationem habebat, ut, distributis in horas actionibus, ne particula quidem diei ulla vacua sibi, atque otiosa diffflueret. Ejus namque Confessarius, & Secretarius, qui est Testis L. *Proc. Ord. S. Agathæ*, e cujus ore verba Animadversio decerpsit, ita orationem suam in objecto loco exorditur = *Sò di certa scienza aver Egli fatto voto di non perder mai tempo affine di star solo occupato in cose concernenti la Divina*

glo-

gloria. Ed infatti non ostanti le dimostranze mie, e degli altri per persuaderlo a intermettere per un poco le sue continue, e divote applicazioni per timore che non si abbreviasse la vita, non fu possibile capacitarlo, per cui, ed io, ed i suoi familiari dovevamo stare di continuo anche occupati. Accadde una mattina &c. Ejus autem Socius, qui est Testis XV. ejusdem *Proc. fol.* 1289. & *ter.* ita de facto proprio se habet = *Era attentissimo il Servo di Dio nella distribuzione di tutte le ore del giorno, e della notte &c. In tutto il tempo del suo Governo Vescovile per il quale io abitai con lui, mi aveva dato l'ordine, che l'avessi svegliato a una data ora per tempo la mattina, acciò unitamente con lui si fosse fatto da me mezz' ora di orazione mentale &c. Si diede il caso, che una mattina essendo io stato sorpreso dal sonno andai a svegliarlo un quarto d'ora più tardi dell' assegnamento fattomi da lui medesimo: Appena svegliato, voleva già cominciare l'orazione, perchè teneva per perduto ogni momento di tempo, che sgarravasi attesa la di lui eccessiva esattezza di non perderlo.*

186 Ex objectis ergo verbis non aliud certe emitur, nisi Dei Famuli Familiares otiose tempus terere nequisse, quod in sancti Heri commendationem vertit, non autem eumdem in eos se præbuisse durum, quam quidem duritiem omnes aperte excludunt, qui eidem famulati fuere; scilicet.

V. Testis *Proc. Ap. Nuc.* V.S.D. Famulus per Ann. 25. Sum. pag. 647. §. 28. *Nel commandar noi, ed altri dimostrò la sua profonda umiltà accompagnata da una indicibile carità con dirci: fatemi questa carità &c.*

XLIV. Testis ejusdem Proc. V. S. D. Secretarius *per anni* 11. Summ. pag. 659. §. 142. *Quando doveva comandare quelli della sua Famiglia altro non diceva, se non che* = fatemi la carità di far questo, o quello = *e tante volte ricusò la mia volontaria servitù.*

XXV. Testis *Proc. Ap. S. Agath.* (*per aliquot annos V. S. D. Coquus*) Sum. pag. 663. §. 172., & seq. *Quando mi comandava, soleva dire* = Fatemi questo per amor di Dio, soffritelo per amor di Dio = *ed altre simili espressioni &c. Il Servo di Dio fu umilissimo con tutti, ed anche con me, ed ogni altro della sua picciolissima corte. Quando comandava sembrava, che più presto pregasse a favorirlo* =

187 Sed magis magisque micuit V. Episcopi mansuetudo, & humilitas in persecutionibus, quas in tollendis scandalis, reformandisque Populi, & Cleri moribus patientissime tulit. Has profecto fidelibus Ministris suis Christus prædixit juxta illud: *Et eritis odio omnibus propter nomen meum* Matth. 10. 22. *Si me persecuti sunt, & vos persequentur* = *Si Pater familias Belzebub vocaverunt, quanto magis Domesticos Ejus*, Jo. 15.20.25. = Unde ajebat Apostolus ad Philip. 1. 19. *Mihi donatum est pro Christo non solum ut in eum credam, sed ut etiam pro illo patiar*, & ad Cor. 2. 16. 9. *Ostium mihi apertum est magnum, & evidens, & adversarii multi*, ubi scribit Chrysostomus Hom. 43. = *Si multi sunt qui insidiantur, hoc* SIGNUM EST PROFECTUS EVANGELII. *Numquam enim magis sævit, ac furit scelestus ille dæmon, quam ex suis vasis, & instrumentis multa videt diripi.* Hac porro mente invicto zelo in Christi ministerio se gerebat Alphonsus, solitus exclamare = *Povero quel Vescovo, che stà quieto; bisogna, che si viva inquieto per far l'of-*

 ficio

ficio proprio = ac alias lepide repetebat = *Questo è l'officio de' Vescovi di abbuscar sempre* (*a*).

188 Mirum ergo non est, si Dei Famulus *caricato di molte parole ingiuriose, unite a minaccie anche di calci &c*, ne leve quidem exasperati animi indicium præbuit, sed *altro non rispose : Via mò, via mò.* (Animad. §.48.) Tantam enim injuriam a male feriato homine nonnisi propter justitiam passus est, *essendosi adoprato presso un Provinciale di far uscir di Diocesi un Religioso scandaloso &c, offeso il fratello di questo, essendosi portato, non sò se in S. Agata, o in Arienzo, e querelandosi come di torto ricevuto lo caricò &c.* (Proc. Apost. S. Agath. fol.563.

189 Mirum non est, si quum qui tam Vicarius Foraneus temere *lagnandosi della sua condotta, con inciviltà lo rimproverò dicendo, che spettava a lui la visura di tali conti, e non ad altri*, V. Episcopus *con umiltà ricevè tali rimproveri, anzi con buone maniere trattò di raddolcire l'animo sdegnato*; imo Testi XXI. Proc. Infor. S. Agathæ jussit *un'altra volta ricordatemi, che i conti si faranno vedere in appresso a lui, e non ad altri, e questa fu la vendetta per li rimproveri ricevuti* (Sum. object. *pag.7. num.5. §.1.*)

190 Mirum non est si a Sacerdote Ecclesiastica Beneficia petente quum V. Episcopus pro munere exigisset, ut ejus labia custodirent scientiam = ita affatus = *Si voglio darti pane, ma voglio che ti abiliti per la Confessione*, propterea que tradidisset volumen Theologiæ Moralis; *il Prete ciò non sentiva di buona voglia; ma voleva dal Vescovo esser promosso, ed il Prelato suggerivagli sempre, che non poteva promuoverlo, se non si fosse abilitato nella morale; alla fine sdegnatosi il Prete buttò il Libro, e con volto sdegnato proferì una mala parola . . . . tu, e la tua morale, e voltandogli le spalle se ne uscì*; mirum, inquam, non est, si *Monsignore punto non si alterò, ma anzi placidamente lo raccomandò a Dio* (*cit. Sum. object.pag.7. in fin. & seq.*)

191 Mirum non est, si ad alterius Sacerdotis contumelias, qui *credendosi offeso si presentò con alterigia al Servo di Dio facendogli una forte caricata &c. Monsignore con somma placidezza, e fortezza del suo spirito ricevè la correzzione senza lagnarsi, e poteva vendicarsi con toglierlo, e rimuoverlo dalla Carica di Vicario Foraneo*: imo vero hujus injuriæ sibi illatæ prorsus immemor & in ejus unice merita intendens *a capo di qualche tempo lo providde di Canonicato in questa Collegiata Chiesa* PERCHE' *tra gli altri Concorrenti* QUELLO ERA IL PIU' MERITEVOLE (cit. Sum. Object. p.3. §.3.)

192 Mirum, inquam, non est si V. Antistes Ligorius legatione pro Christo fungens sibi cum Apostolo placebat *in contumeliis*; quemadmodum fecisse legimus Sanctos alios Antistites, præsertim S. Carolum Borromæum, qui *incontrò la sorte di quei, che faticano per la gloria di Gesù Cristo, vale a dire trovò contradizioni di ogni genere, e da ogni sorta di Persone Secolari, Ecclesiastiche, e Religiose, che lacerarono la sua fama, lo derisero, e lo spacciarono per un* UOMO TORBIDO, INQUIETO, E DI POCO GIUDIZIO, ceu late, ex *Guissano* narrat Masinius *in vit. SS. ad diem 4. Nov. §.13. ad 15*; nec non alium præclarissimum Antistitem, cujus lenitatis,

(*a*) Proc. Apost. Nuc. fol.2113. & Ord. Nuc. fol.1301.

tis spiritum hauserat ipsamque effigiem præseferebat Alphonsus, S. Franciscum Salesium, qui etiam *dagli stessi suoi Diocesani tanto da lui amati sì Ecclesiastici, che Regolari dovè il Santo* FREQUENTEMENTE *soffrire contradizzioni*, STRAPAZZI, VILLANIE, ED INGIURIE DI OGNI GENERE, ac inter alios eventus narratur, quod *una volta fra le altre si presentò a domandare un benefizio una Persona nobile di nascita, ma ignorante &c. il Santo la licenziò cortesemente dicendole, che non sapeva che cosa domandasse, che Egli non poteva dare a lui il Benefizio vacante, perchè non era Padrone, ma Economo destinato a conferirlo a più degni. Allora quella Persona sfogò la sua collera* VOMITANDO PAROLE INGIURIOSE, E MINACCIEVOLI *contro il Santo*, SENZA CHE EGLI PUNTO SI ALTERASSE. *Ma non finì quì la temerità di colui. Perocchè nella Domenica seguente mentre il Santo assisteva a' Divini Uffici, e sedeva nella sua Cattedra* GLI PRESENTO' UN LIBELLO RIPIENO D' IMPROPERJ, E CALUNNIE. DISSIMULO' IL SANTO QUESTO SCANDALO, *e volendo il Capitolo, che fosse castigata la temerità di quel Prete, fù duopo* CH' EGLI INTERCEDESSE PER LUI IL PERDONO. Verba sunt ejusdem Masinii in *ejus vita ad diem 29. Jan.* §. 25. qui in seq. §. 26. addit. *Lo stesso cattivo trattamento ricevè da un' altro Gentiluomo &c., il quale giunse fino ad andare* AD INSULTARLO NEL SUO PALAZZO *Vescovile, vomitando contro di lui tutte le ingiurie, e minaccie, che la passione gli poteva suggerire. . .* NON GLI RISPOSE IL SANTO *se non con parole civili, e cortesi, sebbene inutilmente. Essendosi trovato presente a questo fatto un Religioso, il quale mostrava di* MERAVIGLIARSI DELL'ECCESSIVA SUA PAZIENZA= „ vedete *gli disse il Santo*, io ho fatto un patto colla mia lingua, „ che allora quando si dirà qualche cosa contro di me, che possa „ mettermi in collera, si guardi bene nel parlare = Eumdem quoque pactum cum sua lingua Ligorius pepigerat, qui cuidam Canonico in simili eventu ei patientiam & silentium exprobranti, respondit= *Oh Canonico mio, quando uno viene ingiustamente ingiuriato, non bisogna pigliarsi collera, ma rimettere tutto a Dio* (Process. Ordin. S. Agath. fol. 499.) ac alteri, qui contumeliosa verba in Dei Famulum prolata pacate ferre non valens, audaci homini dixerat *con alterigia: Io sono in procinto buttarti da questo balcone, per rivendicare le ingiurie, che a torto fai ad un Vescovo*; ipse Dei Famulus *rivolto con sorriso le disse: Come sei buono? Io ho dovuto fatigare per lo spazio di quarant'anni per acquistarmi un poco di pazienza, e tù in un sol momento me la vuoi far perdere?* (cit. Process. fol. 432. & ter.).

193 Post tam illustria Sanctorum Antistitum exempla, qui sibi illatas injurias, & contumelias prorsus inultas volnere, Animadversionem illam prætereo (§. 49.) quod, *licet in his, & similibus ELUCEAT MANSUETUDO, APPAREAT BENIGNITAS, EMINEAT HUMILITAS: hujusmodi tamen agendi ratio non omnino videtur probanda in Episcopo, qui tenetur suæ dignitatis jura tueri. Hinc si ipse suam despiciebat Personam laudandus est, despicere tamen non poterat suam Dignitatem, sublimemque illum caracterem quo erat insignitus.* Ad hæc tamen opportune occurrunt quæ ad Pontificem Eugenium III. scribit S. Bernardus *de Considerat. lib. 4. cap. 2.* §. 5., ibi =

ibi = *Vides omnem Ecclesiasticum zelum fervere sola pro dignitate tuenda. Honori totum datur, SANCTITATI NIHIL, AUT PARUM. Si causa requirente paulo submissius, aut socialius te habere tentaveris: Absit, inquiunt, NON DECET, tempori non congruit*, MAJESTATI NON CONVENIT, QUAM CERIS PERSONAM ATTENDITO. *De placito Dei ultima mentio est. Pro jactura salutis nulla cunctatio, nisi quod sublime est, hoc salutare ducamus, & quod gloriam redolet id justum. Ita OMNE HUMILE PROBO DUCITUR &c. Timor Domini simplicitas reputatur, ne dicam fatuitas.*

194 His porro humilitatis sensibus acti Ligorius, Salesius, Borromeus, aliique sacri Antistites tacitam injuriarum perpessionem non in dignitatis & characteris dedecus, sed in Illius ministerii gloriam vertere existimarunt, qui divina sua persona indigna patiens voluit ultro ligari, flagellis cedi, sputis conspui, alapis percuti, spinis coronari, publice illudi, & Cruci tandem patibulo inter latrones affigi, itaut esset, juxta Apostoli phrasim 1. *ad Cor.*1. 23. = *Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitia*; quique, ut Petrus ait Ep. 1. cap.2., *passus est relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.*

195 Sed non modo suæ dignitatis spretum neglexisse Alphonsum addis Animad. §. 49. in fin.) sed vindicativæ justitiæ cursum impedivisse cum nullum non movit lapidem, ut quantocius liber evaderet quidam homo qui in vincula conjectus fuerat, propterea quod eo devenit audaciæ, *che cominciò a tirar pietre dietro la carrozza &c.smontato, e salito* (Servus Dei) *nella stanza secondo il solito si chiuse nel suo gabinetto, ma quel temerario sforzò la porta con urtoni per entrare*, idque non alio nomine, nisi quia *ammonito più, e più volte a lasciare una prattica illecita* (a). De Christo Domino quoque legimus *Jo. c.*8. quod ipso turbis prædicante verbum Dei Judæi *tulerunt lapides, ut jacerent in eum*, non legimus tamen, quod ad criminis expiationem, & ad aliorum exemplum eos divina sua potentia puniisset; sed legimus, *quod Jesus abscondit se, & exivit de templo*, imo discipulis vindicativæ Justitiæ nomine devorantem ignem de cœlo cupientibus aperte respondit *Luc.* 9.55. = *Nescitis cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare*. Hocce motus exemplo S. Franciscus Salesius vindicativæ justitiæ cursum impedivit illius, qui *venne di notte più volte avanti il Palazzo di sua abitazione con cani, corni da caccia facendo grande strepito, urli, e schiamazzi TIRANDO PIETRE contro le vetrate, ed anche qualche colpo di pistola con iscandalo di tutto il vicinato*: imo cum alter ob graviores injurias sibi illatas jam capite damnatus fuisset = *ottenne, che fosse differita l'esecuzione della sentenza, e valendosi di questo tempo* TANTO SI ADOPRO' PRESSO IL SOVRANO, CHE GLI FU' CONCEDUTO IL PERDONO. *Andò egli stesso a portarglielo alla carcere*, uti legitur *in cit. ejus vita* §. 26. & 27.

196 Summis ergo laudibus efferenda est V. Ligorii Fortitudo, charitas, atque Prudentia, qui injurias in Dei, & Ecclesiæ leges sagaci ratione secernens ab aliis in suam personam illatis, eas in proprii criminis expia-

(a) Proc. Ord. S. Agat. fol.1023. exadv. cit.

expiationem, & aliorum exemplum tanto zelo puniebat, ut ab animadversione *nimiæ severitatis* censura fuerit paulo ante notatus; has vero in se tantum injectas ad Christi, & Sanctorum exemplum tacitus perferebat, ac memor divini mandati: *benefacite iis qui oderunt vos*, eum a quo injuriam acceperat, *si forzava di benificarlo, ed a qualchedunо conferì anche qualche benefizio*(Animad. §. 50.) Quod vero ejus Director Dei Famulum monuerit, *acciò per l' avvenire si fosse altrimenti regolato sul timore o di conferire un benefizio a un indegno, o di posporre un degno*, sunt verba mutuata a Test. XIV. *Proc. Apost. S. Agathæ fol.* 1202. *exadv. cit.*, qui id non deponit de propria scientia, sed de auditu vago. *Ho inteso dire che &c.* Etiamsi vero id evenisset, non probat Ligorium aliquando Beneficio auxisse indignum; imo eximiam V. Viri Justitiam in conferendis nonnisi Dignioribus Ecclesiastica Beneficia Testes passim extollunt in *Sum. n.* 21. *per tot.* Si vero Testis per ea verba: *a qualcuno conferì anche qualche beneficio*, appellet ad eum, quem V. Alphonsus post illatas sibi injurias *a capo di qualche tempo lo providde di Canonicato*, superius jam probavimus id injuriæ oblitum ideo fecisse, quia *trà gli altri concorrenti ERA IL PIU' MERITEVOLE*. Id autem heroicam probat Viri Justitiam omni prorsus humana passione expertem.

197 Absolutis iis, quæ ad Sancti Præsulis indulgentiam pertinebant erga peccantes in se, ad prætensam pergamus indulgentiam erga peccantes in alios. Nam, quem prius severum in puniendis Ecclesiasticorum defectibus Animadversio appellaverat §. 43, modo in eadem re de nimia indulgentia redarguit §. 51.; redarguit, inquam, quod si *qualche Prete era chiamato dalla Curia del Servo di Dio con il mandato &c. per qualche trasporto, che non era ne vino, nè disonestà, il Servo di Dio compatendolo per non interessarlo, dava sodisfazione alla parte, lo teneva nel proprio Palazzo, ed alla propria tavola*, qua quidem pœna punivit ille, qui *in atto di prima passione diede un colpo di bastone all' attuario di questa Curia &c.* Quid aliud ex iis, quam solertissimi Pastoris Prudentia? Nonne prudentiæ est delicta a delictis secernere, pœnasque cum criminibus ponderare? Ebrietas, & carnis illæcebra publicum scandalum pariunt, & Ecclesiasticos contemptibiles reddunt; Non item cetera occulta crimina, ac involuntario primoque motu patrata. Si ergo V. Antistes *per qualche trasporto, che non era vino, nè disonestà*, & demonstrationis gratia, in eo, qui *in atto di* PRIMA PASSIONE suum actuarium percussit, a multæ pœna se abstinebat *compatendolo, per non interessarlo*, rem exequebatur, in qua cavenda juxta Benedicti XIV., & Fagnani sententiam superius expositam totus Episcopus esse debet. Illud certe constat, quod *dava sodisfazione alla parte*; quid ultra? Si vero carceris loco hujusmodi delinquentes suo in Palatio detrudebat, juxta mentem agebat Tridentinæ Synodi, quæ *Sess. de Reformat. c.* 4. de Clericis decernit, quod ea *ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti, ac personarum delinquentes ipsi* IN LOCO DECENTI *custodiantur*: Anne carceris pœna apta non erat ad læsæ parti satisfaciendum? Nam quis *dicitur carceratus non solum quando sub clavi in carcere formali, et arcta custodia detinetur, sed etiamsi retineat DOMUM vel Civitatem pro carcere*; inquit Monacellus *Tit.* 5. *adnotat. ad form.* 9. *num.* 29.= Delendum tandem esset ab operum misericordiæ corporalis albo opus alimenta ministrandi carcere trusis

sis, si vltio quis tribuere vellet V. Episcopo quod eosdem Clericos in suo Palatio trusos admittebat *alla propria tavola*, quemadmodum cibo substentabat alios in formali carcere detentos.

198 *Se, ut decebat bonum Pastorem, gessit V. Vir*, verba sunt Animadversionis §. 51. in fin., *qui Patrem reconciliare studuit ad filium a quo in æstu passionis ille fuerat baculo percussus: prudenter etiam egit dum simul prospexit imposterum ne quid simile accideret: Quæro tamen*, subdit, *utrum prudentia duce Sacerdotem illum curæ animarum præfecerit? Ma per allontanare il detto D. Giuseppe da ogni occasione lo mandò Economo nella Parrochia di Luzzano* = Eo spectat Testis XII. Proc. Informat. S. Agathæ eventum referens in *Sum. obj. pag.* 8. §. 5. ut V. Episcopi Prudentiam ostendat. Si enim in ejus laudem vertit, quod ipse *conosce LA SORPRESA DELLA PASSIONE, compatisce il Figlio, si chiama il Padre, e con belle maniere li fà riconciliare fra di loro senza dar luogo alla Curia di procedere*; in ejusdem etiam Episcopi Prudentiæ laudem vertit, quod *per allontanare il detto D. Giuseppe da ogni occassione lo mandò Economo &c.* Is enim haud erat iracundiæ deditus, ita ut Parœcia indignus haberetur, neque cum Genitore conqueri consueverat, sed id semel accidit cum domesticum patrimonium divisit = *essendo venuto in contesa con il proprio Padre, e Fratello per cagione di divisione frà di loro*; & tamen id fuit *in un trasporto di passione*; imo in se reversus *conoscendo il suo gran male confuso, e pentito va à buttarsi ai piedi del Servo di Dio*. Cur ergo Parœcia indignus? Numquid in Parœcia eadem sibi offerebatur irascendi occasio, quæ domi suæ oblata semel fuit in patrimonii divisione? Prudenter tandem sese gessisse Episcopum in conferenda eidem Presbytero, utpote digno, Parœcia, probavit eventus; *avendo il detto D. Giuseppe* (in eadem Parœcia) *per molti anni faticato con edificazione di tutti*.

199 Ex his, quæ hactenus disseruimus, luculentissime patet V. Episcopi zelum maxima fuisse cum discretione conjunctum; patet ergo locum non habere quo consistat argumentum quod Animadversio petit §. 52. ab illis verbis Testis XXI. Proc. Inform. Nuc. *mi avevo preso la confidenza di avvisarlo (per Epistolam) che alcuni non erano affatto, ed all' intutto contenti del suo governo*; ex quibus perperam egregius Censor deducit, *omnia quæ huc usque animadverti, FORTE erant in causa cur V. Vir non omnibus æque esset acceptus*; Sed cum ea, quæ hactenus prosecuti sumus, geometrica demonstratione clarius evincant V. Episcopum in restauranda Ecclesiastica disciplina, corrigendisque Gregis moribus omnes, singulasque boni pastoris partes implevisse, illatio sua sponte sequitur, ea non fuisse in causa cur ipse non æque omnibus esset acceptus. At quo nolens inconsulto progredior? Fidenter dico, utique ex eo quod mores corrigeret, non æque omnibus poterat esse acceptus; quemadmodum ingenue pro sua doctrina ornatissimus Censor advertit = *Non is ego sum, qui contendam culpæ V. Viri referendum, si alcuni non erano all' intutto contenti del suo governo = imo dicam NECESSARIO id sequi debuisse &c. NEC DUBITANDUM ID EVENISSE V. nostro Antistiti, qui amaritudine plenus super peccata Populi sui indesinenter plorabat, & ut bonum triticum a zizaniis purgaret, plantaret, & evelleret, confirmaret bonos, & ad viam*

viam salutis revocaret iniquos, *NULLI PARCEBAT LABORI*, *NULLUM OMITTEBAT STUDIUM semper PARATUS DARE ANIMAM SUAM PRO OVIBUS SUIS*. Oh egregium præconium ingenuo viro dignissimum! Oh præclaram boni Pastoris imaginem! Oh absolutum Christiani Herois exemplum omnibus Ecclesiæ Pastoribus proponendum! Hæc profecto pastoralis vigilantia causa erat cur tam eximium regimen universæ Dioecesis boni maxime probarent, mali vero, scilicet pauci inter multos, *alcuni non erano all' intutto contenti*. Et sane si secus accidisset dubitandum fuisset de Antistitis vigilantia; Nam observat Chrisost. hom. 23. quod *celebrari ab OMNIBUS maximum fuerit argumentum non magni habere virtutis rationem. Semper enim contra virtutem insanit malitia* - Et S. Augustinus Epist. 56. = *Mores hominum non ignoratis qui proclives sunt ad vituperandum*. Illud unum addam, ex quo maxime eximiam Ejus in gubernando Prudentiam assequi quis facile valet; eam diem universo Gregi fuisse tristissimam, qua optimi Pastoris abdicationem a Pontifice acceptam fama vulgavit. In publici ergo luctus significationem bini Cathedralis Canonici, aliique de Clero ad eum missi sunt, qui Ecclesiæ nomine dolorem explicarent. Abeuntem vero Antistitem Dioecesani quamplurimi, ac egenorum turmæ longo itinere lacrymantes comitatæ fuere (*a*).

200 Jure meritoque doctissimus Censor præterire scribit §. 53. alia, quæ forte animadverti possent, veluti est *impropria locutio* dum Regem dixit = *Custode de Sagri Canoni* = Impropria? imo nostri Antistitis doctrina digna. Sapientissimos enim Judices minime latet hanc vocem non V. Ligorii esse, sed Ecclesiæ, sed Patrum, sed Conciliorum tum Provincialium, tum Generalium; Non latet, inquam, Reges, virosque Principes, vel per se, vel per suos Legatos, Conciliis interesse semper fuisse solitos, ut *Patrum securitati*, *prospicerent*, *& quæ DEFINIENDA*, atque *DECERNENDA forent SUA AUCTORITATE FOVERENT*, *AC TUERENTUR*; verba sunt Benedicti XIV. *de Synodo lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 1. Hac profecto concordia inter Sacerdotium, & Imperium, qua Canones Sacerdotes condunt, ac eosdem Reges custodiunt, in eorum scilicet observantiam evigilant, summque brachium implorantibus Sacerdotibus præbent, omni ævo Reges *Custodes Canonum* ab Ecclesia nuncupati fuere. Non hujus est loci temporisque sacros annales cita manu percurrere, ut quod dicimus tueamur. Id tamen ex Nationalibus, ac Generalibus synodis fuse demonstrat Thomassinius *de vet. & nov. Eccl. discip. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *a num.* 12. *ad.* 17. qui propterea *num.* 14. scribit, quod *Christus Ecclesiam suam primo*, *& principaliter Episcopis commendavit &c. quorum est divina ea sibi credita auctoritate CANONES*, *& Regulas condere*, *QUARUM REGES SINT Defensores CUSTODES adeoque & exactores*. Hinc Tridentina Synodus *de Reformat. cap.* 20. *init.* docuit, quod *Seculares Principes &c. Deus S. Fidei Ecclesiæque Protectores esse voluit*. Hinc Calcedonensis Concilii Patres S. Pulcheriam *CUSTODEM FIDEI* salutarunt; ut ex ejus actis ad *Dom. II. Julii in calce Brev. Rom.* Hinc . . . . sed in re notissima satis multa.

201 Nec *minus accurata* dici merito potest alia expressio = *Festa della*

(*a*) Sum. pag. 167. §. 181. pag. 168. §. 288., pag. 169. §. 294. pag. 170. §. 302.

Croce, e peccato mortale è la medesima cosa = ut Dei Famulus viam sibi sterneret ad demonstrandum =, la Passione di Gesù Cristo come effetto del peccato mortale (animad. cit. §. 53.) qua quidem expressione usus ipse fuit in quodam familari sermone, ut uno verbo significaret obvium esse thema concionis habendæ in Festo S. Crucis, disserendum scilicet de peccato mortali Dominicæ Passionis causâ = *Non sapeva il Servo di Dio, che in una Chiesa di Ariemzo il Gentiluomo D. Pascale Colcabale era solito celebrare con divozione la Festa della S. Croce &c. esultò in sentire Festa della S. Croce, e sul punto gli disse, che esso voleva andare a farci i Sermoni*; com' è possibile a potervi apparecchiare, *rispose il Calcabale mentre dimani è il primo giorno? Nò rispose il Servo di Dio*, che festa della Croce è peccato mortale è una medesima cosa. *Di fatti ci fù a predicare in tutti i tre giorni rilevando la PASSIONE DI GESÙ CRISTO COME EFFETTO DEL PECCATO* (Proc. Apost. Nuc. *fol.* 463. *ex adv. cit.*) Si improprie V. Ligorius dixit *Croce, e peccato mortale è la medesima cosa*; Ergo improprie (quod absit) canit Ecclesia: *vibrantis hastam militis PECCATA NOSTRA dirigunt, Ferrumque diræ cuspidis MORTALE CRIMEN ACUIT* (in fest. SS. Cord. Jesu.) ergo improprie (quod iterum absit) dixit Apostolus ad Hæb. 6. 6. = *Rursus crucifigentes sibimetipsis Filium Dei*, ut significaret eos, qui, licet in baptismate abluti ab originali peccato, quod Christi morte deletum est, illius postea primæ gratiæ obliti per actualia peccata mortalia sceleste vivunt, iterum Christum crucifigere; uti observat Chrysost. in *cit. Epist. Cap. VI. Hom.* 9. ibi = *Quid est autem rursus Crucifigentes? Ab initio eum Crucifigentes. Nam ut Christus mortuus est in Cruce, ita nos in Baptismate, non carne, sed peccato &c. Si ergo necesse est rursus baptizari, necesse est ipsum rursus mori &c. Et præclare dixit = rursum Crucifigentes = Nam qui hoc facit tamquam prioris gratiæ oblitus ignave, & DISSOLUTE VITAM SUAM AGIT.*

202 Præteriri prorsus poterat ea V. S. D. correctio, quam *primum iræ motum* Animadversio appellat cit. §. 53. *erga illum qui eum consulturus venerat = essendo io stato SECCANTE, ED IMPRUDENTE, Egli mi CORRESSE rimproverandomi dicendo: Io ho piacere, che mi vieni a trovare, ma mi CROCIFIGGI, e s'inquietò alquanto, ma dopo ùn' altro poco mi mandò a chiamare, e mi disse ti cerco perdono.* Nihil certe V. Episcopi sanctitati detrahit commonefacere, & corrigere hominem *seccante, ed imprudente*, ne sese pastoralibus curis, sacrisque edendis libris semper intentum, ac otium voto fugientem, petulanti, & inopportuna molestia turbaret = *Egli mi corresse rimproverandomi dicendo IO HO PIACERE CHE MI VIENI A TROVARE, MA MI CRUCIFIGGI.* Si vero ob id *s'inquietò ALQUANTO*, rationem habuit egregiam, propterea que ne hilum quidem mansuetudinem læsit, uti docet S. Jo. Chrysost. sup. *Matth. Homil* 11. *in op. imperf.* ibi = *qui sine causa irascitur reus erit; qui vero CUM CAUSA NON ERIT REUS*; quod etiam repetit Inguilert *in Theol. del Chiostro Tom.* 1. *Cap.* 12. *quæsit.* 6. ibi = *Non esclude cosa contraria alla mansuetudine l'indignarsi qualora la ragione il richiede.* Et sane irasci non est per se illicitum juxta Psalm. 4. =

Irasci-

Irascimini, *& nolite peccare*; sed est illicitum, si fiat præter rectam rationem. Irasci vero *alquanto*, & cum recta ratione nullum præsefert defectum; sed sermoni vim addit, & robur; juxta illud Chrysost. (loco cit.) *Si ira non fuerit*, *nec doctrina proficit*; Quamobrem addit Angelicus 2. 2. *quæst.* 158. *Art.* 1. *in C.* quod *Ira proprie loquendo est passio quædam appetitus sensitivi . . . . potest malum in ira inveniri*, *quando scilicet aliquis irascitur plus*, *vel minus præter rationem rectam*. *Si autem aliquis irascitur SECUNDUM RATIONEM RECTAM*, *tunc IRASCI EST LAUDABILE*. Emicuit vero in hoc eventu heroica V. Antistitis Humilitas, qui religiose veniam petiit sine culpa = *mi mandò a chiamare*, *e mi disse* = *ti cerco perdono*.

203 Ex iis etiam, quæ præteritione digna Animadversio fatetur *cit.* §. 53. est illud quod = *Un personaggio a se vicino*, *che pretendeva un Vescovado*, *e continuamente lo fiotava di fargli lettere commendatizie in Roma per tal' effetto*, *di modo che un giorno mi arrivò a dire*: *Oh Dio! Io non ho saputo più che fare per non esser Vescovo*, *ed Egli non sa più che inventare per esservi*, *però morirà colle sue pretensioni in testa*, *ma Vescovo non ci sarà*, *perchè la sua tiepidezza*, *ed avarizia non lo chiama a tal dignità*. Ex hisce porro verbis duo hæc objiciuntur. Primum; *quod comparatio sui forte nequit cum humilitate componi*; alterum quod *obstat charitati*, quod *subdit de illius tepore*, *& avaritia*. De utrisque dicam.

204 Ac primo, quod attinet ad comparationem sui, eam Dei Famulus non publice, sed privatim instituit cum suo *Secretario*, qui est Testis XLIV. Proc. Apost. Nucerini, quique objecta verba recitans, eumdem sermonem tunc secum habuisse Alphonsum enarrat, cum is ejus utebatur opera ad suos sensus eidem Viro communicandos, qui Episcopatum inhiabat; ut in *cit. Proc. fol.* 3066. ibi = *e ce lo fece sentire molte volte anche per mezzo mio* = Eidem vero Secretario non certe occurrit ante illum diem inauditum Ven. Ligorium totis viribus obstitisse ne Episcopus fieret, quum eum novisset usque ab anno 1752. atque a secretis ei esse incæpisset cum fuit Episcopus inauguratus *Sum. pag.* 20. *in fin. & seq.* Qua de re compertum jam habebat, quod V. Vir *quando fu eletto Vescovo di S. Agata de Goti &c. costantemente rinunciò*, *e per lo spavento della cura delle Anime ne cadde gravemente infermo*, *e che dovè ovvinamente accettare per espresso precetto d'obbedienza del Papa*; ceu ipsemet deponit in *Sum pag.* 148. §. 142. In hac ergo privata, & familiari commemoratione suæ repugnantiæ cum Secretario facta, qui jam domesticum illum eventum satis superque noverat, nullam sibi partem jactantia decerpsit, nec in ea ullam vel minimam Humilitas fuit passa jacturam. Patet enim quod V. Ligorius virum illum, *che pretendeva un Vescovado*, *e continuamente lo fiotava di fargli lettere commendatizie in Roma per tal' effetto* suspectum habens juxta monitum S. Bernardi *de consid. lib.* 4. *cap.* 4. §. 9. *Pro quo rogaris sit suspectus qui ipse*; *rogat pro se*, *jam judicatus est*; comparationem sui, jam Secretario notam, instituit non ut eam patefaceret, sed ut ex ipsa magis magisque demonstraret se nullo modo probare posse ambitiosi viri desiderium; uti ad rem observat Chrysost. *in Epist.* 2. *ad Cor.* super illud Apostoli *Ministri Christi sunt*? *Plus ego*, ibi: *Dicens* Ministri Christi sunt, *& addens* plus Ego, *comparationem provehit*,

atque ostendit, se NON PRONUNCIANTEM sed demonstrationem eam quæ ex REBUS IPSIS existit inducentem, PECULIAREM APOSTOLICI MUNERIS NOTAM RETINERE.

205 Est sane Apostolici muneris nota cum Apostolo retinenda, haud Episcopatum inhiare, cum præceteris docet Benedictus XIV. de Canon. *lib.* 3. *cap.* 31. *num.* 6. *Non modo* ILLICITUM *esse, quod absit, malis artibus prædictas adipisci dignitates*, (inter quas Episcopalem) *sed etiam earum* SIMPLEX DESIDERIUM CULPA NON VACARE; Et Chrysost *Hom.* 3. *in* Act. Apost. *Quando Sacerdotium concupiscis exadverso pone gehennam &c. ambitio vestra vobiscum sit in PERDITIONEM, quia putastis vos humana circuitione Donum Dei possessuros esse*. Ergo etiamsi gloriari voluisset Ligorius quod nunquam Episcopatum inhiasset, licitam captasset gloriam uniuscujusque christiani propriam, quod scilicet Deum novisset, eumque non offendisset; juxta illud Ierem. 9. 24. *In hoc glorietur qui gloriatur, scire, & nosse me:* nosse vero Deum est in eum non peccare, uti docet Joannes *Epist.* 1. *cap.* 3. 10. *Omnis qui peccat non vidit, nec cognovit eum*.

206 Quod autem addidit de illius Viri Episcopatum ardenter expetentis *tepore, & avaritia*, haud obstitit Charitati. Nam V. Episcopus non modo hæc Secretario pandidit, ut suo nomine eidem Viro renunciaret, sed prophetico spiritu affatus est. En integer contextus, qui legitur in *Proc. Apost. Nuc. fol.* 3065. *ter. exav. cit. Morirà colle sue pretensioni in testa, ma Vescovo non ci sarà, perchè la sua tiepidezza, ed avarizia non lo chiama a tal Dignità*; *come* IN FATTI TUTTO SI AVVERO', *Morì il detto Ecclesiastico senza veder Vescovado, e ciò ce lo fece sentire molte volte anche per mezzo mio, e benchè Egli mi avesse risposto, che Monsignor Liguori non era Profeta, si AVVERO' però nella sua persona quella PROFEZIA del Servo di Dio*. Satis autem notum est, non posse eos qui prophetant, verba cohibere, quin ea eructent ad quæ proferenda moventur; juxta illud Jeremiæ 12. *Non aliud possum loqui, nisi quod jusserit Dominus*, & bene Lyran in *Epist.* 1. *ad Corinth. cap.* 14. 21. *in fin.* ibi *Sciendum quod non semper in potestate Prophetæ est tacere, imo aliquando spiritus movet ipsum ad loquendum contra voluntatem suam*. Unde S. Philippus Nerius ajebat: *Io dico talora alcune cose, e non sò perchè, ma Dio mi fa parlare*, ceu refert Baccius in ejus vita *lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 8.

207 Prophetiæ item dono clarus, non vero aliquid humani passus (uti ingeniose Animadversio asseruit *cit.* §. 53. *in fin.*) V. Episcopus ut primum ad suam Ecclesiam pervenit: ibique apparuit *corpore infirmus, macie confectus, tussi laborans, quum per jocum Cathedralis Decanus dixisset: pensiamo ad apparecchiarsi al ricevimento di un' altro Vescovo, Alphonsus continuo respondit, che badi a se, che badi a se il Sig. Decano; io ho da fare il Capitolo nuovo*: Prosequitur enim Testis (loco exadv. cit.) *Il fatto fu, che il detto Decano Buonanno fra tutti i Capitolari FU IL PRIMO, che da questa passò all'altra vita*.

208 Submissam, eximiam, vereque heroicam V. Ligorii venerationem erga Romanum Pontificem, & Apostolicam Sedem egregiis, heroicisque gestis in nostro Summario probatam, clariorem Animadversio reddit §. 54., in medium afferens promptam illius executionem

Apo-

Apostolicæ Bullæ provisionis cujusdam Sacerdotii, licèt collationis jus dubium esset an sibi, vel Apostolicæ Sedi competeret, ac licet ipse V. Episcopus de eodem Beneficio jam alium Presbyterum provisisset. Quamobrem vel ipsa Animadversio fatetur, quod V. Vir hoc *facto ostendit suam erga S. Sedem reverentiam, & justitiæ amorem*, addit tamen quod *ALIQUAM saltem imprudentiæ notam non fugit si in dubio ad collationem devenit, & se o petentis calliditate decipi sivit*. Ubinam vero imprudentia in utendo jure suo? Si concedis *novum non esse, ut in re dubia duo simul conferant, ne ex dilatione propriis juribus detrimentum veniat*, cur nam id præstare non poterat noster Episcopus? Si uti jure proprio non obstat virtuti communi, neque obstat heroicæ. Nam Virtus heroica non differt in suo genere a virtute communi, uti docet Angelicus 3. *part. q. 7. art. 2. ad 2.*

209 Dum vero Sacer Antistes jure suo usus est, eximia id Prudentia præstitit. Sacerdotium enim non antea contulit, quam ad trutinam revocatis rationum momentis, quæ suum ordinarium jus tuebantur, uti legere est in ipso Sum. Object. pag. 9. §. 2. *Restò PERSUASO il Servo di Dio, e subito fu per suo ordine spedita la Bolla*, & §. 7. *Il Sacerdote D. Posquale Rubino &c. persuadendo il Servo di Dio, che spettava ad esso di provederlo, perchè il Servo di Dio ne dubitava, lo stesso Rubino cercò SGOMBRARGLI OGNI DUBIO con rappresentarle i fatti in maniera che RESTASSE SICURO*. Non ergo temere Episcopus jure suo usus est. Sed non hic cautioni finis. Licet enim de suo jure suasus, noluit tamen signare literas, nisi sponsione a proviso data, non prius sese in possessionem immittendi, quam certo constitisset ad ipsum absque ulla vel minima dubitationis alea collationem pertinere: *fu per suo ordine spedita la Bollo, e da lui firmata, mo COLL' ESPRESSO PATTO, che non ne avrebbe preso possesso, ne fattone alcun uso se non dopo essersi in tutto assicurato, che detto Beneficio a lui spettasse il conferirlo* cit. Sum. Object. pag. 9. §. 2. & 7. *protestando* (provisus) *che quando altrimenti trovasse, cioè, che la provista spettasse olla S. Sede, EGLI AVREBBE CEDUTO ALLA PROVISTA SUA, e restituita la Bolla, e COSI' il Servo di Dio s' indusse a quella spedire in di lui favore*. Sed subdolus provisus promissis non stetit, & Beneficii possessionem iniit. Quid culpæ V. Episcopo? Et sane, si in Prudentiam minime peccasset etiamsi absque ulla reservatione, & conditione Beneficium contulisset licet ejus collationis jus esset incertum, ut probat Pitonius *Discept. Eccl.* 159. *num.* 43., & ipsa *Animadversio* concedit; quonam ergo modo imprudenter se gessit, qui tanta cautione suo jure usus id egit, quod libere, & absolute peragere potuisset? Deceptus quidem est; non autem sua culpa deceptus, quia sponsor probus erat vir, & fide dignus, utpote *Fratello Germano del Vicario Generale di S. Agato, & Avvocato della Mensa Vescovile*. (cit. Sum. Object. pag. 8. in fin.) Quid plura? Alienæ ergo deceptionis culpa in V. Antistitem vertenda non est, nisi fingamus superno lumine internam, pravamque illius viri fallendi mentem introspicere debuisse. Sed hæc dona non dari per habitum, sed per actum, & quando ea largiri vult Deus, Theologi docent. Consilia autem eventis ponderanda non sunt, ut *nihil jam esse videatur nisi divinare Sapientum*: ut inquit Tullius *pro C. Rabirio cap.* 1. &

So-

Sophocles in Antigone : *Fieri haud potest cujuspiam ut pernoveris animum , otque mentem , sive sensum .*

210 Interea temporis Apostolica Sedes de suo jure non dubitans alium Presbyterum de eodem Sacerdotio provisit . Sed hæc collatio sententia non erat,qua decisum fuisset conferendi jus potius ad Apostolicam Sedem , quam ad Episcopum pertinere . Secus enim nullæ darentur amplius in Judiciis hujumodi beneficiales controversiæ . Patebat itaque aditus utrisque Provisis ad disceptandum in competenti Judicio quin Ordinarius teneretur collationem suam irritam facere . Attamen V. Episcopus eo,quo fervebat in Apostolicam Sedem obsequio : *dopo aver rimproverato ocremente il Rubino , che non voleva restituirle la Bolla come oveva promesso , subito ne fece una* PUBLICA , e SOLENNE DICHIARAZIONE ANNULLANDO LA BOLLA DA ESSO FATTA cit. Sum. Object. pag. 9. in fin. Si hic heroicus actus non est , quisnam erit ? Sed supersunt multo majora . Nam post hæc,non acris inter provisos exorta lis est , uti Animadversio scribit, sed *œconomice* , ut ajunt, per supplices preces res delata fuit ad Serenissimum Regem : *Si fecero ricorsi ol nostro Sovrano* (ut in cit. Sum. pag. 9. §. 5.) qui V. Antistiti controversiæ sententiam remisit. Poterat is decernere fore provisum suum in possessione manutenendum ; poterat saltem jura hinc inde allata ad examen vocare . Poterat . . . minime tamen Heros, minime Alphonsus . Cum enim a Rege: *fu determinoto , che Monsignor di S. Agota de Goti ovesse fatto complimento di Giustizia* CON DARE IL POSSESSO A CHI MEGLIO STIMAVA DE DUE PRETENDENTI . *Il Servo di Dio avuto questo Reale risoluzione SENZA FAR CONTO DELLA SUA BOLLA spedito a favore di Rubino , VOLENDO IN TUTTO FAR VALERE LA PROVISTA FATTA DAL PAPA subito diede il possesso al Guarnaccio SENZA AVERE ALCUN CONTO ancora , che il RUBINO SUDETTO ERA FRATELLO del suo VICARIO GENERALE* (Sum. Object. pag. 9. §. 5. & pag. 10. §. 8.) Hujus porro eventus circumstantiæ tum singulæ , tum omnes simul junctæ V. Episcopi & Prudentiæ, & venerationis in Apostolicam Sedem *heroicitatem* apertissime evincunt,quam *judicandam esse habita ratione circumstantiarum* tradit Bened. XIV. *de Can. lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 11.

211 Quoniam alter ex Apostolicæ Inquisitionis Agathensis Testibus in actis retulerat , quod Ven. Episcopus *volevo che li Cresimondi si fossero confessati , e ricevuto ovessero la sogra Comunione*,ex iis verbis Animadversio veretur §. 55. , *ne Dei servus putaverit illos tantumodo od Confirmotionem esse odmittendos, qui sunt Eucharisticæ Communionis capaces , & sacrom Communionem esse in Confirmandis necessariam . Num Pontificale Romonum solumodo jubet in odultis aut Confessionem , out de mortalibus contritionem .* Inficiari certe nequit id expresse Testis verba non præseferre , proptereaque vanam esse suspicionem fallaci illi argumento innixam , quod Ven. Episcopus ea in sacra visitatione , de qua loquitur Testis *nello Reggia Terra di Duroꝛꝛono* (loco exadv. cit.) de mane Confirmationem conferens voluerit , ut Confirmandi Confessi sacram Communionem reciperent ; sed quisque percepit id esse intelligendum de iis , quibus per ætatem liceret . Secus enim pari argumento suspicari possemus (quod absonum) *S. Carolum Borromœum* quoque putasse illos tantum-

tummodo ad Confirmationem esse admittendos, qui sunt Eucharisticæ Communionis capaces, & sacram Communionem esse in Confirmandis necessariam, quia & ipse, non secus ac Ven. Ligorius idem sanciverit, ceu legere est in *act. Ecc. Mediol. part.* 4. ibi = *Hoc vero diligenter curabit Parochus, ut de peccatis confiteantur, confessique ad Sacramentum Confirmationis accedant*, TUM CONFIRMATI SACRAM COMMUNIONEM SUMENT; *qui ordo* COMMUNIONIS SUMENDÆ POST CONFIRMATIONEM, *si comode servari poterit, antiquæ consuetudini erit accommodatus*. Pontificale vero Romanum cum Confessionem, vel saltem contritionem de mortalibus jussit, sollicitum dumtaxat se præbuit, quod confirmandi non modo characterem, sed & Sacramenti gratiam reciperent: *Cum enim peccatum, & gratia simul esse nequeant, si quis forte turpi labe inquinatus ad Confirmationem accederet, charactere, non vero gratia præditus abiret, animæque novam, & gravissimam maculam incurreret*, scribit Bened. XIV. *Instit. Eccl.* 6. *num.* 11. Hoc, inquam, Pontificale Romanum necessarium duxit, nunquam vero Sacram Communionem majoris devotionis gratia in Confirmatione sumendam exclusit; imo eam exoptare satis declarant verba, quæ sequuntur = *Confirmandi deberent esse jejuni*.

212 Ceterum omnes Testes commendant ardens Ven. nostri Episcopi studium, & sollicitudinem, ut singuli Diœcesani sui Confirmationem reciperent, singulasque enumerant circumstantias ab eodem requisitas, quod scilicet Confirmandi Fidei mysteria pulchre callerent; quod de idoneitate authenticam præberent Parochi attestationem; quod singuli præsentes adessent primæ manuum impositioni; quod tandem ipse juxta Pontificale Romanum ad peccatorum *contritionem* eosdem Confirmandos gravi oratione excitaret; De Eucharistica autem Comunione sumenda nec verbum, nec vola. Possibilene, quod si Episcopus hanc necessariam in Confirmatione, vel non alios confirmandos putasset, nisi adultos Communionis capaces, hanc Testes, tantique momenti circumstantiam reticuissent, ejusque ne meminissent quidem? Ita porro: ac speciminis loco legere est in Summar. Inform. pag. 153. §. 180 = *In ogni visita teneva la Cresima* = *Badava ad istruire i FIGLIUOLI, e come è noto volevali tutti presenti alla prima imposizione delle mani &c. se tal uno non era a tempo, cresimavalo nella Cappella domestica, e se altri era infermo portavasi a Cresimarlo in Casa &c.* Et pag. 426. §. 138. *Il V. Servo di Dio per disporre i suoi Diocesani a ricevere questo Sagramento della Confirmazione avvisava con Editto preventivamente i Parochi respettivi, acciocchè* AVESSERO ISTRUITI I CRESIMANDI SUL DETTO SACRAMENTO, *e ne voleva fede autentica della loro idoneità, e non lasciava di fare un fervoroso sermone ai medesimi prima di cresimarli attuando tutti ad atti di Fede, Speranza, Carità, e* DOLORE DE PECCATI (*a*). Excitasset etiam eos ad rite sumendam S. Eucharistiam, monuisset quoque Parochos in præfato Edicto haud ipsum Confirmationis Sacramentum collaturum, nisi ad Eucharisticam Communionem idoneis, si id necessarium putasset.

213 At quoniam quæstio est de opinione, quam Animadversio suspicatur habuisse Ligorium de necessitate ætatis adultæ S. Eucharistiæ capacis

ad

(*a*) Cetera testimonia leguntur in Summ. pag. 391. in fin. & seq, pag. 436. §. 403. pag. 437. §. 413. pag. 443. §. 456. alibique.

ad Confirmationem;hinc Ligorius ipse omnem omnino suspicionem submovet,dum in sua Morali *Th. lib.* 6. *num.* 177. , quoad primum aperte docet,quod *etiam infantes valide hoc Sacramentum suscipiunt, & si quoad INFANTES consultius sit differre USQUE AD USUM RATIONIS , tum ob irreverentiam Sacramenti , tum ob periculum iterationis , tum ob Ecclesiæ usum ; nihilominus ob rationalem causam etiam antea iis licite datur v. gr. si timeatur diuturna absentia Episcopi , vel hic ad ista loca raro veniat ; item si infans sit in periculo mortis* , & num. 178. addit,quod Benedictus XIV. *de Synod. lib. 7. cap. 10. num. 5.* scribit , *quod licet Cathechismus asserat non expedire , ut Confirmatio ministretur pueris ante SEPTENNIUM, attamen non prohibet , ne ipsis ullo casu conferatur* . Communionis vero necessitatem in Confirmandis aperte excludit dum *cit. lib. n.* 174. scribit,quod sæpe *tale Sacramentum confertur POST PRANDIUM præcipue cum numerosus Populus est confirmandus* ; & num. 184. repetit = *usum invaluisse, quod hoc Sacramentum conferri possit etiam post PRANDIUM* .

214 Mos invaluerat in quodam Asceterio Agathensis Diœcesis , quod dum aliqua Sacra Virgo ad professionem admittebatur,*nel fare i voti solenni era solita porre le mani sue nelle mani del Vescovo* . Dum ergo Dei Famulus Castitatis cultor eximius prima vice ad hanc perageudam functionem accessit , non modo id exequi renuit , sed Monialibus asserentibus , *che così era stato il costume per lo passato*,ipse *con umiltà rispose , che questo era un abuso , e che non si poteva in verun conto sostenere* . Redarguit Animadversio §. 55. in fin. hoc V. Episcopi responsum;propterea quod in Pontificali Romano *dum res est de Virginum Consecratione* legatur,quod *unaquaque singillotim &c. immissis manibus junctis inter ambas manus Pontificis, Pontifex ita interrogat &c.* Nec non advertit in subjecta adnotatione,quod licet *Catalanus fateatur rem hanc videri primo aspectu PLENAM PERICULI , nihilominus omni periculo vacat , quia Episcopus* (verba sunt ipsius Catalani)*inter MANUS SUAS CHIROTHECIS INDUTAS ambas Virginis manus paulisper tenet* . Bene est .

215 Itaque Pontificale Romanum ritum inmittendi Virginis manus in manus Episcopi servandum describit in *Consecratione* Monialium , sed in nostra facti specie res est de *Votorum professione* a Consecratione diversa,quæque in ipsa veteri Ecclesiæ disciplina præfatam Consecrationem longe ante præcedebat. Solemnis enim illa Virginum consecratio a Pontificali descripta,quæ olim in Ecclesia vigebat,quaque Monialis viginti quinque annis majores virginale flammeum ab Episcopo benedictum accipiebant,multis ab hinc seculis in desuetudinem abiit,ut asserit S. Carolus Borromæus in IV. Mediolanensi Synodo ibi = *Vetus Moniales solemniter velandi mos his temporibus antiquatus est* ; & affirmat Thomassin. *de vet. , & nova Ecc. disc. part. 1. lib. 3. cap. 49. §. 1.* ibi = *Sæpius jam disceptatum est de hac Virginum Episcopali Consecratione &c. Mirum est sane qui fieri potuerit , ut tantæ quondam sanctimoniæ , & solemnitatis res usque adeo nunc abolerit , ut vix obscurissima quædam , & fugentia ejus appareant vestigia* . Vestigia autem ipsius ritus vix retenta apud Moniales vetustissimi Ordinis S. Benedicti testatur ex Mahillonio Bened. XIV. *Instit. Ecc.* 85. §. 8. Si ergo diversa erat vetus consecratio Monialium a Votorum professione ; & si lex non est de casu ad casum transferenda ,

cur

curnam teneatur Episcopus in re longè dissimili vetustum illum ritum ex Pontificali libro mutuare, proprioque marte ad alium casum transferre? Hinc ne Romæ quidem, in ea inquam Urbe, a qua leges, & sacra jura dimanant, mos viget in recipiendis Monialium professionibus immittendi Virginis manus in manus Antistitis, quemadmodum religiose testatur alter ex Apostolicæ Sedis Cæremoniarum Magistris Cl. Vir Franciscus Spaziani in nostro *Sum. Addit. num. 7. §. 1.* ibi = *In tutte le PROFESSIONI di Monache, che si fanno nell' alma Città di ROMA, ed in tutti li Rituali, e Direttorj di Monache* NON SI ATTENDE *il Rito prescritto nel Pontificale Romano de Consecrat. Virg., e questo lo sò di certa scienza per aver dirette queste Funzioni in quasi tutti i Monasterj per lo spazio di venticinque anni &c.* IN NIUN MONASTERO SI PRATTICA DI METTER LE MANI DELLA VERGINE NELLE MANI DEL VESCOVO, CHE RICEVE LA PROFESSIONE. Optime ergo Ven. Ligorius morem illum appellavit *un abuso, che non si poteva in verun conto sostenere*, qui non solum nullo modo præscribitur a libro Pontificali, vel alio quocumque Rituali in recipiendis Votorum Professionibus, verum etiam ipsius Urbis praxi, & disciplinæ adversatur.

216 Præterea per ipsam Animadversionem ex Catalani sententia immittere Virginis manus in manus Episcopi res esset PLENA PERICULI, nisi Episcopi manus juxta Pontificale in Virginum consecratione fuissent *chirothecis indutæ*. Episcopi autem chirothecis utuntur cum Pontificalibus vestibus induti sunt, uti in consecrandis Virginibus præscriptum est; at *non vi è alcuna necessità, obbligo, o prescritto della Vestizione, e Professione delle Monache, che il Vescovo debba essere parato Pontificalmente*; cit. Summar. Addit. num. 7. §. 2. Hinc Ven. Antistes Ligorius *allorquando assistè alle vestizioni, e ricevè le Professioni delle Monache nella sua Diocesi* NON VESTIVA IN ABITO PONTIFICALE, *ma col solito rocchetto, mozzetta, e stola*, ceu de visu per totam Episcopatus Epocam deponunt ipsius Ven. Episcopi Famulus, & Laicus cit. Summar. Addit. nn. 8. §. 5. & 9. Ergo necessum est, ut ipsa etiam Animadversio cum Ven. Ligorio conveniat, quod immittere *nudas* manus Virginis *in nudas* manus Episcopi erat res *plena periculi*, erat *un abuso, che non si poteva in verun conto sostenere*.

217 Quum negare Animadversio nequeat posse Episcopum dispensare præcepto de abstinendo ab operibus servilibus diebus Festis, si justa causa intercedat, vel si id exigat pietas, quærit §. 56. an hujusmodi dispensationis necessitas esset pro ædificanda Ecclesia in quadam suæ Diœcesis Terrula, ad quam *animava il Servo di Dio quella Popolazione a trasportare i materiali per carità anche ne giorni festivi*. Objectionis inanitatem vel ipsa percipit Animadversio, ultro addens quod id demonstrare nobis *non multum difficile erit*. Res quippe erat de ædificando templo. Ergo *pietas* id exigebat, quæ una per se sufficeret; Si vero hæc defuisset, demonstranda remaneret urgens necessitas. Nam Concilium Romanum (a) servile opus ab Episcopis in *Festis permittendum* decrevit, si VEL *pietas suaserit*, VEL *humana exegerit necessitas*. Dictio autem *vel* disjunctionem importat,

O juxta

(a) Concilium Romanum *Tit. XI. de Feriis, & Festorum dierum observantia. Cap. 2.*

juxta Tursellinum *de Partic. lat. Orationis*. Imo tanti una valet pietas, Deique cultus, ut si humana necessitas urgeat dispensationis ad profanos exercendos labores, hoc ipsum indultum pietatis opere compensandum idem Romanum Concilium exoptet, hæc dictis addens = *Qui vero licentiam obtinuerint adhortatione moneantur, quatenus ex eo quod illis utilitatis obvenerit* ECCLESIIS *circumpositis, & Dei Pauperibus aliquam, in alterius veluti CULTUS repensum, faciant portionem*. Si in dispensato opere Deo cultum rependi exoptat Ecclesia; quisnam major cultus, quam *trasportare i materiali* PER CARITA' ad ædificandam ipsius Dei Domum?

218 Verum in objecto eventu, non una dumtaxat suadebat pietas, sed humana quoque, imo *spiritualis* exigebat *necessitas*, ut Episcopus non solum dispensationem indulgeret, sed etiam excitaret *la Popolazione a trasportare i materiali per carita anche ne giorni festivi*. Templum vetustate fatiscens erat *Parochialis* Universitatis *S. Mariæ ad Vicum* nuncupatæ; Erat adeo angustum ut ad capiendam filianorum multitudinem, quæ *quatuor* hominum *millia* excedebat, impar esset omnino. Sacra proinde Cathechesis in eodem templo antea fieri solita, jamdiu ob loci angustiam fuerat intermissa. Hanc animarum jacturam maxime dolens Alphonsus Architectos Neapoli impensa sua accivit, aluitque; obstacula vicit; quo necessariæ pecuniæ defectum suppleret, divites, Presbyteros, ipsamque Universitatem ad impendendas largitiones, agrestes vero homines ad *gratis* transferenda cæmenta excitavit; primum ipse lapidem solemni ritu posuit; ac opus tanto zelo fovit, ut amplo extructo templo, universo illi Populo, a Christianam institutionem iterum restitutam, ad æternam propterea salutem, aditum patefecerit. A recitandis Testium verbis consulto abstinemus, quæ legi possunt in nostro *Summ. pag.* 173. §. 28., *pag.* 180. §. 75., *pag.* 188. §. 137., *pag.* 204. §. 256. (ubi habetur idem Testis, a quo in *Proc. Informat. Nuc.* objectio deprompta fuit) *pag.* 212. §. 360. *pag.* 215. *init.*, *pag.* 217. §. 350. *pag.* 222. §. 384., *pag.* 230. §. 444., *pag.* 332. §. 455. = Ea ergo quod Animadversio de more in V. Ligorii commendationem versa est.

219 Venio nunc ad objectionem illam, ad quam Animadversio provocat §. 56. *in fin. & seq.* An Dei Famulo licuisset *sedere aliquantulum dum sacrificabat; & sacrum sanguinem sumere, quum secus nequiret, ope argenteæ fistulæ*.

220 A postremo ut exordiar, aperte nego V. Antistitem unquam Sacrum Christi Sanguinem per argenteam fistulam Pontificio more sugisse. Quamquam enim anno 1769. ob ingentes labores in Missionibus per sese actu sciatica laborantem inter caniculares calores in sua Diœcesi exercitis, in dolorosam arthritidem inciderit, eaque per annum sæviter increscente, ab acri humore contortis colli vertebris, obstipo collo remanserit (*Sum. num.* 18. *per tot.*, ac præsertim *pag.* 440. §. 439. *& seqq.*) & quamquam propterea in mensa potum *per sese* ori admovere, ac deglutire nonnisi per fistulam posset, maluit tamen, incredibili licet angustia, Missæ celebrationem omittere, quam adduci, ut a Summo Pontifice indultum peteret sugendi per fistulam Christi sanguinem; respondere solitus id sibi suggerentibus, quod quum hoc singulare privilegium uni Pontifici Maximo competat, nolebat ipse ne per indultum quidem simili uti privilegio; quemadmodum intimus ejus Famulus de facto proprio deponit *in Sum. Addit.*

num. 8. §. 2. ibi = *Resosi impotente a bere nel bicchiere* STETTE PER MOLTO TEMPO SENZA DIR MESSA, *e siccome provava di ciò un gran rammarico, così essendogli stato suggerito da Noi suoi Familiari DI CHIEDERE LA DISPENSA al Papa di POTER SUMERE nella Messa IL SANGUE COLLA FISTOLA, NON VOLLE ESSO IN CONTO ALCUNO ADERIRE a tal nostro suggerimento, rispondendo, che per esser questo un Privilegio, e distinzione del solo Pontefice Massimo non voleva neppur domandarlo per dispensa*, CONTENTANDOSI PIUTTOSTO DI NON DIR MESSA. Hanc reveta Missæ omissionem ad plures menses protractam V. S. D. Laicus de propria scientia deponit in *Sum. Inform. pag.* 508. §. 44. ubi rehuma *lo ridusse a non poter celebrare per più mesi, essendo restato col collo calato sul petto*, & confirmat Secretarius *Sum. Inform. pag.* 248. §. 90, ibi = *Dopo DUE, O TRE MESI da Noi si fece la prova secondo il suo desiderio mostrato di poter celebrare la S. Messa &c.*

221 Hunc animi sui angorem ab Impotentia celebrandi Sacri susceptum docto Viro Magistro Carani inclyti Ordinis Augustinianensis, qui eum ad concionandum invitaverat, in hæc verba Dei Famulus patefecit = *Potessi venire nella vostra Chiesa a dir Messa ancora, come posso venire a predicare*, CHE GRAN CONSOLAZIONE AVREI! *Ma non posso per questa testa, che mi stà curvata sul petto* = (Sum. Inform. pag. 236. §. 2.) Ad hæc doctus Magister consilium præbet, quod si Sacrum Christi Sanguinem sedens e Calice sumeret opitulante Presbytero, nullum obventurum fuisset effusionis periculum. Tentamine felici successu facto intime gavisus V. Antistes hac ratione Sanguinem e *Calice* sumens Missæ celebrationem private reassumpsit, ceu oculatus ipse Famulus deponit in *cit. Sum. Informat. pag.* 236. §. 3., & in Summ. Addit. *num.* 8. *lit. A.* §. 3. ibi = *Consigliato poi dal P. Maestro Carani Agostiniano, e da altre Persone dotte a poter sumere il sangue di Gesù Cristo NEL CALICE seduto coll'assistenza di un Sacerdote vestito di cotta, e stola, e riuscita felicemente l' esperienza fattane* PER MEZZO MIO *con un poco di acqua, incominciò a dir Messa in tal maniera* SUMENDO DAL CALICE *il sangue di G. C. coll' assistenza di un Sacerdote senza il minimo pericolo di effusione*.

222 Idem concinit V. S. D. Laicus de visu in cit. *Sum. addit. num.* 8. *lit. B.* §. 6. ibi = *Sebbene bevesse da se stesso fra giorno, ed a tavola con una fistola*, PURE NON USO' MAI FISTOLA NEL SUMERE IL SANGUE DI GESU' CRISTO NELLA MESSA, *ma bensì* LO VIDDI SEMPRE SUMERE *il Sacro Sangue DAL CALICE come tutti gli altri Sacerdoti, APPROSSIMANDOSELO ALLA BOCCA, e decentemente seduto ad uno scabello coll' ajuto di un Sacerdote vestito di cotta, e stola, secondo il consiglio avutone dal P. Maestro Carani Agostiniano, e da altre persone dotte senza il minimo pericolo di effusione*; IN TAL GUISA POI L' HO VEDUTO IO CELEBRARE SEMPRE *la S. Messa nell' Oratorio privato, e mai in publico tanto nel suo Episcopio di Ariezo finchè fu Vescovo, quanto dopo rinunziato il Vescovado in questa Casa di S. Michele*. Idem repetit in *Sum. Inform. pag.* 241. §. 40., & 41. ubi addit sese V. Antistitis Missæ inservire fuisse solitum = *lo viddi come inserviente al Sagro Altare*; Cohæret etiam V. S. D. Secretarius qui

saretur, ex præconcepta jam opinione quod impar erat ad bibendum per se in scipho, facile sibi suasit per fistulam quoque sumere debuisse Christi sanguinem e calice, uti potum hauriebat ex scipho. Hæc vero Testis æquivocatio, atque error ortus ex similitudine impotentiæ V. Episcopi sumendi *per se* absque aliena ope sive potum, sive Christi sanguinem nisi per fistulam, nullam causæ jacturam affert, prout ad rem ponderant Bartol. *in Leg. 7. num. 2. ff. de Confes.*, & *in dicta L. 7. Castrens. in fin. Vulpell. Resp. Crimin. 144. num. 7. Menoch. de arbitr. Judic. cas. 26. num. 7.*, & optime in simili Rota cor. Falconer. *tit. 19. decis. 31. num. 5.* ibi = *Suspicio sublata remanet animadvertendo quod hic fuit merus error nominis &c. qui sane nominis error cum sæpe sæpius contingere soleat nullum prorsus operatur juris effectum*, NULLUMQUE PARIT PRÆJUDICIUM, *ut pluribus Juris nostri locis cautum reperitur*.

225 Multo vero vel magis, quod hic extraneus est Testis, qui se facti inter domesticos V. S. D. parietes secuti se prorsus ignarum ex suismet verbis ostendit; propterea que domesticis, familiaribus, oculatisque Testibus omnino postponendus est, ut in cap. *Veniens in fin. Extra. de Testibus*, & *in L. quoties Cap. de naufrago lib. 11. Et in cap. super Prudentia 14. quæst. 2.* Felin. *in cap. in Litteris num. 6. Extr. de Testibus.* Bart. *in Leg. si quando col. fin.* & Farinacc. *de Testibus quæst. 55. num. 36.* ibi = *Multo magis quando sumus in facto, de quo verosimiliter* DOMESTICI SUNT MAGIS INFORMATI, *quam extranei* = Et num. 37. *In factis domesticis, quæ cum per* ALIOS MELIUS SCIRI NON POSSUNT QUAM PER DOMESTICOS &c. Et num. 50. *In probandis factis, & delictis domestici Testes non solum admittantur, sed admissi PRÆFERANTUR ALIIS NON DOMESTICIS*.

226 Hisce positis ultro prætermittimus quæstiones illas, quas doctus Censor moveri potuisse authumat §. 58. supposito fistulæ usu; propterea quod ablato supposito, cui innitebantur, locum amplius non habent in quo consistant, & ad rem nostram minime pertinent. Progredior ergo ad aliam quæstionem, an liceret V. Episcopo eo temporis momento sedere, quo Christi sanguinem sumebat e Calice.

227 Ac principio nullo pacto movemur objecto exemplo Benedicti XIV., qui ut Animadversio scribit §. 59., senio, ac molesta confectus ægritudine quum SACRUM FACERE STANDO *nequiret, noluit suo uti consilio &c., sed satius duxit &c. aliorum consilium exquirere, veluti patet ex dissertissima Epistola* inscripta Magistro Reali Sac. Cœrem. Præfecto. Morbus enim illius Pontificis erat, quod in pedes stare minime valebat, propterea que *sacrum facere stando* nequibat, uti ipsa Animadversio fatetur, aperteque liquet ex ipsa Epistola, in qua *n.3.* Pontifex ita loquitur: *Non essendo possibile, che a Noi riesca lo stare IN PIEDI . . . Ci sembra di aver avuta la sentenza da Noi ben volentieri accettata di dovere nel rimanente di nostra vita essere impediti, come ora siamo, e non POTER per conseguenza REGGERCI IN VERUNA MANIERA SU' I PIEDI. Perlocchè è necessario il vedere . . . se dobbiamo procurare di CELEBRAR LA MESSA stando A SEDERE*. Et num. 27. postquam attulerat exempla dispensationis celebrandi sacrum sedendo, *eccettuato il tempo del Canone, e della Consecrazione*, ita prosequitur

del

del che non si questiona , ma DI SEDERE IN TUTTO IL TEMPO DELLA MESSA .

228 Quid ergo hoc exemplum ad rem nostram ? Ven. Episcopus non laborabat pedibus , sed collo ; Qua de re dispensatione non indigebat celebrandi sacrum , ut Pontifex , *sedendo* . Sacrum enim suis semper innixus pedibus celebravit , Audiantur Testes , ac primo loco Ven. Episcopi Laicus de visu per postremos annos 28. *Summ. Addit. num.*8. *Litt. B.* §. 8. , ibi = *Recitava Egli L' INTERA MESSA IN PIEDI sull' Altare , ED IN PIEDI ALTRESI' SUMEVA L' OSTIA , e dopo sunto il sangue SEGUITAVA ANCHE IN PIEDI IL RESTANTE DELLA MESSA . Tanta era la di lui esattezza nell' osservanza delle Rubriche , che sebbene quasi impotente a muoversi , GENUFLETTEVA SINO A TERRA .*

II. Testis *Proc. Ord. Nuc.* V.S.D. Director , & Confessarius *fol.* 347. *ter. Celebrò ogni giorno sino a circa tre anni prima della sua morte &c. con CORPO DRITTO , e maestoso necessario alla più sagrosanta azione , che si puol fare nel Mondo , con un decoro , e sollecitudine necessaria , e con mirabile attenzione .*

229 Idem repetunt plurimi alii Testes allati *in seq. Exposit. Virtut. pag.* 59. §.92., ubi præceteris , XI. Testis = *Celebrando i divini Misterj sempre DRITTO si manteneva IN PIEDI , genufletteva &c.* & XXXI. Testis *si reggeva in PIEDI nel tempo del divino Sagrificio , non mancando di genuflettere sino a terra .*

230 Adeo religiosus in hac re fuit , ut cum ingravescente senio atque morbis , destitutus viribus esset , ac velut alter Benedictus XIV. in pedes amplius stare nequiret,tunc a celebranda Missa cessaverit ; uti *in cit. Exposit. Virtut. pag.* 62. §.99. deponunt qui ipsi diu , noctuque assidebant , scilicet Famulus , qui ait = *seguitò a celebrare finchè* POTE' REGGERSI IN PIEDI ; necnon Socius , qui repetit *Proseguì a celebrare sino &c. la sua infermità , e decrepitezza lo resero affatto impotente a REGGERSI IN PIEDI .*

231 Eo igitur redacta res est,an licite Dei Famulus tunc tantummodo sedere posset cum ministrante Presbytero,Christi sanguinem sumebat e Calice , Ad id enim necessitate cogebatur , *cum* , ipsa fatente Animadversione §. 59. , ob morbosam colli curvationem *secus nequiret Alphonsus os ad calicem admovere* .

232 Hanc aggredienti mihi vindiciam viam ultro sternit Regula illa Juris; *Quod non est licitum in lege , necessitas facit licitum* = De Reg. Jur. *in* 5. Decret. *cap.*4.ubi doctus Fœbus *Reg.* 4. num. 3. scribit = *Procedit circa illicita in lege positiva , quæ de sola sui natura non sunt mala , sed tantummodo mala sunt,quia per legem positivam prohibita .*

233 Per hanc porro Regulam quotnam a positiva lege vel divina , vel Ecclesiastica vetita , licita necessitas reddit ! Vel ipsa allata Juris Regula affert exempla addens: *Nam & sabathum custodiri præceptum est; Machabæi tamen sine culpa sua in Sabatho pugnabant ; si quis jejunium fregerit ægrotus reus voti non habetur* ; ubi Glossa verb. in Sabatho = *hoc est propter necessitatem* ; & verb. ægrotus:*Etiamsi in Quadragesima carnes comedat non dicitur frangere votum* . Sed, ut aliqua a Rubricis vetita demonstrationis causa innuamus ; Rubricæ vetant cum baculo Choro interesse , & tamen Concilium Aquisgranense *Can.* 131. ab hac lege *debiles* excepit , quem Canonem com-

men-

mentans eruditus Hieronymus in suis doctis *Disquisit. Monast. lib. 7. disq. 1. p. 705.* scribit = *Quod autem debilibus hic legimus baculum indulgeri, ceteris negari, id factum eo modo, quo de Zebina scribit Theodoretus in Philoth. Cap. 24.* = *Postquam autem NON PERMITTEBAT SENECTUS, ut citra molestiam STARE POSSET assidue, substentaculum ei præstabat baculus, cui innixus Dominum laudabat, & orabat*; Rubricæ vetant Missam cooperto capite celebrare; & tamen id in frigidioribus Regionibus licitum docent Theophilus Raynaud *Tom. 6. pag. 499. col. 2.* necnon Navarr. *lib. 3. de celeb. Miss. cons. 7. n. 5.* ubi = *Non desinunt Sacramenta reverenter tractari eo quod ex JUSTA CAUSA, ET NECESSITATE vitandi frigoris, vel doloris Capitis, pileolo aliquo honesto caput tegatur*. Et Henaus *de Sacrif. Miss. sect. 2. n. 20.* ita cum Arriaga concludit = *Non est censendum Deum malle omitti sacrificium, aut quod graviter Sacerdotes de salute pereclitentur, quam quod habeant tecta capita; cum hoc ipsum, quod* EXTRA NECESSITATEM *esset irreverentia*, DESINAT ESSE TALIS *in similibus casibus*. Sed pudet in re tam nota alia superaddere exempla.

234 Illud vero prætereundum non est, hanc ipsam Regulam ad ferendum judicium de Servorum Dei gestis præscriptam quoque fuisse ab immortali Bened. XIV. *de Canoniz. lib. 3. cap. 41. num. 13.*, ibi = *Transitum facientes ad regulas, quarum ope* TUTUM FERRI POTEST JUDICIUM *de gestis Servorum Dei, præmittimus doctrinam Theologorum qui docent; primo, actus humanos bonitatem* AB OBJECTO, A CIRCUMSTANTIIS, *& a* FINE *operantis desumere* = Et num. 18. = *Hæc eadem Regula retinenda esse videtur in examine Causarum Servorum Dei, si aliquis actus occurrat a* CANONICIS REGULIS DISSITUS, *modo tamen bono fine fuerit cohonestatus*.

235 Objectum vero, atque finem, quem Ven. Ligorius sibi proposuit cum consilium iniit sedendi eo temporis momento, quo Christi Sanguinem e calice sumere debebat, illum unum fuisse, ne secus a Sacri celebratione arceretur, ex allatis testimoniis, totisque Causæ actis ubertim constat. Numquam autem antea sedit, nisi postquam obstipo collo remansit. Heroica quippe ejus reverentia, & obsequium erga augustissimum Christi Sacramentum tam mirifice in eo a teneris unguiculis ad obitum usque micuit, ut alter sit ex illius characteribus; propterea que de ea peculiarem *titulum* in nostro *Summ. numer. 12.* apposuimus. Causa habitualis curvationis colli sui ministerii exercitium fuit; arthritidis scilicet a Missionum laboribus obventa. Contortis autem colli vertebris, aut cessare a faciendo Sacro debebat, aut calicem sedendo sumere. Cessare a faciendo Sacro nec heroicus in Deum amor, nec Episcopale munus ullo pacto sinebat, docente Apostolo *ad Hebr. cap. 5.* quod *omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut OFFERAT dona, &* SACRIFICIA *pro peccatis, qui condolere possit iis, qui ignorant, & errant*. Et cap. 8. 3. *Omnis Pontifex ad* OFFERENDUM *munera, &* HOSTIAS *constituitur*. Si ergo sedit, Dei jussu sedit; uti ad rem ponderat Teoph. Raynaud. *in oper.* cui. tit. = *Sacrum Christianum Acathistum, seu Sessionis expers* Tom. 6. pag. 503. col. 1., ibi = *Quis sedere audeat coram Deo injussu ejus? At abest Dei nutus, vel jussum de sibi assidendo* SI ABSIT ÆCRITUDO CORPORIS SESSIONEM DEPOSCENS. *Ea enim corporis imbecillitas*

litas DIVINÆ INDULGENTIÆ AD SEDENDUM CONCESSÆ TESSERA EST *ex natura rei*,

236 Hæc quoad V. Ligorii momentaneæ sessionis *objectum*, & *finem*; nunc *circumstantiæ* ex Lambertinii regula ponderandæ superant. Has porro circumstantias, & adjuncta, quæ V. Episcopi obstipo collo celebrantis actionem comitabantur, quum Amplissimi PP. jam per Testes probatas habeant in *seq. Exposit. Virtut. a pag.* 58. §. 89. *ad pag.*62. §.100. hic vel leviter delibabimus.

I. Illud ipsum acerbissimum torminum genus habitualis curvationis colli, quod alium quemquam a quotidiana Missæ celebratione retardasset, promptiorem ad id reddebat Alphonsum. Ab eo enim die, quo jucundissimum sibi consilium accepit, usque ad postremos eos annos, quibus pedibus amplius sistere nequivit, quotidie, nisi alio gravi morbo impeditus, sacrum maxima devotione peregit, uti deponunt Testes allati *in Exposit. Virtut. pag.*58. §.90.

II. Ab ea inde die, quo a physica impotentia coactus fuit eo momento sedere, quo Calicem sumebat, haud amplius publice celebravit, sed in privato Sacello. Sic aperte testatur ejus Famulus in *Summ. Addit. cit. num.*8. *Litt. A.* §. 4., ibi = *Celebrò però sempre d' allora in poi nell'* ORATORIO PRIVATO *sì nel Palazzo Vescovile, che nella Casa di S.Michele de' Pagani, e sebbene da qualcuno fosse consigliato a poter celebrare nella detta maniera anche in publico, non volle mai ciò fare* = Idem confirmat domesticus ejus Laicus cit. numer. Lit. C. §. 7. = *In tal guisa poi l'ho veduto io celebrare sempre la S.Messa* NELL' ORATORIO PRIVATO, E MAI PIU' IN PUBLICO *tanto nel suo Episcopio d'Arienzo finchè fù Vescovo, quanto dopo rinunzioto il Vescovado in questa Casa di S.Michele* = Nec non alii Testes passim in *Sum. Informat. pag.*239. §.26. = *Nella Coppella domestica di questa Casa di S. Michele* = pag.241. §. 42. *tanto nella Cappella della sua Residenza, come in questa Casa di S. Michele*, pag.357. §.238. = *seguitò a celebrare privatamente*; alibique passim.

III. Tanta vero reverentia Divinam rem faciebat, ut, licet Episcopus, detecto, apertoque semper capite celebrare voluerit, quin' adduci potuerit, ut indultum utendi pileolo Episcopis concedi solitum peteret, *cit. Expos. Virtut. pag.*58. §.91.

IV. Gravis licet annis, ac non modo obstipo collo, sed morbosa item artuum inertia, hernïaque afflictatus Rubricas omnes tam exacte in celebrando exequebatur, ut ad suppedanei usque crepitum genuflecteret = *sino a terra cadendo il suo ginocchio come un pezzo di piombo, con somma sua pena, ed incomodo, e sopratutto nel rialzarsi* = in cit. Exposit.*pag.*59.§.92.

V. Inter sacram Missæ actionem non modo exacte Rubricas omnes exequebatur, sed in tanti Misterii contemplatione absortus apparebat = *acceso come Serafino* = *tutto infuocato nel viso* = *in estasi col volto infiammato*=cit. Exposit. *pag.*59. *in fin.*, & *seq.* §.43.

VI. Corpore morbo iners licet ante Consecrationem ad sese movendum, & flectenda genua alieno indigeret fulcro; post Consecrationem tamen Seraphico spiritu fervens, non modo per sese genuflectebat, sed elevatus e solo agilisque evadebat.

Testis XIII. *Proc. Ap. S.Agoth.* (*OCULATUS fol.* 1251. *ter.* = *Anche quando il Servo di Dio stava colla testa caduta sul petto a cagione di quell'*

quel forte reuma ec. seguitò a celebrare la S. Messa , non lasciando di osservare le Rubriche , mentre dopo la Consegrazione nel genuflettere calava il ginocchio sino sopra la pradella facendo anche rumore per il peso del corpo , E SI ALZAVA CON LIBERTA' SENZA AJUTO alcuno , mentre prima del Canone doveva essere ajutato da due Persone per voltarsi per dire il Dominus Vobiscum , e nel secondo Memento pareva che stasse SOLLEVATO DA TERRA , e quasi in ESTASI , il che da me si osservò , perchè più volte li servii la Messa .

Testis XVI. *cit. Proc.* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 253. §.122. *Il Servo di Dia fu minutissimo osservatore delle Rubriche , e cerimonie della S. Messa anche in quel tempo , che stava colla testa curvata sul petto , mentre stando in tale stato l'ho veduto io CON MIO STUPORE, che tutte le azzioni , che doveva fare prima della Consegrazione le faceva con ajuto d'altri , FATTA poi la CONSEGRAZIONE , oltre che lo vedevo tutto ACCESO NEL VOLTO IN ARIA DI SERAFINO , TUTTE LE GENUFLESSIONI LE FACEVA DA SE SENZA AJUTO DI ALTRI , come se fosse stato in perfetta salute .*

VII. In sumendo e Calice Christi sanguine , in ea inquam actione , de cujus decore , reverentia , & honestate quæritur , tantum abest , ut adstantibus sessione scandalo foret , ut eos potius ad teneras devotionis lacrymas commoveret,intimeque compungeret, adeo ut ipsi profiteantur sibi videri ea in actione = *Il santo celebrante più Angelo , che Uomo* , ut in cit. *Exposit. Virtut. pag.*60. §.94.

VIII. Sumpto Christi sanguine præ divini amoris dulcedine extra sensus , & in extasim rapiebatur = *Dopo la sunzione del Corpo , e Sangue di Gesù Cristo ec. quasi fuori di se rapito in un dolce deliquio di amore* : cit. Exposit. pag.60. in *fin.* & *seq.* §.95.

IX. Peracto sacro tam fervens erat in gratiis Deo suo rependendis, ut videretur = *terminata la Messa ec. cogli occhi rapiti , e collo spirito in Dio elevato = col volto acceso in aria di Serafino elevato sopra se stesso , e rapito verso il cielo quasi in estasi amorosa = stando seduto come se qualcuno lo avesse dalla sedia sollevato , ed Egli faceva forza anche colli piedi a mantenersi , e pareva tante volte il suo spirito a voler sollevare il suo corpo* = in cit. Exposit. Virt. *pag.*61. §.96.

237 En causa , en objectum , en finis, quibus Ven.Antistes Ligorius in eo momento sedit , quo private celebrans Christi sanguinem sumebat e Calice ; En circumstantiæ , quæ sacram hanc actionem antecedebant, comitabantur , sequebantur . Decernite nunc doctissimi Judices juxta Regulam a Benedicto XIV. traditam, an de hujusce actionis bonitate constet , quam Deus per cœlestia charismata , totidem veluti testimonia divina , cohonestavit , probavit , sibique gratam patefecit . Dona enim *vera signa sunt singularis favoris , & Divinæ dilectionis, dataque intuitu illius vitæ , & ad Ejus sanctitatem evulgandam* , verba sunt Matjae , & Matthæuccii apud Bened. XIV. *lib.*3. *cap.* 42. *num.* 7.

238 Sed me recreat , ac reficit Sacri hujusce Senatus pervagata sapientia , & Justitia , quæ de hac ipsa sessione in Missa duplicem *rem judicatam* emisit , alteram in Causa *B. Laurentii a Brundusio* ; alteram nuper in Causa *Ven.Thomæ a Virgine* . In illa enim ut primum Animadversio prodiit,quod B.Laurentius, non ex accidentali, & non præ-

visa necessitate ad Altare supervemiente, sed *quando stava male assai si faceva portare uno scanno all'Altare, NELLE SEGRETE, O MEMENTO SI SETTAVA* (a) demonstrata a Patronis Sessionis brevitate, necessitate a podagræ doloribus inducta, ac privata Missæ celebratione in domestico Sacello, ipsa Animadversio in suis interiit incunabulis, nec in Præparatoriis Comitiis fuit amplius proposita. Majore licet contentione oppositum quum fuisset inCausa Ven.Thomæ a Virgine habitualiter ægrotante, quod *gli ponevano un banchetto accosto all'Altare in cui SEDEVA mentre che durava il MEMENTO* (b) Vos doctissimi Suffragatores propositam objectionem flocci fecistis, propterea que Summus Pontifex *X. Cal. Oct.* 1805. solemniter decrevit, *constare de Virtutibus Ven.Thomæ a Virgine in gradu heroico*.

239 Sed Animadversio monet §.60., ne dicam *breve fuisse temporis intervallum, quo sedere cogebatur Alphonsus. Nam potius attendenda est actio, quam tempus in sedendo insumptum*. Monito licet invitus pareo, & hanc brevitatis circumstantiam allatam in Causis B. Laurentii a Brundusio, & Ven.Thomæ a Virgine, ultro omittam, ac ipsam actionem attendendam concedam. Verum si hæc actio in se mala foret, ac propterea Ven. Ligorio illicita, eadem item ratione B. Laurentio, & Ven. Thomæ fuisset illicita, ut per se patet. Neque aliquid discriminis ex eo intercedit, quod Ven.Ligorius sedere potius cogeretur in Calicis sumptione. Nec enim indecorum, nec illicitum est necessitate urgente cælesti dape sedendo refici. Secus ægroti, non dicam viaticum sumpturi, sed ipsi *habituales*, devotionis gratia pro libitu sacrum Christi Corpus sedentes, vel etiam lectulo decumbentes sumere nequirent, quod idem dicendum de Sanguine. Nam stare in calicis sumptione non peculiarem importat mysterii significationem, sed reverentiam duntaxat, uti ex ipsis Rubricæ verbis patet = *stans reverenter sumit totum sanguinem*. At, quemadmodum ex Navarro paulo ante innuimus, *non desinunt Sacramenta reverenter tractari eo quod ex juxta causa* nequeat observari Rubrica. Nam si necessitas id postulet, *quod extra necessitatem, esset irreverentia, desinit esse talis in similibus casibus*; verba sunt ipsius Navarri *lib.3. de celeb. Mis. cons.7. num.6.* Et sane, non sessionem Deus respicit, sed sessionis causam. Hinc ipse, ut olim Spiritus Sancti igne *replevit totam domum ubi erant SEDENTES* Act. Ap. *Cap.2.* sic sedentis Alphonsi cor tanto Spiritus sancti igne in sumendo Christi sanguine replebat, ut divina flamma foris etiam erumperet, & adstantibus admiratione esset, & compunctione = *quando sumeva il Sagro Sangue seduto mi sentivo tutto intenerito, e mi sembrava il SANTO CELEBRANTE PIU' ANGELO CHE UOMO = con una alienazione de sensi, che pareva PIU' ANGELO, CHE UOMO, e quando lo viddi sumere il sagro Sangue seduto ec. non potei fare a meno di sentirmi tutto commovere per la TENEREZZA, E VENERAZIONE = Dopo la sumzione del Corpo, e sangue di Gesù Cristo lo ve-*

(a) Ex Sum. Posit. super Virt. B.Laurentii a Brundusio pag.64. §.12., & Animad. super Virt. pag.11. §. 30.

(b) Ex Sum. Posit. super Virt. V. Thomæ a Virgine pag.123. §.198, & pag.240.§.317. & in Novissima Posit. Animad. pag.13. §.33. & Resp. pag.59. §.128.

vedevo io alle volte quasi FUORI DI SE rapito in un dolce DELIQUIO D' AMORE = verba sunt Testium in Exposit. Virt. *pag.*60. §.94. *& seq.* Unde merito concludit doctus Card.Cajetanus super allatum Text. ex Act. Ap. *Non horreo Sessionem corporalem, cum NIHIL INDECENS inducat.*

240 At Sessionis brevitatem Animadversio ipsa perpendens scribit *cit.* §.60., quod Ven.Dei Famulus ea posset a lethali culpa excusari, non autem a veniali, quum Quartus, & Pasqualigus doceant = *Non posse Sacerdotem RECITARE SEDENDO ALIQUAM PARTEM MISSÆ, sed peccaturum mortaliter si Sessio sit notabilis : venialiter vero si reputatur pro parvâ materia*. Ultro id & Nos concedimus, si absque ulla causa, & pro lubitu fiat. Secus enim, nec B. Laurentius a Brundusio ad *Secretas*, sive Orationes, quæ recitantur super oblata, & ad *Memento*, nec Ven. Thomas a Virgine ad *Memento* licite sedissent. Eas enim *Missæ partes* esse erudite docet Bened. XIV. *de Sacrif. Mis. lib.*11. *cap.*17. *num.*5., *& cap.*23. *num.*2. *ad* 13. Verum abs re de qua agimus allati Theologi disserunt. Non est quæstio an Ligorius recitaverit *sedendo aliquam partem Missæ*, quia *recitava Egli L' INTERA MESSA IN PIEDI sull' Altare, ed in piedi altresì sumeva l'ostia, e dopo sunto il sangue, seguitava anche in piedi il restante della Messa Sum. Addit. num.*8. *let.B.* §. 8. Sed quoniam Quarti, & Pasqualigi sententia Animadversioni arridet, eamdem & nos amplectimur; propterea quod ambo doceant Ven. Ligorium licite potuisse Missam private celebrare etiamsi cogeretur eo momento sedere quo calicem sumebat. Quartus quippe (a) proposito sibi Dubio *an & quale peccatum sit omittere in Missa genuflexiones in Rubricis præscriptas*, scribit = *Difficultas hic esse potest an qui genuflectere non potest ob tumorem, vel simile impedimentum in genibus excludendus sit ab Altari, vel excusari debeat ratione infirmitatis ab hoc ritu servando, & sic licite celebrare. Ratio dubitandi est, quia non potest congrue, & secundum consuetum Ecclesiæ ritum celebrare &c. Respondeo : secluso scandolo probabile videri POSSE LICITE SACERDOTEM PRÆDICTO MODO IMPEDITUM SACRUM FACERE. Potest autem facile removeri scandalum, si IN PRIVATO SACELLO CELEBRETUR MISSA. Probatur; quia hic ritus genuflectendi in Missa, quamvis gravis sit, NON EST tamen ADEO NECESSARIUS, UT NON DETUR CAUSA EXCUSANS. Videtur autem INFIRMITAS CAUSA JUSTA, & sufficienter excusans quando deest scandalum. Confirmatur, quia privari non debet Sacerdos jure celebrandi quod possidet, nisi constet de prohibitione. Sed non constat illud impedimentum inducere irregularitatem, aut suspensionem, vel in præcepto genuflectendi in Missa non admitti causam excusantem. Ergo &c. Ad rationem dubitandi respondetur, illam regulam intelligi, quando non potest actus Ordinis exerceri absque deformitate, vel notabili indecentia, QUALIS NON EST OMISSIO GENUFLEXIONUM IN MISSA, quæ præsertim CELEBRATUR IN PRIVATO SACELLO.* Sic item Pasqualigus postquam

(a) Quartus exadv. cit. in Rubric. Missalis part. 1. tit. 17. dub. 3. de ordine genuflectendi.

premiserat cum Animadversione (a) *non posse Sacerdotem recitare sedendo aliquam partem Missæ*, sic concludit: *si vero NON INDIGERET CONTINUA SESSIONE, sed posset stans exercere illas actiones, quæ a stante tantum possunt exerceri; NON ESSET ADEO IMPOTENS, quia tota Missa stare posset. Et satius esset, quod potius interrumperet Missam, ET SEDENS QUIESCERET ad recuperandas vires quam sedendo celebrare.*

241 Per ipsos ergo Theologos ab Animadversione allatos liquido constat, quod Sacerdos habitualiter impeditus ad eos exercendos Rubricæ actus, qui reverentiam respiciunt, ut est genuflectere, licite celebrare potest in privato Sacello genuflexiones omittendo; Constat, quod si impeditus omittere potest absque ulla irreverentiæ nota omnes genuflectiones, multo magis momentaneam stationem; Constat, quod, & si non liceat recitare Missam sedendo, si tamen Sacerdos non indigeat continua Sessione potest sæpius interrumpere Missam, & quiescere ad vires recuperandas, quin a celebrando abstineat. Ergo Ven. nostro Antistiti absque Apostolica dispensatione licuit in privato Sacello Missam stando celebrare, & in momentanea tantum Calicis sumptione sedere. Ipse, inquam, Ven. Noster Antistes, quia reapse *in Moralibus disciplinis adeo erat versatus, ut de conscientia, de peccatis, de legibus, de obligationibus, ac de omnibus, quæ ad mores pertinent pluro volumina evulgaverat*, ceu opportune ponderat Animadversio §. 59. Theologi Augustinensis consilium secutus est, utpote aliorum Theologorum placitis, moralibusque legibus omnino conforme. Noverat profecto ad ea, quæ Theologi licite fieri posse docent, haud opus esse Apostolica dispensatione. Atque ut instituto insistam, non habitualis ægritudo causa est, ut quis Apostolica dispensatione indigeat ad sedendum in Missa, sed *notabile* Sessionis tempus. Navarrus quippe in Manuali *de Oration. Cap. 4. num. 12.* docet opus tunc esse Apostolica dispensatione, cum quis, nisi per solum Canonem, pedibus sistere nequit. Id etiam liquido constat ex ipsa objecta Epistola Bened. XIV. ad Magistrum Reali, in qua Pontifex *n. 27.* aperte demonstrat Apostolicæ Sedis dispensationes esse vel pro celebranda tota Missa sedendo, vel pro ea item celebranda sedendo præter tempus Consecrationis, & Canonis = ibi = *Porteremo gli Esempj delle dispense de Romani Pontefici concesse a Personaggi qualificati nella Chiesa, ed ai Vescovi infermi*, E CHE NON POSSONO REGGERSI SU I PIEDI, *non già di celebrare la Messa sedendo*, ECCETTUATO IL TEMPO DEL CANONE, E DELLA CONSEGRAZIONE, *del che non si questiona, ma di sedere in tutto il tempo della Messa*.

242 Prohibitio itaque celebrandi absque Apostolica Dispensatione vel totam Missam se lendo, vel sedendi in ea, præter Canonis tempus, transferri nequit ad momentaneam sessionem in privata Communione sub una tantum specie exequenda.

243 Mirum vero est quam bene hactenus exposita confirmentur ex eo, quod de hac Sessione ultimo loco opponit Animadversio §. 60. in fin. quod *anche in tempo della sua infermità, per cui spesse volte era obligato nell'atto della celebrazione sedersi per la debolezza intermet-*

ten-

(a) Pasqualig. de Sacrif. novæ Legis Tom. 1. quæst. 227. num. 5. ex adv. cit.

tendola, prendendo così un poco di respiro. Apprime id probat, quod **Ven. Senex,** ne ipso quidem actualis ægritudinis tempore ullam unquam Missæ partem sedendo recitavit, sed cum *per la debolezza* stare nequibat, Missam intermittebat, ut sedens quiesceret *prendendo così un poco di respiro,* juxta monitum Pasqualigi, quod sibi Animadversio decerpserat: *Satius esset, quod potius interrumperet Missam, & sedens quiesceret ad recuperandas vires, quam sedendo celebrare.* Si vero id evenit *in tempo della sua infermità*; ergo non semper. Si evenit ex non prævisa, non habituali, sed superveniente virium debilitate *per la debolezza*; ergo ex ipsius Animadversionis sententia licite poterat. Dum enim ea de colli curvatione disserit §. 60. hæc habet = *Neque hic sibi locum vindicare poterunt Auctores, qui docent* LICERE SACERDOTI MISSAM TANTISPER INTERRUMPERE, AB ALTARI RECEDERE, SESSUM IRE, ALIQUANTULUM QUIESCERE. *Nam hi loquuntur de non prævisa, non habituali,* SED SUPERVENIENTE ACCIDENTALI NECESSITATE; Si anabo eo in casu iidem Auctores locum sibi vindicare non poterant, vindicant certe in præsenti, in quo agitur de accidentali superveniente necessitate.

244 Quemadmodum vero V. Antistes nulla indigebat Apostolica dispensatione pro momentanea Sessione in sumendo Calice, sic nulla opus habuit, sed proprio suo jure usus est, dum nobilis ægroti mortem, quem Medici melius habentem pronunciaverant, certam ostendens, addidit = *Io sò, che Monsig.* (*intendendo di Monsig. Arcivescovo di Amalfi &c.*) *non si fidera dire la Messa nella stonza dell' Infermo, onde io da ora dò la licenza a D. Antonio, che ce la dica:* (Summ. pag. 625. §. 129.) Erudite ornatissimus Censor advertit §. 61. quod per Tridentinam Synodum *facultates, quibus anteactis temporibus fruebantur Episcopi intra quosdam cancellos coercitæ fuerunt*; quodque ex Gattico *iidem, nonnisi gravissimis ex causis amplius valent Missas concedere extra Oratoria publica &c. multo magis requiritur gravior causa ut possint Episcopi indulgere usum Altaris portatilis &c. in privatis cubiculis.*

245 Ultro concedimus Episcoporum facultatem, qua iidem anteactis temporibus fruebantur, indulgendi cuicumque sibi magis placuerit Oratoria Domestica, indultumque in cubiculis celebrandi missam, fuisse a Tridentino intra certos fines coercitam, non autem extinctam, ita ut ea modo uti valeant per modum *actus*; non per modum *habitus*, ut Scholæ loquuntur, iisque in eventibus, in quibus ipsi graves urgere causas existimaverint; teste S. Carolo Borromæo Tridentinæ Synodi promotore, ejusque religiosissimo executore, qui in *Concilio IV. Mediolan.* 1576. postquam exposuerat, vetitum esse Episcopo impertiri perpetuum, & perenne indultum celebrandæ Missæ in privatis Domibus addit = *præter causas, quas magnas, & urgentes judicaverit.* Quibus sane verbis licet hujusce causæ qualitatis, & gravitatis judicium reservatum pateat Episcopo, Theologi tamen inter alias causas enumerant = *Spirituale solamen Nobilis Infirmi* = uti videre est apud Palaum *Tract. 22. disput. 22. punct. 8. num. 56.* Fagundez &c. *Tract. 22. de Sacrif. Miss. Cap. 4. prop. 2. num. 56.* nec non eos, quibus paulo ante Animadversio adhærebat, Pasqualigum *de Sacrif. tit. 2. q. 12. 15. & seqq.* & Quartum *part. 3. tit. 9. num. 1. Sect. 2. Dub. 10.* ibi = *Non obstantibus prædictis Decretis, tum Concilii*

cilii Tridentini, tum Summorum Pontificum, POSSUNT quandoque EPISCOPI CONCEDERE LICENTIAM ex causa rationabili, UT semel, vel bis CELEBRETUR MISSA IN CUBICULO SECULARIUM ÆGROTANTIUM, vel in simili casu; ac tandem Novarium *in Summ. Bullar. Comment.* 8. qui testatur ita fuisse resolutum *a S. Congregatione Concilii*.

246 Quamquam ergo fingamus D. Antonium, cujus meminit Testis, fuisse Presbyterum distinctum ab Amalphitano Archiepiscopo, poterat V. Alphonsus in ea peculiari circumstantia Ordinario suo jure eidem licentiam impertiri celebrandi in Cubiculo illius Nobilis ægroti Judicis Vicariæ Neapolis, ac fratris ejusdem Amalphitani Archiepiscopi (*Summ. pag.* 47. & 625.) Constat tamen illum D. Antonium ipsum esse Archiepiscopum, qui hoc nomine vocabatur, estque Testis XXIII. *Proc. Ord. S. Agat.* ut in *Catalogo Summ. pag.* 46. *in fin.*, ac V. Ligorium per ea verba: *Io sò che Monsignore non si fiderà dire la Messa &c.* significare voluisse eumdem Amalphitanum Archiepiscopum urbanitatis, & obsequii causa erga se utpote Diœcesanum Episcopum haud indulto Altaris portatilis in ægroti cubiculo absque sua venia usurum, propterea que addidit, *onde io da ora dò la licenza a D. Antonio che ce la dica*. Sed facultas hæc urbanitatis potius, quam auctoritatis fuit. Nam docet Benedictus XIV. *de Sacr. Mis. lib.* 3. *Cap.* 6. *num.* 5. ex Decreto S. Congregationis Concilii *Episcopos SINE ULLA EPISCOPI DIŒCESANI LICENTIA uti posse privilegio Altaris portatilis*. Amalphitanus vero Archiepiscopus, licet extra suam Diœcesim tunc forte moraretur, diversabatur tamen Domi suæ, scilicet in Parentum suorum laribus, propterea que Altaris portatilis privilegio jure proprio fruebatur. Quamvis enim hujusmodi indulti usum olim Episcopis extra propriam Diœcesim vetasset Clemens XI. decreto tamen Innocentii XIII. fuit ipsis restitutus; ceu late Lambertinus exponit *loco cit.* Unde Concilium Romanum *Cap.* 3. *tit.* 15. *de celeb. Miss.* hoc decretum edidit: *Declaramus &c. quod hujusmodi prohibitio* (Clementis XI.) *intelligenda non sit de Domibus etiam laicis, in quibus ipsi Episcopi forte occasione Visitationis vel itineris hospitio excipiantur, & hoc etiam quando Episcopi in casibus a jure permissis &c. ABSENTES A DOMO propriæ ordinariæ habitationis moram idcirco faciant IN ALIENA DOMO per modum similis habitationis; HIS ENIM CASIBUS LICITA IIS ERIT ERECTIO ALTARIS ad effectum prædictum celebrationis NON SECUS AC IN DOMO PROPRIÆ ORDINARIÆ HABITATIONIS*. Licere autem Episcopo erigere suum Altare portatile in ægroti Cubiculo ipsemet docet Gatticus, ad quem Animadversio provocat: *de Alt. port. Cap.* 12. *num.* 13. ibi: *Disserunt quidam de loco, in quo liceat Episcopis extra Diœceses Altare viaticum erigere: sed non opus est ubi dicere cum NULLUM LOCUM EXCIPIAT Bonifacius PP. VIII. nisi quem propria indecentia reddit ineptum . . . . per se NON EST INDECENS IN CUBICULO INFIRMI CELEBRARE, secus nullus veterum Sanctorum Episcoporum illud unquam fecisset*.

247 Nostræ Causæ patrocinium simulans solers Animadversio §. 65. scribit, *aliqua sal'em ex iis, quæ animadvertimus omni vacare culpa, nec vitio esse Servi Dei imputanda, sed potius imbecillitati, ad*

quam

quam ipse devenerat postremis Pastoralis regiminis annis. Nos vero ab accusatione excusationem petere haud opus habemus. Nam non aliqua, sed singula, quæ hactenus objecta diluimus, non modo *omni vacare culpa*, sed heroicam V. Episcopi Virtutem ostendere, monumentis & a facto, & a Jure petitis ubertim probavimus, quin opus habuerimus imbecillitatis spectrum effingere. Sed undenam hujusmodi imbecillitatis suspicio? *Argumenta*, inquis, *in Actis occurrunt, quæ id palam evincunt*. Ea ergo attendamus.

248 Ac primo quidem postquam Animadversio *cit.* §. 62. Ven. Viri religionem debitis laudibus commendaverat, utpote ejus, qui senio, morbisque confectus *sentiebat suis humeris impositum fuisse onus, cui substinendo impares experiebatur vires, pluries idcirco suæ tranquillitatis sollicitus de eo d mittendo Supremo Pontificis Solio preces porrexerat; verum ut obedientiæ præcepto adactus illud susceperat, ita etiam retinere coactus fuit usque ad annum* 1775. *quo tandem sa. me. Pius VI. ejus satisfecit votis*; postquam item narraverat Clementem XIV. ejus preces hocce responso rejicisse = *che contentavasi, che governasse la Diocesi da sopra il letto*, animadvertens quod, *quum invaluissent incommoda, & detrimenta salutis*, Consodales, aliique Episcopi ipsi Episcopatus abdicationem ad Pontificem mittendam suaserint, putat *ad eum statum redactum Alphonsum, ut nec posset Diœcesim regere da sopra il Letto*. Sed quorsum hæc? Si concedis hocce consilium tunc Alphonso fuisse traditum cum jam *invaluissent incomoda, & detrimenta salutis*, recta consequitur non mente, sed corpore fuisse impotentem. Etiamsi vero eadem salutis incommoda jam Pontifici exposuisset, isque nihilominus respondisset, *che contentavasi, che governasse la Diocesi da sopra il Letto*, non inde sequitur fuisse sibi consultam abdicationem, quia corporis imbecillitati imbecillitas mentis accesserit, de qua nec vestigium, nec vola in *contextu*, sed potius necessario sequitur exposita jam Pontifici salutis incommoda successu temporis graviora evasisse, proindeque Consodales, amicosque Episcopos veritos, ne ea pastoralibus curis etiam *da sopra il letto* magis magisque aucta, lethalia tandem evaderent, abdicandi regiminis consilium præbuisse. Huc profecto spectat Testis mens dum objectis verbis ostendit Ven. Ligorium, licet senio, & gravissimis oppressum morbis bene valentis Pontificis mortem prius, quam suam, obventuram hocce responso vaticinasse = *Se lo fo* (Episcopatum abdicare) *non l'accetta; pazientamo, ed aspettiamo chi viene appresso. Diede da ridere questa risposta &c. perchè* (en causa dati consilii abdicationis exequendæ) *esso era cadente e stroppio, in età di Anni settantatrè, e carico di malanni, ed il Papa contava anni diecisette meno di lui, ed era valido, e robusto. Ma profetizzò, perchè a capo di anni cinque Clemente XIV. fu all'altra vita*. En itaque quod argumentum sua sponte ruit,

249 Ex alio item Dei Famuli vaticinio, quo accepta ab immortali Pio VI. sua abdicatione, renunciatoque Successore, superne ipse prævidens Ecclesiam suam diu Pastore viduatam remansuram, a Pontifice petiit, ut sibi facultatem indulgeret perseverandi in Diœcesis regimine usque ad possessionem novi Pastoris, *aliquod levitatis indicium* Animadversio arguit §.63. quia prius nullum non moverat lapidem, ut sibi impositum onus excuteret. Cur nam ex hoc eventu non potius

herol-

heroicum V. Episcopi zelum non arguemus ? Et si enim ob valetudinem habitualiter infirmam Summis Pontificibus Clementi XIV., & Pio VI. Episcopatum abdicasset, ubi tamen rescivit electum fuisse in successorem Episcopium Rossi, superneque novit futurum fuisse, ut ille nonnisi post longum temporis spatium Agathensem Ecclesiam gubernandam adire posset, tunc vaticinans = *tutto fuoco esclamò* = *Monsig. Rossi ? Povera Chiesa mia* QUANTO TEMPO STARAI SENZA PASTORE, moxque suæ immemor valetudinis addidit = *mò voglio scrivere al Papa, che mi faccia seguitare il Governo sino a tanto che non prenderà il possesso il nuovo Vescovo* .... SI VERIFICO' LA PROFEZIA, *perchè in seguito essendosi suscitate delle gravi opposizioni a Monsig. Rossi, non potette avere il permesso Reale*, SE NON DOPO ANNI QUATTRO *a poter prendere il possesso della Chiesa di S. Agata (fol. exad. cit.)*

250 Non ergo animi levitate, sed animarum zelo, quo V. Episcopus animam suam haud faciebat pretiosiorem quam se, quoque *ancorchè cionco era pronto a sagrificarsi*, ceu jam Sa. Me. Pio VI. significaverat (*a*), dimissum Pastorale onus, licet sibi ægroto gravissimum, ultro substinuisset, dummodo Ecclesia sua tamdiu, quamdiu superne noverat, Pastore viduata non remaneret. Quot revera mala, quotque pericula viduatis Ecclesiis immineant, optime intellexere PP. Concilii Lateranensis IV. sub Innocentio III., qui *Cap.* 23. decrevere = *Ne pro defectu Pastoris Gregem Dominicum Lupus rapax invadat, aut infacultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium patiatur, volentes in hoc occurrere* PERICULIS ANIMARUM, *& Ecclesiarum indemnitatibus providere &c. statuimus*, UT ULTRA TRES MENSES *Cathedralis &c.* PRÆLATO NON VACET. Eo itaque in eventu melius certe fuisset, quod V. Ægrotus Episcopus Ecclesiam rexisset *da sopra il letto*, quamquod diu vidua eadem Ecclesia remansisset, quia tam Clemens XIV., quam Pius Sextus, bene perceperant, *che bastava la sola presenza di Monsignor Liguori per santificare la sua Diocesi, ed esser lo specchio, e modello di tutti i Vescovi* (*b*). Ex tanta vero, & tam gravi causa, qua V. Episcopus, posthabita ipsius vitæ jactura, paratus erat animam suam ponere pro ovibus suis, quonam modo non dicam levitas, sed vel ipsa larva levitatis appareat? Levitas enim, vel inconstantia est cum quis temere, præcipitanter, & sine ulla ratione recedit a proposito, quod antea considerate utpote bonum elegerat, ceu docet Angelicus 2. 2. *q.* 53. *art.* 3. *in cor.* ibi = *Ex hoc dicitur aliquis esse inconstans quod* RATIO DEFICIT *in præcipiendo ea quæ sunt consiliata, & judicata*; non autem cum immutatis circumstantiis quis melius esse bonum noscit mutare sententiam, & in suscepto ministerio permanere, ex ipso Angelico *loc.cit.* ubi ait, quod *ad Prudentiam pertinet præferre majus bonum minus bono*, & Cornel.a Lapide in illud Eccl.28.2. *stultus ut Luna mutatur* = ibi = *Luna non est similis stulto, nec stulta, sed sapiens, quia* CUM RATIONE ET CAUSA MUTATUR; *at stultus stulte imitatur Lunam quia* SINE CAUSA, LEVITER, *& stulte mutatur ut Luna, quæ tamen nonnisi* MAGNA RATIONE, ET PRUDENTER *juxta motus, & Leges sibi a Deo, & natura præscriptas mutatur. Unde explicans S. Ambros. Ps.* 88. *subdit* : *semen Justi sicut Luna perfecta*

in

(*a*) Proc. Ord. S. Agath. fo 1.1094. exadv. cit. (*b*) Sum. pag. 131. §. 20.

in æternum manet, & testis in Cœlo fidelis. Aliud est enim FUNGI MINISTERIO, *aliud circumferri ingenio, & sensus infirmitate fixam non habere sententiam.* Id porro doctissimus etiam Censor præsentiit dum scribit seq. §.64. sollicitudinem illam V.Episcopi *tribuendam esse non levitati, sed* ZELO, *ne grex qui fuerat suæ curæ commissus ex defectu præseptiæ Pastoris periclitaretur.*

251 Si vero allato argumento, imbecillitatis loco, heroica V. Episcopi Charitas in Proximum mirifice comprobatur, sic etiam heroica illius Charitas in Deum arguitur ex ea mentis abstractione, qua ob fractum post mediam antecedentem noctem inconsulto naturale jejunium divinam rem facere non valens sacra saltem synaxi refici petiit (Animad. §.64.) Antequam vero de ea sermonem instituam, cum fracti jejunii causa fuerit potasse V.Virum *prima di andare a letto un bicchierino di delicato, e particolare Rosolio, solamente* PER COSI' CORROBORARSI LO STOMMACO AD INSINUAZIONE DEGLI STESSI MEDICI; nescio cujnam grandioribus litteris Animadversio ea verba expresserit *delicato, e particolare rosolio,* ac si tantum fuisse V. Viri *mortificationis* studium non ipsa antea perpendisset §.28. ut quandoque *per excessum* peccasse opposuerit; ac si etiam non constaret, quod *ci voleva la forza dell' obedienza &c. per fargli gustare qualche bevanda più delicata necessaria alla sua continua convalescenza* = Sum. pag.624. §.11. & in Exposit. virt. *pag.*130. §.265., & *seq.* Et sane eo in eventu distillati vini tantulam illam quantitatem, quantam continet *un bicchierino*, non bibit, nisi medicinæ nomine *per così corroborarsi lo stommaco*; nec bibit, nisi Medicorum jussu, *ad insinuazione degli stessi Medici.* Et merito. Ita enim Sorori Virgini scribit S. Bernardus in *lib. ad Soror. de suo. be. viv.* num.25.§.74. *Ait Paulus Apostolus Timotheo discipulo suo: Modicum Vinum bibe* PROPTER STOMACHUM TUUM, ET FREQUENTES INFIRMITATES TUAS. *Audi etiam quid Salomon dicat: Vinum cum mensura potatum* SANITAS *est* ANIMÆ, ET CORPORIS &c. *Vinum temperate potatum* FACIT HOMINEM AD ORATIONEM SOLLICITUM, ET DEI SERVITIO ACUTUM.

252 Venio nunc ad eam mentis abstractionem qua, præter voluntatem fracto naturali jejunio Missam celebrare haud posse intelligens sacram saltem Eucharistiam expetiit. *Nonne ex his clare consequitur*, Animadversio inquit cit. §.64. *Animæ potentias in Famulo Dei plurimum fuisse labefactatas, ita ut ipse liberum, & expeditum earumdem exercitium non amplius haberet? Ita sane, ne cogantur dicere falsa, erroneaque opinione ipsum fuisse deceptum.* Etiamsi eo in actu a præconcepto dolore privationis Missæ animæ potentias labefactatas fuisse concedamus, ex hoc tamen actu non sequitur habitus, ita ut ex hocce eventu concludere liceat, quod *postremis Episcopatus annis V. Antistes &c. mente imbecillis evaserat.* Ponderanda est doloris immensitas ex illa privatione suscepti, quæ tanta fuit, ut *pensando, che non poteva dir Messa nella mattina veguente si pose* IN TALI ANGUSTIE, E COSTERNAZIONI, *che mise sossopra il Palazzo*, E NIUNO PUO' CREDERE, ED IMAGINARSI IL DOLORE CONCEPITO DAL SANTO PRELATO *per l'accadutagli disgrazia. Poco, e forse niente dormì nella notte . . . . Appena spuntata l'Alba &c. ci svegliò*, COMINCIO' INDI A QUASI FRENETICARE. Intellectus itaque ad tristissimam Missæ privationis imaginem a vo-

luntate præventus, quæ remedium doloti quærebat, sumendæ synaxis consilium, ut verum, reique accomodatum objectum percepit; ultro voluntas imperio suo eidem assensum præbuit, quin intellectui liberam relinqueret perceptionem paritatis impotentiæ ob fractum jejunium tam celebrandi Sacri, quam sumendæ synaxis; ejusdemque positivæ legis recordationem memoriæ impedivit. Hinc ortum habuit *sancta quædam ebrietas alienatæ mentis*, ut verbis utar Augustini *lib.12. contra Faust. Cap.* 42., ac illa abstractio, qua V. Episcopus Secretario dixit = *Giocchè non posso dir Messa, mettete una particola alla messa vostra, perchè voglio comunicarmi*. Error quidem fuit: sed subdit Ambrosius *lib.5. ad Grotian.* c.2, post. init. *Etsi error, pietatis tamen error est*.

253 Neque illud obstat ne temporaneæ, & transitoriæ abstractioni esse locum dicamus, quod *ea de causa vix, ac ne vix quidem ea nocte quieverat*. Nam non tempus, sed abstractionis causa attendenda est. Fuit certe causa, quæ voluntatem impulit ad expetendam sacram synaxim, Divini amoris impetus, intensusque dolor privationis spiritualis alimenti, juxta illud Chrysost. *Hom.* 33. *in Matt.* = *Unus sit Nobis dolor, una mœstitia si hoc olimento spirituali privemur*. Hic sane dolor ita Ligorii mentem figerat, ut is per totam eam noctem quæsierit quem diligebat anima sua = *Forse niente dormì nel rimanente della notte*, VERSANDOLA IN TANTI SOSPIRI, *che si sentivano nella contigua comera &c. appena spuntota l' Albo della mottina &c. ci svegliò, cominciò indi a quasi freneticare* CONSIDERANDO DI NON POTER CELEBRARE . . . . . *osservai nella mattino, chè il suo letto stavo tal quale accomodato nell' antecedente sera* SENZA VERUN SEGNO DI ESSERSI CORICATO, *e senzo verun sconciamento di coperta, e di altre bioncherie, segno evidente* DI NON ESSERSI CORICATO IN LETTO QUELLA NOTTE = (Sum. object.p.10.§.2. & 3.) Si ergo per totam noctem semper idem objectum mente revolverat, ejus intellectus ne momento quidem temporis sua potitus fuit libertate, ut fallaciam propositi remedii simplicis communionis perciperet, quem jam voluntas specie boni, ne scilicet Dilecti sui privaretur præsentia, ultro complexa fuerat, eique tenaciter adhærebat. Vix autem a Secretario audivit = *Monsignore non è lo stesso il casa? Voi ovete giò rotto il digiuno, e perciò non potete dir Messa, nettampoco comunicarvi* = statim errorem agnovit, & mœrori se dedit (*cit. Sum.* obj. pag.10. §.4.) Si tamen animæ potentiæ habitualiter labefactatæ fuissent, haud intellectus errorem agnovisset, in quem a voluntate præventus inciderat; haud voluntas illico, licet ægre, Communionis privationi assentita fuisset; haud memoria, paris prohibitionis tum Communionis, tum Missæ celebrandæ ob fractum jejunium reminisci potuisset, sed ipse obstinate, ut amentium est, in proposito suo remansisset.

254 Concludendum itaque temporaneæ, & transitoriæ abstractioni tribuenda esse verba a V. Antistite eo in eventu prolata, quæ si non fuere præmeditata, & præordinata, fuere tamen a flagranti, ac vehementi Dei amore suggesta, ut bene S. Bernardus *Serm.67. num.3. ad fin.* ibi = *Sponsa sancto amore flagrans, idque incredibili modo, sane pro captanda quantulacumque evaporatione ordoris, quem patitur*, NON CONSIDERAT QUID, QUALITER ELOQUATUR; *sed* QUIDQUID IN BUCCAM VENERIT *amore urgente non enuntiat*,

tiat, sed eructat &c. Et si verbum fecisse tibi videtur, ERUCTATUM PUTA, ET NON PRÆORDINATUM *&c. Ructus est. Quas tu ructui leges imponis, vel regulas? Non recipit tuam moderationem, non a Te compositionem expectat, non comoditatem requirit. Per se ex intimis. non modo cum non vis, sed &* CUM NESCIS ERUMPIT, *evulsus potius, quam emissus.* Lyran. in Matth. 17. 4. = *Ex magnitudine devotionis &c. aliquis prorumpit in aliqua verba sine præmeditatione* = resque accidit, ut inquit Cornelius a Lapide in Epist. ad Rom. 6. = *Heroico quodam excessu quasi* CÆCÆ CHARITATIS QUÆ ABSTRAHIT, *nec considerat* AN RES SIT POSSIBILIS, *nec ne &c.*

255 Aliud superest imbecillitatis, ut ajunt, argumentum, mirabilis scilicet Ecstasis, qua eduxit eum Dominus in spiritu, ut extrema præstaret officia morienti Pontifici Clementi XIV. *Somnium ægrotantis* hanc ecstasim Animadversio appellat §. 65., propterea quod *stiede per circa due giorni seduto sopra una sedia di riposo chetamente, e profondamente dormendo*. Si ecstases somnia per jocum appellare vellem, Ven. Ligorius crebro somniavit; crebro enim Testes eum vidisse narrant, vel e solo elevatum, vel statuæ simillimum sensibus omnino expertem *Summ. num. 16. de Charitat. in Deum* per tot.

256 Somniavitne (ut innumeras alias ecstases omittam) coram universo Amalphitano Populo, dum publice miro lucis radio a B. Virginis vultu in eum immisso, ipsum duobus fere cubitis e suggestu in aera elevatum cuncti, qui aderant (aderant vero innumeri) obstupescentes suspexere? *Summ. pag.* 288. §. 30. *alibique per tot. num.* 14.

257 Somniavitne raro bilocationis dono a Deo decoratus, dum Neapoli commorans cuidam fœminæ in suo Nuceriæ Templo stypem elargiebatur? Dum Nuceriæ versatus, in Templo Domus Juranorum confessiones excipiebat? Dum in Amalphitana Urbe eodem momento quo e suggestu verba faciebat ad Populum, domi pœnitentibus aurem præbebat? *Summ. p.* 676. §. 21., *p.* 677. §. 27. *p.* 680. §. 50. *p.* 685. §. 78.

258 Somniavitne dum absentes socios Agrigentum versus infesto mare vagantes, & in vitæ discrimen adductos, Nuceriæ ipse superne vidit, ac cæteris patefecit? *Summ. p.* 684. §. 69.

359 Somniavitne dum Argentii concionans, abrupta repente oratione, Populum pro felici obitu Casertæ Antistitis precem fundere jussit, qui eodem momento decessisse postea rescitum est? *Summ. pag.* 680. §. 85., *& seq.*

260 Somniavitne dum Argentii item commorans Reginm Administrum Marchionem de Marco Neapoli ægrotantem, & a Medicis jam conclamatum ea nocte se melius habuisse patefecit, qua revera id accidit, imo ipsi a Deo obtinuisse vitam prædefunctum Ven. Episcopum Lucci Minorum Conventualium decus, absenti nunciavit, vereque eventus prædictioni respondit? *Summar. pag.* 694. §. 125.

261 Somniavitne dum Nuceriæ nunciavit eo, quo loquebatur momento, Neapoli decessisse P. Caputo ex Inclyta Dominicana Familia summ olim Directorem, suique Seminarii Rectorem? vel dum absentis Laici, cui agnomen Tartaglioni, mortem Sodali significavit, & allata inde nuncia cœlestis charismatis, quo absentia videbat, veritatem

tem patefecere ? *Summ. p.*726. §.4. *& seq. p.*682. §.57. *p.*690.§.105. *p.*691. §.111.

262 Somniavitne . . . . . sed infinitus propemodum essem, si singulos eventus hic recensere contenderem, quibus ipse superne illustratus absentia, ac si præsentia forent, intuebatur, quemadmodum legere est in *Summ. num.*31. *de Donis per tot.*

263 Si allatis in circumstantiis somniasse velimus, somniavit etiam dum raptus in spiritu Clementis XIV. agoni adstitit, & ad sensus inde revocatus,eum jamRomæ mortuum præsentibus Argentii nunciavit. Sed quænam somni suspicio ? Si somnum ex eo arguis, quod Ven. Episcopus *stiede per circa due giorni CHETAMENTE, E PROFONDAMENTE DORMENDO*, ex hoc ipso sopore extasim probo. Pathemata enim hominis in extasim rapti sunt temporanea privatio animalium functionum, sensuumque privatio, uti notat doctus Martin. del Rio *Disquisit. Magic. lib.*2,*qu.*23. *pag.*199., ibi: *In hac* (ecstasi) *videtur anima a corpore abesse, quia privatum est corpus functionibus animæ sensitivæ moventis*, & lib.4. qu. 2. sect.2. pag.117. = *Affectio animi ecstaticorum sensibus corporeis ad tempus quasi privantur, unde*, & *morbus quidam ita nominatus, qui corporis sensu, motuque privat, qui & nostri Medici congelationem appellant. Idem significari puto quando Prophetæ dicunt* „ factam super se manum Domini = eduxit me manus Domini in „ spiritu, *item* cecidit super eum mentis excessus = Unde Cassianus *collat.*19. *cap.*4. Abbatem Joannem ita loquentem inducit = *Pro Domini nostri munere nemini me in hujusmodi raptum frequenter excessum, ut obliviscerer me sarcina corporeæ fragilitatis indutum, mentemque meam ita omnes exteriores sensus subito respuisse &c. ut neque oculi, neque aures meæ proprio fungerentur officio.* Ac tandem Benedictus XIV. *lib.*3. *cap.*49. §.8. ex S. Theresia in *Castro Animæ mans.*6. Ecstaticum hominem ob corporis immobilitatem mortuo comparat.

264 *Quis adeo bardos*, repetis, & *stupidos fuisse futuros illos existimabit, qui ei inserviebant, ut nihil funesti ex tali somno auspicarentur ? Dicendum potius morbosum effectum hunc fuisse, qui quoniam ei erat frequenter obnoxius Alphonsus, nihil mali pertendebat.* Etiamsi concederem illos, qui ei inserviebant nihil funesti ex tali somno fuisse auspicatos, quia experientia noverant Ven. Herum hujusmodi supernis raptibus, mentisque excessibus sæpe alias fuisse obnoxium, quid inde ? Non ita tamen. Nam ille ipse, *che lo assisteva*, quique intime ei famulabatur objectus V. Testis Apostolicus Nucerinus, tam bardus non fuisset, ut post satis longum temporis intervallum haud eum a somno excitare tentasset, ni Vicarius Generalis id ei vetuisset = *M'impose di NON SVEGLIARLO, ma starci attento* : Ergo Vicarius Generalis sibi curæ dederat somni causam, & qualitatem attento examine perscrutari. Ergo Vicarius reapse agnoverat soporem illum non esse morbosum, sed supernaturalem, & ecsaticum. Secus enim is, utpote qui Ven. Episcopi lateri jugiter adhærebat, ejusque mensæ in prandio, cænaque assidebat, post primam alteramve diem haud famulo imperasset *di non svegliarlo*, sed certe Medicum advocasset, ac opportuna remedia adhiberi sategisset. Objectus vero Testis haud præsens aderat cum

Ven.

Ven. Episcopus ad sensus reversus est, quia ipse *svegliatosi giusto nel tempo, che non mi ci trovai presente disse queste parole a me riferite dal detto D. Antonio Tannoja*, qui factum acceperat immediate ab alio Teste præsente (*Summ. Object. pag.*11. *num.*8.) Hic vero P. Tannoja, qui est Testis I. Apostolicus Agathensis, addit (*Proc. Apost. S. Agath. fol.*403.) quod Ven. Episcopus *all'improviso verso tardi toccando il campanello, accorsero taluni de' famigliari. Il Servo di Dio VEDENDOLI SBIGOTTITI*, che cos'è? *gli disse: E quelli*, che ci vuol' essere? SONO DUE GIORNI, CHE NON PARLATE, NON MANGIATE, E NON DATE VERUN SEGNO (en veræ ectasis pathemata superius allata) *Dite bene voi*, rispose il Servo di Dio, *ma non sapete che sono stato ad assistere al Papa, che già è morto*? Si ergo familiares ad expergefactum Herum accurrerunt *sbigottiti* non erant tam bardi, atque stupidi, ut ex eo diuturno sopore, quin is daret *verun segno*, nihil funesti fuissent auspicati, sed Vicario Generali parere debuerunt, qui præ sua doctrina, quod erat assecutus, iisdem jusserat *di non svegliarlo, ma starci attento*.

265 Hæc quoad apparentem biduanam dormitionem; Ad domum quod attinet Animadversio scribit *somnium in eo ægrotantis agnosco. Innotuerat Pontificem gravi morbo laborare; ea de re frequentes habebantur sermones; ideæ excitantur in somno earum rerum, quas recenter, & sæpe vidimus, aut audivimus &c. nil proinde facilius, quam ut in biduana illa dormitione Alphonsus somniando putaret a se extrema præstari officia supremo Pastori, quem in vitæ exitu versuri audiverat*. Ita ne? Omnes norunt, non per unam alteramque diem, sed per plures menses innotuisse Pontificem Clementem XIV. gravi morbo laborare; non per unam, alteramve diem, sed per plures menses ea de re frequentes habitos fuisse sermones. Si ergo in somno excitantur ideæ earum rerum, quas *recenter* audivimus, quia tunc quo magis viva imaginatio est, eo intentius agit anima, intentiusque occupatur in ideis ab imaginatione suscitatis, eoque violentius imaginatio ipsa internas fibras agitat, donec imperceptibile illud phenomenon causet, quod somnium appellamus; sciscitor cur nam Ven. Episcopus non statim somniavit assidere morienti Pontifici, eumque jam decessisse, cum primum, ac *recenter* audivit eum gravi morbo laborare? Curnam non id saltem somniavit post aliquot dies, post mensem? Sed somniavit potius per eos ipsos dies, quibus revera Pontifex in agone positus erat, ac eo ipso mane; ea ipsa hora excitatus a somno familiaribus suis nunciavit Romæ decessisse Pontificem, quo mane, qua hora reapse decessit? *Un giorno*, inquit præfatus Testis I. Apost. S. Agat. (*fol.*403. & *ter.*) *e fu il* VENTUNO SETTEMBRE 1774. *il Servo di Dio si vidde abbandonato fuori del solito, ed ESTATICO sopra la sua sedia d'appoggio &c. così seguitò a stare sino alla MATTINA SUSSEGUENTE. All'improviso verso tardi toccando il campanello accorsero taluni de' Familiari &c. Rispose il Servo di Dio*, ma non sapete che sono stato ad assistere al Papa, che già è morto? .... *Non tardò molto, e si seppe, che ai 22. SETTEMBRE Clemente XIV, ad ore* 13. *era passato all'altra vita, cioè IN QUELL'ORA APPUNTO, CHE IL SERVO DI DIO TOCCATO AVEVA IL CAM-*

CAMPANELLO, E RISPOSTO, COME HO DETTO (*a*) Oh quam belle, quam opportune, quam tempestive somniavit!

266 Una profecto hæc convenientia dierum, quibus Dei Servus in spiritu raptus seminortuo corpore jacuit, ac Pontifex agebat animam, imo convenientia ipsiusmet horæ, qua Pontificis mortem ipse Argentii nunciavit, quaque revera Pontifex *era passato all'altra vita in quell'ora oppunto, che il Servo di Dio toccato aveva il campanello*, & familiares ab hero suo didicerunt tunc Romæ decessisse Pontificem, certissimum argumentum est, quod probat cælestis hujus mirabilisque charismatis veritatem; quemadmodum Evangelista Joannes ad ostendendam Christi potentiam, qua verbo absentem filium Reguli ægrotum sanavit, hanc ipsam circumstantiam enarrat Jo. 4. 52. *Servi occurrerunt ei dicentes quia filius ejus viveret. Interrogabat ergo HORAM ab eis, in qua melius habuerit, & dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo Pater, quia* ILLA HORA ERAT, IN QUA DIXIT EI JESUS, *quod filius ejus viveret; & credidit ipse, & Domus ejus tota*, ubi Chrysost. *Hom.* 35. *al.* 36. *in Joan.* scribit. *Nulli prorsus dubio obnoxium erat testimonium. Qui enim neque adfuerant, neque Christum audierant, neque tempus noverunt, ubi ab hero suo didicerunt IDEM IPSUM ESSE TEMPUS, CERTISSIMAM habuere Christi potentiæ DEMONSTRATIONEM, ideo, & ipsi crediderunt*, Hinc Cardinalis Bona *de discret. Spirit. cap.* 17. *num.* 1., de Prophetarum somniis scribit, quod: *Non consistit Prophetia in impressione similitudinum, sive specierum objecta repræsentantium, sed in lumine intellectuali &c.* & num. 2. *Quo longius ab hominum notitia res aliqua distat, eo magis pertinet ad prophetiam &c. sic Viris Sanctis sæpe legimus* EO IPSO MOMENTO, *quo quidpiam in remotissimis Regionibus factum est, Deo revelante innotuisse.*

DE QUARTA EPOCA

Quæ complectitur postremos duodecim annos Vitæ Servi Dei scilicet ab anno 1775. *quo dimisit Ecclesiæ ipsi creditæ regimen ad annum* 1787., *quo mortuus est.*

267 Neminem futurum fuisse arbitror, qui me jure succensuisset, si vindicias eorum, quæ ad postremam hanc vitæ Epocam spectant tacitus prætermisissem. Quum enim tota in eo Animadversio sit, ut probet *Dei Servum in postremo vitæ stadio ob mentis, & corporis imbecillitatem ad quemdam veluti fatuitatis statum fuisse redactum*; quumque ipse ingenuus S. Fidei Promotor aperte scribat, quod *ne Causa illius Servi Dei, qui* PRO ANIMARUM SALUTE SCRIPTO, VERBO, ET EXEMPLO, IMMENSOS EXANTLAVIT LABORES *periclitetur .... multum proderit, si* (ornatissimus Postulator) *ex actis ea colligat, atque secernat, quæ ad eamdem pertinent*

(*a*) Testis I. Proc. Apost. S. Agath. factum narrat de auditu immediato a præsente f. 413. ter. = *Eraci presente, quando toccò il Campanello, e rispose così Agata Viscardi Serva delle Monache del Redentore di S. Agata mandata &c. per sapersi come Egli passasse .... la sudetta Agata Viscardi &c. mi raccontò fil filo, e senza esitazione quanto da me si depone.*

nent Epocam, exhibeatque Patribus præcipuorum Actuum præstantioris virtutis ELENCHUM; quod si fausto omine præstiterit, gratulabor ipsi, &, ut decet veritatis cultorem me victum esse fatebor (Animad. §. 78.) Hinc ex Actis collectis iis, quæ ad hanc pertinent Epocam, exhibitoque præcipuorum Actuum præstantioris virtutis *elencho*, Causa dicta est, atque sententia ipsius doctissimi Viri, a quo orsa, omnis animadversio diluta. Tanta profecto sunt, tam mira, tamque præclara præstantioris virtutis monumenta, quæ sequens Elenchus, sive virtutum *expositio*, ubertim exhibet, ut, quemadmodum decet veritatis cultorem, fore certo confidimus, ut egregius Censor cujus monitis, mandatisque, quo par erat, obsequio obtemperavimus, qua pollet ingenuitate, ac doctrina, in hac prima Causæ actione se ultro victum fateri dignetur.

268 Vestram interea rogo fidem, vestram rogo sapientiam, doctissimi Patres, ut decernatis, an imbecillis censendus sit, qui abdicato Episcopatu, reversus ad suos, quo a cellula Evangelium prædicaret omni Creaturæ, a novis quotidie edendis libris non desitit? An imbecillis, qui ad ultimum usque senium concionandi munere publice functus est, privatisque hortationibus ad se confluentes homines ad Deum adducere satagebat? An imbecillis, qui verbo, & exemplo Congregationem suam licet senex summa cum potestate rexit? An imbecillis qui Animarum zelo accensus Alumnos suos ad Missiones inflammabat, omnique ope, consilio, opera, precibusque ad Deum fusis cuixe juvabat? An imbecillis, qui usque ad obitum quascumque vel minimas Instituti regulas, devotasque consuetudines religiose adimplevit? An imbecillis, qui quotidie Sacrum seraphico ardore celebrans licet senio, morbisque affectus exacte Rubricas servabat, & ubi pedibus amplius sistere non valuit, quotidie sacra synaxi refici ad extremum usque vitæ halitum voluit? An imbecillis, qui, sympatico suo in Altaris Sacramentum amore cum ætate crescente, ad ipsum octo solidas horas quotidie orans, ac dilectionis dulcedine perfusus insumebat? An imbecillis, qui ad decrepitam usque senectutem extenuatum ætate, laboribus, morbisque corpus, jejuniis, ciliciis, flagrisque cruciavit? An imbecillis, qui heroica prudentia dataque opera eximiam sanctitatem virtutesque suas opportune celabat? An imbecillis, qui a vertice capitis usque ad plantam pedis sanitatem non habens, ne querulam unquam vocem emittebat, sed lætus cum Christo e Cruce pendente compatiebatur? An imbecillis, qui fortis in fide Diaboli tentationibus resistebat? An imbecillis, qui permittente Deo ad sua augenda merita, spiritus ariditate, scrupulisque tamquam aurum in fornace probatus a Moderatorum nutu pendebat, eorumque voce spiritus orisque hilaritatem induebat? An imbecillis denique, ut omnia verbo complectar, qui exercendis heroice virtutibus, cælestibus charismatibus a Deo illustratis, tantam morbosæ suæ, debilique naturæ vim inferebat, ac si Agnus ad aratrum alligatus arare cogeretur; uti perbelle observat Guillelmus Abbas *in vita S. Bernardi lib.* 1. *cap.* 8. ibi = *Videres hominem imbecillem, & languidum conari, & aggredi quæcumque vellet, minus considerare quid posset. Semper enim priora sua nulla reputans majora moliebatur ad non parcendum corpori, ad studiis spiritualibus robur addendum: Corpus suum variis infirmitatibus per se attenuatum, jejuniis insuper, & vigiliis sine intermissione atterendo &c*

Sic

Sic autem affectus, & confectus a communi Fratrum labore &c. vix se aliquando excusatum, seu ab occupationibus, & laboribus ministerii sui. Videbant eum, & conversationem ejus homines Medici, & mirabantur, tantamque vim eum in se ipso causabantur inferre naturæ, ac SI AGNUS AD ARATRUM ALLIGATUS ARARE COGERETUR.

269 Hæc profecto, & alia præterea multa per Testes in *seq. Expositione Virtutum* probata, omnem non modo mentis imbecillitatem excludunt juxta illud Jac. 2. 18. *Ostendam tibi ex operibus fidem meam*; sed etiamsi cetera anteactæ vitæ illustria deficerent exempla virtutum, ea ipsa ad ferendum heroicitatis judicium per sese sufficerent. Et sane; VEL hi præstantissimi, & heroici virtutum actus sanam ostendunt mentem, animæque potentias liberas, & composita lis est; VEL si fingas Ven. Senem *ad eum devenisse statum imbecillitatis, ut animæ potentiæ non amplius liberæ essent* (Animad. §.67.) concedas oportet, tot illos heroicos virtutum actus, quibus postrema vitæ Epoca luculenter abundat (*in cit. Exposit. virtut.*) ab habitibus longo virtutum exercitio acquisitis processisse. Atqui hoc ipsum sufficit, imo *tutius* de virtutibus judicium præbet; Nam *in primis* MICANT, AC SPLENDENT VIRTUTUM HABITUS IN VITA ACQUISITI, QUANDO *nimirum naturalis sensus, & naturales POTENTIÆ tam interiores, quam exteriores* (ut in Animadversionis supposito) *morbi violentia* (vel si vis senectute) *PRÆPEDITÆ IMPEDIUNTUR quominus suas exerant operationes*; ut verbis utar Schacchi apud Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 38. *num.* 2., qui ad rem subdit, quod = *tunc quosdam actus quasi involuntarios* AB HABITIBUS LONGO VIRTUTUM EXERCITIO ACQUISITIS PROVENISSE NON DUBITAMUS. Quum vero *Virtus sit habitus, & in habitu non in actu, virtutis ratio sit constituenda, ut omnes Philosophi, ac Theologi docuerunt*, ex eodem Schacco *loc. cit.* Ergo vel ipsa falsa Animadversionis hypothesis præclarissimam præberet nostræ Causæ virtutum probationem, si non a libera ratione, sed ab habitu postremæ epocæ virtutum actus processisse contenderet.

270 Quoniam vero argumenta, quæ ad ingerendam hujusmodi imbecillitatis suspicionem quoad postremos Episcopatus annos totidem esse virtutum actus, & superna Charismata ostendimus; sic eadem quoque sunt argumenta illa, quibus hanc prætensam imbecillitatem in postremis vitæ annis Animadversiones conantur evincere.

271 Principio, quo pateat unde prætensam imbecillitatis suspicionem Animadversio hauserit, prænotandum ducimus ceteris innumeris heroicisque virtutum actibus in postremo suæ vitæ stadio a Ven. Viro exercitis præclarissimum item illum accessisse, quo Sanctorum Prudentia ductus a se vanæ gloriæ, & popularem auram arceret, si forte intelligeret, ad se venientes homines, non necessitate, sed ejus potius Sanctitatis admirandæ causa duci, tunc solerter infantilem simulabat simplicitatem: Cum vero, vel Dei gloriæ, vel Proximi utilitatis occasio suppeteret, apposita responsa dabat, angelica monita præbebat, ac sublimi quadam ratione animas dirigebat; ceu fuse Testes probant in *Exposit. virt. pag.* 92. §.69. *& pag.* 137. §.281. *& ex ipso Summar. Obj. pag.* 11. *in fin. ad plur. seqq.* Hanc vero disparem Ven. Senis agendi rationem Animadversio præsensiit non modo imbecillitatis larvam fugare, sed sublimiorem Sanctorum solertiam

tiam, heroicamque Prudentiam præseferre; juxta illud Chrysost. Hom. 62. in Matt. *Hoc est Philosophiæ culmen simplicem esse cum prudentia*: Hinc ad inane illud effugium sese convertit §. 67. quod *Testes, qui cuncta convertere nituntur in commendationem Dei Famuli aliqua, melius dicam, bene multa, quæ in actis prostant levitatis, & turbatæ mentis argumenta perinde habent, ac totidem humilitatis exempla; siquidem volunt eum imbecillitatem simulasse . . . ut solitarie viveret, hominum evitaret concursum, humanas fugeret laudes*. Quid est hoc argumenti genus? A quibusnam quæso imbecillitatis argumenta Animadversio petit? Nonne a Testibus? Aut ergo fides adjungenda iis dum imbecillitatis simulationem probant, aut nulla imbecillitas fuit. Nam Testium dicta scindi, & partim admitti, partim rejici omnia jura vetant. Nostri autem Testes sunt Sacerdotali Charactere, doctrina, experientia, apostolico munere gravissimi, omnique exceptione majores (*Animad.* §. 3.) quinimo singuli ad examen accessere postquam fidem suam sacrosancta juris-jurandi religione obstrinxerant, quæ quidem una omnem affectionis suspicionem erga V. Fundatorem ex *notissimis juribus* arcet; imo vero vetabat, ne iidem Testes ea dumtaxat argumenta proderent, quæ imbecillitatem ostendebant, taciti vero præterirent quæ ejusdem simulationem clare patefaciebant. Præterea quæro, an ii *de proprio judicio* deponant V. Virum imbecillitatem simulasse, *an de facto*? Quotquot sunt de propria experientia factum deponunt, disparem scilicet V. Senis agendi rationem, sanctamque industriam se præbendi imbecillem iis, qui haud consilii causa eum adibant, urgente vero necessitate extemplo angelicos instituendi sermones. Hoc ad *factum* pertinet. An vero sit falsa, nec ne, eorum illatio ex hacce agendi diversitate ducta, quod ejus imbecillitas fuerit simulata, non vera, Vos amplissimi Patres judicate. Si autem verba, & externa signa interiorem hominis mentem ostendunt, præter agendi disparitatem, illud etiam imbecillitatis simulationem evincit, quod ipsemet Dei Famulus antequam Proceres suum cubiculum ingrederentur ad eorum nuncium, *rispondeva modestamente*: che vogliono da me? che vogliono vedere un Uomo scontrafatto, e storpio? = *Soleva dire a coloro che lo servivano nel fargli l' imbasciata: DITE LORO CHE SONO un povero Vecchio SCEMONITO*, e Monsignore è pazzo (*Exposit. Virt. pag.* 137. §. 281.) Erat ne imbecillis, qui jubebat se imbecillem haberi; dici, appellari?

272 Novus certe non est, neque in Sanctorum gestis inauditus hic humilitatis, & prudentiæ actus, quem præcæteris de *S. Philippo Nerio* narrat cum Gallonio apud Bollandos ad diem 26. Maii Benedictus XIV. *Lib. 3. de Canoniz. SS. Cap. 24. num. 12. in fin.* ibi = *Ornavit Deus Philippum summa Prudentia, quæ maxime rebus ad Dei gloriam agendis, atque consiliis dandis eminebat. Hanc ille virtutem, ut occultaret* SIMPLICEM SE STULTUMQUE SIMULABAT, *ut tandem cum Apostolo diceret* = Nos stulti propter Christum = *Hoc ergo unum manibus, pedibusque obnixe conabatur, ut suam Prudentiam specie quadam* ASSIMILATÆ SIMPLICITATIS, ATQUE STULTITIÆ *tegeret*. Et sane S. Philippus non verbis dumtaxat, sed factis se simplicem, imbecillem, & fatuum simulabat, quippe qui inter cetera satis nota, *ut levitatis, & ineptiarum argueretur libros apud se retinebat refertos fabulis, eosque quotiescumque ad ipsum accederent Viri nobilitate,*

prudentia, litterisque insignes, a quopiam e suis lectitari jubebat; sic interea vultu, gestuque se gerens non aliter ac si maximam ex eorum lectione perciperet voluptatem, quod cum præsertim egisset cum quibusdam Polonis Proceribus ad se a Clemente VIII. missis *nullo prorsus de rebus, quæ spiritum saperent addito verbo, viri apud eum parumper commorati sese mutuo intuentes, quod vir sanctus egerat demirati, taciti abscesserunt . . . Omitta quod suos interdum una secum ad currendum ex condicto invitabat, quandoque quis majori celeritate scalarum gradus transcenderet lacessebat: alios rubro pileatus ad colloquendum excipiebat*: verba sunt Baccii in Ejus vita *lib.2. cap:18.* Si hæc Alphonsus egisset, non modo inbecillis, sed fatuus, et amens. Hinc ad rem observat Card. Bona *de discret. spirit. Cap.7. num.5.* = *quod actiones, & verba non in se ipsis considerandu sunt &c. sed ad principium, sive motivum, propter quod sic operatur, & loquitur &c. S. FRANCISCUS STULTUM ALIQUANDO SE FINXIT.*

273 Vehemens itaque desiderium, incensumque Alphonsi studium sese imbecillem habendi spectant illa Testium verba ab Animadversione relata §.68. = *Avendo Iddio voluto secondare i suoi umili desideri con farlo riputare per infatuito*. Dixerat enim Testis (*Proc. Inform. Nuc. fol.*1803. *ter. exadv. cit.*) quod *il Servo di Dio in questi ultimi anni della sua vita PROCURO' farsi stimare quasi stonato specialmente venendo Forastieri, quantunque costa a me d' essere Egli STATO SEMPRE SANO, E RETTO DE' SENSI anche in questi ultimi suoi anni*. Hinc si *DA TALUNI era deriso, disprezzato &c.* (Animad. §. cit.) id eveniebat, non quia is revera imbecillis esset, sed quia *conoscendo che bene spesso veniva altamente stimato compensava con un' altra santa industria questa stima, cioè che dove non bisognava, nè era necessario, si MOSTRAVA semplicetto, imperito, e poco accorta* (Sum.Object. *pag.*11. *in fin.* & 12. *init.*) Hinc si non deerant qui eum existimabant *un Uomo semplice, e poco accorto, e forse anche leggiero*, id eveniebat, quia *quantunque paresse qualche volta, ch' Egli dicesse alcune cose sue, a cose fatte per cagion sua, tuttavia era questo un ATTO DI SOPRAFINA UMILTA', poichè chi bene rifletteva conosceva benissimo, che il vanto cadeva in cose frivole, e che in tal maniera Egli procurava, che non si pensasse ad indagare di vantaggio, e così restassero nascoste le cose singolari, e strèpitose, quali dopo la sua morte si sono andate poi di mano in mano sapendo &c.* (cit. Summ. Obj. pag.12. a §. 1. ad 2.) Illud ergo Testis concludere intendit, tantam fuisse humilis Dei Famuli artem simulandæ imbecillitatis, ut qui uno verborum cortice contenti rei substantiam non advertebant facile fallebantur; secus autem accidebat eis, qui sanctam illius artem apprime noverant; unde Ejus heroicæ Prudentiæ tanta erat tamque pervagata fama, ut nulla obstante simulatione, ad ipsum senem in suo cubiculo consulendum Dinastæ, Proceres, Episcopi, aliique illustres viri turmatim confluerent; in *Exposit. Virt. pag.*94. §.170.

174 Quoniam vero Testis XXVI. *Proc. Inform. S. Agathæ* postquam dixerat, quod V. Senex *si fè vedere negli ultimi anni stolido, e scemonito &c. seppe così portarsi, che anche tale si stimava da noi* (ab iis scilicet, *i quali non penetravano il fondo della sua virtù* (ut in Exposit.Virt.pag.94.§.69.) addit *ma poi non si capiva come in certe*

oc-

occasioni si vedeva retto di sensi, e dare dei sentimenti i più giusti, ed assennati, egregius Censor advertit, quod imbecillitas si non ex organorum vitio, sed a fractis viribus repetatur, *quamvis habitualis sit, tamen non ita semper lædit animæ potentias, ut hæc nequeant per intervalla, licet tarde, suas actiones exercere*: Sapienter dictum, quod ad excludendam imbecillitatem nobis maxime favet. Si enim imbecillitas ex fractis viribus orta non semper lædit animæ potentias; si sua habet intervalla, hæc certe non a voluntate pendent, ita ut tunc accidant, quando imbecilli homini percommodum occurrit, sed pendent a majore, vel minore virium languore. Atqui simulata V. Senis imbecillitas tunc apparebat cum nulla vel Proximi utilitas, vel Dei gloriæ urgebat necessitas; cessabat vero statim ac alteram ex iis causis Dei Famulus agnoscebat, uti præceteteris ipse objectus Testis deponere pergit in *cit. Summ. Object.* pag. 12. §. 3. ad 4. = *Se veniva richiesto in cose di gloria di Dio, o di bene della Congregazione rispondeva adequatamente fuóri di aspettativa, E CON GIUDIZIO TUTTO RETTO, ED ASSENNATO*; Ergo imbecillitas ab humili voluntate pendebat, proptereaque non vera, sed data opera, consulto, & ad nutum simulata.

275 Præviderat iam solertissima Animadversio alterum argumentum ab eodem Teste XXVI. *Proc. Inform. S. Agathæ* allatum ad probandam V. Senis industriam imbecillitatis simulandæ, quod scilicet idem V. Vir Canonico Genchi a se benedictionem petenti responderit: *Nò, spetta a voi di benedire a me, perchè voi siete mio Superiore*. Sum. obj. pag. 12. §. 4. præviderat, inquam, omnem excludere imbecillitatem, proptereaque, licet eventum in suo *objectionali Summario* retulerit, nulla tamen censoria nota prosequitur. Et merito quidem. Nam Canonicus ille erat *Superiore in quel tempo della Congregazione delle Apostoliche Missioni*; huic autem Congregationi V. Alphonsus adhuc Clericus Neapoli nomen dederat, ut in *Summar. Inform. pag.* 90. §. 12. *ac per tot. num.* 8. = Ergo recta mentis illatione dixit Canonicum Genchi suum esse Superiorem.

276 Tantum vero abest, ut imbecillitas ullo modo arguatur ex V. D. Famuli verbis, quod *ALCUNI miei individui mi fanno scemunito, ma però mi fanno scemunito li scrupoli = mi hanno stonato li scrupoli* = Animad. §. 68., ut potius ex iis omnis arceatur imbecillitatis suspicio. Ea quippe verba per se satis clare præseferunt, non habitualem illam, de qua loquimur, imbecillitatem, sed eam animi afflictionem, mœrorem, mentisque evagationem, quam religio scrupulorum inducit, ceu paulo inferius demonstrabimus.

277 Quo vero ex V. Senis etiam actionibus prætensam imbecillitatem arguat Animadversio §. 69. refert aliquos inutile existimasse ei narrare ipsam per epistolam consuluisse *D. Marianna Brianda Carafa Superiora di Napoli nel Monastero di S. Marcellino, che D. Teresina sua Nipote si abbreviava la vita lasciando di mangiare anche il necessario*. Quoniam vero eventus relatio eo tendit, ut Testis probet propriam opinionem fefellisse eos, qui ob simulatam a V. Dei Famulo imbecillitatem, *quasi due anni prima della sua morte* sibi falso suadebant *inutile* Monialis petitionem V. Seni exponere, quo responsum rei accomodatum reportarent; hinc argumentum ipsum, quin nostræ sententiæ obsit, mirifice prodest, & ejusdem imbecillitatis simulationem, instar geometricæ demonstrationis, ostendit. Nam

ei pandita petitione *sul principio finse di non capire*, ubi vero intellexit de spirituali Neptis necessitate agi, *postosi in causa, che la cosa interessava dimandò per prima chi fosse la Superiora; ed avendo inteso, che era D. Brianda RIFLETTE', e disse:* deve obbedire, *ma soggiungendo il P. Costanzo, che scriveva D. Teresina che non facevalo per mortificazione; ma perchè lo stomaco non lo richiedeva, il Servo di Dio RIFLETTENDO disse* = Essendo così, ci vuole un terzo, *volendo dire il Confessore, che mettesse in salvo il comando della Superiora, e l'ubbidienza della Suddita; Sum object. pag.12. in fin., & 13. init.* Quot sane mentis in uno eventu præclarissima monumenta! Ut præcipientem Præsidem audivit, a subdita, quavis mortificationis causatione rejecta, obediendum respondit. Ubi vero percepit, non mortificationis, sed valetudinis causa Neptem haud Præsidi obedire posse, non quidem sententiam ipse tulit, sed rem Confessario definiendam reliquit, qui scilicet physica impedimenta cognoscoeret, eorumque Præsidi pandendi modum eidem suæ Nepti consuleret. Quamobrem recte Testis concludit: *di questi casi ce ne furono in quantità, che chiaramente* (quin verbo sit venia *chiaramente* uti ingeniosa notat Animadversio) *facevano conoscere la sua stolidezza ESSERE AD ARTE*. Sanæ mentis Theologum provoco, qui de hac re consultus magis apposite, magisque docte respondeat.

278 Multo vero minus habitualis imbecillitatis argumentum est momentanea illa mentis evaginatio, qua quum esset in templo *forse fuori di se, chiamò il suo Confessore a voce alta per qualche suo bisogno; ma se gli accostò un Padre, e gli suggerì, che stava in Chiesa &c. ed Egli subito si compose, nè disse altro* Animad. §. 69. Satis enim per se liquet, momentaneam fuisse ina lvertentiam hominis postremis vitæ annis visu laborantis, eamque a suborto improviso scrupulo causatam, quo ipse sanctorum timore actus ne in minimis quidem dilectum offendendi, *chiamò il suo Confessore a voce alta per qualche suo bisogno*. Nisi habitualiter imbecilles appellare velimus, qui rem, non dico sanctam ut Alphonsus, sed studii, sed negocii alta mente volventes, ea meditatione abstracti minus objecta advertunt, juxta comune adagium, quod pluribus intentus minor est ad singula sensus. Intelligens vero Dei Famulus versari in templo, *subito si compose, nè disse altro*.

279 Ultro enim concedimus per postremos vitæ annos ad augenda sui Famuli merita permisisse Deum ejus animam quia sibi placitam, a Cacodœmone suggestione, ac phantasmatibus tentari, necnon molesta scrupulorum cruce tamquam aurum in fornace probari. Negamus vero hujusmodi scrupulos ab imbecillitate duxisse originem, sed natos, altosque fuisse tuemur ab ea, quæ summa erat in illo, Dei dilectione, quaque malebat *piuttosto morire brugiato vivo in una calcara, che commettere un peccato* = ut in Exposit. Virt. *pag.*45., & 46. §.68., & 69. Quamobrem a Cacodœmone tentatione, spectrisque vexatus quidquid culpæ, etiam si minimæ, speciem haberet vehementissime horrebat, & cum Iobo 9.28. *omnia opera sua verebatur*. Ob heroicam vero animi demissionem sibi diffidens, qui ceteroquin anxios, sollicitosque aliorum animos prudentissimis consiliis suis tanta tranquillitate donabat, ut omnes *se ne partivano da lui illuminati, e consolati*: in Exposit. Virt. *pag.*78. §. 141.; sæpius per diem, perquo

que ipsam intempestam noctem Moderatores accibat, a quibus lumen, & quietem assequeretur *Animad.* §.70., & in ipsa *Exp.Virt.pag.45. in fin. & seq.* §.69.

280 Mos hic fuit, & est Sanctorum hominum Sacris Litteris eruditorum Prov.28.14. = *Beatus homo qui semper est pavidus* = ad Philip.2.12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini* & bene monent S.Gregorius *Moral. lib.5.Cap.6.Sancti Viri sua etiam bene gesta &c. & quæ approbant metuunt &c. de incertitudine operum trepidi, quo gradiuntur ignorant*, & in Epist. 31. lib. 12. *Bonarum quippe mentium est etiam ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est*. Contenson. Theol. ment. *lib.6. dissert.3. cap.2. specul. 3. in fin. Sancti in hujus vitæ caligine etiam bonas actiones nonnisi trepide operantur*. Et Bened. XIV. *lib.3. cap.30. num. 20.* = *Qui habent conscientiam vere timoratam aliquando culpas agnoscunt ubi culpa non est*; *se* PERPETUO ACCUSANT.

281 Quid itaque persequi refert, quod V. Senex *sæpe sæpius in ejulatus, & lacrymas erumpebat*, quod *si era veduto in procinto di gettarsi da una fenestra* = quod *moveva a compassione*, & similia? Animad. §. 71.) Quid hæc amabo probant, nisi vehementissimos fuisse Cacodæmonis incursus, ac vehementissima resistentia ei V. Senem obstitisse? Sunt hi felices gemitus animæ inter tentationis tenebras suspirantis ad Deum; juxta illud psalm.37. *afflictus sum, & humiliatus sum nimis RUGIEBAM A GEMITU CORDIS MEI: Domine ante te omne desiderium meum, & GEMITUS MEUS a te non est absconditus; Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum* Et psalm. 68. *Salvum me fac Deus quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam; veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me: laboravi CLAMANS RAUCÆ FACTÆ SUNT FAUCES MEÆ, defecerunt oculi mei dum spero in Deum meum*. Unde S. Jo. a Cruce *in obscura noctæ animæ* lib. 2. *cap.* 7. scribit: *Maxima commiseratione prosequenda est anima, quam Deus in terribili ista, horrendaque nocte collocat, anxiatur super eam spiritus ejus, & turbatur in ea cor illius, magnaque commiseratione digna est*. ac. P. Jo. a Jesu Maria *in suo tract. de orat., & contempl. pag.* 569. *num.* 12. ibi = *Circa tentationes scrupulosas quæ Servos Dei ita quidem interdum vexant, & affligunt, ut INSANIRE DEBERE videantur, & non Novitios modo, verum etiam jam VETERANOS, quin & SUMMÆ DOCTRINÆ VIROS, notandum est &c. tentationem hanc subinde ADEO VEHEMENTEM ESSE, ut FIDEM SUPERET*; concluditque *sic Dei complacitum est Providentiæ, qui talibus hominibus ad MAJUS ipsorum MERITUM tentationis hujus exercitium, quod MARTYRII cujusdam SPECIES EST, immittit*.

282 Si ergo tentationes hujusmodi ita Dei Servos vexant, & affligunt, ut *insanire debere videantur*, nil mirum si V. Alphonsi Famulus ipsi dixerit = *Monsignore finitela, quietatevi; la dovreste finire una volta, perchè voi morirete pazzo: che si dirà nel Mondo che Monsignor Liguori è morto pazzo; va buona questa cosa* (Animad. cit. §. 71.) At Dei Famulus non de mundi judicio, sed de uno Dei placito sollicitus ad hæc heroice suæ Dei voluntati conformitatis responsum dedit = *Il Servo di Dio allora mansuetamente rispo-*

se =

se = e se Dio vuole che io muoja pazzo, tu che dici? Hanc porro heroicam uniformitatem Divino placito in relato responso probe novit Testis XXXIII. *Proc. Ap. Nuc. in Sum. Obj. pag.* 14. §. 8. ibi = *Era così viva, e totale la SOMMISSIONE del Servo di Dio ALLA VOLONTA' DI DIO, che una volta trovandomi io presente &c. Il Servo di Dio &c. rispose: Fratello e se Dio vuole che io muoja pazzo tu che ne dici?* Quemadmodum S. Senex Pachomius Dæmonum spectris vexatus Palladio retulit = *Quum suspicatus essem Deum a me recessisse, quandoquidem tanta in me Dæmon uteretur potestate, potius delegi MORI ABSQUE RATIONE, quam vitio, affectioneque corporis me turpiter gerere*; Ceu refert Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 30. *num.* 11.

283 Præterire se Animadversio fatetur §. 72. quæstiones illas, quæ de scrupulis in hocce judicio possent excitari, quarum prima foret, an scrupuli proprii sint incipientium, aut proficientium, non vero perfectorum; altera, an ii obstaculo esse possint, quominus de certa, minimeque dubia morali actionum qualitate judicari possit. In iis autem definiendis quæstionibus doctus Censor, *Fateor*, inquit, *me ancipiti animo esse*. Dubitandi rationem ex eo repetit, quod licet Card. Fridericus Borromæus scripserit fieri posse, *ut ipsi etiam perfectissimi scrupulis affecti reperiantur*, idque item confirmet S. Theresia (Animad. §. 73.) tamen in hoc judicio *æquum non est*, ut statuamus Dei Famulo accidisse, non quod *plerumque*, sed quod *aliquando* Deus permittit. Quoniam vero Deo in Servorum suorum corde non pares, similesque semper ascensiones ponere placuit, sed aliorum *sic*, aliorum vero *sic* auget merita pro voluntate, ita fallaci uteremur judicio, si generalem regulam attendentes, ejus limitationem rejiceremus; ac si quis affirmare vellet nullam habendam esse rationem de *Donis* ad arguendam Sanctitatem, contra ac docet *Bened. XIV. lib.* 3. *cap.* 47. *num.* 2. quia ipse cum Theologorum *Comuni* affirmat eadem dona, utpote gratis data, probis æque, ac improbis esse posse comunia (*Cap.* 52. *num.* 2.), vel si quis pari illatione assereret visiones, aliaque similia dona perfectorum propria non esse, quia Deus aliquando vel ipsos incipientes hujusmodi spiritualibus deliciis ad se allicere consueverit. Quamobrem sapientissime Card. Fridericus Borromæus, & S. Theresia docuere non ita certam esse regulam, quod scrupulis afficiantur uni incipientes, ut fieri non possit, quod etiam *perfectissimi*, Deo id permittente ad virtutum, ac meritorum incrementum, iisdem excrucientur. In nostra facti specie, non modo Summarium, sed *ipsa Expositio virtutum* actuum exhibet *HEROICITATEM* illius, quem Deus per scrupulos tamquam aurum in fornace probabat. Ergo affirmare non possumus quod fuerit incipiens, sed perfectissimus: ideoque, rejecta generali regula, limitationem amplecti cogimur.

284 Illud tamen me vehementer recreat, quod egregius Censor addit §. 72. *vanum esse hasce pertractare quæstiones dum loquor in cl. Theologorum conventu, qui in hujusmodi disputationum genere magistri sunt, & doctores*. Quid profecto jucundius nobis accidisse umquam poterat, quam eos appellare Judices, qui in hujusmodi disputationum genere magistri sunt, & doctores? Res enim in vado est, ac prorsus inutile Theologorum sententiis nostra jura tueri. His ergo prætermissis, una proferemus Sanctorum exem-

pla,

plà, quæ clarissimi hujus Theologorum conventus de hac re sententiam in propatulo ponunt, quosque memorat Benedictus XIV. *lib.* 3. *Cap.* 30. *num.* 20. *ad fin.* ibi = *Legimus nonnullos Sanctos scrupulorum tentatione fuisse dum viverent vexatos; inter quos præcipue recensentur SS. Dominicus, Bonaventura, Ignatius, Maria Magdalena de Pazzis, & Catharina Januensis.* Missis vero aliorum Sanctorum virorum exemplis, quo recentiora afferamus, habemus illud doctissimi *Beati* Card. Thomasii, de quo *in Sum.* illius Causæ hæc habentur = *per lo spazio di tanti ANNI, cioè di CINQUANTA più, o meno, che vestì l'abito religioso portando SEMPRE l'anima crocifissa DA SCRUPOLI* pag. 262. §. 55., & prius pag. 57. §. 115. = *Era grandemente molestato da scrupoli, e perciò si confessava spesso, ed alle volte* RITORNAVA *dal Confessore quando si riconciliava, e* POI RITORNAVA PER MOTIVO DI SCRUPOLO, *gli diceva, che andasse a celebrare, che non era niente; ed una volta vidli, che questo vecchio suo Confessore con qualche segno* D' IMPAZIENZA *gli disse: Andate, andate,* CHE SIETE UN PAZZO, *che non ci è niente.* In Summario item Ven. Francisci Olimpii, cujus virtutes heroicas declaravit sa. me. PIUS VI. die *X. Augusti an.* 1783. legitur *pag.* 71. §. 8. quod = *Non era mattina che non stesse per spazio d'un'ora quasi più, o meno col suo P. Confessore per* ACQUIETARSI DALLI SCRUPOLI, *che lo travagliavano, e perciò* GIUDICANDOSI SEMPRE COLPEVOLE, *difficilmente* POTÉA QUIETARSI, & prius pag. 69. §. 25. *Essendo travagliato da scrupoli grandemente anche di sottilissimo penziero onde* APPORTAVA GRAN MOLESTIA ALLI CONFESSORI SUOI, *ed io l' ho confessato cinque anni in circa &c.* In novissimis autem Animad. hujusce Causæ V. Olimpii animadversum legimus *pag.* 6. §. 15. quod is *erat numquam timore vacuus, numquam vanis illis conscientiæ suæ stimulis non obnoxius, idque non primis quidem Religiosæ professionis annis dumtaxat, sed ad* ULTIMAM *usque* SENECTUTEM: *obiit enim fere octogenarius,*

285 Ergo res jam judicata est, jam hujus doctissimorum Theologorum conventus sententia prodiit, non unos incipientes, & proficientes, sed *perfectissimos* quosque scrupulis, ita Deo ad eorum augenda merita permittente, esse obnoxios. Ergo lata sententia est scrupulos non impedire quominus de certa, minimeque dubia morali actionum qualitate judicari possit. Neque illud obstat, quod Animadversio veretur, *conscientiam scrupulosam componi haud posse cum Sanctitate, quæ firmitatem cordis supponit, vigilantiam, & sollicitudinem sine anxietate imperturbabiliter, & constanter incedendi &c.* Confundi enim non debet timor ille, quem conscientiam lato sensu scrupulosam assolet comitari, cum timore, qui cum sanctitate, & conscientia recte scrupulosa componitur. Hic timor *filialis* est; ille *servilis*. Tantum vero abest, ut filialis timor cum sanctitate, seu charitate componi nequeat, ut ab ea ipsa proficiscatur; ceu observat Augustinus *in* 1. *Joh.* 4. *Tract.* 9. *in psalm.* 118. *Serm.* 25. §. 7., & *in lib. ad Honoratum, seu Epist.* 140. §. 53. ibi = *Perfecta Charitas foris mittit timorem, sed illum servilem, illum quo cum se quisque ab opere malo abstinet, pœna terretur, non justitia delectatur, non illum, quo timet anima, ne amittat ipsam gratiam; quo timet ne Deus eam deserat, etiamsi nullis dolorum cruciatibus puniat. Hic*

timor

timor castus est, non eum Charitas elicit, SED ADSCISCIT; De illa quippe scriptum est: Timor Domini castus permanens in seculum seculi; Et in lib. unic. de Virgin. §.39. = ubi quod servilis timor *non est in Charitate: iste autem castus non recedit a Charitate. Illum timarem Charitas foras mittit: cum ista* INTROCURRIT.

286 Hinc una omnium Theologorum sententia, certissimus canon, tutissima norma, atque regula est, ad ferendum judicium, an scrupulosa conscientia recta ne, an secus fuerit, ut exquirantur, & considerentur effectus; juxta illud Matth.7. 20. *Ex fructibus eorum cognoscetis eas*. Inanes enim scrupulos, conscientiamque non recte scrupulosam comitantur, suaque sponte sequuntur inconstantia, mutabilitas mentis, instabilis volubilisque operatio, tepiditas, omnis boni taedium, ac diffidentia de Dei bonitate; de quibus post *Gersonium*, *Trithemium*, *Marcantium*, aliosque Bened. XIV. *cit.cap.*30. *num.* 20. ibi = *Inaniter scrupulosi comitem habent mentis incastantiam, pusillanimitatem, tepiditatem, & omnis boni taedium. Optime Frassen Philosoph. Tom. 4. &c. dixit conscientiam scrupulosam dividi in RECTAM, & PERVERSAM &c. ac conscientiæ scrupulosæ, & perversæ effectus esse inconstantiam cogitationis, instabilitatem operationis, & diffidentiam de Dei bonitate.*

287 Agnosce nunc ex fructibus qualis Alphonsus fuerit; ex operibus ejus agnosce conscientiam, an perverse, vel recte scrupulosam. Cum ejus timore confer heroicos Virtutum actus in ultimo senio ad obitum usque exercitos, quos exhibet *Expositio Virtutum*. Confer, an diffidentiam de Dei bonitate exhibeat, an potius inter ipsos tentationum, & scrupulorum incursus proposita sibi Christi merita, firmamque in iis repositam spem, quam hosti vigil opposuit, qua vigil vicit, vigil ipsum fugavit; in cit. *Expos. pag.* 37. §. 55., *& tit. de spe.* Confer an ipse Elenchus boni tædium, & operis instabilitatem exhibeat, vel heroicam perseverantiam cum delectatione conjunctam; *Summ. pag.* 602., *& seqq. num.* 27. *de perseverantia per tot.*

288 Audio tamen ab Animadversione §. 73. huic quæstioni *non esse locum in Causa, quam agimus, quia scrupulos in Famula Dei praecessisse puto a quadam Corporis habitudine, animi, mentisque imbecillitate &c.* Finge ita accidisse; Sciscitor tamen quonam modo Alphonsus tentanti Diabolo restitisset? Restitit tamen semper; quemadmodum uno ore, tum Confessarii, tum domestici omnes fervidas suas protestationes inter Sathanæ incursus auditum admissi testantur in ipso *Sum. Obj. pag.* 14. *init.* §. 7. *in fin.* & 8., *pag.* 16. §. 14. *ad* 15. *pag.* 17. *per tot.*, ac fuse *in Expos. Virt. pag.* 30. §. 44. *pag.* 37. §. 55., *pag.* 120. §. 236. Quomodo, inquam, restitit, si imbecillis? Nonne ad resistendum Diabolo exquisita vigilantia, solertia, mentis promptitudine, ac fortitudine opus est? juxta Petri monitum 1. 5. = *vigilate, quia adversarius vester Diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide*, Et Matth. 26. *vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.*

289 Sciscitor iterum, si scrupuli a mentis imbecillitate prodiissent, fuissetne in potestate V. Servis, eos ad voluntatis nutum deponere, & abinducta anxietate cessare? Cessabat tamen statim ac Confessarii vel voce, vel scripto a scrupulis, ab anxietate cessare jubebant; ceu

ipsi

ipsi de facto proprio deponunt *in cit. Exposit. Virt. pag.* 107. §. 205., *& pag.* 108. §. 226., *& seq.* = Ergo scrupulorum causa ab imbecillitate repeti nequit, sed ab uno, ut diximus, filiali Dei timore, heroicaque in Eum dilectione.

290 Sciscitor tandem, earnam hujusmodi scrupuli, atque phantasmata utpote a corporis habitudine, mentisque imbecillitate genita, non eo vehementius Seni obversata fuere, cum corpus, destitutis jam viribus, animæque potentiis morbi violentia præpeditis, dissolutioni proximum erat? Non ita tamen. Imo *dove prima veniva agitato da scrupoli &c. appena fu sorpreso dalla sua ultima infermità questi CESSARONO, e si vide il Servo di Dio* IN UNA TRANQUILLISSIMA PACE *sino alla morte; onde domandato da me nella sua ultima infermità* SE AVEVA SCRUPOLI, RISPOSE DI NO; inquit postremus Ejus Confessarius in *Exposit. Virt. pag.* 143. §. 325. *tit. de Obitu*, ubi omnes Testes sancte deponunt, Eum per postremos dies sensibus perfectissime pollentem omnes virtutum actus exercuisse, ad B. Virginis intuitum, speique actus sibi jam elingui suggestos cælesti dulcique subrisu affici, totaque facie splendoribus coruscare vidisse.

291 Hæc certe conscientiæ tranquillitas, animi pax, ac heroica spes, qua lætus decessit Alphonsus, certissima testimonia sunt, non a mentis imbecillitate, sed ex divina permissione prægressa fuisse Dæmonum phantasmata; scrupulos vero ex filiali timore inter horribiles illas tentationes, ne in minimo quidem Deum offendendi; ex delicatiore scilicet conscientia, heroicaque Dei dilectione: Quum vero iis viriliter restitisset promissum tranquillitatis præmium obtinuit; juxta illud Proverb. 23. 18. *In timore Domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo, & præstolatio tua non auferetur*; ubi Cornelius a Lapide scribit = *Revera tibi persistenti in timore Domini est novissimum quoddam, hoc est spes quædam certa mercedis tibi in futurum repositæ. Cum* JAM TIBI ERIT DECEDENDUM HABEBIS BONAM SPEM, *decedes cum bona spe, & id quod es præstolatus, non auferetur a Te, non frustraberis tua expectatione.*

292 Nemini vero dubium, quod *tentationibus carnis Dei Servi urgentur, & quidem sive sint incipientes, sive proficientes, sive* PERFECTI, verba sunt Bened. XIV. *cit. cap.* 30. *num.* 10. Temere ergo suspicari fas est ad mentis potius imbecillitatem, infirmamque imaginationem, quam ad Dæmoniacam illusionem referenda esse spectra illa, atque phantasmata, quibus V. Senex fere *nonagenarius*, qui *in audiendis confessionibus semper occupatus fuerat, ac minutatim scripserat de vitiis Castitati oppositis putavit reflorescere earnem, concupiscentiæ stimulis vehementer vexari, suamque manum invisibili vi ad inhonesta trahi*, fœminas per cubiculum intueri, vel homines, qui ad desperandam a Deo salutem incitabant (*Animad. pag.* 38. *& seq.* §. 74. *& 75.*

293 Quid vero si ex hoc ipso senectutis corporisque languore, ex quo phantasmata, carnisque stimulos a mentis imbecillitate repetendos suspicaris, veram ego Dæmonicam illusionem probem? Atque iisdem Testibus probem ad objiciendum arreptis? Præ ceteris ipse Ven. Dei Famuli *Director*, *& Confessarius*, a quo Animadversio phantasmata, & spectra rescivit, *Sum. Object. pag.* 17. §. 18. fatetur, quod fomex: *gli cagionava le alterazioni le più violenti, che mai*

potesse avere di senso un Uomo GIOVANE ASSAI DI ETA', FORTE, VALIDO, E ROBUSTO, cosa al certo di GRANDISSIMO STUPORE in un VECCHIO *di quasi NOVANT' ANNI, debole, esinanito, infermo, che non più reggevasi in piedi, e poteva dirsi senza esaggerazione un CADAVERE PARLANTE*, & pag. 19. §. 25. *Intesi con mia somma meraviglia,* COME MAL IN TALE ETA' *trovavasi assalito da simili tentazioni.* Si ergo in corpore laboribus, maceratione, senio, morbisque attrito, sic in cadavere caro naturaliter tanta vehementia luxuriare non poterat, itaut admirationem induceret, ac fidem excederet; consequens est permisisse Deum Dæmonem illam in eo potestatem exercere; quemadmodum ipsi Confessarii agnovere, quod *lo tormentò il Demonio con simili apparizioni e gagliardissime tentazioni; diaboliche soggestioni; visibili comparse del Demonio,* qui etiam *nel colmo della tentazione gli abbagliava la vista, nascondendo il Crocifisso in guisa, che non più lo vedeva.* Sum. Object. pag. 16. §. 14. in fin. §. 15. pag. 17. §. 16 & 18. pag. 18. §. 20. pag. 19. §. 27.

294 Et re sane vera Dæmon vehementius tentationibus urget Sanctos *senes*, qui jam sunt in portu, quam qui adhuc navigant; juxta Chrisost. Hom. 3. in illud *vidi Dominum Tom. 6. oper. pag. 114.* ibi: *Sceleratus ille Dæmon simul atque vidit aliquos multa collegisse, videlicet jejunia, preces, eleemosynas, castitatem, reliquasque virtutes omnes, ubi videt navigium nostrum plenum pretiosis pietatis lapidibus, tunc irrumpit undique thesaurum perfodiens, ut in ipsis* PORTUS OSTIIS SCAPHAM DEMERGAT, *jamque nudos nos ad eum portum eiiciat.* Hinc plurimi sancti, doctique viri in ipsa senectute, quemadmodum Ligorius, carnis incentiva Dæmonis arte passi sunt, ceu de Apostolo Paulo scribit Estius *in Comment. ad cap. 12. Epist. 2. 7. ad Corint.* ibi: *Qui miratur in PAULO SENE carnis incentivum, miratur & in Gregorio Nazianzeno, qui JAM SENE de eo carnis suæ malo sæpe in scriptis suis conqueritur.* Sic Venerabilis Senex Pachomius Palladio sibi exponenti *se fuisse vexatum ab affectione cupiditatis erga fœminas, & cogitationibus, & visis nocturnis, paruuque abfuisse quin propter tentationem e solitudine denigraret,* respondit: *Ne tibi videatur res aliena. Hoc enim non tibi accidit ob delicias, otiumque &c. sed potius* HOC TIBI ACCIDIT AB ADVERSARIO *ob studium virtutis. Ecce me ut vides Hominem SENEM, cum jam quadragesimum annum degam in hac cella curam gerens meæ salutis & ad* HANC ÆTATEM *pervenerim,* TENTOR USQUE AD HODIERNUM DIEM &c. *Cum autem se paucis diebus continuisset* DÆMON ME EST ADORSUS VEHEMENTIUS *quam antea, ut* PARUM ABFUERIT QUIN BLASPHEMAREM. *Transformatus enim cum esset in PUELLAM ÆTHIOPISSAM, quam in mea juventute videram æstate spigas legentem ea mihi visa est meis insidere genibus,* MEQUE USQUE ADEO COMMOVIT, UT PUTAREM ME CUM EA COEVISSE &c. *hoc autem mihi crede dicenti . . . Audivi vocem dicentem mihi in mea cogitatione. Abi Pachon decerta. Ideo enim PERMISI IN TE TANTAM EXERCERI POTESTATEM, ne sibi esset elatior & arrogantior spiritus, perinde ac ipse posses hanc superare affectionem &c. sed recurreres ad Dei auxilium,* quemadmodum fusius legitur apud Benedictum XIV. *lib. 3. cap. 30. num 11.*

per

per tot.; & 13. qui hujusmodi spectra a Dæmone Sanctis objecta refert.

295 Concludam ergo optime V. Ligorio, qui fortiter, ac viriliter Diabolo restitit, quique vix postremo morbo correptus, sedatis illico scrupulorum, & phantasmatum fluctibus, miram animi pacem, & tranquillitatem obtinuit, aptari elogium, quo S. Jobum prosequitur S. Laurentius Justinianus *Lib. de Obed. cap.* 6. *pag.* 950. hisce verbis = *Fefellit plane Diabolum ipsius dolosa temeritos. Dum enim, patientissimum Virum impetendo curavit evertere, eumdem justo Dei judicio* GLORIOSISSIME CORONAVIT.

296 Quum vero religiosus Censor, linceis licet oculis rimatis actorum tabulis, nihil contra heroicas V. Senis virtutes objiciendum repererit, inanes quasdam exceptiones profert §. 76. quemadmodum illa est quod *cum humilitate FORTE non cohæret, quod dixerit Testi XI. Proc. Apost. Nuc.*: *Quondo io ero Giovane ci parlovo spesso colla Madonna, mi ci consigliava in tutte le cose della Congregazione: Ma replicondo io, che ti diceva: mi soggiunse*; tante belle cose; *ma ripetendo cosa ti dicevo*, mi diceva tante belle cose: *ma non volle dirmi altro*. At id cum humilitate cohærere facile intelligit qui personam, cui hæc Dei Famulus dixit, tantisper attendat. Objectus enim Testis erat V. Senis CONFESSARIUS, ceu videre est in *Sum. pag.* 287. §. 27. *exadv. cit.* Fuisse autem sæpius sibi a Christo indictum S. Theresia testatur in sua *Vita cap.*26. quod: *Il più sicuro è, come molte volte mi ha detto il Signore, che non lasci di communicare tutto l'anima mia, e le GRAZIE, che Egli mi fa, con il Confessore*. Et re sane vera ipse Testis (loco cit.) hæc sibi narrasse Alphonsum deposuit, dum ipsi in Pœnitentiæ Tribunali aurem præbebat. *Sò dalla confessione fattami dal medesimo Servo di Dio un' anno quasi avanti la sua morte, dopo aver terminato la confessione con me, DOMANDATOLO IO se avesse desiderio in morte di vedere Maria SSma, e da essa essere assistito, mi rispose*: Come vuol venire a me Maria Santissima, che sono GRAN PECCATORE? Huic primæ interrogationi humilis tacet; sed solers urget Confessarius: *Ma replicandogli io, che la Madonna ero calata a visitare molti suoi devoti &c. Spero che verrà a visitar voi, che avete tanto detto, tanto fotigato per le sue Glorie, tanto l'avete amata, e tonto le volete bene. Maria SSma è tutta amore con i Servi suoi*. Ad hæc tenerrimus Deiparæ amans in dulcem Matrem suam amore liquescens ex dilatati cordis abundantia tacere nequivit. *Allora il Servo di Dio tutto acceso in volto* (interni divini impulsus argumentum) *mi disse &c.* Tum Confessarius: *Ma replicando io, che ti diceva*, is Reginæ suæ secretum abscondens humilis repetit: *Mi diceva tante belle cose*: Urget iterum ille, *che cosa ti diceva*? Tenax iterum repetit: *mi diceva tante belle cose*: *ma non volle dirmi altro*.

297 Quoniam vero occulta Dei charismata, ac præsertim visiones, probari per alios nequeant, nisi per eos, quibus collatæ fuere, hinc Deus ipse peculiari instinctu eosdem movet, ut nil tale cogitantes illas aperiant; ut bene notat Nicolaus Lancisius penes Bened. XIV. lib.3. cap.40. num.8. ibi: *Ego sane existimo Dei peculiari consilio, & instinctu in humilitate, & contemptus sui amore fundatos, ac proinde a vanæ gloriæ, & jactantiæ spiritu alienissimos INTERNO DIVINO IMPULSU excitari ad manifestanda arcana; & sin-*

gularia Dei dona sibi concessa &c. Ideo facit, ut sæpe nil MINUS QUAM TALIA COGITANTIBUS Dei Servis, dicantur ab eis ea quæ ipsi studio deprimendi se occultabant, & nulli nota esse cupiebant &c, quæ propalata esse ab omnibus fere eximiis Sanctis legimus in eorum gestis in beneficium Ecclesiæ annotatis. Hocce motus impulsu S. Dominicus, non uni dumtaxat Confessario, neque secreto, simile Charisma patefecit, sed *ad domum capitulariter Vir Dei* FRATRES CONVOCAT *prolixe ad eos concionatur, admonet ut ament Matrem Dei, CUJUS ERAT MIRIFICIS CONSOLATIONIBUS EGREGIE RECREATUS*, scribit Surius in Ejus Vit. *lib. 2. cap. 13.*

298 Alphonsum vero, non modo internus Dei impulsus, quo devenit *tutto acceso nel volto*; sed repetita Confessarii interrogatio impulit, ut nonagenarius, scilicet *un' anno quasi avanti la sua morte*, donum a Deipara acceptum *quando era Giovane* eidem Confessario, Sacramentalis instar arcani, panderet. Hinc qui per tot annos id tacitum tenuerat, nisi necessitas eum impulsisset, tunc etiam æque tacuisset; quod profecto eximiæ humilitatis certissimum argumentum est; ut bene observat Chrisost. *Hom. 26. in Ep. 2. ad Cor. super illud: Scio hominem ante annos quatuordecim &c.* ibi: *Ideo quatuordecim annorum tempus posuit, Neque enim frustra hujus temporis mentionem fecit, sed ut demonstret, quod qui TOT ANNOS TACITUM ID TENUERAT, non id tunc enunciasset nisi summa eum necessitas impulisset, verum æque tacuisset.* Alphonsus quidem donum illud sibi a Deipara impertitum *quando era Giovane* tacuerat non modo per quatuordecim annos, sed *ter quaterque quatuordecim*. Ei vero morienti reapse sese intuendam dedisse Deiparam mirus splendor, dulcisque subrisus ad illius imaginis aspectum aperte circumstantibus significavit *in Exposit. Virt. pag. 157. §. 347.*

299 *Charitati, & Justitiæ adversatur*, Animadversio subdit. cit. §. 76. *quod coram aliis cuidam, qui eum visitatum venerat exprobraverit, Ch' Egli non frequentava i Sagramenti, e perciò l'incaricò a confessarsi* - Quidnam quæso comune cum ordinariis legibus in coelesti Charismate, & in occulta cordis scrutatione? Hominem illum ne facie quidem Dei Famulus noverat; advenerat quippe forte Neapoli; *Essendo venuta una Musica da Napoli in questa Città &c. vollero due Professori portarsi in questa Casa a veder di persona il Servo di Dio, il quale SENZA NULLA SAPERE DELLA VITA di uno di questi, gli disse chiaramente ch' Egli non frequentava i Sagramenti, e perciò l' incaricò a confessarsi. A tal sentire RESTO' quello SORPRESO non potendo capire come mai il Servo di Dio avesse potuto SAPERE L' INTERNO DEL SUO CUORE (Proc. Apost. Nuc. fol. 2749. exadv. cit.)* Non ergo crimen aliquod exprobravit, sed Sacramentorum neglectam frequentiam; Etiamsi vero occultum ei crimen exprobravisset, novum non est, neque ante hunc diem inauditum Sanctos Viros occulta hominum peccata prophetico lumine agnoscentes ea tanquam Dei executores patefacere; ut recte tradit S. Thomas 2. 2. *quæst. 33. art. 7. ad 2.* ibi: *Petrus PUBLICAVIT PECCATUM OCCULTUM Ananiæ, & Saphiræ tanquam executor Dei, cujus REVELATIONE cognovit peccatum.* Et sane in Prophetis suis Deus ipse loquitur, qui nullis ordinariis legibus subjacet, juxta illud Num. 24. 13. *Si dederit mihi Balac plenam*

nam domum suam Argenti, & Auri, non potero præterire sermonem Domini mei, UT VEL BONI quid, VEL MALI PROFERAM EX CORDE MEO, sed quidquid Dominus dixerit hoc loquar.

300 Cum *rigidis* Castitatis, & modestiæ legibus *componi posse FORTE non videtur* ipsa authumat Animadversio cit. §. 76., quod Consodalis de se a V. Parente suo jam jam morituro benedictionem expetente narrat, quod *Esso alzò la mano non solamente mi benedisse, ma mi fece un carezzo nella faccia*. Proh facinus! Quomodo huc spectent, non dicam rigidæ, sed rigidiores ipsæ Castitatis, & modestiæ leges profecto non video. Nulla enim mentio in objectis verbis de delectatione Castitati opposita, sed *un carezzo*, quod suapte significatione cordialis benevolentiæ argumentum importat, ut in *Vocab. della Crusca: Carezza, cordiale amorevolezza*. Nulla vero lex morienti Dei Famulo vetabat ut Missionario Sodali suo extremam benevolentiæ significationem exhiberet; juxta illud Tullii pro Sestio 4. *Non adimit mors benevolentiam*. Benevolentia enim, ut inquit Angelicus 2. 2. quæst. 27. art. 2. in c. *Non habet distentionem, & appetitum, idest aliquem impetum inclinationis, sed ex solo judicio rationis homo vult bonum alicui*. Fuit ergo tactus ille pacis, & amoris signum, quo cum discipulum suum vivens dilexisset, in finem quoque dilexit eum, quemadmodum per amplexus pacem Ecclesia significat. Vererer autem, ne Sapientissimi hujusce Theologorum consessus patientia abuterer, si ostendere vellem morales leges nunquam ab hominibus urbanitatem, & benevolentiam exulasse, propterea-que tactus benevolentiæ honestæ causa nunquam Castitati, vel modestiæ adversari; imo hocce nomine licitos etiam esse tactus inter ipsas quoque personas *diversi sexus*; uti cum Comuni docent Antoine *Moral. Tract. de pecc. q. 10. resp. 5.*, & Concina *in Epit. Th. Christ. lib. 5. diss. 2. de Luxuria* ibi: *Tactus, oscula, & amplexus mutui, etiam inter personas diversi sexus juxta morem Patriæ absolute peccata non sunt, cum fiant in signum benevolentiæ, vel mutuæ charitatis*.

301 Sciscitanti denique Animadversioni *cit.* §. 76. quid V. Vir significare voluerit verbis illis *tutto è perduto*, dum vitæ exitus instabat? Respondeo significare voluisse omne levamen a Sodalibus sibi præstitum esse prorsus inutile ad valetudinem recuperandam; *Perchè noi procuravamo di dargli de sollievi, Egli non voleva prenderli affatto, e rispondeva: tutto è perduto: e venendo insistito altre fiate a prendersi ristoro, rispondeva è fiuito*. Ita Sodales testantur in *Expos. Virt. pag. 144. init.* §. 326. Significare ergo voluit sui interitus certitudinem.

302 Sed jam me adductum esse sentio, quo vehementer optabam, ut dissipatis nubeculis, V. Alphonsi Virtutum fulgor pulcherrime micet; ac juxta doctissimi Censoris vota (*Animad.* §. 79.) in tuto posita sit *Causa illius Servi Dei, qui pro animarum salute scripto, verbo, & exemplo immensos exantlavit labores*.

Quare &c.

Hyacinthus Amicius

REVISA

A. Gardellini Sub-Promotor Fidei

NUCERINA PAGANORUM

Beatificationis, et Canonizationis

VEN. SERVI DEI

ALPHONSI MARIÆ

DE LIGORIO

Fundatoris Congregationis SSmi Redemptoris, ac olim Episcopi S. Agathæ Gothorum.

EXPOSITIO VIRTUTUM

Quibus Vener. Dei Famulus fulsit per postremos vitæ annos duodecim usque ad obitum scilicet ab anno 1775. ad annum 1787.

1 Tanta est probationum ubertas, qua VEN. ALPHONSUM MARIAM DE LIGORIO *Congregationis SSmi Redemptoris Institutorem, Missionarium, & Episcopum* in omni vitæ genere *tamquam lucernam ardentem lucis suæ radios ubique diffudisse* constat; quemadmodum S.Fidei Promotor exoptat (*a*) ut ad illius Virtutum heroicitatem assequendam, nulla sit opus peculiari, & iterata earumdem *expositione*. Ipse enim egregius Animadversor ingenue candideque fatetur ea nos, quæ NECESSARIA AD JUDICANDUM erant in Summario congessisse (*b*): Multiplices vero actus, quibus heroicus cujuscumque virtutis habitus constituitur, per epochas distinctos, ocularisque Testibus, & Contestibus apprime probatos sapientissimis AA. Judicum oculis maxima, qua decebat, diligentia in *prævia Informatione* subjecimus.

2 Eo itaque hæc spectat oratio quo nos religiosissimus Animadversor vocat (*c*): Ad probandum scilicet *ita Dei Famulum in postrema duodecim annorum Epocha studuisse virtutibus*, ut plane constet prætensam, ac objectam imbecillitatem, quam Christianus Heros ad vaniloqui mundi auram, ac Sanctitatis laudem declinandam, *S.Philippi Nerii* vestigia sectatus aliquando simulabat, non a natura, sed a virtute, & ab exquisita Sanctorum prudentia processisse. Si vero *adlaborandum* nobis *fuit*, *ut in adornando Summario compendio uteremur* (*d*) pari quoque labore opus fuit in secernendis ex Actis quæ ad postremam hanc Epocham pertinent, ut in adornando virtutum actuum *Elenco* compendio, & brevitati consuleremus. Tanta est quoad omnes Epochas Testium copia, tanta probationum ubertas!

(*a*) *Animad.* §.1.
(*b*) *Animad.* §.3. *circ. fin.*
(*c*) *Animad.* §. *ultimo*.
(*d*) *Animad.* §.3. *in fin.*

3 Fidenter ergo sistimus coram amplissimo Senatu Vestro Venerabilem *Senem*, seu verius *charitatis victimam*, ex acerbissima Arthritide jampridem inter Missiones contracta, quas Episcopus, sciatica licet affectus, ad suum Gregem habuerat, collo supra pectus contorto, attractisque membris ad gressum impares: *Senem* eodem obstipo collo habitualiter impeditum in sumendo cibo tormenta patientem, in deglutiendo potu ad fistulæ usum redactum: *Senem* lectulo se vix sternere valentem ad pulvinar ipsam necessariam quietem admodum moleste carpentem: *Senem* visu audituque laborantem: *Senem* in postremo quinquennio spasmodicis enormis herniæ cruciatibus afflictatum: *Senem* jam fere nonagenarium ac viribus motuque membrorum destitutum Medicorum jussu per Collegii mesaulam carruga vectum: *Senem* denique velut alterum JOBUM a planta pedis usque ad verticem capitis sanitatem non habentem.

4 Senem tamen sistimus, *qui* inter tantas corporis ægritudines *firma* non modo *mente*, sed mira *sopientia* usus, morbosa ac debili natura heroico conatu victa, *ab ipso virium languore fervoris robur* quotidie sumpsit; *qui* Episcopatu abdicato ad ultimum usque senium a concionandi munere, a novis ascetis Libris edendis, &a macerando jejuniis flagrisque corpore non cessavit; *qui* a zelanda Proximorum salute, a diuturnis fundendis precibus, a cruciatibus usque ad obitum cum Christo patientissime tollerandis, ab omnibus denique Virtutibus heroice exercendis nullo umquam tempore destitit. Tam mira enim, tamque præclara sunt præstantioris Virtutis monumenta, quæ Ven. Alphonsus in postrema suæ vitæ epocha edidit, ut hæc una, etiamsi cætera deessent, non modo ad inductam imbecillitatis larvam fugandam, sed ad ipsum ferendum *heroicitatis Judicium* satis superque sint; juxta illud Jacobi 5. *Ecce Beatificamus eos qui substinuerunt*.

5 Virtutum itaque Elenchum aggredimur, in quo Amplissimi Suffragatores veluti in speculo Venerabilis Senis Ligorii imaginem intueri facile poterunt.

DE FIDE

6 Illud notum omnibus compertumque est duplicem hujusce virtutis actum esse, alterum *interiorem*, quo uni obscure revelantis Dei auctoritati firmiter assentimur; *exteriorem* alterum, quo insidentem animo fidem hujus confessione aliisque recte factis manifestamus. Quoniam vero interioris hominis unus scrutator est Deus, hinc ab exteriore, seu ab ejus operibus quanta ipsius fuerit Fides intelligitur; juxta illud Iacobi *Epist.* 2, 18. = *Ostendam tibi ex operibus fidem meam* =.

7 Vehementer gaudebat se in Sanctæ Matris Ecclesiæ gremio fuisse natum, maximasque identidem de hocce præclaro munere Deo gratias agebat, sodalesque suos fervidis ad id verbis incitabat. Tanto vero fervoris æstu de Fide loquebatur, ut Martyrii desiderio pasci, ac delectari videretur.

Ex Proc. Apost. Nuc, V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. FAMULUS *per postremos Annos* 25.) *Sum. pag.* 171, §. 1. & 2. = *Comminciando dalla Fede, questa fu si viva nel Servo di Dio, che era pronto* =

to a dare per questa tutto il suo sangue con ringraziarne sempre Dio, d'averli dato questo gran dono, ed averlo fatto nascere nel grembo Cattolico, facendo questa insinuazione di ringraziare Dio, si a Noi, che agl'altri, e con prediche, e con discorsi familiari dicendo sempre: la nostra Santa Fede è la vera, per questa vi darei mille volte il sangue; ringraziamo sempre Dio, che ci ha fatto nascere Cristiani.

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* (V. S. D. CONFESSARIUS *per postremos annos* 12.) *Sum. pag.*177. §.50. = *La Fede in lui fu si luminosa in grado eroico in tutto il corso di sua vita, che costantemente, ed inabitatamente credè col maggior rispetto, ed adesione di cuore a tutti i Misteri della nostra Augusta Cattolica Religione, protestandosi per essa pronto a dare infinite volte, se fosse stato necessario, tutto il suo sangue, e ringraziandone sempre Iddio per questo gran dono.*

XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cafone* (*OCULATUS per postremos annos* 12 *pag.*9.) *S. p.* 182. §.87. = *Il V. S. di Dio soleva spesso replicare in estasi fervorosa a noi suoi Individui queste, ed altre simili espressioni* =, La nostra Santa Fede è l'unica, e vera. Per questa darei mille volte il sangue, e la vita. Ringraziamo spesso il Signore, che si è degnato di farci nascere nel grembo di Santa Cattolica Chiesa =.

XXV. Testis R.P.D. *Jos Baptista Ansalone* (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.*10.) *Sum. pag.*184. §.104. = *Ringraziando Dio, che gli aveva dato questo gran dono,* (Fidei) *ed esortando noi suoi Congregati, non che gli altri a ringraziarlo di continuo con ripeterci più volte, che la nostra Religione era la sola vera, e per questa averebbe dato nelle circostanze più volte il sangue dicendoci:* la nostra Fede è la vera; per questa darei più volte il sangue, e la vita, ringraziamo sempre Dio, che ci ha fatto nascere in grembo della Cattolica Romana Chiesa.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. Antonius Maria Tannoja (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.* 34.) *Summ. pag.*205. §.267. = *Non finiva di consolarsi vedendosi nato figlio della S. Chiesa: spesso spesso nelle occasioni ripeteva a nostri; Ringraziamo Iddio di non averci fatto nascere trà Paesi Eretici, e Infedeli. Che ci abbiamo fatto Noi più di quelli, che non ci vediamo Turchi col ciuffo in testa, o miscredenti, e fuori della Chiesa. Tante, e tante volte l'ho inteso protestare di voler dare la vita per questa Fede di Gesù Cristo; & pag.*206. *Init.* = *Encomiava la pietà di S. Ludovico Re di Francia, che entrando in Chiesa andava a portarsi avanti al Battisterio, ringraziando Iddio per il beneficio della Fede.*

8 Constantem morem recitandi Fidei Christianæ actus ab infantia susceptum, & per omnes vitæ semitas quotidie exercitum, in ultima item ætate, quam unice nostra spectat oratio, obfirmato retinuit animo. Imo in eorumdem Actuum, & *Apostolici Symboli* recitatione heroicæ illius Fidei fervor emitebat. Quoniam vero suæ Congregationis Alumnis hanc externam Fidei professionem in communi quotidiano conventu emittendam pro lege indixerat, præpeditus ipse a Moderatore post Episcopatus abdicationem chorum cum cæteris petere, in suo cubiculo cum Socio hujusmodi suæ legi satisfaciebat.

Ex Proc. Ap. Nue. VI. Testis Rmus D. Cajetanus Fusco (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.*4.) *Sum. pag.*175. §.34. *Per quanto a me*

costa per quei dodici anni ultimi della sua Vita ne' quali io continuamente ebbi la sorte di vedere, e conversare col V. S. di Dio sino alla morte &c. Costa a me come Testimonio di veduta per cominciare dalla Fede, qualora lo vedevo recitare il santo Simbolo Apostolico, lo faceva con ogni attenzione, e divozione.

XXXIV. Testis *Fr. Teodosius Flumeri* (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos* 12.) *Summ. pag.* 192. §. 168. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio fu adorno di tutte le Virtù così Teologali, che Cardinali, e che in modo particolare si esercitò negl' atti di ciascuna di esse sì nel tempo della Residenza nella sua Congregazione &c. sì dopo rinunciato il Vescovato in questa Casa di S. Michele sino all' ultimo di sua vita. Fù viva nel Servo di Dio la prima virtù, ed ero co l'esercizio degl' atti di questa, facendosi fervorosamente, e con elevazione di Spirito gli Atti di Fede, si nell' alzarsi la mattina dal letto, che nella sera nel farsi l'esame, oltre la recita dell'intiero formolario di Fede, secondo prescrive la nostra Regola.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. Antonius Maria Tannoja (OCULATUS *per postremos annos* 12. *pag.* 24.) *Summ. pag.* 205. §. 264. = *Orando rilevavasi dalla positura del Corpo con qual fede se ne stava innanzi a Dio; lo stesso recitando le sue preci, e specialmente il Credo, ed il Simbolo Quicumque di S. Atanasio &c. &* pag. 206. §. 271. *Volle che i nostri ogni sera, oltre delle altre preci, recitati avessero gli Atti della propria credenza formati da lui &c.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis Fr. Alexius Pollio (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25. *de visu fol.* 1118. &c. = *Anche esteriormente professava il Servo di Dio i Misterj della nostra S. Fede; onde di certa scienza mi costa, che il medesimo a caratteri chiari, e grandi si fece scrivere in un Librettino, che ora presso di me si conserva, il Simbolo degli Apostoli, e gli atti delle virtù Teologali; quale librettino, finchè potè cogl'occhi lo leggeva in ogni giorno con tutta prontezza, divozione, e veneruzione, DANDO anche alle volte FORTI SOSPIRI. Debilitato poi nella vista lo faceva leggere parimente ogni giorno da Fratello Francesco Antonio Romito suo Compagno, siccome ho veduto in tutto il tempo, che l' hò servito. Nella quale sua eroica Fede perseverò Egli sino alla beata sua morte.*

XV. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos* 28.) *fol.* 1271. = *Non solo col cuore, ma colla bocca ancora professava le verità tutte da Dio rivelate a noi &c. ed oltre a ciò recitava il Credo, e nella Messa, e nella recitazione del Divino Officio, e faceva quotidianamente gli Atti Cristiani, e specialmente l'Atto di Fede CON VIVACITA', E FERVORE DI SPIRITO tale, che ne invogliava gli altri, e me a far lo stesso. Si aveva Egli inoltre fatto scrivere da me in un foglietto il Credo, e gli Atti Cristiani a lettere grandi, quali Egli si leggeva ogni mattina, ma in questi ultimi suoi anni ce li leggeva lo ogni giorno.*

9 Intimo angebatur **dolore de Infidelibus, & Acatholicis ab Ecclesia dissociatis. Eorum propterea conversionem, & Catholicæ Fidei in universum Orbem propagationem non modo exoptabat ardenter, sed assiduis a Deo precibus deprecabatur, suisque Sodalibus id maxime commendabat.**

Ex

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25.) *Summ. pag.* 173. §. 22. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio fu sempre desideroso di dilatare la S. Fede &c. non mancando mai Egli di pregare Dio per la dilatazione della Fede, continuamente esortando ancora noi a pregarlo di dar lume agli Eretici, ed agli Infedeli.*

XXXIV. Testis Fr. Teodosius Flumeri (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos* 12.) *Sum. pag.* 193. §. 175. *& seq.* = *Sò di certa scienza per esser punto di Regola, la quale fu esattamente eseguita dal Servo di Dio, che Egli pregava fervorosamente Iddio per la conversione degli Eretici, Scismatici, e mali Cattolici.* = *E regola di nostra Congregazione pratticata dal Ven. Servo di Dio fervorosamente sino alla morte, e da lui stabilita, che nel giorno si fusser offerte a Dio tutti l'Esercizj di penitenza, e le orazioni, che si fanno nelle Case di sua Congregazione, prima per l'esaltazione della Fede, per il Sommo Pontefice, e Principi Cattolici, nel Lunedì poi per la conversione degli Eretici, Infedeli, e mali Cattolici.*

10 Ex hujusmodi heroico Fidei fervore incredibilis illa manabat animi orisque jucunditas, qua perfundi videbatur cum Fidei nostræ incrementum audiret, nec non tetrus ille mœror, quem vultu illacrymans induebatur, dum ejus forte jacturam resciret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25.) *Sum. pag.* 173. §. 22. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio fu sempre desideroso di dilatare la S. Fede, provando sommo giubilo, quando li veniva detto, che la S. Fede si dilatava.*

VI. Testis *Rmus D. Cajetanus Fusco* (OCULATUS *per postremos annos* 12. *pag.* 4.) *Sum. pag.* 175. §. 35. *& seq.* = *Parto di questa sua Fede fu quel zelo ardente di propagare la S. Fede di Gesù Cristo, di vederla in tutto radicata, sicchè qualora sentiva serpeggiare qualche proposizione contro la nostra santa rivelata Religione, o uscire alla luce qualche libro velenoso, ne dimostrava sommo cordoglio, come mi trovai io una volta presente in occasione di aver inteso un simile fatto; come all'opposto dimostrava somma allegrezza, qualora sentiva convinti quelli autori, che avevano vulgati simili Libri pestilenziali, come mi occorse di trovarmi presente quì una sera, qualora si lessero davanti a lui alcune lettere, nelle quali si dava notizia al Servo di Dio, che l'Abbate Nannotte aveva impugnati tutti gli errori del Voltaire.*

XII. Testis *R. P. Joseph Imparato Sum. pag.* 179. §. 67. = *Essendo una volta venuto a visitarlo in questa Casa di S. Michele dopo la dimissione della Chiesa circa diecinove anni indietro, lo viddi tutto santamente agitato, e domandatone da me della cagione, mi rispose, che Egli aveva saputo, che in Napoli si era dato alla luce un libro infetto di varj errori eretical, e perciò Egli stava così collerico, perchè prevedeva danni alla Fede. Quindi mi esortò a ricorrere al patrocinio di Maria SSma del Carmine, e ne avessi fatto un triduo di preghiere, acciocchè la SSma Madre si fosse interposta col suo Figliuolo a non permettere questo danno alla S. Chiesa, lo che io puntualmente pratticai, e lo feci fare anche nel nostro Convento del Carmine Maggiore di Napoli, ed in quello di Salerno.*

XXII. Te-

XXII. Testis R.P.D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS per postremos annos 12.*) *Sum. pag. 181. §. 82. = Ebbe sempre poi un tale zelo, ed impegno per la dilatazione della S. Fede, di modo che sentiva somma pena, qualora intendeva da publici avvisi, che ella pativa in qualche Dominio del Mondo, come all'incontro provava un'estremo giubilo, qualora sentiva, che ella si dilatava nelle parti degli Eretici, o degl' Infedeli. Et pag. 182. ante §. 85. = E finalmente acciocchè la Romana Fede si fosse difesa da velenosi morsi inorpellati di Woltaire, che ha preparato il veleno ne'suoi scritti sotto l'allettamento, ed amenità dello scrivere, il Servo di Dio avendo saputo, che l'Abbate Nannotte scritto aveva contro le false massime del medesimo, subito lesse le opere dell'Autore predetto con molto piacere, e scrisse al medesimo confortandolo, e scongiurandolo a seguitare ad aizzare la penna contro lo scellerato, come già stava facendo il medesimo, e si doleva, che egli stava in una decrepitezza, che non poteva ribattere colle stampe le massime filosofiche di Woltaire, e scrisse al medesimo Abbate, che in quella età trovava il suo sollievo in leggere le opere sue contro il detto filosofo.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R.P.D. *Antonius Maria Tamoja* (*OCULATUS per postremos annos 12. pag. 24.*) *Summ.° pag. 205. §. 269. = Vecchio, e cadente ritirato in Nocera anche trattenevasi giornalmente, e per più ore in leggere Autori, che contestavano la nostra S. Religione, e trà gli altri l'Opera del P. Valzecchi, come trovava qualche argomento insolubile in favore della Religione esultava, e lo communicava anche a Nostri; & pag. 207. §. 280. = Gelosissimo fu il Servo di Dio, e mi costa di propria scienza, in conservare la purità della Fede così in se stesso, che negl' altri. Vedevasi detestare con sommo orrore qualunque massima, o dottrina, che anche in lontano offeso avesse qualunque Articolo di nostra Santa credenza, chiunque fusse stato, senza verun riguardo lo ammoniva, e riprendeva. Se sentiva correre talune di queste massime scandalose, in qualunque luogo, che fosse, non lasciava mezzo per rintuzzarla, e mettere l'Autore in male aspetto.*

11 Studium illud ac sollicitudo erudiendi pueros, ignarosque Fidei nostræ Misteriis, quam a primis Ecclesiasticæ vocationis annis in seculo, in Fundatione, in Missionarii munere, & in Episcopatu semper ostendit, ostendit item in postremis suæ vitæ annis.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXIX. Testis R. P. D. *Philippus Colombo* (*OCULATUS per postremos annos 12.*) *Prot. fol. 1705. ter. = Il nostro Servo di Dio dopo la dimissione del suo Vescovado voleva, che prima di farsi la Elemosina a Poverelli alla Porta Maggiore di questa Casa del danaro della sua Pensione, si fusse fatta prima la dottrina Cristiana, e che qualche volta, anche in quella età sua avanzata avesse domandato qualche cosa sulla medesima a coloro, che li chiedevano la Elemosina fermandosi apposta avanti a questa nostra Portaria, come io qualche volta l'ho veduto.*

12 Sacrosancta Individuæ Trinitatis, ac Incarnati Verbi Mysteria intimo animi sensu summoque Fidei fervore credebat, venerabatur, & recolebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rmus *D. Cajetanus Fusco*) *OCULATUS per postremos annos 12.*) Summ. pag. 262. §. 16. = *Parto ancora della sua Fede fu quella somma tenera devozione, che egli portava*

tava alli Misterj della Vita, Morte, e Passione di Gesù Cristo. Ne celebrava con fervore di spirito, e pietà i Misterj correnti nelle Feste Natalizie, essendone divotissimo della sagra infanzia di Gesù Cristo.

XXVIII. Testis Fr. Franciscus Antonius Romito (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos* 28.) *Summ. pag.* 267. §. 66. *Divotissimo ancora della S. Infanzia di Nostro Signore Gesù Cristo promovendone la divozione con figure, meditazioni, ed una bella immaginetta del Bambin Gesù nelle fasce collocato dentro una bellissima Culla, che faceva esporre nelle Feste Natalizie, e nella Chiesa, e nel Coro. Mi ricordo bene per propria scienza, che in tutto quel tempo di anni* 28., *che ho conversato col Servo di Dio, l'ho veduto sempre al sommo veneratore, e divoto verso tutti i Misterj della Nostra S. Fede; l'ho veduto sempre con giubilo celebrarne le solennità, specialmente nella Settimana Santa celebrare in quei trè ultimi giorni della morte di Gesù Cristo, così pure nella notte del S. Natale, e del SSmo Redentore.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS per postremos annos* 12.) *Summ. pag.* 205. §. 263. = *Dico in rapporto alla gran Fede, che si ebbe dal Servo di Dio per i Misterj rivelati, saperlo di propria scienza per tanti anni, che l'ho pratticato, che questa virtù fu sempre eroica, e costante. I Divini Misterj in lui erano così patenti, e svelati, che oltre il crederli coll' intelletto, sembrava vederli, ed esserci presente cogl' occhj del corpo.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* (V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *per postremos annos* 12.) *fol.* 320. *ter.* = *Se parlava de Misterj di nostra Santa Fede, o dell' adorabile Mistero della Triade Sacrosanta, o della Santissima Umanità di Gesù Cristo, della di lui Incarnazione, Nascita, Vita, Passione, Morte, Sepoltura, Resurrezione, Ascenzione, ed ogni altro appartenente a questi Misterj, le di lui parole erano così ricolme di sentimenti di viva fede, fermo speranza, ed ardente carità, che i cuori di chi l'udiva, in presenza mia, siccome il mio ancora, si liquefacevano per tenerezza, e s'infiammavano, che poi ognuno separatamente da lui scoprì a l'un coll' altro le mosse, che giudico, ed ho sempre giudicato a motivo di detta sua Santità risvegliate in esso da detti infuocati suoi discorsi procedenti senza dubbio dall' unzione dello Spirito Santo, dal quale venivano le sue sante parole mirabilmente animate, onde non un Uomo, ma un Angelo a tutti sembrava. Finalmente dopo la rinuncia di già accettata del Vescovado di Sant' Agata de' Goti, e ritiratosi come ho detto in questa Casa di S. Michele, con il medesimo bene spesso ci ho parlato delle cose già dette, e per detti anni* 12. *in circa lo viddi sempre nello stesso santo tenor di vita sino alla benedetta sua morte, e sono stato suo Direttore, & Summ. pag.* 279. §. 161. = *Allorquando correvano le Solennità di detti Sagrosanti Misterj, particolarmente dell' Incarnazione del Verbo, nelle solennità dell' Annunziazione di Maria SSma, della Natività del medemo, specialmente in quella notte di Natale, assistendo fervorosamente al Coro con tutti noi nella recita del Divino Ufficio, nel celebrare egli la Santa Messa con tale straordinario fervore, che pareva come*

usci-

uscito fuori di se cogl' occhi inumiditi di divote lagrime, col volto arrossito, che pareva un acceso carbone, luminoso, e risplendente in maniera, che ne restavo talmente intenerito, ed infiammato, che il mio cuore si liquefaceva di divozione: Io dico per la Divina gloria, e di esso Servo di Dio ancora. Lo stesso poi succedeva nella Festività di Pasqua di Resurrezione, di Pentecoste, dell' Ascenzione, e di tutte le altre.

13 In agone positus mortique proximus ad Augustissimæ Triadis nomen ab assidente Presbytero bis invocatum, bis intermortuis membris quassus est; *ut in Tit. de Obitu.*

24 Ad æris Campani signum, quo ter in die recolendi *Incarnati Verbi* Misterii causa, Fideles Virginem cum Angelo salutare monentur, confestim Angelicam salutationem devotissime recitabat. Hunc profecto morem tam heroica semper religione servavit, ut annosam, morbosamque naturam, & immobilitatem evincens de signo vix monitus inter ipsum prandium buccam jam ori admotam relinqueret, subitoque humi se, gravi instar oneris, procumberet; ac cibi inde oblitus dulci langueret estasi donec ab adstantibus excussus revocaretur ad sensus. Qua de re opus Moderatori fuit paulo ante illius obitum ejus familiaribus vetare, ne amplius illum surditate laborantem de Angelicæ salutationis signo comonefacerent.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25.) *Summ. pag.* 285. §. 4. = *So che il Ven. Servo di Dio dopo la rinuncia del Vescovado, e ritiro in questa Cosa di S. Michele di sua Congregazione, non ostante la decrepitezza, ed impotenza a muoversi, venendo da me avvisato, o da Fratello Francesco Antonio, secondo il suo ordine, che suonava* l'Angelus Domini *s'inginocchiava per recitarlo ancorchè si fusse trovato desinando, facendo scostare il picciolo tavolino, restando per quel poco di tempo così estatico, e colla forchetta in mano, che li doveva io ricordare di alzarsi, per terminare il pranzo, seguitando questa lodevol prattica sino ad anni due prima della sua morte, perchè per non potersi reggere più in piedi, e genuflettere, il P. fu D. Andrea Villani suo Direttore ci proibì di avvisare quando suonava* l'Angelus Domini.

XXV. Testis R. P. D. *Joannes Baptista Ansalone* (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.* 10.) Summ. pag. 289. §. 44. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio ritiratosi in questa Cosa di S. Michele dopo la rinuncia del Vescovado, non ostante di esser decrepito, ed impotente a muoversi, all' avviso* dell' Angelus Domini, *si buttava a terra come un pezzo di piombo per recitarlo, o si trovava desinando, o in altra occupazione, restando per quel tempo di recita, come fuori di se stesso, dovendoseli ricordare ad alzarsi, e dar termine al pranzo, volendo esser sempre avvisato da chi lo serviva del segno dell'* Angelus Domini, *continuata questa prattica, sino a tanto che li fù dalla sua mala impotenza a genuflettere permesso.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. *SOCIUS per postremos annos* 28.) *Sum.* pag. 290. §. 48. = *Mi ricordo ancora bene per propria scienza, che dopo la rinuncia del suo Vescovado in questa Cosa di S. Michele subito, che se li ricordava suonare il detto segno dell'* Angelus Domini, *Egli benchè decrepito, si buttava genu-*

flesso

flesso a terra finchè poteva recitarlo, anzi interrompeva talvolta anche il pranzo per recitarlo.

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Criscuoli* (*OCULATUS per postremos annos 12. pag.17.*) *Sum. pag.294. §.81. = Mi ricordo benissimo, come Testimonio oculare, che il nostro Servo di Dio dopo la rinuncia del suo Vescovado in questa Casa di S. Michele, abbenchè vecchio, ed impotente tostoche li era avvisato di sonare l'*Angelus Domini, *si buttava ginocchioni come un sacco di ossa per recitarlo, e trovandosi per lo più a tavola verso l'ora di mezzo giorno, lasciava di mangiare, e facendo scostare il piccolo tavolino, sù cui desinava, s'inginocchiava colla forchetta in mano, restando estatico per qualche tempo a salutare la sua adorata Signora, dimodochè si doveva avvisarlo per farlo proseguire il pranzo, in modo tale, che il suo Direttore P. Villani dovè proibire a suoi Familiari di più avvisarlo, quando sonava l'*Angelus Domini, *siccome egli voleva, per non vederlo più penare nel fare quella divozione.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R.P.D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS per postremos annos 12. pag.24.*) *Sum.pag.297.§.101. Devotissimo fù ancora perchè commemoravasi il Mistero dell' Incarnazione di recitare ginocchioni l'Angelo del Signore &c. ritrovandosi a tavola, non servivasi dell' Indulto di Benedetto XIII. in posporlo, ma lasciava di mangiare, e recitavalo ginocchione. Anche negl' ultimi Anni essendo decrepito, e stroppio, e non sentendo il segno voleva anche nell' atto, che mangiava essere avvisato dal Fratello, e servitore al primo tocco della Campana. Non si può dire, che inginocchiavasi, ma che cadeva di piombo a terra, ed estatico restava in quel sito penosissimo colla forchetta nelle manì contemplandone il Mistero. Fattosene compassione il P.Villani due anni prima della morte proibì, che più se gli fusse avvisato.*

15 Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum quanta fide, quantoque cultu veneraretur vix verbis exprimi potest. Quemadmodum enim *stella differt a stella in sua claritate*, ita Ligorius peculiari hacce prærogativa, ac sympatico, ut ita dicam, in Sacramentum amore, ejusque devotionis promulgandæ studio, inter cæteros Sanctos enituit; uti videre est *in Sum. per tot. num.12. de Fide ex Sac. devot.*

16 Gravis annis, morbisque attritus, & ad suos reversus totam fere diem ante salutarem Hostiam insumebat: Ab ea namque recessisset nunquam nisi Famuli, Sociique sui importunitas, vel ad cibum, vel ad motum retraheret. Per octo nihilominus solidas horas ante Altaris Sacramentum quotidie persistebat immobilis.

Ex Proc. Apost. Nuc. V.Testis Fr.Alexius Pollio (V.S.D. *FAMULUS per postremos annos 25.*) *Sum. pag.236. §.2. = Riguardo la visita di Gesù Sagramentato fù la somma sua divozione &c. dopo la rinuncia in questa Casa di S.Michele dove non voleva quasi mai partirsi dalla Chiesa, o dal Coro per adorare il Sommo Bene, & pag.237. §.5. & seqq. = Sò per causa di scienza che il Ven. Servo di Dio era tanto devoto del SSmo Sagramento dell' Altare, che non passava giorno senza visitarlo &c. Dà Congregato più ore in Coro, o in Chiesa dovendo lo importunarlo più volte per portarnelo nella sua stanza, e questo dopo la rinuncia del Vescovado.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. *SOCIUS per postremos annos 28.*) *Sum. pag.242. §.49. = Lo stesso sauto costume*

stume ritenne ancora dopo la rinuncia del Vescovado in questa Casa di S. Michele, visitando il suo Sagramentato Signore di mattina, e di sera per più ore, secondo li veniva permesso dalla sua età, ed acciacchi.

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro Con. SSmi Redemp.* (*DE FAMILIARITATE per postremos annos 34. pag. 14.*) *Sum. pag. 244. §. 63.* = *Dopo che ebbe rinunciato il Vescovado se ne stava in questa Casa di S. Michele trà mattina, e giorno per più ore avanti il Sagramento sino ad esser forzato ad uscire per poco tempo, e verso gli ultimi Anni di sua vita l'ho intesò io stesso domandare di voler esser portato in qualche Chiesa, dove stavano le quarantore, dicendo,* portatemi in qualche Chiesa, dove stà Gesù Sagramentato.

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* (*V.S.D. CONFESSARIUS per postremum vitæ septennium pag. 15. in fin.*) *Sum. pag. 245. §. 70.* = *Rinunciato il Vescovado, e tornato in questa Casa di S. Michele si stava o in Coro, o in Chiesa adorando Gesù Cristo alle volte sino allo spazio DI OTTO ORE CONTINUE trà mattina, e giorno.*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli Con. SSmi Redemp.* (*OCULATUS per postremos annos 12. p. 17.*) *Sum. p. 246. §. 79.* = *Nelli dodici anni ultimi della sua vita dopo la rinuncia del suo Vescovado, facendosi portare a dispetto della sua cadente età, e de suoi penosi abituali acciacchi spesse volte al giorno avanti il suo Dio Sagramentato, nel qual tempo se ne stava pieno di fede, e di amore, ed elevato fuori di se stesso in maniera, che dava tenerezza, e cagionava meraviglia a chiunque il vedeva.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS per postremos annos 12. p. 34.*) *Sum. pag. 250. §. 104.* = *Avanzato negl' anni, e ritornato in Nocera, ancorchè stroppio, facevasi calare dal Servitore, e Fratello, e trattenevasi per più ore così di mattino, che di giorno adorando, ed assistendo il suo Dio Sagramentato.*

Coerent ex Proc. Ord. Nun. I. Testis V. S. D. *DIRECTOR Sum. p. 255. §. 137.* II. Testis V. S. D. *DIRECTOR & CONFESSARIUS p. 256. §. 144.* XX. Testis *de visu pag. 257. §. 151. aliique in Sum. num. 12. de Sacram. Devot. brevitatis gratia prætermissi.*

17 Tanto vero fervore ad Altaris Sacramentum orabat, ut ejus amoris flamma, qua intus ardebat, ex ejus vultu, totoque corpore erumperet, uti *suo loco* dicemus.

18 Singulis autem diebus sacrum licet senio morbisque fractus heroica Fide imbutus totusque in illius Mysterii contemplationem absortus celebrabat, singulasque Rubricas, etsi ad motum impar, heroica religione observabat, ita ut adstantes in summam sui admirationem, ac erga ineffabile mysterium raperet, & alliceret. Ad celebrandum vero physice impeditus Sacro Angelorum pane reficiebatur; quemadmodum *in seq. tit. de Charit. in Deum* comprobabimus.

19 Fidei lumine nosces in Missa Christi Sacrificium idem offerri, quo ipse in ara Crucis æterno Patri pro hominibus obtulit, perque visibiles cæremonias, & Religionis signa ad altissimarum rerum, quæ in hoc Sacrificio latent contemplationem Fideles excitari, cum per postremos annos alterum ex junioribus Alumnis in celebrando festinantem adverteret, heroico actus zelo in chorum deferri voluit, ubi singulis Congregatis sodalibus debitæ gravitatis inter celebrandum,

& ru-

& rubricarum observantiæ necessitatem tanto fervore exposuit, ut uniuscujusque cordis intima penetraret; jussitque præterea ut per singulas hebdomadas iidem omnes coram Rectore cæremoniarum periculum facerent, cui sæpius & ipse interfuit.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. Antonius Maria Tamnoja fol. 456. ter. = *Una delle mattine, che egli NON PIU' CELEBRAVA, ma assisteva in Chiesa di fianco all' Altar Maggiore, assistendo per più ore alle quattro, e cinque Messe, avendo celebrato un nostro giovane; ma perchè angustiato da una folla di scrupoli, nol fece, che con fretta, e poca posatezza. Se ne scandalizzò il Servo di Dio, e non sapendo chi fosse, e molto più il di lui patimento, rivolto, ma tutto acceso disse al Fratello Francesco Antonio:* Ove siamo? siamo a Verticelli, o al Purgatorio? per questo andiamo indietro, e siamo perseguitati, povera Congregazione &c. *sostenuto, e portato a braccio dal Fratello Francesco Antonio, e Servitore Alessio, entrò nel Coro, e con presenza di spirito agonizzando rileva quanto sia grande indecenza mancare nelle Rubriche, e non darsi alla Messa il giusto tempo, che si richiede:* Noi ci lagniamo, *disse*, delle persecuzioni, io tremo, e sono guai, se in Congregazione s' introducono le Messe corte: A me dispiace il disprezzo, che si fa a Gesù Cristo: Povero Gesù Cristo! *così dicendo proruppe in pianto.*

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V.S.D. *FAMULUS per postremos annos 25.*) *fol. 432.* = *Mi ricordo benissimo perchè Testimonio di veduta, che il Ven. Servo di Dio accortosi, che un Padre della sua Congregazione celebrando la Messa alla di lui presenza nella Cappella dell' Addolorata di questa Casa di S. Michele, con un poco di sollecitudine, rivolto a Francesco Antonio Romito, che lo assisteva, e con me disse queste simili parole* = Dove stiamo all' Anime del Purgatorio, o a Verte Coeli = *Queste sono due Chiese di Napoli, che per la moltitudine delle Messe, sogliono dirsi con brevità: la sera nel tempo, che i Padri stavano tutti radunati nel Coro, si fece ivi portare da Noi, ed accesosi tutto nel volto fece una fervorosa insinuazione, ed esortazione a tutti riguardo alla divozione, posatezza, ed osservanza di Rubriche riguardanti l' ingruento Sagrificio, ed in essò frà le altre cose disse* = Son guai se nella Congregazione s' introducono le Messe corte. Ma non mi dispiace tanto questo, quanto per lo disprezzo, che si fa a Gesù Cristo. Povero Gesù Cristo: = *e si pose a piangere, e tutta la Comunità restò atterrita, e compunta dall' esfasi, con cui parlò sopra di questa materia, ordinando, che in un giorno di ciascun Mese, in tutte le Case di sua Congregazione si celebrasse la Messa privata, ora da un Padre, ora da un altro, per l'esatta osservanza delle Rubriche, e per correggerne le mancanze, e questo avanti a Rettori Locali collo intervento di tutti i Padri.*

Concordat Testis XXVIII. *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS fol. 1562. ter. & seq. qui addit* = *La sera dello stesso giorno calò in Coro, e dopo aver fatta una forte, e fervorosa esortazione a tutti gl' Individui, che celebrassero con divozione, e posatezza la S. Messa, ordinò, che ogni Lunedì di cadauna settimana si fosse fatto l'atto prattico della Messa &c. e mi ricordo bene, che tante volte vi assistè di persona egli medesimo.*

Erga patientis JESU mysteria heroica, teneriima, atque admirabilis Alphonsi devotio fuit, Incredibile dictu est quanta corporis defatigatione, doloreque per postremos annos afficeretur cum ad motum, impar Dominicæ Passionis Stationes, juxta morem ab ipsa adolescentia susceptum quotidie perlustraret, ita ut eo peracto itinere in agone positus videretur, ac Moderatoris præcepto opus fuerit, ut sacrum illud iter nonnisi carrucula vectus conficeret. E cubiculo tandem egredi amplius non valens ad Crucifixi simulacrum, obtento in id indulto Viæ Crucis exercitium peragens indulgentiam lucrabatur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis Fr. Alexius Pollio (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos 25.*) *Summ. pag. 260. §. 1. = Fu devotissimo della Via Crucis, esercitandosi dopo la rinuncia del Vescovado ogni giorno, da me sostenuto, nella meditazione de dolorosi Misteri, non potendo reggere da se in piedi stante la testa curvata sul petto, avendo ancora composto un libretto pratico su questo esercizio, & pag. 261. §. 13. = il Venerabile Servo di Dio dopo la rinuncia del Vescovado nel tempo della sua positiva corporale impotenza, inabilitato a farsi l'esercizio della Via Crucis in uno de Corridori di questa Casa di S. Michele, se la faceva nella propria Stanza, tenendo un Crocifisso in mano, e per lucrare le Sante Indulgenze giusta la Bolla, nella quale stà esposto, ch' gl' Infermi facendosi la Via Crucis anche nel letto col Crocifisso in mano, benedetto dal Guardiano de PP. Minori Osservanti, si lucrano le stesse Indulgenze, come si facessero colle Stazioni della Via Crucis, cui il Servo di Dio se lo fè apposta benedire dal Guardiano de Minori Osservanti del Convento sito in questa Città di Nocera.*

XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS per postremos annos 12. pag. 9.*) *Summ. pag. 266. §. 54. = fu divotissimo della santa* Via Crucis, *il di cui esercizio non lasciò mai, finchè stiede con Noi, ed anche dopo la rinuncia del suo Vescovado, facendosi anche portare sotto le braccia, atteso la sua cadente età, per seguire sino alla morte il meritevole esercizio con una bella prattica da se medesimo composta.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos 28.*) *Summ. pag. 268. §. 71. = praticò sempre costantemente l'esercizio della S. Via Crucis, che fece apposta pianare colle debite licenze in ogni Casa della sua Congregazione; ne compose anche una prattica divota, e la praticò imperterribilmente ogni sera dopo l'esame di coscienza, esercizio santo; che seguitò a praticare anche dopo la rinuncia del Vescovado, ritornato in questa Casa di S. Michele, finchè potè, anche col farsi portare sopra di una Sedia portatile di cuojo, col farsi fermare dal Servitore ad ogni Stazione, e nell' impotenza reale, ei si faceva la Via Crucis nella propria Stanza con il Crocifisso benedetto in mano per guadagnare le Sante Indulgenze; Anche egli il Ven. Servo di Dio si aveva fatto apposta benedire dal P. Guardiano de Minori Osservanti.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS pag. 24.*) *Summ. pag. 275. §. 127. = vecchio, e cadente non potendosi reggere in piedi ritornato in Nocera anche ogni giorno passar soleva le Stazioni della Via Crucis in un lungo corridojo, e non potendo reggersi, facevasi sostenere o dal Fratello, o dal Servitore, e se desistette poco tempo prima della morte, fu*

per-

perchè col proibì il P. Villani vedendo, che agonizzava non avendo più forza da potersi sostenere; ma supplivalo il Servo di Dio nella propria Stanza, avendo presente come ho detto, il gran Croci fisso.

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* (V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *per postremos annos* 12.) *Summ. pag.* 280. §. 165. & *seq.* = *ordinò, che in tutte le Case da lui fondate si affiggessero in un dato luogo tutti i* 14. *Quadri esprimenti i passi della Passione per fare il santo esercizio della Via Crucis, ed egli fervorosamente ogni giorno un tale esercizio faceva nel secondo Piano di questa Casa attorno le Pareti del corridojo &c., ed indi tornato in questa Casa dopo di esser stata accettata la sua rinuncia del modo altrove spiegato, e per dodici Anni in circa, che sopravisse, proseguì a farlo, e si elesse l'Abitazione in detto secondo Piano, e non solo lo fece in tempo, che poteva caminare, e dir Messa, ma anche per quei pochi anni, ne quali i suoi mali, ed acciacchi lo ridussero, che non poteva più star in piedi, e neppure si poteva da se vestire, che preso in braccio da chi l'assisteva, e servìva, dopo averlo vestito, lo sedevano in una Sedia colle ruote, per condurlo nel corridojo, ed egli così santamente, e fervorosamente praticò sino alla morte con edificazione generale di tutti, che lo vedevano, o udivano tal santo suo operare.*

21 Christi passi cruciatus charius erant quotidianæ suæ meditationis objectum, atque ad id Sodales suos excitare studebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Pascholis Caprioli* (OCULATUS *pag.* 3. *in fin.*) *Summ. pag.* 263. §. 27. = *voleva ancora, che le meditazioni della nostra Comunità si fossero fatte ordinariamente sopra la Passione di Gesù Cristo; a tale è tanto, che soleva sempre a noi insinuare, che nell' orazione del giorno avessimo meditato la Passione di Gesù Cristo, per altro non ce lo diede per obbedienza, ma bensì per consiglio, ma volle però, che dallo Settuagesima sino a Pasqua si fosse meditata nel mattino la Santa Passione di Gesù Cristo da tutta la Comunità.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Ronito* (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos* 28.) *Summ. pag.* 267. §. 63. = *animato da questa Fede ancora professò una grande divozione &c. verso la Passione di Gesù Cristo, la quale fu tanta, che non solo egli procurò di sovente meditarlo, ma l'insinuava a tutti con tanto fervore, che compungeva a lagrime chiunque l'udiva; & pag.* 268. §. 73. = *introdusse anch' egli la pratica nella sua Congregazione, che ogni Venerdì dopo l'orazione della mattina nel Coro si fossero recitati i gradi della Passione di Nostro Signore Gesù Cristo disposti in quell' orazione: Jesu dulcissime: Ed egli imprescindibilmente lo faceva con noi con somma divozione, costume, che anche ritenne da Vescovo quasi fino alla morte di farla recitare da me ogni Venerdì dopo la meditazione della mattina, quale meditazione per lo più soleva far meco sulla Passione medesima, come Soggetto suo più diletto, e cosa che insinuava sempre &c.*

XXXII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *per postremos annos* 12.) *Summ. pag.* 271. §. 95. = *divotissimo ancora della SSma Passione di Gesù Cristo Nostro Signore, nella meditazione della quale quasi sempre si esercitava.*

Ex

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 274. *post* §. 122. = *diceva, che la sua meditazione di continuo era sopra la Passione di Gesù Cristo, e che in questa ci ritrovava tutto il compiacimento.*

22 Singularis ejus devotio in Christum passum per majorem hebdomadam mirifice elucebat. Per eam namque internam suam moestamque compassionem vultu ostendebat; sacras functiones per illud triduum morbo senioque de more celebrare amplius non valens, iis perquam devote intererat, ac Feria V., & Sabato Sancto, sacra ex synaxi reficiebat; Jesum in Sepulcro reconditum multa prece adorabat, fervidoque sermone ad populum de Christi Passione disserebat. In ultima tandem ætate cum ad templum descendere amplius non posset, e suo cubiculo per hujusmodi actus Christo compati satagebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25.) *Summ. pag.* 260. §. 4. = *Restato poi curvo colla testa per un reumatismo generale nel tempo del Vescovado, e non potendo far lui le Sagre Funzioni, vi assisteva però col suo solito raccoglimento, communicandosi cogl' altri nel Giovedì Santo, facendo un discorsetto al Popolo prima della Communione, e pratticando lo stesso nel Sabato Santo, e non potendo per l'Infermità calare in Chiesa, si communicava ne suddetti giorni nel proprio Palazzo, e questo stesso, e dell' istessa maniera pratticò dopo la rinuncia del Vescovado in questa Casa di S. Michele,* & §. 6. *ad* 8. = *Nel giorno del Giovedì Santo con una divozione, e raccoglimento da non credere si portava unitamente con noi, visitando i Sepolcri, trattenendosi in ogni Chiesa per molto tempo ad adorare con somma elevatezza di mente, e raccoglimento, che moveva tutti a lagrime di tenerezza; questo ancora pratticò dopo la rassegna del Vescovado per tutto il tempo, che fu nello stato di poterlo fare, visitando varie Chiese di questa Città di Nocera, e nell' ultimo trattenendosi a lungo in questa Chiesa di S. Michele, nel suddetto giorno del Giovedì Santo, ed accorgendosi, che vi era concorso di Popolo, diceva lui qualche cosa su la Passione, e morte di Gesù Cristo, che cavava dagl' occhi di questi abbondantissime lagrime, così la mattina del Venerdì Santo calato in Chiesa orava genuflesso avanti il Sepolcro sino che terminava la Sagra funzione, non ostante le sue infermità portato in Chiesa appoggiato a me sino avanti il Sepolcro, così nel Venerdì al giorno si tratteneva avanti il Sagramento posto privativamente nella Cappella dell' Addolorata, e due anni prima della sua morte non potendo più stare in ginocchioni in Chiesa faceva le suddette visite sù di una sedia, ed in ultimo per la sua Impotenza a muoversi, non potendo più calarsi da noi in Chiesa, si portava per un corridoio di questa Casa situato su la sedia colle ruote, recitando divotamente il Rosario.*

VI. Testis Rmus *D. Cajetanus Fusco &c.* (*OCULATUS &c.*) *Summ. pag.* 262. §. 17. = *quando poi celebrava i Misterj della Santa Passione, e morte di Gesù Cristo, nella Settimana Santa era incredibile la sua divozione, e raccoglimento di spirito, con cui assisteva alle Sagre funzioni nella Settimana Santa, come io lo vidi più volte cogl' occhi miei medesimi.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* (V. S. D. CONFESSARIUS *per postremos annos* 12.) *Summ. pag.* 264. §. 39. = *mostrò l'e-*

roi-

rismo di questa sua Fede eziandio nell' amore grande, che sempre nudrì sino alla morte alla Passione di Gesù Cristo colle continue meditazioni, massime nel tempo della Settimana Santa, in cui si concentrava in se stesso, ed ancora vecchio decrepito voleva assistere in Chiesa a tutte le Sagre Funzioni con tenere nelle mani il Messale, che leggeva meditando.

XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone &c.* (*OCULATUS per postremos annos 12. pag. 9.*) *Summ. pag. 266. §. 51. & seq.* = *egli in tutta la Settimana Santa si vedeva elevato sopra se stesso in ritiro, silenzio, e raccoglimento, specialmente ne trè ultimi giorni, ne quali assisteva a diversi Offici, e ne celebrava i Santi Misterj correnti con tanta divozione, fede, ed amore, che edificava chiunque il vedeva, e sopratutto nello starsene per più ore estatico avanti al Santo Sepolcro di Gesù Cristo.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos 28.*) *Summ. pag. 267. & seq. §. 67. & seq.* = *in tutto quel tempo di anni 28., che ho conversato col Servo di Dio, l'ho veduto sempre al Sommo Veneratore, e divoto verso tutti i Misterj della nostra S. Fede; l'ho vedata sempre con giubilo celebrare le Solennità specialmente nella Settimana Santa &c., ed anche poi vecchio decrepito assistere alle medesime funzioni con fervore di spirito, modestia, e raccoglimento, e reso impotente per quel reuma generale, per cui se li curvò la testa sul petto, alle Sagre funzioni della Settimana Santa vi assisteva con profondo raccoglimento, e si communicava nel Giovedì Santo coll' altri, facendo lo stesso nel Sabato Santo, che anzi nell' impotenza a calare nella Chiesa ne succennati giorni si communicava nel proprio Palazzo Vescovile, pratticando lo stesso dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele.*

XXXV. Testis R.P.D. *Petrus Volpicelli* (V.S.D. CONFESSARIUS) *Summ. pag. 195. §. 189.* = *so per propria scienza, che il V. S. di Dio ebbe un sorprendente giubilo, e divozione riguardo ai principali Misterj di Nostra Santa Fede, particolarmente ne giorni di Settimana Santa, che ancorchè vecchio, ed accagionato di salute ne celebrava con un eroico fervore di spirito le solennità, assistendo a queste Sagrosante funzioni.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rinus P. D. Andreas Villani (V. S. D. DIRECTOR *per postremos annos 12.*) *Summ. pag. §. 278. 151.* = *nella Settimana Santa poi più, che in ogni altro tempo spiccova una sua tal divozione viscerata; onde appariva nel volto, che stava egli profondato nella contemplazione delle indicibili pene, e dolori del Redentore, non meno che della di lui penosissima, ed ignominiosa morte. Assisteva con detti contrasegni a divini Offici, ed a tutte le Sagre Funzioni, e divote di detta Settimana Santa. Frà l'altro dacchè si poneva il Sagramento nel Santo Sepolcro, tanto di notte, quanto di giorno per qualche considerabile tempo non si partiva avanti di questo profondato in orazione, ed in alta contemplazione, stando come estatico, e fuori de sensi.*

23 Ut in singulis feriis sextis Martias dum Episcopus esset de Dominica Passione concionari consuevisset, sic in inclinata aetate iisdem recurrentibus diebus de ea concionem audire satagebat.

Ex Proc. Ord. Nov. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V.S.D. FAMULUS *de prop. exp. fol. 1125.*) = *dopo la rassegna del Vescovado stando*

do

do egli in questa predetta Casa, come sapeva, che si faceva l'esposizione del Santissimo Sagramento in qualche Chiesa di questa Università de Pagani, si faceva portare in Carrozza nella Chiesa de PP. Minimi, o in altre, ed ivi si tratteneva colla sua solita divozione, compostezza, e fervore ad orare, e sentire la Predica, e sino all' ultimo della Benedizione in tutti i Venerdì di Marzo.

84 Quoniam vero antequam renunciaretur Episcopus in Feria Sexta Parasceves concionem de Dominica Passione ad Populum habere consueverat, sic ad suos reversus habitudibus non obstantibus morbis, ipsaque senecta lugubrem Christi passi historiam tanto fervore e sugestu exposuit, ut adstantes ad teneras compassionis lacrymas commoveret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis Fr. Alexius Pollio (V. S. D. SOCIUS per postremos annos 25.) *Sum. p.* 262. §. 18. *& seq.* = *Quando poi predicava sopra questo amabile soggetto, o ne raggionava, anche ne' familiari discorsi, erano le sue parole tante saette infuocate d'amore, che muoveva a tenerezza chiunque l'ascoltava, come io ne sono Testimonio oculare, avendolo più volte inteso predicare. Una volta predicando nel Venerdì Santo in questa Chiesa di S. Michele, che non ostante la sua decrepitezza, il Collo curvo sul petto, e gl' altri suoi penosissimi acciacchi, predicò con tanto fervore, che fece intenerire tutti gli Astanti.*

IX. Testis R. P. D. Pascalis Caprioli &c. (OCULATUS) *Sum. p.* 263. §. 25. *& seq.* = *Indicibile fu poi la divozione, che portò alla SSma Passione, e Morte di Nostro Signore Gesù Cristo, egli ne fu tanto tenero amante, che quando ne raggionava o in publico, o in privato lo faceva con tanta unzione, fervore di spirito, e tenerezza, che spezzava i più duri cuori, e li faceva sciogliere in lagrime, come ne sono io Testimonio oculare, qualora già in questa Chiesa di San Michele ne predicava al Popolo la SSma Passione, e Morte, nel Venerdì Santo la sera, come lui aveva stabilito a causa, che il Giovedì Santo la sera si predicava publicamente nella Parrocchiale Chiesa di S. Felice, quale predica egli costantemente fece sempre che, si ritrovò presente in questa Casa, e mi ricordo ancora, che anche dopo rinunciato il suo Vescovado a dispetto della sua decrepitezza, vita penosa, e collo attratto sul petto, pure la volle fare una volta, e propriamente nell'anno 1776.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XII. Testis R. D. *Cajetanus Pusco de prop. exper. fol.* 983. = *Intesi una volta una predica, che lui in un giorno di Venerdì Santo verso gli ultimi anni di sua vita fece sulla Passione di Gesù Cristo con tal fervore in questa Chiesa di S. Michele, che intenerì tutta la numerosa Udienza. Sono stato di più assicurato da un Padre graduato di questa Congregazione, che in tutte le volte, che il Servo di Dio parlava su questo soggetto era tale il fervore, che intteneriva chiunque lo sentiva.*

85 Verum non solum publice Fideles omnes ad Christi Passi amorem, & venerationem excitabat, sed privatim quoque crebrisque sermonibus quotquot ad sese invisendum adibant ignito fervore, miroque studio alliciebat. Hinc in postremis hisce annis quo in absentium quoque corde Dominicæ Passionis devotionem ingereret in id meditationes evulgavit *anno* 1781., uti constat *ex Decreto S. R. C. adprobat. Scriptor. num. XXV.* Nil item magis Alumnis suis commendabat, quam ut in Missionibus de Dominica Passione disererent.

Ex

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo &c. (V. S. D. CONFESSARIUS *per postremos annos* 12.) *Summ. pag.* 264. §. 40. = *Mostrò l'eroismo di questa sua Fede eziandio nell' amor grande, che sempre nudrì sino alla morte alla Passione di Gesù Cristo &c. con insinuare a tutti, che con esso trattavano, o che venivano da fuori, a visitarlo, sempre la memoria di Gesù Crocifisso.*

XXV. Testis P. P. D. Joannes Baptista Ansalone &c.) OCULATUS *per postremos annos* 12.) *Summar. pag.* 266. §. 59. = *Fu devotissimo per la medesima Fede della Passione di Gesù Cristo: Era questo l' unico scopo delle sue fervorose meditazioni, ne raccomandava altro o nelle prediche, o ne' discorsi familiari con specialità a noi suoi Congregati, che nelle Missioni, esercizj nella fine di ogni predica prendendo il Crocifisso si parlasse della Passione.*

XXVIII. Testis Fr. *Franciscus Antonius Ronito* (V.S.D. SOCIUS &c.) *Sum. pag.* 268. §. 69. = *Ame ben costa di propria scienza per tutti gl'anni* 28., *che ho conversato col Servo di Dio, e so bene, che egli ebbe una tenera specialissima divozione verso la SSma Passione di Gesù Cristo, lo viddi perciò sempre parlarne con sommo fervore di spirito, la inculcava tanto a' suoi individui, quanto agl' altri di sempre meditarla, e predicarla.*

XXXVII. Testis *R. P. D. Dominicus Corsano* (V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *per postremos annos* 12. *pag.* 16.) *Sum. p.* 271. §. 95. *& seq.* = *Per poi a tutti stamparne* (Dominicæ Passionis) *nel cuore la dolce rimembranza, non solo fece una volta venire da Napoli una Scattola tutta piena di figure della vita, morte, e Passione di Nostro Signore Gesù Cristo per dispensarle a' Fedeli, con farne eziandio un Rametto a parte del SSmo Crocifisso, che gittava raggi, e saette amorose da tutte le sue SSme Piaghe, e con un pendente squarcio nel gomito destro, come si legge nella vita di S. Teresa di Gesù, di esserle apparso un giorno, ma volle ancora farne collocare un ben inteso quadro grande tutto lacero di piaghe, e collo squarcio medesimo nel gomito, come ho detto di sopra, avanti a cui orava egli, e la sua Comunità, ed anche oggi giorno si osserva nel balaustrato di detto Coro la macchia, che fece egli colla sua fronte, allorchè con essa appoggiato a detta balaustra orava.*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro &c.* (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.* 14.) *Sum. pag.* 270. §. 89. = *Mostrava di più questa sua somma divozione &c. da molti Rami, che fe incidere del Crocifisso, solendo egli dire, quando mirate funi, spine, chiodi, alzate la mente a quanto patì Gesù Cristo nella sua Passione, o quando vedete Agnelli, che sono condotti al Macello, pensate come S. Francesco, che così fu condotto Gesù ancora innocente alla morte.*

LI. Testis ex Off. R. *D. Thomas Desiderio Sac. Sec. Nuc.* (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.* 23.) *Sum. pag.* 273. §. 113. *& seq. Mi costa per propria scienza, che il V.S. di Dio fu devotissimo della S. Passione di Gesù Cristo, per cui ne compose un'aureo Libretto sulla Passione, con altri Libretti di piccola mole per tutti infervorare a tale divozione di Gesù Cristo. Inoltre fece incidere in rame varie figurine, che al vivo espressano Gesù Crocifisso, e che muovono a pietà in solo vederle.*

26 Crucifixi imaginem in suo cubiculo, ac in ipso, in quo scribebat abaco semper ante oculos positam habem, per crebras ignitasque aspirationes, & intuitus ferventer in ipsum ferebatur, ipsumque in dubiis consulere satagebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Pr. Alexius Pollio* (V.S.D. FAMULUS *per postremos annos* 25.) *Sum. pag.* 261. §. 9. = *Era tanta la divozione del Servo di Dio verso la Passione di Gesù Cristo, che ne parlava teneramente, con alzare spessissime volte gli occhi verso il Crocifisso, accompagnati da infuocati sospiri, che m'intenerivano.*

XXII. Testis R.P.D. *Gaspar Cujone* (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.* 9.) *Sum. pag.* 266. §. 56. *& seq.* = *Egli poi studiava avanti il medesimo Crocifisso Signore dipinto sul legno, con accanto la S. Immagine di Maria SSma, alli quali dava spesso delle occhiate amorose con dolcissime aspirazioni, e sollevava la mente, ed il cuore. Li venne poi regalato, essendo Vescovo, un bellissimo Crocifisso grande in legno di eccellente Scoltura, che Egli tenne sempre nella sua Stanza dirimpetto alla sedia, ove scriveva, dettava, o dava Udienza, con un altra Immagine di Maria SSma accanto, onde ad ambedue diriggeva le sue azioni, e pensieri con ferventi occhiate, e ricorreva nelle cose dubbie per consiglio a quel Crocifisso, come cosa sua propria, perchè a lui donata; se lo portò in questa Casa di S. Michele, dopo la rinuncia del suo Vescovado, se lo collocò nella sua Stanza, ed avanti di lui morì nel seno del suo Signore.*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro &c.* (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.*14.) *Summ. pag.*270. §.89. = *Mostrava questa sua somma divozione dalle continue occhiate, che dava a Gesù Cristo Crocifisso &c. & post* §.89. *cit. pag. in fin. & seq.* = *So di certa scienza, che portandomi una volta per mia divozione a vederlo, e raccogliermi, ritrovai il Servo di Dio cogl'occhi, e colle mani unite verso del suo Crocifisso, ed intesi; che si diceva* = Gesù Cristo mio mi parono mille anni di morire, e di venirvi a vedere in Paradiso, e dopo che ti ho bagiato i piedi, la prima cosa, che voglio dirti: Ah Gesù Cristo mio ti ringrazio, che hai voluto assai patire per me, quanto ti ha costato l'Anima mia; Gesù Cristo mio te ne ringrazio = *ed altri simili sentimenti.*

LI. Testis ex Offic. Rev. D. *Thomas Desiderio Sacer. Sec. Nucer.* (*OCULATUS per postremos annos* 12. *pag.*23.) *Summ. pag.*273. §.114. = *Oltre poi dell'Immagine grande del SSmo Crocifisso, che fece tenere esposta nel Coro di questa Casa, come ancora oggi giorno ci stà, teneva eziandio nella sua Stanza un grande Crocifisso di rilievo di singolare fattura, e che muove a tenerezza il solo mirarlo, avanti a cui dirimpetto ne stava Egli, ed avanti a lui celebrava la S. Messa.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja &c. Summ. pag.*274. §.123. *& seq.* = *Nella Stanza sul tavolino aveva sempre a vista il Crocifisso, e spesso spesso ci ricorreva colle sue giaculatorie, e posso dire, che non dava penuta sulla carta senza dare un'occhiata al Crocifisso. Avanzato negl'ultimi anni, e non potendo più applicare, vedevasi continuamente buttato sulla sedia d'appoggio avanti un gran Crocifisso, che aveva presente, e di continuo contemplarlo, e prestargli i suoi affetti.*

Sa-

27 Salutiferum Crucis vexillum, in quo salus mundi pependit tota vita usque ad obitum devoto animi sensu veneratus est. Ut enim antea in Episcopii gradibus, & aula, sic inde in sui Collegii Nucerini vestibulo Crucem erigi, ac dolorosæ Christi Matris imaginem apponi jussit, quo ipse, cæterique transeuntes ad compassionem, & venerationem excitarentur.

Ex Proc. Ord. Nuc. III. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* (V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS*) *f.*469. *t.* & *seq.* = *Per la sua Fede, e devozione verso il Santo Vessillo della Croce di Gesù Cristo, e verso i dolori della Beata Vergine Madre di Dio, mi ricordo, oltre de' fatti accennati, che Egli essendosi appena ritirato in questa Casa dopo la detta rinuncia ordinò si fosse fatta fare una Croce grande di circa sei palmi d'altezza, e proporzionata larghezza, e si fosse fatta situare sopra la Porta di questa Casa, e così ancora sopra la Porta della Chiesa una pittura di Maria Santissima Addolorata appiè d'una' Croce, con li misterj della Santissima Passione, dicendo, che ciò era spinta a chiunque passava, ed entrava nella Chiesa, e nella Portaria, di fare delle adorazioni, prieghi, e giaculatorie tanto verso la santa Croce, quanto verso la SSma Vergine Addolorata con ricordarsi ancora, e considerare la detta Passione SSma, e li dolori acerbissimi dalla medema gran Signora sofferti nella detta Passione del Divino suo Figlio, siccome subito fu eseguito, e così restò sodisfattissima la detta di lui sviscerata divozione. Ed era agl'altri, ed a me di spinta a ciò fare l'esempio, che egli sempre ne diede nell'uscire, ed entrare nella Portaria, come nel passare avanti la Chiesa colle solite sue fervorose adorazioni, giaculatorie, prieghi, e contemplazioni, lo che fu sino a circa cinque anni prima del detto suo felice passaggio alla gloria, perchè si ridusse a non più reggersi in piedi, e da altri dovendosi vestire &c.*

IX. Testis Fr. *Leonardus Cicchetti* (V. S. D. SOCIUS) *cit. Proc. Ord. Nuc. fol.*805. = *Per effetto della sua divozione verso la Passione di Gesù Cristo venerava il Servo di Dio con ispecialità la Croce talmente, che nel ritorno, che Egli fece da S. Agata de' Goti, dopo la rinuncia del Vescovado, fece situare una gran Croce sopra la Portaria di questa Casa di S' Michele Arcangelo.*

XIV. Testis Fr. *Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (*OCULATUS*) *fol.*1129. = *Dopo la rinunzia del Vescovato venuto in questa Casa ne fece collocare una* (Crucem) *sulla Portaria della medesima, che ancora esiste, ed un' altra nella sua stanza di dormire.*

28 Italia universa Testis est ferventis, & heroici amoris quo Ven. Alphonsus in Dei Genitricem efferbuit. Omnium enim teritur manibus aureus ejus liber, cui Tit. *Glorie di Maria*, quo ipse innumeras animas allexit, allicitque etiam modo quotidie ad dulcissimæ hujusce Matris amorem. Sed proposito instituto ad postremos annos orationem convertamus.

29 Suavissimum Mariæ Nomen semper habens in ore modo Matrem suam, modo suam spem, modo Dominam appellabat, ejusque opem implorabat.

Ex Proc. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. *FAMULUS*) *per postremos annos* 25. *Summ. pag.*285. §.1. = *Divotissimo di Maria Santissima tenendola sempre in bocca, chiamandola sua Madre.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* (V.S.D. *CONFESSARIUS*) *Summ. pag.*287. §.23. = *Mostrò eroicissima la sua Fede verso Maria Santissima, di cui ne visse innamoratissimo, che continuamente ne aveva il nome in bocca. La chiamava sovente sua Madre, sua Speranza. In tutte le sue occorrenze da essa lei ricorreva.*

XXV. Testis R. P. D. *Joannes Baptista Ansalone* (*OCULATUS per postremos annos* 12.) *Summ. pag.*289. §.37. = *La sua vita sì prima di esser Vescovo, che nel Vescovado, e dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele poteva dirsi una continua orazione &c. Nella tenerissima divozione verso Maria Santissima con chiamarla sua Madre, sua Signora, sua Speranza dopo Gesù Cristo, ricorrendo ad Ella in tutte le sue necessità spirituali, che temporali, tenendone sempre avanti nella sua Stanza l'Immagine, visitandola &c.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V.S.D. *SOCIUS per postremo annos* 28.) *Summ. pag.*290. §.46. = *Per quanto sò di propria scienza, io hò osservato sempre, che il Ven. Servo di Dio professava una straordinaria divozione verso Maria Santissima, sicchè ad Essa, come sua Speranza dopo Gesù ricorreva in tutti i suoi bisogni spirituali, e temporali.*

30 In ipsa inclinata ætate ad Mariæ devotionem omnes excitare satagebat.

Ex Proces. Ordin. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25.) *fol.*1147. = *Oltre le tante Opere composte in onore della medesima* (B. V.), *e date alle stampe, e prima del suo Vescovado, e mentre era Vescovo, e dopo rinunciato il Vescovado, chiunque veniva ad esso era dal medesimo infervorato alla detta divozione verso di Maria.*

XXIX. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro* (V.S.D. *CONFESSARIUS*) *fol.*1769. = *Chiunque l'andava a ritrovare, ordinariamente dicevali* : = Siate divoto della Madonna ; Non lasciate la divozione della Madonna : Confidate, abbiate confidenza alla Madonna, dite ogni giorno trè Ave Maria alla Madonna =

31 Haud hisce privatis hortationibus ipse contentus, licet gravis annis morbisque fractus, juxta morem ab adolescentia susceptum suis Alumnis pro lege indictum, & in Episcopatu obfirmate retentum semper quoad potuit in singulis Sabathis publice e suggestu de Mariæ laudibus disserere, ac ad ejus amorem Fideles adducere nunquam destitit.

Ex Process. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio &c. Summar. pag.*285. §.2. = *Divotissimo di Maria Santissima & c. non mancando in ogni Sabato, eccetto nelle positive indisposizioni, di predicarne le glorie, e così dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele per tutto il tempo, che potè* ; & pag.286. §.11. *Per promuovere da per tutto la filial confidenza, e divozione ordinò, che in tutte le Case di sua Congregazione, in ogni Sabato si fosse nelle rispettive Chiese fatto un discorso di Maria Santissima, come pratticò lui sempre, che potè &c. In questa Casa di S. Michele dopo la sua rinuncia, qual costumanza costantemente si conserva da' suoi Individui nelle rispettive Chiese della sua Congregazione.*

IX. Testis R.P.D. *Paschalis Caprioli* (*OCULATUS*) *Sum.p.*286. *in fin. & seq.* = *Non lasciava mai di predicare ogni Sabato ritrovandosi in ca-*

casa, finchè gli fu permesso dalla decrepitezza, ed infermità &c. Mi ricordo ancora, che dopo la rinunzia del suo Vescovado volle predicare nel Sabato in questo Chiesa di S. Michele &c. non ostonte la sua testa curva sul petto, e lo sua decrepitezzo; quondo predicava di Maria Santissima lo faceva con tanta unzione, e fervore, che tutti correvano a folla a sentirlo, e ne partivano innamorati di Maria Santissima.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius* Romito (V.S.D. *SOCIUS per postremos annos* 28.) *Summar. pag.*290. §.52. = *Stobilì che ogni Sabato nelle Chiese di nostra Congregazione si fosse fatto ogni Sabato un Sermone in onore di Maria SSma, come Lui costantemente fece.*

Ex Process. Apost. S. Agathæ I. Testis *R. P. D. Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS*) *Summar. pag.*298. §.105. = *Ritornato in Nocera ancorchè stroppio non mancava di farsi situare sulla Cattedra, e mognificare con frutto del Popolo le glorie di Mario Vergine.*

Ex Proc. Ordin. Nucer. I. Testis Rīnus P. D. *Andræas Villani* (V.S.D. *DIRECTOR*) *Summur. pag.*305. §.157. = *Ordinò do Fondatore, e Rettore Moggiore della nostra Congregazione, che nelle Chiese nostre si facesse ogni Sobato un Sermone in onore di Maria SSmo, come Egli lo fece costantemente nelle Chiese nostre, e precisamente in questa di S. Michele, dove più lungamente, che nelle altre have abitoto; lo fece dico non solamente prima di esser Vescovo, ma ancora dopo, che rinunciò il Vescovado sino a circa cinque anni prima della benedetta sua morte, nelle quali si ridusse come un cadavere parlante, e respirante tanto per la suo decrepitezza, quanto per le continue infermità, ed acciacchi.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* (V.S.D. *DIRECTOR, ET CONFESSARIUS*) *Sum. p.*306. §.166. = *Le sue Prediche* (M.V.), *che impreteribilmente faceva in ogni Saboto in questa nostra Chiesa di San Michele Arcangelo, anche dopo la detta rinuncio della Chiesa di S. Agato de' Goti, a far le quali non lo poterono impedire, ne la grande sua decrepitezza, ed infermità, che fece SINO a circa OTTANTOTTO ANNI DI SUA ETA'; onde siccome dissi si strascinava &c. furono tante lingue, che manifestorono troppo chiaramente questa tenerissima, ed al maggior segno sviscerota di lui divozione.*

32 Cum de Maria vel privatim, vel publice dissereret mira amoris perfundebatur dulcedine, itaut adstantes ad teneras lacrymas commoveret.

Ex Process. Apost. S. Agothæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja de prop. exp. Summ. pag.*297. §.94. = *Quando parlova, o predicova della Madonna, ne parlava con tal dolcezza, ed erano così teneri, e così affluenti i suoi affetti, che non esitando osserisco potersi meritare il Servo di Dio anche l'epiteto di* Mellifluo, *come S. Bernardo.*

Ex Proc. Ordin. Nucer. I. Testis Rīnus P. D. *Andræas Villani* (V.S.D. *DIRECTOR*) *Summor. pag.*304. §.155. = *Faceva ancora de fervorosi Sermoni al Popolo per eccitarlo allo di lei divozione con tale energia, che occendevo i cuori al di lei amore, come ne sono Testimonio di veduta.*

II. Testis R. *P. D. Joannes Mazzini* (V.S.D. *DIRECTOR, ET CONFES-*

FESSARIUS) Sum. p. 305. ante §.159. = Altre chiarissime prove di detta sua Fede viva &c. furono la divozione, che Egli dimostrò sempre verso la Divina Madre Maria sempre Vergine purissima, ed immacolata. Questa fu osservata da tutti, e da me per tanti lunghi Anni essere stata la più viscerata, la più tenera, la più filiale, che rinvenir si possa, ed hò considerato sù questo particolare potersi sù di ciò paragonare ad un Santo tanto innamorato di Lei, quale è stato un Bernardino da Siena &c., & §. 161. Era tanta l'efficacia, la dolcezza, e la forza del suo favellare, che il più duro cuore, che si trovasse, non poteva fare a meno di non intenerirsi, e di non commuoversi ad amare, e venerare, e rendersi schiavo perpetuo di Lei, e mi costa non solo di udito per gl'altri, per la fama, che sempre sù questo punto ne correva, e ne corre, ma eziandio per averlo ancora io sperimentato, che posso benissimo applicare l'espressione dittante: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur ?

33 Singula Bmæ Virginis scapularia ejusque corollam veluti Mariæ Servorum insignia semper gestare consuevit, præscriptasque devotas preces recitare nunquam omisit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio &c. Sum. pag. 285. §. 6. = Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio per la sua gran divozione verso Maria SSma, ne portava sempre sopra gli Abitini dell'Addolarata, della Concezione, e del Carmine, recitandole devotamente le preci, oltre di queste appese al Collo aveva il suo Rosario, ed alla centura anche da Vescovo la sua Corona, quale specialmente nelle desolazioni, tentazioni, ed angustie aveva sempre nelle mani.*

IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli &c. Sum. pag. 286. §. 12. = Depongo come Testimonio oculare, che il nostro Ven. Servo di Dio per l'amore, che portava a Maria SSma portava seco gli Abitini del Carmine, della Concezzione, e dell'Addolorata, quali io dopo la sua morte me li presi, e li porto meco sempre appesi al collo, come sua preziosa reliquia; E sò ancora, che ne recitava le preci per guadagnare le sante Indulgenze, portava anche sempre il suo Rosario appeso al collo, e la sua Corona appesa alla cinta anche da Vescovo, qualora non andava in Abiti Pontificali, quale corona per lo più stringeva per le mani nel tempo delle sue angustie, e tentazioni, oltre la recita, che ne faceva ogni giorno.*

XXV. Testis R.P.D. *Joannes Baptista Ansalone (OCULATUS) Sum. pag. 289. §.40. = Con portarne indosso gli Abitini del Carmine della Concezzione, e dell' Addolorata, tenendo appeso al collo il suo Rosario, e la corona alla Cintola, che teneva quasi sempre nelle mani negl'ultimi anni di sua vita nelle sue angustie, e desolazioni di spirito.*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro (OCULATUS) Sum. pag. 292. §. 64. = Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio portò sempre addosso gli Abitini del Carmine, dell' Addolorata, e dell' Immacolata, il Rosario al collo, ed alla cintura la corona, tenendola sempre nelle mani, specialmente nelle tentazioni, desolazioni diaboliche, ed angustie.*

XXXIV. Testis *Fr. Theodosius Flumeri (V. S. D. SOCIUS) Sumn. pag. 293. §.71. = Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio recitava per lucrare l'Indulgenze molte divote preci alla Madonna del Car-*

Carmine, della Concezzione, e dell'Addolorata portandone sempre sopra gli Abitini; dippiù il Rosario di Maria SSma nel collo, e la Corona alla cinta.

34 Interdicto sibi a Moderatore panis, & aquæ jejunio in singulis Sabathis per viginta, & amplius annos ad Mariæ honorem tollerato industrie ipse alias abstinentias supplens in ipsa Sabathi die non modo jusculum aloe, & absynthio de more amaricabat, sed urgente licet siti ab ipso aquæ potu abstinebat, americanam potionem sibi seni ad matutinam levandam inediam afferri solitam recusabat; ac demum devotionis ergo in ipso Sabatho conscientiam per sacram exhomologesim expiare consueverat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* (V.S.D. CONFESSARIUS *per postremos annos* 12.) *in cit. Proc. fol.* 982. *ter.* = *Il Servo di Dio per la divozione a Maria SSma in ogni Sabato si confessava, non prendeva cioccolata, nè beveva acqua, se non che la mattina a Mensa.*

XXV. Testis *R. P. D. Joannes Baptista Ansalone* (*OCULATUS*) *Sum. pag.*289. §.44. = *Il Ven. Servo di Dio oltre la Visita, che faceva a Maria SSma ogni giorno, si confessava ogni Sabato, non bevendo acqua in tal giorno fuori di tavola.*

XXXIII. Testis *R. P. D. Laurentius Nigro* (*OCULATUS*) *Pr. Apost. Nuc. fol.*2084. = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio in onore di Maria SSma si confessava ogni Sabato, e faceva molte altre astinenze in detto giorno senza prender cioccolata, ne bever acqua fuori tavola, ne cenare la sera, ordinando al suo Servitore Alessio Pollio, che nel giorno di Sabato* (*e questo negl'ultimi anni di sua vita*) *non l'avesse mai duto ne cioccolata, ne rinfresco, non ostante ci fusse il consiglio de Medici; una sera di detto giorno il suddetto Servitore vedendolo debolissimo li portò il cioccolato, lui il Servo di Dio li domandò, che giorno era, e rispostoli dal Servitore con parole equivoche per ingannarlo, del che accortosi il Servo di Dio col sorso in bocca la buttà.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis *R. P. D. Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS*) *Sum. pag.*297. §.99. = *Ogni Sabato, ardente, che fosse la sete, non beveva ne tral' giorno, ne a tavola, e vecchio essendoseli ordinata la cioccolata per ristoro la mattina, anche se ne astenne sino all'ultimo della vita in giorno di Sabato.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* (*V. S. D. FAMULUS*) *fol.*1146. *ter.* = *So, che ogni Sabato si confessava, e per tutto il tempo, che potè farlo, nel Sabato non prendeva cioccolata, ne beveva acqua, eccettoche quando per ordine de suoi Direttori, e de Medici dovè in detto giorno prenderla.*

XV. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. *SOCIUS*) *cit. Proc. Ord. Nuc. fol.*1293. = *Si confessova ogni Sabbato &c. In questi ultimi tempi della sua vita non voleva ne cioccolata, ne limonata.*

35 Per extremos quatuor vitæ annos amisso visionis usu nil magis quam Mariæ laudes, & glorias a Sodalibus sibi legendas avebat.

Ex Proc. Ord. Nuc. VII. Testis *R. P. D. Vincentius Magaldi* (*V. S. D. CONFESSARIUS*) *Proc. Ord. Nuc. fol.* 678. *ter.* = *Era il Servo di Dio divotissimo della Vergine Madre di Dio, ed io l'argomento dalla premura, che aveva di sentir leggere da me quasi ogni giorno un libro divoto da esso medesimo composto intitolato* = Le glorie di Maria =

ria = *ed un giorno, mentre io stava leggendo alla sua presenza, secondo il solito, detto libro, intesi, che disse* = La verità! quando senti parlare della glorie di Maria SSma, ti senti allargare il cuore.

IX. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti (V. S. D. SOCIUS) cit. Proc. fol.* 814. *ter.* = *Ogni sera nella sua Età decrepita non potendo esso leggere, anche nelle sue infermità si avvaleva dell' opera o del suo Compagno, o di altri di far leggere alla sua presenza un libro da esso composto, in cui vi erano descritte le glorie di Maria, ed egli l'ascoltava con indicibile fervore, e divozione.*

36 Indicta sodalibus suis quotidiana Mariæ visitatione, ac Rosarii recitatione, ipse quoad vixit Illius Imagines quotidie venerabundus adoravit; Ejusque Rosarii decades, necnon psalmos Mariæ Nominis initialibus Litteris respondentes quotidie recitavit, ad horologii signum, ac in cujuscumque actionis initio eam salutabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* (V. S. D. *CONFESSARIUS*) *Sum. pag.* 287. §.24. = *La visitava ogni giorno, più volte il giorno ne recitava il Rosario e diceva, che vale più un' Ave Maria, che tutto il Mondo: ne promovè con santo zelo le glorie, ne diffuse la divozione, ordinò nelle regole, che tutti i soggetti le professassero speciale divozione, la visitassero ogni giorno, e ne recitassero similmente il Rosario.*

XXVIII. Testis *Frater Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. *SOCIUS per postremos annos* 28.) *Sum. pag.*290. §.46. = *Ogni giorno impreteribilmente la visitava avanti a qualche sua Imagine, ed oltre il Rosario intiero recitava più preci in suo onore*; & *pag.*349. §.81. = *Sempre che suonava l'oriolo interrompeva ogni studio, ogni discorso familiare, e recituva* l' Ave Maria *con tenerezza di cuore.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis *R. P. D. Antonius Maria Tannoja de prop. scientia Sum. pag.*297. §.95. = *Ogni giorno, e ne aveva voto, recitava il Santo Rosario, e come regola lo prescrisse a tutti i nostri*, & §.97. = *Ogni giorno visitava l'imagine più insigne, che avevasi in Casa, e come regola, volle che ogni giorno si visitasse la Vergine da ciascuno de nostri*; & §. 98. *Ogni giorno recitava, e facevalo fin da che stava nel secolo, i cinque Salmi del nome di Maria SSma, lo seguitò da Vescovo, ed indi sino all'ultimi anni. Et pag.*300. §.120. = *Come suonava l'oriolo così salutava la Vergine con un' Ave, costume, che diffuse in tutti i Congregati. Non cominciava qualunque azione se non premetteva un' Ave a Maria SSma; così se beveva o traccanar doveva altra cosa.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XXIX. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro* V. S. D. *CONFESSARIUS fol.*1768. *ter.* = *Quando diceva qualche Ave Maria innammorava, e raccoglieva me, e tutti per la sua gran divozione, e posatezza colla quale la diceva. Il Rosario poi li era tanto a cuore, che non si contentava recitarne uno, o due, e nell' ULTIMA SUA DECREPITEZZA lo recitava di continuo con gran posatezza, e divozione, che stava quasi sempre colla corona nelle mani. Questa divozione del Rosario le fù sì a cuore specialmente negl' ULTIMI TEMPI DI SUA VITA, che in essi quasi in ogni giorno ci voleva l'ubbidienza per non farli dire più Rosarj, perchè pieno d'infermità, e di debbolezza, come in fatti obbediva. Egli diceva*: Chi non è devoto del SSmo Rosario non è predestinato.

Ma-

37 Mariæ dolores tenere compatiebatur, eorumque recordatione in lacrymas prorumpebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.*287. §.26. = *Non minor divozione ebbe il Servo di Dio ai dolori della Vergine, che per diffonderne la divozione nell' istesso libro delle Glorie di Maria composti ha de varj discorsi, e prattiche di pietà de medesimi suoi dolori.*

XXX. Testis R.P.D. *Nicolaus Mansione Sum. pag.*291. §.57. = *Una volta avendolo i Padri di questa Casa portato a vedere dentro la sua Stanza una bella Statua di Maria SSma Addolorata Egli domandò, che Madonna era quella, li dissero* è la Madonna Addolorata, *ed egli ripigliò*, è la Madonna de dolori, *e come nominava de* dolori *tutto si commoveva colle viscere, e col Corpo a tenerezza, ed a lagrime, indi tornò a domandare della stessa maniera, ed egli stesso faceva la risposta, e nel nominare* la Madonna de dolori, *di nuovo si vedeva tutto commuovere come prima. Fece più volte queste domande, e risposte solo solo, sempre colla stessa commozione.*

38 Præter Dei Genetricem alios item Sanctos eximio devotionis sensu venerabatur, præsertim vero S. Josephum D.N.J.C. Patrem Putativum, Theodidactam VirginemTheresiam a Jesu,& cœlestis militiæ Principem Michaelem quos suæ Congregationis Tutelares costituerat

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25.) *Sum. pag.*174.§.32. = *Costandomi &c. come Testimonio di veduta dopo la rinunzia in questa Casa di S. Michele di assistere alle rispettive Novene, che si facevano in sua Congregazione, è ne giorni di Mercoldì consagrati a S. Giuseppe, e S. Teresa, fintantochè vi potè assistere non impedito dalle sue positive indisposizioni, così nella Novena di S. Michele Arcangelo Protettore di questa Casa.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* (V. S. D. *CONFESSARIUS*) *Sum. pag.*196. §.197. = *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio fu divotissimo di S. Giuseppe, e di S. Teresa, ed a tale effetto ne fè stampare le Novene, quali ce le faceva fare.* Concordat Testis XXXVII. V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.*199. §.219.

39 Si epistolas, vel alias quasque schedulas scriberet in qualibet paginæ fronte Jesus, Mariæ, Josephi, & Theresiæ nomina præmittebat concludebatque; ceu patet ex ipsis ejus Epistolis, &

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXIII. Testis R.P.D. *Laurentius Nigro* (*OCULATUS*) *Sum. pag.*191. §.160. = *Devotissimo di S. Giuseppe, e di S. Teresa &c. ed in ogni capo delle Lettere, che faceva, oltre il nome di Gesù, e Maria, quello di S. Giuseppe, e Teresa &c.*

40 Heroicæ præsertim erga S.Patriarcham *Josephum* devotionis argumentum fuit ille Alphonsi fervor, quo per illius novemdium morbis licet, senioque attritus, alieno fulcro sugestu ascenso, illius laudes quotannis ad ultimam itsque ætatem per conciones exposuit, ejusque cultum promovit.

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, ET CONFESSARIUS Sum. pag.*228. §.430. *& seq.* = *Divotissimo degl' Angioli, e Santi del Paradiso, particolarmente dell' Arcangelo S. Michele, del Patriarca S. Giuseppe &c. ordinò si facesse la Novena, e Festa di detto Patriarca con esposizione, e Predica, ed Egli sempre predicò in questa Novena, e Festa sino agli ultimi Anni di sua vita, quando ridotto al più volte accennato pessimo*

simo stato di salute., non potè più farlo, avendolo fatto a viva forza, fino che appoggiato vi si faceva trascinare.

41 Devotissimam praxim a se in Congregatione instituto inductam peculiari cultu in singulis mensibus colendi ab Alumnis alterum ex Apostolis, per annum vero speciali devotionis sensu tamquam Patronum prosequendi illum Sanctum, qui per schedulas unicuique alumno distributas obtingit, ipse nunquam deseruit, & ad tumulum usque religiose servavit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V.S.D. *FAMULUS per postremos annos 25.) Sum. pag. 174. post §. 32. = Sò di certa scienza perchè Regola di nostra Congregazione, che in ciascun Mese dell' Anno si tengono distribuite alcune principali Virtù, da pratticarsi dagl' Individui, e che nella prattica di queste si contradistinse egli il Ven. Servo di Dio dagl' altri &c. dippiù la scelta di un S. Apostolo per Protettore per agevolarne la prattica, ed in ogni anno una virtù, ed un Santo particolare per ciascun Congregato tirato a sorte. Nell' esercizio delle quali virtù, e divozione verso il Santo Apostolo Protettore, e del Santo uscito in sorte, si prima di esser Vescovo, che nel Vescovado, e dopo la rinuncia in questa Casa di San Michele vi si esercitò in modo superiore il Ven. Servo di Dio, e particolarissima divozione.*

IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli* (*OCULATUS*) *Sum. pag. 177. §. 48. = Per la stessa causa depongo, che il Ven. Servo di Dio ordinò nelle nostre Regole, si fosse distribuito per ciascun Mese dell' Anno dodici principali Virtù, nelle quali con modo speciale si fosse esercitato ogni Individuo; ed Egli era il primo ad esercitarsi eroicamente in questo modo, cioè Gennaro Fede &c. con un S. Apostolo Protettore di quel Mese, acciocchè avesse interceduto presso Dio per l'acquisto di quella Virtù. Inoltre nel principio dell' Anno, si fosse tirato a sorte una Virtù speciale col Santo Protettore per quell' anno per ogni Individuo, nel quale esercizio Egli era il primo a farlo tanto da nostro Congregato, quanto da Vescovo, quanto dopo la rinuncia del medesimo costantemente sino alla morte.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* (V. S. D. *CONFESSARIUS*) *Sum. pag. 196. §. 198. = Introdusse il costume, che ogn' uno degli Individui si avesse scelto ancora in ciascun Mese dell' Anno un Apostolo per suo special Protettore, acciocchè colla sua mediazione presso Dio, gli si rendesse piano, e facile l'esercizio di quella Virtù, che gli era toccato esercitare in quel Mese, come lui si dimostrò si da Congregato, che da Vescovo, e dopo la rinuncia del Vescovado, negl' ultimi dodici Anni di vita, divotissimo verso quel Santo Apostolo, che gli era uscito a sorte, e toccato per Protettore.*

42 Viva fide duce Deum sibi præsentem præ oculis semper habebat, ac si visibiliter eum intueretur, cum eoque conversaretur. Hinc in altissima quadam contemplatione absorptus detecto semper capite incedebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXII. Testis R.P.D. Gaspar Cajone (*OCULATUS per postremos annos 12. pag. 9.) Sum. pag. 181. §. 79. = Sò, che il nostro Ven. Servo di Dio mentre visse, esercitò in grado eroico, e con una grande eminenza tutte le Cristiane virtù &c. tanto le Teologali, Fede &c. con uno spirito di continuo raccoglimento, elevazione di mente, ed orazione &c. nel cui santo tenor di vita egli perseverò costantemente sino alla morte senza mai raffreddarsi, o intiepidirsi.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* (*CONFESSARIUS ORDI-*

DINARIUS V. S. D. *per postremos annos* 12. *pag.* 17. *circ. med.*) *Sum. pag.* 198. §. 209. = *Egli operava, e stava sempre alla presenza di Dio, che con viva fede guardava tanto dentro, e fuor di se, quanto delle altre Creature; a tal' effetto per rispetto dell' adorata presenza del suo Dio andava sempre col capo scoverto &c. & §. 212. & seq.* = *Tanto ne discorsi familiari, quanto ne publici insinuava sempre questo necessario, e profittevole esercizio dell' attuale presenza di Dio per così tenersi ognuno lontano da ogni difetto, e stare quanto più si potesse vicino al nostro immenso Creatore, e questo ancora l'insinuò ne suoi scritti a tale, e tanto, che essendo in lui così familiare questo santo esercizio pareva, che egli visibilmente vedesse sempre Dio a se presente, e ci trattasse con tutta la confidenza filiale, anzi da suoi profetici detti ben si conosceva, che egli parlasse con Dio per elevazione di mente, e Dio l'illustrasse sempre colla sua luce Sovrana; e questo non solo io lo sò per causa di scienza, e per propria esperienza avendo seco conversato per molti anni, e DALLE CONFESSIONI DA LUI A ME FATTE PER PIU ANNI, ma anche me ne sono accertato dagl' atti, e fatti esterni in lui veduti, e l'ho inteso eziandio da Testimonj degni di fede.*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Crescuoli* (*OCULATUS*) *Sum. p.* 200. §. 225. = *Parto ancora della sua viva fede fu quella sua elevatezza di monte nel caminar sempre alla presenza di Dio, che adorava in spirito, e verità, per cui giudico, che andava sempre col capo scoperto fuori, e dentro di Casa.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XXIX. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro* (V. S. D. *CONFESSARIUS*) *fol.* 1762. = *Da questo spirito di orazione nasceva quel suo caminare alla presenza di Dio, per il di cui sommo, e dovuto rispetto per tutti gl'anni treutatrè, che l' ho pratticato, e prima di esser Vescovo, e da Vescovo, e dopo la sua risegna l'ho veduto sempre col capo scoverto senza berettino, e birretta anche in questa sua Età decrepita.*

43. Heroica ejus Fides heroicam operabatur patientiam. Et si enim per omnes vitæ semitas inter acerba, & adversa Ven. Alphonsi divinæ voluntati conformatio ad heroicitatis fastigium pervenerit; in postrema tamen hac epocha eminentiori quodam modo refulsit. Multiplices enim morbi, gravesque dolores, quibus ipse in postremis vitæ annis fuit afflictatus, heroicam ejus patientiam miserum in modum pertentarunt. Ad octogenariam enim senectutem, quæ una ipsa morbus erat, molestissima accesserat colli contortio, ac morbosa omnium artuum immobilitas, itaut ea ipsa quibus cæteri homines ad corporis nutritionem, & levamen libenter utuntur, cibus, potus, & quies, totidem sibi tormenta evaserint. Ingravescente senio extrema virium debilitas, & enormis herniæ tormenta eum item afflictarunt. Quamquam vero a planta pedis usque ad verticem capitis non esset in eo sanitas, non modo nullum unquam imbecillitatis signum præbuit Alphonsus, sed imo sana usus mente ad extremum usque vitæ halitum in singula momenta sese divinæ voluntati conformabat, seque Deo, si ipsi placitum, ad majora perferenda tormenta hilaris exhibebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* (V. S. D. *CONFESSARIUS*) *Sum. pag.* 179. §. 66. = *Il Servo di Dio si fu tanto uniformato alla volontà di Dio, che si può dire questa esser stato il suo cibo quotidiano, sovente in ogni giorno ne faceva*

de belli atti, dicendo voglio quel che vuol Dio &c. , = *Sò per certa scienza, che si eralca uniformità durata nel Servo di Dia sino all'ultimo respira di sua vita, non nasceva in esso Lui, che da una gran fede, e dall'amore alla virtù, che mastrò sempre eroica trà le croci e trà i dolori.*

XXV. Testis R. P. D. *Joannes Baptista Ansalone &c. OCULATUS per postremas annos 12. pag. 15.) Sum. pag. 186. §. 121. = Per questa sua viva fede sopportò con rassegnazione, pazienza, e prcsenza di spirita tutte le sue lunghe, e penasissime infermità, specialmente negli ultimi Anni di sua vita, dimostrata sopratutto in quella sua lunga infermità, nella quale li si curvò la testa sul petto per l'attrazione de nervi del collo, per la sordia, che se li daveva parlare colla tramba, quasi totale perdita degli occhi; a quali mali si aggiunse quello della rottura, causa di farla spasimare di continuo, il non poter dare un passa senza il sastegno degl' altri, castretta a prendere un poco di ripaso o seduta, a appoggiato a più cuscini, soffrendo tutta can somma pace, ed allegrezza, e rassegnaziane al divino volere, senza manifestare ad alteri questi suoi gravissimi incommodi per tutto il tempa di sua vita sino alla marte, con ammiraziane, ed edificazione degli alteri senza far mai minima atto d'impazienza.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antanius Ramita* (V. S. D. SOCIUS *per postremas annas 28.) Summ. pag. 188. §. 141. = per averla ia servita per la spazio di più anni, come ho detta, ho scaverta sempre nel Ven. Servo di Dio una somma, ed eroica uniformità al Divino volere, unita ad una somma pace, allegrezza di euore, e di volta, e presenza di spirita in tutte le sue lunghissime, e penosissime infermità sofferte, e specialmente in quella de suoi ultimi anni della vita, sicchè veniva da tutti ammirato came un SANTO GIOBBE PAZIENTE, & §. 143. Non sala conforme crescendo gli anni crescevano ancora i suoi mali corporali, ma ben'anche cresceva colla pazienza la sua rassegnazione al divina volere, quale sopratutto si vidde crescere in Lui da ognuno di noi, e da me sopratutto, che stiedi sempre al sua fianco sina alla marte, era dunque ridatto nella sua decrepitezza sorda in manlera, che se li doveva parlare da me, e da altri a voce altissima, ovvero colla tromba, cieco quasi del tutta, testa curvata sin sopra il petto per anni diecistta, ed a tutto questa poi si aggiunse quello enorme rattura, la quale altre al farli sentire continui spasimi, e non permetterli il caminare da se sala unita al dolore di sciatica, che li era sapravenuta, lo costringeva a darmire quasi sempre seduta sul letto appaggioto a più coscini, o vero dimenato, e sdrajata sapra una bassa sedia d'appoggio, che da dietro sembrava un Uomo senza testa, e pure quanto a me non mi ricordo mai, che avesse spiegato mai ad alcuna i suoi mali, non che avesse proferito una jota di lamento, ne altra parala meno rassegnata al divino volere, per cui avesse perduta la sua pace di cuare nel soffrire tanti mali per Dia; & pag. 189. §. 145. = spicrò però vieppiù questa sua rassegnaziane al divina volere versa gl' ultimi anni della sua vità, in cui crescenda vieppiù la sua Fede, cresceva ancora la sua perfetta, e tatale rassegnazione alla Divina volontà, come ml casta di propria scienza, quindi, come ben mi ricordo, disse egli un giorno quasi un anno prima di morire avanti al Sacerdote D. Salvatore Tramontano:* Signore io sono sordo, ma vog'io

es-

esser più sordo, se così piace a voi; *alli 9. poi di Gennaro dell' anno 1787. dello sua morte essendo andato a trovarlo il detto Sacerdote, il Servo di Dio subito che lo vidde, benchè in tutta quella notte avesse passato male senza prendere un atomo di riposo per i suoi mali, pure li domandò caritativamente come egli stasse; domandato poi dal detto Sacerdote come egli sentivasi tutto pieno di fede, e di speranza rispose*: Stò colla morte vicina, ma non voglio altro, che solo Dio, solo Dio, solo Dio, *come io lo intesi*.

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* (V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *per postremos annos* 12.) *Summ. pag.* 199. §. 218. = *per corona di questa sua eroica rassegnazione ai Divini voleri, che comparve in esso fino al miracolo non solo nelle sue lunghe, e penose infermità tanto abituali, che accidentali, ma sopra tutto spiccò questa in quella di essere restato per più di dodici anni col collo curvo sino al petto, attratto ne nervi, sordo in maniera, che si li doveva parlare colla tromba, e quasi cieco sino alla morte; a quali mali vi si aggiunse ancora una enorme rottura, la quale li dava indicibili spasimi, e non li permetteva di poter camminare senza l'altrui appoggio, ed era costretto a dormire quasi seduto sul letto appoggiato a più cosciui, non potendo soffrire nessun panno abbenchè leggiero, nocendoli perfino l'aria medesima; e pure non si udì mai lagnanza, non disse mai un joia d'impazienza, ma sempre si vedeva allegro, rassegnato, e contento per vedersi inchiodato sopra la Croce del suo Signore, anzi nemmeno raccontava agl' altri queste sue penose infermità*.

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Crescuoli* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 202. *post* §. 238. = *depongo per causa di scienza, che conforme crescevano le infermità del Servo di Dio col peso degl' anni, così attesa la sua eroica Fede cresceva in Lui la rassegnazione al divino volere. Era egli in fatti restato per lo reuma generale col collo curvo sopra il petto, attratto ne nervi del medesimo, che da dietro sembrava un busto senza testa; sordo in maniera, che se li doveva parlare colla tromba; si aggiunse ancora una enorme rottura, che li cagionava spasimi indicibili, non poteva camminare senza altrui appoggio; era costretto a dormire quasi seduto sopra il suo picciolo letto, appoggiato a più cuscini, appena poteva cibarsi, o sorbire un sorso d'acqua, e ciò non ostante, io per me lo confesso, l'ho veduto sempre rossegnatissimo al divino volere, sempre ilare di volto, sempre con una pace, ed allegrezza di cuore, tutto soffrire, come mai avesse patito, senza spiegare ad altri i mali suoi, e senza cercare ristoro, o sollievo, e senza proferire lamento alcuno, considerando di stare in Croce col suo Signore Gesù Cristo*.

Ex Pr. Ord. Nuc. XXI. Testis R. D. *Salvator Tramontano Sac. Sec. Neap. Sum. p. 229. in fin. negl' ultimi anni di sua vita avendo quasi perduto l'udito, disse in mio presenza*. Signore io sono sordo, ma voglio essere più sordo, se così piace a Voi. *Dippiù essendosi introdotto un discorso di un pazzo disse*: Ah Signore liberatemi di essere pazzo, perchè in morte non potrei farvi un' atto di amore. *Ma immediatamente soggiunse*: Quel che volete Voi.

Concordant *ex Proc. Apost. Nuc.* IX. Testis *pag.* 176. §. 45., & 46. XXXI. Testis *pag.* 190. §. 152. Testis XXXII. *pag.* 191. §. 156. XXXIII. Testis *pag.* 192. §. 167. XXXV. Testis *pag.* 196. §. 197.

44 Quum in postremis quinque quatuorve vitæ annis fidelem Famulum suum tamquam aurum in fornace ariditate Deus probasset quanto conatu invidus Sathan per tentationum fluctus in ipso veluti portus aditu naufragium Alphonso tentavit, tanto ardore semper ille fortis in Fide restitit; tantaque vi vaferrimum hostem profligare sategit, ut adstantes, ac ipsi, quos citus accibat, conscientiæ moderatores præ resistentiæ vi sæpe ejulantem audivisse, semperque victorem evasisse testentur, ejusque heroico commoti exemplo ad fortiter resistendum Diabolo incitarentur.

Ex Proc. Apost. Nue. V. Testis *F. Alexius Pollio &c.* (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25. Sum. pag. 172. §. 16. = *fuggì più che la morte il peccato, anche leggiero volontario, nelle tentazioni, ed angustie di spirito, fu fermo nella Fede, ripetendo sempre*=Credo Domine Credo.

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista Costanzo* (V. S. D. CONFESSARIUS *in postremis vitæ annis* (*Summ. pag.* 177. *post.* §. 53. *& seq.*= *mostrò l'eroicità di questa sua Fede sopra tutto nelle violenti tentazioni, e suggestioni del Demonio, contro i Misteri di essa. e sò, che fu travagliato a segno, che non solo in tempo di giorno, ma anche in tempo di notte, e nel sonno medesimo ne veniva assalito, tanto che il Servo di Dio gridava con voce sì stridente, che si udiva per tutta la Casa, ed ognuno, che lo sentiva se ne commoveva a pietà. Ma il Servo di Dio si mantenne sempre forte in resistere, e ribattere, che si commoveva con tanta forza, che batteva i piedi a terra, chiamando Gesù, e Maria in suo ajuto, e protestandosi di credere, e di esser sempre figlio della Chiesa; ma sò, che codeste tentazioni pochi anni avanti di morire si furono assai più violenti, ma ad esse resistè con maggior vivezza, che ne mai sotto di esse titubò.*

XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS in postremis annis* 12.) *Summ. pag.* 181. §. 80. = *si sentiva sempre ripetere nelle tentazioni contro le medesime* Credo, Credo, Credo con tutto quello, che insegna la S. Chiesa.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* (V. S. D. SOCIUS *per postremos annos* 28. *ut in pag.* 11.) *Summ. pag.* 187. §. 128. = *mi ricordo parimente di averlo sentito ripetere spesso il Simbolo &c. come ancora in tempo di tentazione* Credo Domine, Credo.

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* (V. S. D. CONFESSARIUS *per postremum vitæ septennium ut in pag.* 15.) *Summ. pag.* 194. §. 186.= *sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio molti anni prima di morire ebbe tentazioni gagliardissime, e quasi continue contro la nostra Santa Fede (che l'ho inteso io proprio gridare* Gesù Cristo mio sia fatta la tua santa volontà) *per queste tentazioni conferiva quasi sempre o col Direttore, o con altro Padre, ma era così fermo nella nostra santa credenza, che mai ci siamo veduti tanto confirmati nella Santa Fede, dalle sue belle parole, se non quando era tentato sopra questa virtù.*

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Criscuoli &c.* (*DE FAMILIARITATE per postremos annos* 31. *pag.* 17.) *Summ. pag.* 201. *post* §. 232., *& seq.* = *mi costa per causa di propria scienza, e come Testimonio de visu, & auditu, che il nostro Ven. Servo di Dio fece spiccare l'eroica sua Fede in mezzo alle tentazioni, e suggestioni, con cui procurava di attaccarlo il Demonio contro i Misterj della medesima;*

In

In vero erano queste così forti, e violenti, che lo facevano gridare fortemente, ripetendo atti di Fede, e chiamare spesso il suo Direttore, o altri individui della Congregazione, come mi è accaduto ancora a me più volte per trovare ajuto, e consiglio. Stava però egli saldo sempre nella sua divina credenza a dispetto del tentatore con una Fede, e fortezza così viva, che dava edificazione, ed animava tutti, che lo sentivano a resistere alle inique suggestioni.

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rīnus P. D. *Andreas Villani Rector Major Con. SSīni Redempt.* (V. S. D. DIRECTOR *per annos 50. præsertim per postremos annos 12. pag. 34. in fin.*) *Summ. pag. 225. §. 415. = la sudetta virtù della Fede si manifestò eroica nel Servo di Dio nostro Fondatore nell' avere vigorosamente vinto tutte le tentazioni diaboliche contro la detta nostra Santa Fede. A me costa, come suo Direttore, che tali tentazioni, e suggestioni delli Demonj erano fortissime, e sì violenti, che giunsero fino a farlo urlare con tal forza, che moveva a compassione chi lo sentiva, per le quali ricorreva al suo Confessore, e Direttori, ed anche a me per ajuto, e consiglio. Tutti noi Padri, a quali egli ricorreva, lo vidimo sempre resistere a dette tentazioni, e mantenersi sempre costante nella Santa Fede senza esitazione, ne dubbio alcuno, sentendosi da Noi l'espressioni con quali volle Dio più volte provarlo.*

Cohæret Testis II. V. S. D. CONFESSARIUS *ut infra Tit. de Spe.*

45 Sacras paginas firma Fide a Deo ipso inspiratas credebat, ac venerabatur. Sacram propterea Bibliam præ manibus semper habebat ejusque loca juxta Sanctorum Patrum, & Catholicæ Ecclesiæ sensum interpetrabatur. Hujus denique assiduam lectionem Alumnis suis tamquam Regulæ articulum jussit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS per postremos annos 12. pag. 9.*) *Summ. pag. 182. §. 88. = so per Testimonj degni di fede, ed anche di propria scienza, che il Ven. Servo di Dio, quando leggeva la Sagra Scrittura lo faceva con una viva fede, e fervore, pensando, che era parola di Dio, e perciò se ne imparava i testi a memoria, teneva sempre la Bibbia con somma venerazione nella Stanza, e quolora occorreva interpretarla, lo faceva sempre secondo la dottrina della Chiesa Cattolica, ed il senso unanime de Santi Padri, e perciò anche ordinò, che i suoi Novizj mandassero a memoria ogni giorno un capitolo del nuovo Testamento, e specialmente dell' epistole di S. Paolo, e che ogni Individuo voleva, che avesse tenuto nella Stanza la Sagra Bibbia.*

XXV. Testis R. P. D. *Joannes Baptista Ansolone* (*OCULATUS per postremos annos 12. pag. 10.*) *Summ. pag. 184. §. 107. = ebbe per questa sua viva Fede somma venerazione, e rispetto alla Sag. Scrittura; e tenendola, come lo è, per un libro veramente spirato da Dio leggendolo di continuo, con mandarne dei passi a memoria con interpretarli, secondo la Dottrina della Chiesa, e senso de Padri, ed inculcando a Noi suoi Congregati la venerazione, e lettura di questo libro divino.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS per postremus annos 12. pag. 24.*) *Summar. pag. 206. §. 274. = i Libri Sagri, come sò per la medesima scienza, perchè ispirati da Dio, aveali il Servo di Dio in somma vene-*

ra-

razione. Questi nelle maggiori sue afflizioni , o di corpo , o di spirito facevano in ogni tempo la di lui consolazione . Leggendone i passi nelle occasioni, sembrava, che Iddio gli parlasse in quel punto, e con tale venerazione gli ruminava. I passi oscuri l'interpretava col linguaggio della Chiesa , ed esecrava lo spirito privato , che si sostiene dagli Eretici ; così disturbavasi , leggendoli distorti da quelli a proprio capriccio .

Ex Proc. ord. Nuc. I. Testis Rñus P. D. *Andreas Villani* (V.S.D. DIRECTOR &c.) *Summ. pag.* 223. §. 392. = *era assai amante di leggere la Sagra Scrittura , come il libro de libri santi , tenendola in somma venerazione , e divozione , e ne inculcava la lettura . Lo stesso faceva per l'opere de Padri tutti della Chiesa , e tutte l'altre appartenenti alle tradizioni , ed esposizioni di detta Sagra Scrittura , e per aver egli avuto per dono di Dio una memoria tenacissima , riteneva in mente quasi tutta detta Sagra Bibbia , e Santi Padri .*

46 Sanctæ Matris Ecclesiæ Capiti visibili Romano Pontifici eximiam semper Alphonsus venerationem professus est . Imo vero ejus *Primatum Infallibilitatem , ac supremam auctoritatem supra Œcumenicum Concilium* doctis editis vindiciis acerrime propugnavit ; *ut in nostra Informat. pag.*67. §.246. Pro hujusmodi vero veritatum defensione se propriam vitam , & sanguinem libenter daturum identidem ad ultimum usque spiritum protestatus est , ipsiusque Pontificis sanctiones ut ab omnibus colerentur verbo , exemploque sategit .

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25.) *Summ. pag.* 173. §. 21. = *mi ricordo bene per la stessa causa di scienza , e per la continua protesta fatta dal Ven. Servo di Dio , che egli difese sempre l'infallibilità del Romano Pontefice , e sua superiorità al Concilio Generale , pronto a dare la vita per la difesa di questa verità , consolandosi in modo particolare , quando venivano a trovarlo persone letterate , che erano dello stesso suo sentimento , avendo molte volte inteso dire* ; tolta la potestà del Romano Pontefice è perduta la Fede ; & *pag.* 174. §. 31. = *obbedientissimo a tutti i suoi Decreti , e determinazioni , difendendone i suoi privilegj , non scappandoli mai da bocca parola benchè minima contro le sue determinazioni , e se vedeva , o sentiva qualcheduno , che aveva l'ardire in sua presenza di non approvare qualche determinazione Pontificia , si accendeva dicendo* = Così ha stimato il Papa , e quel che vuole il Papa , vuole Iddio , il Papa quando fa una cosa , la fa per giusti motivi .

XXV. Tectis R. P. D. Joannes Baptista Ansalone (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 186. §. 123. = *Fu sottomesso al Romano Pontefice , consolerandolo sempre , e credendolo , come lo è , Vicario di Gesù Cristo , e Capo visibile della Chiesa , venerandone prontamente i Decreti , e le determinazioni , non uscendoli mai di bocca minima parola contraria a questi . Et cit. Proc. Apost. Nuc. fol.* 1444. = *Se mai taluno ardiva in presenza sua disapprovare qualche Pontificia determinazione ripieno di rispetto troncava il discorso con correggerlo dicendo , che le determinazioni Pontificie erano volontà di Dio , che perciò dovevano venerarsi .*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tomoja Sum. pag.* 207. *in fin. & seq.* = *Fondamento della Fede per il Servo di Dio era la Chiesa , e sostegno della Chiesa era il Papa , Si rac-*

raccapricciava sentendo toccare l'autorità del Papa sopra il Concilio e la sua infallibilità nelle cose della Fede. Tolto questo Giudice Supremo per la decisione delle controversie, la Fede è perduta, *ripetevalo in varie occasioni. Questo Giudice, che manca tra gli Eretici, soleva anche dire; e quello, che fa la confusione, e i tanti dispareri fra di loro, perchè ognuno se ne fa Giudice da se stesso. Discorrendo col P. Ferrara, col P. D. Alessandro di Meo, ed altri de' nostri circa la superiorità del Papa, sopra il Concilio disse* = Io per questa verità ci darei la vita; tolta questa potestà al Papa, è perduta la Fede &c, & §. 288. = *Discorrendosi da' nostri nella sua Stanza, essendo egli gravemente infermo, e riprovandosi intorno a questo i sentimenti degl'Oltramontani, ancorchè stasse sommamente aggravato, disse*. Quanto mi sento consolare nel sentire queste cose; poveri Noi, se non avessimo il Pontefice. Et consonat I. Testis *Proc. Ord.Nuc. V.S.D.DIRECTOR Sum.pag.*217. §.424. & II.Test. V.S.D. *DIRECTOR, ET CONFESSARIUS pag.*229. §.436.

47 Tam cordi sibi fuit Pontificis Primatum, ac Potestatem tectam, sartamque servare, ut editas a se pridem pro ea vindicias adversus Justinum Febronium, anno 1778. novam earum editionem sategerit.

Ex Proc. Ord. Nuc. XXII. Testis R. P. D. *Fabius Bonopane DE FACTO PROPRIO fol.* 1522. = *Stanziando io verso il* 1778. *in Benevento nella Casa di nostra Congregazione, mi portai in questa di San Michele per trattare di alcuni affari col Servo di Dio, il quale in tale occasione mi diede un libro di pochi fogli, dicendomi essere Opera sua postillata anche di suo Carattere a me ben noto, e portava il titolo di* = Vindiciæ pro Suprema Pontificis Potestate adversus Justinum Febronium *incaricandomi &c. l'avessi fatto ristampare in Benevento, o altrove*.

DE SPE

48 QUÆ dixe res Spei virtus maxime spectat, futuram scilicet Beatitatem, ac Divinum quo innititur auxilium ad eam assequendam mirum in modum in Ven. Alphonso præluxere. Ipse enim juxta Apostolum *ad Hæbreos cap.* 6. Deo innixus fiduciam, & gloriam Spei usque ad vitæ finem obfirmato retinuit animo.

49 Ac re sane vera æternam Beatitudinem non suis viribus, operumque conscientia fretus, sed D. N. JESU CHRISTI confisus meritis se certo consecuturum sperabat, idque tam fervidis ignitisque verbis, ut audientes heroicam ipsius spem facile adverterent, & intelligerent.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. *OCULATUS Sum. pag.* 309. *in fin. & seq.* = *Riguardo alla virtù della Speranza. Questa fu sicurissima nel Servo di Dio sino all'ultimo di sua vita, sperando sempre la propria salvezza non per i meriti suoi, ma per i meriti di Gesù Cristo, e nell'intercessione di Maria SSma; che anzi si può dire, che la Vita del Ven. Servo di Dio fu in continui atti di Speranza con raccomandarsi continuamente a Dio, ed a Maria SSma, chiamata da lui sua Speranza dopo Dio, non diffidando mai ne' suoi bisogni sì spirituali, che temporali del suo soccorso, non che di tutte le gra-*

zie, ed ajuti necessarj per salvarsi, non dubitandone mai sino all' ultimo respiro di sua vita.

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 315. §. 50. = *Egli sicuramente sperò la sua eterna Salute, e tutti gli ajuti sopranaturali necessarj per conseguirla, e ciò non per propria forza, o proprio merito, ma per i meriti della Redenzione, ed intercessione utile de' Santi con specialità della Divina Madre. Mai sempre fece conoscere questa sua eroica Speranza con le continue preghiere, che porgeva a questo fine all' Altissimo si da Congregato, da Vescovo, e dopo la rinunzia negl' ultimi dodici anni di sua vita in questa Casa di S. Michele, mentre di niun' altra cosa era meglio persuaso, che della sua nientezza, ed insufficienza, non che ad ogni opera buona, che ad ogni pensiero santo in ordine alla sua eterna Salute. Prattico prima questa sua vivissima Speranza con i continui atti di essa, con i quali diffidava in tutto, e per tutto di se, e con inesplicabile fervore tutto abbandonandosi in Dio, ripeteva sempre* = In te Domine speravi, non confundar in æternum = *Più sensibile era il suo fervore nell' esercizio di questi atti di Speranza, e confidenza tutte le volte, che o visitava il Sagramento, o rimirava il Crocifisso &c.*

XXVIII. Testis Fr. *Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS Sum. pag.* 318. §. 71. = *Possedè anche in eccellente grado la virtù della Speranza, per cui tutto confidato ne' meriti, e nel Sangue di Gesù Cristo, e nell' intercessione di Maria SSma, sperava di continuo dalla Divina Misericordia il Paradiso con gran sicurezza, e non già per i proprj meriti, come bene lo fece conoscere colle parole, e coll' opere in tutto il decorso della sua vita.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 320. §. 90. = *Viva ancora luminosa, e ferma fu l' altra virtù della Speranza; con questa senza punto dubitare, sperò sino all' ultimo respiro di sua vita la salvezza dell' anima sua, e le grazie che vi necessitano per conseguirla, appoggiato all' intutto ai meriti della Redenzione, non che all' intercessione della Divina Madre Maria SSma.*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Sum.p.*322.§.112. = *Si udirono sempre dalla sua bocca, da me, e da altre Persone degne di fede, fervorosissimi atti di Speranza, e di Confidenza nella Divina Misericordia, e nel Sangue di Gesù Cristo, e nel Patrocinio di Maria SSma.*

50 Tanta Spe ferebatur æternæ Beatitudinis per Christi merita assequendæ, ut suo Famulo aliisque Sodalibus jusserit sibi in agone posito Christi imaginem ante oculos apponendam, quo inter Spei actus animam suam efflaret.

Ex Proc. Ord. Nuc. IX. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. *SOCIUS fol.* 805. = *Verso gli ultimi anni di sua vita incaricò alli Padri di detta mia Congregazione, che quando fusse già prossimo il termine di sua vita avessero situata una Croce grande col Crocifisso dirimpetto al suo letto, che poi non fu eseguito, ma furono situate alcune figurine nella sua stanza, ed egli morì col Crocifisso in mano, che teneva bene stretto.*

XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. *fol.* 1134. *in fin.*, & *ter.* = *Mi ricordo ancora, che una vol-*

volta m' incaricò, che quando si fosse Egli trovato vicino a morire, avessi accomodato di prospetto avanti al suo letto il Crocifisso grande, che teneva nella sua stanza, perchè fermamente, e sicuramente sperava, che tenendo Gesù Cristo avanti gli occhi nella sua morte, si fusse salvato per li suoi meriti.

51 Hac Spe fretus inter legendas sacras paginas dum in ea loca incideret, quæ efficaciam meritorum Christi ad assequendam salutem proponunt, toto transformabatur vultu, & in extasim rapi videbatur; eademque loca ad suum aliorumque animum erigendum trascribebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 311. §. 18. = *So di certa scienza per essere stato Testimonio oculare, che il Ven. Servo di Dio si cambiava di volto, nel leggere nella Sagra Scrittura alcuni passi di confidenza ne' meriti infiniti di Gesù Cristo, tantochè nel comporre lui le sue opere ascetiche vi pose molte meditazioni, e capitoli riguardanti la Speranza, e confidenza, che ogni Cristiano deve avere ne' meriti di Gesù Cristo.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tamoja Sum. pag.* 328. §. 160. = *Leggendo la Sagra Scrittura vedevasi tutto consolato, se incontrava in quella dei passi confidenziali, che gli dilatavano il cuore. Tentato, ed afflitto ruminando questi tali passi, vedevasi subito sollevato. Di questi passi ne teneva una raccolta per sollievo del proprio spirito, e degl' altri essendo tentati di diffidenza.*

52 Deiparam Virginem spem suam apud Deum appellare solitus ad ipsius Imagines firma in ejus ope concepta Spe in dulces confidentiæ lacrymas prorumpebat; tenero vero hilaritatis sensu afficiebatur, dum recordaretur eamdem in Joannis persona homines sibi in filios adoptasse.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 312. §. 19. *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio in tutto il corso di sua vita, da quel tempo, che ebbi la sorte di servirlo, nel vedere qualche Immagine di Maria SSma s' inteneriva in maniera, che gli uscivano le lagrime dagl' occhi, tanta era la sua tenerezza, e filial confidenza verso questa divina Madre, che tante volte restava quasi estatico, e fuori di se stesso &c. provando ancora una singolare tenerezza quando leggeva, e considerava, che Maria SSma in Persona di S. Giovanni ci aveva accettati per figli a piedi della Croce.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 315. §. 52. = *Più sensibile era il suo fervore nell'esercizio di questi atti di Speranza, e confidenza tutte le volte che &c. visitava Maria SSma, o che ne rimirava qualche sua Immagine.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS Sum. pag.* 318. §. 75. = *Mi ricordo di averlo veduto mille, e mille volte tanto da nostro Rettore Maggiore, quanto da Vescovo, e quanto dopo la rinuncia del Vescovato negl' ultimi anni della sua vita, sempre che s' imbatteva a vedere una Immagine di Maria SSma lo viddi sempre col volto acceso di amore, e cogli occhi quasi sempre molli di lagrime, e l' udiva spesso spesso ripetere ferventi giaculatorie di Speranza nella dolcissima Madre, e sopratutto quella sua familiare* Mamma mia Maria tu sei la Speranza mia, *e poichè sape-*

va egli, che questa nostra Signora ci aveva accettati per figli a piè della Croce nella persona di S. Giovanni &c.

53 Non ita tamen in Deo, suaque Matre Maria spem suam figebat, ut media prætermitteret ad æternam consequendam vitam necessaria; Verum cum timore, & tremore ita salutem suam operabatur, ut culpam ipsam metuens ubi nulla omnino erat, conscientiam suam, in postremis præsertim annis, identidem per diem apud Confessarios expiare sategerit, omnesque ætates ita caste, sancteque ad mortem usque traduxit, ut ex Confessariorum sententia animam suam nullo unquam ne levi quidem, qui *ex proposito* dicitur, peccati noevo maculaverit, de quo *copiosior infra sermo redibit*.

54 Inter cætera media ad æternam assequendam salutem sibi proposita præcipuum erat illud *orationis*, juxta divini Reparatoris promissionem *petite, & accipietis*. Ut enim ejus efficaciam omnibus fidelibus probaverat per aureum suum librum = *Della necessita, ed utilità della preghiera* = sic ipse tota vita, ac præsertim per postremos annos duodecim per singula fere dici momenta vel mentali, vel vocali orationi incumbebat, aliisque commendare non cessabat, & fuse.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis *Rñus D. Cajetanus Fusco (OCULATUS) Sum.pag.313.§.34.=Per quante volte io ho veduto, e praticato col Servo di Dio negl'ultimi dodici anni della sua vita, mi costa, che il Servo di Dio faceva un'assiduo esercizio di preghiera, anzi posso dire, che la sua vita era una continua preghiera, di modo che sebbene usciva qualche poco in carrozza fra il giorno per comando de Medici; tutto questo tempo lo spendeva in recitare Rosarj, ed in fare altre preghiere a Dio, affine di ottenere l'eterna Beatitudine da Dio per i meriti di Gesù Cristo, e per la valevole intercessione di Maria Santissima.*

XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum.pag.315.§.53.=Prattico pure la sua Speranza con eroicità nell'esercizio continuo d'ogni giorno delle pregliere, che porgeva a Dio, a Gesù Crocifisso, e a Maria SSma, a SS. suoi Avvocati, e ciò massime dopo la rinuncia del suo Vescovado sino alla morte, che si può ben dire, che tutto il tempo di ogni giorno era una continua preghiera; ne ottenesse la grazia del perdono de'peccati, la santa giustizia, e la salute della sua anima. Più spesso, e più ferventemente pregava Dio nelle Orazioni, nella celebrazione della Messa, nella visita al Sagramento, ed a Maria Vergine per se non meno, che per gli altri, principalmente per la Congregazione, che diceva averla fondata Dio per gloria sua, compromettendosi con inesplicabile sicurezza tutto ottenere da Dio per i meriti di Gesù Cristo, e per la potente intercessione di Maria SSma, tanto che soleva dire* = chi confida in Gesù Cristo, ed in Maria SSma è sicuro, moralmente parlando, della sua eterna salute. = *Più, che potè raccomandò sempre così ai nostri, che agli esteri codesti santi atti di confidenza in Dio, e le preghiere continue a Gesù, e Maria per inanimare tutti alla confidenza, ed alla preghiera, ne compose due trattatini, uno, che va unito con la visita al Sagramento detto della confidenza in Gesù Cristo; un'altro, che và solitario, con esortare tutti, con quali s'imbatteva a leggere tali trattati.*

XXVIII. Testis *Frater Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS (OCULATUS) Sum.p.318. §.72.= Attesa questa sua eroica speranza, che*

che in Dio aveva, si udiva sempre il Servo di Dio pregare la bontà del suo Signore per lo conseguimento dell'eterna sua salute, e sopratutto si può dire, come a me ben costa di propria scienza, che la sua vita fu una continua fervorosa preghiera, e specialmente per quelli dodici anni, che sopravisse dopo la rinuncia del suo Vescovado, altro io non sentivo dalla sua bocca, che un continuo esercizio di preghiera, sentendolo sempre ripetere = Gesù mio tu sei la mia Speranza =, *anzi nella fine delle sue operette ascetiche sempre vi apposè affetti, e preghiere di confidenza a Gesù, ed a Maria.*

XXXVII. Testis *R.P.D. Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 322. *& seq.* §. 113. *& seq.* = *Mi ricordo benissimo, che per questa sua eroica Speranza in Dio incessantemente, e fervorosamente pregava, e si può dire con ogni più scrupolosa verità, che la sua vita fu una continua preghiera tanto a Dio nostro Signore Gesù Cristo, come unica nostra, e necessaria Speranza, ed unico Mediatore di grazie per noi presso il Divin Padre, e dopo a questo, a Maria SSma, come Mediatrice per privilegio, ed a molti suoi Santi Avvocati. Quindi si vide egli specialmente negl'ultimi anni di sua vita sempre impiegato a raccomandarsi al Signore, e buttarsi, come un figlio nelle mani di suo Padre Celeste, e di Maria SSma, ed a questo effetto compose quell'aureo libro della necessità della Preghiera, in cui oltre il Dogma provato con Scritture de Santi Padri, e Teologi, insegna moltissime belle prattiche di pregare, per dare a tutti non solo una santa insinuazione a questo necessario esercizio, ma ben'anche per dare a tutti una bella norma di pregare.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis *R. P. D. Antonius Maria Tannoja Sum. pag.* 327. §. 154. = *Fondava la sua confidenza il Servo di Dio nella promessa tante volte ripetuta da Gesù Cristo.* = Cercate, ed otterrete = *Tutto il nostro bene diceva, dipende dalla preghiera, e chi non prega non può ottenere ciò, che gli bisogna per salvarsi: Essendo vecchio diceva, che il miglior tempo impiegato nell'orazione era nel dire di continuo* = Gesù mio ajutatemi = *Diceva, che il P. Segneri nella vecchiaja averasi imparato di fare orazione con pregare, e dire dal principio sino all'ultimo* = Gesù mio ajutatemi = *Posso dire, che la vita del Servo di Dio non è stata, che una continuata preghiera, specialmente negl'ultimi anni prima della morte. Vedevasi continuamente impiegato cercando misericordia a Dio, ed abbandonandosi nelle braccia di Maria SSma. Ebbe tanto a cuore questo esercizio di pregare, che come si sa; compose quell'aureo Libro* del gran mezzo della preghiera &c.

55 Inter ariditatis tenebras, inter tentationum incursus, inter ipsa Cacodæmonis spectra, phantasmata, ac visibiles apparitiones, quibus invidus hostis Ven. Senem Ligorium, ut olim Senem Pachomium, Palladium, Antonium Abbatem, Magdalenam de Pazzis, Catharinam Senensem, aliosque Sanctos, vexavit; is propositis sibi Christi meritis firmaque in iis reposita spe, vigil hostem fugabat, ac strenue vincebat. Hinc Confessarii omnes de singulis tentationibus gloriosam eum tulisse victoriam uno ore testantur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. *(OCULATUS) Sum. pag.* 310. §. 5. = *Nelle tentazioni di diffidenza, nelle desolazioni, ed aridità di spirito, ed in altre tentazioni opposte a questa virtù fu sempre stabile non ripe-*

petendo altro, che = In te Domine speravi non confundar in æternum = *tutto abbandonato nella divina bontà, specialmente negl'ultimi anni di sua vita*; & *pag.* 312. §. 25. *Mi ricordo benissimo, che un giorno tentato fortemente il Servo di Dio contro la virtù della Speranza, fattosi chiamare da me il suo Direttore fu P. D. Andrea Villani, dicendole, che il Demonio lo tentava a disperarsi, il suddetto suo Direttore le disse, che avesse confidato in Gesù Cristo, ed in Maria SSma, e di ripetere* = In te Domine speravi non confundar in æternum = *li rispose il Servo di Dio non aver fatto altro in queste tentazioni, che ricorrere a Gesù Cristo, ed alla Madonna, e rivolto gli occhi ad un'Immagine di Maria SSma esclamò* = Ah Mamma mia tu sei la speranza mia = *e rivolto poi al Crocifisso disse.* = Gesù Cristo mio tu sei morto per me, il Sangue tuo è la speranza mia, e tutta la mia salute = ; *e così in tutte le sue desolazioni di spirito, e di aridità di diffidenza, specialmente negl'ultimi anni di sua vita, mi faceva porre sopra una sedia vicino a lui il Quadro di Maria SSma*, AVENDO FINO ALL'ULTIMO RESPIRO DI SUA VITA TENUTA SEMPRE PERFETTA COGNIZIONE DI MENTE.

XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS de facto proprio Sum. pag.* 317. §. 65. = *Vieppiù luminosa comparve l'eroica sua Speranza, e confidenza nelle tentazioni di diffidenza, e di disperazione, che più delle volte afflittissimo diceva* = Il Demonio mi vuol far disperare, ma io voglio sempre confidare in Gesù Cristo = *Per verità sempre io lo viddi mai abbattuto, ma sollecito a ricorrere a Dio, ripetendo sempre con ilarità di volto* = In te Domine speravi non confundar in æternum = .

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS per postremos, annos* 28. *Summ. pag.* 319. §. 81. = *Mi ricordo bene, che spesso mi accorsi, sopra tutto, che il Ven. Servo di Dio negl'ultimi anni di sua vita era fortemente tentato di sconfidenza nelle sue aridità, e desolazioni di spirito, ma lo intesi sempre ripetere con ferma fede, e confidenza* = In te Domine speravi non confundar in æternum = *E simili atti di confidenza, e di Fede in Gesù Cristo, e Maria SSma, che bene danno a divedere, e conoscere, che Egli il Servo di Dio NON FU MAI SCIMUNITO, NE STOLIDO, MA SEMPRE ABBIA CONSERVATA UNA PERFETTA COGNIZIONE DI MENTE, E PRESENZA DI SPIRITO SINO ALLA MORTE.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.* 321. §. 103. = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio essendo tormentato da infermità Corporali, e purga di spirito circa sette in otto anni prima della sua preziosa morte, in vece di scemarsi la sua confidenza in Dio crebbe maggiormente, e lo dimostrava colle giaculatorie, coll'aria del volto, e col fatto*, OPRANDO SEMPRE CON MENTE SERENA, E PRESENZA DI SPIRITO.

Ex Proc. Ord. Nucer. I. Testis R. P. D. *Andreas Villani* V. S. D. *DIRECTOR Summ. pag.* 335. *& seq.* §. 226. *& seq.* = *Sono Testimonio anch'io dell'eroica Speranza, e confidenza del Servo di Dio nostro Fondatore nelle tentazioni, che per divina permissione lo assalirono di diffidenza, e di disperazione, siccome nell'aridità, tenebre, e desolazioni di spirito, particolarmente circa cinque anni prima della sua morte, Cercava egli ajuto, e consiglio a me, ed al P. D.*

Gio-

Giovanni Mazzini oggi vivente, e non potendo più calare a travar noi dal quarto di sopra di questa Casa, dove Egli abitava, e non dandoli il cuore di mandare tanto freguentemente a chiamarci in sua Camera, faceva scrivere a Fratello Francesco Antonio Romito suo compagno, le dette sue tentazioni, scrupoli, e tenebre di spirito, da noi poi si doveva sotto dette cartelle scrivere, che si quietasse in virtù di santa obbedienza, perchè in quello, che Egli stimava, che avea mancato, non vi era stata mancanza di sorte alcuna, e che operasse con libertà di spirito &c. Basta soltanto conchiudere, che egli mai si fece vincere dalla diffidenza, e bene allo spesso facendo atti di detta virtù, e bene allo spesso esclamando con voce infuocata, alta, e con segni chiari delle sue vittorie, diceva = In te Domine speravi non confundar in æternum = *appunto, come io gli avevo insinuato per quietarsi in detti scrupoli.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, ET CONFESSARIUS Proc. Ordin. Nucer. fol.*321. *& seq.* = *Ho avuto occasione di parlargli, quietarlo, e consolarlo, nelle fiere gagliardissime tentazioni &c. contro la Speranza &c. nell'aridità, tenebre, e desolazioni di spirito, colle quali volle il Signore, come l'oro nella fornace, purificare l'anima del benedetto suo Servo &c. Cominciò a dirmi esser venuto un galantuomo, e tutto odirato gli avea parlato di disperazione, e fra l'altro gli avea detto:* Tu sei dannato &c. *Ma, Voi, ripigliai io avete acconsentito a queste suggestioni, che il demonio vi ha date? Essa mi soggiunse, che Dio gli avea data forza di resistere, rispondendo, che Egli tutta la sua speranza di salvarsi l'avea riposta nelli meriti di Gesù Cristo, e non già nelle sue operazioni, e faceva continui atti di virtù di Speranza. Io lo consolai, dicendoli: che si fusse quietato senza pensarci più, e quello, che mi recò consolazione, e compassione insieme fu il vederlo nello stesso tempo, che era assalito, non avea mancato di fare tali fervorosi atti di virtù contrarii, che m'intenerivа grandemente &c. Qual fatto accadde verso gli ultimi anni della sua vita; Et fol.*325. *ter. & seq.* = *Mi ricordo, che una sera verso gli ultimi anni di sua vita, che se mal non mi appongo furono circa trè anni prima della sua morte, mi mandò anche in fretta a chiamare, ed entrato che fui nella sua camera, lo trovai al maggior segno agitato, e cercava ajuto, e pietà per esser liberato dalla fiera angustia, in cui si ritrovava, dicendomi, che era venuta un Prete, e l'avea detto essere stato tutto male quanto avea fatta, detto, e scritta, e con volto infierito, e fra l'altre cose l'avea ancora detto =* Monsignore tu sei di certo dannato, non ci è speranza per te = *Ia in sentire ciò, li domandai: avete conosciuto questo Prete? ed avendomi risposto di nò, io gli soggiunsi; Non vedete, che questo è un Demonio, che vi tenta alla disperazione? Ma voi avete acconsentito alla così forte tentazione di disperazione? oppure l'avete con atti contrarj superata? Egli ripieno di detta virtù di Speranza, e Fortezza mi soggiunse di aver fatti con tutto lo spirito, e fervore atti di Speranza, e confidenza in Dio, nella di cui misericordia, e nelli meriti di Gesù Cristo, ed intercessione della sua Santissima Madre sperava di salvarsi, facendo in presenza mia atti fervorosissimi di Speranza, e confidenza in Dio, che m'intenerivano, ed eccitavano a detta santa virtù. Mi disse ancora, che nell'atto di detta, ed altre diaboliche*

sug-

suggestioni per vieppiù fortificarsi, oltre degl'atti di virtù, fissava gli occhj ad un gran Crocifisso, che egli teneva avanti all'Altare, in cui ascoltava la Messa, e si communicava; quali occhiate accompagnate con ferventi preghiere gli davano grandissimo conforto, ma che il Demonio nel colmo della tentazione gli abbagliava la vista, nascondendo il Crocifisso in guisa, che non più lo vedeva &c. E nell'atto di tali tentazioni, si udiva anche dagl'altri, che gridava dicendo: Gesù mio io spero in te; Madonna mia, voi siete la mia Speranza, Gesù mio, che siete morto per me, Voi mi avete da salvare = *E tanti altri atti di virtù sentiti da altri, che Egli poi me li diceva, quando io lo consolavo della maniera accennata.*

56 Quamquam vero sanctorum timore in hisce tentationum fluctibus sibi diffidens de divina vitanda offensa nimis anxius in singula momenta Moderatorum opem, & consilium expetere consuevisset, vix tamen extremo morbo correptus (juxta illud Proverb. 23. 18. *in timore Domini esto tota die quia habebis spem in novissimo, & præstolatio tua non auferetur*) heroicæ suæ Spei præmium obtinuit; omnis scilicet animi anxietas omnisque timor evanuit, eique in novissimo serena animi pax, & tranquillitas mire successit, *ut in seq. Tit. de obitu.*

57 Inter diuturnam, & jugem morborum perpessionem, de qua *in seq. tit. de Fortit.* miram patientiam exercens de omnimoda divinæ voluntati uniformitate adeo sollicitus erat, ut identidem a Moderatore sciscitaretur, an ab ea vel hilum quidem recessisset, negante vero illo, placide contentus quiescebat.

Ex Process. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 311. §. 15. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio per timore, che avea di mancare alla totale sommissione alla volontà di Dio, anche nelle cose minime, mi mandava spesso a chiamare i suoi Direttori, specialmente il suo Confessore P. D. Vincenzo Magaldi, e questo negl'ultimi anni di sua vita, domandandoli di continuo, se mai in Lui conosceva, o conosciuto avesse poca uniformità alla volontà di Dio; e quando veniva assicurato da questo di poter star sicuro di questa sua uniformità, si quietava.* Consonat *in Process. Apost. S. Agathæ* Testis XXI. *P. D. Vincentius Magaldi de facto proprio*, ut in seq. *tit. de Fortitud.* §. 341.

58 Quam maxime solent homines perhorrescere mortem, eamdem ipse avidissime expectabat, suspirabat, inhiabat. Expectans enim beatam spem, & gloriam magni Dei identidem ajebat videri sibi mille vixisse annos, quo Christo frueretur, & cum Apostolo dissolvi cupiebat, & esse cum Christo.

Ex Proc. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Summar. pag.* 313. §. 28. = *Mi costa di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio per la sua viva Speranza, che ebbe mai sempre di salvarsi, nel parlare della morte, ne parlava con piacere, e senza tristezza, e mi ricordo, che diceva spesso* = Gesù Cristo mio mi pajono mille anni di morire, per avere la bella sorte di vederti in Cielo =; & §. 31. = *Sò di certa scienza per la continua familiarità avuta col Servo di Dio sino alla morte, che Egli desiderò sempre di morire per andarsi ad unire*

unire con Gesù Cristo, crescendo in lui questo desiderio, come crescevano gli anni, sul timore di trovarsi in qualche circostanza di offenderlo anche in materia leggiera.

X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. *SOCIUS (OCULATUS) Summ. pag.*315. §.48. = *Alle volte mi sono trovato vicino a lui, che guardando il Cielo dicea* = Mi pajono mille anni Gesù mio di morire per vederti nel Paradise =

XI. Testis A. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V.S.D. *CONFESSARIUS Summ. pag.*317. §.66. = *Mostrò l'eroismo di questa virtù nell' ardente desiderio, che continuamente avea di sciogliersi dal suo corpo, e vedere presto la faccia di Dio, e baciare, come diceva, spesso i piedi a Maria SSma, ne parlava della morte con timore, ma con piacere.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.* 322. §.112. = *Si udì molte volte ripetere le parole di S. Paolo* = Cupio dissolvi, & esse cum Christo =

59 Ex hujusmodi mortis desiderio, & futuræ gloriæ spe pretiosæ sodalium morti invidebat, qui sanctitatis fama decesserant, necnon Beatis Divina visione fruentibus, eorumque gloriæ tandem aliquando consociari suspirabat.

Ex Process. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Summ. pag.*313. §.30. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio quando moriva qualche Congregato esemplare, sentiva quasi una santa invidia per la morte di questo, e così nella morte degl'altri vissuti con fama di santità, dicendo il suo solito* = Gloria Patri, *o pure* = quando noi avremo ancora la sorte di esser'li compagni nel Cielo ?

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.*321. §.104. = *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio tanto in occasione di confessione, che in occasione di lettura spirituale, ed ancora quando ci hò conversato familiarmente, che desiderava di morire, che portava una santa invidia ai Beati, perchè amavano Dio, e non potevano più offenderlo, e questi belli sentimenti li durarono sino alla morte.*

60 Mortem lætus aspiciens eam sæpe meditabatur, sibique diffidens ad felicem sibi exitum a Divina Misericordia implorandum, aliorum preces expetebat.

Ex Proc. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Summar. pag.*313. §.29. = *Essendogli familiarissimo il pensiero, e la meditazione della morte, ed in tutte le sue lettere nella fine altro non faceva, che raccomandare a chi scriveva, che avessero pregato Dio per Lui per una buona morte, così pratticando con tutti quelli, che lo visitavano, o venivano da lui per consiglio.*

X. Testis *Fr. Leonardus Ciochetti* V. S. D. *SOCIUS (OCULATUS) Sum. pag.*315. §.48. = *Non li dava tristezza la morte, anzi vi meditava, e ne parlava con piacere.*

Ex Proc. Ord. Nuc. V. Testis R. D. *Gerardus Petrone Parochus Nuc. Sum. pag.*336. §.235. = *Udivo dal medesimo bene spesso dirmi, che avessi pregato Dio per la salute dell'anima sua.*

61 Cœlestium desiderio fluxa omnia, & terrena arbitrabatur, ut ster-

cora, vitaque commoda ita a se procul arcebat, ut rigidam Paupertatem ad obitum usque sectatus vel ipsis se necessariis orbaret.

Ex Proc. Ord. Nuc. Testis IX. *Fr. Leonardus Cicchetti* V.S.D. *SOCIUS fol.809. ter., & seq.* = *Dimostrò eroicamente il sudetto disprezzo, vivendo poveramente, privandosi anche de' commodi necessarj; qual suo disprezzo per le cose terrene posso io deporlo di veduta per gli altri anni dodici, che sopravisse in questa Casa di San Michele dopo la sua rinuncia,*

XIV. Testis *Fr. Alexius Poltio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos 25. fol.1135. ter.* = *Io che hò servito il Servo di Dio, mentre era Vescovo di S. Agata de Goti per Anni tredici in circa, e dopo la rassegna del Vescovado sino alla sua morte in questa Casa per altri Anni dodici in circa, con tutta certezza depongo il suo generoso disprezzo di tutti quei commodi, de quali perchè convenivano al suo stato, poteva Egli lecitamente farne uso, e perciò Egli visse poverissimo, privandosi ancora delle cose necessarie,*

62 In quacumque vel spirituali, vel temporali angustia numquam animo defuit, sed a cælesti providentissimo Patre opem sperabat ipse, suosque item sperare jubebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V.S.D. *SOCIUS (OCULATUS) Sum. pag.315. §.46.* = *Sò di certa scienza, che il V. S. di Dio inculcò sempre si a noi, che agli altri una fiducia somma in Dio, e nella Divina Providenza, e di ricorrere a Lui nei temporali, e spirituali bisogni, come pratticava Lui medesimo senza mai diffidarne.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS per postremos annos 28. Sum. pag.319. §.78.* = *Scovrii sempre per quanto mi fu dato in tutto il tempo della mia conversazione con Lui, che il Servo di Dio ebbe sempre una pronta, sicura, e ferma confidenza in Dio, e nella santa sua providenza in tutti i suoi bisogni temporali, e spirituali, quale cosa inculcava sempre, ed insinuava ad ognuno.*

XXXV. Testis R.P.D. *Petrus Volpicelli* V.S.D. *CONFESSARIUS Sum. pag.320. ante §.91.* = *Non solo aveva Lui questa ferma speranza in Dio riposta, ma imprimeva ancora ne cuori sì delli Individui di sua Congregazione, nel tempo della di lui dimora in questa casa di S. Michele &c. e dopo la sua formale rinuncia accettata dal felice Regnante Pio VI., ritornato in questa Casa di S. Michele, ne suoi Congregati, la viva confidenza, e speranza in Dio;*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli Sum. pag.325. §.133.* = *Continuamente erano i suoi discorsi sopra la fiducia in Dio, e di farvi buttare perfettamente nelle sue mani adorate, e di non fidarci nelle terrene speranze.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis R. P. D. *Andreas Villani* V. S. D. *DIRECTOR (OCULATUS) Sum. pag.335. §.220.* = *Viddero tutti coloro, che con Lui familiarmente conversavano, e convivevano, siccome l'hà sperimentato io in tanti anni della maniera espressa, specialmente per circa dodici anni continui antecedenti alla benedetta sua morte, la fermezza di questa sua Speranza negl' incontri più sensibili, penetranti, e spiacenti,*

XXII. Testis R. P. D. *Fabius Bonopane de propria experientia Sum. pag.337. §.241.* = *In tutte le opportunità, nelle quali il Servo di Dio*

ha avuta occasione di parlare dei bisogni spirituali, e temporali, o suoi, o della nostra Congregazione ha raccomandato, siccome io ho inteso dalla sua bocca, la preghiera, colla speranza sicura di riportarne l'esito. Sò ancora di certa scienza, che nelle occasioni di alcune tribulazioni, che si soffrirono dalla nostra Congregazione nel Mese di Gennaro 1780., il Servo di Dio m' impose per le due nostre Case di Benevento, e S. Angelo a Cupolo, che in ogni sera per quattro Mesi dopo l'esame della sera si fosse recitato da ognuno in comune quel versetto = Quid mihi est in Cælo, & a Te quid volui super terram Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum = Gesù mio tutto a Voi mi dono, voi solo voglio, e niente più = con un *Pater*, *Ave*, e *Gloria Patri*.

63 Quoscumque ad se venientes homines vel animi religione anxios, vel angustia pressos ad ponendam in Deum, & Mariam spem excitabat, ignitisque verbis inflammabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 311. §. 17. = *Chiunque ricorreva al Ven. Servo di Dio per esser consolato nelle sue angustie, o altri travagli, l'animava sempre nella ferma, e sicura Speranza in Dio, nella di lui misericordia, e patrocinio di Maria SSma, sicuramente sperando tutti gli ajuti, e le grazie necessarie per salvarsi.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS Sum. pag.* 317. §. 67. = *Si udiva sempre animare i peccatori contriti, e timorosi a confidare nella misericordia di Dio*; & *pag.* 318. *post* §. 77. *Mi ricordo bene di avere udito sempre il V. S. di Dio insinuare a tutti la bella virtù della speranza per conseguire l'eterna vita per i meriti di Gesù Cristo, per l'intercessione di Maria, e per l'infinita misericordia di Dio*, & *pag.* 321. §. 97. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio aveva tanta confidenza in Gesù Cristo, ed una fiducia così ferma nelli di lui meriti, che l'aveva sempre in bocca, lo insinuava a noi, ed agl' altri &c.*

64 Constantia quoque illa, ac *perseverantia*, qua, non obstantibus decrepitæ senectutis incommodis, habitualium morborum cruciatibus, virumque languore, arduum, laboriosum, ac pœnitens vitæ genus ab adolescentia susceptum numquam remisit, vel intermisit, sed ex ipso languore vigorem sumens ad ultimum usque spiritum obfirmate retinuit, uti fuse *in tit. de Fortitud.*, & *Sum. num.* 26. heroicæ illius spei certissimum argumentum est, qua futurum æternorum vitæ premium, & coronam expectabat ajente Apostolo = *Sobrie, juste, & pie vivamus in hoc sæculo expectantes beatam Spem*.

65 Hujus tandem Virtutis heroicitatem apprime comprobant *Miracula* illa, quæ Ven. Alphonsus in postrema vitæ epocha suis precibus a Deo impetravit, quæque *suo loco* referemus; uti docet Metthæucc. in *sua Prat. ad Caus. Beat. tit.* 2. *cap.* 2. §. 2. *num.* 19.

DE CHARITATE IN DEUM

66 Charitatem Dei fuisse diffusam in Alphonsi corde per Spiritum Sanctum, qui datus est ei, ipsique tota vita inhæsisse tum ex toto *Sum-*

mario, tum ex Probationibus ad postremam ejus vitæ epocham spectantibus luculentissime patet.

67 Et primum quidem, quam Dei Charitatem VERE PERFECTAM ESSE docet Joannes *in Epist. 1. cap. 2. 5.* nimirum Dei legem, ac mandata servare juxta illud Divini Reparatoris: *qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me Jo. 14. 21.*; Hanc quidem Charitatem Dei Famulus per omnes ætates ac diuturnum nonaginta, & amplius annorum cursum religiosissime coluit; atque ita coluit, ut nullum omnino peccatum lethale, imo ne veniale quidem, quod *ex proposito* dicitur, unquam commiserit, sed perpetua vitæ innocentia, ac singulari morum integritate refulserit. Id profecto testantur præter cæteros SEPTEM CONFESSARII *Sum. pag.* 388. *ad* 390. Ne vero extra propositam orationis metam excurramus, eorum tantummodo dicta referemus, qui Ven. Alphonso *in postremo duodecim annorum epocha* a confessionibus fuere.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 388. §. 1. = *Sò di certa scienza, che il V. S. di Dio in tutte le sue Confessioni, che a me si fece negl' ultimi anni di sua vita, non si accusò mai NE DI PECCATO VENIALE VOLONTARIO, NE DI DIFETTI, ma tutte le sue Confessioni erano di meri scrupoli.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 388. §. 3. = *Menò sempre lo sua vita morigeratissima conservando sempre la BATTESIMALE INNOCENZA* & §. 4. = *Avendosi mantenuta nell' Anima quella grazia, che ricevè nel santo Battesimo, e questo lo sò di certa scienza* avendoli fatta la Confessione generale, *ed over trovato, che il V. S. di Dio NON AVEVA MAI COMMESSI PECCATI MORTALI, e nel corpo avendo sempre conservata la santa Virginità. Et in Proc. Ordin. Nuc. fol.* 890. = *Ha conservato il Servo di Dio L' INNOCENZA BATTESIMALE, siccome a me costa con tutta certezza, perchè avendo io* da anni sei prima della preziosa sua morte inteso la sua Confessione Generale, *che Egli volle cominciare dall' anno settimo di sua età, possando tutti li stoti di sua vita, posso in verità deporre, che il Servo di Dio NON ERA COSCIO DI COLPA GRAVE O IN PENSIERO, O IN PAROLE, O IN OPERE, anzi mi soggiunse, che era vissuto sempre puro.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Sum. pag.* 388. §. 5. *& seq.* = *Sò per causa di scienza* per le Confessioni sue da me per tanti anni udite, *di non aver mai il Servo di Dio macchiata la sua* STOLA BATTESIMALE *non solo con* PECCATO GRAVE, *ma ancora con qualche* PECCATO VENIALE DELIBERATO, E VOLONTARIO *&c. & pag.* 389. §. 7. = *E come che le sue Confessioni erano quasi pubbliche alzando la voce nel confessarsi nell' ultima sua cadente età angustioto da scrupoli, benchè da me insinuato a bassare la voce, pure Egli seguitova ad alzarla, per cui tutti coloro, che stavano nelle stanze contigue udivono, che i suoi scrupoli non arrivavano mai al* PECCATO VENIALE. *Sicchè io depongo per causa scientiæ, che* delle sue Confessioni tanto particolari, quanto generali a me fatte *di non aver mai offeso Dio* GRAVEMENTE NE VENIALMETE VOLONTARIO *in tutto il tempo della vita sua sino alla sua preziosa morte.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR

CTOR, ET CONFESSARIUS *Sum. pag.* 390. §. 11. = *Mi ricordo di essersi a me talvolta confessato, giacchè attesa* LA SUA INNOCENTISSIMA VITA *poteva dirsi, che quasi tutti l' Individui della Congregazione erano suoi Confessori &c. ed eseguì i loro ordini &c.* COLLA SOLITA SUA COLOMBINA INNOCENZA. Et in *cit. Proc. fol.* 327. = *La sua verginal purità, ed* INNOCENZA *da lui conservata sino a quella sua avanzata età di quasi novant' anni, e che proseguì a conservarla sino alla Morte.*

VII. Testis R. P. D. *Vincentius Magaldi POSTREMUS CONFESSARIUS* V. S. D. *Summ. pag.* 390. *ante* §. 12. = *questo stesso suo divino amore fece conoscerlo uell' INNOCENZA BATTESIMALE. Io ho confessato alle volte il Servo di Dio, e l'ultima volta fu TRE' GIORNI PRIMA DELLA SUA ULTIMA INFERMITA', NE IN TUTTE LE VOLTE, CHE INTESI LE SUE CONFESSIONI TROVAI MATERIA DI ASSOLUZIONE.*

Id item deponunt alii Testes *de auditu immediato* ab ipsis Confessariis *Summ. num.* 17. *per tot.*

68 Ab omni non gravi tantum, sed etiam lævissima culpa ita abhorrebat, ut paratissimus esset ad quamcumque potius atrocissimam mortem subeundam, quam lævi culpecula maculari; imo vero vel ipsum peccati nomen perhorrescebat adeo, ut quanto apud ipsum esset in odio vultu, gestuque patefaceret.

Ex Proc. Apost. Nuc. XII. Testis R. P. *Joseph Imparato Carmelita* (quotannis V. S. D. visitare solitus) *Sum. pag.* 347. *ante* §. 67. = *per quanto mi ricordo di aver veduto, ed udito dal Servo di Dio per quelle volte, che seco ho trattato, ci ho scorto sempre un grande, e costante abominio ad ogni sorte di peccato, benchè leggiero, e mi confidò un giorno, che egli al pari di S. Maria Maddalena de Pazzis del mio Ordine tremava ancora al solo uome di peccato.*

XXV. Testis R. P. D. *Joannes Baptista Ansalone OCULATUS Summ. pag.* 186. §. 120. = *ebbe un sommo orrore al peccato raccapricciandosene al solo uome, temendolo anche dove non vi era.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *Sum. pag.* 188. §. 136. = *mi costa colla più volte mentovata occasione di averlo servito, che egli il Servo di Dio animato da questa sua eroica Fede nudrì sempre un grande orrore ad ogni sorte di peccati fino a sentirne un raccapriccio nel solo nominarsi, e lo udii più volte perciò ripetere VORREI PIUTTOSTO MORIRE BRUGIATO VIVO IN UNA CALCARA, CHE COMMETTERE UN PECCATO.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus P. D. *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR *Summ. pag.* 226. §. 422. = *fece conoscere &c. l'odio intestino, che ebbe egli sempre al peccato. Il solo nome di peccato lo faceva tremare, ed inorridire; onde temeva tanto il peccato non solo mortale, ma veniale ancora, che si faceva scrupolo di ogni piccola cosa, la quale non era neppur difetto.* Quibus consonant ex *Proc. Apost. Nuc.* Testis XXXIII. *Sum. pag.* 191. §. 161. XXXVIII. Testis *pag.* 202. §. 237.

69 Ita vero tamquam a facie colubri peccati umbram horrebat, ut in postremis quatuor vitæ annis inter tentationum, & aridatis tenebras interdum veritus, ne ulla vel minima Dilecti sui subesset offensio, sæpius

pius per diem, perque ipsam intempestam noctem moderatores acciret, a quibus lumen, & quietem assequeretur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE FACTO PROPRIO Summ. pag.* 340. §. 1. *& seq.* = *mi costa di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio odiava in tal maniera il peccato, che soleva dire* VORREI BRUCIARE VIVO IN UNA CALCAJA PIUTTOSTO, CHE COMMETTERE UN PECCATO MORTALE, *ed era tanta la delicatezza di sua coscienza, che temeva anche l'ombra del peccato, facendo conto di tutto benchè non fosse cosa peccaminosa, che perciò nelle sue desolazioni di spirito temendo di qualche offesa di Dio mi mandava di continuo a chiamare i suoi Direttori sì di giorno, che di notte, e questo quattro in cinque anni prima della sua morte.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS DE FACTO PROPRIO Summ. pag.* 572. §. 10. = *mi ricordo bene come Testimonio di veduta, che sopratutto negl' ultimi dodici anni della sua vita essendo il Servo di Dio afflitto da desolazioni, ed aridità di spirito, e da mille scrupoli, ed angustie, colle quali il suo Signore volle raffinare, e perfezzionare la sua virtù, come ho inteso sempre dire, e confessare dalli furono Padri Villani, e Mazzini, ed altri suoi Confessori, e Direttori; egli essendosi prefissa la santa obbedienza per la sola regola delle sue azzioni, pensieri, ed affetti, che continuamente mandava ora me, ora il suo Servo Alessio Pollio ora nostro Laico, a chiamare ora l'uno, ora l'altro de suoi Direttori anche nel più alto della notte avvanzata per così spiegare ad essi le sue predette angustie, e tentazioni per essere da essi regolato anche nelle cose più minime, e colla loro benedizione subito si dava pace con una cieca perfetta ubbidienza.*

70 Præter vitæ innocentiam, castissimosque mores heroicis item, & assiduis virtutum actibus tota se mente, totisque viribus Deum diligere, ut per anteactas vitæ epochas, sic præsertim in postrema Alphonsus significavit. Et *orationis* quidem, ac *contemplationis* studio ad extremum usque spiritum miro fervore flagravit. Per octo enim solidas horas ante Altaris Sacramentum quotidie orationem protrahere fuisse solitum Testibus abunde probavimus *in sup. Tit. de Fide*. Hic ergo illud addimus ejus vitam in postremis duodecim annis continuam fuisse orationem.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 340. §. 3. = *dopo la rinuncia per tutto il corso di sua vita stiede in continue orazioni mentale, e vocale.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 348. §. 78. = *dopo la rinuncia ho veduto sempre la sua vita una continua orazione vocale, o mentale.*

XXXVIII. Testis R. P. D. Deodatus Criscuoli (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 362. §. 204. = *depongo con verità, che la sua vita fu una continua orazione, e meditazione continuata costantemente sino all' ultimo della sua vita* = Et Testis XXX. *pag.* 354. §. 126.

71 Et re sane vera post Episcopatus abdicationem ita quotidianæ suæ vitæ actiones distribuit, ut pleramque diei partem vocali, mentalique orationi tribueret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*DE FACTO PROPRIO*) *Summ. pag.* 341.

341. & seq. §. 25. & seq. = so di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio rinunciato il Vescovado, e ritornato in questa Casa di S. Michele di sua Congregazione volendo seguitare lo stesso tenor di vita menato da Congregato coll' intervenire a tutti gli atti comuni, ed altro di regola, essendocelo stato proibito dal suo Direttore P. D. Andrea Villani, nella sua stanza praticava tutto ciò, che era di regola, e pratticavamo gli altri suoi Congregati con maggior fervore; appena svegliatosi la mattina faceva la mezz' ora di orazione mentale o solo, o in compagnia del Fratello assistente, si apparecchiava di poi per dir Messa, e reso impotente a più dirla, se la sentiva comunicandosi ogni mattina, e con rendimento di grazie in un altra Messa, che faceva celebrare, usciva poi secondo l'ordine de Medici in Carrozza, dopo aver dato qualche tempo allo studio, o ol disbrigo di affari necessarj riloudanti a gloria di Dio, e bene delle anime; nel ritorno da me si portava in Chiesa avanti il SSmo leggendo nella visita da lui stampata del Sagramento quelle giaculatorie, ed amorose aspirazioni, accompagnandole colla meditazione, ed amorosi sospiri &c. So di certa scienza, che dopo essersi trattenuto lungo tempo in Chiesa avanti il Santissimo, il Ven. Servo di Dio, specialmente quando il tempo era piovoso, ne li permetteva di fare quel poco di moto in Carrozza, si ritirava in Stanza a prendere un poco di cibo, preso il quale si tratteneva un poco in ricreazione con quei Padri, che lo andavano a ritrovare in Stanza, interrogando questi del numero delle Missioni fatte, del profitto prodotto, e delle conversioni accadute, o di altri discorsi di Dio; e preso il giorno un poco di riposo, si faceva la mezz' ora di lettura di libri Spirituali, o su le vite de Santi, ed un altra mezz' ora di orazione mentale; si faceva poi da me calare in Chiesa, ove si tratteneva avanti il Sagramento per più ore in continui atti di preghiera, di confidenza, e di amore, e la sola obbedienza era quella, che lo faceva uscire dalla Chiesa per fare il solito breve giro in Carrozza; ritornato in Casa di nuovo lo portavo nella Chiesa, ne se ne saliva sopra la Stanza, se non se passate le ore ventiquattro, dove unitamente con me, e Fr. Francesco Antonio si faceva la mezz' ora di orazione, poi nel tempo proprio si faceva l'esame di coscienza colle altre solite preci.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romita V. S. D. SOCIUS per postremos annos 28. DE FACTO PROPRIO Summ. pag. 351., & seq. §. 109., & seq.* = ritornato poi in questa Casa di S. Michele dopo la rinuncia del suo Vescovado, sò di propria scienza, che Egli portò tutto l'impegno di voler menare la medesima sua antica vita di Congregato; volendo intervenire a tutti gli atti divoti della Comunità, ma non avendolo permesso il suo Direttore fu P. D. Andrea Villani, egli nella sua Stanza procurò, per quanto potè, di fare in privato tutto quello, che esercitavano i suoi Individui in comune. Imperocchè subito svegliato la mattina si faceva la solita sua mezz' ora di orazione per lo più sulla Passione di Gesù Cristo, o leggendo da se, o non potendolo, facendolo fare da me, poi si apparecchiava per celebrare la santa Messa, e dopo celebrata la sua, se ne accoltava col suo solito fervore un altra per rendimento di grazie; e quando poi non potè più celebrare, non lasciò mai la santa Communione ogni mattina. Quindi dopo essersi applicato per qualche tempo allo studio, o altri affari di gloria di Dio, e di bene delle anime

me, usciva per un ora in Carrozza secondo si è detto. Ritornato si faceva portare in Chiesa per trattenersi per qualche tempo avanti il SSmo Sagramento &c. Mi ricordo di causa scienza, che il Ven. Servo di Dio dopo essersi trattenuto così per qualche spazio di tempo avanti a Gesù Sagramentato, andava alla sua Stanza a desinare, dopo di che visitato da qualche Padre faceva con esso qualche poco di ricreazione, domandando sempre per lo più delle Missioni, e del profitto, che in esse si faceva, o altro discorso di gloria di Dio, e quindi dopo un breve riposo facevasi la mezz' ora della lezione Spirituale coll' altra appresso della meditazione, secondo le nostre regole, e dopo calato in Chiesa si tratteneva per lungo spazio di tempo avanti il suo Dio Sagramentato, struggendosi in atti di Fede, di Speranza, e di Amore, dalla di cui presenza non si partiva, se non se per uscire un altra volta a sollievo in Carrozza per un ora, dopo di che ritornava al suo Dio Sagramentato sino verso le ore ventiquattro, qualora però Egli non poteva uscire in Carrozza per lo tempo cattivo, impiegava tutta quell' ora di sollievo a trattenersi in Chiesa a visitare il suo Sagramentato Signore: risulito poi su la Stanza si faceva insieme con me, ed il suo Servitore Alessio Pollio, ora Fratello, un altra mezz' ora di orazione, e dopo l'esame di coscienza a suo tempo cogl' Atti soliti, ed orazioni vocali, Cohæret XXXVII. Testis V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.* 361, §. 189. *aliique in Summ. Tit. de Charit. in Deum.*

72 Dum vero oraret angelica corporis compositione ignitoque fervore, intuentibus id alte demirantibus, intimam suam cum Deo abscondito unionem patefaciebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*237: §.9. = *io quante volte ho veduto negl' ultimi dodici anni della sua vita visitare o in Chiesa, o in Coro il SSmo Sagramento, l'ho veduto sempre con un profondo raccoglimento, compostezza, e divozione.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS per postremos annos.* 12. *Summ. pag.* 238. §. 21. = *massimo mostrò l'eroismo di sua fede nell' amore al SSmo Sagramento, avanti di cui ogni giorno si tratteneva lungo tempo con profondo raccoglimento, e vivissimi affetti, che sembrava negl' ultimi anni un Serafino, mai sveduto siuchè potè, non ostante che patisse gravissimo incommodo per la sua rottura.*

LI. Testis ex Off. R. D. *Thomas Desiderio* Sac. Scc. (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 248. §. 94. = *stando in questa Casa di S. Michele dopo la rinuncia del Vescovado, l'ho veduto io cogl' occhi propri continuamente, e per più tempo starsene avanti il SSmo Sagramento in questa Casa, come un Angelo del Cielo, tanta era la compostezza, elevazione di mente, e fervore.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS. Summ. pag.* 256, §. 146. = *sempre fu veduto, e da me, e da tutti far le dette visite* (ad SS. Sacramentum) *collo stesso fervore, raccoglimento, ed estatica attegiamento cogli occhi o chiusi, o fissati olla sfera, o alla custodia senza muoversi affatto, onde pareva un marmo, o una statua senza moto, e senza vita,*

73 Quod

73 Quod autem a piis hujusmodi exercitationibus supererat temporis sacræ lectioni dabat, cujus devotos sensus intimo animi fervore prosequebatur; inde vero integri Rosarii decades alta mente Misteria revolvens devote recitabat; ceu illi ipsi relati Testes sancte deponunt, qui secum intime, ac familiarius vitam agebant; nempe.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS de facto proprio Summ. pag.* 342. §. 27. *& seq.* = *so di certa scienza, che nel tempo libero, e non impiegato in divoti esercizj il Ven. Servo di Dia per tutto il corsa degl' anni dopo la rinuncia del Vescovado, perchè per causa della corta vista non poteva leggere da se, si faceva di continuo leggere dagl' altri libri spirituali, o di Gesù Cristo, di Maria SSma, o sù le vite de Santi, ma comè che era sorda ancora, e dovendosi ancora alzare fortemente la voce da chi leggeva, e nan potendo farla un sol Congregato, ora uno, ora un altro gli faceva questa forte lettura per più are del giorno, leggendosi nel volto del Ven. Servo di Dio la tenerezza, e gli affetti amorosi, che gli svegliava nel cuore le lettura di quei libri divoti. Recitava poi ogni giorno sì posatamente il Rosario accompagnato dalla divota meditazione de Misteri, per cui questo Rosario aveva lunga durata.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS de facto proprio Sum. pag.* 352. §. 117. *& seq.* = *Mi ricordo anche bene per causa di scienza, che il Ven. Servo di Dio in tutto il tempo libero, che li restava dopo di detti esercizj, tutto lo impiegava nel leggere quasi sempre libri Spirituali, ma poi non potendo più da se leggere per avere quasi perduta la vista, verso gl' ultimi anni di sua vita si faceva supplire questa lezione da me, o da altri, e per lo più sempre voleva sentir leggere meditazioni sopra Gesù Cristo, Maria SSma, e le vite de' Santi. Ma qualora poi anni prima di morire addivenuto quasi sordo, dovendosi alzare la voce talmente nel leggere, che si sentiva per tutta questa Casa di S. Michele, la quale è molta vasta, ed anche in mezzo la publica strada, e perciò si doveva ciò fare per turno da Padri, non potendo reggere un solo a leggere così gridando, anzi predicando per più ore del giorno, dovendosi ancora alle volte surrogare qualche giovane Ecclesiastico esercitante in questa Casa di buona lettura; e frattanto il Servo di Dio stava tutto intento a sentire quei santi pensieri, e di tanta in tanto prorampendo in amorosi sospiri, dava a divedere quella bella fiamma di carità, che nel suo cuore si accendeva da quella spirituale lettura: recitava ancara agni giorno can tale posatezza il SSmo Rosario tutto intiero di quindici poste, e lo accompagnava colla considerazione de' Misterj della Vita, Passione, e Morte di Gesù Crista, che egli stesso annunziava, per cui durava malto spazia di tempo.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 357. *ante* §. 157. = *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dia negl' ultimi anni dopo la rinuncia, perchè poca ci vedeva, ed era sordo, si faceva leggere a voce alta ora da uno, ed ora da un' altro qualche libra spirituale, e quando s'incontrava in qualche bel sentimento, la faceva replicare sino a trè volte, vi faceva sopra dei belli atti, e poco faceva passare avanti; ne mai lasciò di recitare fervorosamente il Rosaria sino alla preziosa sua morte;* & fusius probatum legitur *in Sum. num.* 16. *de Charit. erga Deum.*

74 Quamquam vero ut Medicorum jussa faceret aliquantisper per diem rheda spatiaretur, illud tamen ipsum temporis spatium recreando animo tribuendum, vel vocali orationi, vel piæ lectioni dabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXX. Testis R.P.D. *Nicolaus Mansione* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 353. §. 125. *& seq.* = *Tanto in Congregazione, quanto nel Vescovado, quanto dopo la rinuncia del medesimo, a tale, che anche uscendo in carrozza tanto nel suo Vescovado, quanto dopo lo rinuncia del medesimo a prendere un poco di aria per i suoi acciacchi ordinatoli da Medici, nemmeno perdeva il tempo, occupandosi a dire Rosarj, oppure farsi leggere qualche libro, come io l'ho veduto più volte.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis Fr. Alexius Pollio &c. (*OCULATUS*) *fol.* 1138. *ter.* = *Quando usciva per prendere un poco di aria in Carrozza per ordine de' Medici, mentre era Vescovo, si portava il suo Segretario, o altra Persona Ecclesiastica per farsi leggere o qualche Vita de Santi, o qualche materia Ecclesiostica, e ritiratosi in questa Cosa dopo lo rinuncia del Vescovado quando usciva pure in Carrozza per ordine de Medici per molto tempo fece lo stesso, e poi perchè più acciaccoso, e tardo di udito recitava il Rosario, o unito col Fratello Laico, che portava con lui in Carrozza, o solo. Quando poi si rese inabile a potere uscire fino all'ultima sua infermità per lo spazio di ouni trè in circa, ne' quali per ordine de' Medici andava seduto in una Sedia armata di ruote, si recitava in quel tempo solo il Rosario.*

Quibus cohaeret *in Proc. Apost. Nuc.* XXXVII. Testis *V. S. D. CONFESS. ORDINARIUS*, *pag.* 358. §. 167.

75 Præter plurimas hasce diei horas mentali, vocalique orationi tributas per mysticam unionem ita dilecto suo semper adhærebat, ut in singula momenta ad Deum orare videretur. Hinc si loqueretur, ejus verba non nisi Deum redolebant, si ageret, singulas actiones suas ad Deum dirigebat; Divinique amoris igne, quo ipse intus ardebat, foris aliis communicabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rmus D. *Cojetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 343. §. 36. = *Per quanto costa o me ne' dodici anni ultimi della sua vita, che ebbi lo sorte di conoscerlo, e prattiarlo, ben mi occorsi, che il Servo di Dio avesse avuto un continuo roccoglimento, ed elevazione di mente a Dio, in modo, che aveva sempre Dio presente, e da cui non si distraeva mai l'anima sua anche per le temporali occupazioni, e si sentiva spesso fare fervorose giaculatorie. Et* §. 37. = *Per quanto costa a me per le cause soprodette nell' Articolo antecedente hò conosciuto bene, e veduto, che il Servo di Dio non trovava diletto maggiore, che in parlare solo di Dio, e questi erano li suoi ordinarj ragglonamenti anche nel tempo della commune ricreazione con suoi Individui, e ne parlava con tonta divozione, ed unzione, che invamorova di Dio chiunque l'ascoltava, come lo spesse volte mi ci sono trovato presente per esser stato commensale spesso in questa Casa di S. Michele; & pag.* 344. §. 39. = *Qualora se li roccontavano cose indifferenti procurava di subito spezzarle con tedio, e nausea, ed intrecciare discorsi di Dio, ed altre cose spirituali.*

XI. Testis R.P.D. *Joannes Bapsista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 347. §. 61. *& seq.* = *Sò inoltre, che il Ven. Servo di*

di Dio si fu sempre di purissima intenzione in tutto il corso di sua vita, non cercando mai la gloria sua, ma quella di Dio = Signore (*spesso l'hò inteso dire*) tutto per te, non voglio il gusto mio, ma il tuo = *Non solo nelle cose prospere, che nelle avverse si studiò d istillare tale purità d'intenzione in tutti noi, dicendoci* = Si perde tutto, se non si fa per Dio = *Sò eziandio, che tal purità d' intenzione l' hanno ravvisata in esso tutti quei, che l'hanno trattato, sicchè ho inteso più volte dire* = stà Monsignor Liguori sempre con la gloria di Dio in testa = *Sul principio di ogni sua azione, e discorso si raccoglieva tutto in se stesso, come io con propri occhj l'ho veduto, e poi operava, e parlava.*

XXVIII. Testis *Frat. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS (OCULATUS) Sum. pag.* 348. §. 72. = *Hò veduto sempre il Ven. Servo di Dio colla mente elevata, e col cuore sempre unito a Dio a tale, e tanto, che per non perder mai questa bella presenza del suo Dio, volera sempre a Dio pensare, ed accendere il suo cuore del santo ardore Divino, perciò si udiva spesso da me prorompere in infocati sospiri, ora alzando gli occhi al Cielo, ora al Crocifisso, ed ora a Maria SSma; &* §. 73. = *E questa stessa fu la cagione per quanto io posso pensare di quel contento, e piacere, che Egli trovava nel continuamente discorrere di Dio, mischiando sempre anche trà necessarj discorsi temporali, ed indifferenti dolci parole, e sospiri d'amore verso Dio.*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Sum. pag.* 359. §. 174. = *Mi ricordo benissimo, perchè ho conversato con lui dall'anno* 1742. *sino alla sua morte, che sempre l'ho udito parlare di Dio, della sua bontà, e del suo amore con sentimenti tutti divini, e che non trovava altro diletto, e piacere, che di solo parlare di Dio.*

76 Apostoli sectatus monitum I. *ad Cor.* 10. 31. = *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid faciti, omnia in gloriam Dei facite* = ut cunctas alias actiones suas ad Deum dirigere solitus erat, sic item cibum; ac potum ad unam Dei gloriam sumere sibi proponebat.

Ex Proc. Ord. Nuc. III. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS (OCULATUS) fol.* 516. *ter.* = *Egli da Vescovo, e dopo la rinuncia non veneuto più a mangiare in Refettorio, e mangiando in Camera, nel mettersi a mangiare sempre benediceva la sua Tavola, e recitava l'Ave Maria, ed ogni volta, che beveva faceva la benedizione sopra l'acqua posta già nel bicchiere, e sopra il Vino, e lo stesso faceva sopra ogni vivanda, che si poneva a mangiare; cosa questa anche di seria riflessione, giacchè si vede, che in ogni sua azione stava unito con Dio, e colla mente, e cuore intento alla rettitudine d'intenzione.*

77 Ex hujusmodi intima, & continua unione cum Deo sæpe sæpius per diem in dulces Divini amoris actus, ignitasque aspirationes in ipsum Deum perquam ferventer erumpebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R.D.P. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.* 346. §. 56. = *Stava Egli sempre raccolto in Dio, si esercitava in continui atti di amore, di offerta, e ringraziamenti a Dio, siccome Egli mi confessò in occasione, che trovandosi angustiato per alcuni suoi scrupoli provenienti da delicatezza di sua coscienza, senza che in essi apparisse ombra*

di peccato, che mi confidò come a suo Confessore; li dissi = Che pensasse a Dio, che facesse atti di amore, di offerte, di ringraziamento = *Egli mi rispose umilmente* = Che? questi atti li fò sempre. = *Sò tutto questo sì perchè ancora l'hò inteso io, che sovente faceva tali atti di giaculatorie, ed amorose aspirazioni, sì pure perchè le ha precettate nelle nostre Regole, delle quali fu osservantissimo, come un punto essenziale; sì finalmente, che ne esortava tutti noi Congregati, che ancora gli esteri, e per facilitarne a tutti la prattica, ne registrò un catalogo di tali atti, ed aspirazioni nel libro intitolato* = Visita al Sagramento = *e volle che parte di esse s'insegnassero ancora ai Popoli in tutte le Missioni avanti di ciascuna Predica.*

XXVIII. Testis *Pr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS de propria experientia Sum. pag.* 349. §. 80., *& seq.* = *Passava avanti l'Imagine del Crocifisso, e Maria SSma detta del Buon Consiglio nella sua stanza sul tavolino a studiare, seguitando così per ore cinque la mattina a stare applicato, e nell'istesso tempo raccolto tutto, e per tutto in Dio facendo atti di amore, e di giaculatorie dicendo:* Dio mio, Dio mio, *ora,* Dio mio ti amo; *ed altri somiglianti atti: sempre che poi sonava l'orivolo interrompeva ogni studio, ogni discorso familiare, e recitava* l'Ave Maria *con tenerezza di cuore.*

XXXVII. Testis R. P. D. Dominicus Corsano V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Sum. pag.* 358. §. 163. = *Testimonj di tal sua Carità divina n'erano quelli continui fervorosi atti di amore, aspirazioni, e giaculatorie intensissime, che continuamente verso Dio faceva, per cui tante volte si vedeva assorto in Dio, dando ancora esterni segni fervorosi sul volto, che bene additavano la sua fiamma interiore, si conosceva anche questo fuoco dalle sue fervorose prediche, che faceva, e dalla tenerezza, che assaggiava nel discorrere di Dio, come era il suo ordinario costume, non solo con i suoi Individui, ma anche con Laici, procurando di sempre accendere tutti del santo divino fuoco; come io hò inteso più, e più volte. Et coheret* V. Testis V. S. D. *FAMULUS Sum. pag.*340. §.5.

78 Accidit olim quod Ven. Senex Panormitano Archiepiscopo, qui sese visitatum advenerat, Dei amorem inaugurans tanto id fervore præstitit, ut ex ejus oculis tenerrimas expresserit lacrymas.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ XXI. Testis R. P. D. *Vincentius Magaldi POSTREMUS CONFESSARIUS* V. S. D. (*OCULATUS per postremos annos duos ante obitum Sum. pag.* 378. §. 333.) *pag. cit.* §. 331. = *Quanto fosse stata grande, ed eroica anche la sua Carità verso Dio, lo conobbi specialmente un giorno, quando essendo venuto a visitarlo il quondam Monsig. Sanseverini Arcivescovo di Palermo, e tenendolo per la mano li disse, che li desiderava un'amore sommo verso Dio, e il vero spirito di Gesù Cristo; e lo disse con tanta accensione di Spirito, e con un cuore così infuocato, che lo fece piangere per tenerezza, come io ben osservai, perchè questo fatto seguì stando io presente a tutto. Dippiù lo conobbi dal continuo alzar gli occhi, che faceva verso del Crocifisso, che gli stava di prospetto in faccia del muro.*

79 Ad pares item lacrymas alias commovit Nobiles quosdam proceres dum il fervidos amoris actus ab ipso elici audirent.

Ex Proc. Ord. Nuc. III. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFES-*

FESSARIUS ORDINARIUS fol. 483. *ter.* = *Mi ricordo ancora, che dopo la rinuncia del Vescovado ritornato in questa Casa, vennero oltre Signori per consigliarsi col Servo di Dio, ed avendoli io condotti nell' anticamera, stando aperta la porta della seconda stanza, dove stava il Servo di Dio, tanto io, quanto detti Signori vidimmo, che stava all' oscuro colla fenestra chiusa, ed intesimo, che Egli faceva atti di Amore, giaculatorie, atti di rassegnazione, e tanti altri atti di virtù con tal fervore, che quei Signori si compunsero, e ne piansero ancora.*

80 Per postremos vitæ annos sæpius in die Confessarium rogare solitus, ut sese ad eliciendum divini amoris actum opitularetur; vix ille formulæ dabat initium, ac illico Alphonsus eam repetere incipiens, licet ætate morbisque immobilis, tantis præ amoris vehæmentia quatiebatur motibus, tantaque vi elevabatur in ecstasim, ut ille, ne offenderetur, loco se movere cogeretur.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS de facto proprio Sum. pag.* 355. §. 132. = *Si esercitò instaurabilmente in continui, e fervorosi atti di amore, tanto che negl' ultimi anni di sua vita mi chiamava dicendo, che lo avessi ajutato a fare un' atto di amore, cominciando io, ed esso seguitando, e tanta era la fiamma di questa Carità, che saltava in maniera, che dovevo scostarmi per non farmi offendere*; Et in Proc. Ord. Nuc. fol. 869. ter. = *Ripetendomi egli, che glielo avessi suggerito* (amoris actum) *così eseguivo, e nel mentre egli si stava esercitando in tali atti l' ho veduto sollevato dalla sedia quasi un palmo, quando che egli da se solo non poteva sollevarsi, ed aveva bisogno dell' ajuto di due, e forse tre persone. Tale sollevazione era accompagnata da forti, ed infocati sospiri, e questo stesso, che ho veduto nella sua stanza l' ho veduto anche più volte, allorchè faceva in Chiesa orazione avanti al SSmo Sagramento.*

81 Divini hæc amoris flamma, quæ inter eliciendos charitatis actus foris in Alphonso erumpebat, immobilisque sui Corporis sarcinam elevabat erumpebat item, itemque elevabat in diuturna *Sacramenti* adoratione. In ipsa enim Angelico raptus affectu non modo Seraphini instar coruscabat, sed ecstaticis crebrisque motibus præ amoris impetu quatiebatur, seque solum sine arbitris ratus ex imo corde suaves gemitus, ac amantis suspiria trahebat, dulcesque voces emittebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Aloysius Pollio* V. S. D. *FAMULUS* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 343. §. 30. = *Nella visita al Sagramento era così assorto in Dio, ed infiammato nel volto, che sembrava un' Angelo, avendolo veduto tante volte nel visitare Gesù Cristo far molti moti, e sbalzi di sopra la sedia, ove stava compostamente seduto*; & §. 35. *L' istessa estasi, e salti amorosi, che moravano a tenerezza, e divozione accadevano al Servo di Dio per lo più quando visitava Gesù Cristo, o guardava la Croce &c., potendosi dire per la frequenza degl' estasi, specialmente nella sua decrepitezza, essere il Servo di Dio stato in una continua estasi.*

XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 240. §. 311. = *Quantunque decrepito, e ripieno di mille acciacchi, si faceva portare in questa Chiesa di S. Michele a starsene più ore avanti la sagra Custodia, con tanta elevatezza di mente, ed anche con alcuni movimenti del suo corpo, scuotendosi tutto, e si slanciava ver-*

verso il suo Signore, che dava edificazione, compunzione, e tenerezza a chiunque il vedeva; come io l' ho veduto tante volte con propri occhi afferrarsi colle mani alla gelosia del Coro.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS (OCULATUS) Sum. pag.* 352. §. 112. = *Si faceva portare in Chiesa per trattenersi per qualche tempo avanti il SSmo Sagramento, o meditando con tutto fervore, che si udivano dagli astanti profondissimi sospiri infuocati, si vedeva elevato di mente sino a non accorgersi, chi li stava vicino, dava ancora in alcuni sbalsi amorosi.*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli (OCULATUS) Sum. pag.* 365. §. 222. = *Si faceva portare in Chiesa avanti al SSmo Sagramento, dove seduto sopra una sedia d'appoggio se ne stava col suo libretto della visita in mano a sfogare il suo cuore avanti il Sagramentato Signore; In questo mentre si vedeva tutto acceso nel volto, anche le sue mani si facevano come ferro rovente, dava infuocati sospiri, tante fiate si vedeva dare in alcuni sbalsi verso il SSmo, come preso da una forte convulsione con tutto il suo Corpo, come se egli avesse voluto volare verso il suo Bene Sagramentato, senza accorgersi di esser veduto, o inteso, e facendo restare edificati, ed ammirati tutti coloro, che così lo vedevano.* Cohæret Testis XXXV. V. S. D. CONFESSARIUS *pag.* 245. §. 70. Aliique *in Sum. num.* 16.

82 Illud vero mirabilius quod hujusmodi supernaturalibus motibus in iis item ipsis extremis decrepitæ suæ ætatis annis obitum proxime antecedentibus orans quatiebatur, & elevabatur in altum, *in* quibus tanta erat morbosa senilis sui corporis inertia, atque debilitas, ut nec sacrum amplius facere, nec gressum sine alieno fulcro movere ullatenus posset.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. Antonius Maria Tannoja (OCULATUS) *Sum. pag.* 371. §. 278. = *Ritrovandomi in Nocera pochi anni prima della morte del Servo di Dio, in tempo, che esso non potendo dir Messa, e non essendo più capace di applicarsi a cose scientifiche, come di sopra ho detto, e che trattenevasi le più ore in Chiesa innanzi al Venerabile di fianco all' Altare Maggiore, dicendo io Messa l' intesi far rumore coi piedi, come se puntellandoli fussero sdrucciolati, sul principio non ne feci caso, ma sentendo replicato il medesimo rumore più, e più volte lo presi di vista, già supponendo essere slanci del proprio cuore, e guardandolo lo viddi non una, ma più volte saltare in aria, e sbalzarsi dalla sedia; e da riflettersi, che in quel tempo il Servo di Dio a stento si calava, e situavasi sopra la sedia; e con maggior stento dal Servitore, e dal Fratello rimettevasi in piedi; avendo io terminata la Messa, e persistendo il Servo di Dio a trattenersi innanzi al Venerabile, curioso mi posi ad osservarlo da sopra il Coro, e di nuovo viddi replicati i medesimi sbalsi non una, ma tante, o tante volte, ed ogni mattina per più giorni mi posi ad osservarlo da sopra il Coro, e replicatamente ogni giorno lo viddi sbalzare in aria, come una piuma.*

Ex Proc. Apost. Nuc. XLIII. Testis R. D. *Carolus Desiderio Sac. Sec.* (OCULATUS) *Sum. p.* 247. §. 83. = *Averlo io tante volte veduto lungamente orare in Chiesa, sopra tutto verso gl' ultimi anni della sua vita tutto assorto, e rapito fuori di se stesso, onde spesso si sentiva esclamare, e prorompere in amorosi sospiri, e fervorose giaculatorie*

ver-

verso l'Augusto Mistero, e dare in atti, e gesti repentini, e slanci di amore accompagnati dai movimenti delle braccia, e di tutto il corpo, preso quasi da un ratto amoroso, shalzandosi improvisamente, gridando confusamente = oh Dio, oh Dio = come riscosso da un profondo sonno, e poi immantinenti si rimetteva nel medemo stato di compostezza, ed assorbimento di spirito, come io l'ho veduto più volte cogl' occhi proprj in questa Chiesa di S. Michele, dove io frequentava.

83 Tanta amoris dulcedine, tantoque fervoris æstu cum ferri in dilectum consuevisset, nil mirum si ab Augustissimi Sacramenti præsentia nonnisi per vim, & obedientiæ præceptum avelli quotidie posset. Hinc olim accidit, ut post orationem ad multam noctem protractam etiam per vim ab ea corpore avulsus inversis in suum amorem oculis, velut acus a magnete, ab eo spiritu, menteque trahi visus sit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli Sum. pag.* 365. §. 225. = *Mi ricordo, che ci voleva alle volte la obbedienza del fu P. Villani suo Direttore per farlo staccare dalla presenza del suo Dio Sagramentato.*

Ex Proc. Ord. Nuc. X. Testis R. P. D. *Petrus Polpicelli* V. S. D. CONFESSARIUS *fol.* 878. *& ter.* = *Dopo la rinunzia del suo Vescovado, ritiratosi di nuovo in questa Casa di S. Michele Arcangelo per altri dieci dodici, che sopravisse, tutto che aveva bisogno di appoggio grandissimo di due persone, che l' ajutassero a camminare, conservò la medesima tenera devozione al SSmo Sagramento in questa medesima Casa, dove Fratello Francesco Antonio Ronzita antico nostro Laico, ed Alessio Pollio allora suo Servidore, oggi nostro Fratello Laico, lo lasciavano solo per attendere ad altre incombenze della Congregazione, giacchè sapevano secondo il solito, che per più, e più ore si tratteneva ad orare avanti al SSmo Sagramento, e tutto che tirava così a lungo le sue visite al Santissimo, tutta volta dovevano detti Fratello Francesco Antonio, ed Alessio fare gran forza per strapparnelo, ed una volta specialmente, come io l'osservai erano due ore di notte nella Stagione d' Inverno, e non potendo persuaderlo a ritirarsi nella stanza, dovettero portarlo sulle braccia a viva forza, ed Esso quasi tirato violentemente dal Santissimo senza parlare rivolgeva sempre la testa con amorose occhiate verso il Santissima. Et in Proc. Apost. Nuc. Sum. pag.* 245. §. 70. = *Ne si sarebbe mai saziato di stare avanti l'Altare, se l'Obbedienza del suo Direttore non ne lo avesse rimosso.*

XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *de facto proprio fol.* 1122. *ter.* = *Dopo la rinuncia della Chiesa di S. Agata ritiratosi in questa Casa di S. Michele non intermise mai finchè potè il divoto esercizio di visitare per lungo tempo Gesù Cristo in questa Chiesa sino ad essere da me forzato di uscire dalla Chiesa &c.*

84 Eousque Sacramenti adorandi desiderio flagravit Alphonsus, ut ad eam licet corporis immobilitatem redactus, quia per Collegii Mesaulam cum carruca vehi oporteret, tamen in templum ferri omnino vellet, nisi Moderatoris imperium vetuisset.

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. *fol.* 1122. *ter. in fin. & seq.* = *Era così invogliato di visitare Gesù Cristo in Chiesa, che una volta verso gli ultimi anni di sua vita non potendo più calar giù, e portandolo io in una*

una sedia armata di ruote per li corridori di questa Casa, voleva ommnamente, che l'avessi portato in Chiesa a ritrovare Gesù Cristo, al che io mi opposi, perchè non poteva reggersi, anzi ne li feci fare la prova, ma Egli se lo aveva intestato in modo, che dovei chiamare il P. D. Giovanni Mazzini, affinchè l'avesse data l'obbedienza di quietarsi.

85 Moderatoris tandem urgente præcepto Altaris Sacramentum haud amplius petere valens, quod corpore non poterat, spiritu Sacram Hostiam adorabat, & ad sui Oratorii aram accensis cereis quotidianam Sacramenti visitationem ad obitum usque peregit.

Ex Proc. Apost. Nucer. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.* 238. §. 22. = *Quando poi non potè più portarvisi da se non lasciava nella sua stanza visitare a lungo il Divin Sagramento, cercando da tempo in tempo in grazia a chi l'assisteva di condurlo nella Chiesa, o nel Coro ad adorare il suo tanto amato Bene.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. Antonius Maria Tannoja (*OCULATUS Sum. pag.* 250. §. 104. = *Se pochi anni prima della morte gli fu proibito dal Direttore di calare in Chiesa, egli facevalo* (Sacramenti visitationem) *in spirito dalla propria stanza, ed invitava a fare con esso gli atti di adorazione anche il Servitore, e Fratello.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis *Rmus P. D. Andræus Villani* V. S. D. *DIRECTOR Sum. pag.* 255. §. 142. *Quando poi non fu più in stato di poter calare o in Coro, o in Chiesa, dimostrò più questo desiderio, ma trattenuto per impotenza, per sodisfarlo li fu detto da me, che poteva quietarsi, mentre bastava, che il Sagramento si trovasse in questa stessa Casa. Egli rispose* = Sì ma non stà qui Gesù Cristo Sagramentato = *Onde per pascere insieme, ed ingannare dolcemente la sua ardentissima divozione, faceva accendere li lumi nella Cappella eretta nella sua stanza: e poi faceva la visita al SSmo Sagramento, come era solito farla al Popolo.*

86 Eodem in cubiculo suoque in lectulo decumbens anno obitum antecedente 1786. in pervigilio Cœnæ Domini licet nonagenarius sana mente crastinum memorans festum, quo Christus sui corporis, & sanguinis Sacramentum instituit, solum se sine arbitris ratus letitiæ voces, & amantis actus ingeminare auditus est.

Ex Proc. Ordin. Nucer. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS fol.* 1145. = *La sera del Mercoldì Santo dell'anno* 1786. *mentre io stavo in questa Casa di S. Michele stando il Servo di Dio per la sua avanzata età, ed acciacchi sul letto, e stando io fuori della sua stanza verso le ore ventuno di detto giorno intesi, che il medesimo ad alta voce con fervore di spirito, e straordinario giubilo del suo cuore diceva* = Domani è la festa del Sangue di Gesù Cristo = *e ripetendo più volte per allegrezza queste parole chiamai il Fratello Francesco Antonio Romito, che era il Fratello assistente del medesimo, e li dissi: Senti, senti, che dice Monsignore. Entrò il detto Fratello, e trovò, che il Servo di Dio colla stessa allegrezza, giubilo, e fervore seguitava a dire* = Domani è la festa del sangue di Gesù Cristo = *Il Fratello Francesco Antonio li ripigliò* = così è Monsignore, domani è Giovedì Santo, e si fa commemorazione del corpo, e sangue di Gesù Cristo = *a quali parole tacque il Servo di Dio;*

co-

cosa, che a me portò dello stupore, maravigliandomi come così acciaccoso, ed in età di quasi novant'anni li fosse ciò venuto in mente.

87 Cum autem ad diligendum Deum, ac amorem ei pro amore rependendum nil magis cor excitat, & inflammat, quam D. N. J. Christi PASSIO, ejusque frequens meditatio, hinc ea charius semper fuit amantis Alphonsi objectum; quemadmodum liquet ex Testibus *in Tit. de Fide* relatis.

88 Quanta vero is amoris intensione, & heroicitate in Christum passum ferreretur ex eo maxime patet, quod Crucifixi imaginem intuens in dulces raptus, dulcesque exstases raperetur.

Ex Proc. Apost. Nucer. XI. Testis R. P. D. *Joannes Boptista de Costanzo* V.S.D. *CONFESSARIUS, fol.*982. = *Sò di certa scienza, che il Servo di Dio nella sua decrepita età, quando a stento si poteva muovere da se, e con maggior stento si poteva mettere in piedi, anzichè ne doveva essere sollevato da altri, stando davanti o al Crocifisso &c. o di sua Croce &c. dava per la fiamma di amore, che li brugiava nel cuore certi sbalzi da tempo in tempo, come se si volesse con quelle Immagini unire, che tutti noi, che lo vedevamo ne concepivamo della divozione, che i Padri avevano un gran piacere sovente nel giorno di andarlo a visitare, e trattenersi ad ammirarlo.*

XXIX. Testis R. P. D. *Philippus Colombo fol.*1720. = *Attesto per causa di propria scienza, come Testimonio oculare di aver veduto qualche volta il nostro Ven. Servo di Dio nell'ultima sua cadente età, in cui non si poteva neanmeno muovere da se stesso, o dopo la S. Communione &c. fare alcuni sbalzi, o sieno salti amorosi verso Gesù Sagramentato, come avesse voluto portorsi verso l'Altare, o in qualche altra occasione verso qualche Immagine del SSmo Crocifisso, cosa, che da chiunque si vedeva un santo vecchio dare questi slanci d'amore se ne restava edificato.*

Ex Process. Ordin. Nuc. IX. Testis *Fr. Leonardus Ciechetti* (*OCULATUS*) *fol.*813. *ter.* = *Qualche anno prima di morire stando il Servo di Dio seduto dirimpetto al Crocefisso di basso rilievo di quattro palmi in circa grande, che esso teneva sopra l'Altare, avanti di tutti, si trattenevano il suo Servidore Alessio, ed altri Individui, che vi si trovavano presenti, io, ed essi viddimo in un tempo stesso, che al Servo di Dio venne un deliquio così forte, che abbandonò la testa, e divenne cadaverico in volto, onde Alessio, e gli altri lo credevano già morto &c. ma appena se li disse se voleva comunicarsi, il Servo di Dio fu veduto in un'istante ravvivato, e rispose di sì: dal che giudicai io cogl'altri tal deliquio fosse stato un estasi.*

X. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS fol.*879., & *ter.* = *Attesto, che anni sei in circa prima della sua morte con proprj occhi vidi li un giorno, mentre passava io per avanti la sua stanza, che il portiere della medesima stava caloto; sebbene ci fusse proibizione di entrare nella medesima In tale situazione, io, che senza abbadare ad una tale proibizione entrai in detta sua stanza, ritrovai il detto Servo di Dio sopra una sedia d'appoggio, che meditava avanti l'Immagine di Gesù Cristo Crocefisso tutto astrutto, e fuori de sensi colle braccia distese a modo di Croce, le quali alcune volte moveva tutto tremante, col volto ora cadaverico, ora tutto ru-*

bicondo a maggior segno, ed ora ripigliava il solito suo colore, e perchè circa un quarto d'ora io l'osservai in questa positura, senza che Egli si fusse accorto di me, perchè fuori di sensi, motivo a me fu di giudicare, che il detto Servo di Dio stasse in un' estasi perfetta. È con questa occasione mi accertai, che a dolori di Gesù Cristo aveva una tenerissima divozione. Et cohæret Testis I. *Proc. Apost. S. Agathæ de aud. immediato Sum. pag.* 371. §.280.

89 Quantopere etiam Ven. Alphonsus Divini esset amoris igne succensus clarissime liquet ex Sacrosancti *Missæ Sacrificii celebratione*, illiusque *adjunctis*.

90 Ac primo quidem: licet obstypo collo, senio, morbisque fractus Missæ celebrationem, nisi lectulo cubare gravissima infirmitate coactus, numquam intermisit.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis *R. P. D. Antonius Maria Tannoja (OCULATUS) Sum. pag.* 249. §. 101. = *Agonizzava ma non ci fu caso, che lasciasse giornalmente di celebrare, ma con gran stento sino agl' ultimi anni, e se desistette tempo prima della morte, fu perchè così volle il fu P. Villani, vedendo, che agonizzava, e che era per restare sopra l'Altare.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis *Rmus P. D. Andreas Villani* V. S. D. *DIRECTOR Sum. pag.* 254. §.133. = *Non solamente nella sua età giovanile, ed avanzata, ma eziandio nella sua decrepitezza, mai tralasciò di quotidianamente celebrarla* (Missam) *con una divozione, e fervore mirabile, che intenerivа gli ascoltanti. Ne lo poterono giammai impedire da questa santa azione se non qualche infermità gravissima, per cui dovendo stare inchiodato in letto, non si poteva in niun conto strascinare per celebrare la Messa.*

II. Testis *R.P.D. Joannes Mazzini* V.S.D. *DIRECTOR, ET CONFESSARIUS Sum. pag.*256. §.146. = *Furono ancora contrasegni &c. li suoi quotidiani Sagrificj, che non mai tralasciava, se non quando era affatto impotente per le sue infermità, nelle quali si strascinava a viva forza dalla fiacchezza.*

91 Tanta porro veneratione, ac reverentia rem Divinam faciebat, ut licet Episcopali dignitate præfulgens detecto semper capite celebrare voluerit. Indultum enim utendi Pileolo in Missa Episcopis concedi solitum petere ipse noluit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V.Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. *Sum. pag.*609. §.12. = *Ne si coprì se non se rarissime volte la testa con berettino, ne da Vescovo disse Messa col medesimo, non avendosi voluto prendere la licenza di usarlo nella celebrazione di essa.*

XXXVII. Testis *R. P. D. Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS per postremos annos* 12. *Sum. pag.*198. §.210. = *Mi ricordo ancora, che per lo rispetto tanto della presenza attuale, del suo Dio, quanto per l'altra del SSmo Sagramento sull' Altare &c. non volle nemmeno farsi spedire il solito brevetto Pontificio, che si spedisce ai Vescovi per la licenza di servirsi del berettino nell' attuale celebrazione del santo Sagrificio privatamente, e Pontificalmente.*

92 In ipsa devexa ætate non modo quotidie Omnipotenti Deo venerabundus sacram hostiam immolabat, sed ea item in actione tam religiose Rubricas omnes exequebatur, ut licet debilis, totis artubus immobi-

bilis, obstypo collo, morbisque excruciatus Missam stans devotissime celebraret, & ad suppedanei usque crepitum obstupescentibus adstantibus genefleeteret.

Ex Proc. Ap. Nuc. VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Fusco OCULATUS Summ. pag.* 237. §. 10. = *Quando celebrava la santa Messa, che egli non tralasciò di celebrare ogni mattina, se non se per cagione di qualche sua grave infermità, era tanta la divozione, e la pietà, colla quale la celebrava, che avrebbe colla sola veduta convertiti più Eretici. GENUFLETTEVA SINO A TERRA a dispetto della sua debbolezza, e penosissime infermità, e della gamba offesa: osservava le rubriche più minute.*

XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* V.S.D. CONFESSARIUS *per postremos annos* 12.) *Sum. pag.* 179. §. 64. = *Ancora decrepito il Servo di Dio tutto che offeso nella gamba, che non poteva camminare senza ajuto con la testa ancora curva sul petto, celebrando i Divini Misterj SEMPRE DRITTO SI MANTENEVA IN PIEDI, GENUFLETTEVA pure FIN SOPRA DELLA PRADELLA, come si fosse caduto a piombo, trà i dolori con somma prontezza di animo, ed esattezza ne eseguiva le Cerimonie.*

XXVII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 241. §. 41. = *Lo vedeva io però, e lo viddi come serviente al sagro Altare, a dispetto delle sue penose infermità col collo mostruosamente curvo, gamba offesa nell' osso sagro, e decrepitezza, osservare esattamente anche le più minute Rubriche, e GENUFLETTERE SINO A TERRA, cadendo il suo ginocchio COME UN PEZZO DI PIOMBO con somma sua pena, ed incomodo, e sopratutto nel rialzarsi.*

XXXI. Testis R.P.D. *Cajetanus de Hieronimo Sac. Sec. Neap.* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 243. *in fin. & seq.* = *Il Ven. Servo di Dio non ostante la sua decrepitezza, ed inabilità a muoversi, pure per l' esattezza, e minutezza nella celebrazione de tremendi Misterj si reggeva IN PIEDI NEL TEMPO DEL DIVINO SAGRIFICIO, non mancando di GENUFLETTERE SINO A TERRA, come un PEZZO DI PIOMBO, dovendo faticare per rimettersi in piedi.*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V.S.D. CONFESSARIUS ORDINARIUS (*OCULATUS*) *Sum. p.* 246. §. 76. = *Si forzava sempre alla meglio, che poteva, e si trascinava all' Altare quasi ogni mattina a celebrare il santo Sagrificio con tutta l' esattezza delle più minute Rubriche, GENUFLETTENDO SEMPRE FINO A TERRA, cadendo il ginocchio come un pezzo di piombo, con più stento rialzandolo a tale, e tanto, che faceva pietà a chiunque lo mirava col collo curvo sino al petto, che da dietro le spalle non comparina; e celebrare con tanta posatezza, divozione, e fervore, a dispetto de suoi penosi acciacchi.*

Coherent in Proc. Apost. Nuc. IX. Testis *Summ. pag.* 238. §. 17. XXXIII. Testis *pag.* 244. §. 61. XXXIV. Testis *pag.* 244. §. 65. XXXVIII. *p.* 246. §. 80. XLIII. Testis *pag.* 247. §. 85. LII. Testis *pag.* 249. §. 96. Caeterique legen. *in Sum. per tot. num.* 12. *de Sacram. devot.*

93. Inter faciendum Sacrum non modo posthabita naturali impotentia exacte rubricas omnes exequebatur, sed etiam in tanti Mysterii contemplatione absortus Angelicum vultum induebat, ac in ecstasim raptus videbatur.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli Summ. pag.* 238. §. 17. & 19. = *Nel celebrare poi il Sagro Sagrificio, che mai lasciò di fare &c. si vedeva più Angelo, che uomo &c. L' hò veduto io più volte col volto ACCESO CÒME SERAFINO elevato sopra se stesso, ed assorto nella contemplazione dell' adorato Mistero.*

XII. Testis R.P.D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS* (*Sum.pag.* 240. §.32. *Lo faceva* (Sacrificium) *con tal fervore, e divozione, che PAREVA UN SERAFINO TUTTO INFUOCATO NEL VISO, come io tante volte l' hò veduto con molta mia santa meraviglia.*

XXXVI. Testis R.P.D. *Franciscus Amati* (*OCULATUS*) *fol.* 2345. *Questo ardentissimo amore si manifestò specialmente nella celebrazione de Divini Misterj, che sembrava IN ESTASI COL VOLTO INFIAMMATO, e come un Serafino.*

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Criscuoli* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 246. §. 80. = *Era così assorto nell' atto del Sagrifizio, che pareva piuttosto* UN SERAFINO, *che un uomo mortale, come io l' hò veduto più volte cogl' occhi miei, avendolo servito all' Altare da Novizio per molti mesi; ed assistito da Sacerdote molte volte, mentre egli celebrava.*

94 In sumendo Christi Sanguine tanto devotionis sensu afficiebatur, ut adstantes ad teneras lacrymas commoveret, intimeque compungeret.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rñus D. *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 237. §. 12. = *Quando sumeva il Sagro Sangue seduto ad una sedia coll' ajuto del Sacerdote vestito di Cotta, e Stola, lo faceva con tanta devozione, che io sempre che l' osservava in occasione, che o serviva la sua santa Messa, o la sentiva, per cui veniva per lo più a posta dalla mia casa, mi sentiva tutto intenerito, e mi sembrava IL SANTO CELEBRANTE PIU' ANGELO, CHE UOMO.*

XII. Testis R. P. Joseph Imparato Carmelita (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 239. §. 26. = *Hò avuta la sorte di vederlo celebrare nella Cappella domestica di questa Casa di S. Michele con somma divozione, fervore, osservanza perfetta delle Rubriche, e con una alienazione de sensi, che pareva più ANGELO, CHE UOMO, e quando lo viddi sumere il Sagro Sangue seduto ad una sedia, col collo curvo a stento, e con pena, non potei fare a meno di sentirmi tutto commovere per la tenerezza, e veneratione.*

95 Verum non modo in sacri sanguinis sumptione adstantes ad lacrymas commovebat, sed ab ipsa consecratione Seraphicum spirans ardorem post sumptum Christi Sanguinem præ amoris vehementia extra sensus rapiebatur.

Ex Proc. Ord. Nuc. XII. Testis Rñus *D. Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *fol.*981. *& ter.* = *Io sono stato testimonio di veduta della grande, ed eccessiva divozione del Servo di Dio nel celebrare la Santa Messa, di modo che intenerìva tutti li circostanti, ma molto più ne restavo sorpreso, e maravigliato io, che non trolasciavo di venire a bella posta quasi ogni mattina per assistere alla di Lui Messa, onde mi situavo vicino all' Altare, dove Egli celebrava, per ammirarne i dolci trasporti della sua accesa Carità verso Gesù Cristo, e posso senza alterazione francamente confessare, che DOPO LA CON-*

CONSAGRAZIONE ravvisava nel di Lui volto un che di straordinario, vedendolo TUTTO ACCESO, e concentrato in se stesso, E DOPO LA SUNZIONE DEL CORPO, E SANGUE DI GESU' CRISTO *lo vedeva io alle volte quasi* FUORI DI SE *stupito* IN UN DOLCE DELIQUIO DI AMORE.

96 Peracto Sacro tam fervens erat in gratiis Deo reddendis, amoreque Dilecto suo rependendo, ut præ dilectionis vehementia vel dulciter langueret, vel sursum in extasim levaretur.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 237. §. 11. = *Lo viddi io più volte col volto acceso, assorto, e rapito in Dio, e dopo TERMINATA LA MESSA buttato come morto sopra una sedia, col volto bianco, come un Cadavere,* COGL' OCCHI RAPITI, E COLLO SPIRITO IN DIO ELEVATO, *che bisognava riscuoterlo dopo qualche spazio di tempo per rispogliarlo de Sagri Arredi, e darli qualche tenue ristoro.*

IX. Testis R.P.D. *Paschalis Caprioli* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 346. §. 55. = *Per causa di propria scienza, e come testimonio oculare, che molte volte hò veduto il Ven. Servo di Dio dopo la rinuncia del suo Vescovado, DOPO LA SANTA MESSA, o in altri tempi seduto sopra la sua sedia d'appoggio* COL VOLTO ACCESO IN ARIA DI SERAFINO, ELEVATO SOPRA SE STESSO, E RAPITO VERSO IL CIELO QUASI IN ESTASI AMOROSA *per segno di quell' interno santo amore, che covava nel suo cuore.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 353. §. 120. = *Viddi più volte il Ven. Servo di Dio Alfonso Maria di Liguori nell' atto dell' orazione acceso in volto per l' interna fiamma d' amore, e sopratutto nel suo rendimendi grazie DOPO LA MESSA, stando seduto, come se qualcheduno lo avesse dalla sedia SOLLEVATO, ed egli faceva forza anche con i piedi a mantenersi, e pareva tante volte il suo spirito a volere sollevare il suo corpo.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus D. *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 383. §. 378. *& seq.* = *Il nostro Fondatore ardeva sempre del Divino amore, e non potendolo nascondere, non ostante, che procurava di farlo con ogni sforzo, per nascondere agl' occhi degl' Uomini la fiamma, che nel suo petto ardeva, si vedeva talvolta comparirli i segni al di fuori, avendo veduto io &c., o nel rendimento di grazie DOPO LA MESSA mandare il Corpo alcuni scuotimenti, e salti col* VOLTO ARROSSITO, COME UN CARBONE ACCESO, *che m' inteneriva, ed eccitava all'amore di Dio, ed imitarlo nell' esercizio delle virtù.*

97 Si aliquando gravi morbo correptus lectulo cubare cogeretur, unus erat sibi dolor, animique mœstitia quod divinam rem facere non valeret.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.* 246. §. 75. = *Egli è certo, e mi costa di propria scienza, che il Servo di Dio non provò mai in tutto il decorso della sua lunghissima, e laboriosa vita, afflizione maggiore, quanto il non poter celebrare per cagione di qualche infermità, che lo teneva inchiodato nel letto.*

98 Cum vero gravis morbi causa celebrare non poterat, ne ullum quidem

diem

diem absque Sacramentali sui dilecti susceptione transigeret, SS. Eucharistiæ Sacramentum devote sumebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 241. §. 42. = *Non cessò mai di communicarsi ogni mattina sagramentalmente, qualora non poteva celebrare, e si faceva sempre celebrare la santa Messa tanto nella Cappella della sua residenza, come in questa casa di S. Michele, ove per anni dodici circa, dimorò dopo la rinuncia del suo Vescovado.*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 361. §. 190. = *Si preparava per celebrare, oppure per la santa Communione, non potendo.*

99 Nullo senectutis incommodo, nullaque habituali, licet multiplici, infirmitate a faciendo Sacro retardatus nonnisi tunc a celebrando cessavit, cum præ virium debilitate in pedes amplius stare non valuit.

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (*OCULATUS*) *fol.* 1120. *ter.* = *Seguitò Egli a celebrarla* (Missam) *sempre collo stesso fervore, FINCHÈ POTE' REGGERSI IN PIEDI.*

XV. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (*OCULATUS*) *fol.* 1274. *ter.* = *Prosegul &c. a celebrare &c. sino a pochi anni prima della sua morte; quando aggravatosi di gran lunga la sua infermità, e decrepitezza, che lo resero affatto IMPOTENTE A REGGERSI IN PIEDI, non potè più ciò fare.*

100 Tertio itaque, vel quarto ante obitum anno in pedes amplius stare non valens summo afficiebatur dolore, quod ea de causa ad faciendum Sacrum præpediretur, alteriique celebranti seni sancte invidens sese submisse divinæ conformabat voluntati.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.* 179. §. 65. = *Allorchè non potè più celebrare, oltre la pena grande, che ne sentiva, mostrò con me più volte una santa invidia di un nostro Padre più vecchio di lui dicendomi* = Nè P. Costanzo: Hai veduto, come si vota tiinno lo P. Carzillo quanno dice la santa Messa, quant' anni have = *e dicendoli io, che era di maggior' età di Lui, univa le mani, mirava il Crocifisso, e ch'nava la testa.*

101 Per reliquos autem postremos vitæ annos a celebrando impeditus, quotidie sacro Eucharistico pabulo se perquam devotissime reficiebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 240. §. 32. = *Due, o tre anni prima di morire attesa la sua generale inabilità &c. non lasciò mai la Communione Sagramentale, lo faceva con tal fervore, e devozione, che pareva un Serafino &c.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum. pag.* 352. §. 111. = *Quando poi non potè più celebrare, non lasciò mai la santa Communione ogni mattina.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 357. §. 156. = *Sò per certa scienza, che Egli il Ven. Servo di Dio resosi impotente di celebrare, si communicava ogni mattina*

con

con fervoroso apparechio, e ringraziamento, nel quale si faceva celebrare un' altra Messa. Consonat *ex Proc. Apost. S. Agathæ* XXI. Testis *Sum.pag.*378. §.334.XXXVIII.Testis *Sum. pag.*365. *post* §.221. aliique &c.

102 Quum quodam mane sacro Christi corpore haud refectus fuisset in Missa in suo Oratorio celebrata, licet ad motum impar, malùit in templum deferri, quam sacra synaxi privari.

Ex Proc. Ord. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo fol.*196. = *L'ho veduto ogni mattina comunicarsi sin da che non potè più celebrare, ed una mattina per non aversi fatta la solita Comunione nella Messa della sua Cappella, e non essendovi più messe essendo l'ora tarda si fece allora portare in braccio a quattro in Chiesa, e ricevè la Santa Comunione.*

103 In Feria VI. Parasceve quod Ecclesiæ ritu Angelico pane orbaretur præ doloris vehementia ardenti corripiebatur febre, a qua, non obstante phlebotomia, nonnisi in Sabatho Sancto post sumptam Eucharistiam mirabiliter levabatur.

Ex Proc. Ord. Nuc. X. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. CONFESSARIUS *fol.*378. = *Negli ultimi anni di sua vita, ne quali per i suoi acciacchi non poteva dir Messa, riceveva la Santa Communione ogni mattina, ma nel Venerdì Santo perchè non poteva communicarsi li veniva la febre, e doveva salassarsi; Si riaveva poi quando accostavasi alla Communione.*

104 Eodem Christi Corporis desiderio exarsit cum mortifero, quo tandem decessit, morbo afflictaretur. Singulis namque diebus eò refici voluit, illudque ardentissimo amore suscepit.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rñus D. *Cajetanus Fusco* (OCULATUS) *Sum. pag.*730. §.30. = *Come testimonio oculare depongo, che nel decorso di questa infermità ogni mattina viddi dal Servo di Dio infermo ricevere la SSma Communione.*

Ex Proc. Ord. Nuc. V. Testis R. D. *Gerardus Petrone Parochus Nucerinus* (OCULATUS) *Sum. pag.*751. §.184. = *Volle ogni mattina communicarsi colla solita sua divozione, e fervore grande di spirito, che dava tenerezza spirituale a tutti.*

Quibus alii concinunt Testes *in seq. Tit. de Obitu.*

105 Divino hocce amore succensus Alphonsus, interna spiritus Sancti flamma foris in corpore redundante, velut *Philippus Nerius*, & *Magdalena de Pazzis*, inter ipsam rigentem hyemem, & naturalem senectutis rigorem supernaturali ardore adeo æstuabat, ut ne leves quidem pannos ferre pateretur, ingestaque in frontem manusque aqua, refrigerium quæritare cogeretur.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS (OCULATUS) *Summ. pag.*353. §.121. = *Era costretto ancora frà il giorno a rinfrescarsi la fronte con una tovaglia bagnata nell' acqua, a smorzare quell' estremo calore, che in essa sentiva, e che da molti era creduto soprannaturale.*

Ex Proc.Ord.Nuc. XII.Testis Rñus D.*Cajetanus Fusco* (OCULATUS) *fol.*991., & *ter.* = *Colla stessa occasione di aver pratticato col Servo di Dio dopo la rinuncia del suo Vescovado, mi sono accorto dell' eccessivo suo ardore a segno che per moderarlo anche nella stagione d'inverno, si bagnava il volto coll' acqua, quale certamente esser non poteva naturale, e per la sua cadente età, e per il suo scarsissimo*

mo cibo, ma solo effetto del suo ardente amore verso Dio, che si estrinsicava.

XIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli* (OCULATUS) *fol.*1041. *ter.* *Detto Servo di Dio era sempre così acceso, ed infuocato, che era costretto ora a mettere le mani dentro l'acqua fredda, e nelli più rigidi freddi dell' inverno servivasi di un semplice covertino solito adoprarsi in tempo di està. Fù ciò stimato da me essere effetto della fiamma del Divino amore, che li brugiava al di dentro.*

XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* (OCULATUS) *fol.*1146., & *ter.* = *Benchè Egli fosse vecchio, e cadente, ne bevesse vino, e la sera non cenasse, pure si vedevo il Servo di Dio tutto acceso anche ne maggiori rigori d'inverno, per cui non potevo sostenere, se non pochi panni. Questo suo eccessivo calore in una età si cadente dà bene a conoscere, che essere non poteva naturale, mo effetto del divino amore.*

Et consonant *Ex Process. Apost. S. Agathæ* XXI. Testis *Sum. pag.*378. §.337., & *in Proc. Ord. Nuc.* XXV. Testis *fol.*1454.

106 Ex hac profecto heroica Dei dilectione ardens illud proficiscebatur studium, ac sollecitudo, ut infideles aliique ab eo segregati ad veram, & puram Dei cognitionem, & amorem perducerentur. Ex eadem quoque vehemens oriebatur desiderium sanguinem, vitamque pro Deo profundendo, de quibus *in sup. tit. de Fide*.

107 Ex hac item ardenti in Deum Charitate ortum ducebat intimus ille dolor, quo afficiebatur Alphonsus de Divinis offensis; nec non animi illa voluptas, quam ex animabus divino amore flagrantibus intime suscipiebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS Summ. pag.*348. §.77. = *Mi ricordo di aver spesso udito il Servo di Dio prorompere in trasporto di gioja, allorchè sentiva, o vedeva anime innamorate di Dio, e sopratutto i Soggetti della sua Congregazione, come all' opposto dimostrò sempre un dolore, e peno, qualora oscoltavo qualche offesa del suo Dio, quale procurovo subito di riparare.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.*359. §.172. = *Non sentivo maggiore afflizione quanto nel sentire, che qualche persona fosse coduto in peccato*; & §.176. = *E' certissimo, che il Serro di Dio non provò moi moggior consolazione, se non se qualoro vedevo, o sentiva anime infervorate di amore di Dio, a tale, e tanto, che sentendo un giorno farsi do un nostro Padre una fervorosissimo giaculatoria, acceso da santo invidia, disse* = ah quanto sarà stata accetta presso Dio questa giaculatoria! *Procurò sempre di accendere questo bella fiamma di amore in tutti i cuori, ed impedire alla meglio ogni offesa di Dio.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tamoja Summ. pag.*368. §.252. = *Ritrovava il Servo di Dio tutto il suo compiacimento, e ne godeva estremamente incontrandosi in anime Sante, ed innamorate di Gesù Cristo. Procuravo sempre co' suoi santi documenti infervorarle maggiormente nell' amor di Dio, ne si partiva da Lui senzo nuovi incentivi di maggiormente amarlo*, & §.255. *Per l'opposto vedevasi afflitto, se incontravasi in Persone, che conosceva distratte, e maggiormente se in peccato, ne lasciava mezzo per illuminarle, e tirarle a Dio.* Quibus concinunt *in Proc. Apost. Nuc.*

Nuc. XXXIII. Testis *Sum. pag.*354.§.129. & *in Proc. Ord. Nuc.* I.Testis V.S.D. DIRECTOR *pag.*382. §.371. II. Testis V.S.D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *pag.*383. §.386.

108 Hinc divinas offensas, ut antea per Apostolicum munus & sacras expeditiones, sic in inclinata ætate per privatas hortationes impedire satagebat. In eam enim maxime curam intendebat, ut quoscumque alloqueretur mundi fugam conscientiæ puritatem, amorem in Deum, ignitasque in ipsum crebras adspirationes commendaret.

Ex Pr. Ap. Nuc. XI. Testis R.P.D. *Joannes Bapt. de Costanzo* V.S.D. CONFESSARIUS *Sum. p.*347.§.66.=*Sò di certa scienza, che tutti coloro, che venivano a trovarlo nel discorrere di propria Coscienza, se ne partivano infuocati per li ricordi, che loro dava di amare Gesù, e Maria, frequentare i Santi Sagramenti, fuggire l'occasione di peccare, e perdere Dio, e pensare di proposito a salvarsi.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *pag.*383. *in fin. & seq.* = *Le sue esortazioni altro non erano a chiunque a Lui veniva, che quelle di farsi Santo, e divenire amante appassionato di Gesù Cristo, e divoto di Maria S.ma di Lui Madre.*

109 Quo vero non modo præsentes, sed item absentes e sua Cellula ad Divinum amorem adduceret, librum edidit quem inscripsit = *La Prattica di amare Gesù Cristo*=& alium=*Condotta ammirabile della divina Providenza*=,in cujus calce opusculum= *Dell'amor Divino* = editus anno 1775. in hac postrema epocha, ex Decr. adprob. Script. n. XXXI.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Criscuoli Sum. pag.*362. §.203. *Per insinuare poi anche a tutti questa sopra umana virtù, oltre tante meditazioni, e sentimenti amorosi sparsi nelle sue opere ascetiche, e spirituali, stampò la* Prattica di amare Gesù Cristo, *ripiena di celeste unzione, e di nobili sentimenti sopra un soggetto così importante, e necessario.*

LI. Testis R. D. *Thomas Desiderio Sac. Sec. Nuc. Sum. pag.* 273. *ante* §.115. = *Compose ancora la* Prattica per amare Gesù Cristo *con alcune Canzoncine divote per tutti intenerire di amore verso Gesù.*

110 *Dona* tandem *supe naturalia*, quibus Deus, uti per anteactas vitæ semitas, sic in postrema hac epocha Famuli sui dilectionem remunerans eumdem decoravit, uti *suo loco* dicemus, præclarissima sunt Divinæ dilectionis, ejusque Sanctitatis testimonia; quemadmodum cum aliis docet Benedictus XIV. *lib.* 3. *cap.* 42. *num.* 7.

111 Heroicam tandem Ven. Alphonsi Charitatem in Deum apprime probant quæ modo *de Charitate in Proximum* dicturi sumus; *Duo namque* (scribit S. Gregorius Moral. lib. 7. cap. 10.) *isti amores duo nimirum sunt, sed catena una: duæ actiones, sed una virtus: duo opera, sed una Charitas.*

DE CARITATE IN PROXIMUM

112 Cum Charitas, qua Proximos diligimus bona respiciat, tum animæ tum corporis; hinc de Alphonsi Charitate disserentes primum ejus opera *misericordiæ spiritualis*, inde *temporalis* ex ordine referemus.

113 Atque ut a primis exordiamur, scilicet ab animarum zelo; singularem, eximiam, ac prorsus heroicam hujusce Apostolici viri Charitatem in Proximum, tum in *Missionarii munere* per quadraginta fere

annos exercito, tum per tresdecim *Episcopatus*, in nostra Informatione retulimus *a pag.* 90. *ad* 99. §. 312. *ad* 339.

114 Ad ultimam ergo Senectutis epocham contracta ex instituto oratione, amplissimis Suffragatoribus animadvertendum exponimus acerbissimum illud Martyrii genus, *enormis curvationis colli*, quod Alphonsus per postremos *septem*, *& decem* vitæ annos, ac jugiter usque ad obitum, constantissime tolleravit, ab ejus *heroica in Proximum Charitate* processisse. Nam tanto ardore Ven. Antistes Proximorum salutem optabat, ut anno 1769. animam suam ponens pro ovibus suis in Argentii Oppido, posthabita qua afflictabatur sciatica, per sese Missiones inter caniculares calores instituerit; quo factum, ut in dolorosam inde arthritidem inciderit, eaque per annum pertinaciter afflictatus, contortis vertebris in reliquam vitam obstypo collo remanserit; ceu fuse Testes probant *in Summ. num.* 18. *per tot.*, ac præsertim *pag.* 440. §. 439. *& seqq.*, *& in nostra Informat. pag.* 97. §. 331. *& seq.*

115 Hinc perennis hujusce martyrii perpessio in senectute ad patientiæ miraculum tollerata tot Charitatis actus continet, quot momenta effluxere ab anno 1796. ad obitus usque diem primam Augusti 1787., qua hocce tormentum pretiosa cum morte commutavit; ut per sese evidentissime patet.

116 Post Episcopatus abdicationem sacras expeditiones per Provincias cum suis repetere vehementer optasset, ni senectutis ac malæ valetudinis incommoda ad conficienda itinera sese omnino imparem reddidissent.

Ex Proc. Apost. Nuc. XLIII. Testis R. D. *Carolus Desiderio Sac. Sec. Summ. pag.* 421. §. 279. = *Posso deporre con verità per causa di propria scienza, che il Ven. Servo di Dio colla sua decrepitezza non si raffreddò nello zelo ardente della salvezza delle Anime, ne s'intepidì questa sua carità verso il Prossimo a tale, che avrebbe Egli voluto proseguire l'esercizio delle sante Missioni, le Prediche, le Confessioni, se non ne fusse stato impedito dall' inabilità, in cui cadde tredici, o quattordici anni in circa prima della sua morte* = & latius *in Summ. num.* 18.

117 Et si vero ab hal cudis per sese Missionibus impeditus, quo in Alumnorum se Missionum Societatem adderet, iisque pro suo modulo cooperaretur, eosdem e Collegio in id discendentes ad lucrandas animas fervido sermone inflammabat, suis precibus juvabat, ac super ipsos cœlestis benedictionis rorem a messis Domino implorabat. Post eorum vero redditum nil sibi jucundius, quam audire Missiones in animarum lucrum cessisse.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli Summ. pag.* 485. §. 23. = *Egli anche da vecchio decrepito voleva essere informato da Superiori respettivi, e da altri Soggetti del bene, e del profitto che si faceva nelle S. Missioni, tutto consolandosi quando sentiva promossa la gloria di Dio, ed il bene delle Anime, come mi ricordo di aver fatto meco nel ritorno dalle Missioni delle Marine di Bari, e questo era stato sempre il suo lodevole costume.*

XXIX. Testis R.P.D. *Philippus Colombo DE FACTO PROPRIO Sum. pag.* 406. §. 143. = *mi ricordo, che qualora noi prima di partire per le Missioni li andavamo a cercare la santa benedizione, ci diceva con tenerezza, che Egli non potendo venire più con Noi, ci ajutava dal-*

dalla sua stanza colle pseghiere per farci riuscire nella salvezza dell' anime .

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS fol.* 1139. *ter.* = *piacere provava quando sentiva il profitto , che avevano fatto le Missioni de suoi Padri , onde nel ritorno , che questi facevano dalle Sante Missioni , voleva da loro sapere , come erano le medesime riuscite , e che profitto si era fatto , ne poteva darseli maggior consuolo di questo , siccome io tante volte ho osservato.*

118 Hinc pomeridianæ suæ recreationis objectum erat Alumnos suos ad se venientes de Missionibus , deque reportato Animarum lucro diligentissime percontari .

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *Summ. pag.* 342. §. 24. = *si tratteneva un poco in ricreazione con quei Padri , che l'andavano a ritrovare in Stanza interrogando questi del numero delle Missioni fatte , del profitto prolotto , e delle conversioni accadute .*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Summ. pag.* 361. §. 193. = *dopo aver preso un poco di refezione &c. si tratteneva poi per poco tempo in ricreazione con quei Padri , che l'andavano a trovare , nel qual tempo domandava loro delle Missioni , che si facevano , delle conversioni de Peccatori , e del profitto spirituale , che in esse si faceva da suoi Padri .*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tanuoja fol.* 389. = *questo zelo anche negl' ultimi suoi anni non solo non si vidde scemato , ma prese in Lui maggior forza , e di altro non parlava , che di gloria di Dio , di Missioni , e di Peccatori , che godeva sentir convertiti .*

119 Hinc etiam studium illud novas fundandi Missionum Domos suæ Congregationis ad ruricularum præsertim salutem instituræ, & ad eos Evangelicos Operarios mittendi .

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V.S.D. DIRECTOR , & CONFESSARIUS *fol.* 320. = *in questi altri dodici Anni in circa , che sopravisse sortirono altre Fondazioni di Case di detta Congregazione . L'una si fece nell' anno* 1776. *in Frosinone Diocesi di Veroli nello Stato Pontificio , l'altra nel* 1777. *nella Città di Benevento , per le quali Fondazioni egli vi mandò alcuni Individui .* Et fusius *in Summ. num.* 9. *de Fundat .*

120 Heroicus illius animarum zelus non modo ad suos Alumnos , sed ad Seculares etiam Missionarios in Apostolico munere effingendos , inflammandosque se extendit . Nucerinos enim Presbyteros , qui coacto cœtu se ad Missiones instituebant coram se accivit , eisque ad operandam animarum salutem accensis saluberrima monita tradidit ad Apostolicum munus accomodata . Eorum vero Rectori identidem animarum zelum perquam enixe commendabat .

Ex Proc. Apost. Nuc. XLIII. Testis R. D. *Carolus Desiderio de facto proprio Sum. pag.* 419. §. 267. = *mi ricordo , che dopo la rinoncia del suo Vescovado , e venuto in questa Casa di S. Michele disse al Superiore della nostra Conferenza di S. Vincenzo de Paoli fu Sig. Parroco D. Gerardo Petrone , che avesseli un giorno portato seco qui tutti i Confratelli della Missione , e specialmente i Giovani . In fatti ci venimmo un giorno io , e l'altri miei Compagni , ed il Servo di Dio nella sua stanza ci fece una fervorosa parlata sull' eser-*

cizio delle sante Missioni, e ci lesse alcuni brevi avvertimenti, che egli teneva scritti sul modo di predicare, e dispensare con frutto la Divina parola. Non cessò di ricordarci che avessimo predicato solamente Gesù Crocifisso, e non già noi medesimi. Ci raccomandò la brevità in tutti gli esercizj della Missione, l'abborrimento alla vanità di comparire dotti, ed eruditi nelle prediche, e sopra tutto ci raccomandò gli esercizj della santa orazione, sopra tutto nella Missione per così vieppiù fruttificare nella Vigna di Gesù Cristo, e riformare quei luoghi, dove facevamo le Sante Missioni; e così pieni di questi suoi belli sentimenti, ci rimandò olle nostre Case colla sua benedizione, e regalò a molti de nostri quella sua lettera stampata sopra la maniera di predicare con frutto lo divina parolo.

Ex Proc. Ord. Nuc. V. Testis R. D. *Gerardus Petrone Parochus Nuc. fol.* 582. *ter.* = *ne la sua ovanzata età, e decrepitezzo, ne li suoi continui mali, debbolezzo, ed acciacchi poterono raffreddare detto ardente suo zelo della solute delle anime in operare della maniera spiegata, e raccomandava con forza, energia, ed enfasi, che colle Prediche, Istruzioni, insegnamenti, e buon esempio avessi io procuroto incessantemente foticore per la detto salute delle Anime, e questo suo sprone l'ha fatto con me, e quando ero Missionario, e Rettore di detta Congregazione di S. Vincenzo de Paoli, e quando sono stoto Porroco, e mi costo, che soleva farlo anche con altri in mia presenzo.*

121 Sic item alias ad Seculares Clericos Ordinationis causa sacris exercitationibus in suo Collegio vacantes, licet senex, & ad motum impar fervidum sermonem habuit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXII. Testis R. P. D. Nicolaus Grosso (*OCULATUS*) *fol.* 1971. *& ter* = *mi ricordo precisamente, che essendo io venuto di passeggio in questa Cosa di S. Michele, in cui si travova anche Egli dopo la rinuncia del Vescovato, avendo saputo, che in questa Casa vi erano olcuni Clerici mandati dol fu Vescovo di Capaccio per i santi Esercizj, Egli nell' ultima sera con ammirazione mia, e di altri Padri si volle far colare o stento nella Cappello Domestica dell' Addolorata, e fece loro un paterno discorso sopra l'amore di Gesù Cristo.*

122 Quod autem per sacras expeditiones ipse non poterat Nuceriæ supplebat. Nulla revera morborum vis, nullaque ætatis incommoda ab Apostolico prædicationis munere ad extremum usque spiritum exercendo eum retardarunt. Singulis autem Sabathis, diebusque Dominicis in suo Nucerino templo, & Urbis Paræciis ad Populum fervide concionabatur, eumque ad lacrymas commovebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXII. Testis R. P. D. *Nicolous Grosso* (*OCULATUS*) *fol.* 1971. = *depongo per causa di propria scienza, che questo ardente zelo per la salvezza delle Anime nel Venerabile Servo di Dio non s'intepidì, ne raffredò per la sua vanzata età, acciovata, e decrepita, ma bensì si accese da giorno in giorno fino olla morte, sicchè anche predicando da vecchio cadente, e con tanti patimenti edificava, ed inteneriva chiunque l'ascoltava.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Summ. pag.* 449. §. 503. = *questo stesso suo ardentissimo zelo fece sì, che non ostante la sua decrepitezza di poco meno, che DI NOVANT' ANNI, ripieno di acciacchi, de-*

debbolezza, ed altri inconmodi di sua salute, pure si strascinava per predicare o in questa nostra Chiesa tutti li Sabbati, e Domeniche, nia ancora fuori di essa, che andò a predicare nella Chiesa Madre de Pagani, e di Nocera; e sempre le sue prediche intenerivano, compungevano, ed eccitavano alla fuga de vizj, ed all' amore alle Virtù.

XIV. Testis *Frat. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *per postremos annos 25. fol. 1149. = questa sua gran premura in procurare la salute delle Anime la conservò anche nella sua età avanzata, in cui predicava con edificazione, e compunzione di tutti.*

XV. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS (*OCULATUS*) *Proc. fol. 1295. = l'età avanzata del Servo di Dio, ed anche gli acciacchi di salute niente diminuirono il suo zelo, poichè in questa sua cadente, ed acciacchata età Egli con tal tenerezza predicava la parola di Dio, che muoveva li cuori di tutti.*

XXIX. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro* V. S. D. *CONFESSARIUS fol. 1778. ter. = per gl' altri anni dodici, che sopravisse alla sua rinunzia: strascinandosi a viva forza nella sua decrepitezza ancora, ed in mezzo a tante infermità croniche, e dolorose, come di rottura, anche dopo di quella, che li curvò la testa sul petto su i Pulpiti per annunziar ai Popoli la Divina parola, ed allora lasciò questo santo impiego, quando non reggendosi più in piedi fu costretto a stare inchiodato in un letto, o seduto su di una sedia di cuojo con due ruote ficendosi strascinare un poco.*

Concordat *ex Proc. Apost. Nuc.* V. Testis *fol. 771. & ter.* Testis XI. *Proc. Ord. Nuc. Sum. pag. 450. §. 513.* XXI. Testis *Proc. fol. 1463.*

223 Anno 1779. quo Nucerinum Populum siccitate pressum ad pœnitentiam adduceret, quamvis ad gradiendum impar in publica tamen pœnitentiali supplicatione spineam coronam capite gestans, fune ad collum ducta, cinereque conspersus per urbem cum suis devote processit. Alieno fulcro in cathedram vectus medio in foro Parochialis Ecclesiæ sitam vix concioni dedit initium, ac universum Populum ad pœnitentiæ lacrymas, clamoresque commovit.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rmus *D. Cajetanus Fusco Canonicus &c. Summ. pag. 262. §. 20., & seq. = mi ricordo sopratutto, come Testimonio di veduta, che l'anno 1779. nella famosa siccità, che afflisse questa Città, ed altri luoghi, e Provincie del Regno, per più Mesi, nel Mese di Maggio fu invitato da questo Publico, e Clero il Servo di Dio a fare una Processione di Penitenza, insieme con i suoi Individui per placare l'ira di Dio sopra questo Popolo. Egli volontieri accettò l'invito a dispetto della sua decrepitezza, collo curvo, e gl' altri suoi acciacchi, per cui appena si potevo reggere su la vita, o dare un passo senza l'altrui appoggio, volle fare un buon tratto di strada a piedi fra suoi Individui, e Clero, e foltissimo Popolo accolto, con fune al collo, Corona di spine in testa, ed asperso di cenere, facendo precedere il gran Quadro di Gesù Cristo del Crocifisso dipinto in tela, e così giunto in mezzo della gran Piazza avanti la Chiesa Parrocchiale di S. Felice, ed ajutato a stento a montare sul Pulpito, appena rivolto al SSmo Crocefisso esposto, proferì queste parole = hai ragione di castigarci Gesù Cristo mio = che tutto il Popolo, numerosissimo alzò un strepitoso grido di pianti, e di lagrime, che appena potè Egli proseguire,*

re , e furono tante le discipline, i schiaffi , che si diede il Popolo , che fu una generale compunzione per tutti . Idem præter cæteros referunt Testis XXVIII. *Summ. pag.* 267. §. 64. , & Testis XXIX. *pag.* 269. §. 81. , *& seq.*

124 Eodem anno 1779. cum quodam die rheda vectus via forte spatiaretur , quæ ducit ad Cappellam S. Mariæ *vulgo de Majo* nuncupatam , e curru descensus ad confertam Populi multitudinem de siccitatis flagello Apostolico zelo disseruit , eique ad contrictionis lacrymas excitatæ optatam pluviam , ipsiusque pluviæ diem aperte spopondit , dictoque successit eventus ,

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rmus D. Cajetanus Fusco &c. (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 674. *post* §. 15. = *Nell' anno* 1779. *epoca famosa della siccità generale, che afflisse più Provincie di questo Regno di Napoli, verso gl' ultimi giorni di Maggio, se non erro nel Lunedì dopo le Pentecoste il Servo di Dio , ch' era passato per avanti la Chiesa di S. Maria delle Grazie della Cappella del Majo Rione di questa Città all' improviso* motu proprio *fece tornar la Carrozza , e si fece a stento portare in detta Chiesa alla mia presenza , essendo allora Cappellano di quella medesima Chiesa . Lo feci io , ed il suo Servo accomodare sopra d'una Sedia su la predella dell' Altare Maggiore , e trattenere; vedendosi Monsignor Lignori calato in detta Chiesa , si affollò numeroso Popolo a sentire , e vedere il Servo di Dio , il quale disse poche , ma fervorose parole sul flagello corrente come effetto de nostri peccati , poi animò il Popolo ad un fervoroso atto di contrizione , e detestazione de peccati , e poi l'insinuò a ricorrere all' alto Patrocinio di Maria SSma , assicurandolo , che per tutto il tempo della Domenica seguente il Signore lo averebbe consolato col mandarli la pioggia . Si prese da tutti come Profezia questa parola di Monsignor di Liguori , e si attendeva il giorno prefisso per vederla adempita , tanto più , che il Cielo seguitava a stare inchiodato in un sereno crudele . Ma ecco , che sul tardi della Domenica predetta , quando ogn'uno meno sel pensava, venne una dirottissima pioggia, che rianimò le arse Campagne , e fece confessare da tutti Ecclesiastici , e Laici , ignoranti , e dotti , che il Ven. Servo di Dio veramente possedeva lo spirito della Profezia .*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum. pag.* 681, *in fin. & seq.* = *Mi ricordo precisamente nell' anno* 1779, *qualora avvenne una ostinata siccità , non solo in questa Città di Nocera , e Paesi circonvicini , ma eziandio in tutte quasi le Provincie di questo Regno , trovandomi io in carrozza col detto Ven. Servo di Dio secondo il solito dopo ritornato in questa Casa , dimessa la sua Chiesa , passammo per avanti la Chiesa di S. Maria delle Grazie , vulgo de' Santi della Cappella del Majo , piazza di questa prefata Città . Eravamo quasi giunti di ritorno a questa Casa recitando per la via seco il solito Rosario , ed altre preci alla SSma Madre Maria , quando il predetto nostro Servo di Dio fece ritornare in dietro la Carrozza , e si fece portare nella predetta Chiesa , dove giunto , e calato da me , si fece condurre in detta Chiesa , e fattosi da me sedere sopra una sedia , immantinenti per la novità della cosa si vidde riempita la suddetta Chiesa di folto Popolo , essendo giunto il Lunedì dopo la Pentecoste ne' principj di Giugno , Cominciò il Servo di Dio ad inveire fervorosamente contro ,*

tro i peccati, ch' erano la causa di quella siccità, dopo di che vedendo il Popolo compunto, disse queste precise parole = Popolo mio leviamo i peccati, che la Madonna ci fara la grazia, che per tutta Domenica avremo l' acqua = *presero tutti gli ascoltanti come profezìa queste sue parole &c. Era già giunta la predetta Domenica &c. e si scaricò un' abbondantissima pioggia con istupore di tutti &c.*

125 Quum anno 1780. (*septimo ante obitum*) forte rescivisset scandalum per Nuceriam serpens statim a suis Alumnis per publica exercitia illud impedire sategit.

Ex Proc. Ord. Nuc. XII. Testis Rūus D. *Cajetanus Fusco fol.* 990. *ter.* = *Provava intenso dolore nel vedere Iddio offeso, onde cercava tutti i modi per impedire queste offese, ed io mi ricordo, che circa otto anni addietro per avere il Servo di Dio inteso un disordine, che non mi sovviene, in questa Università de' Pagani mia Patria, volle in tutti li conti per ovviarvi fare dare Esercizj Spirituali al Popolo nella Chiesa Parocchiale della medesima da due Padri della medesima Congregazione.*

126 Ad integras Missiones in ipsa etiam Nucerina Civitate per sese omnino habendas senio, morbisque impar, Apostolicum tamen zelum intra pectus cohibere non valens post conciones a suis Alumnis habitas ascenso suggestu fervidum ipse sermonem addebat, quo Populum ad contritionem excitabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro DE PROP. EXPER. fol.* 2098. = *Nell' età sua decrepita, negl' Esercizj che io ho dato sì in questa Casa di S. Michele, come nella Missione da me data, così in questa Città di Nocera, come in quella di S. Agata dopo fatta la Predica al Popolo saliva Lui di persona sul Pulpito dando mille sentimenti al Popolo, acciò si fussero veramente salvati.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XII. Testis Rūus D. *Cajetanus Fusco fol.* 992. *ter.* = *Troppo ardente fu il zelo del Servo di Dio per la salute delle Anime, quale punto non si diminuì nell' età sua cadente. Più volte ho inteso predicare il Servo di Dio nell' età sua avanzata, e l' oggetto delle sue prediche era la detestazione del peccato, e l'accenzione del Divino amore. Mi ricordo, che verso gli ultimi anni della sua vita in fine della Missione, che si fece nella Chiesa Parrocchiale di questa Università da' Padri della sua Congregazione volle dare Egli la Benedizione al Popolo, ed essendo stato ajutato a salire sulla Cattedra, che stava alla porta della Chiesa per sodisfare anche alla divozione del Popolo numeroso, che non potendo tutto capire nella detta Chiesa benchè grande stava al di fuori, la semplice sua veduta fu di tanta efficacia, che compunto quell' immenso Popolo alzò un pianto generale, onde tutti se ne partirono edificati.*

127 Præter concionandi munus Pontificales item functiones, Nucerino auctorante Antistite, licet senex exercere non remit; ex *Teste* IX. *Proc. Apost. Nuc. Sum. pag.* 134. §. 39. = *Non lasciò di predicare anche in quell' età cadente in questa nostra Chiesa di S. Michele, ed in altre Chiese di questa Città, come ancora più volte amministrare il Sagramento dell' Ordine, e della Confermazione a varie Persone secondo la plenaria facoltà, che li comunicò questo Ordinario di Nocera.*

128 Sed Nuceriæ fines suo Apostolico zelo satis exiguos ratus, quo Missiones ubique perageret, velut apis argumentosa per assiduam piorum

rum librorum editionem ad ultimum usque senium numquam intermissam e Cella sua Evangelium prædicavit omni Creaturæ.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis Fr. *Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *per postremos annos usque ad obitum de facto proprio fol.* 1594. = *Non potendo più Egli per gli anni, e per la salute, e per gli affari della Congregazione andare in giro per le sante Missioni, volle anche dalla Cella ajutare tutte le anime di ogni ceto, e condizione, e stato con tante operette Spirituali a questo fine composte, quali tutte per lo più furono da me scritte sotto la sua dettatura per darsi alle stampe per così giungere al suo fervido impegno di tutti ajutare, e salvare.*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro fol.* 2023. = *Avendo, non ostante le sue corporali indisposizioni, e decrepitezza, dopo rinunciato il Vescovato, composti, e dati alle Stampe alcuni Libri di gloria di Dio, e vantaggio spirituale del Prossimo.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V.S.D. CONFESSARIUS *Sum. pag.* 143. §. 106. = *So ancora di certa scienza, che compose alcuni libri; tra gli altri uno intitolato* = Meditazioni di vita eterna per distaccarsi dal Mondo = *non ostante che era di anni* 80., *ed acciaccoso.*

XXXVII. Testis R. P. D. Dominicus Corsano V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.* 414. §. 223. = *Egli indotto eziandio da fervente zelo per giovare alla salvezza d lle anime di tutti i ceti di Persone stampò &c.* (*& pag.* 415. §. 225. = *Avverandosi il suo detto, che voleva predicare a tutto il Mondo dalla sua Cella medesima per tutti a Dio condurre; non potendo più a cagione delle sua inferma salute, ed avanzata età girare per le sante Missioni.*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli Sum. pag.* 418. §. 256. = *So bene per causa di propria scienza, che la Carità del Nostro Ven. Servo di Dio verso il suo Prossimo, perchè era veramente santa, perciò fu anche universale, e si estendeva a tutti, per a tutti giovare. Quindi perchè Egli non poteva più girare per le sante Missioni confinato nella sua stanza, nè potendo più attendere colle Apostoliche fatiche all' ajuto delle anime; perciò come la Carità ingegnosa si studiò di supplire a questo per mezzo della stampa de' varj suoi libri, quali egli diede alla luce.*

Concordat *Ex Proc. Apost. Nuc.* XLIII. Testis *pag.* 429. §. 278. aliique.

129 Præter conciones, ac librorum elucubrationem ad Proximorum salutem numquam interruptam quotidianis fervidisque ad Deum precibus Peccatorum conversioni studebat, parique zelo ad id alios incitabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli* (OCULATUS) *fol.* 776. *ter.* = *Mi ricordo benissimo, che il Santo vecchio Servo di Dio, anche nell' età cadente predicava, quando occorreva, e non cessò sino alla morte di pregare incessantemente Dio per i poveri Peccatori, e questo ancora inculcava a Noi, ed a tutti ne discorsi familiari, e publici per così sodisfare al suo ardente zelo.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.* 415. §. 226. *& seq.* = *Manteneva sempre però acceso il suo zelo per la salute delle Anime, col sempre pregare Iddio per la loro conversione, e perseveranza, e questo anche raccomandava a tutti nelle prediche, esercizj, e discorsi familiari; zelo, che in lui*

non

non s' infermò, ma vieppiù si accese nell' età avanzata sino alla morte.

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli* (OCULATUS) *Summ. pag.418. §.257. = Sò per causa di propria scienza, che il nostro Ven. Servo di Dio coll' avvanzarsi degli anni, si avanzava ancora nella Carità verso del Prossimo suo; sicchè Vecchio decrepito si studiava anche di faticare, quando poteva, e quando più non potè, supplì alla salvezza delle Anime con fervorose orazioni, e preghiere all' Altissimo per la loro conversione, e mi ricordo ancora, che sempre inculcava agl' altri tanto nelle Prediche, quanto nelle private esortazioni un simile atto di Carità, e perciò stabilì, che in tutte le Case della nostra Congregazione dopo l'esame di coscienza in comune si fusse recitata un' Ave Maria per le anime abbandonate, e per i poveri peccatori, come tutt' ora si recita.*

130 Heroicum hunc Animarum zelum ut antea per totam vitam, sic in decrepita etiam sui Famuli senectute peculiari charismate Deus cohonestavit. Tertio enim circiter anno ante obitum, licet pedem a cella movere amplius non posset, tamen superno lumine novit non ita procul a suo Nucerino Collegio prostitutam esse Mulierem, citusque ad impediendum facinus Parochum accivit, monuitque. Obstupuit ille occultam rem ab Alphonso compertam, ejusque cœleste Charisma demiratus est.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *Summ. pag.673. §.11. = Due, o trè Anni prima della morte del Servo di Dio chiamatomi a se mi disse:* Da qui attorno cioè una mala femina lo sai = *li risposi: Monsignore io non esco, e non entro, onde non so niente, a questo replicò andatemi a chiamare il Parroco &c. venne l'anzidetto Parroco per nome D. Gerardo Petrone &c. accostatomi a Monsignore li disse è venuto il Parroco, ed entrati tutti e due nella stanza dell' udienza discorsero frà di loro con segretezza, nell' uscire però, che fece il sudetto Curato, avvicinatosi a me disse, non mi ha saputo dire il nome? cosicche anche a giudizio dello stesso Parroco, questo il Servo di Dio non lo aveva potuto sapere per la strada naturale.*

XXVIII. Tesis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *Sum. pag.405.§.133. = Mi ricordo di propria scienza anche dopo la rinuncia del suo Vescovado, e dimorando in questa Casa di S. Michele, per lo zelo, che aveva di vedere estirpato dal Mondo questo vizio impuro, a cui nutriva un' odio intestino; quattro o cinque anni circa prima di passare agli eterni riposi, con lume superiore avendo sporto uno scandolo di certa donzella nelle vicinanze di questa Casa di S. Michele, subito si chiamò il Parroco di questa Chiesa di S. Felice, fu D. Gerardo Petrone, e li disse, che avesse subito riparato al male, che questa Donna commetteva: stupì il cennato Parroco a tale udire, e bene argùì, che egli l'aveva potuto sapere non già per via umana, ma bensì per lume superiore, giacchè nessuno de suoi individui l'aveva inteso.*

131 Paucis item diebus antequam e vita migraret personatam mulierculam ab extraneo Iuvene in suo Colleggio clam fuisse introductam superne novit, statimque expelli inclamavit. Rei autem veritatem omnibus omnino incognitam ipsemet reus patefecit.

Ex Proc. Ord. Nuc. XXXV. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli fol.194. ter. = In questi ultimi giorni di vita del Servo di Dio fu mandato un gio-*

giovane per dispaccio in questa Casa di S. Michele, il quale fece venire una donna travestita da Militare, e la fece salire in sua camera, perchè non conosciuta da alcuno, ne sapevasi, che quella era donna. Il Servo di Dio per lume superiore ebbe scienza di ciò, onde una mattina svegliatosi, cominciò a gridare: Cacciate via la Femmina, vi è Femmina in Casa, *ne si poteva dar pace. Supposero quei che stavano attorno a Lui, che detto suo strepitare fosse una tentazione: In sentire queste grida di Monsignore il detto giovane discolo si atterrì in maniera, che cacciò subito la Donna da questa Casa, ne la fè più venire. Questo fatto pol il detto Giovane lo confidò sotto sigillo naturale a due Seminaristi della Cava, li quali facevano gl'Esercizj Spirituali in questa sudetta Casa de Pagani, e detti Seminaristi lo dissero poi ad un nostro Fratello Laico, dal quale io l'ho inteso raccontare.*

132 Verum Alphonsi Charitas nullis coercita finibus non modo ad peccatores, sed ad omnes omnino homines absque ulla personarum acceptione diffundebatur. Cum enim alumnis suis legem indixerit quotidie Deo preces fundedi pro certo hominum cætu, primus ille, ac omnium ferventissimus sanctum hocce exercitium ad obitum usque peregit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVI. Testis R.P.D. *Franciscus Amati fol.*2385. *ter.* = *In tutte le Case di nostra Congregazione le orazioni, penitenze, ed altri divoti esercizj, volle il Ven. Servo di Dio, siccome tutt' oggi si prattica, si offerissero a Dio nel giorno di Domenica per il Sommo Pontefice, Vescovi, e Principi Cattolici, nel Martedì per tutti i Religiosi, e Religiose, nel Mercoldì per tutti i Padri, e Madri di Famiglia, e per tutti li Operarj Evangelici, nel Giovedì per gl' Innocenti, Penitenti, Infermi, Agonizzanti, Anime purganti, e per tutti i Bambini, che sono nel seno delle loro Madri, acciò pervenissero vivi alla grazia del Battesimo, nel Venerdì per il proprio Istituto del Redentore, e nel Sabato per i divoti di Maria SSma, Parenti de Soggetti della Congregazione, e per tutti i Benefattori; di più volle, che nel principio dell' Anno, insieme col Santo, e virtù, che si tira a sorte per ciascun Congregato, tirato ancora si fusse un Popolo, una Nazione, un Ceto di Persone, dovendo per questo il Congregato in modo speciale pregare Dio in quell' Anno, pratticato questo da Lui in modo particolare sì da Congregato, che da Vescovo, e dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele per tutto il tempo di sua vita.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.*415. §.228. = *Volle, che in tutte le Case della Congregazione si applicassero da' Congregati partitamente per ogni giorno della settimana le orazioni, penitenze, ed altri divoti esercizj per varj ceti di persone. Nella Domenica per il Sommo Pontefice, Vescovi, e Principi, nel Lunedì per la conversione degli Eretici, ed Infedeli, nel Martedì per li Religiosi, e Religiose, nel Mercoldì per gli Operarj Evangelici, Padri, e Madri di famiglie, nel Giovedì per gl'Innocenti, Penitenti, Infermi, Agonizzanti, ed Anime Purganti, e Bambini nel seno delle Madri per la grazia del santo Battesimo, nel Venerdì per il fervore de' Padri della sua Congregazione, e nel Sabato finalmente per li divoti di Maria Santissima, per i Benefattori della Congregazione, e per i Parenti de' me-*

de-

desimi Congregati: Metodo di cui ne facea tenere affissa in Coro la tabella, per farla ricordare ogni sera dopo l'esame in comune nel Coro. Facea mettere anche annessa la preghiera a quelle virtù, e Santo Protettore, che si cavava a sorte in ogni anno per cadaun Congregato. Ed egli fu il primo sempre a pratticare sì belle preghiere, e le continuò sino alla morte; Consonat *in Proc. Apost. Nuc. X. Testis fol.*883.*ter.*

133 Non modo fusis ad Deum precibus, publicisque concionibus, sed privatis colloquiis familiaribusque sermonibus omnium saluti studebat. Nam unicuique ad se venienti animæ salutem procurandam ortabatur nullaque personarum acceptione in corrigendis Proximi defectibus retardari patiebatur.

Ex Proc. Apost. Nucer. XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*418. §.253. = *Depongo per causa di propria scienza, e per Testimonj degni di fede, che il nostro Ven. Servo di Dio, non solo colle Missioni, e Prediche, ma ben' anche colle sue private esortazioni, e familiari discorsi, sempre che se ne li porgea l'occasione, procurava la salvezza delle anime, esortando tutti ad amare Gesù Cristo, ad esser divoti di Maria Santissima, ed a salvarsi; E sò ancora per l'istesse cause, che per Lui non ci erano umani rispetti, ma faceva sempre che occorreva, la necessaria correzzione, tanto a' suoi Congregati, quanto agli estranei con prudenza, fortezza, e dolcezza.*

Ex Process. Ordinar. Nucer. XI. Testi: Rev. D. *Bernardus Tortora Parochus Nucer.* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*450. §.512. = *Mal mancò di esortare anche nelli discorsi familiari, e nelle private conferenze chiunque ricorreva da Lui a salvarsi, e farsi Santo, ad essere innamorato di Gesù Cristo, e divoto di Maria; ne mai desistè di fare le correzzioni a chiunque per qualunque rispetto umano.*

Concordat *ex Process. Apost. Nucer.* XLIII. Testis *pag.*42 ». §.277.

134 Quo zelo omnium saluti prospiciebat: sodalium quoque suorum perfectioni studens in singulis Sabathis ad eos omnes in unum congregatos de eorum vocationis sanctitate, deque propria operanda salute publice verba faciebat.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja de propr. et per. fol.*520. = *Zelo, e maggior carità dimostrò ancora il Servo di Dio, come è noto a tutti i nostri verso i proprj Congregati. Non lasciava coll'esempio, e colla voce animarli alla maggior perfezione. Soleva dire, che Vocazione all'Istituto, e predestinazione erano una medesima cosa. Inculcava sempre questo beneficio della vocazione. Questa grazia di vederci strappati da mezzo al Mondo, ripeteva spesso, non è grazia di tutti; ma stà riserbata, per chì ha predestinato Iddio ad una santità non ordinaria, e se Iddio non ci voleva Santi, non ci averebbe chiamati, ma ci averebbe lasciati in mezzo al Mondo. Con questi, e simili sentimenti spronava di continuo i suoi alla maggior santità. Ogni Sabato specialmente faceva su di questo un particolare sermone, e rinunciato il Vescovado, non lasciò di farlo fino a tanto ch'ebbe forza a poterlo fare.*

135 Ut autem quisque in sua vocatione qua vocatus erat æternam salutem operaretur, ac item rusticorum animas operariis destitutas opi-

tularetur, suorum alumnorum vocationem a seculi contradictionibus strenue defendebat,

Ex Process. Apost. Nucer. XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Summ. pag.*411. §.187. = *Per provedere le Anime abbandonate nella Compagna di buoni Operarj, qualora si assicurava della vera vocazione di qualche giovane alla sua Congregazione, se mai la vedeva contradetta da' Parenti, non lasciava il Servo di Dio di opporsi con tutto lo sforzo agli attentati dell'Inferno, con prendere tutti i mezzi efficaci per farlo persistere nella Divina chiamata.*

Ex Process. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja Summ. pag.*431. §.363. = *Se taluno, che conosceva chiamato da Dio vedevalo contradetto da Parenti, ne sosteneva la vocazione anche presso del Sovrano.*

136 Quoniam vero ipsa tacente lingua per bonorum operum exemplum, perque modestiam, incitatis quodamodo stimulis, ad emendationem peccatores excitantur, sic Alphonsus, velut alter *S. Franciscus Assisinas*, nil magis in id suæ Congregationis Alumnis, quam modestiam, silentium, ac bonum exemplum commendabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVII. Testis *R. P. D. Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.*415. §.229. = *Sopratutto loro* (*ALUMNIS*) *inculcava la santa esemplarità. e di predicare più colla modestia, che colle parole.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis *R. P. D. Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *Sum. pag.*533. §.81. = *Mai si stancava di continuamente incaricarci l'esatta, e minuta osservanza delle Regole &c., e precisamente di menare una vita esemplare, e di edificazione del Prossimo, il quale da tal veduta viene a muoversi al bene, giacchè assai più, che le parole il buon'esempio è quello, che produce simili effetti nel Prossimo,*

138 Consanguineos quoque suos Christiano, sanctoque amore prosequens de æterna eorum salute sollicitus inprimis fuit. Quamobrem Nepotem suum, ejusque Sponsam tum per epistolas absentes, tum verbo ad se invisendum adventos a seculi illecebris vanisque pompis avertere fervido sermone sategit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *Proc. fol.*469. *in fin.*, & *ter.* = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio fu sempre distaccatissimo da suoi Parenti, ma desiderosissimo della loro eterna salute, non lasciando con lettere di darli varj ricordi, ed avvertimenti, e mi costa per causa di veduta, che nel portarsi in questa Casa di S. Michele un giorno, dopo la rinuncia del Vescovado, a ritrovarlo il Sig. Don Giuseppe di Liguori con sua Moglie Donna Cusmana, Egli il Ven. Servo di Dio cominciò ad interrogarli per correggerli, se avevano in uso di frequentare i Teatri, Festini, Veglie, Comedie, e confessatoli questi di frequentarli con piacere, furono dolcemente, e paternamente corretti, colla insinuazione, che se seguitavano l'istessa carriera si mettevano nel pericolo di dannarsi, licenziandosi poi questi dal Servo di Dio consoloti, e compunti se ne tornarono alla Capitole, con avere il Ven. Servo di Dio regalato molti libretti divoti, ed altre divozioni,*

XXXVII. Testis *R. P. D. Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.*414. §.217. = *Essendo qui capitato una sp-*

pres-

presso suo Nipote D. Giuseppe Liguori Figlio del secondo letto del mentovato D. Ercole colla sua nuova sposa, egli ancora destramente in mia presenza loro cavò di bocca, se mai andavano a Festini, Veglie, Comedie, e Teatri, ed avendoceli fatto confessare, fece loro una dolce forte correzione con un fervoroso discorso sulle vanità del Mondo, e fece loro vedere il pericolo di dannazione, a cui si esponevano con tali divertimenti, onde questi si viddero compunti, e se ne ritornarono contenti in Napoli.

139 Defuncto ejus Fratre D. Hercule ardenti voto flagravit æternæ salutis lectissimæ Neptis D. Theresiæ de Ligorio. Crebris itaque fusis ad Deum precibus, paternisque monitis eam maxime juvit, ut secuti vanitates abhorrens Virginitatem suam cœlesti Sponso devoveret. Ubi vero eam post rigida vocationis tentamina in nobili Asceterio ad S. Marcellinum Neapolis Christo desponsatam audivit summam cepit animo voluptatem.

Ex Proc. Apost. Nuc. X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. *SOCIUS Proc. fol.* 882. *ter.* = *So di certa scienza, che morto il Fratello del Ven. Servo di Dio D. Ercole di Liguori, e lasciata superstite una sola figliuola, fece Egli il Servo di Dio molte preghiere all'Altissimo per vederla sua Sposa in qualche Chiostro; ne esplorò la sua volontà, si assicurò della sua vocazione alla Religione, ne fece allegrezza facendola venire in questa Casa di S. Michele, l'incoraggì a star ferma nella risoluzione, la diede, tornatasene in Napoli, in cura ad una Dama di sperimentata virtù, e timorata di Dio, che la tenne in sua Casa molto tempo prima di entrare in Monastero, secondo la costumanza di Napoli, senza portarla a Teatro, Comedie, Veglie, secondo la pratica del luogo, prima di entrare in Noviziato ad insinuazione dell'istesso Ven. Servo di Dio. Entrò poi in Monastero, e si fe Religiosa con suo giubilo grande, ed ora mena in Monastero una vita ritirata, e penitente.*

XXXVII. Testis *R. P. D. Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.* 414. §. 219. *& seq.* = *Animato da questo medesimo zelo di carità verso de suoi, per tutti indrizzare nella via di Dio, mi costa bene, che essendo morto suo Fratello D. Ercole Liguori, con lasciare oltre due Maschi D. Giuseppe, e D. Alfonso sotto la tutela di loro Madre, e sua seconda Moglie D. Marianna Capano Ursino de Principi di Pollaca, anche una Donzella alquanto grandetta, il Servo di Dio non ebbe altra sollecitudine di vederla fatta Sposa di Gesù Cristo in qualche Nobile Chiostro di Napoli. Quindi dopo molte fervorose preghiere fatte a Dio per essa, temendo, che se restata fosse nel secolo, ed avesse dovuto passare a Marito non fosse stata corteggiata da soliti Cicisbei, innamorazzati, secondo il pessimo costume del secolo presente, con danno dell'anima sua, e della santa onestà Virginale, e dopo di essersi assicurato della divina chiamata allo stato Claustrale della medesima, per mezzo di ottimi, e savj Confessori, che ne esplorarono rigorosamente la sua volontà, Egli la fece venire in questa Casa di S. Michele, dove Egli abitava dopo l'accennata rinuncia del Vescovado, e le fece una fervorosa paranetica per infervorarla, e mantenerla perseverante nella santa vocazione, quindi la raccomandò caldamente a quella medesima Matrona timorata di Dio, che qui l'aveva condotta, a riceverla in sua Casa per alcuni Mesi prima di monacarsi, ne permise*

mise Egli, che la detta sua Nepote fosse stata in questo frattempo condotta, secondo il solito delle Donzelle Nobili monacande, a Teatri, Veglie, e Festini. Ebbe quindi la consolazione di sentirla monacata nel Ven. Chiostro di S. Marcellino in Napoli, e che viveva, come anche oggidì vive, con molta esemplarità, e ritiratezza con fama di buona Religiosa.

140 Hanc profecto sollicitudinem æternæ consanguineorum salutis tuus item ostendit cum fere jam in agone positus eidem Nepoti suo, in extremum veluti legatum, salvandæ animæ monitum paterne reliquit; *ut in seq. tit. De obitu.*

141 Ex heroica hac Charitate, qua Proximos diligebat Alphonsus mira illa comitas oriebatur, qua ut antea inter Missiones, & Episcopalem sollicitudinem, sic senex in Cella afflictos quosque, ac animi corporisve angustia pressos recreabat, erigebat, ac intime solatos dimittebat.

Ex Proc. Apost. Nuc, XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS (OCULATUS) Summ. pag.*406. §.139, & 141. = *Come che poi la sua carità era universale, perciò come mi costa di causa scienza, non lasciò mai sino alla preziosa sua morte di consolare gli afflitti, che venivano da Lui a chiedere consiglio, nelle loro afflizioni, rimandando tutti consolati, e questo non solamente lo fece da nostro Rettore Maggiore &c. Accogliendo tutti con eguale amorevolezza, facendosi tutto a tutti, ma anche lo prattiçò qui in questa Casa di S. Michele dopo la rinuncia del suo Vescovato con tutti coloro, che venivano ai suoi piedi, rimettendo tutti consolati, e contenti.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.*408. §.162. = *Stando con Lui in questa Casa di S. Michele per lo spazio di sette anni, dopo la sua rinuncia del Vescovado, osservai la sua gran Carità in sollevare gli afflitti, in consigliare i dubbiosi, e ciò faceva con tanta dolcezza, che se ne partivano da Lui illuminati, e consolati.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.*416. §.234. = *Mi costa bene, che Egli dimostrò anche questa sua eroica Carità verso chiunque persona afflitta o temporalmente, o spiritualmente ricorreva al suo paterno amore per sollievo, e consiglio, mandando tutti consolati con suoi amorevoli discorsi, e questo lo seguitò a pratticare anche dopo la rinuncia del Vescovado, dimorando in questa Casa sino alla morte.*

142 Eadem Charitate qua viventes homines diligebat, defunctos prosequebatur. Quamobrem animas Purgatorio igne detentas, quarum maxime miserabatur, dolebatque cruciatus, ea qua semper per anteactæ vitæ stadium religione, studio, ac sollicitudine in postremis item annis suffragari non destitit.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja Summ. pag.*434. §.385. = *Singolare fu ancora la sua Carità verso le Anime del Purgatorio, come è noto a mè, ed a tutti i nostri. Ne parlava sempre di quelle Anime con somma tenerezza; fissò, che in Congregazione passato un' ora di notte si dasse il segno colla Campana per raccomandarle a Dio, ed Egli il primo spezzando ogni faccenda vedevasi ginocchione recitare il* De profundis, *ed anche un* Pater, & Ave *per i Defonti della Congregazione.*

Ex

Ex Proc. Ord. Nuc. XV. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS per postremos annos 28. fol.*1302. = *Eroica fu la Carità del Servo di Dio verso l'Anime Sante del Purgatorio, ed a me costa, che il medesimo non solo prima di esser Vescovo, ma anche da Vescovo, e dopo fatta la rassegna del Vescovado sino alla morte non ha trascurato giammai di fare preghiere, ed anche penitenze di Opere ingionte per profittare delle Indulgenze, e suffragare in tal modo le Anime Sante, come erano l'esercizio della Via Crucis, e la visita delle Chiese dell' Ordine Francescano nelle Indulgenze de due Agosto, che volgarmente si dicono della Porziuncula &c. ne compose il Servo di Dio una Novena &c. ed Egli la faceva privatamente.*

XXII. Testis R.P.D. *Fabius Buonopane* (*OCULATUS*) *fol.* 1533. = *Fu divoto &c. delle anime del Purgatorio ancora recitando ogni sera in ginocchioni sino a che potè reggersi il De Profundis con un Pater, & Ave al segno della Campana di ogni ora di notte. E facendosi la Via Crucis per l'Indulgenze ad essa annesse,* & fusius in *Proc. Apost. Nuc.* XXXVIII. Testis *Summ. pag.*419. §.260. *ad* 265. *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis *pag.*448. §.496.

143 Easdem Purgantes animas non modo ipse juvit, sed alios queque ad eas juvandas impense excitabat.

*Ex Pr.Ord.Nuc.*I.Testis Rmus P.D. *Andreas Villani* V.S.D.*DIRECTOR,* & *CONFESSARIUS Summ. pag.*448. §.496. = *Mi costa di veduta, e di udito, che il detto nostro Fondatore fu devotissimo delle Anime del Purgatorio &c.spronava i Fedeli tanto quando predicava, quanto ne suoi libri, e ne discorsi familiari nelle occasioni proprie a dare a quelle Anime sante de suffragj con limosine, sagrifici, orazioni, penitenze, e con altri atti di virtù, e divote prattiche.*

V. Testis Reverendus D. *Gerardus Petrone Parochus Nuc. Summ. pag.*449. §.505. = *Per aver familiarmente conversato tanto lungo tempo col Servo di Dio &c. mi sono accertato e dalle sue parole, ed opere, che Egli fu caritativo ancora coi Defonti &c. E sono anche Testimonio nell'aver Egli, e me, ed altri spronati a dar sempre suffragj a quelle anime benedette, lo che faceva non solo nelle prediche, le quali io tante, e tante volte ho ascoltate, ma eziandio nelli familiari discorsi.*

IX. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. *SOCIUS cit. Proc. fol.* 821. *ter.* = *Insinuava di più tanto a Noi, quanto agl' altri questa stessa Carità verso le dette Anime Sante, e volle, che in un giorno della Settimana da tutti Noi suoi Individui si applicassero in loro suffragio tutte le Orazioni, Communioni, e mortificazioni, che si sarebbero fatte.*

144 Miseratio erga *infirmos*, quæ in Ven. Alphonso cum infantia crevit, ac in dies magis magisque adolevit, nonnisi cum ejus vita interiit. Senex enim sueta Charitatis officia erga ægrotos sodales suos ita repetiit, ut etiam ad motum impar aliena subsistentatus ope, ac ipsa corruga vectus infirmorum cubicula adiret, eos solaretur, & corporali, ac spirituali illorum saluti ad ultimum usque agonem prospiceret.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli de prop. exper. fol.*786. = *Mi ricordo bene per causa di propria scienza, che il nostro Ven.Servo di Dio essendo Rettore Maggiore visitava con somma carità nell'ora della ricreazione i Congregati ammalati, badava a medicamenti, Inculcava agli infermieri la Carità, e l'assistenza, e stan-*

stando io infermo veniva a visitarmi più volte dopo pranzo, e non lasciava poi di far prestare a moribondi ogni assistenza, ne aveva molta cura, e non cessava d'insinuare agli Infermi rassegnazione al Divino volere, e pazienza, della de' quali infermità per altro ne sentiva somma pena, e non cessava di dire santissimi sentimenti di conforto, e di speranza per l'ultimo passaggio, e questo lo prattichò ancora in questa Casa di S. Michele dopo la renuncia del suo Vescovado.

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.462. post §.50., & 52. = Tenne sempre cura così dello spirito, come del Corpo de Soggetti &c. Nelle loro infermità non lasciò visitarli, e consolarli, come ha pratticato con me, e con altri di questa Communità, ove dimorò si prima, che dopo il Vescovado, e quando non poteva con proprj piedi andare agl'Infermi, ci si faceva condurre &c. Et Proc. Ord. S. Agath. fol.172. = Non altra pena sentiva negli ultimi tempi, che cionco girava colla carriola, che non capiva questo per le porte delle stanze, e nondimeno fattala accostare quanto più si poteva dentro della porta che potesse parlare cogli Infermi.*

XXXVI. Testis R. P. D. *Franciscus Amati de prop. exper. fol. 2386. ter. & seq. = Il Ven. Servo di Dio ebbe una premura particolare per i suoi Individui infermi, e moribondi, li visitava stando in Congregazione con amore veramente paterno, apprestandoli non meno gli ajuti spirituali, che temporali &c. così dopo la rinuncia seguitò in Congregazione a visitare gl' Infermi, e moribondi con eroica carità.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XV. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS *per postremos annos 28. fol. 1302. ter., & seq. = appena vedeva, o udiva qualche Soggetto della Congregazione incommodato, e sapeva, che per ristabilirsi aveva bisogno di mutar aere, lo soccoreva con danaro, che passava anche per mano mia &c. Visitava Egli li nostri Infermi, li consolava, voleva sapere come la passavano tanto prima, quanto dopo rinunciato il Vescovado. Tante volte l'accompagnava io in dette Visite*; & fol. 1303. in fin. *Sollecita, e grande fu la cura, che il Servo di Dio si prese degli Infermi tanto vivendo in Casa, quanto nel suo Vescovato, e dopo fattane la rinuncia. Prima di esser Vescovo, e dopo rinunciato il Vescovato, non lasciava di visitare, di consolare i Padri, e Fratelli, che in questa Casa cadevano Infermi, siccome io vedeva, accompagnandolo alle volte nelle Stanze de nostri Infermi.* Consonat XIV. Testis V. S. D. FAMULUS *de prop. exp. fol.* 1168.

145 At Alphonsi Charitas non erga tantummodo suæ Congregationis infirmos hæsit, sed in quoscumque ægrotos se quamlatissime effudit. Dum enim Medicorum jussu aliquantisper spatiaretur, a populis identidem expetitus, ut infantes ægrotos benediceret, cohibito rhedæ motu, mira charitate super ipsos ægros manus imponebat, & hi bene habebant. Ipsum item charitatis officium in extremis vitæ annis, vel ad Collegii portam, vel ad motum impar in sua Cella erga ægrotos ad se venientes, infantesque per Famulum allatos præstabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS per postremos annos* 28. (*OCULATUS*) *Summ. pag. 711. §. 35. = Depongo per causa di propria scienza, che il Ven. Servo*

Servo di Dio dopo la rassegna del suo Vescovato ritornato in questa Casa di S. Michele solito nell' Està calare nella Portaria a prendere un poco di aria, nel vederlo i Naturali del luogo correvano a folla per baciarli le mani, ed essere benedetti, speciolmente l'Infermi, colla speranzo della guarigione, ed in fatti il detto Servo di Dio li benediceva, e così nel prendere un poco di sollievo in carrozzo, correvano le Madri colli Figli in braccio, e li benediva.

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis Fr. *Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS* (*OCULATUS*) *Summ. pog. 703. in fin. & seq.* = *Ritiratosi poi in questa Casa di S. Michele Arcangelo dopo la rassegna, non fu minore la detta devozione di tutto questo Popolo de Pagani, giacchè nell' uscir che foceva in carrozzo per ordine de Medici, e camminando le Strade abitate, che conducevano olle Campagne, lo pregavano ad intercedere la solute alli di loro Infermi Bambini, uscendo dalle loro case colli figli in braccio, acciò li avesse benedetti, e colle imposizioni delle sogre mani risanoti, ed Egli pieno di affobilità, e caritò faceva fermare la carrozza, ed io scendendo da dietro a detta carrozza prendeva detti Bambini, glie li presentava, ed Egli ponendogli la mano sulla testa, e facendo delle mentali, e vocoli Preghiere, diceva alle Modri* = raccommandatevi alla Madonna SSma =, *e le licenziava, e quelli Bambini restavano poi risonoti. Li presentavono ancora le Creoturine sane, acciò l'intercedesse la preservazione dalli mali, ed il Signore si compiaceva mediante la di Lui intercessione farli star bene, e crescer di buona salute. Per tutto questo maggiormente cresceva lo divozione del Popolo verso di Lui, e li portavano ancora Bambini avanti lo Portario di questa medesima Casa, ed io li prendeva dalle braccio delle Madri, e li portava a Lui sopra il suo quartino, ed Egli collo sua solita carità li benediceva, e collo imposizione delle mani in testa li risanava, ed io scendevo di nuovo detti Bambini ollo Portaria, e li riponevo nelle braccia delle loro Modri, e quelli furono in tanto gran numero, che in tanti anni sino alla benedetto sua morte giunsero a migliajo, giacchè questo successe anche in quegli ultimi anni di sua vita, quando Egli più non reggevasi in piedi, e non poteva più dir Messa, ne uscire più di Casa.*

146 Singulis Episcopalibus facultatibus a Nucerino Antistite sibi ultro collatis (*Proc. Apost. Nuc. fol. 2697. ter.*, & *Ord. Nuc. fol. 1072.*) licet senio morbisque attritus ad quoscumque Civitatis ægrotos sacro chrismate inungendos sese promptus conferebat, quorum alteri citam mortem prædixit, quæ postridie evenit.

Ex Pr. Ord. Nuc. XII. Testis Rmus. D. *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *fol. 993. & ter.* = *mi costa di veduta, che il Servo di Dio essendo di età decrepita, e pieno di acciocchi corporali, in tutte le volte era richiesto ad amministrare il Sagramento della Cresima, anche agli Infermi nelle proprie Case, sollecitamente adempiva a tale Ministero, ed ho inteso dire parimente do una Persona di credito, costituita in dignitò, che essendo Egli Arciprete Curato della Chiesa Cattedrale di questa Città, essendosi infermato gravemente un giovine di lui Parrocchiano per nome Gesuè Celentano, come questi non ancora aveva ricevuto il Sogramento della Cresima, e la infermità li minacciava la morte vicina, ne vi era modo di poterlo ricevere, giacchè il Vescovo si trovava nella Capitale, ne fece interpellare il*

Servo di Dio, il quale non si fece punto pregare, ma al dopo pranzo di un giorno si portò alla Casa dell' Infermo sito nel ristretto della Cattedrale, ed informatosi del suo Nome prima di entrare nella stanza del medesimo, lo chiamò a voce alta, e l'insinuò, che si fusse raccomandato alla Vergine SSma per il felice passaggio all' eternità, non ostante in quel giorno era piuttosto migliorato, indi gli amministrò il Sagramento della Cresima, e nel giorno seguente trapassò all' altra vita.

147 Proximorum egestatem tenero compassionis affectu respiciens eam modis omnibus levare satagebat. Præclarissimis, ac splendissimis hujusce Charitatis monumentis tam abunde locupletantur anteactæ vitæ epochæ, præsertim *Episcopatus*, ut merito is S. Thomæ de Villanova, Paulino Nolano, aliisque celebrioribus eleemosynariis Episcopis suppar censeretur, & esset; ceu *in Sum.*, *& in nostra Informat. tit. de Charit. in Prox.*

148 Ad postremos modo annos contracta oratione nil magis suæ Congregationis Rectoribus tam verbo præsentibus, quam per epistolas absentibus commendabat, jubebatque, quam liberalitatem in egenis alendis, stypeque juvandis.

Ex Proc. Apost. Nuc. X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. *SOCIUS Summ. pag.* 461. *init.* = *di continuo scriveva a tutti li Rettori delle Case di esser profusi nell' elemosine.*

XXXIII. Testis R. P. D. Laurentius Nigro (*OCULATUS*) *Summar. pag.* 466. §. 89. = *il Ven. Servo di Dio sì da Vescovo, che dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele, oltre che voleva si fosse fatta sempre la limosina a poveri onche superante le forze della Congregazione, Egli non ne fè mai partire alcuno scontento; stabilmente in ogni Sabato, ma anche quasi in tutti i giorni della Settimana faceva copiose limosine per mezzo di chi l'assisteva.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Summ. pag. pag.* 479. §. 182. = *Non fece mai partir da Lui alcun povero senza limosina, ed ordinava, che tutti i Portinai delle nostre Case così facessero non ostante la povertà delle medesime.*

Concordant *in cit. Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *DIRECTOR de prop. exp. Summ. pag.* 478. §. 176. V. Testis *de prop. scientia pag.* 479. §. 185.

149 Haud publicis hisce eleemosynis in singulis Congregationis domibus distribui jussis ipse contentus omnem quæ sibi obveniebat pecuniam in eleemosynam erogabat; Abdicato enim Episcopatu proprios census partim in suorum Collegiorum subsidium, partim in Missionum expensas partim in alendos Pauperes partiebatur.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.* 467. §. 95. = *questa Carità proseguì poi quì in questa Casa di S. Michele Arcangelo dopo rinunciato il Vescovado, dispensando continuamente larghe elemosine così in publico, che in privato, non solo a naturali, ma anche agli estranei, venendo fino da remoti Poesi, e specialmente dalla stessa sua fu Diocesi di S. Agata de Goti moltissime persone bisognose, e questo tutto sopra quella Pensione sulla Mensa Vescovile di S. Agata, che li assegnò la S. Sede Apostolica nella cennata rinuncia, e da quelli emolumenti, che li pervenivano dal Collegio*

de

De Dottori di Napoli, ove esso era fin dalla sua fresco età aggregato, ed anche quella porzione per le aggregazioni de novelli Cavalieri nel suo Sedile di Porta nova in Napoli, dividendo l'uno, e l'altro da Padre amoroso, porte in sussidio de bisogni delle nostre Case, porte per le Sante Missioni, e parte in sollievo de succennati poverelli.

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus P. D. *Andreas* Villani V. S. D. *DIRECTOR Summ. pag.* 478. §. 173. = *viddero gli altri, ed io la sua gran carità in sollevore in tante maniere noi suoi Compagni Congregoti; onde non solamente spendevo parte del suo denoro, e quello, che li perveniva dal Collegio de Dottori, e dollo Pensione del Vescovado, ma ancoro quel denaro, che li perveniva per l'aggregazione nel suo Sedile di Portonovo, l'altra porzione la somministravo a Poveri.*

150 Præter hanc stabilem suorum censuum partitionem, si qua Congregationis Domus recentis præsertim Fundationis, peculiari premeretur angustia, ejus Charitas præsto erat. Ad restituendam item sodalibus valetudinem de suo omnes necessarios sumptus insumabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS Summ. pag.* 455. §. 2. = *impiegando oncora somme considerevoli precisamente per le ultime Fondazioni delle Cose di questo sua Congregazione; non mancando nell' Infermità corporoli di quolche suo Individuo di apprestorli tutti i rimedj necessarj per farli ristabilire.*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro* (DE FACT. PROP.) *Summ. pag.* 466. §. 84. = *so di certo scienza, che il Ven. Servo di Dio di tutto il denaro, che ritraeva dal Collegio de Dottori, dolla Pensione, e dall' Aggregazione de nuovi Cavalieri ol suo Sedile di Porta nuova, l'impiegavo sì per i bisogni temporali de suoi Congregati, che per le Fondazioni delle Cose di suo Congregazione, specialmente l'ultime; se quolche Congregoto stava incommodato, s'impegnava con danaro, o altro per forlo ristobilire, come accadde in mio Persona, che nel mentre l'ajutova o scrivere, mi soprovvenne un morbo da me tenuto occulto; oppeno saputolo il Servo di Dio, dopo fattami una dolce correzzione, perchè subito non ce l'oveva palesato, mi mandò in Napoli sì per mutazione di ario, come per parlare con buoni Medici di colò, e ristobilirmi, pratticando lo stesso con gli altri sì Padri, come Studenti, che Laici.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.* 468. §. 97. = *particolor caritò dimostrò sempre Egli verso i suoi Congregoti nel consolarli ne loro temporali bisogni, e profondendo in loro sollievo tutto quel danoro, che ritraeva o dal Collegio de Dottori, o dal suo Sedile di Porta nuova nelle Aggregazioni de novelli Cavalieri, ed anche dallo Pensione del suo Vescovado dopo la rinuncia, ajutando sopratutto le novelle Fondazioni delle Cose, e subito, che sentiva quolche Individuo acciaccato di solute, procurava di subito farlo ristabilire coll' ajuto di Dio, e de Medici.*

151 Anno 1780. ad sublevandam Pharusinonensis Collegii egestatem ipsa mensalia arma divendidit, imo vel necessarium cocholatæ, & currus usum sibi seni ad motum impari, morbisque fracto præscriptum ac omnino necessarium, lubens interdixisset, quo illius Domus levaret inopiam.

Ex proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja pag.* 471. *in fin, & seq.* = *Colla medesima carità si profuse per stabilire le nuove Case di Scifelli, e Frosinone.* Volesse Dio, *scrisse al Rettore di Frosinone, dopo aver rinunciato il Vescovato*, che tutta la mia Pensione potessi mandarla a Voi altri; ma stò nella Casa di Nocera, dove non ci è niente. *In una sua de* 14. *Febraro* 1780. *così al P. D. Angelo Majone* = Mi ritrovo così stretto dalla miseria, che stò in pericolo di perdere il cervello. Da Frosinone mi scrive quel Rettore, che stà col pensiero di venirsene, perchè non sà, come rimediare per dar da mangiare ad otto, o nove Compagni. Io questa mattina hò mandato a vendere le quattro posate, che aveva, ma queste per quanto tempo possono rimediare? Hó pensato levarmi la spesa della Cioccolata, e levarmi anche la Carrozza. *A questo segno il Servo di Dio amava i suoi Congregati.*

152 Alterius item Domus egestatem inaudiens dum mensæ accumberet, statim una illa, quæ sibi ad edendum supererant mensalia arma divendi jussit; parique charitate aliarum Domorum inopiam ære suo levare satagebat.

Ex Proc. Ord. Nuc. X. Vestis R. P. D. *Petrus Volpicelli fol.* 894. *& ter.* = *procurò il Servo di Dio di sollevare li suoi Congregati nelli loro bisogni temporali con proprio danaro, e mi ricordo, che una volta stando Egli a tavola in mia presenza fu avvisato, che una delle Case della sua Congregazione si ritrovava in qualche bisogno, Egli subito diè di piglio ad una posata d'Argento, che aveva per suo commodo, giacchè le altre se le aveva antecedentemente vendute per li bisogni delle Case, ne ordinò la vendita per soccorerla, suggerendo, che altro non li era rimasto. Un altra volta essendomi io portato da lui da Benevento, dove risedeva io in quel tempo, le raccontai i bisogni di quella Casa, ed Egli mi soccorse prontamente con una fede di credito di Ducati venti, e tutto ciò accadde dopo la rinuncia fatta del Vescovado, ed in tempo che si era rimesso in questa Casa.*

153 Verum non modo suorum Alumnorum, sed omnium omnino egenorum inopiæ accurrebat. Familias præsertim quas pudor emendicare vetabat, vel quibus inopia divinæ offensæ erat incitamento secreta stype in singulos Menses alebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio V. S. D. FAMULUS Sum. pag.* 460. §. 37. & 38. = *Il Ven. Servo di Dio dopo la rinuncia del Vescovado &c. faceva fare in segreto ad alcune Famiglie povere delle limosine fisse.*

X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. SOCIUS *de facto proprio Sum. pag.* 461. §. 42. = *Un giorno mi disse* Leonardo &c. del denaro, che amministrate del mio, fatene elemosina con specialità a qualche persona, che sapete trovarsi in pericolo di offendere Dio; & §. 44. = *Oltre che il Servo di Dio quasi quotidianamente faceva fare l'elemosina, ed in un giorno fisso della Settimana, faceva ancora dell'elemosine segrete, e fisse.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *de facto proprio Sum. pag.* 463. §. 60. = *Ritornato qui dopo la rinuncia del suo Vescovado dimorando in questa Casa tolto quel puro necessario per se sopra quella pensione, che per munificenza del Sommo Pontefice li fu assegnata senza sua richiesta, ne impiegava per mezzo mio*

moltis-

*moltissimo in elemosine private , e pubbliche . Et pag.*466. §.83. *Dopo la rinuncia del Vescovado ritornato in questa Casa di S. Michele &c. oltre le copiose carità segrete , che faceva fare a persone vergognose , ogni giorno &c.*

Ex Proc. Ord. Nuc. V. Testis *R. D. Gherardus Petrone Parochus &c. Sum. pag.*480. §.187. = *Io come Parroco so , che oltre di tal distribuzione alla Porteria , il Servo di Dio soccorreva povere Famiglie Civili , che si vergognavano chiedere la limosina .*

Consonant *Ex Proc. Apost. Nuc.* XII. Testis *Sum. pag.* 462. §.55. *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. DIRECTOR *pag.*479. §.180. II. Testis V. S. D. DIRECTOR , & CONFESSARIUS *pag.*479. *post* §.184.

154 Præter secretas hasce eleemosynas itemque publicas ad Collegii januam fieri solitas , in singulis Sabathis de suo stypem pauperibus elargiebatur , eamque semper cuicumque petenti distribui jubebat .

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *Sum. pag.*460. §.37. = *Il Ven. Servo di Dio dopo la rinuncia del Vescovado punto non diminuì il suo amore verso de poveri , con raccomandare al Fratello Francesco Antonio Romito , ed al Fratello Leonardo Cicchetti , che avessero soccorso i poveri , che venivano a cercarla quotidianamente , come in fatti la facevano questi ogni giorno , oltre di un giorno della Settimana stabilmente .*

XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.*462. §.50. = *Resignato il Vescovado , fu ancora liberale con detti poveretti , mentre oltre le limosine segrete , ogni Sabato dopo Vespero le faceva far publiche a tutti i Poveri , che concorrevano del denaro di sua pensione .*

XXVII. Testis *Illmus D. Lucius Tortora (OCULATUS) Sum. pag.*462. §.56. = *Dopo la rinuncia del suo Vescovado tornando in questa casa di S. Michele , tolto il suo misero scarso vitto , ed altro necessario , spendeva per questi Poveri quanto poteva di quella sua Pensione assegnatali dal Sommo Pontefice su il suo Vescovado .*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. FAMULUS (DE FACT. PROP.) *Sum. p.*466. §.83. = *Dopo la rinuncia del Vescovado ritornato in questa Casa di S. Michele non s' intepidì la Carità del Ven. Servo di Dio verso de Poveri . Quindi comandò a me , che avessi dispensata la Carità a Poverelli secondo la loro età , e condizione , ed oltre le copiose carità segrete , che faceva fare &c.* Concordat *in Proc. Apost. Nuc.* XXXV. Testis V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.*467. §.91.

155 Quum ad ipsum Charitatis fama commendatissimum non modo Nucerini Pauperes , sed Agathenses etiam affluerent , his item large subveniebat ; imo vero fere totam pensionem quæ ex abdicato Episcopatu sibi obveniebat , ad Agathensem Diœcesin , vel in menstruas eleemosynas , vel in pios usus insumendam remittebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *de facto proprio Summ. pag.*460. §.37. , & 39. = *Il Servo di Dio dopo la rinuncia del Vescovado &c. occorrendo che venivano poveri della sua Diocesi li faceva dare per mezzo mio cinque , o sei Carlini per ciascuno per la conoscenza , che io di questi ne aveva .*

XXXV. Testis *R. P. D. Petrus Volpicelli* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.*467. §.92. = *Della pensione , che gli aveva data per proprio*

moto

moto il felice Regnante Pio VI. ogni anno ne mandava buona porzione in S. Agata de Goti per impiegarsi in opere pie, ed in elemosine, e tutto questo senza veruna interruzione sino alla preziosa sua morte.

Ex Proc. Ord. Nuc. XV. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (DE FACT.PROP.) *fol.* 1307.=*Fralli poveri, li quali erano da Lui soccorsi si contavano anche li suoi passati Diocesani.* Concordat *ex Proc. Apost. Nuc.* XXXVII. Testis V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.*467. §.9.

156 E Collegio egrediens, illudque repetens pauperum, quibus obsidebatur, turmis per socium eleemosynas distribuebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *Sum. pag.*460. §.41. = *L'elemosine, che faceva nell' uscire in Carrozza si da Vescovo, che dopo la rinuncia ai poveri, che si affolavano attorno a questa per esser soccorsi &c.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum. pag.* 463. §. 60. = *Ci vedevamo sempre aspettati da poverelli naturali, e forastieri alla Portaria di questa Casa nello smontare di Carrozza.*

157 Ad altissimum illum heroicitatis gradum Alphonsi Charitas pervenit, quo inter edendum jentaculum, vel quid aliud absonii sibi necessarium cibum subtrahebat, ut fieret refectio pauperum abstinentia jejunantis; suisque famulis repetens se una nigri panis offa contentum esse, cætera pauperibus distribuenda suadebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (DE FACT.PROP.) *Sum. p.*460.§.40. = *Mi ricordo, che diceva sempre o a me, o al Fratello Francesco Antonio, che l'assisteva, di voler pane bruno, e non bianco, ed una mattina dettoli, che si mangiasse la minestra, il Servo di Dio quasi che ne fosse svogliato, rispose* = datela a poverelli =, *essendo il suo solito di dire di voler essere trattato come ogni poverello.*

X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. SOCIUS *Sum. p.*461. §.42. = *Un giorno mi disse* = Leonardo a me basta un pezzo di pane bagnato. Vi sono tanti poverelli &c. & §.45. = *Diceva continuamente al Fratello assistente, che Lui non desiderava pane bianco, ma bruno, volendolo far dare ai poveri, e portandoli la minestra faceva lo stesso dicendo queste specifiche parole* = datela a poveri, che io mi contento di un tozzo di pane bruno, e voglio esser trattato come ogni poverello.

XXXIII. Testis *R.P.D. Laurentius Nigro* (DE PROP. EXPER.) *Sum. pag.*467. §.90. = *Che il Ven. Servo di Dio oltre l'elemosine fisse, che faceva, trovandomici presente, una mattina disse, che non li avessero dato pane bianco, ma bruno, perchè Lui era povero, essendo suo desiderio di farlo dare ai poveri.*

DE PRUDENTIA

158 Quum ex his, quæ hactenus de Virtutibus Teologalibus disseruimus, apertissime constet Ven. Virum ea perpetuo, studioseque appetiisse, quæ ad summum Bonum assequendum maxime erant accomodata; obstacula vero, & huic fini adversa summa cautione vitasse, constat etiam eumdem, ut per anteactæ vitæ epochas, sic

item

item per postremam, & usque ad obitum, non quidem imbecillem, sed *Prudentiæ* virtute fuisse HEROEM. Prudentia enim *rerum esse expetendarum, fugiendarumque scientiam* præ ceteris docent Contenson. *Theol. ment. & cord. lib.* 8. *dissert.* 1. *cap.* 1. *pag.* 376. = Matthæucc. *in Prax. ad Caus. Beat. Tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 28. *in fin.* & Benedict. XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 8. Veruntamen ne ab instituto declinemus nonnulla de hac Virtute speciatim indicabimus.

159 Ac primo quidem Episcopale onus suis expendens momenti, quemadmodum de eo sibi collato tanto mœrore fuerat affectus ut lethalem in morbum inciderit; sic ab eo veluti ab immani pondere sese subtrahere prudenti ratione vehementer expetiit, summisque tandem precibus a Pontifice obtinuit; *ut in Summ. num.* 10. *de Episc. munere*. Eo autem abdicato quod sibi suæque cellulæ se restitutum videret, quodque Episcopalis onerosa Crux sibi levis evasisset, lætus Deo gratias agebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS (OCULATUS) Summ. pag.* 131. *ante* §. 23. = *Il Servo di Dio tutto lieto per vedersi liberato da continui timori di coscienza per lo conto strettissimo di dare a Dio per la Cura Pastorale, se ne ritornò nel mese di Luglio dell'anno* 1775. *in questa Casa di S. Michele di Nocera de Pagani di sua Congregazione*.

XXXIV. Testis *Fr. Theodosius Flumeri* V.S.D. SOCIUS *Sum. pag.* 141. §. 89. = *Stando io assieme col Ven. Servo di Dio Vescovo in Arienzo al suo servizio, qualora venne la lettera di Roma, che il S. Padre aveva accettata la sua rinunzia diede un forte sospiro, e disse queste precise parole* = Lodato Dio, mi hà levata una montagna da sopra le spalle =.

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli Sum. pag.* 147. §. 135. = *Nello smontare dalla Carrozza in questa Casa di S. Michele, dopo la dimissione della sua Chiesa, io l'ajutai a salire le scale della Portaria al Coro, ed intesi, che salendo, altro non ripeteva per la strada, che queste precise parole* = Gloria Patri: questa Croce che porto al petto, che tanto mi pesava quando salivo le scale del Palazzo Vescovile, ora si è fatta leggiera leggiera. *Ed entrato con me nel Coro della Chiesa genuflesso avanti il SSmo Sagramento, intesi dire queste altre parole prostrato colla faccia sul suolo* = Agimus tibi gratias: Signore io vi ringrazio per avermi sgravato da un peso tanto grande, non ne poteva più. *Et latius in Sum. num.* 10. *per tot.*

160 Episcopalibus solutus curis sibi inique Deo vivens ita de more singula dicta sua, & facta moderabatur, ut in omnibus unam Dei gloriam tamquam ultimum finem ante oculos sibi habere propositam dilucide demonstraret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S. D. *FAMULUS usque ad obitum Summ. pag.* 484. §. 1. = *Eroica fu nel Servo di Dio la virtù della Prudenza, dirigendo tutte le sue azioni, ed operazioni per il solo fine dell'eterna felicità*.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS usque ad obitum Sum. pag.* 488. §. 54. = *Per la lunga conversazione avuta col Ven. Servo di Dio, scoprii sempre in esso un ammirabile Prudenza celeste, colla quale diresse tutte le sue azioni dalla sua fanciullezza sino all'ultimo della sua vita al fine sopranaturale dell'eterna felicità, che si aveva prefisso*.

Ex

Ex Proc. Ordin. Nucer. V. Testis R. D. *Gerardus Petrone Parochus Nuc. OCULATUS per postremos An. 12. Summ. pag.* 500. §. 153. = *Io con detta prattica con Lui tenuta per tanti anni, ho benissimo conosciuto tanto dalle sue parole, quanto dalle sue opere fatte sempre per Dio, che altro scopo non ebbe, se non il fine sopranaturale, che è l'acquisto dell' eterna gloria del Paradiso; onde diceva* = Sol saggio è quello, che sù nell'alto Regno, sà la base fondar de' suoi desiri.

161 Hinc heroica duce Prudentia magni tempus faciens, ac otium aufugiens raro, imo novo, & maxime arduo voto obstrictus nunquam inutiliter terendi tempus, pari ea religione, qua illud tota vita servavit, servavit item in ipsa inclinata ætate usque ad obitum. Nam vel orabat, vel legebat, vel pios libros elucubrabat, vel devotam lectionem audiebat, vel de animarum salute, ac divina gloria sermones instituebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS *Summ. pag.* 486. §. 30. = *Si obbligò in primo con voto di non perder mai tempo, e di stare sempre continuamente applicato, o orando, o pregando, o meditando, o componendo opere per la gloria di Dio, e salute delle anime. Si permetteva soltanto il picciolo, e breve tempo di ricreazione dopo pranzo, e dopo cena, sì avanti il Vescovado, che dopo di quello, talmente che quando non poteva più leggere, e studiare, nè comporre più opere, tutto il tempo lo impiegava in orare, pregare, e recitare Rosarj.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS per postremos annos* 28. *usque ad obitum fol.* 1578. = *Fece quell' arduo voto di non perder mai tempo, come mi venne sempre accertato da persone degne di fede, e ben lo viddi coll'esperienza occuparsi sempre in cose utili, e necessarie per la gloria di Dio, tolto quel piccolo necessario riposo al suo stanco corpo.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus P. D. Andreas Villani V. S. D. *DIRECTOR de prop. exper. Sum. pag.* 497. *in fin.*, *& seq.* = *La sua Prudenza nel fuggire l' ozio, che porta seco la compagnia de' vizj, ed è il più fiero nostro nemico, non poteva essere maggiore di quella, che fu, giacchè stiede di continuo applicato o ad opere di pietà verso Dio della maniera deposta, o a sagrificarsi per la salute delle Anime, o a scrivere, e dare alle stampe tante opere ripiene di eccitamenti, e spinte a divozione, ed a ben regolare le anime per condurle alla salvezza, e specialmente ad eccitare tutti a pratticare tutte le virtù, onde sò per udito, e veduta, respettivamente per quel tempo, che sono con lui convissuto in una medesima casa, frà il quale si contano più di anni dodici in circa, che hò coabitato con Lui in questa Casa di S. Michele, che furono gli ultimi anni della sua santa vita, che non vi fu un sol momento di tempo, in cui non stiede Egli applicato a dette opere santissime, fintanto che fu in stato di operare.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V.S.D. *DIRECTOR, ET CONFESSARIUS de prop. exper. Sum. pag.* 500. §. 147. = *Come sapeva Egli che l'ozio è il più fiero nemico delle virtù, perciò fuggì Egli, e detestò questo nemico con stare di continuo applicato, o in fare lunga orazione del modo spiegato, o in comporre, e dare alle*

stam-

stampe libri divoti per accendere i cuori all' amore, e servizio di Dio, alla divozione verso Gesù Sagramentato, verso la gran Madre di Dio, e de' Santi &c. onde non vi fu momento della sua vita, che non stiè di continuo applicato, e per maggiormente fuggire questo ozio, fece voto di star sempre applicato.

X. Testis R.P. D. *Petrus Volpicelli* V.S.D. CONFESSARIUS DE FACT. PROP. *fol.* 884. = *Riguardo poi al voto fatto dal Servo di Dio di non perder mai tempo &c. un giorno in accompagnarlo in Carrozza in un breve giro, che faceva per consiglio de' Medici, io voleva discorrere di cose indifferenti, ed esso il Servo di Dio mi riprese dicendomi* = Volpicelli questo non è tempo di discorrere, ma di fare orazione = *lo che fu dopo rinunciato il Vescovato, ed abitava con me, ed altri Individui in questa Casa. Et fol.* 887. *ter.* = *A me costa per la causa di scienza, come suo Confessore, che Egli cominciava la mattina la sua orazione, ed unione con Dio, e la finiva la sera.*

Concordant *Ex Proc. Apost. Nuc.* VI. Testis DE VISU *Sum. pag.*344. §. 38. = XXXVII. Testis *DE PROP. EXPER. pog.* 388. §. 167.

162 Vigilanti studio, quo otium fugiebat, ab inutilibus abhorrens sermonibus de rebus nonnisi necessariis loquebatur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS usque ad obitum Sum. pag.* 484. §. 7. = *Fù sempre parco nel parlare, non parlando se non del puro necessario*; & §. 13. = *Mi costa di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio fu un vero silenziario, amando di parlare assai con Dio, pochissimo cogli Uomini, troncando i discorsi inutili, e superflui, volendo, che si parlasse del puro necessario, tanto che licenziava subito, dopo averlo brevemente inteso, qualcheduno, che voleva parlarli di cose non necessarie.*

XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.* 486. §. 28. = *Si fu per la sua prudenza eroica uomo troppo ponderato nel parlare, che si può dire piuttosto silenziario, che nò, ne si fe uscire mai di bocca parola, in cui notar si potesse un neo di difetto, sapendo benissimo, che il silenzio con gli altri suddetti mezzi unito, rende molto facile l' acquisto della perfezzione.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. CONFESSARIUS *Summ. pag.* 490. §. 75. *& seq.* = *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio, oltre del silenzio prescrittoli dalla Regola, e da Lui esattamente osservato, osservò particolarmente un quasi continuo silenzio, che mai l' interruppe, se non per cause riguardanti o la gloria di Dio, o il bene del prossimo, tanto che se qualche volta venivano da Lui persone di rango, o persone di bassa sfera, o taceva, o mutava il discorso in cose di Dio, fuggendo sempre ogni discorso, che fosse indifferente, ed inutile.*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Sum. pag.* 492. §. 90. = *Come che il parlare soverchio viene chiamato imprudente, e figlio della sconsigliatezza dallo Spirito Santo, perciò il nostro Ven. Servo di Dio fu esattissimo, e parchissimo nel parlare cogl' uomini, bramando solo di parlare con Dio. Quindi voleva solo parlare di cose necessarie, troncando subito i discorsi inutili.*

Concordant *Ex Pr. Apost. Nuc.* XXVIII. Testis V.S.D. SOCIUS *Sum. pag.* 488. §. 59. *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis *pag.* 494. §. 113.

163 In quacunque aggredienda re haud suæ prudentiæ innixus a Deo lumen, a Directore, aliisque probis viris consilium requirebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *Summ. pag.* 485. §. 18. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio per la diffidenza de' proprj lumi, e per regolare con esattezza i suoi affari, e riuscire in tutti i suoi disegni, si consigliava sempre con molti uomini dotti, e timorati di Dio, specialmente col suo Vicario Generale della sua Congregazione P. D. Andrea Villani &c. non facendo mai cosa alcuna sì da Congregato, che da Vescovo, e dopo la rinuncia senza l'altrui consiglio.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus P. D. *Andreas Villani* V. S. D. DIRECTOR *de facto prop. Sum. pag.* 498. §. 135. = *Egli non ostante di essere un uomo così dotto, letterato, e di un talento elevato, diffidava di se, e bene allo spesso chiedeva a me i consigli, e da questi dipendeva per maggiormente accertarsi di quello si era consigliato con Dio con lunghe orazioni, mortificazioni, e penitenze, consigliandosi ben'anche con altri soggetti Ecclesiastici, e Religiosi.*

II. Testis R.P.D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, ET CONFESSARIUS DE FACT. PROP. *Sum. pag.* 500. §. 152. = *Non fece mai alcuna cosa, che non la consigliava prima nell'orazione, ed anche con i suoi Direttori spirituali, uno de' quali fui io, siccome ho detto, nè si ostinava affatto ne' suoi proprj pareri, lontanissimo, anzi nemico giurato dell'amor di se stesso, e del capriccio.* Concordat *ex Process. Apost. Nucer.* XXXV. Testis V. S. D. CONFESSARIUS *pag.* 490. §. 77.

164 Postremis hisce annis, licet ætate gravis, & ad itinera impos non modo per Regularem Vicarium Congregationis Alumnos gubernavit, sed per sese item quoad poterat e sua Cella Sodales ipsos prudentissime moderari non destitit; deque omnibus majoris momenti rebus certior fieri volebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Summ. pag.* 491. §. 80. *& seq.* = *Vieppiù si dimostrò prudente nel Governo da Rettore Maggiore di questa Congregazione tanto prima del Vescovato, quanto dopo la rinuncia ritornato in questa Casa &c. portando sempre seco lo spirito della fortezza, e carità straordinaria, sapendo nel tempo comparire Superiore nel correggere, e Padre nell'accogliere.*

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Criscuoli Summ. pag.* 146. §. 131. = *Se ne ritornò tru noi in questa Casa di S. Michele Arcangelo, in dove abitò sino alla morte, non lasciando di osservare le nostre Regole &c. come anche attese al Governo della sua Congregazione, volendo stare inteso di tutte le cose de' soggetti, che si propouevano agli Officj, delle Sante Missioni, e del profitto, che in esse si faceva, delle mutazioni de' Soggetti, e di altri affari appartenenti alla medesima Congregazione.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *per postremos annos 25. fol. 1177. ter., & seq.* = *Per quel tempo, che dopo la rinuncia del Vescovado restai al servizio del Servo di Dio conobbi ancora, e sperimentai, che con somma prudenza regolava gli affari della sua Congregazione. Sapeva compatir tutti, fin-*

ge-

gere, e dissimulare, quando era vuopo; riprendere, e corregere, quando si doveva con tutta carità, e piacevolezza; Distribuiva ancora gli officj secondo la capacità de' soggetti,

Concordant *Ex Proc. Apost. Nuc.* IX. Testis *Sum. pag.* 134. §. 39. XXV. Testis *pag.* 138. §. 67. XXVIII. Testis *pag.* 139. §. 77. XXXII. Testis *pag.* 340. §. 84. XXXIV. Testis *pag.* 141. §. 90. XXXV. Testis V.S.D. CONFESSARIUS *pag.* 142. §. 102. XXXVII. Testis V.S.D. CONFESSARIUS *pag.* 143. §. 112, *Ex Proc. Ord. Nuc.* V. Testis *pag.* 501. §. 154.

165 Quamquam universæ Congregationi summa ipse cum potestate præesset, numquam tamen facultate a Regula sibi reservata utebatur in aliqua concedenda Alumnis dispensatione, nisi Consultorum voto expetito prudenterque prius cognita causa. Neminem quoque suæ Congregationi adscribebat nisi sedulo matureque probatum.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. FAMULUS DE PROP. SC. *Summ. pag.* 484. §. 11. = *Non dispensò mai a qualche Individuo, senza consiglio de' suoi Consultori, e la precisa necessità in qualche punto di Regola, o de' Voti, ne ricevè Giovani per congregarsi, senza conoscerne prima, dopo un serio esame, la vocazione, morigeratezza de' costumi, e tutte quelle qualità personali cercate dalla Regola, in somma si regolò sempre si da Congregato, che da Vescovo, e dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele con un'eroica Prudenza,*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Summ. pag.* 492. §. 93. = *Sò di causa di scienza, ch'Egli non faceva la scelta de' soggetti per le cariche della nostra Comunità, come ancora nella recezione de' giovani, nella dispensa de' Voti semplici a qualche soggetto, che cercava dimissione, o vero nel dispensare qualche punto delle nostre Costituzioni, o nel fondare novelle Case, ed altre cose simili, se prima non pigliava il consiglio eziandio de' suoi Consultori Generali, come comandano le nostre Regole,*

166 Votum vero perseverandi in Congregatione Alumnis suis juxta facultates sibi a Regula tributas numquam solvit, nisi rationum momentis perquam prudenter coram Deo libratis; imo vero in vocatione nutantes tanta prudentia in proposito roborare solebat, ut sæpe sæpius, vel ipsi nutantes Alumni, ad Patris monita immutata sententia, in Missionarii munere perseverarent,

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. FAMULUS (OCULATUS) *Summ. pag.* 485. §. 21. & *seq.* = *Il Ven. Servo di Dio, se mai veniva domandata da qualche Congregato la dispensa de' Voti, Egli non la concedeva mai, se prima non aveva conosciuto esservi delle cause gravi, e raggionevoli, pesate avanti di Dio, e consigliatosi prima però di dispensarlo da Voti, faceva una forte, e paterna ammonizione a quell' Individuo, che la chiedeva, ed anco con lettere lo faceva raccomandare a Dio, parlandogli con tanta dolcezza, e carità, col mettergli avanti gli occhj essere quella sua una diabolica tentazione, ed esortarlo a far riflessione al passo, che voleva dare; così tante, e tante volte con queste sue sante premure, ed esortazioni lo facea mantener fermo, e costante nella Congregazione,*

XXII. Testis *R. P. D. Gaspar Cajone Sum. pag.* 526. §.26. = *Mi costa per causa di propria scienza, che il Ven. Servo di Dio era gelosissimo circa il Voto, e Giuramento di perseveranza in Congregazione, che perciò non s' induceva a conceder dispensa, se prima avanti a Dio non ne pesava la ruggionevolezza della causa. Pertanto non lasciava di chiamarsi l' Individuo, che ne chiedeva dispensa con insinuarli di raccomandarsi a Dio, parlandoli pieno di dolcezza, e carità, col farli vedere, che quella era una tentazione diabolica, e di riflettere al passo, che far voleva, così che gli riusciva mediante l'efficacia di sue esortazioni di mantenerlo nella sua vocazione.* Et fusius *in Sum. num.*22. *de Reg. Observ.*

167 Pari vigilantia Regulæ Observantiam verbo & exemplo inter ipsa decrepitæ senectutis, & morborum incommoda a suis Alumnis exigebat, suoque Vicario identidem commendabat, *ut in sequenti titulo de Justitia.*

168 Ea sagacitate consilii qua in novis fundandis Missionum domibus ductus semper fuerat, eadem item novas fundavit domos in Pontificia ditione, quas post abdicatum Episcopatum suscepit (*Proc. Ord. Nuc. fol.* 320.) eademque sagacitate novis hisce familiis Præsides selegit, idoneosque ad eas misit Operarios.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXIII. Testis *R. P. D. Nicolaus Grosso Summ. p.*489. §.64.=*Depongo per causa di propria scienza, che il Servo di Dio nel prendere le nuove Fondazioni di Case, ben sapeva regolarsi coll' eroica sua Prudenza, sapendo bilanciare per regolarsi sopra la capacità, e numero de soggetti, che potevano sostenerne l' osservanza, ed il peso, come mi ricordo bene, che Egli pratticò colla Fondazione novella delle nostre Case &c. di S. Angelo a Cupolo distretto di Benevento, e quella di Benevento medesimo.* Cui consonat Testis II. *Proc. Ord. Nuc.* V. S. D. DIRECTOR relatus in superiori *tit. de Charit. in Prox.* §.119.

169 Quo vero Sanctorum prudentia ductus, per postremos annos a se vanæ gloriæ, & popularem auram arceret, *S. Philippi Nerii* secutus exemplum, si forte intelligeret ad se venientes homines non necessitate, sed curiositatis, ac Sanctitatis potius admirandæ causa duci, tunc solerter infantilem fundabat simplicitatem; cum vero vel Dei gloriæ, vel Proximi utilitatis occasio suppeteret, apposita responsa dabat, Angelica monita præbebat, ac sublimi quadam ratione animas dirigebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *de prop. exp. Sum. p.*648. §.38. = *Quando si portavano da Lui Personaggi distinti per solo fine di vederlo, e per curiosità di ammirare in Lui la profusione de doni divini, faceva l'officio di ragazzo, ma trattandosi della gloria di Dio, e salvezza del Prossimo, da ragazzo diveniva immediatamente Uomo veramente saggio, superiore per la sua sovraumana Prudenza a tutti gli altri, e sempre presente a se stesso, dando de consigli, e parlando da Angelo, e questo fu prutticato da Lui dopo la rinuncia del Vescovato sino alla morte.*

XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS DE FACT. PROP. *Sum. p.*487. §.46. = *So per causa di scienza, che il Ven. Servo di Dio non solo sotto le tentazioni, e desolazioni non mai si mostrò scimunito, ma sempre mostrò sino all'ultimo di sua vita una più che perfetta cognizione di mente, anzi che una Pruden-*

denza singolarissima , avendo avuto sempre in costume santamente fingere , non capire , non intendere tutte le volte , che per prudenza non li conveniva rispondere , ne interloquire , come sò in cento , e mille occasioni .

XXVIII. Testis *Fr.Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum.p.488. §.52.=Mi ricordo ancora, che qualora venivano da Lui Personaggi distinti per sola curiosità di vederlo , e di ammirare i suoi doni di Dio , sapeva allora fingersi , come un fanciullo ; Ma quando poi la gloria di Dio , ed il bene del Prossimo li dettava altrimenti , subito dava retti consigli , e si faceva conoscere per Uomo savio , accorto , presente a se stesso , e superiore a tutti , come si prattiçò da Lui sino alla morte .*

XXXVII. Testis *R. P. D. Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS (OCULATUS) *Sum. pag. 657. §.124. = La stessa circospezione usò sempre , non solamente da Rettore Maggiore , ma anche da Vescovo sino alla sua morte con quei personaggi distinti , che lo venivano a visitare per ammirare in esso i doni di Dio , e le altre sue eccellenti qualità . Si fingeva allora come un fanciullo , se non che quando poi la gloria di Dio , ed il bene del Prossimo altrimente li dettava , allora sapeva comparire Uomo , come era savio , accorto , e prudente , sempre presente a se stesso , discorrendo , e consigliando , come un' Angiolo del Cielo , il che prattiçò sino alla morte .*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis *Rmus D. Andreas Villani* V. S. D. DIRECTOR DE FACT. PROP. *Sum. p. 664.§.181. & seq. = Conoscendo Egli benissimo , che bene allo spesso veniva altamente stimato dalle Persone , che per mezzo suo ricevevano lume , grazia , pace interna , forza , ajuto , consolazione , divozione , e liberazione da travagli , anche per via sopranaturale , compensava con un' altra santa industria questa stima , cioè con mostrarsi semplicetto , imperito , poco accorto , e sovente , come un bambino di pochi anni . Donde poi nasceva , che da alcuni , i quali non penetravano il fondo della sua virtù , era deriso , e disprezzato , e stimato da poco , e ciò specialmente gli avveniva in qualche maniera con Uomini di vaglia , che venivano a bella posta per esplorarlo . Ma quando la gloria di Dio , il bene delle anime , e l'obbligo suo altrimente richiedevano , allora si vedeva dentro la sua stessa tranquillità , e santa semplicità esser Uomo di grande ingegno , di pronto , e santo consiglio , e di prudenza straordinaria , e superiore non poco a molti altri Uomini , perchè PRUDENZA SOVRAUMANA , la quale si chiama SCIENZA DE SANTI , a differenza dell'umana , la quale altro non è , se non una provata follia d'innanzi a Dio .*

XIII. Testis *R. P. D. Deodatus Criscuoli de prop. exper. fol. 1072. ter. & seq. = Per certa scienza so anche , che il detto Servo di Dio particolarmente negli ultimi anni di sua vita voleva comparire agl'occhi del Mondo scemunito , e stonato per essere disprezzato ; desiderando , e procurando , che di tutti realmente fosse stato così stimato , ed in fatti una tal verità io la rilevo da diversi fatti a me noti per esser passati per le mie mani , giacchè mi ricordo , che essendo venuto qui un certo Padre Pio Operajo , chiamato il P. Folgori , di cui non mi è noto il nome , che adesso è passato nella Congregazione della Missione de Vergini &c. per consigliarsi col detto Servo di Dio,*

ma

ma colla prevenzione però, che poco era capito da Esso Monsignore, sicchè io l'introdussi dal medesimo, e chiusi nella sua Stanza; dopo circa un quarto d'ora lo viddi uscire, e mi disse tutto contento, che era stato spregiudicato, giacchè detto Monsignore non solo lo aveva ben capito, ma le aveva date ancora congrue, e savie risposte, e salutari consigli. Lo stesso accadde a me un'altra volta. Mi venne scritto da un mio Corrispondente della Città di Nola, che un certo Cavaliere voleva qui portarsi per baciar la mano a Monsignore, e raccomandarsi alle sue orazioni, e mi prevenne, che il soggetto era vizioso a segno, che la Moglie non potendolo più sopportare, lo voleva abbandonare specificandomi molti de suoi vizj. Pensai io di anticiparlo a Monsignore, così incaricatomi da quello, come feci, e dopo avere inteso il Servo di Dio tal rapporto, e le premure, che mi venivano fatte, perchè servendosi Egli dell'anticipate notizie avesse potuto colpire al segno il suddetto Cavaliere, si voltò a me, ed altro non mi replicò, se non se; Se viene li dirò, che si raccomandi alla Madonna, e niente più. *Ma insistendo io, che le dette parole sole non potevano produrre il desiato effetto, se non avesse avvertito su de fatti particolari quel Personaggio, il Servo di Dio rispose;* E che vuoi farmi pigliare per Profeta? Se me ne parla esso, ci rispondo Io, e se nò, li dico, che si raccomandi alla Madonna, e niente più. *Questi fatti seguirono circa due anni prima della sua morte.*

Concordant XXXII. Testis *in Proc. Apost. Nuc. Sum. pag.*655. §. 106. *Ex Proc. Apost. S.Agathæ* I. Testis *pag.* 661. §.158. *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. DIRECTOR, ET CONFESSARIUS *p.* 666. §. 206.

170 Quantavis licet dexteritate, prudentique sagacitate Ven. Senex se imbecillem data opera simularet, ut summorum Virorum concursum eorumque æstimationem detrectaret, nullo tamen modo quod optabat obtinuit; imo vero in postremis ipsis suæ vitæ annis, ejus Prudentiæ, eximiæ Sanctitatis, & *Consilii* doni fama magis undique pervagata, ad eum consulendum Dynastæ, Proceres, Episcopi, aliique Viri doctrina, & dignitate præstantes absque alla intermissione se Nuceriam consulto contulere.

Ex Proc. Apost. Nuc. Testis V. *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *usque ad ejus obitum Sum. pag.*706. §. 1. & 2. = *L' opinione, e fama, che si ebbe del Ven. Servo di Dio, mentre visse, ed ora si ha delle sue eroiche virtù, e doni sopranaturali, fu sempre quella di una consumata Santità originata da Persone savie ed Ecclesiastiche si Regolari, che Secolari, e distinte per grado, e dignità Ecclesiastica, che in vita oltre la stima, che facevano della Santità del Ven. Servo di Dio con raccomandarsi olle di Lui orazioni, venivano apposta a ritrovarlo tanto da Congregato, che da Vescovo, e dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele per ricevere i suoi sani consigli, come con proprj occhi viddi.* Et Proc. Ord. Nuc. *fol.* 1180. & *ter. A motivo della sperimentata Prudenza del Servo di Dio, ricorrevano per consiglio al medesimo persone di ogni condizione, anche più illustri Personaggi, e tra gli altri moltissimi Arcivescovi, e Vescovi, come ho io veduto in tutto il tempo l' ho pratticato; So ancora, che teneva carteggio con più Cardinali, e credo sicuramente, che tali lettere di Cardinali eran dirette a di-*

man-

mandar consiglio al Servo di Dio, e posso accertare di aver veduto, che venivano lettere al Servo di Dio da tutte sorti di Persone, anche Monache, e di ogni stato. Egli avendo composto, e dato alle Stampe un libro intitolato Vittoria de Martiri, *stampato in Napoli nell'anno 1775., mandava in risposta a tali persone quel foglietto adattato al di loro respettivo stato per potere sodisfare a tutti.*

IX. Testis *R. P. D. Paschalis Caprioli Sum.pag.*708., *& seq.* §.17. = *Il medesimo concorso si vidde in questa Casa di S.Michele dopo la rinuncia del suo Vescovado,vedendosi spesso Personaggi Illustri a visitarlo, e mi fu detto da Persone degne di fede, che una volta fu visitato dal Confessore di Sua Maestà Monsignor Sanseverino Arcivescovo di Cinea col Confessore di Sua Maestà la Regina Monsignor D. Antonio Gutthlar Boemo, Vescovo di Tieno, come ancora il fu Monsignor Pergamo di Gaeta, Monsignor di Gennaro di Cava, Monsignor Arcivescovo di Conza, ed altri, de quali non mi sovviene, con molti Consiglieri, Ministri, e Principi.*

XXVIII.Testis *Fr.Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCULATUS, *Sum. pag.*711. §.32. *& seq. Dopo la rinuncia poi del suo Vescovado, ritornato in questa Casa di S.Michele, seguitò il concorso di Prelati, e di Principi, e Dame, che se ne andavano sempre consolate dalle sue parole, e stupite della sua Santità, e viddi io precisamente, che qualora venne visitato qui dal fu Monsignor Sanseverino col Confessore di Sua Maestà la Regina fu Vescovo di Tiene, questi non si voleva partire dalla vicinanza del Servo di Dio, intento sempre a vederlo in volto, ed udire le sue parole, dimostrando molta consolazione nel vederlo, e sentirlo per ammirare la sua Santità.*

171 Ingens hic summorum Virorum concursus non modo remissus, aut intermissus numquam fuit, sed ad Alphonsi usque obitum perseveravit, ita ut in singulis postremi morbi diebus Ecclesiastici Viri ad extrema illius morientis monita expetenda certatim confluxerint; *ut in seq. tit. de Obitu.*

DE JUSTITIA

172 Exponentibus nobis Justitiam, utpote *Moralem Virtutem*, occurrit primum *Religio*, quæ Justitia est erga Deum, ejusque respicit cultum. Hanc vero Ven. Alphonsum summam perpetuamque usque ad obitum Deo tribuisse, quæ de Theologalibus ejus virtutibus disseruimus clare aperteque demonstrant. Ne itaque repetita oratione AA. PP. fastidium afferamus, stricto calamo, studii memoriæque comodo, ad *superiora loca* intendentes aliqua duntaxat delibabimus.

173 Primus autem cultus est Deum credere, & cognoscere, divinamque Ejus Majestatem adorare. Hæc profecto, quæ *Religio* docet, Ven. Alphonsus, ut per omnes ætates, sic in postrema, de qua loquimur, eximia animi demissione fervorisque intensione prestitit, *ut in tit. de Fide* §. 8.

174 Supremum quoque Dei cultum heroicamque Justitiam manifestat *Orationis studium*, cui perpetuo Ven. Antistes, etsi morbis senioque attritus, non modo per octo illas horas, quas in id quotidie seponebat, sed inter ipsa sua ascetica studia, ipsumque tempus sibi a Me-

Medicis ad motum præscriptum, flagrantissimo ardore vacabat; *ut in tit. de Charit. in Deum* §. 71. & 72.

175 Justitiam quoque eximiamque Alphonsi Religionem apprime probat ecstatica illa corporis compositio intimaque devotio, qua Deo preces fundebat quamque omnibus non modo exemplo, sed ignitis quoque verbis commendabat; ceu præ cæteris Ejus *Director* deponit, qui est Testis I. *Proc. Ord. Nuc. Sum. pag.* 519. §. 125. & *seq.* = *La venerazione, rispetto, e riverenza, che Egli in tutta la sua vita portò alle Chiese in forza di detta sua eroica Giustizia non poteva al certo essere maggiore della sua. In tante, e tante volte in cinquant'anni sino agl'ultimi di sua vita, sino a che le sudette sue infermità, e vecchiaia in tutto l'impedirono poterci andare, come per lo passato, nel Coro, o nella Chiesa, in cui si tratteneva giorno per giorno ad orare, fu in superlativo grado la di Lui compostezza, silenzio, ritiratezza, divozione, ed estatico raccoglimento, che edificava, e dava più forti incentivi ad immitarlo, e così li libri da Lui composti come le sue Prediche esaggeravano un tal modo, esclamando essere la Chiesa Casa di Dio, e luogo di orazione, dove non solamente si deve al maggior segno starvi con dette virtuose maniere, ma divotamente, fervorosamente orare, e pregare*; atque alii quoque Testes repetunt *in cit. tit. de* Charit. in Deum *cit.* §. 72.

176 Divina Mysteria Dominicæ *Incarnationis*, & *Passionis* eximiis, quotidianis; ac ferventibus cultus actibus recolebat *ut in cit. tit.* §. 24. & *seq.* & *in Sum. per tot. num.* 13.

177 Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, ac D. N. JESU CHRISTI Matrem tam tenero animi fervorisque sensu prosequebatur, cultumque promovit, ut celebriores hoc nomine Sanctos si non antecelluit, certe tamen æquavit; quemadmodum videre est *in Summ. num.* 12. & 14. per tot., & in hac expositione §§. 17. 71. 83. & *seq.*

178 Sacrosanctum Missæ Sacrificium quod principale Religionis munus est utpote illud, quo summus ac supremus Deo cultus, & honor exhibetur, quotidie obtulit, ac ita obtulit, ut nec decrepita ætas, nec habituales morbi, nec ipsa colli contortio, totiusque corporis morbosa immobilitas ab eo unquam retardaverint; ac nonnisi ab eo cessavit, nisi cum præ summo virium languore, artuumque debilitate in pedes amplius stare non valuit. Hoc autem in eventu sacram Communionem mirifica veneratione ad obitum usque quotidie suscepit; *ut in tit. de Charit. in Deum a* §. 90. *ad* 100.

179 Divinam voluntatem placitumque in cunctis omnino rebus, ipsisque adversis, perpetuisque morbis, quibus per postremos præsertim duodecim vitæ annos dire fuit excruciatus, intime venerabatur, & adorabat, eique ad Miraculum usque se perfectissime conformabat; *ut in tit. de Fide* §. 43.

180 Divinæ, & Ecclesiasticæ Legis observantiam per totam vitam, ipsosque senectutis annos religiose, ac prorsus heroice adimplevit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. *usque ad obitum* (*OCULATUS*) *Sum p.* 504. §. 6. = *Da Sacerdote, da Congreguto, da Vescovo, e dopo la rinuncia sino alla morte con una somma esattezza, e scrupolosità osservò i Commandamenti di Dio, e della Chiesa, non che i Consigli Evangelici, i Voti sì comuni, che particolari.*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Crescuoli* (*OCULATUS*) *Sum. p.* 510.

pag. 510. §. 51. = *Il Ven. Servo di Dio fu perfetto osservante della santa legge di Dio, de' precetti Ecclesiastici, della Regola della Congregazione, de' Voti fatti, e de' precetti appartenenti al proprio stato tanto nel Secolo, quanto in Congregazione, tanto da Vescovo, quanto dopo la rinuncia del suo Vescovato sino alla morte; nè ho inteso mai dire, nè per quel tempo, che io l'ho praticato, e conosciuto, l'ho scorto mai manchevole, o difettoso volontario anche in minima cosa ne' sopradetti precetti di Dio, della Chiesa, e del proprio stato, che volentieri io senza esitazione deporrei per onore della verità, sapendo bene la gravità dell' affare, di cui si tratta.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 514. §. 85. = *So, che il Servo di Dio praticò in grado eroico la virtù della Giustizia con avere osservato esattissimamente i divini comandamenti, ed i precetti della Chiesa, ed obbedì a' Sagri Canoni anche in cose leggiere.*

181 Ecclesiæ Canonibus, præceptisque ita est obsecutus, ut quamvis habitualibus morbis, senioque Quadragesimalem cibum Medici sibi perpetuo vetassent, adveniente tamen Quadragesima ab eo abstinere non prius vellet, quam a Nucerino Paroco juxta Ecclesiæ sanctionem hujusmodi veniæ schedulam obtinuisset.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis Fr. *Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE PROP. EXP. Sum. pag.* 485. §. 20. = *Il Ven. Servo di Dio così delicato di coscienza nell' osservanza de' precetti della Chiesa, che quantunque per la sua accaggionata salute poteva lecitamente far uso in tempo di Quaresima del grasso per ordine de' Medici, che gli avevan proibiti i cibi quaresimali, pur tutta volta in ogni anno nel tempo del Vescovado si faceva dare in scriptis la licenza sì dal Curato &c. che da Medici firmata dal sudetto Curato, e dopo la rinuncia del Paroco della Chiesa di S. Felice di questa Città di Nocera.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS OSDINARIUS DE PROP. EXP. Sum. pag.* 509. §. 47. = *Tornato in questa Casa di S. Michele dopo la rinuncia del suo Vescovato e dovendo per le sue abituali infermità unite alla decrepitezza mangiare di grasso, o latticini nelle quaresime, Egli sempre che si accostava a detto tempo quaresimale nè cercava la licenza in scriptis dal suo Medico ordinario, quale poi mandava al Paroco di S. Felice di questa Città per ottenerne anche la licenza di questo, secondo le savie Costituzioni della fel. me. di Benedetto XIV.* Quibus coluæret Testis XII. *Proc. Ord. Nuc. fol.* 995. *ter.*

182 Quanti quoque Summi Pontificis Christi in terris Vicarii mandata fecerit, veneratusque fuerit per totam vitam postremosque annos, abunde probatur *in tit. de Fide* §. 46.

183 Hujus autem loci animadvertere est, quod licet in abdicando Episcopatu nullam sibi Ligorius pensionem reservasset, ita ut æt.me. Pontifex *Pius Sextus* motu proprio octingentos Neapolitanos nummos ipsi in annuam pensionem assignaret; ac licet Regii Administri eam exiguam rati majorem sibi persolvendam decrevissent; religiosus tamen Dei Famulus, pinguiore lucro posthabito, nonnisi eam pensionem acceptavit, quam Pontifex constituerat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXX. Testis R. P. D. *Nicolaus Mansione Collegii Nucerini Rector fol.* 1833. *ter.* = *Mi ricordo &c. Qualora i Ministri della Real Camera di S. Chiara nel dare il Regio Exequatur al*

Breve Apostolico della Pensione sulla Chiesa di S. Agata, dopo la dimissione, sembrandoli poco quel che il Santo Padre avevali accordato, attèsa la sua penosissima vecchiaja voleva aggiungerli altri Ducati cento; Egli il Servo di Dio ciò inteso affatto non lo volle accettare.

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE PROP. SCIENT. fol.* 1133. *ter.* = *Mi costa che il Servo di Dio per tutta la sua vita sino alla morte fu ossequioso al Sommo Pontefice Romano, considerandolo come Vicario di Gesù Cristo, ne rispettava gli ordini, ne eseguiva le decisioni. Mi ricordo a questo proposito, che avendo ottenuta dal Papa la Pensione de' soli Ducati ottocento sopra la Chiesa di S. Agata de Goti, quando la rinunciò, ma avendoli la Camera Reale assegnati Ducati novecento, Egli non volle mai prendersi quei cento Ducati di più.* Cohæret Testis XXII. Proc. Apost. Nuc. Sum. pag. 136. §. 53. & seq. & Testis XXIX. cit. *Proc. fol.* 1752.

184 Sacerdotale quotidianæ psalmodiæ pensum ab Ecclesia præscriptum tanta semper religione persolvit, ut in meditando Psalmorum sensu, quorum versionem juxta ipsius Ecclesiæ, & SS. PP. sententiam jampridem ediderat; multum temporis impenderet.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum. pag.* 348. §. 78. = *Posso deporre con verità, come depongo per la lunga conversazione sudetta avuta col Ven. Servo di Dio tanto da Rettore Maggiore, quanto da Vescovo, quanto dopo la rinuncia &c. se recitava l' officio lo faceva con tanta attenzione, e divozione profondato sopra tutto ne' divini sensi, e profondi Misterj de' Salmi.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.* 355. *in fin.* = *So per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio si diceva l' officio con gran divozione, e distinzione, fermandosi da quando in quando sopra qualche versetto, che più li dava divozione, alzando gli occhi al Cielo, e ne compose all' effetto un Libro intitolato* = la traduzione de' Salmi.

Concordant *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXX. Testis *Sum. pag.* 354. §. 126. XXXVIII. Testis *pag.* 363. §. 206.

185 Mirabiliter quoque hujusce virtutis præstantia refulsit in vigilantissima exactissimaque observantia rerum omnium, quæ in Regula, Institutoque a se fundatæ Congregationis præscribuntur. Post reditum quippe ad suos, Episcopatu abdicato, Regularem Observantiam religiose repetiit.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tamoja Sum. pag.* 370. §. 271. = *Avendo rinunciato il Vescovato, e fatto ritorno in Congregazione ripigliò di nuovo i medesimi esercizj, che pratticato aveva, e da Vescovo, e da Congregato.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XIV. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *fol.* 1185. *ter.* = *Queste medesime Regole dal Papa approvate osservò sempre sino alla morte, poichè avendolo io dopo detta sua rinuncia proseguito a servirlo sino alla sua morte per la stessa causa di scienza, e de visu mi costa, che non ostante le sue gravissime infermità, ed età avanzata non lasciava d' intervenire con tutti l' Individui di detta Casa all' orazione comune consistente in mezz' ora di orazione mentale la sera nel Coro.*

Vol

186 Vel ipsum commune triclinium licet gravis annis, morbisque attritus cum cæteris Alumnis petere voluisset; a Famulo vero justa causa impeditus quanto dolebat, tanto divinæ se conformabat voluntati; uti ipsemet Famulus de facto proprio deponit, qui est Testis XIV. *Proc. Ordin. Nuc. fol.* 1186. = *Spessissimo ancora mi diceva, che voleva calare cogl' altri nel Refettorio, e fare tutti gli altri atti comuni della Regola, ed io gli rispondeva, Monsignore come V. S. Illma vuole andare a Refettorio colla Communità quando che per mangiarvi quel poco di cibo, attenta l'Infermità, e decrepitezza di V. S. Illma ci mettete lungo tempo; onde la Communità verrebbe a soffrire non piccolo incommodo per aspettare, che V. S. Illma finisse di mangiare, perciò non è cosa. Il Servo di Dio in ciò sentire restava persuaso, e con gran rassegnazione rispondeva:* sia fatta la volontà di Dio. Gloria Patri.

187 Iisdem non obstantibus gravissimis, quibus afflictabatur morbis, ipsaque decrepita senectute ad omnes Regulæ actus cum cæteris Alumnis convenire volebat, tantaque in id animi angebatur religione, ut ipsius Vicarii Generalis suæ Congregationis, quem veluti Præsidem ac Moderatorem reverabatur, aliorumque Seniorum imperio opus fuerit, ne communi conventui interesset. Hujusmodi præcepto ultro ipse de more acquiescens singulos Regulæ actus statis horis ad tintinnabuli signum privatim in cubiculo cum Sociis peragebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. FAMULUS DE FACT.PROP. *Sum. pag.* 341. §. 20. = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio rinunciato il Vescovato, e ritornato in questa Casa di S. Michele di sua Congregazione volendo seguitare lo stesso tenor di vita menato da Congregato coll' intervenire a tutti gli atti communi, ed altro di Regola, essendocelo stato proibito dal suo Direttore P. D. Andrea Villani, nella sua Stanza praticava tutto ciò che era di Regola, e praticavano gli altri suoi Congregati con maggior fervore. Et in Proc. Ord. Nuc. fol.* 1185. *ter.* = *Voleva ancora intervenire a tutti gli atti communi del Refettorio, disciplina tre volte la settimana, ed altri soliti da praticarsi, ma questo gli venne proibito dal suo Direttore il P. D. Andrea Villani, e da altri Padri di autorità di sua Congregazione, alli quali il Servo di Dio obbedì, che però se li faceva nella sua stanza alle ore solite della Communità l'orazione, e lettura Spirituale.*

VI. Testis Rmus Dominus *Cajetanus Canonicus Fusco Sum. pag.* 344. *ante* §. 40. = *Ritornato in questa Casa di S. Michele dopo la dimissione del suo Vescovato avrebbe voluto seguitare a menare la vera vita di Congregato come prima giusta le Regole della suddetta Congregazione senza distinzione di luogo, di cibo, di stanza, e di servitù, e senza veruna dispensa della vita commune, ma che a cagione della sua decrepitezza, e penosissime abituali infermità, non li venne permesso dalla obbedienza del suo Direttore fù P. D. Andrea Villani; nondimeno il Servo di Dio procurò uniformarsi alla sua Communità per quanto potè, e fare tutto quello, che facevano gli altri Padri nel Coro, e nella stanza, fra tutte le ore del giorno al tocco della Campanella nella sua medesima stanza col suo Fratello Laico serviente, e il suo Servo ora Fr. Alessio Pollio.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS DE FACT. PROP. Summ. pag.* 351. §. 109. = *Ritornato poi in questa*

Casa di S. Michele dopo la rinuncia del suo Vescovato, sò di propriu scienza, che Egli portò tutto l'impegno di voler menare la medesima sua antica vita di Congregato, volendo intervenire a tutti gli atti divoti della Communità, ma non avendolo permesso il suo Direttore fu P. D. Andrea Villani, Egli nella sua stanza procurò per quanto potè di fare in privato tutto quello, che esercitavano i suoi Individui in commune.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja Summar. pag.*370. §.271. = *Averebbe voluto intervenire di persona agl'atti della Communità, ma non essendo nello stato di portarvisi, suppliva nella stanza quanto dagl'altri si operava in commune, e per toglierlo da ogni sollecitudine, ci volle anche la voce del suo Direttore.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus P. D. *Andræas Villani Rector Major Congregationis SS. Redempt. ac olim Vicarius Generalis* V.S.D., *ejusque DIRECTOR Summ. pag.*382. §.376. = *Dopo rinunziato il Vescovado fino a che si potè reggere, tutto puntualmente eseguì a tenore di detta Regola. Quando poi si rese inabile per la sua decrepitezza, debolezza, ed acciacchi, che non più si reggeva in piedi, osservava nella sua Camera dette prattiche divote, ed orazioni mentale, e vocale.*

188 In reddendis autem Deo nuncupatis votis, regulæque præceptis adimplendis adeo religiosus extitit, ut cæteris sodalibus suis vivam Regulæ imaginem, nitidumque speculum in quod intuerentur sese ad obitum usque præbuerit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S.D. *FAMULUS (OCULATUS) Sum. p.*523. §.5. = *Si restituì in questa Casa di S. Michele di sua Congregazione, dove passò il rimanente de' suoi giorni, facendosi specchio dell'osservanza regolare per quanto le permettevano le sue corporali indisposizioni, ed obbedienza cieca a' suoi Direttori.*

XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS*) *Summ. pag.*526. §.28. = *Facendosi Lui fino all'ultimo di sua vita lo specchio, ed esemplare di questa osservanza.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS (OCULATUS) Sum. p.*527. §.35. *& seq.* = *Per quanto mi ricordo per la lunga conversazione di anni 28. col Ven. Servo di Dio Alfonso Maria di Liguori io l'ho veduto sempre perfettissimo osservatore de' tre Voti semplici di Povertà, Castità, ed Obbedienza fatti nella sua Congregazione, secondo la Regola approvata da Benedetto XIV. tanto da nostro Rettore Maggiore, quanto negl'ultimi dodici anni, che sopravisse dopo la rinuncia del suo Vescovado sino alla morte con tale minuta esattezza, che nessuno mai potè notare in Lui minimo difetto su detti Voti, anche in molti ardui incontri, che gli avvennero.*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.*529. §. 47. = *Fu esattissimo ancora il Servo di Dio nell'osservanza de' trè Voti semplici, che si fanno in nostra Congregazione per tutto il tempo, che convisse con noi, ed anche ritornato con noi dopo la rinuncia del Vescovado per li ultimi dodici anni in circa, che sopravisse per quanto lo permettevano le circostanze di sua salute, ed impieghi, dimodochè in tutto il*

cor-

corso della sua vita , non si potè mai scorgere minima mancanza su de' medesimi .

Ex Proc. Ordin. Nuc. I. Testis Rñus P. D. *Andræas Villani* V. S. D. *DIRECTOR (OCULATUS) Summ. pag.*533. §.78. = *In detta osservanza delle Regole , e Voti semplici di Povertà , Castità , ed Obbedienza , e Perseveranza nella Congregazione , secondo che furono approvate dalla santa memoria di Benedetto XIV. fu sempre di specchio , e modello a tutti noi Individui di detta Congregazione sino alla sua morte* ; & latius *in Summ. num.*22. *de Reg. Observ.*

189 Verum non modo exemplo , sed item voce sollicitudine , impensoque studio eamdem Regularem Observantiam a Sodalibus exigebat . Cum vero Senio , morbisque impeditus Congregationis domos lustrare amplius non posset , defectusque præsentia corrigere , Vicarium suum Generalem sæpe sæpius accibat , eique Regularem observantiam fervide commendabat . Quemadmodum vero,si exactam resciret observantiam,intime gaudebat , sic dolebat quam maxime , si de aliquo defectu certior efficeretur, eique impediendo studebat .

Ex Proc. Apost. Nucer. XI.Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.*525. §.21. = *So di certa scienza , che il Ven. Servo di Dio nella sua decrepitezza , quando non poteva governare da se la sua Congregazione , cercava sempre informarsi dell' osservanza della Regola così dal Padre D. Andrea Villani, come dagl' altri soggetti : si consolava , che nelle nostre Case ci era l' osservanza nei soggetti : li rincresceva sentendone qualche mancanza , così praticò sino alla morte .*

XXII. Testis R.P.D. *Gaspar Cajone Summ. pag.*526. §.27. = *Mi costa di certa scienza , che il Ven. Servo di Dio rassegnato il Vescovato , e ritornato in questa Casa di S. Michele , e non potendo da se per la sua inabilità vegliare su l' osservanza Regolare , sodisfece a questa obbligazione per mezzo del suo Vicario Generale il fu P. D. Andrea Villani . Et* §.28. = *Prendeva il Servo di Dio continuo informo dai questi circa l' osservanza Regolare de' suoi Congregati .*

XXV. Testis R.P.D. *Joan. Bapt. Ansalone Sum. p.*527. §.31.=*Dopo la rinunzia del Vescovado negl' ultimi dodici anni di sua vita non potendo di persona nella sua decrepitezza , acciacchi corporali , perdita di udito , e poca vista vigilare sull' osservanza regolare , ne prendeva continuo informo dal suddetto Vicario Generale D. Andrea Villani consolandosi dell' osservanza della Regola , con dispiacere nella mancanza , inculcandola di continuo a tutti noi suoi Congregati , e con farsene Egli l' esemplare .*

Ex Process. Ordinar. Nucer. I. Testis Rñus P. D. *Andræas Villani* V.S.D. *DIRECTOR Summ. pag.*533. §.78. = *Raccomandò a Noi suoi Individui anche negl' ultimi anni di sua vita la detta osservanza delle stesse Regole , e de' Voti semplici .*

Concordant *Ex Process. Apost. Nucer.* XXVIII. Testis V.S.D. *SOCIUS Summ. pag.*528-§.41. *& seq. Ex Process. Apost. S. Agathæ* I.Testis *pag.*531. §.64. = *Ex Proc. Ordin. Nucer.* I I. Testis V. S. D. *DIRECTOR , & CONFESSARIUS pag.*533. §.80.

190 Sed & alias Justitiæ partes quæ *homines* respiciunt religiosissime quoque Alphonsus executioni mandavit . Neminem quippe vel in re, vel in honore unquam detraxit , nulliusque famam unquam læsit .

Ex

Ex Proc. Apost. Nucer. VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Canonicus Fusco Summ. pag.* 507. §.26. = *Per quanto costa a me in tutti gl'ultimi dodici anni della sua vita dopo la dimissione del Vescovado, e sempre che io hò avuto occasione di pratticarci, non mai ho sentito il Servo di Dio ledere la fama del prossimo suo ne con parole, ne con fatti, nemmeno leggierissimamente, anzi all'opposto sò bene, che Egli col manto della Carità scusava sempre gli altrui difetti.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.* 509. §.48. = *Mi costa di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio Alfonso Maria di Ligorio, non fu mai udito da me in tutto il decorso della sua esemplarissima vita, lacerare benchè con minime parolizze, o fatti leggieri la fama del suo Prossimo, scusando sempre col manto della Carità i difetti altrui.*

Ex Process. Ordinar. Nucer. I. Testis Rmus P. D. *Andræas Villani* V. S. D. *DIRECTOR Summ. pag.* 518. §.121. = *Egli mai fece male a veruno ne nell'onore, ne nella roba, ne in ogni altra cosa, che al contrario tutto il possibile bene, e spirituale, e temporale, specialmente colle sue traboccheveli fotiglie Apostoliche.*

191 Neminem item dolo, fraude, mendacio pue fefellit.

Ex Pr. Ap. Nuc. VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Canon. Fusco Sum. pag.* 507. §.28. = *In tutte quelle volte, che io ho avuto occasione di pratticare col Servo di Dio negl' ultimi dodici anni della sua vita ci ho scorto sempre un sommo abominio per ogni sorte di frode, inganno, e simulazione, come all'opposto un somino amore per la schiettezza, e verità, per cui io l'ho tenuto sempre per vero Israelita nemico della doppiezza.*

XXXVII. R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.* 509. §.46. = *Figlia di questa sua Prudenza ammirabile fu quella sua schiettezza di cuore, semplicità, ed inimitabile verità in tutte le sue operazioni, parole, e fatti, onde non si udì mai dalla sua bocca, non dico leggiera menzogna, ma nemeno discorso ambiguo, o doppio.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus P. D. *Andræas Villani* V. S. D. *DIRECTOR Summ. pag.* 519. §.127. = *Quanto poi fosse stato il nostro Servo di Dio nemico giurato delle frodi, bugie, inganni, simulazioni anche minime, lo sò io, e quanti lo pratticarono chi prima, e chi dopo, e lo posso deporre per detti cinquant' anni, che ho conversato con Lui interpolatamente, e con particolarità nelli dodici Anni in circa, che seco abitai in questa medesima Casa di S. Michele, in cui si ritirò dopo fatta la rinuncia del suo Vescovodo di S. Agata de Goti. Sempre Egli si serviva del* sì, o nò *senza menomo equivoco, e pretesto, ma con quella schiettezza, sincerità, colombina innocenza, in cui sempre visse, dimostrando un' amore sviscerato alla verità, imitando Gesù Cristo, che diceva*: Ego sum via, veritas, & vita.

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Summ. pag.* 520. §.136. = *Fù anche mirabile, e singolare il di Lui odio, ed abominio ad ogni frode, inganno, e simulazione non meno che alla menzogna, che Egli non diceva, ed incaricava a tutti, che questa non si dicesse neppure per ischerzo, o per lepidezza, o per giòco. Il rotondò sì, ed il rotondo nò erano li suoi detti, e risposte: e ciò l'ho osservato io, e l'hanno tutti specialmente*

gl'In-

gl' Individui della nostra Congregazione osservato ; dal che maggiormente si prova quanto fosse stata innocentissima la sua vita . Concordat ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis V.S.D. *FAMULUS Sum. pag.*506. §.25. aliique *Summ. num.*21. *per tot.*

192 In persolvenda operariis mercede eo usque Alphonsi religio pervenit, ut extremis vitæ annis cum in memoriam revocasset sese adhuc adolescentem in Neapolitano SyenfiumCollegio lethali morbo fuisse correptum , veritus ne Genitor , sub cujus potestate tunc erat , debitam Medico mercedem satisfecisset , viginti quinque aureos ad illius hæredes Neapolim hoc nomine misit , licet & sui Genitoris integritas , & quinquaginta annorum spatium debitam solutionem omnino factam suasissent .

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS DE PROP.SCIENT. Sum. p.* 506. §. 21. *& seq.* = *Che il Ven. Servo di Dio per tutto il tempo di sua vita non lasciò mai di sodisfare la mercede agli Operarj , che anzi ne fu sommamente geloso con anticipare ancora le mesate nel tempo del Vescovato , a quei , che lo servivano , anzi negl' ultimi anni di sua vita , e questo è fatto passato per le mie mani , che ricordandosi di essere stato Lui nella gioventù infermo nella Congregazione de Cinesi di Napoli , dove stava per Convittore , ed essere stato curato da un Medico con dubio se era , o nò questo stato pagato da suo Padre D. Giuseppe di Liguori , fattosene scrupolo, mandò agli Eredi di detto Medico Ducati 25., avendo prima fatto scrivere al fu D.Gennaro Fatigati Superiore allora de Cinesi , per informarsi della Famiglia di questo Medico , il quale rispondendoli , che la Famiglia stava in povertà,e che se voleva soccorrerla , stava in suo arbitrio , e non essere a ciò tenuto , in fatti li mandò i suddetti Ducati venticinque , ed allora si quietò , quando n'ebbe dal questi ottenuta la ricevuta autenticata , nella quale dichiarava di non avere altra pretenzione , con ringraziarlo nell'atto stesso della carità usatali .*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS de PP. EXPER. fol.*1626. *ter.* = *Fu gelosissimo , ed esattissimo in sodisfare la mercede agli Operarj , tanto vero , che trè , o quattro anni in circa prima della sua morte essendosi ricordato di essere stato assistito da un tal Medico di Napoli in una sua infermità avvenutali , mentre era Egli giovane Convittore nella Casa de PP. Cinesi in Napoli , ne ricordandosi se mai suo Padre fu Don Giuseppe Liguori lo avesse sodisfatto di tale cura , mosso a scrupolo , ne fece scrivere al fu D. Gennaro Fatigati Superiore attuale di quella adunanza , sicchè si fosse informato della Famiglia di quel fu Medico , e questi già tanto fece , che la ritrovò , e stava già nello stato di decadenza , e povertà , e subito il Ven. Servo di Dio li mandò Ducati venticinque, e la ricevuta di tali Eredi autenticata da Notaro venne in mio potere , colla quale i detti si protestarono di non pretendere altro , e con mille espressioni ringraziarono la sua Carità , che gli aveva soccorsi nelle loro miserie .*

193 *Affabilitatem* quoque alteram Justitiæ partem , quæ *convenientiam Ordinis observat* juxta Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 18. mirifice est sectatus Alphonsus . Licet enim splendido loco natus , suæ Congregationi Præses , & Episcopali characthere insignitus ; imo vero licet senectutis , ac morborum molestiis undique pressus , mira tamen

men affabilitate, sereni oris constantia, & comitate cujuscumque conditionis homines ad se venientes excipere consuevit, ac gradum, ordinisque convenientiam servans sacros, prophanosque Magnates, Presbyteros, ac Religiosos debita semper reverentia prosecutus est.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Sum. pag.* 509. §.46. = *Si portò sempre uguale con tutti, e grandi, e mediocri, e poveri, e ricchi, e giovani, e vecchi senza eccezzione di persone così in pubblico, come in privato, e mostrò sempre una medesima ilarità di volto, e dolcezza di cuore figli della sua illibata coscienza.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Sum. pag.* 520. §.138. *& seq.* = *Era poi anche speciosa la sua Giustizia nel rispetto, veneraziοne, e stima verso ogni genere di persone, e tutti lo ravvisarano, siccome per tanti anni di conoscenza, e prattica fomiliore per Uomo veramente giusto, e ragionevole, che è cosa rara a trovarsi nel mondo, e solo si trova ne Servi di Dio, e ne Santi. Tale virtù chiaramente si ravvisò, e colla sua gran sommissione verso tutti li Superiori, massimamente Ecclesiastici, poi con ogni sorta di persone, sebbene con quella moderazione, e proporzione ad ognuna dovuta: quantunque però mai mancava per la sua docilità di avvilirsi anche in ciò, che non l'era conveniente. Mostrò sempre abbondevolmente ossequj, e garbatezza a tutti, ma con particolarità lo faceva con Sacerdoti, e Religiosi; erano così umili li ossequj, che faceva alli Cavalieri, alli Magnati, ed alle Dame, che più non poteva fare, se fosse stato un di loro suddito, o un Uomo di bassi natali. Trattava con grande onore le persone dotte, e letterate, e ciò lo era tanto per i luoghi, quanto per le circostanze. Le persone spirituoli poi erano sommamente da Lui stimate, ed onorate, e con modo speciale li Servi, e Serve di Dio.*

194 *Liberalitas* tandem quæ *inter virtutes, & partes Justitiæ potentiales debet recenseri* teste eodem Pontifice *cit. lib. cap.* 24. *num.* 18. *in fin.* nostrum Heroem ornavit effecitque longe conspicuum. Quanta enim liberalitate cujuscumque conditionis hominum egestatem publicis secretisque eleemosynis post ipsam etiam Episcopatus abdicationem levaverit, satis abunde constat *ex tit. de Charit. in Prox.*

195 Postquam de Justitiæ partibus ab Alphonso in ipsa senectute exercitis, ac de illius præsertim *Regulari Observantia* disseruimus, quo magis pateat Dei Famulum in devexa iteu ætate inter habituales ægritudines viriumque languores unumquodque *Votum* heroice usque ad obitum adimplevisse, de singulis agendum est, ac primum.

DE OBEDIENTIA

196 Quamquam Illius causam dicamus, qui non aliis subditus, sed Præses erat, ac ad postremos vitæ annos orationem coercere de more debeamus; tanta tamen in hac ipsa postrema epocha heroicæ Obedientiæ argumenta suppetunt, ut nil magis in subditi causa desiderari unquam possit.

197 Licet Congregationi suæ summa cum potestate præesset, propterea quo a nullius imperio penderet, tamen ad suos reversus obedientiam cum-

eunctarum suarum actionum regulam, normam, & aurigam constituerat.

Ex Process. Apostol. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE FACT. PR. Summ. pag.*572. §. 4. = *Per avere fatta regola di tutte le sue azioni, pensieri, ed affetti, la sola obbedienza non mancava di mandare ora me, ora il Fr. Francesco Antonio Romito anche nelle ore più tarde della notte a' suoi Direttori.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS, Summ. pag.*572. §.5. = *Il Servo di Dio nulla intraprendeva senza obbedienza.*

XII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone, Summ. pag.*572. §.9. = *Il Ven. Servo di Dio avendosi stabilito la sola obbedienza per regola di tutte le sue operazioni.*

XXIX. Testis R. P. D. *Philippus Colombo, Summar. pag.*573. §.16. = *Volendo Egli, che la sola obbedienza fosse stata l'ultima regola de' suoi pensieri, ed azioni, mandava anche intempesta notte a chiamare il P. Villani, o altro Padre &c.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS OEDINARIUS, Summ. pag.*574. §.24. = *Volendo Egli vivere sempre colla santa ubbidienza, e volendo, che questa sola fosse stata l'unica regola de' suoi pensieri, affetti, ed operazioni, mandava di continuo il suo Servo Alessio Pollio, e Fr. Francesco Antonio Romito da detti suoi Direttori, per essere da essi regolato nelle sue azioni.*

198 Quamobrem vix ad Collegium reversus veterem Cellulam suam, quam sibi carissimam habebat cum repetere vellet, renuente Vicario, aliisque Sodalibus eam obediens reliquit; *ut in seq. tit. de Paupertat.*

199 Macerandæ carnis cupidissimus ab ea in postremæ vitæ annis cessare a Moderatoribus jussus prompte obediebat; ceu præ cæteris sancte deponit II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS DE FACT, PR., Summ. pag.*577. §.50. = *Egli ancorchè per l'amore grandissimo alla mortificazione, e penitenze voleva operar con rigore, nel leggere la parola obbedienza, tutto ciecamente eseguì, e diceva:* Io voglio fare l'obbedienza, *la quale li costava non ordinaria pena, per lo grande suo spirito di straziare il suo corpo*; cui consonant alii Testes in *seq. tit. de Temperantia.*

200 Quamquam ferventissimo devotionis sensu in Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum ferreretur, una tamen obedientia eum ab ipso avellere poterat; *ut in tit. de Charit. in Deum.*

201 Paupertatis amantissimus ad Moderatoris præceptum ferrea mensalia aruna, quibus ad edendum utebatur, in argentea commutavit; *tit. de Paupertate.*

202 Delicatiores epulas ab eo tota vita fastiditas, semperque a se procul actas sibi seni ægrotoque appositas vix Moderatorum præceptum, vel Medicorum urgebat imperium, illico degustabat.

Ex Process. Apostol. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE PR. EXPER., Summ. pag.*571. §.1. = *Per farli gustare qualche cosa, doveva dirli esservi l'ordine del Medico, ed obbedienza de' Direttori, che non voleva nemmeno, per dir così, respirare senza il permesso di chi lo confessava, e diriggeva.*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro, Summar. pag.*573. §.18. =

Mi ricordo, che presentatoli una volta alcune piccole Triglie, non volle affatto toccarle, ma inteso, che vi era l'ubbidienza del P. D. Andrea Villani, tanto fu sentir questo, quanto subito prenderne un boccone.

XXXIV. Testis *Fr. Theodosius Flumeri* V.S.D. *SOCIUS, Summ. p.*610. §.24. = *Quando il Servo di Dio vedeva esserli fatta qualche cosa delicata, e questa nella sua decrepita età, trovava il pretesto per non mangiarla, che li faceva del danno, ma si quietava, quando sentiva essere questo ordine del Medico.*

Ex Process. Ordinar. Nucer. I. Testis Rñus P.D. *Andreas Villani* V.S.D. *DIRECTOR DE FACT. PR.*, *Summ. pag.* 576. §.40. = *Per motiva delle sue infermità gravissime, debolezza mortale, ed acciacchi in quella sua decrepitezza di circa anni ottantotto dell'età sua, onde se li era ordinato da' Medici dover rinfrescarsi o con un poco di cioccolato, o con un poco di limonea, o con altro cibo delicato, faceva tutta la renitenza, ne era possibile indurlo a farcelo prendere per quanti sforzi, e persuasive di detti Fr. Francesco Antonio Ronita suo compagno, e del suo Servitore Alessio, oggi ricevuto per nostro Fratello Laico; finalmente costoro, come altre volte li dicevano, che andavano a dirlo alli suoi Direttori, e prendevano l'obbedienza da costoro, ed indi tornavano colla risposta, ed allora Egli eseguiva nell'aver da detto Fratello Laico la risposta del Direttore.* Et cohærent alii Testes *in seq. tit. de Temperantia.*

203 Licet ob heroicam humilitatem publicas Populorum acclamationes intime fastidiens ægrotis, quibus ad Collegii foros quotidie stipabatur, benedicere renueret; præcipienti tamen suo Directori promptus obedicns quibuscumque infirmis id expetentibus suam elargiebatur benedictionem.

Ex Proc. Apost. Nuc. X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. *SOCIUS, Process. fol.* 896., *& seq.* = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio, dopo la rinuncia del Vescovado soleva ne' calori di Està farsi calare nella Porteria di questa nostra Casa di S. Michele per respirare un poca di aria; ma concorrendovi molta gente, specialmente gl'Infermi per essere benedetti, ed ottener guarigione, ripugnando il Servo di Dio di farlo per cagione della sua umiltà, fu necessitato dall' obbedienza del suo Direttore D. Andrea Villani di benedirli, che Lui eseguì.*

XLIX. Testis R.D. *Franciscus Pecoraro Sac. Sec. fol.*3217. *ter., & seq.* = *Sò bene, che il Ven. Servo di Dio negl'ultimi anni di sua vita, stando qualche volta a respirare un poco di aria sotto la Portaria di questa Casa ne' tempi Estivi, concorrevano varj nostri Cittadini di ogni sesso, e condizione per baciarli la sagra mana, e riceverne la santa benedizione, e sopratutto gl'Infermi, per raccomandarsi alle sue sante orazioni, e così ottenere la sanità; ripugnando a ciò il Servo di Dio, attesa la sua eroica Umiltà, fu necessario, che il P.D. Andrea Villani li avesse data la santa obbedienza, e così egli obbedendo prontamente benediceva, e consolava tutti.*

204 Tam cordi sibi fuit, quod unaquæque actio ab obedientia, veluti anima informaretur, ut nec ipsas preces præter suetas absque expresso Moderatoris placito, & assensu fundere aggrederetur.

Ex Proc. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE FACT. PR., Summ. pag.*571, *post* §.1. = *Un giorno mi dis-*

disse: Alessio và da Don Giovanni Mazzini, e dilli, che mi benedica dell'Ave Maria, che voglio dire all'Anime del Purgatorio; *e ciò perchè il Padre Don Giovanni, essendo Egli il Ven. Servo di Dio allora angustiatissimo di spirito, aveali proibito ogni nuova cosa*, ne voglio dir molte, *disse*, digli, che me le benedica tutte, *ne si volle quietare finchè non ebbe la risposta, dimandandoni più volte, come l'aveva portato l'imbasciata*, co l'avete detto per sempre? *ed essendo assicurato del permesto si quietò, e cominciò la recità delle sue Ave Marie.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja fol.*387. *ter.* = *Volendo godere del merito della santa Obbedienza dipendeva in tutto dal suo Direttore, ne si determinava a cosa, benchè indifferente senza il permesso di quello, o del Padre Mazzini. Anche per certe preci fuori del solito, ne volle prima da questo la sua benedizione.*

105 Inter ipsos tentationis incursus, inter ariditatis tenebras, quibus Eum Deus tamquam aurum in fornace per ultimum vitæ quinquennium probavit, Moderatoribus ab anxietate cessandum præcipientibus promptus obtemperabat, promptusque ab anxietate cessabat, prout ipsi Contubernales Socii, ipsique *Confessarii* uno ore de facto proprio deponunt.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS DE PR. EXP. Sum. pag.* 571. §. 1. = *Fu così cieca l' obbedienza del Servo di Dio per rispetto a' suoi Direttori, e Confessori, che per quanto forti fossero le tentazioni, e grandi le angustie di spirito, il solo nome di obbedienza lo quietava, per cui spesso era io costretto a chiamarli i suoi Direttori. Et pag.* 572. §. 3. = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio specialmente negl' ultimi anni di sua vita dipendeva nelle cose le più minute, specialmente ne' suoi scrupoli, uridità, e desolazioni di spirito, da' suoi Direttori, dal P. D. Andrea Villani, D. Giovanni Mazzini, ed altri de' suoi Congregati.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS DE FACTO PROPRIO Sum. pag.* 572. §. 5. = *Nient' altro lo quietava nelle sue angustie, e tentazioni, che l' obbedienza* = & §. 6. = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio in tutto il tempo della sua vita, dopo del Vescovado massimamente, viveva soggettissimo, ed obbedientissimo, che in tutti i suoi dubbj, e scrupoli, o aridità, o desolazioni sempre si mandava a chiamare i suoi Direttori, e Confessori, e da quelli dipendeva ciecamente.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS DE FACTO PROPRIO Sum. pag.* 572. *in fin. & seq.* = *Continuamente mandava ora me, ora il suo Servo Alessio Pollio, ora nostro Laico a chiamare ora l'uno, ora l'altro de' suoi Direttori, anche nel più alto della notte avanzata per così spiegare ad essi le sue predette angustie, e tentazioni, per essere da essi regolato anche nelle cose più minime, e colla loro benedizione subito si dava pace con una ciecha perfetta ubbidienza.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS DE FAC. PROP. Sum. pag.* 574. §. 23. = *Mi ricordo benissimo di causa scienza, che il Servo di Dio fu tanto esatto in questa cieca obbedienza a' suoi Direttori, e Confessori, che in*

tutte le sue angustie, e tentazioni, a cui Iddio lo volle soggettare, per purificarlo qual' oro nel crocciolo, specialmente negl' ultimi dodici anni della sua vita, bastava la sola ubbidienza a rassennarlo perfettamente, come posso deporre io nelle sue Confessioni a me fatte, e lo hanno sempre contestato i suoi Direttori il fu P. Villani, e Mazzini, ed altri.

Ex Proc. Ap. S. Agat. XXI. Testis R. P. D. *Vincentius Magaldi POSTREMUS* V. S. D. *CONFESSARIUS DE FACT. PROP. Sum. pag.* 575. §. 28. = *Per ciò, che a me costa nella cieca ubbidienza ai Confessori, ed in particolare a me, che lo confessai più d' una volta, e nelle sue tentazioni, colla sola obbedienza quietavasi.*

Ex Proc. Ord. Nucer. I. Testis Rñus P. D. *Andreas Villani* V. S. D. *DIRECTOR &c. DE FAC. PROP. Sum. pag.* 575. *in fin. & seq.* = *Non si quietava dal far scrupoli sopra scrupoli, se non quando si obligava, e nelle Confessioni in altre ore del giorno, o fin anche nelle notte, colla obbedienza de' Direttori, a' quali prontamente obbidiva, e dipendeva come un bambino, e con viva fede li teneva in luogo di Dio; non ostante Egli era il Superiore di tutta la Congregazione, ma più d' ogn' altro la mia Persona, ed il P. D. Giovanni Mazzini oggi ancora vivente.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR; & CONFESSARIUS Sum. pag.* 577. §. 47. = *Fui uno de' suoi Direttori, e mi ricordo ancora d'essersi a me talvolta confessato &c. ai quali* (scilicet aliis Confessariis) *siccome a me ancora sempre obbedì, ed eseguì i loro ordini, come se fosse stato un ragazzo di quattro, o cinque anni colla solita sua colombina innocenza.*

Concordant XXII. Testis *Sum. pag.* 572. §. 7. XXIX. Testis *pag.* 573. §. 15. *& seq.* XXXIII. Testis *pag. cit.* §. 17. *& seq.* XXXVIII. Testis *pag.* 574. §. 25. = *Ex Proc. Apost. S. Agathæ* I. Testis *p.* 575. §. 32.

206 Præter hanc sollicitudinem Moderatores identitem vocandi, quo ipsis item absentibus obtemperaret, si forte præsentes momento temporis esse nequirent præceptorum schedularum, sive elenchum ab ipsis exaratum ante oculos semper habebat, sibique perlegi satagebat, ne in minima quaque re ab eorum placito, & voluntate deficeret.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 574. §. 20. = *Di più teneva davanti una carta dove stavano scritte le obbedienze del suo Confessore, che se le faceva leggere per non mancarvi.*

207 Inter ipsam spiritus aridltatem cum Moderatores præsto sibi esse non poterant, animi sui angustias scripto ipsis exponens, scriptum ab ipsis præceptum expectabat a se prompte exequendum.

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rñus P. D. *Andreas Villani* V. S. D. *DIRECTPR DE FACTO PROPRIO Sum. pag.* 576. §. 41. = *Per sua sicurezza faceva Egli scrivere li scrupoli sopra una cartuccia a detto Fratello, ed allora si quietava, quando vedeva, che uno de' suoi Direttori di proprio carattere li mandava l' ordine di doverlo fare, ed Egli allora senza replica eseguiva con pace, e quiete il comando; lo che era frequente.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS DE FACTO PROPRIO Sum. pag.* 577. §. 49. = *Allora si quietava da' scrupoli, quando l'era scritto da me, che per ubbi-*

re

dienza si quietasse, o che eseguisse quelle cose, che se li dovevan far fare per la di Lui salute.

208 Verum Moderatoribus non modo, sed infimis ipsis Laicis, Famulisque (quod exquisitæ, ac prorsus heroicæ obedientiæ culmen est) parebat ipse omnium Præses, ac infantis instar ab eorum nutu pendebat.

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rīnus P. D. *Andreas Villani &c. Summ. pag.* 576. §. 43. = *Obbedì ciecamente non solo a' suoi Maggiori, Confessori, e Direttori, ma anche agl' inferiori, come bene allo spesso succedeva, che il sudetto suo Servitore, e Compagno li facevano eseguire certe cose, bensì doverose con dirli*; Fate l'obbedienza.

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *Sum. pag.* 577. §. 51. = *Talvolta nel dirseli anche da' suoi inferiori, anche dal suo Servo Alessio, o da altri, che facesse l'obbedienza, pur' Egli ciecamente obbediva.*

209 Promptam hanc obedientiam *usque ad mortem* ipsis etiam Laicis, sibique lethaliter ægrotanti assidentibus heroice præstavit. Hæc enim præstantissima Virtus in extrema quoque ægritudine, ipsoque agone a se, licet elingue, constantissime exercita, cæteras virtutes omnes coronavit, suamque vitam ad Christi exemplum conclusit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS* DE FACTO PROPRIO *Sum. pag.* 729. §. 15. = *Crescendo i suoi dolori nell' applicazione del cataplasmo, disse*, calatemi, calatemi, *ma rispostoli, che non poteva calare, si metteva in una perfetta rassegnazione senza dir parola.*

IX. Testis R. P. D. *Pascalis Capricoli* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 734. §. 58. = *Nel doverseli medicare li vessicanti alle gambe non permettendo di scuoprirseli nemmeno una gamba, benchè non avesse potuto parlare dava segni di dispiacenza &c. per timore di farsi veder nudo, e qualora se li doveva ciò fare, se li deveva ripetere pregandolo per amor di Gesù, e di Maria, che avesse pazientato, ed avesse obbedito, ed allora esso si quietava.*

Concordant *ex Pr. Ap. Nuc.* XXVIII. Test. V.S.D. SOCIUS OCUL. *Sum. p.* 739. §. 89. XXX. Testis COLLEGII RECTOR *pag.* 142. §. 112.

210 Sed tanta hæc sunt hujusce virtutis monumenta, ut in quacumque, non dicam Antistitis, ac Præsidis, sed subditi Causa plura, ac præclariora afferri, & optari nunquam possint.

DE PAUPERTATE

211 Voluntariam Evangelicam Paupertatem, quam in ipso ætatis flore ultro fuerat amplexus Ven. Ligorius e Neapolitana nobilissima gente Patritio loco prognatus, splendidissimæ Familiæ Primogenitis, opulentissimis nuptiis a Patre propositis, Fori, Aulæque honoribus pro Christo abdicatis, eamdem tum in Episcopatu, tum in postrema suæ vitæ epocha, & usque ad obitum obfirmate retinuit.

212 Vix limen Collegii tetigit ad suam incolendam pauperrimam cellulam convolavit. Eam tamen Moderatorum placito deserere coactus, meliore recusata ædium parte, ac duobus duntaxat cubiculis obedientia acceptis, quoties ante veterem cellulam transibat, toties ad eam suspirabat. *Ex*

Ex Proc. Ord. Nuc. Testis II. R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. CONFESSARIUS (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 552. §. 155. = *Dopo la rinuncia accettata, e ritirato di bel nuovo in questa Casa di S. Michele Arcangelo esercità tal virtù* (Paupertatis) *poco meno di quella, che aveva pratticata prima di esser Vescovo; locchè durò dodici altri anni incirca, e fu da tutti siccome da me osservata. Voleva una piccola stanza, ma perchè doveva tenervi l'Altare della celebrazione del Divino Sagrifizio, se ne doverono dare due, una per tenervi l'Altare, l'altra per dormire, ed affatto non volle il quartino più polito, e grande del primo piano con doverci in dette due stanze aggiungere un stanzino per farci dormire il suo Servitore.*

III. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS (*OCULATUS*). *fol.* 508. *&* *ter.* = *Ritrovandosi il Servo di Dio in questa Casa dopo rassegnato il Vescovato, voleva abitare nella sua antica stanzuccia di palmi dodici, ma il P. D. Giovanni Mazzini lo pregò, che si fosse contentato di abitare in una stanza anche piccola, ma con arcovo; condiscese il Servo di Dio, ma quando passava per avanti alla detta sua antica stanzuccia, diceva:* O Cella, o Cella! *Dal detto arcovo poi passò ad abitare in due altre stanze per i Forastieri, che venivano a trovarlo, dove morì, ed io sono stato testimonio di veduta &c.*

V. Testis R.D. *Gerardus Petrone Parochus* (OCULATUS) *Sum. pag.* 553. §. 163. = *Ritirato poi in questa Casa dopo la rinuncia voleva usare la stessa povertà di una stanzuccia, letto, e mobili, come aveva tenuto prima di esser Vescovo, ma fu forzato dal detto suo Direttore, e da' Padri della Congregazione a stare in due Cameret-te, in una delle quali vi avesse tenuto l'Altare per la celebrazione, e l'altra per dormire.*

213 Episcopatu a se libere dimisso absque ulla pensionis reservatione cum Summus Pontifex Pius VI. Motu proprio ad ejus tuendam personam super ejusdem Episcopatus redditibus annuam pensionem assignasset, veritus ipse ne id emissum paupertatis votum aliquomodo læderet, quo tutius ageret, ad Cardinalem Pœnitentiarum Majorem hac de re supplex adivit, qui opportunam Confessario suo facultatem impertitus omnem ei animi religionem ademit; ceu de propria scientia deponit ipse Ven. Antistitis FAMULUS. *Fr. Alexius Pollio* Testis V. *Proc. Apost. Nuc. fol.* 565. *ter.* = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio per essergli stata senza sua postulazione, dopo la rinuncia del Vescovato, assegnata la pensione sopra le rendite della Mensa Vescovile, Egli per maggior sicurtà di sua coscienza ne fece scrivere al Sig. Cardinal Penitenziere Maggiore, il quale lo rimise al giudizio del suo Direttore. e così si quietò.* Et cohæret *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. DIRECTOR *fol.* 288.

214 Quemadmodum vero ante, sic in postremis duodecim vitæ annis census suos, qui vel ex Pontificia pensione, aut Doctorum Collegio, vel ex Nobili suo Sedili sibi obveniebant numquam percepit, vel ullo modo retinuit, sed omnes juxta regulam apud Congregationis Vicarium, reique familiaris Administrum ab eo designatum seponere consuevit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 537. §. 28. *Per essere stato Testimonio oculare, che il Ven. Servo di Dio negl'ultimi dodici anni di sua vita,*

do-

dopo la rinuncia del Vescovato seguitò a non amministrare oltre quello, che ritraeva dal Collegio de Dottori, ed aggregazione al suo Sedile, la pensione, che ricevuto aveva dal Papa, dandone la cura al Direttore fu P. D. Andrea Villani, tante volte non sapendo, che somme di denaro si fossero rimesse da Napoli.

XXXV. Testis *R. P. D. Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 543. §.82. = *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio faceva amministrare si la Pensione del suo Vescovato, che ciò, che li perveniva dal Collegio de Dottori, da D. Andrea Villani Vicario Generale della sua Congregazione, e molte volte non sapeva, che somma era venuta da Napoli.*

IX. Testis *R. P. D. Paschalis Caprioli fol.*813. = *Questo santo suo costume anche seguitò a pratticarlo nell'ultimi anni dodici della sua vita dopo la rinuncia del suo Vescovato facendo amministrare la pensione ricevuta dal Papa graziosamente, o dal suo Direttore P. Villani suo Coadiutore, o dal Fratello Economo di questa Casa.*

Concordant *ex Proc. Apost. Nuc.* XXVIII. Testis V. S. D. *SOCIUS OCULATUS Sum. pag.*340. §.48. XXXIII. Testis *pag.*541. §.58.

215 Verum non modo suos census apud Congregationis Vicarium seponebat, sed nec ipsis rebus suo usui necessariis absque ejusdem Vicarii, vel Moderatorum venia utebatur; eorum autem, quæ sibi concedebantur nullam proprietatem sed purum putumque usum habebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS OCULATUS Sum. pag.* 535. §. 4. = *Mi costa per causa di scienza, che il Ven. Servo di Dio dopo la rinuncia del Vescovado &c. che Egli quantunque Superiore Maggiore non fece, e non faceva mai uso per se stesso di cosa alcuna, senza chiederne, secondo ordina la stessa Regola, licenza al Rettore, o Ministro di Casa, o al suo Direttore, e Vicario Generale fu D. Andrea Villani, servendosi di quelle robbe, che aveva per quell uso, che li erano state concesse.*

XXXIII. Testis *R. P. D. Laurentius Nigro Sum. pag.* 542. §.72. = *Che negl'ultimi anni di sua vita il Ven. Servo di Dio non voleva far uso di vesti nuove, ed altro, essendovi necessaria l' obbedienza del suo Direttore fu P. D. Andrea Villani per indurlo a questo.*

216 Et sane post reditum ad suos licet Præses, Fundator, & Episcopus vitam Communem ita servabat, ut pejora sibi seligeret, ac ipsis necessariis orbatus numquam quereretur; ceu præ cæteris affirmat in Pr. Apost. Nuc. XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro Summ. pag.* 541. §.59. = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio prima di esser Vescovo, e dopo la rinuncia visse perfettamente in comune, godendo sempre di scegliersi il peggio senza mai lagnarsi, sebbene li mancava qualche cosa.*

217 Hac ipsa religione, qua se cujuscumque rei dominio expertem reputabat quum sua Neptis D. Theresia de Ligorio eam B. V. *Boni Consilii* icunculam ab ipso expetiisset, quam tota vita apud se retinuerat, haud prius ei donare voluit, quam a Congregationis Vicario facultatem postulasset, etiamsi omnium Præses ipse foret.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS Sum. pag.*538. §.34. = *Essendo venuta qui a vederlo la sua Neporina Figlia del fu D. Ercole suo Fratello, che doveva monacarsi in S. Marcellino di Napoli, dopo la rinuncia del suo Vesco-*

covato in questa Casa di S. Michele, le chiese questa il bel quadro della Madonna del Buon Consiglio, che Egli teneva nella stanza, per seco portarselo nel Monastero per memoria del Zio, Egli gli rispose, che non era Padrone, ne poteva donarcelo senza licenza del suo Vicario fu P. Villani, e bisognò, che questi l' avesse espressamente data la licenza per donarcelo,

218 Hinc etiam quum Agathenses Canonici indecorum rati Ven. Antistitem obstipo collo lignea fistula ad bibendum uti, argenteam substituti curassent, ut primum id ipse advertit paupertatis amore reassumpta lignea, argenteam reliquit, eamque ad Collegium reversus Congregationis Vicario religiosissime tradidit; uti de propria scientia deponit ejus FAMULUS Testis V. *Proc. Apost. Nuc.* qui facti narrationem ita concludit *Sum.pag.*537. §.27. *Perchè se ne accorse* (fistulam esse argenteam) *non ne volle far uso col pretesto, che nel succhiare il Caffè si scottava le dita, per cui la feci fare di legno, e con questa seguitò a bere fino alla rassegna del Vescovado, dopo la quale lasciò tutto quel poco di argento, che aveva alla sua Cattedrale, consistente in due posate d'argento, ed un cucchiarone, ed io per scrupolo una coll'argento consegnai ancora al Signor D. Nicola Ruberto ora Arcidiacono della detta Cattedrale il detto cannelletto d'argento, ma questi lo consegnò al Ven. Servo di Dio con pregarlo di portarselo, senza dirli però, che era d'argento, che volentieri accettò, ma poi giunto dopo la rinuncia in questa Casa di S. Michele di sua Congregazione non ne volle far uso, servendosi di quello di legno, consegnando quello di argento al suo Vicario Generale fu P. D. Andrea Villani.*

219 Post ipsum reditum in Congregationem noluit amplius inter edendum uti argenteis mensalibus armis, sed iisdem ferreis, quibus cæteri utebantur Sodales, quibusque diu multumque usus Moderatoris præcepto opus fuit, ut ægrotus argentea adhiberet.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE FACT. PR. Sum.pag.* 647. §.34. = *Voleva mangiare ancora come prima colla posata di ferro, a tenore della Regola, e di mala voglia soffrendo di mangiare colla posata d'argento, servendosi del pretesto, che la posata d'argento non li faceva prendere il cibo nel piatto, onde mi ordinò, che li fussi andato a prendere una posata della Communità, vi andai, e li presi la posata di ferro, e con questa proseguì a mangiare lungo tempo, sino a tanto che per ordine del suo Direttore fu P. D. Andrea Villani, fu obbligato a mangiare di nuovo colla posata di argento, e sebbene Egli per la sua umiltà ne provava sommo dispiacere, pure fece, che l'ubbidienza vincesse la detta umiltà.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis *R. P. D. Antonius Maria Tannoja Sum. pag.*531. §.65. = *Poco tempo prima della morte, perchè la Regola proibisce l'uso delle cose di oro, o di argento, tanto strepitò di volere la posata di ferro, sul pretesto, che non eragli commoda quella di argento, che si dovette compiacere.*

220 Parem paupertatem in vestibus sectatus est. Nam sueta lanea veste contentus novas constantissime respuit, iisdemque semper calceis sæpe sæpius reconcinnatis ad obitum usque usus est, quæ vigesimo sexto ab illinc anno Episcopus consecrandus comparaverat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS

(OCU-

(OCULATUS) *Sum. pag.*535. §.10. *Il Mantellone, che aveva era di scottino semplice colle sole mostre di Armesino, e questo Mantellone usò da Vescovo sino alla morte, dippiù sino alla sua morte dal tempo del Vescovado un solo pajo di scarpe si feee, ed usò con rappezzarle di continuo, e queste all'Apostolica colle Fibbie di ferro, conservandosi tutt'ora in questa Casa di S. Michele, come reliquia, usò ancora i pianelli rappezzati, ed avendo osservato, che una mezza testa, che si aveva fatta comperare era foderata di seta, la fe restituire. Et* §.12. *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio amò sempre di andar vestito di vesti vecchie, e quando era necessario di farli qualche sottana di nuovo, o oltra veste interiore, per farcela mettere, si procurava farli capire di esser nuove le sole maniche, cosicchè accorgendosi di essere tutta nuova, immediatamente mandava a prendere la vecchia, col dire di essere buona quella per altro tempo, e quando chi l'assisteva trovava la maniera di farli mettere le vesti nuove, non facendonelo accorgere per essere inservibilissima la vecchia Egli se la metteva.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum. pag.*539. §.41. *Costa anche a me, che Egli portò le scarpe ordinarie con fibbie di ferro, quali scarpe nuove, che si fece, qualora andò in Roma a consagrarsi li bastarono per tutti li ventisei anni, che sopravisse da Vescovo, e dopo la rinuncia, e che ora ancora si conservano usabili nel Baullo suggellato di questa Casa di S. Michele; si fece comprare ancora in Napoli alla Giudea un mezzo Cappotto lungo negro di scottino di Venezia asato per lo prezzo di quindici Carlini in circa per usarlo in Napoli, o in altre occorrenze nel tempo estivo. Mi ricordo ancora, che avendo osservato una mezza testa foderata di seta immediatamente ne la fece levare. Et* §.43. = *Mi ricordo ancora come cosa passata per le mie mani, ch' Egli tanto da Vescovo, quanto dopo la rinuncia ne dodici anni, che sopravisse, non voleva mai vesti nuove per se a tale, e tanto, che io, e gl'altri Familiari lo dovevamo santamente ingannare, facendoli credere, che solamente si erano cambiate di nuovo le maniche.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis *R. P. D. Joannes Mazzini* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.* 552. §.157. = *Proseguì la sua povertà, ed astinenza di cibo, il povero suo vestire, le stesse scarpe grossolane con fibbie di acciajo, come aveva portate anche da Vescovo, ed in tutto fece rilucere sino alla morte la santa Povertà.* Concordat *ex Proc. Apost. Nuc.* XXXVIII. Testis *Sum. pag.*545. §.97.

221 Nonnisi angusto, vereque pauperrimo lectulo, cubiculique supellectile utebatur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *Sum. pag.* 537. §. 22. = *Il suo letto era piccolo, e prima della sua infermità, in cui restò colla testa curvata era di semplice paglia con scanni di legno, e nell'infermità per sola obbedienza del suo Direttore, e de Medici usò la sola lana, ma colla stessa povertà, facendo uso nelli gran freddi del suo cappotto sopra del lettino.*

Ex Pr. Ord. Nuc. XII. Testis *Rmus D. Cajetanus Fusco (OCULATUS in postrema Epocha ut fol.*957. *) fol.*1002. *ter.* = *La sua stanza era povera, poveri anche i mobili di essa; la sua tabbacchiera era di le-*

legno, il suo calamajo di osso, il suo letticciuolo basso con coverta di Lana.

222 Licet innumeris pene libris a se tota vita, & usque ad ultimum senium in lucem editis maximum sibi lucrum captare facile potuisset, una tamen sibi proposita Dei gloria, & animarum salute non auri, argentive fame, ne obulum quidem in eis lucrari unquam voluit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *Sum. pag.* 538. §. 30. = *Mi costa per causa di scienza, che il Ven. Servo di Dio non ebbe mai lo spirito d'interesse essendo stato sempre dissinteressatissimo, non cavò mai vantaggio di tanti libri dati alle stampe, perchè ne faceva tirare tante copie, quante erano necessarie per la spesa di esse.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS (OCULATUS) Summ. pag.* 540. §. 49. *Mi ricordo bene per causa di propria scienza, che il Ven. Servo di Dio per lo suo gran distacco dall' interesse non ritrasse mai lucro dalle Stampe de' libri, ma ne faceva tirare tante copie, quanto erano necessarie per la spesa della stampa.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tarnoja Summ. pag.* 548. §. 131. *& seq.* = *Avrebbe potuto ritrarre dalle sue opere dandole alle stampe vantaggiosissime somme, ma Egli per farne la correzione, e vederle stampate senza alteragione, ne tirava pochissime, per ricavarsi la spesa nella stampa, e poi rimandavane le copie, specialmente al Remondini in Venezia, ne si opponeva a qualunque libraro in Napoli, che ristampate le avesse, cercando non l'interesse, ma la gloria di Dio, ed il bene delle anime,*

Concordant *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXXVIII. Testis *Summ. pag.* 545. §. 98. = *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. *CONFESSARIUS pag.* 552. §. 158.

223 Ob ejusdem Paupertatis amorem vel ipsa papiracea frusta servabat, quibus inter elucubranda Opera ad conscribendas adnotationes utebatur, dicere solitus Paupertatem Episcoporum esse characterem.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE FACT. PR. Sum. pag.* 536. §. 14. *Sò di certa scienza per il lungo servizio prestato al Servo di Dio dal tempo del Possesso del Vescovado sino alla morte, che Egli per l'amore, che portava alla santa Povertà si faceva conservare le sopracarte delle lettere dirette a Lui.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS DE FACTO PROPRIO Summ. pag.* 539. §. 44. = *Per amore anche della santa Povertà ordinò a me, che con ogni gelosia avessi conservate tutte le sopracarte delle lettere, che li venivano per usarle in biglietti, o altre sopracarte, di modo che essendoli detto da me, che era vergogna ad un Vescovo, Egli rispose di nè, anzi che la povertà era il vero carattere de' Vescovi.*

224 Nil vero magis Sodalibus suis commendabat quam ut Paupertatem pretiosum veluti Thesaurum, caute servarent; nihilque magis suæ Congregationis Vicario identidem repetebat, quam ut paupertatis observantiam vigilaret.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro Summ. pag.* 542. §. 73. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio negl'ultimi anni di sua vita per non potere da se invigilare sull'osser-*

van-

vanza del Voto di Povertà, lo raccommandava di continuo al suo Vicario Generale P.D. Andrea Villani.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja Summar. pag.* 549. *post* §. 132. = *Amò la santa Povertà in se stesso, e negl'altri, e ne fu estremamente custode sino all' ultimo di sua vita, per vedersi rifiorire in Congregazione a tenore della Regola approvata dal Papa, la vita commune, e la Povertà Evangelica.*

225 Sed jam gravis annis, & fere nonagenarius cum propter visus auditusque amissionem per sese amplius in rigidam Sodalium suorum Paupertatis observantiam vigilare amplius non posset, omnino voluit anno 1783. ut a suo Congregationis Vicario, aliisque Domorum Rectoribus præstitum jam juramentum de vigilanda vitæ communis observantia publice renovaretur.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORD. DE PROP. SCIENTIA fol.* 2535. *ter. & seq.* = *Sò bene per causa di scienza, che il predetto nostro Ven. Servo di Dio Fondatore stabilì a mantenere sempre più esatta la vita comune, che ogni Rettore locale nel prendere il possesso della sua Carica, ed anche il Rettore Maggiore nell' atto del suo possesso avessero fatto giuramento di non permettere a chiunque soggetto l' uso arbitrario di qualunque somma di danaro anche della propria Casa, nè di tenere presso di se in cella dolci, rosolii, cioccolato, tabbacco, o altro, ma che bisognando colla dovuta licenza, se li fusse somministrato dall' Economo di Casa. Et fol.* 2537. = *Inculcava sempre la detta osservanza, e vigilanza al fu P.D. Andrea Villani, come suo Vicario Generale, e volle, che tanto lui, quanto gli altri Rettori Locali avessero fatto il giuramento, come ho deposto &c. questo avvenne quattro anni prima della preziosa morte.*

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Crescuoli DE FACT. PR. fol.* 2712. = *Depongo per la causa di propria scienza che Egli il Ven. Servo di Dio per mantenere sempre in piedi la vita commune, stabilì con savia prudenza, che ogni Rettore Locale nel prendere possesso del suo Impiego, ed ogni Rettore maggiore subito eletto, dovessero con pubblico giuramento obbligarsi a non permettere a chi che sia l' uso arbitrario di qualsivoglia somma di danaro, anche dalla sua propria Casa, nè di tenere nella propria stanza dolci, rosolii, cioccolato, e simili cose, ma che bisognando si dovesse colle debite licenze somministrare volta per volta dall' Economo, o da altro Padre a ciò destinato; quale giuramento hò fatto anche io nel prendere possesso del Rettorato Locale. Et fol.* 2714. *Aggiungo per causa di propria scienza, che verso l'anno* 1783. *il nostro Ven. Servo di Dio ordinò il predetto giuramento da me deposto* (supra relatum) *ed il primo a farlo fu il quondam nostro P.D. Andrea Villani, che regolava la Congregazione da suo Coadjutore, come anche io ne fui il secondo a farlo pubblicamente avanti tutta questa Comunità radunata nella Cappella domestica dell' Addolorata.* Quibus cohærent Testis V. V. S. D. *FAMULUS* (*OCULATUS*) *fol.* 566. *ter.* & Testis X. *fol.* 899.

226 Eximiam Castimoniæ virtutem sartam, & tectam ac ab omni vel levissima macula ab ipsa infantia ad tumulum usque sinceram, integramque custodivit. Mirificus in eo erat pudor, vigil oculorum custodia, virginalis modestia, verecundia singularis. Nihil in eo nisi pudens, nisi pudicum, nisi purum, nisi castum, ac sanctum. VIRGINITATEM rarum sane, & præclarissimum decus ad extremum usque anhelititum inviolatam servasse tum ex ipsius *Conscientiæ Moderatoribus* hujusce rei gravissimis certissimisque Testibus tum ex aliis qui eum norunt, luculentissime constat.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *per postremos annos* 12. *Sum. pag.* 530. §. 10. = *Per quanto costa a me negl'ultimi dodici anni, che ho conosciuto il Servo di Dio, l'ho scorto sempre castissimo di pensieri, e di corpo.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 531. §. 26. = *Il Ven. Servo di Dio fu eroicamente amante della Purità, e Castità, che con tutti i suoi sensi la custodì con somma gelosìa.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.* 388. §. 4. = *Sò di certa scienza avendoli fatta la Confessione Generale, ed aver trovato, che il Ven. Servo di Dio non aveva mai commessi peccati mortali, e nel corpo avendo sempre CONSERVATA LA SANTA VERGINITA'. Et pag.* 559. §. 46. *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio FU' PURO DI ANIMO, E DI CORPO.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. *CONFESSARIUS ORD. Sum. p.* 560. §. 51. = *Egualmente che in tutte le altre virtù fu eroico il Servo di Dio in quella della Castità &c. e si mantenne sempre perseverante in detta santa virtù sino alla morte. Et* §. 56. *Fù &c. al sommo nemico giurato di ogni peccato turpe in tutto il tempo della sua vita sino alla morte.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus P. D. *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR *Summ. pag.* 566. §. 104. = *Il detto Servo di Dio pratticò in grado eroico la virtù della Castità, onde fu DI MENTE, E CORPO CASTISSIMO, lo che si conobbe ancora da quanti lo praticarono, e lo confessarono, come lo sò anch'io per averlo talvolta inteso, e consigliato.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Summ. pag.* 566. *in fin. & seq.* §. 112. = *Intorno alla virtù, e voto di Castità fu da ognuno, e da me ravvisato in tutto il tempo, che l'hò pratticato osservantissimo osservatore di detto voto &c. Onde tutti lo sperimentammo dagli esterni suoi portamenti, ed operazioni un' ANGELO IN CARNE. Et* §. 116. *Esser Egli stato riguardo a detta Castità, e virginale pudicizia come uno SPIRITO SENZA CORPO, e tale l'hò ravvisato io per tutto il tempo più volte descritto sino alla preziosa sua morte.*

227 Hanc porro virginitatem ut integram inviolatamque servaret magna sibi præsidia comparabat, ac in ipsa senectute omni, qua potuit, custodia muniebat, diligenterque sepiebat. Itaque assidua, & jugis in eo Oratio: Summum erga Divinam Matrem pietatis studium:

Fer-

Fervens erga Sacrosanctam Eucharistiam devotio : Crebra Christi Reparatoris cruciatuum recordatio : Singularis , & exquisita cibi abstinentia : Quotidiana Sacri celebratio , vel Sacri Christi Corporis sumptio : Heroica demum exercitatio virtutum , *de quibus late supra* , & *in proximis titulis*. Ut a teneris unguiculis , & in viridi perfectaque ætate , sic item inclinata prorsusque decrepita Mulierum , non dicam , familiaritatem , sed ipsum refugiebat aspectum , iisque suæ manus osculum , vel omnino prohibebat , vel eam pallio tectam porrigebat .

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rinus D. *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 530. *alias* 556. §. 12. = *Non si faceva mai baciare le mani dalle donne , e l'hò veduto non permetterlo nemmeno a Madrone illustri , ritirando sotto la veste la mano . Non parlava con esse a solo a solo , ma in presenza altrui nel bisogno preciso , nè mai d ciera , ma sempre di fianco , e si toglieva anche tante volte l'occhiale .*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 558. §. 35. = *Usò ancora tutte le cautele ordinarie nel parlare con donne , non parlandoci mai senza necessità , ne a solo a solo , ma in presenza altrui , non le guardava mai in faccia , anzi si toglieva l' occhiali , che così non ci vedeva affatto , e con brevi parole le licenziava , come io ne sono stato Testimonio di veduta ; e questa cautela ce la viddi usare sino alla morte .*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINAR. Sum. p.* 560. §. 55. = *Per vieppiù mantenersi illibato sopra questa santa virtù , non permise mai a Donna veruna di farsi baciare le mani nude , ma sempre le porgeva da sotto il mantello , e si toglieva gli occhiali , per cui affatto non più ci vedeva .*

Ex Proc. Ord. Nuc. XXI. Testis R.D. *Salvator Tramontano Sum. pag.* 568. §. 125. = *Essendo venuta mia Cognata in questa Casa di S. Michele , dopo ritiratosi dal Vescovado rinunciato , fu richiesto un Fratello , che avesse detto al detto Servo di Dio , che ella aveva desiderio di baciarli la mano : la risposta alla domanda si fu :* Io benedico D. Salvatore , e tutta la sua Famiglia , e Casa , ma io non mi fo baciare la mano da donna .

Concordant *Proc. Apost. Nuc.* IX. Testis *Sum. pag.* 530. §. 19. XI. Testis V. S. D. *CONFESSARIUS pag.* 531. *in fin.* XXXIII. Testis *pag.* 559. §. 40. XXXVIII. Testis *pag.* 561. §. 60. & 62. *Ex Process. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *DIRECTOR pag.* 566. §. 107. II. Testis V. S. D. *DIRECTOR* , & *CONFESSARIUS pag.* 567. §. 118.

228 Hanc profecto circumspectionem in refugiendo Mulierum aspectu in ipso item agone usus est . Cum enim in extremis vitæ periodis e conspectu suo assidentem adverteret nobilem Matronam Principissam de Pollica suæ Nepotis amitam , nutibus eam e loco discedere jussit ; ceu oculatus deponit IX. Testis *in Proc. Apost. Nuc.* R. P. D. *Paschalis Caprioli fol.* 717. = *Sono ancora Testimonio oculare , che la mattina seguente essendo ritornato dalla Casa di suo Zio il Principe di Pollica in Nocera a visitarlo colla sua Moglie , e colla sua Zia Principessa di Pollica , e Marchese Solimena sua Madre , la predetta Principessa essendosi posta a sedere a piedi del letto del moribondo Servo di Dio , Egli , che stava in retti sensi , e con presenza di spi-*

ri-

rito, quasi che miracolosamente in quell' ultimo stato acquistato avesse la vista, e l'udito, stante che da più anni ne pativa Egli, che perciò avendo veduta quella a piè del letto, faceva segno colla mano, che se ne fosse levata via, io al primo segno non ne feci conto, ma vedendo, che di nuovo replicatamente faceva segno tale colla mano, pregai la sopradetta Principessa a levarsi da quel luogo, e porsi in altra parte; mutato sito dalla medesima il moribondo Servo di Dio si quietò.

229 Probe noscens Ven. Senex Castitatem instar speculi, vel ipso halitu obumbrari, non modo a mulieribus, sed ab ipsis etiam pueris manus osculum abhorrebat; ceu narrat Testis IX. *Proc. Apost. Nuc. Summ. pag.* 531. *alias* 557. *init* = *Alli* 28. *di Novembre dell' anno* 1784. *trè anni in circa prima di morire il nostro Ven. Servo di Dio essendo venuto a visitarlo alcuni Galantuomini con un ragazzo di tenera età, disse al Fratello assistente dopo partiti li medesimi, che allora quando venivano ragazzi a baciarli la mano, subito li licenziasse, perchè potevano far venire tentazioni, specialmente a quelli, che menano vita ritirata non solamente giovani, ma a vecchj ancora, poichè in materia di purità non vi è cautela, che basta.*

230 Minus honestum verbum numquam protulit, sed ejus sermo honestatem semper, ac devotionem spirabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollius* V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25. DE PROPRIA EXPERIENTIA *Summ. pag.*555. §.6. = *Sò di certa scienza per tutto il tempo, che ho avuto la sorte di servire il Ven. Servo di Dio, che Lui non mai proferì parola meno onesta, ed equivoca, per averlo sempre inteso parlare con somma onestà, che in me svegliava grande edificazione, e divozione, per essere le sue parole piene di Dio.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS per postremo annos 28.DE PROPRIA EXPERIENTIA *Sum.pag.*558.§.36. *Mi ricordo bene per causa di scienza, che in tutti quegli Anni ventotto, che ho conversato col Ven. Servo di Dio, non ho udito mai dalla bocca sua una parola meno onesta, o equivoca spirando sempre le sue parole onestà, ed edificazione del Prossimo.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Summ. pag.*560. §.52. = *Mi ricordo bene anche per causa di scienza, che il Servo di Dio non si udì mai da me, o da altri proferire parole meno oneste, o equivoche sù questa materia, ma esse sempre furono onestissime, ed edificanti del Prossimo, e benchè qualche volta avesse avuto a parlare di qualche caso di coscienza circa al sesto Precetto, lo faceva sempre con molta circoscircospezzione, e parole onestissime.* Quibus cohæret *Ex Proc.Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. DIRECTOR *Summ. pag.*566. §.108.

231 Hinc impuritatis hostis infensissimus si de hoc vitio dissereret præ nimia aversione corruscabat, ut flamma, & eb omnibus illud avellere stagebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum.pag.*558.§.29. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio si faceva tutto fuoco parlando contro il vizio dell' impurità.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *Sum. pag.*558. §.37. = *Mi ricordo per causa di scienza, che il detto Servo di*

di Dio abborrì in tutta la sua vita il vizio contra la purità, ne parlava, e predicava sempre con fervore per estirparlo dal Mondo. Quibus adhærent *in Proc. Apost. Nuc.* XXXIII. Testis *Sum. pag.* 559. §. 43., *& in Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V. S. D. DIRECTOR, ET CONFESSARIUS *pag.* 567. §. 120.

232 Verum non modo verbo, sed oculis, incessu, totaque corporis compositione Castitatem spirabat, neque ab ullo se vel leviter tangi patiebatur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25. (OCULATUS) *Summ. pag.* 555. §. 7. = *Sò di certa scienza per la lunga servitù prestata al Ven. Servo di Dio, che Egli usò sempre un' estrema cautela, non solo riguardante la modestia degl' occhi, ma di tutta la sua Persona, non permettendo di essere toccato, o veduto da alcuno.*

VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Fusco* (OCULATUS) *Sum. pag.* 530. *alias* 556. §. 14 = *Mi costa per causa di propria scienza, che il Ven. Servo di Dio negl' ultimi dodici anni della sua vita a dispetto della sua decrepitezza, ed inabilità a potersi muovere da se stesso, fù sempre cautelatissimo, e gelosissimo della santa modestia verginale non solo degl' occhi, ma di tutta la sua persona, non permettendo mai di farsi vedere, e toccare da chicche sia in quelle cose, che potevano offendere la santa modestia.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. (SOCIUS) OCULATUS) *Summ. pag.* 558. *in fin.*, *& seq. ante* §. 38. = *Mi ricordo per propria scienza, che in tutti quelli anni, che seco ho conversato, per cautela della Santa Castità fu sommamente modesto non solo negl' occhi, ma ben' anche con tutta la sua persona, non volendo mai esser toccato, o veduto da nessuna persona*; *&* §. 44. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio oltre la cautela degl' occhi, fu cautelatissimo nella sua persona per la somma modestia, che aveva non permettendo mai ad alcuno, che lo vedesse, e lo toccasse.* Et fusius *in Sum. num.* 24. *per tot.*

133 Hinc in postremis vitæ annis morbis, virium que debilitate ad se movendum, & induendum impar ne a suo quidem Famulo tangi patiebatur. Jussus propterea subucula sudore madida exui, mortem subire videbatur, ac incredibili defatigatione satagebat, ut id, quantum debilitatæ vires sinebant, per se præstaret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *per postremos annos* 25. DE FACTO PROPRIO *Sum. pag.* 555. §. 8. = *Negl' ultimi anni di sua vita per la sua impotenza non essendo idoneo a cambiarsi da se solo, per non farsi toccare, e vedere qualche parte del pudore, non voleva affatto cambiarsi, e molto si doveva sudare da me, e dal Fr. Francesco Antonio per indurlo a questo, volendo far da se, e non potendo veniva per l' amore della Castità a contrastare con Noi, e costretto dal Medico, o dal suo Padre Spirituale a cambiarsi, usava tutta la cautela nell' occultarsi le parti del pudore.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *per postremos annos* 28. DE FACTO PROPRIO *Sum. pag.* 559. §. 38. = *Negl' ultimi anni della sua vita resosi inabile da se, ne potendo cambiarsi affatto, non lo voleva permettere nemmeno di essere ajutato da me, e dal suo Servo per tal uopo, onde essendo stato costretto*

dal

dal Medico fu D. Francesco Tortora, e dal suo Padre Spirituale a mutarsi le biancherie, lo faceva con tale ribrezzo, che si vedeva al sommo guardigno nell' occultare le parti del pudore, insinuando ad ambedue di stare attenti alla modestia degl' occhi.

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, ET CONFESSARIUS *fol.*389. = *Negl'ultimi anni, ne quali divenne un Cadavere, che respirava, e dovevano gli altri mutarli la Camicia, Calzonetti, ed altre Biancherie, non voleva affatto esser toccato, e veduto, e perciò non si voleva far cambiare i Panni sudetti, e succedevano de fracassi grandi con chi lo serviva, quali erano Fr. Francesco Antonio Romito, ed il di lui Servo Alessio Pollio, oggi ricevuto per nostro Fratello Laico, i quali a viva forza ciò facevano, ed il Servo di Dio dava urli, e gridi non avendo lena, e forza per impedirli.*

234 Hanc profecto cautionem in extremo item morbo Ita servavit, ut inter vessicatorii curationem nil magis quam modestiam suis famulis commendaret, suisque interea intermortuis manibus pudori consulebat; quem quidem actum jam elinguis, & in agone positus, cunctis demirantibus, præstitit; *uti in seq' tit. de obitu.*

235 In extremo item vitæ periodo, præter cætera, iscuria afflictatus consulta sibi ad urinæ excretionem chirurgica operatione modestiæ amore heroice spreta, dolorum tollerantiam, ipsamque vitam Castitati postposuit; *ut in cit. tit. de obitu.*

236 Tantam Alphonsi Castitatem cum Cacodæmon, Deo permittente, spectris per quinquennium ante obitum tentare sategisset, totas ipse Inferni vires in suam Castitatem irruentes strenue vicit, hostemque compressit, quemadmodum ipsimet sui Confessarii, aliique adstantes de propria scientia testantur.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS *Summ. pag.*558.§.28. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio da Congregato sino agl' ultimi anni di sua vita sostenne fierissime tentazioni con rappresentanze, e comparse le più orride sotto di quelle, si portò sempre vittorioso, e glorioso, sempre abborrendo l' impurità, tutto scovrendo a me suo Confessore negl' ultimi suoi anni.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.*560. §.48. = *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio sei, o sette anni prima di morire ebbe orribili tentazioni contro la Castità, a quali resistè con invitto coraggio sino alla morte.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus D. *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR *Sumim. pag.*566. §.110. = *Sò io, e sanno tutti, come bene diede a conoscere la detta sua eroica Castità con aver superate gravissime tentazioni contro detta Virtù.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR ET CONFESSARIUS *Summ. pag.*567. §.115. = *Le battaglie formidabili di suggestioni diaboliche contro detta virtù anche con apparizione di Spiriti infernali, che Egli superò &c.* Quibus cohærent cæteri testes *in sup. Tit. de Spe.*

237 Heroicam denique Famuli sui Castitatem in ipsis etiam postremis vitæ annis, ut antea, singulari dono Deus cohonestavit. E sua enim cellula a qua pedem amplius movere nequibat non ita procul a Domo prostitutam esse mulierem superne noscens accito consulto Parocho pa-

te-

teficit. In ipso etiam ultimo vitæ periodo in suum Collegium clam ab extraneo Juvene personatam mulierculam fuisse introductam unus ipse cælesti lumine novit, ac expelli inclamavit; *uti tit. de Charit. in Prox.* probatum est.

DE FORTITUDINE

238 Splendissima, ac prorsus heroïca sunt monumenta fortitudinis, quæ per totam vitam Ven. Alphonsus edidit. Cum enim hæc virtus in duobus potissimum versetur, in aggrediendis scilicet difficillimis rebus, ac in arduis substinendis, nil magis acta perhibent, quam Ven. Ligorium in sua fundanda Congregatione, in Missionibus peragendis, in Episcopali munere exercendo omnes Fortitudinis partes heroice implevisse.

239 Quamquam vero ad ultimum ejus senium orationem convertere cogamur, in quo hujuscemodi occasiones exercendæ Fortitudinis Alphonso deerant; tam illustria nihilominus sunt hujus virtutis monumenta a sene Alphonso edita, ut una hæc satis abunde sufficiant ad ejus heroicitatem declarandam.

240 Quanta enim vi invidus Cacodæmon effrenos suos, audacesque conatus adhibuit in ultimo Alphonsi vitæ quinquennio, ut heroicam ejus virtutem spectris, & suggestionibus frangeret tanta ipse Fortitudine, tantaque vi vaferrimo hoste restitit, ut omnes Testes, ac præsertim Illi, qui sibi a *confessionibus* erant, præ resistentiæ impetu ejulantem sæpe ipsum audiisse, semperque victorem evasisse testentur; quorum dicta ne repetita oratione AA. PP. tempora moremur legenda prostant in *superior. tit. de Fide* §. 44., *de Spe* §. 55., *de Castitate* §. 236.

241 At quia non *in mari tantum, aut prælio Vir fortis apparet, sed exhibetur & in lectulo virtus*; ut ait Seneca apud Perald *in Summ. virt. tom.* 1. *pag.* 6. *cap.* 4. *pag.* 280. Sic Alphonsus non modo in tentationum prælio, sed in multiplici quoque morborum acerbitate substinenda Fortis apparuit. Una sane illa, & enormis colli curvatio *per decem, & septem annos, & usque ad obitum* invicta non modo patientia, sed mira animi hilaritate ad Christi e Cruce pendentis exemplum tollerata Fortitudinis ostendit Heroem.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS per postremos annos* 25. (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 580. §. 18. = *Sò di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio in tutta la sua lunga, e penosissima infermità non disse una parola di lagnanza pel gravissimo incommodo, che avea per la testa curvata, e tutti ammirando la sua consumata pazienza, e la somma pace, e tranquillità, nella quale stava, come se fusse stato in perfetta salute sino all'ultimo respiro di sua vita, che anzi l'ho inteso da' suoi Direttori, ed altri non essersi accusato di un minimo atto d'impazienza sino alla morte.*

VI. Testis Rūus Dominus *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Summar. pag.* 581. §. 24. = *Mi ricordo bene di aver veduto il Ven. Servo di Dio negl'ultimi dodici anni della sua vita patire assaissimo per quel suo famoso curvamento di testa sino al petto, poichè non potea bere un sorso di acqua, se non a stento, e per cui si dovè fargli una fisto-*

fistola di legno per farlo sorbire così un sorso di vino, o acqua &c. Non potea finalmente strajarsi sopra il suo povero letto, dovendo sempre dormire quasi seduto appoggiato a più Coscini; & §.26. = Per quanto costa a me per la causa come di sopra espressata, in tutto questo frattempo, non l'ho inteso mai lagnarsi, o fare un'atto d'impazienza, come me lo dicevano i suoi Confessori; ma nè meno l'hò inteso mai dire un semplice oimè tra questi suoi mali, e dolori, ma l'ho veduto sempre starsene con una pace incredibile, come se non avesse patito alcun male,

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS per postremos annos* 28. (*OCULATUS*) *Summar. pag.*584. §.55. = *Da questo curvamento di testa, oltre gli altri incommodi indicibili che dovè soffrire per tutto il tempo sopradetto d'anni 17. restò inabile a qualunque uuoto corporale, senza l'ajuto mio, e del suo Servo, o di altra caritutiva persona, Era impossibilitato a bere anche un sorso di acqua, se prima non si adattava sopra una bassa sedia, e pure a stento, onde si pensò da noi, per non vederlo più penare di farlo sorbire con una fistola di legno, che poi si pensò di farla d'argento indorato, e non già di metallo per timore della rugine nociva, facendoli credere, che era di argento forastiero. Restò ancora inabilitato in tutto questo tempo a potere liberamente distendere la sua vita sul suo povero letto, dovendo dormire rannicchiato, e quasi seduto appoggiato a più coscini di crini di Cavallo da noi accomodato alla meglio, che poi verso il fine della vita da noi si cambiarono in quei di lana. Et §.57. = Mi ricordo per la causa come sopra, che io non lo viddi mai prorompere in verun'atto anche minimo d'impazienza in tutto questo tempo, standosi sempre con una pace incredibile di cuore, come se fusse stato in più perfetto stato di salute, onde tutti coloro, che lo vedevano così patire, e stare lieto, l'ammiravano come un Eroe di pazienza.*

Ex Proc. Ap. S. Agathæ XXI. Testis R.P.D. *Vincentius Magaldi* V.S.D. *CONFESSARIUS* (*OCULATUS*) *Sum. p.*595.§.160.=*Mi ricordo benissimo aver io veduto co' propri occhi il Servo di Dio, che per l'incommodo soffriva di tener la testa curvata sul petto, provava somma pena in tutte le funzioni necessarie alla vita, e specialmente quando mangiava, beveva, e dormiva, essendo stato costretto dormire appoggiato a più d'un coscino, e particolarmente quando il Fr. Francesco Antonio, che lo serviva, li faceva la barba solita radersela colla forbice sino alla morte prima da se, e poi coll'ajuto di detto Fratello, e quantunque si conosceva chiaramente sul suo viso, che sentiva degli spasimi, pur tuttavolta non si lagnava, e non si dava mai in colpa di aver commesso un minimo atto d'impazienza, come a me costa per averlo confessato nell'ultimo tempo della sua vita sino alla morte, e si ammirava perciò e dagl'altri, e da me la sua raffinata, ed eroica pazienza.* Et fusius *Summ. num.*26. *de Fortitudine*,

242 Tam acerbum profecto fuit hoc obstipi colli tormentum, ut post ejus mortem ulcus in thorace a diutina menti compressione productum ejus Famulus inter curandum Cadaveri adverterit; *uti ipse deponit in Proc. Ord. Nuc. in quo est* Testis XIV. *fol.* 1253., *lavai il di lui Cadavere mi accorsi &c. la piaga, che teneva nel petto, dove poggiava il mento.*

243 Quoniam vero *tristitiam animalem superat delectatio virtutis*, ut perpendit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 123. *art.* 8., hinc quo majores

acer-

acerbioresque morbi Ven. Alphonsum per postremos duodecim vitæ annos excruciarunt, quin animalem tristitiam ostenderet (imbecillitatis propriam) eo majorem, intensiorem, & prorsus heroicam ipse ostendit Fertitudinem sanæ præsentisqqe mentis, & consummatæ virtutis argumentum. Nam ad jugem colli incuruationem per septem, & decem annos ad extremum usque perpessam accessit item auditus, visusque amisio molestissima inde hernia, ac totius corporis immobilitas. Inter hæc autem non modo querulam nullam unquam vocem erupit, sed, virtutis delectationi animalem superante tristitiam, Deo gratias agebat, quod sese immobilem cum Christo in Cruce teneret, seque promptum ad majores cruciatus, si ipsi placitos, offerebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS* (OCULATUS) *Summ. pag.*578. §.1. *ad* 3. = *In riguardo alla virtù della Fortezza la dimostrò &c. nel soffrire pazientemente, e senza lagnarsi tutte le sue penosissime infermità, specialmente negl'ultimi anni di sua vita, non potendo nemmeno goder letto, ringraziando sempre il Signore, che lo teneva in Croce con lui. Et pag.*580. §.20. = *Oltre di divenir più grave la testa curvata al Ven. Servo di Dio, coll'avanzarsi degl'anni, ed avvicinarsi alla morte, si aggiunse agl altri mali anche la rottura, che gli dava dell'indicibili spasimi, ma Egli altro non faceva, che ringraziare continuamente Gesù Cristo di tenerlo in Croce con lui; specialmente un giorno verso l'ultimo di sua vita, vedendolo un giorno il nostro Padre Don Arcangelo Falcone fece portarsi da me dalla sedia al letto, per farlo riposare con tanti suoi spasimi, e dolori, se ne mosse a pietà, onde l'avrebbe voluto ajutare per non vederlo così spasimare; io li dissi, che quel poco di moto gli era stato consigliato da' Medici, ed intanto intesi, anche il detto Padre D. Arcangelo Maria Falcone, che in ogni passo che dava il Ven. Servo di Dio, non faceva altro, che atti di ringraziamenti per i suoi mali, con offrirsi a soffrirne de' maggiori, se lo voleva Dio.*

VIII. Testis R.P.D. *Arcangelus Maria Falcone* (*OCULATUS*), *Sum. pag.* 581. §.28. = *Trovai, che attualmente il suo servente lo portava sotto del braccio a farli prendere un poco di riposo sul letto. Io lo viddi portarsi quasi strascinandosi su i piedi con tanto incommodo, e pena, attesa la sua generale inabilità a potersi muovere da se stesso, e l'enorme rottura, che li dava spasimi indicibili, mi mossi a pietà, ed avrei voluto prenderlo tra le braccia, e collocarlo sul suo letto per non vederlo più penare, ma il detto serviente mi disse* = No lasciateli fare un poco di moto, che così vogliono i Medici = *ed io trattanto stava vicino al detto Servo di Dio, ammirando la sua sofferenza, colla quale dalla sedia si doveva portare al letto, ed intesi benissimo con miei proprj orecchi, che Egli in ogni passo, che dava, altro non faceva, che replicare atti di ringraziamento a Dio di quei mali, de' quali l'aveva caricato, e replicava atti di offerte al suo Dio di volerne soffrire altri maggiori, se così fusse stato in piacere di Sua Divina Maestà, onde io restai tutto intenerito, ed edificato in vedere l'invitta, ed eroica sua pazienza, che carico di tanti mali, e dolori, non solo non ne fece alcuna minima lagnanza, ma anche da VERO EROE con magnanimo cuore si offeriva a sopportarne dei maggiori.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 584. §.59. = *A tutti questi mali, che si avanzavano in Lui coll'avanzamento degl'anni, come io ne sono Testimonio di veduta, si aggiunse ancora una tormentosa, e larga rottura intestinale, che si accrebbero indicibilmente li suoi spasimi, e pure non solo non l'udii mai lagnarsene, ma più presto ringraziare Dio, che lo teneva inchiodato sopra la Croce di Gesù Cristo.*

XXXV. Testis R. P. D. *Petrus Volpicelli* V. S. D. CONFESSARIUS *Summ. pag.* 585. §.70. = *Sò per certa scienza, che confessando io qualche volta il Servo di Dio nei sette ultimi anni di sua vita, mai si accusò un difetto d'impazienza per stare così curvo, e soggetto a tanti bisogni, anzi ne godeva, e ne mostrava i segni col volto sempre allegro. Et* §.71. *Oltre che aveva la testa così curva, pativa ancora di rotture, ma Egli li sopportava con tanta uniformità, che più d'una volta l'ho inteso fare atti di ringraziamento.*

XL. Testis Excellens *D. Franciscus Desiderio* V. S. D. *MEDICUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*588. §.99. = *Sò per certa scienza, perchè ho trattato, e curato il Servo di Dio nel tempo, che passò il rimanente de' suoi giorni in questa Casa di S. Michele dopo la rinuncia del Vescovado, che fu sempre uniformatissimo alla volontà di Dio, sostenendo con invitta pazienza, ed ilarità di volto la sua penosissima infermità del curvamento di testa per l'attrazione de' nervi del collo, sordità, e quasi totale perdita di occhi, non essendo più atto a camminar solo, ma col sostegno di altri. Et* §.100. = *Il Ven. Servo di Dio sino all'ultimo respiro di sua vita soffrì con invitta pazienza, e rassegnazione le sue infermità.* Et *in Process. Ordin. Nucer. fol.*1573. *ter., & seq.* = *Diede a me ancora a conoscere il Servo di Dio la sua eroica Fortezza nel tollerare con invitta pazienza le sue gravissime infermità, essendo stato, come ho deposto, suo Medico negl'ultimi anni di sua vita. Quello però, che deve notarsi in questo particolare, siccome ho io sempre osservato per la detta occasione di averlo medicato, ed ora depongo, si è, che la detta eroica tolleranza del Servo di Dio era vera virtù, E NON GIA' STUPIDEZZA, mentre io con tutta chiarezza osservava, che il medesimo conosceva il suo male, e ne sentiva troppo bene i dolori, ed in vece d'inquietarsi, o lamentarsene, o risentirsene, io lo vedevo, e sentivo, che faceva atti di perfetta rassegnazione al divino volere dicendo* = Sia fatta la volontà di Dio = *Et consonant in cit. Process. Ordin. Nucer.* I. Testis V.S.D. *DIRECTOR, Summ. pag.*597. §.178. *& seq.* II. Testis V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Sum.pag.*598. §. 185. XI. Testis *pag. cit.* §.190.

244 Eadem invicta animi constantia extremi morbi cruciatus, ardentissimam febrim, ac dolorosissimam iscuriam, sive urinæ suppressionem ad ultimum usque vitæ anhelitum patientissime tulit; *ut in seq. tit. de obitu.*

245. Tanta denique erat hujusce Herois in morbis patientia, ut nomisi ævi *Job* vulgo nuncuparetur.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *Summ. pag.*582. §.43. = *Somma, ed eroica spiccò la Fortezza nel Servo di Dio nel soffrire le sue lunghe penose infermità sino ad esser chiamato il* GIOBBE DEL SUO SECOLO.

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS OR-

ORDINARIUS *Summ. pag.587. §.89. = Sopportò sempre con invitta pazienza, ed eroica Fortezza tutte le infermità che accompagnarono la sua lunghissima vita, onde a ragione da molti veniva chiamato il* SANTO GIOBBE DEL SUO SECOLO.

246 Heroicæ quoque Fortitudinis argumentum suppetit constantia illa Alphonsi ejusque animi robur, quo in arduo perfectionis itinere numquam defaticatus virtutes omnes ad obitum usque exercuit. In ipsa enim decrepita ætate nulla tractus inter habituales morbos virium debilitate, pœnitentem illam, ac plane cœlestem vitæ rationem, quam a viridis annis fortis susceperat numquam remisit, vel intermisit, sed in ea ad tumulum usque perseveravit.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja (OCULATUS) Sum.p.604. in fin.& seq.§.10.,& seq.=Trà le virtù sue la massima si è la Costanza tenuta nel bene oprare. Quell' Ave per così dire, che imprese a recitare i sessonta, e i settanta anni addietro, quella istessa ha seguitato a recitare nel medesimo tempo e luogo sino alla morte. Forse prima di fondare la Congregazione aveva per divozione recitare ogni giorno i cinque Salmi del Nome di Maria SSma, e non ha mancato recitarli anche da Vescovo sino all' ultimo della sua vita. Si obbligò ne santi esercizj, essendo per anche Secolare visitare Gesù Sagramentato esposto nelle 40. ore, e non ha mancato prestarli costantemente in spirito la medesima adorazione dovunque si è trovato sino alla morte, avendone il notiziorio per individuarne le Chiese; e vecchio, e cieco non potendo leggere dimandavane al Fratello ogni giorno in quale Chiesa in Napoli ci erano le 40. ore. Passava da Giovane le Stazioni della Via Crucis, e non lasciò passarle, ancorchè stroppio sino all' ultimi anni, e non potendosi reggere, facevasi coadjuvare dal Fratello Laico, e dal Servitore. Ginocchione aveva recitato ovunque fosse fin da primi anni l'Angelo del Signore, e decrepito, e stroppio lasciando di mangiare anche recitavalo ginocchioni, e perchè sordo, voleva essere avvisato, quando se ne dava il segno. Sin da giovane non prendeva la penna per scrivere qualunque cosa senza prima offerirla a Dio, e senza premetterci* Viva Gesù, e Maria. *Mi recava stupore, che se terminato qualche biglietto, ricordavasi altra parola dopo la data del giorno, anche premetteva di nuovo* = Viva Gesù, e Maria = *, ne lasciò di farlo sino agl' ultimi anni, come si vede dalle sue cartole, e dalle sue lettere. Così fù costante in qualunque atto virtuoso picciolo, che fosse. Soleva dire a Giovani nostri* = Io non esiggo cose grosse da voi, ma voglio cose piccole, ma costanti, e perseveranti = Quidquid modicum dummodo sit constans. *Tanto attesto a gloria di Dio, e del suo Servo.*

A cæteris abstinemus Testibus propterea quod eorum dicta in unum cogesta leguntur *in Summ. peculiari num.27. de Fortitudine ex Perseverantia.*

247 Mittimus multiplices *carnis afflictotiones*, de quibus *in seq. tit. de Temperantia*, quasque ad Fortitudinis etiam virtutem refert Card. de Aguire de *virtut. disput.5. quest.1. num.24. & seq.*

248 Mittimus *edomitas provas animi passiones, ut in seq. Tit. de Temp.* ad quas compescendas eximia est opus Fortitudine aiente Salomone *Prov.* 16. 32. = *Melior est patiens Viro forti: & qui dominotur animo suo expugnatore Urbium.*

Mit-

249 Mittimus *labores ad Proximi utilitatem* tum in habendis concionibus tum in edendis libris ad ultimum usque senium numquam forti animo intermissos ; ut *in tit. de Charit. in Prox.*

250 Mittimus tandem *heroicam animi dimissionem*, de qua *in seq. tit. de Humilit.* quæ egregiam deposcit Fortitudinem juxta Augustinum *in Psalm.* 92. *v.* 3.

DE TEMPERANTIA

251 Temperantiam, quæ ex moderandis cupiditatibus regendisque animi motibus, ac prætermittendis voluptatibus corporis constat, ita Ven. Alphonsus coluit, ut nulla morborum, & senectutis incommoda ab ejus heroica exercitatione, vel hilum quidem retardari passus unquam fuerit.

252 Ac revera in ipsa etiam devexa ætate frænavit *Concupiscentiam*, qui virgintatis candorem nullo unquam, non dicam crimine, sed ne nævo quidem maculavit ; ut *in tit. de Castit.* §.226.

253 Frænavit *oculos*, quos semper humi defixos habebat, eorumque aciem a mulierum præsertim aspectu avertebat, *in cit. tit. de Cast.* §. 227. *& in tit. de Humilit.*

254 Frænavit *linguam*, qui ab inutilibus sermonibus abhorrens nonnisi ad Dei gloriam, & animarum salutem loquebatur ; uti *in tit. de Prudentia* §. 162.

255 Frænavit iræ motus, qui subitas animi perturbationes adeo cœrcuit, ut elastico licet igneoque temperamento donatus, placidus videretur atque phlegmaticus.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXV. Testis R.P.D. *Petrus Volpicelli* (V.S.D. *CONFESSARIUS IN POSTREMIS ANNIS SEPTEM Summ. pag.* 585. §.70.) *cit. pag.*585. §.72. = *Sò per certa scienza, che il Ven. Servo di Dio aveva un naturale bilioso, avendo sortito quel temperamento, che i Medici chiamano collerico, e con tutto questo osservai, che era così moderato, come se avesse avuto un naturale flemmatico.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ XXI. Testis R. P. D. *Vincentius Magaldi POSTREMUS* V. S. D. *CONFESSARIUS pag.*595. *in fin. L'ho conasciuto anche per esperienza negl' ultimi anni di sua vita, che il Servo di Dio aveva sortito un temperamento troppo igneo, e bilioso e con tuttociò seppe reprimere in ogni occasione li movimenti dell' irascibile, di modo che sembrava sino alla morte una pasta di miele.* Et consonant *in Proc. Apost. Nuc.* XXXVIII. Testis *Summ. pag.*512. §.41. *Ex Proc. Apost. S. Agat.* I. Testis *pag.*615. §.67.

256 Frænavit *gulam* heroica a cibo, potuque abstinentia. Quamquam enim, ut ait Hieronymus *Epist.*52. *ad Nepotianum* (*num.*3. *col.*254. *oper. tom.*1.) *omnes pœne virtutes corporis mutentur in senibus, & crescente solâ Sapientia decrescunt &c. Jejunia, vigiliæ, & eleemosynæ, chameunicæ &c. & ne sermonem longius trahan, cuncta quæ per corpus exercentur fracto corpore minora fiunt* ; tamen in nostro Ven. Sene hæc omnia fracto corpore non modo haud minora fuere, sed valentis instar Juvenis ad extremum usque vitæ stadium fuerunt ab ipso constantissime exercita.

Atque

257 Atque ut ab *abstinentia* exordiamur, præter Ecclesiæ jejunia, quæ religiose rigideque servabat; alia item peculiari pœnitentiæ studio addere consueverat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*627. §.40. = *Mi costa di propria scienza, che il Ven. Servo di Dio attese anche a macerare il suo corpo con eroica mortificazione, oltre che osservò appuntino tutti i digiuni commandati dalla Chiesa.*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro Summ. pag.* 629. §.58. = *Osservando oltre i suoi rigorosi digiuni con esattezza, e scrupolosità quelli della Chiesa.*

Ex Proc. Apost. S. Agat. I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja pag.*636. *init.*=*Oltre i digiuni comandati dalla Chiesa che esattamente osservò, posso dire, che tutta la sua vita fu un continuato digiuno.*

Ex Proc. Ord. Nuc. Rīnus P. D. *Andræas Villani* V. S. D. *DIRECTOR Summ. pag.*639. §.132. = *Comparì amante di detta virtù di Temperanza nell'affliggere aspramente il suo corpo con digiuni particolari, oltre de commandati*, cui consonat II. Testis V. S. D. *DIRECTOR*, *ET CONFESSARIUS Summ. pag.*639. §.140.

258 Huc etiam spectant jejunia, aliæque abstinentiæ in singulis Sabathis ad Mariæ honorem in postremis etiam annis tollerata *ex Testibus relatis in tit. de Fide* §.34.

259 Senio licet morbisque attritus, quo magis alimento succisque salubribus indigebat, severius a cibo abstinebat; hinc præ inedia languescens Directorum jussu opus erat, ut sese necessario cibo reficeret. Qua de re prandium herbarum pulte crudisque herbis desumebat, atroque pane vesci delectabatur.

Ex Proc. Ap. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS, *Summ. pag.*624. *in fin.*, *& seq.* = *Negl' ultimi anni non mangiò mai più di quella pietanza di carne, che soleva darseli con la minestra di verde, ma in luogo di quella costituì un pò d'insalata. Con tale occasione mi domando, se nel Refettorio comune secondo il solito si metteva la porzione del pane bruno, ed assicuratone, volle, che il dimani mattina in poi se li portasse il suo biscotto di tal pane, che si mangiò pianpiano dicendo, che questo è anche buono per la salute, come sò di certa scienza.*

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Crescuoli* (OCULATUS) *Summ. pag.*612. §.42. = *Per la causa di propria scienza ancora sò, che il Nostro Ven. Servo di Dio fu sommamente rigoroso riguardo all'astinenza in tutto il decorso della sua vita, essendosi sempre cibato scarsamente, e parcamente, e di cibi ordinarj. Et pag.*613. §.51. = *Mi ricordo per causa di propria scienza, che il nostro Ven. Servo di Dio anche dopo rinunciato il suo Vescovato, seguitò a menare la stessa vita astinente a dispetto della decrepitezza, ed accagionata salute.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rīnus P. D. *Andræas Villani* V.S.D. DIRECTOR, *Summ. pag.*618. §.92. = *Tutto il suo mangiare in altro non consisteva ordinariamente, che a pane, e minestra verde.*

II. Testis R.P.D. *Joannes Mazzini* V.S.D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS, *Summ. pag.*640. §.144. = *Verso gli ultimi anni di sua vita voleva fare le stesse mortificazioni* (di cibi) *e per farlo ristorare nelle sue infermità, ed avanzata età, poco meno che novantun' anno*

no, bisognava si obbligasse o dal suo Confessore, o da me, o dal Padre Don Andrea Villani già nominato in questa mia deposizione, da' quali si dirigeva nello Spirito col precetto d'ubbidienza.

260 Hanc profecto, qua vescebatur, herbarum pulrem absynthio juxta veterem morem ad obitum usque depravare, amaramque reddere consuevit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *Summ. pag.* 608. §. 7. = *L'istesso spirito di Temperanza, e di astinenza conservò il Ven. Servo di Dio dopo rinunciato il Vescovato, ed anche nell'età decrepita, facendo uso dell' assensio.*

XXVIII. Testis *Fr. Franc. Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCUL.) *Summ. pag.* 627. §. 38. = *Dopo la rinunzia del suo Vescovato &c. seguitò a condire le sue vivande colla polvere di assensio.*

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *Summ. pag.* 631. §. 77. = *Essendo ritornato dalla sua Chiesa di S. Agata, dopo la sua rinuncia, in questa Casa di S. Michele, mi costa di causa di scienza, che il Servo di Dio seguitò sino alla morte a menare la medesima astinente vita, seguitando a condire le sue scarse vivande colle polveri delle accennate erbe amarissime.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis *Rñus P. D. Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR *Sum. pag.*618. §. 98. = *Ritornato, che Egli fu in questo Casa di S. Michele, dopo la rinuncia del Vescovado, anche decrepito, ed acciaccoso, proseguì a porre l'assensio sopra la minestra, e fece altre astinenze, come prima*; Et consonat alii Testes *in Summ. pag.*613.§.51., 615. §.69. & 629. §.55. & 57.

261 Inter ipsos morbos, ac senilem debilitatem a delicatioribus cibis abstinebat; et, si Moderatorum, & Medici præceptum urgeret, pauxillum degustabat, sanctaque iude industria eos ad insequentes dies seponendos amandabat, donec ipsis omnino acidis sapide vesceretur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *Sum. pag.*608. §.8. *Facendosi qualche cosa un poco delicata per non toccarla diceva, che li faceva danno, ne la mangiava, se non se li diceva, che così era stato ordinato da Medici, e che vi era l'abbedienza del suo Confessore; voleva, che per tre, o quattro giorni se li fusse conservata una cosa cucinata.*

XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* (OCULATUS) *Sum. pag.*624. §.14. = *Nel Vescovato, e dopo la rassegna di quello, non alterò punto il tenore del suo parchissimo, e vile vitto, che se l'era offerta qualche cosa delicata, con ritrovati pretesti la ributtò, come volendo io, che si mangiasse un po di pane di Spagna, mi rispose*, dammi pane di granone.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum. pag.*627. §.38. = *Dopo la rinunzia del suo Vescovato anche lo viddi non solo conservare, ma anche accrescere la sua astinenza, di modo che se li si portava qualche cosa delicata, trovava pretesto sempre di non mangiare colla scusa della salute, e se li doveva sempre replicare l'ordine preciso del Medico per farcene mangiare una porzione.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis *Rñus D. Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR *Sum. pag.*618. §.99. = *Ricusò in detto tempo sempre di mangia-*

giare cibi delicati, nascondendo lo sua virtù con dire, che tali cibi l' erano di nocumento alla sua salute, ma per fargli mangiare tali cibi in stato così infermo, debole, e sfinito non meno da suoi malori, che dalla decrepitezza, doveva dirsegli, che così aveva ordinato il Medico.

262 Hinc appositis sibi seni in prandium pisciculis mullisque, vel iis vesci recusabat, vel eorum dumtaxat capita dentibus expers maxillis terebat, relicta pulpa.

Ex Proc. Apost. Nuc, XXXII. Testis *R. P. D. Nicolaus Grosso* (*OCULATUS*) *Sum. pag.*629. §.56. = *Una mattina alla mia presenza li presentò il suo Servo alcune bellissime triglie arrostite per farcele mangiare, quando il Servo di Dio accortosi del buon pesce, dimandò qual pesce era mai? dettoseli, che erano triglie, cominciò colla sua forchetta ad aprirle, voltarle, e rivoltarle, e trattanto non ne assaggiò, nemmeno un piccolo boccone, e le fece tosto rimuovere da tavola.*

XXXVII. Testis *R. P. D. Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORD. (OCULATUS) *Sum. pog.*631. §.79. = *Venendogli una volta regolate alcune triglie da un devoto Galantuomo di questa Città, Egli conoscendo, che era pesce delicato, appena ne toccò le schegge della testa, che masticate buttava a terra; volendo sempre pesce ordinario, e del quale anche ne toccava la testa, lasciando la polpa, li buttava a terra di modo, che io una volta feci troncare il capo a quelli vili pesci, che li si davano, ed Egli accorgendosi del mio operato, si voltò col collo curvo verso di me, e mi disse queste precise parole* = VERAMENTE MI FAI STORDITO?

XXXVIII. Testis *R. P. D. Deodatus Crescuoli* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*613. §.52. = *Mi ricordo più volte, che essendoli avanti di me presentata qualche pietanza di buon pesce, Egli essendosene accorto lo voltava, e rivoltava più volte colla forchetta, e poi faceva segno di levarlo, e così non ne mangiava affatto col pretesto di farlo serbare per lo giorno appresso.*

263 Novas fruges, quas cupide appetere solemus, numquam comedebat, eorum primitias JESU, & MARIÆ offerre solitus; ipsis etiam frugibus diebus Mercurii, Veneris, & Sabathi in qualibet hebdomada sese ad eorum honorem orbabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS OCULATUS USQUE AD OBITUM *Summ. pag.* 608. §.3. = *Il Ven. Servo di Dio per tutto il tempo, che lo servii non mangiò mai le prime frutta, non ostante, che io ce li avessi portoti a tavola.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis *R. P. D. Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*615. §.68. & *seq.* = *Ammirabile, come mi costa per la medesima scienza, fu l'astinenza del Servo di Dio, e questa sempre costante in tutti gl' anni 42., che l'ho pratticato così in Congregazione, che nel Vescovato, e ritornato dopo la rinuncia di questo in Congregazione &c. i primi frutti li consagrava a Gesù Cristo, e Maria SSma. Nel Sabato non mangiava di questi, e così nel Mercoldì, e Venerdì.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus D. *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR *Sum. pag.*618. §.92. = *Si mortificava in astenersi di mangiare le prime frutta, ed il Mercoldì, ed il Sabato si privava sempre di mangiar frutti.*

II. Testis R.P.D. *Joannes Mazzini* V. S.D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *Sum. pag.*639. §.141. = *Si privava sempre delle prime frutta, ed in tutti li Sabati, e Mercoldì non mangiava frutti in onore di Maria SSma.*

Concordant *ex Proc. Apost. Nuc.* X. Testis V. S. D. SOCIUS *Summar. pag.*609. §.17. XXVIII. Testis V. S.D. SOCIUS *pag.*627.§.33.*pag.*625. *post* §.19.

264 Quamquam tam parce vesceretur in prandio, tamen in postrema suæ vitæ epocha, primum in quolibet Sabatho, inde quotidie a Cæna semper abstinuit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS USQUE AD OBITUM) *Sum. pag.*609. *init.* = *Serbando secondo il suo solito di non cenare la sera del Sabato &c., ma negli ultimi suoi anni non cenò mai la sera.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS (OCULATUS) *Sum. pag.*627. §. 39. = *Seguitò a non cenare il Sabato, e negl'ultimi anni di sua vita non cenò mai la sera; e questo lo so per causa di scienza.*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Crescuoli* (OCULATUS) *Summ. pag.*613. §.53. = *Conservò anche il suo solito di non cenare mai nelle sere di Sabato, benchè negl'ultimi anni avesse pratticato lo stesso in tutte le sere.* Et fusius *in Summar. pag.*619. §.100. *pag.*631. *post* §.78., *& pag.*640. *init.*

265 Pari austeritate, qua a cibo, a potu item abstinuit. Vinum numquam bibit; ac nonnisi Medici, & Moderatorum præcepto tantillum aqua dilutum in decrepitæ senectutis annis degustavit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXV. Testis *R. P. D. Petrus Volpicelli* V.S.D. CONFESSARIUS (OCULATUS) *Summ. pag.* 631. §.71. = *Nel bere era così mortificato, che non bevette mai vino, eccetto però alcuni anni prima di sua morte ne beveva un dito all'ultimo della tavola.*

XXXVIII. Testis *R. P. D. Deodatus Crescuoli* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*612. §.45. = *Ne bevè mai vino, se non se mi ricordo, che verso gli ultimi anni della sua vita dopo rinunciato il Vescovato, l' obbedienza del suo Direttore lo costrinse a beverne una picciola quantità, e pure adaquato.*

266 Sic item ægrotus, nonnisi jussus, delicatiores potiones sibi seni ad fovendum stomachum oblatas recusabat, uti deponit IV. Testis *Proc. Apost. Nuc. Sum. pag.*624. §.11. *Ne dodici anni della sua vita dopo la dimissione del suo Vescovado, come costa a me per causa di propria scienza, seguitò a menare sino alla morte, per quanto potè la medesima vita astinente, e mi ricordo bene, che ci voleva la forza dell'obbedienza del suo Direttore per farli gustare qualche bevanda più delicata necessaria alla sua continua convalescenza.*

267 Inter æstivos ardores vel ipsius aquæ potu sibi interdicto sitim tollerabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS* (OCULATUS) *Summ. pag.*609. §.10. = *Mi costa di certa scienza per il lungo servizio prestatoli al Ven. Servo di Dio, che Lui non bevè mai acqua il giorno ne' più estremi calori, se non se in qualche precisa necessità.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS*, *Sum. pag.*627. §.40. = *Arrivò anche a non bere acqua fuori di tavola anche negl'estremi calori.*

Ex

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rñus P. D. *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR, *Summ. pag.*639. §.132. = *Negli eccessivi calori dell'està si privava di bere acqua per estinguer la sete*; cui consonat II. Testis V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *Sum. pag.*640. §.145.

268 Inter hybernos algores numquam se calefaciebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS (OCULATUS) *Summ. pag.*609. §.11.= *Ne nei maggiori rigori dell' inverno si avvicinò al fuoco, cosicchè interizzite le mani per il freddo, ed impedito a scrivere faceva uso di un ferro infuocato portatoli da me, sopra del quale ristorava le mani con aprirle su di tal ferro.*

VI. Testis Rñus Dominus Cajetanus Fusco (*OCULATUS*) *Sum.p.*624. §.12. = *Ne' dodici anni sopradetti, non fu veduto mai da me accostarsi al fuoco, benchè vecchio accagionato di salute, e nelle stagioni più rigide, anzi non viddi mai fuoco nella sua stanza,*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rñus Dominus Andræas Villani V. S. D. DIRECTOR, *Summ. pag.*639. §.133. = *Nell'inverno per sentire i patimenti del freddo non si riscaldava giammai al fuoco. Alle volte giungeva talmente a.l intirizzirsi di freddo, che non reggeva più la mano per scrivere, e perchè non voleva lasciare la sua applicazione, faceva riscaldare un palo di ferro, e con questo mezzo si riscaldava in qualche proporzione la mano per poterla reggere allo scrivere.*

Et fusius in *Proc. Apost. Nuc.* XXVIII. Testis V.S.D. SOCIUS, *Summ. pag.*627. §.40. *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V.S.D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *pag.*640.§.146.

269 Brevissimo somno indulgebat, qui vix, ac ne vix quidem corporis imbecillitatem, languentesque vires reficeret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS USQUE AD OBITUM, *Summ. pag.*624. §. *init.* = *Mi costa di certa scienza per aver servito dal tempo, che fu eletto Vescovo sino alla morte, che Egli dormiva pochissimo tra giorno, e notte.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rñus Dominus *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR, *Summ. pag.*639. §.137. = *La sua Temperanza nel dormire anche fu eroica, mentre pochissimo riposo dava al suo corpo &c.*

II. Testis R.P.D. *Joannes Mazzini V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS, Summ. pag.*640. §.151. = *Si mortificava ancora nel sonno, ed altro tempo non dormiva così d'està, che d'inverno tra notte, e giorno, che il breve tempo di ore cinque.*

270 Corporis cultum negligens, barbam, quam per totam anteactam vitam ter duntaxat obedientia, & necessitate coactus novacula sibi abradi passus fuerat, ab Episcopatu suscepto ad obitum usque numquam rasit, sed forcipe tantum totondit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS* (OCULATUS) *Summ. pag.*628. §.50. = *Sò ancora, che Egli non si fece mai la barba col rasojo, ma sempre da se stesso colla forbice sino all'ultimo della sua vita, e se la fece solamente col rasojo nel tempo, che doveva andare, e trattenersi in Roma per la Consagrazione, ed un' altra volta quando dovè assistere da Vescovo alla tavola del Rè Nostro Signore, ed un'altra sola volta per ubbidienza espressa del fu Monsignor de Novellis Vescovo di Sarno, dove Egli faceva la Missione, facendosi fare la corona clericale colla*

medesima forbice o da me, o da altro Laico della Congregazione.

XXXVII. Testis R.P.D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS, *Summ. pag.*633. §.92. = *Mi ricordo bene, che Egli non si fece mai la barba, vivendo fra noi, col rasojo, ma solamente ogni tanto se la faceva Egli stesso colle forbice, e facendosi fare dal Fratello assistente la corona chiericale colla stessa forbice; solamente per espressa obbedienza se la fece radere col rasojo in Sarno, facendo ivi la santa Missione per espresso comando di quel Vescovo Monsignor de Novellis di felice memoria; così ancora qualora dovè portarsi in Roma a consagrarsi Vescovo, e quando dovè assistere da Vescovo alla Tovola del Rè nostro Signore FERDINANDO IV.*

Ex Proc. Ap. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja, Summ. pag.*637. §.121. *Sulla sua testa, e nella sua barba non ci pose mai mano verun Barbiere. Egli medesimo accorciavasi i capelli, e tosavasi la barba con una forbice; e sò, che dal* 1732. *sino alla morte due volte si fece la barba; una volta per obbedire a Monsignor di Sarno, ritrovandosi colla Missione in quella Città, ed un'altra volta quando fu in Roma per consagrarsi.* Et cohærent ambo V. S. D. *DIRECTORES, Summ. pag.*639. §.139., *& pag.*640. §.153. *aliique in Summ. num.*29. *per tot.*

271 Præter hæc, quæ multa, & mira sunt, adeo mortificandæ carnis studiosus extitit, ut merito a Testibus rigidioribus Pœnitentibus suppar censeatur. Per omnes enim vitæ semitas horridis ciliciis, aculeatis catenulis, crinitis zonis, fœmoralibos cuspidibus textis, ferreisque flagris jugiter sua membra cruciavit. Abdicato Episcopatu, obstipo licet collo, ac multiplici morborum congerie afflictatus, se tamen flagris suetisque tormentis quoad præ viribus, & obedientia potuit, excruciare non destitit.

Ex Proc. Apost. Nuc. X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V. S. D. SOCIUS (OCULATUS) *fol.* 845. *ter.* = *Nè intermise mai sino all' ultimo di macerare la sua carne con discipline, erbe disgustose, cilizj, consistendo in due coscialetti di ferro aculeato, un calzone tutto aculeato di ferro, e di crini, due braccialetti, ed altri istrumenti di penitenza, e fascie di crini di camello, se non se negl'ultimi anni non potendo agire da se solo, e per pura, e cieca obbedienza a' suoi direttori.*

XXXII. Testis R. P. D. *Nicolaus Grosso fol.* 1919. *ter.* = *Non minore fu la sua temperanza &c. sempre temperante &c. Oltre le continue sue discipline a secco, ed a sangue, orridi cilizj, con quali macerò la sua carne continuamente, e quali solo intralasciò in tutto il decorso della sua vita, qualora ce lo impedirono o le sue infermità, o l' obbedienza de' suoi Direttori.*

XXXIV. Testis *Fr. Theodosius Flumeri* V.S. D. *SOCIUS Sum. pag.*630. §.67. = *Custodì con una somma, ed indicibile premura tutti i sensi del corpo &c. disciplinandosi fortemente, ed ancora a sangue &c. e tutto ciò prattiçò sì prima del Vescovato, che nel Vescovato, che dopo rinunciato in questa casa di S. Michele fino all' ultimo de' suoi giorni, se non che nel tempo, che non poteva agire da se, e dipendeva ciecamente dall' obbedienza de' suoi Confessori. Et* §. 68. = *Mi costa di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio portò molti cilizj,*

co-

come braccialetti, coscialetti di ferro aculeato, ed altri strumenti di penitenza.

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *Sum. pag.* 640. §. 147. = *Per le discipline o semplici, o a sangue, per li aspri cilizj già da me altrove accennati, e precisamente di portare un' asprissimo cilizio a foggia di calzone tutto aculeato di punte di ferro, che inorridii una volta, siccome altrove ho detto, che per casualità viddi una sportella piena di catenelle aculeate, braccialetti, giubboni di crini di cavallo, discipline orride, ferri tutti taglienti, pannilini inzuppati di sangue, poteva benissimo chiamarsi Monsignor D. Alfonso di Liguorio un fierissimo tiranno dell' innocente suo corpo &c. e tali asprezze le uso in tutta la vita, come n' era certa fama sino alla sua avanzata età, acciacchi, ed infermità, che non averebbe mai intermesse, se il comando dell'ubbidienza non glie le avesse proibite.*

II. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *fol.* 429. = *Dopo la rinunzia volle seguitare le sue penitenze, asprezze, digiuni, ed altri aspri modi, che io, ed altri nostri Individui della Congregazione da Lui fondata, colli quali si consigliava, e dirigeva, li permisero per qualche tempo; ma poi divenuto Egli per età, per l'Infermità, per gli acciacchi, e mali continui estenuato, fummo obligati a proibirceli.* Quibus cohæret alter V. S. D. CONFESSARIUS Testis XI. *Proc. Apost. Nuc. Summ. pag.* 625. §. 16.

272 Quod vero Testes tantam vitæ austeritatem, ac multiplicem corporis afflictationem, eo usque Ven. Alphonsum exercuisse referunt, donec ejus Moderatores extenuatum jam morbisque afflictatum corpus magis afflictare vetuerunt; id profecto non prius evenit, quam quinto circiter anno ante obitum. Hoc autem ipso tempore licet fere nonagenarius, pœnitentia, laboribus, morbisque attritus, ni obedientia vetuisset, suetam vitæ asperitatem haud intermisisset; uti ex *relatis Testibus*, quibus addendi.

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rmus D. *Andræas Villani* V. S. D. DIRECTOR DE FACTO PROPRIO *Sum. pag.* 639. §. 138. = *So ancor, che il Servo di Dio nostro Fondatore voleva anche negli ultimi suoi anni proseguire a macerare il suo Corpo con detti aspri modi, ma gli suoi Direttori glie lo impedirono, come feci anch' io.*

II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *fol.* 319. = *Pochi anni prima di morire, che ben non mi ricordo, se fossero stati cinque, o più, e per la sua cadente età, e per i suoi continui, e gravissimi acciacchi li fu proibito dal P. D. Andrea Villani altro suo Direttore, ed anche da me fare le sue solite mortificazioni, ed altri esercizj, che non comportavano la detta sua età, e suoi mali.* Quibus cohæret Testis V. *Sum. p.* 641. §. 116.

273 Quamquam autem in postremo quinquennio ante obitum Ven. Alphonsi Moderatores sapientissime, ac *rationabiliter*, ut ait Benedictus XIV. (*lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 3. *circ. med.*) flagrorum, ac ciliciorum usum interdixissent, has tamen sibi vetitas afflictationes heroica cruciatuum, quibus vexabatur, tollerantia compensavit = *mai lamentandosi ne che era zoppo, ne che curvo colla testa fino al petto, ne che sordo, che se li dovea parlare con la trombetta, ne*

che

che ernioso , che soffriva per questo dolori indicibili = Sum.pag.625. §.24. ex Teste XI. *Proc. Apost. Nuc. V.S.D. CONFESSARIO, aliisque paulo ante relatis .*

274 Reliquum nunc est , ut de summo omnium virtutum culmine *Humilitate* dicamus . Sit itaque .

DE ANIMI DEMISSIONE, SEU HUMILITATE

275 Orationem exordior ab ipsa Episcopatus abdicatione, a qua potissimum postrema hæc Epocha ducit originem . Præter enim humillimam mentem Ven. Alphonso insitam se omnium Episcoporum ineptissimum esse , quaque proinde non modo oblatum munus detrectavit , sed ejus obedientia suscepti abdicationem tandiu penes Summos Pontifices petiit , quoad a san. mem. Pio VI. fuerit voti compos effectus *Summar. num.*10. *per tot.* ; rarum item , & forte novum humilitatis exemplum eo in eventu edidit , quod Agathensi Episcopatu abdicato alterius Ecclesiæ titulum in Infidelium partibus , & potestate sitæ , ut a cæteris fit, nullo modo quæsivit, ceu præ cæteris affirmat V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS P. D. Dominicus Corsano* Testis III. *in Proc. Ordin. Nucer. fol.*492. *ter.* = *Per sua umiltà dopo la rinuncia del Vescovado non volle procurarsi secondo il solito un titolo di Vescovo in partibus* ; & in Summ. cit. *num.*10. *per tot.*

276 Vix Nuceriam perventus Vicario Generali illius Urbis Antistitis præclara ejus facinora in Agathensi Episcopatu peracta coram se meritis laudibus efferenti , Ven. Alphonsus verecundia suffultus non sibi , sed aliis , imo uni Deo quidquid boni gestum referendum respondit .

Ex Proc. Ap. Nuc. VI. Testis Rmus D. *Cajetanus Fusco* (*DE PROP. EXPER.*) *Summ. pag.*648. §.41. = *Mi ricordo , come Testimonio oculare , che un giorno avendo detto una persona riguardevole , ch' Egli aveva santificata la Diocesi di S. Agata : Egli confuso , ed arrossito rispose subito* ; Che santificazione ? che voleva fare io miserabile ? un peccatore ? è stata tutta opera di Dio .

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Crescuoli* (*DE PROPR. EXPER.*) *fol.*2697. *ter.& seq.* = *Mi ricordo ancora , che nell'istesso giorno , che capitò in questa Casa di S. Michele , dopo accettata la sua renuncia dal Sommo Pontefice in Roma , mentre stava con Lui nella stanza , capitò il Vicario Generale di questa Città Don Domenico Festa ora defonto , che li venne a dare il benvenuto in nome , e parte di Monsignor Sanfelice Vescovo di questa Città , che si rattrovava in Napoli ; e dalla parte del medesimo le conferì tutte le facoltà sue Vescovili per questa Città , e Diocesi ; Il Ven. Servo di Dio , dopo averlo ringraziato lui , e Monsignore Illmo , soggiunse queste parole :* Signor Vicario , io ora mi sento tutto contento , perchè mi vedo sgravato dal gran peso del Vescovato ; *alle quali parole replicò il Vicario , e li disse , che se Egli stava contento , la Diocesi al contrario era restata afflitta per la sua partenza , mentre aveva perduto chi li faceva tanto bene ; Il Servo di Dio al sentire queste parole tutto acceso nel volto rispose* ; Gesù , e Maria ! e che dite Signor Vi-

ca-

cario? E che bene ho fatto io nella Diocesi? Niente, niente, se si è fatta colà qualche cosa di buono, non sono stato io, che l'ho fatta, è stato D. Carlo di Marco, che mi ha favorito in tutte l'occasioni; ma neppure D. Carlo di Marco; è stato Dio; è stato Dio; e stato Dio.

277 Verum non modo in relato eventu, sed constanti more heroicas virtutes suas, ac superna charismata, quæ Deus ad obitum usque in ipso plena manu concessit hominum oculis præ viribus occultare satagit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS (OCULATUS), Summ. pag.*648. §.37. = *Mi costa per causa di scienza per il lungo servizio prestato al Ven. Servo di Dio sino alla morte, ch' Egli specialmente negl' ultimi anni di sua vita pose in uso una maniera si sciolta per tenere occulti sì i doni sopranaturali, che le grazie fatte agl'altri da Dio a sua intercessione, la maggior parte delle quali scoverte si sono, e sapute dopo la sua morte.*

XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS, *Summ. pag.*650. *in fin.*, *& seq.* = *Sò di certa scienza, che sempre il Servo di Dio fu oculatissimo a non fare conoscere la sua virtù, e la sua perfezione, non meno, che i Doni di Dio, e le grazie, che per le sue preghiere le communicava il Signore.*

Ex Process. Apost. S. Agathæ I. Testis R.P.D. *Antonius Maria Tannoja, Summ. pag.*661. §.157. = *Sò di certa scienza, che fu singolare l'Umiltà del Servo di Dio, e specialmente negl'ultimi anni, che visse in Congregazione. Per occultare i Doni di Dio, e le prodigiose grazie, che per le sue preghiere si vedevano in tanti, e tanti, che ricorrevano alla di Lui intercessione attribuiva tutto alla credulità delle persone, ed alla casualità le sue Profezie.*

278 Et re sane vera sibi intime adeo vilescebat, ut sese omnino nihilum, ac vilem diceret, imo talem ab aliis haberi, & contemni exoptaret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS (OCULATUS) Summ. pag.*644. §. 1. = *Sò per causa di scienza, essendone stato testimonio di veduta, che il Ven. Servo di Dio per la sua profonda umiltà, ebbe sempre di se stesso un basso sentimento, ed amava, che gli altri avessero di sua persona l'istesso sentimento, le sue parole erano di abjezione, e di disprezzo, desiderando di esser trattato male.*

VI. Testis Rñus Dominus *Cajetanus Fusco (OCULATUS) Summar. pag.*648. §.40. = *Per quanto costa a mè negl'ultimi anni dodici, che io hò avuta la sorte di conoscere il Ven. Servo di Dio, ho scorto bene, ch'Egli avesse posseduto in grado eroico la virtù della santa Umiltà, poichè ho notato sempre, che aveva un bassissimo sentimento di se stesso, ed ho notato sempre le sue parole di abjezione, e di disprezzo.*

Ex Pr. Ap. Nuc. I. Testis RñusP.D. *Andreas Villani* V.S.D. DIRECTOR *Summ. pag.*663. §.176. = *A me costa per averlo per* 50. *anni praticato &c. e di continuo sino alla di Lui preziosa morte per gli accennati anni tredici in circa, da che di bel nuovo si ritirò in questa Casa di S. Michele, fatta che ebbe la rinuncia del Vescovado, e per averlo talvolta diretto, e consigliato, che l'Umiltà di Monsignor di Liguori fu la più soda, e profonda, e la più sincera, e disinvolta, che desiderare si possa in un'anima santa. Sempre ebbe di se, e delle cose*

sue

sue un concetto tanto basso, che non degnava ne se, ne le cose sue di altra occhiata, che di quella del niente.

II. Testis R.P.D. Joannes Mazzini V.S.D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS, *Summ. pag.*666. §.198. = *Somma era la sua pena, ed afflizione in vedere, che tutti lo stimavano, lo veneravano, e lo tenevano per Santo. Non altro erano le sue parole, che chiamarsi peccatore, Uomo ignorante, e che altro non meritava, che obbrobrj, dispreggi, ingiurie, ed avvilimenti.*

Concordant *ex Proc. Apost. Nuc.* XXXII. Testis (OCULATUS) *Sum. pag.*653. §.90. XXXVII. Testis V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *pag.*655. §.108.

279 Sanctitatis fama ubique celebratissimus se omnium maximum peccatorem, infernique titionem appellabat, seque tum privatim tum publice alienis precibus commendabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis *Rñus D. Cajetanus Fusco Sum.p.*648. §.44. = *Dopo averli intesi* (Magnates ad se venientes) *con carità, e per qualche breve spazio di tempo detti Signori, si raccomandava alle loro orazioni, e diceva* = Pregate Dio per me, e la SSma Vergine, che mi facciano fare una buona morte= *e come mi ricordo di averlo veduto, ed udito praticare dire con tutti coloro, che l'assistevano, per tutti gl'ultimi dodici anni della sua vita, bramando solo, che tutti avessero avuti il medesimo basso concetto di se stesso per la sua profonda umiltà.*

IX. Testis *R.P.D. Paschalis Caprioli* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 649. §.47. = *Le sue parole erano sempre di abjezzione, e disprezzo proprio; perciò si raccomandava alle orazioni di tutti, e l'unico suo piacere sarebbe stato, che tutti l'avessero tenuto nel suo umile basso concetto, e l'avessero tratato male.*

XII. Testis *R. P. Joseph Imparato Carmelita Sum. pag.*651. §.71. = *Come che ho avuta l'occasione di trattare spesso col Ven. Servo di Dio per la causa sopradetta, ho scoverto sempre in Lui una profondissima umiltà in grado eroico, che manifestava colle sue parole umili, ed abjette lo interno suo bassissimo sentimento, che aveva di se stesso a tale, e tanto, che tante volte mi faceva arrossire, e confondere, e qualora sentiva un Uomo così santo raccomandandosi alle mie povere orazioni, anzi mi faceva talvolta piangere, qualora mi diceva, che Egli era un misero peccatore, e nero tizzone d'inferno, accorgendomi bene, ch'Egli in tale concetto averebbe voluto esser da me tenuto.*

XXXIII. Testis *R. P. D. Laurentius Nigro* (OCULATUS) *Sum. p.*654. §.97. = *So di certa scienza, che il Ven. Servo di Dio ebbe sempre un bassissimo sentimento di se stesso, tanto era l'amore alla santa umiltà, raccomandandosi all'orazione degl'altri, disprezzandosi sempre, e volendo essere disprezzato dagl'altri.*

Concordant *Ex Pr. Ap. Nuc.* XXVIII. Testis V.S.D. SOCIUS OCULATUS *Sum. pag.*652. §.81. *Ex Proc. Ord. Nuc.* II. Testis V.S.D. DIRECTOR & CONFESSARIUS *pag.*666. §.199. V. Testis *pag.*667. §.208.

280 Hinc ad obtinendam a Deo Misericordiam per omnes Congregationis Domos Angelicam salutationem a suis quotidie quoad vixit recitandam expetüt.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis *R. P. D. Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. CONFESSARIUS *Sum. pag.* 650. §.58. = *Si raccomandava all'*

all'orazioni di tutti si in publico, che in privato, acciò il Signore, diceva, l'usasse misericordia. Si fe dire sino a che morì un Ave Maria *per se da tutte le nostre Comunità.*

281 Ad præcludendum aditum ad ipsum invisendum, quem spectatissima ejus virtus, & Sanctitatis fama omnibus, præsertim nobilibus, doctisque viris patefaciebat; & ad vitandam quamcumque vel exiguam aliorum erga se existimationis significationem sese omnino barbum, sensibusque hebetem prædicabat; *ex Testibus relatis in tit. de Prudentia nec non.*

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis *Rmus D. Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Sum. pag.* 648. §.42. = *Mi ricordo ancora, come cosa accaduta moltissime volte alla mia presenza, che qualora si era detto, che qualche personaggio Illustre per sangue, e per posti lo voleva venire a visitare, Egli santamente infastidito di quelle visite inutili, rispondeva modestamente* che vogliono da me? che vogliono vedere un Uomo scontrafatto, e storpio; *ed altri termini di proprio avvilimento di se stesso.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V. S. D. CONFESSARIUS ORDINARIUS *fol.*2477. = *E' vero, che Egli alcune volte per ischivare le importune visite di Persone illustri, e specialmente del sesso donnesco, soleva dire a coloro, che lo servivano nel farli l' imbasciata:* dite loro, che sono un povero vecchio scemonito, e Monsignore è pazzo: *Ma sò di certo, e mi costa bene, che questo lo diceva appostatamente per isfuggire tali visite. Imperocchè qualora se li faceva sapere, che volevano visitarlo quelle donzelle Nobili, che si dovevano chiudere ne Monasteri di questa Città, o in altri circonvicini, Egli subito si faceva anche calare a basso nella Portaria di questa Casa per loro dare udienza, e confortarle con infuocate parole alla santa vocazione religiosa, e da sposarsi con Gesù Cristo, e loro dava la sua santa benedizione, si toglieva però sempre gli occhiali per non vederle in volto.*

Concordant *Ex Proc. Apost. Nuc.* XXXIII. Testis *OCULATUS Summ. pag.* 655. §. 105. *& seq. Ex Proc. Apost. S. Agat.* I. Testis *pag.*661. §. 158.

282 Eodem humilitatis studio domo egrediens publicas suæ Sanctitatis significationes a Nucerino Populo præstari solitas intime dolens, intimeque rostidiens præ viribus recusabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Sum. pag.*650. §.68. = *Sò di certa scienza, che tutti di questa Città de Pagani, ovunque lo vedevano, correvano a rivcrirlo con un culto religioso; ciascuno ambiva baciarli le vesti, e la mano, ma il Servo di Dio la teneva sempre nascosta. Calando in Portaria per respirare un poco di aria, si metteva nel luogo più remoto, e lontano per non esser conosciuto, e veduto.*

XXXVII. Testis R. P. D. *Dominicus Corsano* V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.*656. *post.*§.121. = *Mi ricordo di preciso circa la sua umiltà, che qualora era richiesto a benedire qualche infermo particolare; Egli scherzando diceva* = Questi vonno Miracoli da me, ed io non posso guarirmi la mia flusione di mole.

Concor lat *Ex Proc. Ord. Nuc.* I. Testis V. S. D. *DIRECTOR Summ. pag.*665. §.189., *& seq.*

283 Hinc cum Medicorum jussu ad Collegii vestibulum tantisper spatia-

retur, accurrentes sibi ægrotos benedicere renuebat; idque non nisi Moderatoris præcepto adactus præstitit; *ut in sup. tit. de obedientia, & Summ. pag.* 656. §. 121., *& pag.*661. §. 156.

284 A Magnatibus humiliter officia respuens sibi manus ab eis osculari renuebat; imo hanc ipsam obsequii significationem suis quoque alumnis laicisque denegabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. VI. Testis Rñus D. *Cajetanus Fusco* (*OCULATUS*) *Sum. pag.*648. §.43. = *Non si faceva mai baciare la mano da veruno anche da Cavalieri, e Signori, e Dame di prima sfera, come io l'ho veduto mille volte.*

Ex Proc. Ord. Nuc. IX. Testis *Fr.Leonardus Cicchetti* V.S.D. *LAICUS DE FACTO PROPRIO fol.*838. = *Per lo sua profonda umiltà non si faceva mai bagiare la mano, mettendo le moni sotto il coppotto, o sottana, e così NOI coperta ce la bagiavamo.*

285 Nobilissimo loco natus, & doctrinæ laude commendatissimus sui ortus claritatem, ac doctrinam occultare satagebat, eamque ab aliis extolli haud patiebatur.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr.Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE PROP. EXPER. Summ. pag.* 647. §.30. = *Che il V. S. di Dio ebbe sempre una somma premura di occultare la nobiltà del suo sangue, la sua dottrina, ed altri doni sopranaturali.*

XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costonzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.*650.§.62. = *Non fè mai mostra di letterato, tuttoche consultoto do Uomini di gron merito per letteratura, non altrimenti, che fè si ovanti, che dopo del Vescovodo.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Summ. pag.* 666. §.204. = *Non solo mai nominava la sua Nobilissima Famiglio, ma la nascondeva per comparire come uno di bassi notoli, e con fina industria procurava di nascondere la sua scienza, dottrina, e li suoi bravi talenti, siccome i doni di natura, e di grazia.*

Concordant *ex Proc. Apost. Nuc.* XXXVII. Testis V. S. D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*655. §.108. *ex Proc. Ord. Nuc.* V. Testis *pag.*667. §.212.

286 Hinc nunquam Magistri Personam induit, sed in scientiarum disceptationibus haud suæ sententiæ tenax vinci magis quam vincere cupiebat; ac sermonem tam industrie dirigebat, ut quod sapienter dicere voluisset, ab aliis dici satageret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr.Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*647. §.31. = *Non parlò mai ad alcuno in aria di Maestro, ma fu con tutti rispettosissimo, e civile ne suoi portamenti, non amando in tutte le contese letterorie, ove ognuno può difendere la sua opinione, di essere vincitore, che anzi sopportava tutti con somma pazienzo, ed umiltà.*

Ex Proc. Ord. Nuc. I. Testis Rñus P. D. *Andreas Villani* V. S. D. *DIRECTOR Summ. pag.*664. §.185. *& seq.* = *Per la sua gronde umiltà ne in gioventù, ne in vecchiaja, ne co' suoi, ne con gli estranei, ne con giovani, ne con vecchj, ne con sudditi, ne co' superiori, ne con uguali, ne con figli spirituali, ne con dotti, ne con ignoranti parlò mai in aria di Maestro, ma sempre in un portamento civilissimo, rispettoso, e soove, certe volte dimandando ed interrogando, o facendo uscire di bocca a chi udiva, quel, che Egli avrebbe*

be voluto dire : altre volte raccontando cose dette da altri , o fatti accaduti , e con pochissime parole positive , accompagnate , come si deve credere a motivo del suo spirito di contemplazione , coll' orazione a Dio , che come ho riferito altrove tenne sempre a se presente. Con questi modi si privava Egli dell' onore , che l'avrebbe recato il suo gran sapere , il quale veniva più da Dio , che dallo studio .

287 Suam nobilissimam Neptem e Monasterio ad suscipiendum inde religiosum habitum de more egressuram ab omni licet sueta pompa , ac vanitate abstinere jussit .

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE PROPR. EXPER. Summ. pag.*648. §. *init.* = *Mi costa di certa scienza , che dovendo uscire dal Monistero di S.Marcellino la Nepote del Ven. Servo di Dio Donna Teresina de Liguori , secondo la costumanza di Napoli , per entrare poi questa dopo uscita nel Noviziato , Egli ne scrisse al Tutore della Figliuola per nome D. Pietrantonio Gavotto , inculcandoli , che nell' uscita di sua Nepote dal sudetto Monastero , l'avesse fatta eseguire senza pompa , e magnificenza , con raccommandare lo stesso alla Signora Duchessa di Bovino , cioè di farla andare corredata di obiti dimessi , ed onestissimi , senza pompa , e vanità , come si eseguì .*

288 Licet omnium præses , & Episcopus omnem præeminentiam , & gradus distictionem inter suos , tum loco , tum vivendi ratione , quantum in se erat omnino vitare exoptabat .

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS DE PROP. EXPER. Summ. pag.*647. §.32. = *Sò di certa scienza , che il Ven. Servo di Dio dopo rinunciato il Vescovado , ritornato in questa Casa di S. Michele in Nocera de Pagani voleva essere trattato come ogn' altro Congregato senza distinzione alcuna .*

XXII. Testis R. P. D. *Gaspar Cajone* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*651. §.79. = *Mi costa di certa scienza , che volendo il Ven. Servo di Dio dopo la rassegna del Vescovado in questa Casa di S. Michele di sua Congregazione , essere trattato senza distinzione , come ad ogn'altro Congregato . . . . .*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS* (*OCULATUS*) *Summ. pag.* 652. §.88. = *Ritornato il Ven. Servo di Dio dopo la sua rinuncia del Vescovado in questa Casa di S. Michele , avrebbe voluto anche essere trattato alla rinfusa cogl' altri Individui della Congregazione senza distinzione di luogo , di cella , o di mensa , o altro , come a me costa di propria scienza .*

Concordant *ex Proc. Apost. Nuc.* XXXVII. Testis V.S.D. *CONFESSARIUS ORDINARIUS Summ. pag.* 656. §.120. *Ex Proc. Apost. S. Agat.* I. Testis *pag.*661. §.155.

289 Post abdicatum Episcopatum tanta humilitate cæteris Sodalibus ipse præfulsit , ut Congregationis Præsidibus velut subditus sese submitteret ; omneque Fundationis bonum uni Deo , sibi vero majoris progressus impedimentum tribueret .

Ex Proc. Apost. Nuc. XI. Testis R. P. D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS Summ. pag.*650. §.63. = *Dopo del Vescovado &c. seguitò a vivere sino alla morte nella medesima , anzi maggiore dimissione di animo , ed objezzione , vivendo soggettissimo a tutti i Superiori di Casa , non altrimenti che prima del Vesco-*

vado aveva vissuto, dichiarandosi sempre indegnissimo delle misericordie di Dio, che tutto il bene della Congregazione tutto era di Dio, che Lui forse era stato d'impedimento a maggiari progressi.

290 Viribus omnino destitutus, ac sedi, morbosa gradiendi impotentia, fixus, ad sui Moderatoris pedes sese abijcere præ humilitate volebat, ac nisi ejus præcepto impeditus præceps ab ipsa sede corruisset.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXIII. Testis R.P.D. *Laurentius Nigro* (*OCULATUS*) *Sum.p.*654. §.100. *Nelle angustie sue maggiori negl'ultimi anni di sua vita si chiamò il P. D. Andrea Villani, che appena vedutolo innanzi a se, pieno di una umiltà profonda, quasi piangendo cominciò a dirli* = Padre mio voglio inginocchiarmi a piedi tuoi, io mi voglio inginocchiare = *e dicendo tali case si struscialava per sopra della sedia, dove stava seduto, e che non potevasi muovere senza ajuta altrui, e sdrusciolandosi era prossimo a cadere in terra, ma il detta Padre in vedere tanta di Lui umiltà li disse, che affatto non si fusse mosso, ed a quest' ordine si fermò, più non si mosse.*

DE DONIS SUPERNATURALIBUS

291 Cœlestium donorum distributor Deus, qui dilectum Famulum suum Alphonsum, tum in ejus *Apostolatu*, tum in *Episcopatu* supernis Charismatibus illustravit (a) iisdem quoque ipsius *senectuteu* claram reddidit, & illustrem. Nec secus accidisse unquam poterat. Si enim Dona (ut Mattæ, & Matthuccii verbis utamur) *vera signa sunt singularis favoris, & divinæ dilectionis, dataque* INTUITU ILLIUS VITÆ, ET AD EJUS SANCTITATEM *evulgandam* apud Bened. XIV. *lib.* 3. *cap.* 42. *num.* 7.; Congruum erat, ut ipse Deus hominum testimonia de Ven. Viri Senectute non quidem imbecilli, sed sancta heroicisque plena Virtutibus divino suo testimonio cohonestaret; *Comitatus quippe Virtutum* PATEFACIT EAS (Gratias) FUISSE COLLATAS IN TESTIMONIUM *etiam* SANCTITATIS *S. D. qui illis præditus fuit*; uti affirmat idem Pontifex loco *proxime cit.*

292 Quum itaque nostris in Causis mentio quoque Donorum, sive Gratiarum facienda est *tamquam signorum manifestantium præsumptionem Virtutum in gradu heroico*, teste eodem Pontifice *loco cit.*, sic heroicis Ven. Alphonsi Virtutibus hactenus expositis operæ pretium est, ut Dona a Deo in ipsa etiam senectute illi collata, quin testium verba transcribamus, summatim commemoremus. Hæc autem fuerunt hujusmodi.

293 SERMO SCIENTIÆ, quo omnes vel publice e suggestu, vel privatim suam cellam petentes optimis instruebat consiliis, ac Spiritus Sancti gratia intime auditorum corda penetrante, suavi quadam & efficaci ratione ad lacrymas commovebat; liquet *ex relatis in superioribus Tit. de Spe, & de Charit. in Proximum.*

294 DONUM ALTISSIMÆ CONTEMPLATIONIS in tit. de *Charit. in Deum.*

295 MENTIS EXCESSUS, ECSTASES, ET RAPTUS in cit. tit.

SCRU-

(a) *Summ. num.*31. & 32. *ac in Informat. pag.*153.

296 SCRUTATIO CORDIUM, ET PROPHETIÆ DONUM in actis sæpe sæpius occurrit. Et sane.

297 Anno 1779. Nucerino Populo siccitate præsso in publico sermone optatam pluviam stato die obventuram spopondit, resque cessit ex voto *Summ. pag.*674. §.16. *pag.*675. §.17. *& pag.*682. §.54.

298 P. Josepho Imparato Carmelitæ anno 1783. sollicitationem in Pœnitentiæ Tribunali sibi obventuram, statutamque hujus eventus diem ipsi multo ante patefecit; eidem quoque viro præmaturam Fratris mortem, ac locum, quo ipse postea ejusdem Fratris Filiæ nuptui tradendæ erant, & earum fortunæ varietatem vaticinavit. Præter hæc ejus quoque cordis penetralia introspexit, patefecitque. *Summ. pag.*678. *a* §.35. *ad* 38.

299 Anno circiter 1784. ægrotanti adolescentulo a suis precibus corporis valetudinem imploranti mortem prædixit, evenitque *Sum. pag.* 672. §. 8.

300 P. Thomæ Caputo a Dominicana Familia sui olim Directoris, ac inde Neapolis commorantis obitum eodem die, qua accidit Famulo suo Nuceriæ patefecit, scilicet die octava Octobris 1786, *Sum. pag.* 672. §.4. *& 5. pag.*682. §.57. *& pag.*691. §.111.

301 Anno 1787. mense Aprili quemdam Adolescentulum in rixa sauciatum se melius habentem, brevi, ut evenit moriturum prædixit *Sum. pag.*679. §.42.

302 Post peractas B. Virginis preces præ sui Medici valetudine ipsum moriturum vaticinavit *Sum. pag.*682. §. 58.

303 A duobus Presbyteris Nuceriæ visitatus eorum alteri bene valenti ad Neapolitanum iter comparato vicinam mortem prædicit. Alteri vero nil tale opinanti Parochi dignitatem præsignificavit; ac eventus utriusque prædictionis veritatem comprobavit. *Sum. p.*683. §.62. *ad* 64.

304 Sodalibus suis dum per Collegii mesaulam ad motum iisdem inniteretur extemplo maximum Congregationi infortunium brevi obventurum vaticinavit. Paucis ab illinc diebus nuncium pervenit Nolæ inopinato obiisse P. Alexandrum Meo doctissimum Congregationis Sodalem & annalium medii ævi auctorem. *Sum. pag.*673. §.9. *& seq.*

305 Simeonem Trajano certo vita functurum ac inter plures candidatos qui vacaturum ejus munus assecuturus esset multo ante prædixit, evenitque. *Sum. pag.*675. *in fin. & seq.*

306 Altero ante obitum anno supernè novit haud ita procul a domo prostitutam esse mulierem, accitoque in id Parocho patefecit, qui cœleste Charisma alte demiratus est; *ut in sup. tit. de Charit. in Prox.*, *& Sum. pag.*673. §.11. *& seq. & pag.*682. §.59.

307 In iisdem postremis vitæ annis personatam mulierculam ab extraneo Juvene clam in Collegium fuisse adductam e cella supernè novit, statimque expelli inclamavit; ac rei veritatem sodalibus omnino incognitam reus ipse patefecit; *ut in cit. tit. de Charit. in Prox.*, *& Sum. pag.*675. §.18.

308 Senio confectus tertio circiter anno ante obitum Sodalibus suis inter Congregationis procellas ejus interitum metuentibus in Deo stabilitatem, & post suum obitum tranquillitatem promisit. *Summ.pag.*683. §. 65. *Et proc. Apost. Nuc. fol.*1694. *& ter.*

309 Secundo ante obitum anno D. Joanni Adinolfi Abbati Angritano Nucerinæ Diœcesis ad se venienti occultas afflictationes aperiens, alias præterea multas futuras prædixit; quibus revera postea afflictatus

oc-

occubuit anno 1787. mense circiter post V.S.D. obitum. *Sum. pag.* 684. §. 71 *& seq.*

310 Anno 1786. suum obitum insequenti anno eventurum clare prædixit; *ut in seq. tit. de obitu.*

311 Extremo morbo laborans Collegii sui Barbitonsoris e carceris eductionem a præpotente viro impeditam a Deo obtinere exoratus, certo ante suum obitum eventuram vaticinans respondit; quemadmodum eadem V.S.D. mortis die fuit ille e carcere eductus *Proc. Apost Nuc. fol.* 3294.

312 OPERATIO VIRTUTUM, ET SANATIONUM GRATIA, ut anteactas Ven. Alphonsi vitæ Epochas sic postremam illustrarunt.

313 Anno 1778. flammarum bituminosos globos e Monte Vesuvio nimis alte erumpentes, ac vastitatis metum undequaque afferentes Crucis signo prorsus extinxit. *Summ. pag.* 699. §. 10., *pag.* 700. *in fin. & seq. & pag.* 703. §. 31.

314 V. S. D. Neptis D. Theresia de Ligorio sui Patrui Nuceriæ commorantis benedictione ab inveterato ulcere in pede sanatur; ejus item Nepos D. Joseph Patrui benedictione accepta a gravi diuturnoque pectoris dolore exemplo liber evasit. *Sum. pag.* 701. §. 20., *& seqq.*

315 Nolanus puer a Ven. Alphonso Nuceriæ benedictus statim audivit *pag. cit.* §. 21.

316 Innumeri quoque pueri, adultique ægroti ad Ven. Alphonsum vel in Collegii vestibulum descensum, vel rheda vectum, vel lectulo, sedique affixum allati una Ejus benedictione pristinam recuperarunt valetudinem; *ut in sup. tit. de Charit. in Prox., & Sum. pag.* 704. §. 34.

317 Dominicus Villani Canonicus Cathedralis Nucerinæ inveterato crurum dolore omni pharmaco potiore ad motum impar, Mense Julio 1787. paucis diebus ante Alphonsi mortem ad ejus ægrotantis contactum statim liber incessit; *ut in seq. tit. de obitu.*

318 Per eos extremæ ægritudinis dies P. Fabius Bonopane Congregationis Sodalis lintei frustulum madidum pure ulcerosi gutturis V. S. D. proprio gutturi item ulcerato admovens evasit incolumis; *ut in seq. tit. de obitu.*

319 Aliæ item mirabiles sanationes ad applicitas ægrotis V.S.D. ægrotantis subiculas Deus est operatus *ex sæpe cit. tit. de obitu.*

DE FELICI OBITU V. S. D.

320 Suæ dormitationis *locum* multo ante fuisse Alphonso a Deo revelatum apertissime constat. Nam is Episcopus factus dum ad Agathensem urbem perrecturus Nuceria discederet universo mærenti Populo, suisque Alumnis aperte significavit se eo ad moriendum reversurum. Non obstantibus revera lethalibus morbis quo ter in Episcopatu ad obitum properavit, Nuceriam reversus ibi inter suos supremum diem obivit. *Summ. pag.* 685. §. 76. & 77.

321 Verum non modo *locum*, sed item *tempus* futuri sui obitus vaticinavit. Nam P. Josepho Imparato e Carmelita Familia, qui ad eum invisendum se quotannis conferre solebat, die 13. Septembris anni 1786. sic clare effatus est. = *P. Giuseppe l'anno venturo mi troverete morto, ne ci vedremo più in vita, pregate Iddio per me, e Maria SSma Addolorata*; uti ipse DE FACTO PROPRIO deponit *Sum. pag.* 736. §. 73. & 74. Vaticinio successit eventus. Nam insequenti Mense Septem-

tembris 1787., quo mense V. Alphonsum de more adire statuerat, is præmortuus jam erat.

322 Paucis diebus antequam extremo morbo corriperetur instare jam corporis sui dissolutionem sodalibus patefecit. *Sum. p.*746. §.144.

323 Sed jam imminentem suum obitum superne præsentiens, etsi frequenti exhomologesi conscientiam expiare tota vita sategisset, triduo tamen antequam lethaliter ægrotaret (instar ejus quod legitur de S.Thoma Aquinate, & S.Carolo Borromæo) *Generalem confessionem* emisit apud P. Vincentium Magaldi, in qua quidem ille deprehendit Ven. Fundatorem suam Baptismalem Innocentiæ stolam nulla unquam peccati labe maculasse, ceu ipse de FACTO PROPRIO deponit, qui est Testis VII. *Proc. Ord. Nuc. Summ. pag.*752. §.197. *Io ho confessato alle volte il Servo di Dio, e l' ultima volta fu trè giorni prima dell' ultima infermità*, NE IN TUTTE LE VOLTE, CHE INTESI LE SUE CONFESSIONI TROVAI MATERIA D'ASSOLUZIONE.

XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* (V.S.D. *CONFESSARIUS*) *Summ. pag.*388. §.2. = *Sò, che di che si fè l'ultima confessione generale, che fu con Vincenzo Magaldi allora Padre della nostra Congregazione, che il Ven. Servo di Dio non aveva perduta la battesimale innocenza, dicendomi, SAI CHE HO FATTO A MONSIGNORE LA CONFESSIONE GENERALE, E L' HO TROVATO COLL'INNOCENZA BATTESIMALE*; ac alii Testes repetunt, *Summ. pag.*727. §.3. *p.*743. §.119. *p.*747. §. 152', & *p.*751. §.189.

324 Die tandem 18. Julii anni 1787. Apostolicis laboribus, afflictationibus, senioque fractus *acuta febri*, *dissenteria*, seu *alvi fluxu*, ac *dolorosissima Ischuria*, sive *urinæ suppressione* correptus est = *Nella notte del giorno de' 18. del mese di Luglio* 1787. *consumato dagl'anni, dalle fatiche per la gloria di Dio, e salvezza delle anime, e della sua penitenza, e de' suoi penosissimi acciocchi venne assalito doll' ultima sua infermità di febre acuta, accompagnata da dissenteria, da acerbissimi dolori sopra tutto per ritenzione di orina, e cancrena fatta nella vessiga, trà quali dolori spusinò sino al primo giorno di Agosto di detto anno colla solita sua soferenza &c.* ut ex Teste VI. *Proc. Apost. Nuncr.*, *Summ. pag.*730. §.27. & *seq.*, cui cæteri consentiunt *cit. Summ. num.*34. *de Obitu*.

325 Quamquam per aliquot postremos vitæ annos spiritus ariditate, Dæmonum spectris, crebrisque tentationibus vexatus vixisset, vix extremo morbo correptus fuit, ea improviso reddita sibi tranquillitas, quam demiratus idem P.Vincentius Magaldi, qui postremam ejus confessionem audierat, ipsum interrogavit an amplius conscientiæ anxietate vexaretur, eique hilaris Alphonsus ingenue negavit; uti de FACTO PROPRIO deponit ipse P. Magaldi, qui est Testis VII. *Proc. Ord. Nuc.*, *Summar. pag.*752. §.197. = *Dove prima veniva agitato da scrupoli, che non avevano alcun fondamento, appena fu sorpreso dalla sua ultima infermità, questi cessarono, e si vidde il Servo di Dio in una tranquillissima pace sino alla morte, onde domandato da me nella sua ultima infermità se aveva scrupoli, rispose di nò*.

326 Ipsa durante lethali ægritudine sui obitus certitudinem circumstantibus affirmabat. Imo vero exhibita ipsi cujusdam sui Alumni imagine

San-

Sanctitatis fama prædefuncti, ut corporis valetudinem imploraret, clare dixit non posse eum amplius se ab interitu revocare. Pharmaca tandem, ac solamen sibi præbentibus aliisque a se sciscitantibus quomodo se haberet, omnem operam in suam procurandam valetudinem esse perditam, jamque consumatum esse respondebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R.P.D. *Paschalis Caprioli de PROPRIA EXPERIENTIA*, *Summ. pag.* 732. *post* §. 40. = *Mi trovai ancora presente, quando fu presentata al divota moribondo una figurina del Servo di Dio nostro Laico Gerardo Majella morto in concetto di santità, e miracoli, insinuandoli, che ci si fosse raccomandato per la salute corporale; rispose apertamente queste parole*, non ha modo di liberarmi: *inoltre quante volte da noi Individui si procurò darli qualche sollievo, rispose* tutto è perduto, *anzi domandato da me, se mai voleva qualche cosa rispose*: è finita.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito &c.*, *Summ. pag.* 736. §. 75., *& seq.* = *Durando questa sua ultima mortale infermità, più volte, secondo mi ricordo, ed in mia presenza, e d'altri Individui predisse la sua morte; anzi essendoli stata presentata una figurina in carta di un Fratello Laico della nostra Congregazione morto in concetto di santità, perchè se li fusse raccomandato per la salute del corpo, rispose il Servo di Dio*; Non ha modo di liberarmi: *e replicò tal sua predizione tutte le volte, che i suoi Congregati procuravano di sollevarlo con dire*; tutto è perduto, è finita.

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R.P.D. *Joannes Mazzini*, *Summ. p.* 747. §. 156., *& seq.* = *Nell'esser da Noi interrogato, che avesse Egli detto, come stasse, rispondeva*: Sono morto: *Mi ricordo ancora, che essendoli stata presentata un'Immagine in carta di un Servo di Dio nostro Individuo Fratello Laico morto moltissimi anni prima con grandissima fama di santità, e miracoli, anche dopo la morte, chiamato Fratello Gerardo Majella, acciò Egli si fosse raccomandato alla sua intercessione, con profetico spirito disse*: Non ha modo da liberarmi. *E perchè Noi procuravamo di darli de' sollievi; Egli non voleva prenderli affatto, e rispondeva*: Tutto è perduto, *e venendo insistito altre fiate a prendersi ristoro rispondeva*: E' finito. *Et late per tot. Summ. num.* 34.

327 Acerbissimos hujusce lethalis morbi dolores, cæteraque gravissima incomoda sueta conformitate in Deum, patientia, vultusque hilaritate ita tulit, ut ne minimam quidem quærelæ vocem emittens se *Jobo* supparem præbuerit.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS (DE PROPRIA EXPERIENTIA) ex Summ. pag.* 727. §. 2. = *Assistito da me notte, e giorno, ne vidi altro per tutto questo spazio di tempo, che un continuo esercizio in Lui di atti divoti, di amore, di pazienza, di rassegnazione alla volontà di Dio, abbracciandosi con lieto volto, e tranquillo la morte, senza punto risentirsi, o lagnarsi edificando con questa sua invitta rassegnazione, e pazienza chiunque portavasi a visitarlo.*

XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* V. S. D. *CONFESSARIUS OCULATUS*, *Summar. pag.* 735. §. 64. = *Conoscendo essere l'ultima sua infermità, che lo confinò in letto, in cui per quindici giorni in un medesimo sito si mantenne con continuo inesplicabile raccoglimento, ed unione con Dio; cercando sempre sentir dire*

co-

cose di Dio, ove mostrò tutta quella virtù, e rassegnazione al Divino volere, come in un solo punto di veduta che prattică in tutto il corso della santa sua vita.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS OCULATUS, Summ. pag.737. §.76. = Osservai sempre i Servo di Dio in una placidezza di Paradiso, senza mai proferire parola, se non se di Dio, aspirazioni amorose, e ferventi preghiere &c.*

XXX. Testis R. P. D. *Nicolaus Mansione Rector localis Collegii Nucerini (OCULATUS), Summ. pag.740. §.102. = Dopo avere con somma rassegnazione, e presenza di spirito tutti i suoi patimenti, e dolori, che accompagnarono la morte sua, sopra tutto quelli cagionateli dall'iscuria, e diarrea, sopportati senza mai lagnarsi, ne cercare ristoro.*

XL. Testis *D. Franciscus Desiderio* V.S.D. *MEDICUS (OCULATUS) Summ. pag.745. post §.133. = Sopportò il Servo di Dio con eroica rassegnazione, e patienza dolori acerbissimi originati dalla stessa acutezza del male con ammirazione sì mia, che di quelli, che lo assistevano.*

Ex Proc. Ordin. Nucer. II. Testis *R. P. D. Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS, Summ. pag.747. §.150. = Con detti dolori spasimò per 15. giorni in circa, che sopravisse, e fu osservato esercitarsi non solo con eroica sofferenza, ed uniformazione alla volontà di Nostro Signore, di maniera che diede edificazione, tenerezza, e compunzione a tutti, ed a me in particolare, che l'assistevo, ed a tutti coloro, che venivano a visitarlo.*

Idem concinunt cæteri Testes *in Summ. num.34. de obitu.*

328 Non modo acerbæ ægritudinis dolores heroica patientia pertulit, sed intensos jugiter fervidosque actus Fidei, Spei, & Charitatis ad Crucifixi, & Mariæ Imagines toto morbi decursu ingeminavit, devotosque sensus ab assidentibus Socils identidem expetebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS DE VISU, Summ. pag.727. §.4. = In tutta la sua infermità non perdè mai di vista Iddio, guardando il Crocifisso, e Maria Santissima facendo continue aspirazioni, e cercando a' Padri, che l' assistevano, che li avessero continuamente suggerito cose di Dio, dicendo: ditemi qualche cosa di Dio = Tenne sempre nelle sue mani o il Crocifisso, o la Corona, o l'Immagine di Maria Santissima, non mancando i suoi Padri assistenti di suggerirli atti di confidenza, e di amore verso Gesù Cristo, e la Divina sua Madre, concorrendo Egli medesimo a fare l'istessi atti di amore, e di confidenza; &* pag.728. §.10. = *Maggior consuolo dar non si poteva al moribondo Servo di Dio, che di suggerirli atti di amore, e confidenza verso Gesù, e Maria Santissima trovandomi presente, quando esclamò dicendo rivolto al Crocifisso = I miei peccati, i tuoi flagelli. Io credo, e voglio credere, quanto m'insegna la Santa Romana Chiesa = e con volto pieno di gioja disse = Gesù Cristo mio non mi lasciate.*

XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo* V.S.D. *CONFESSARIUS Summ. p.735. §.65. = Tutte le volte, che io lo viddi ravvisai in esso un volto di Paradiso, con figurina di Maria Santissima in una mano, che contemplava, con corona nell'altra, col Crocifisso sulle ginocchia, che teneva curve sul letto, dandoli delle frequenti amo-*

rose occhiate , tutto ripieno di gioja , e d'allegrezza , massime nel nominarseli o Gesù , o Maria .

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS , Summ. pag.737. §.76. = Cercando sempre il Santissimo Crocifisso , e l'Immagine di Maria Santissima , o Corona della medesima , bagiando sempre l'una , e l'altra con pietà, alzando spesso gli occhj al Cielo in atto di perfetta rassegnazione ;* & §.78. = *Lo vidi ancora in tutta quella infermità mantenere sino all'estremo perfetti sensi , somma presenza di spirito , ed una eguaglianza meravigliosa , anzi notai precisamente , che in quello estremo di vita , aveva egli quasi riacquistato l' udito , poichè ad ogni parola di conforto , che se li diceva, udiva tutto , e francamente a tutto rispondeva .*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Nigro (OCULATUS) , Summar. pag.743. §.116. = Egli stiede in un continuo raccoglimento , ed unione con Dio , con una pace , e tranquillità somma di spirito , serbando sempre un medesimo sito , con dare frequenti occhiate all'Immagine di Maria Santissima , e di Gesù Crocifisso , che teneva nelle mani , baciando tra frequenti aspirazioni amorose , e giaculatorie con dire:* i peccati miei , i flagelli tuoi : *recitando divotamente , e raccolto spesso* l'Ave Maria , *e mancando una volta per qualche tempo di suggerirseli sentimenti di Dio, se ne lagnò con placidezza dicendo,* che è stato , son finiti i sentimenti di Dio? *come intesi con proprie orecchie per essermi trovato presente .*

329 Quamquam uti diximus tertia die antequam ægrotaret per generalem confessionem conscientiam expiasset , sæpius autem & penes P. Laurentium Negri , & penes alios exhomologesi repetita , sacramentalem absolutionem expetiit , perque totum ægritudinis decursum Sacra se Sinaxi ingenti animi fervore refici voluit .

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS (OCULATUS) , Summ. pag.727. post §.2. = Pochi giorni prima di cadere infermo si era confessato al P. D. Vincenzo Magaldi nostro Individuo chiamato a quest'effetto da Lui , e nel decorso poi dell'infermità si confessò più volte , e ricevè l'assoluzione da altri Individui Congregati , e dal Padre Don Lorenzo Negri anche a sua richiesta , si communicò ogni giorno ; soltanto trè o quattro giorni prima di morire , non si stimò di communicarlo per le convulsioni , che li sopragiunsero .*

XI. Testis R.P.D. *Joannes Baptista de Costanzo , Sum. pag.735.§.66. = Con grande umiltà ricevendo più volte nel decorso di quella sua infermità l'ultima assoluzione Sagramentale , precedente confessione, communicandosi altresì più volte con straordinario fervore , e divozione , che sembrava un Serafino .*

XXXIII. Testis R. P. D. *Laurentius Negri (DE FACTO PROPRIO) , Summ. pag.743. §.119. = In tutto il decorso di quest'ultima infermità , oltre di essersi confessato trè giorni prima di cadere infermo al P. Magaldi , e più volte prima di morire li ripetei Io l'assoluzione , come ce la diedi in articulo mortis si communicò ogni mattina .*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis *R. P. D. Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS, Sum. pag.747. §.152.= Non ostante che trè giorni prima di detto dì 18. Luglio si era confessato al P. D. Vincenzo Magaldi nostro Individuo , si volle ancora confessare al Padre Lorenzo Negri , e ad altri ancora , che l'assistevano , chiedendo*

do ad essi continuamente l'assoluzione. Durante detti giorni 15. in circa volle communicarsi ogni giorno, ma per quattro giorni si giudicò non communicarlo per rogione delle convulsioni, che sopragiunsero, e l'assalirono, quibus coherent cæteri Testes *in cit. Sum. num.* 34.

330 Viscerum cancrena magis magisque sæviente, applicitisque propterea utrique coxendici vessicatoriis, ac imo ventri cataplasmate, tanto inter hæc pudoris virginalis zelo æstuabat, ut instar S. Philippi Nerii, ne ab ipsis fidis Sociis suis curationis causa tangi patiens linteum firmiter manu teneret, ipsisque sectandam inprimis modestiam perquam fervide commendaret.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *DE FACTO PROPRIO Summ. pag.* 729. §. 15. = *Pochi giorni prima di morire essendo già comiuciata la cancrena, nè potendo il Ven. Servo di Dio cavar l'orina, io in compagnia di Fratello Leonardo Cicchetti applicassimo un catoplasmo sù lo parte del pudore, nell'opplicozione del quale, Egli quantunque abbattuto di forze, nel sentirsi alzare il lenzuolo, e la camicia, faceva per non farsi scovrire forza colle mani dicendo* = non toccate = *tutto lagrime nel volto, così nel doversi medicare i vissicanti alle coscie, facendo forza per cautelarsi, e ripetendo* = non toccate =

X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V.S.D. *SOCIUS* DE FACTO PROP. *Sum. pag.* 735. §. 60. = *Dovendosi pulire, e medicore li vissiconti alle gambe, quantunque debolissimo di forze, procurova per quanto poteva di coprirsi, o colla camicia, o col lenzuolo, col dire alle volte* = non toccate =, *e ciò per la sua somma modestia.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS DE FACTO PROP. *Summ. pag.* 739. §. 89. = *Come Testimonio di vista io sò bene, che verso gli ultimi giorni ovanzandosi la cancrena &c. dovendosi o medicare i vissicanti, o pulire quelle parti, che il pudore non permette di scovrirsi, quantunque da noi suoi assistenti si fusse fatto colla dovuta modestia, e coutela, e pure si vedeva il Servo di Dio per segno della sua virginale modestia, e dell'essere in retti sensi, e presenza di spirito, benchè abbottuto di forze colle sue proprie mani coprirsi colla camicia, e col lenzuolo, ripetendo alle volte* = non toccate =

XXX. Testis R. P. D. *Nicolous Mansione Collegii Rector Summor. pag.* 742. §. 112. = *Mi ricordo, che qualora se li dovevano medicare i vessicanti alle coscie, o pulirlo delle feccie a cagione della sua dissenteria, e perciò se li dovevano scoprire le suddette parti dal nostro Fratello Infermiere, Egli benchè abbattuto di forze, faceva forza di coprirsi col lenzuolo, e colla camicia, e tante volte replicava* = non toccate.

331 Quo vero post ipsam mortem pudori consuleret, valetudinariis antea vetaverat, ne Cadaver de more mundarent.

Ex Proc. Ord. Nuc IX. Testis R.P.D. *Paschalis Caprioli Sum. pag.* 734. §. 56. = *Esso Servo di Dio aveva incaricato molto tempo prima ol di lui Servitore Alessio Pollio, ed al Fratello Laico assistente Francesco Antonio Romito per l'amore, e gelosia, che portava olla sua purità di non lavarlo dopo morto, ma di questo non se ne fece conto, affine d'eseguire tutto ciò, che il Cerimoniale de' Vescovi ordina.*

Idquo confirmat de facto proprio *ipse* V.S.D. Famulus, *Summ. pag.*555. *in fin.*

232 Eousque puritatis, & modestiæ amor in Ven. Alphonso pervenit, ut mori potius, quam pudoris jacturam subire decreverit; Quo enim virgineam modestiam, pudoremque, quem ab incunabulis servavit illæsum velut S.Casimirus sub extremo vitæ termino fortiter asseret, atrocissimos suppressæ urinæ dolores, ipsamque mortem inverecundæ chirurgicæ operationi postposuit.

Ex Proc. Apost. Nucer. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli OCULATUS*, *Summ. pag.*734. §.57. = *Come Testimonio oculare depongo, che alcuni giorni prima di morire il Ven. Servo di Dio, essendo cominciata la cancrena, ne potendo dare l'orina, voleva un Chirurgo di questa Città, ora defonto, applicarli l'istromento per cacciarla, ma Egli non volle permetterlo per causa della santa modestia.*

233 Parem heroicam uniformitatem voluntati Divinæ ad ultimum usque anhelitum heroice servavit. Per postremos siquidem vitæ dies ob suppressam urinam imi ventris cruciatibus dire sævientibus e lectulo descendere cupiens id vetantibus Valetudinariis Divinæ se voluntati conformabat, promptequo obedichat.

Ex Proc. Apost. Nucer. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. *FAMULUS* (*DE FACTO PROPRIO*), *Summ. pag.*729. §.15. = *Crescendo i suoi dolori nell'applicazione del cataplasmo disse* = calatemi, calatemi =, *ma rispostoli, che non poteva calare, si metteva in una perfetta rassegnazione senza dir parola.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS* (*DE FACTO PROPRIO*) *Summ. pag.* 739. §.89. = *Li venne applicato nella parte del basso ventre un cataplasmo, Egli però, crescendo i suoi dolori, ripeteva spesso* = calatemi, calatemi = *ma ripetendogli, che ciò non si poteva fare, subito si quietava senza più replicare.*

334 Die 23. Julii increscentibus morbi symptomatibus, & ad lethum properantibus, licet Dei Famulus Sacrum Viaticum ingeminatis precibus postulasset, visum tamen fuit Collegii Rectori Ven. ægrotum ad sumendum tunc Viaticum morbi vi præpeditum sacro exeuntium oleo munire, quam ipse actionem devoto pietatis sensu fervidisque virtutum actibus prosecutus est.

Ex Proc. Apost. Nucer. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS Summ. pag.*738.§.87. = *Mi ricordo bene anche come Testimonio di veduta, che nel dì 23. Luglio veduto da' suoi il male più avanzato, colla perdita de' sensi, si pensò a darli solamente la estrema unzione, perciò essendosi al divoto moribondo fattole capire alla meglio, immediatamente rispose di sì, e subito ce la fu amministrata.*

XXX. Testis R. P. D. *Nicolaus Mansione Collegii RECTOR* (*DE FACTO PROPRIO*) *Summ. pag.*741. §.107. = *Vedendola ia ridotto quasi moribondo alli 23. di Luglio, come Rettore locale li amministrai il Sagramento dell' Estrema Unzione solamente, perchè non stava in istato di ricevere la santa Communione, a causa che non stava in retti sensi.*

Ex Process. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja OCULATTUS fol.*592. = *Mi costa di certa scienza, che il Servo*

vo di Dio in tutto il decorso della sua infermità si vide da tutti sommamente invogliato per la santa Communione, e contava i momenti per vedersi communicato, ancorchè si vedesse tra gli ultimi svenimenti. La mattina de' 23. Luglio essendosegli detto, che era per uscire la Messa, si disse, fate presto, e nel decorso della Messa più volte replicò. Non volete darmi la Comunione? *Ma non si fu a tempo di darcela, avendo perduto quasi i sensi. Vedendosi in tale stato, se li disse all'orecchio, che era per darsegli l'estrema Unzione.* Non capisco, *rispose più volte, ed avendolo capito disse:* Voglio il Corpo suo, *ed insistendo il Fratello, che era per ricevere l'Estrema Unzione, il Servo di Dio di nuovo replicò.* Datemi il corpo suo. *Voleva il Servo di Dio communicarsi, ed estremarsi, e non essendogli data la Communione, ricevette con sensi di somma pietà l'estrema Unzione.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis *R. P. D. Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS, Summar. pag.*748. §.157. = *Proseguendo in tal maniera la sudetta sua ultima infermità, ed osservandosi, che si avvicinava l'ultimo del suo vivere, si pensò darli l'estrema Unzione, onde nel giorno* 23. *di detto mese di Luglio, come nel giorno* 22. *antecedente a questo aveva ricevuto Egli la santa Communione, che ogni dì l'avea con gran fervore di spirito richiesta, nell'esserli detto, che se li voleva dare detto Sagramento, egli col medesimo fervore rispose subito, che voleva riceverlo, ed effettivamente lo ricevè, con atti fervidi di virtù di Fede, Speranza, e Carità, siccome di gran rassegnazione, allegrezza, e desiderio di presto unirsi col sommo bene nel Paradiso.*

335 Sacra Unctione recepta cum morbi vis tantisper remisisset sciscitatus an Christi Corpus ad æternitatem Viaticum sumere vellet, ad hanc vocem e profundo veluti lethargo expergefactus non modo promptus annuit, sed illum iterata prece postulavit. Præ vehementia vero desiderii sese Dilecto unicndi interea dum Sacer Minister Collegii Rector aliquantulum cunctaretur, id impatiens pie admodum usurpabat = *Veni Domine noli tardare*; Eodem Rectore, qui cælestem panem deferebat cubiculum vix ingresso; Ven. Alphonsus inclamat = *Veni Domine, veni* = Dum vero ille Sacrum Viaticum ori ejus ingereret Ven. Virum, interna amoris flamma foris illico eruinpente, coruscare vultu obstupescens advertit, quemadmodum ipse de facto proprio deponit in

Proc. Apost. Nuc. XXX. Testis R. P. D. *Nicolaus Manzione COLLEGII* RECTOR, *Summ. pag.*741. §.108., *& seqq.* = *Essendo restato io trattanto afflitto per non averli potuto amministrare il Santissimo Viatico, poichè tutte le altre Communioni antecedenti ce le avevamo date per semplice divozione, la stessa mattina essendomi accorto di vederlo più sollevato, ed in se stesso dopo l'estrema Unzione immediatamente lo feci domandare dal nostro Fratello Laico Francesco Antonio Romito, la di cui voce, come uguale, era meglio intesa dal predetto Servo di Dio, se mai voleva ricevere il SSmo Viatico, ed immantinenti avendolo ben copito rispose,* datemi il Corpo di Gesù Cristo, *replicandolo più volte quasi con una santa impazienza, ed anzia amorosa, mentre io di fretta calai nella Chiesa, con i Padri a prendere il SSmo Sagramento, replicando in questo intervallo di tempo,* quando viene Gesù Cristo, datemi Gesù Cristo, *nell'atto in-*

intanto, che io stavo colla Sagra Particola in mano recitando le solite formole del Rituale, viddi bene cogl'occhi miei medesimi il volto del moribondo Servo di Dio TUTTO ACCESO, ED INFIAMMATO DI SANTO AMORE DIVINO, ed in atto gioviale, che bene indicava la fiamma interna di amore verso il suo Dio Sagramentato da Lui teneramente amato nel decorso della sua vita, come se ne potevano accorgere anche gli altri Padri presenti, e dopo averlo ricevuto, stiede per altro spazio di tempo in sensi, ma poi di nuovo si vidde abbandonato, onde io giudicai rettamente, che Gesù Cristo l'avesse voluto concedere quell'intervullo di tempo, per darli l'ultima consolazione di farsi ricevere sagramentalmente in morte da Colui, che con tanta pietà, divozione, fervore, e purezza di cuore l'aveva ricevuto continuamente nella sua vita. = Idque deponunt item.

Ex cit. Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. *FAMULUS OCULATUS Sum. pag. 727. post* §. 6. *Avendo ricevuto otto giorni prima di morire il Santo Viatico cercato da Lui impazientemente per la tardanza, dicendo* = Datemi il Corpo di Gesù Cristo, quando viene Gesù Cristo mio = , *e mentre si portava il SSmo Viatico, avvisato da me, che già si approssimava, nel communicarsi tutto giulivo, e bramoso disse* = Vieni Gesù Cristo mio =

X. Testis *Fr. Leonardus Cicchetti* V.S.D. *SOCIUS Sum. pag. 734. §. 59.* = *Sò di certa scienza essendomi ritrovato presente, che il Ven. Servo di Dio in un giorno della sua infermità, vedendosi un pò sollevato, li fu domandato, se voleva ricevere il SSmo Viatico; Egli rispose subito* = Datemi il Corpo di Gesù Cristo = , *ripetendo più volte, perchè tardavasi un poco a portarlo, dicendo con anzia* = Quando viene Gesù Cristo, datemi GesùCristo = , *e nell' avvicinarsi il Sagramento, tutto allegrezza disse* = Vieni Gesù mio = , *e lo ricevè con sommo racco limento, e divozione.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS Sum. pag. 738. §. 88.* = *Alli 25. di Luglio otto giorni prima di morire essendo al Ven. Servo di Dio fatta sorbire a stento dal suo Servitore un poco di limonea, lo vidde subito più sollevato, onde fattosi animo li domandò, se voleva ricevere il SSmo Viatico, ed Egli il Servo di Dio quasi svegliato da un profondo letargo francamente rispose* = Datemi il Corpo di Gesù Cristo = , *e ripetè più di una volta le medesime parole; anzi accorgendosi, che si tardava ad amministrarcelo con una santa impazienza replicò più volte, domandava a Noi, e diceva* = Quando viene Gesù Cristo, datemi Gesù Cristo = *Per ciò vedendo già venuto il SSmo Viatico in estasi giulivo, e con lieto volto esclamò* = Vieni Gesù mio, *e con serafica divozione lo ricevè.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Summ. pag. 748. §. 160.* = *Correndo poi il dì 25. di detto Mese, avendolo il suo Servitore Alessio Pollio, oggi nostro Fratello Laico &c. li disse, se voleva prendere il SSmo Viatico, Egli subito collo stesso suo fervore rispose di sì con dimostrazione delle medesime virtù, ed atti fervorosi, frà l'altro dicendo* = Datemi il Corpo di Gesù Cristo = , *replicando più fiate questi, ed altri sentimenti virtuosi, e con tal forte desiderio, che parendogli esserne scorso tempo lunghissimo in portarli il Sagramento, ripeteva di continuo* = Quando viene Gesù Cristo ? Datemi Gesù Cristo = ,

e nell'

e nell' atto, che il Sacerdote si accostò colla Sagrosanta Particola, Egli pieno di estremo giubilo proruppe in questi accenti: Vieni Gesù mio: *e con detta sopraffina divozione si communicò. E tutto raccolto, ed unito al sommo Bene si concentrò in perfettissima unione con Dio, e si conobbe da segni esterni l'interni atti di virtù, che faceva in ringraziare il Somma Bene.* Quibus cohærent alii *in Summar. num.*34. *de Obitu.*

336 Quamquam Viatico munitus, reliquis tamen vitæ diebus morbo magis licet, viribusque prostratus Sacro Christi Corpore eo usque refici de more voluit, donec paucis ante obitum diebus a lethali superventa convulsione impediretur.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*731. *post* §.36. = *Lo vidi cogl' occhj propri communicarsi ogni mattina con sentimenti di molta divozione, raccoglimento, ed assorbimento in Dio, eccetto le quattro ultime mattine della sua ultima vita a cagione della convulsione sopravenutali, onde non si potè più communicare, e l'ultima volta cioè nel Sabato antecedente alla sua morte ebbi io la sorte di celebrare la Santa Messa nell' Altare eretto nella sua stanza per amministrarli la santa Comunione, perchè Egli mi disse, che aveva sommo desiderio di Gesù Cristo Sagramentato.*

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. *SOCIUS* (*OCULATUS*) *Sum. pag.*737. §.84. = *Sò bene come Testimonio di veduta, che il Ven. Servo di Dio in tutto il corso di questa infermità ricevè ogni mattina la santa Comunione, eccetto le ultime quattro mattine prima della morte a cagione delle convulsioni, che li sopravvennero, non era nello stato di comunicarsi.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tunnoja* (*OCULATUS*) *fol.*592. *ter. in fin. & seq.* = *La mattina dei 24. Luglio non si stimò da Padri, uscendo la Messa, ricordargli la Comunione, essendosi comunicato la sera antecedente. Essendosi dette due Messe, ed il Servo di Dio non vedendosi prestata la Comunione, essendo in miglior senso la chiese, con somma istanza. Gli atti di fede, e d'in pazienza di presto riceverla attirarono le lagrime di tutti, e si vidde, communicato che fu, con un volto di Paradiso. Così la mattina del giorno* 25. *vedendosi, che non stava tanto abbattuto, se gli disse, se desiderava communicarsi, ed ancorchè agonizzante ripigliò,* = Datemi la Comunione, datemi la Comunione. *Si corse di fretta per prendere il Sagramento, ed il Servo di Dio non vedendosi presto compiaciuto, con grande anzia dimandava.* Viene la Comunione? *e replicava:* Viene la Comunione? *Communicato, che fu tra l'altro intese dirsi:* Gesù mio non mi lasciare. *La mattina de* 27. *vedendo uscita la Messa, tutto si rallegrò, ma quando era prossimo la sunzione vedendosi abbandonato da sensi si tellicò da nostri sotto il piede, il Servo di Dio si scosse, e con ansia aprì la bocca per ricevere il Sagramento, ed ancorchè così abbattuto da sensi, si vedeva broncolare i suoi atti divoti, e trà l'altro s'intese dire:* Così spero: *Similmente la mattina dei* 28. *credevasi, che dovesse soccombere all' entrata della febbre, e ricordandosegli dentro la Messa se voleva comunicarsi, ne dimostrò consolazione, e prima di comunicarsi, anche in quello stato, oltre gli atti di desiderio si segnò colla Croce.*

337 Po-

337 Postremis quatuor vitæ diebus, quibus ob superventam convulsionem cœlesti dape recreari amplius non valuit ejus desiderio intime flagrabat, eamque enixe expetebat.

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja* (*OCULATUS*) *Proc. fol.* 593. *ter.*, *& seq.* = *La mattina dei* 30. *vedendosi prossimo alla morte, si celebrarono nella stanza del Servo di Dio varie Messe votive per un felice passaggio all' eternità; anche in questo stato, se li vide desiderare la santa Comunione, ma non si permise dal P. Villani sul dubbio, che non potesse inghiottire la particola: Suggerendosegli dal Padre Caprioli, che non essendosi comunicato, avesse desiderato di comunicarsi spiritualmente, si vidde il Servo di Dio accompagnare gli atti divoti, che il Padre suggerivagli aprendo, e serrando gli occhi &c. anche in questi giorni agonizzando se gli vedeva il gran desiderio, che aveva di communicarsi; I suoi vaneggiamenti erano d'ordinario:* Datemi Gesù Cristo, a quale Chiesa stiamo, diciamo la Messa, che voglio comunicarmi.

338 Cum per eos ægritudinis dies ad eum invisendum advenisset suus Nepos D. Joseph de Ligorio, & ad Patrui lectulum genuflexus postremum amoris pignus expetiisset, Ven. Vir morbi licet gravitate oppressus divino spiritu fervens, ad extremum veluti legatum salvandæ animæ monitum peramanter reliquit.

Ex Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli &c. Sum. pag.* 732. §. 44. = *Si fè sentire, che era venuto suo Nepote, allora il Servo di Dio lo benedisse, e li strinse amorosamente la mano, dicendoli più volte* = vi ringrazio =, *quali parole intenerirno tutti, e poi li replicò,* salvativi l'anima &c.

XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. *SOCIUS Sum. pag.* 739. §. 88. = *Avendo saputo il suo Nepote D. Giuseppe Liguori lo stato di morte del suo diletto Zio nostro Servo di Dio Alfonso Maria di Liguori, subito da Napoli si portò in questa Casa di S. Michele per vederlo l'ultima volta: Locchè fattosi capire al Servo di Dio moribondo, Egli li rispose;* Vi ringrazio, *e quindi dopo averli suggerite più parole di Dio, conchiuse con queste:* salvati l'anima, *come lo intesi colle mie orecchie.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. *DIRECTOR, & CONFESSARIUS Summ. pag.* 749. §. 166. = *In questi ultimi giorni di sua vita venne da Napoli a visitarlo il di lui Nipote D. Giuseppe di Liguori, e fatta sapere a Lui una tal venuta, Egli rispose;* Vi ringrazio; *e richiesto di benedirlo; Egli subito col solito segno di Croce colla sua mano, e con dette formole lo benedisse, dopo di che il medemo Nipote li disse, che voleva da Lui un ricordo; Egli molte cose di Dio li disse; e l'ultime furono* = salvati l'anima.

339 Una cum ejus Nepote advenerat etiam ejus Amita Principissa de Pollica. Cum ergo Alphonsus illam e conspectu suo assidentem adverteret, quibus poterat nutibus ipsam e loco discedere jussit; heroicæ suæ castitatis, ac ea qua tota vita claruerat erga fœminas circumspectionis exemplum omnibus demirantibus; ut *in Tit. de Castitate*.

340 Rogatus a Famulis ut eis benedicere vellet, promptus annuit. Rogatus item ut præsentes, & absentes Congregationis Alumnos, ac S. Agathoe Diœcesim Pastore orbatam sua Benedictione donaret, statim extensa manu benedixit.

Ex

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS DE FACTO PROPRIO *Summ. pag.* 728. §. 11. = *Io in unione del Fr. Francesco Antonio Romito dissimo al moribondo Servo di Dio* = Monsignore, v'abbiamo servito per tanti anni, il vostro male è grave, ve ne andate in Paradiso a godere Gesù Cristo, beneditеci, e pregate Dio per Noi = *Egli rispose*; Si Signore; *ed alzando la mano colla forma di Croce, e colla pronuncia delle parole della formola della benedizione Vescovile, ci benedisse dicendo* = Benedictio Dei &c. *Di più mi ricordo benissimo, che molti Individui della nostra Congregazione, che stavano presenti, mi suggerivano di dire al Ven. Servo di Dio, acciò benedicesse i Padri di tutta la sua Congregazione, ed assenti del Regno, e dello Stato Pontificio; Lui li benedisse con alzar la mano, e pronunciarne la forma; così ancora pregato a benedire il Capitolo, e la Diocesi di S. Agata, le Monache del SSmo Redentore, tanto di S. Agata, che di Scala, li benedisse tutti nell' istessa maniera.*

XXVIII. *Testis Fr. Franciscus Antonius Romito* V.S.D. SOCIUS DE FACT PROP. *Sum. p.* 738. §. 90. *& seq.* = *Io col suo Servo Alessio Pollio, ora nostro Fratello, dissimo al moribondo Servo di Dio*: Monsignore vi abbiamo servito per tanto tempo, ora voi state male, e ve ne andate a godere Gesù Cristo in Paradiso, vogliamo la Santa Benedizione, e pregate Gesù Cristo per Noi, che vi abbiamo servito; *Ed Egli il Servo di Dio*, si Signore, *e poi alzò la destra, e ci benedisse dicendo* = Benedictio Dei Omnipotentis Patris, Filii, & Spiritus Sancti descendat super Vos, & maneat semper. = *Mi ricordo bene ancora come Testimanio di veduta, e di udito, come il nostro Ven. Servo di Dio in quella sua estrema vita pregato da Padri nostri assistenti di benedire tutti i Padri, Studenti, Novizj, e Laici della sua Congregazione tanta di due Regni di Napoli, e di Sicilia, quanto dello Stato Pontificio, alzò la mano, e li benedisse, anzi pregato a benedire ancora la sua fu Diocesi di S. Agata de Goti col Capitolo, Clera Secolare, e Regolare, e Seminario, e precisamente il Monastero del SSmo Redentore da Egli ristabilito nella predetta Città di S. Agata, come sue predilette figliuole, come pure le altre della Città di Scala, che militavano sotto lo stessa titolo della sua Congregazione; volontieri alzò la mano, e li benedisse.* Et latius *in Summ. num.* 38.

34 Paulo post reintegratis illico viribus a nemine rogatus, & apostolico fervore indutus non modo alumnis suis tum Regni, tum Pontificii Ditionis, sed etiam Serenissimo Regi, Administris, & Judicibus, qui Justitiam sectantur voce, manuque benedixit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXX. Testis R.P.D. *Nicolaus Mansione COLLEGII RECTOR Sum. pag.* 742. §. 111. = *Mi ricordo ancora, come presente al fatto, che il medesimo moribondo Servo di Dio senza che d'alcuno li fusse stato suggerito, ma da se medesimo disse* = Benedico i Padri del Regno, e dello Stato, il Rè, tutti i Generali, i Principi, e ministri, ed i Giudici, che invocassero la protezzione de Santi, e che operassero la giustizia = *anzi come che venivano di mano in mano altri Padri delle nostre Case accorsi alla dolente novella, qualora se li suggeriva, che gli avesse benedetti, subito alzava la mano, e volentieri lo faceva.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini &c. Summ. pag.749. §.165.* = *Egli colla sua mano diede a tutte le Persone de nominati luoghi la benedizione, e dopo aver ciò fatto, senza che niuno le avesse detto cosa alcuna, Egli da se diede un' altra benedizione con enfasi, e fervore grande dicendo* = Benedico li Padri del Regno, e dello Stato, il Rè, e tutti li Generali, Ministri, e li Giudici, che invocassero la protezione de Santi, e che operassero la Giustizia = *Tutte poi le persone, che venivano a visitarlo tanto nostri Individui, quanto altre Persone distinte, le quali lo tenevano nell' accennato concetto di Santità, facevano dirli da detto Servo Alessio, che gli dasse la benedizione, subito Egli glie la dava colle solite formole* = Benedictio Dei Omnipotentis &c.

VII. Testis R. P. D. *Vincentius Magaldi* V.S.D. CONFESSARIUS *Sum. pag.751. §.193.* = *Benedisse poi senza alcun suggerimento più volte li Padri del Regno, e dello Stato Romano, il Rè, Ministri, i Principi, Giudici, Generali, e tutti quelli, che dalli Padri Assistenti li venivano suggeriti, acciò li benedicesse.*

342 A vulgato lethalis illius ægritudinis nuncio ad obitum usque mirus extitit ad eum invisendum summorum virorum concursus, qui clam ac secreto ne morientis humilitati jacturam afferrent, ejus lectulo corollas, lintea, pileolos admovebant, ut sibi reliquiæ loco servarent.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V. S. D. FAMULUS *Summ. pag.728. §.9.* = *Mi costa per Testimonio di veduta, che nel decorso dell' ultima infermità del Ven. Servo di Dio grande era il concorso si di Cittadini di Nocera, che da luoghi circonvicini, ed anche lontani venuti per vedere il moribondo Servo di Dio con farli toccare corone, abitini, e figure, ed i Sacerdoti vi mettevano i loro berettini in testa, senza farcelo accorgere, e ripigliandoseli per conservarli per loro divozione, ed uscendosene compunti, edificati, e lagrimanti.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R.P.D. *Antonius Maria Tannoja &c. Summ. pag.746. §.145.* = *In che si seppe in Nocera, e fuori il grave travaglio, in cui vedevasi il Servo di Dio, mi costa di certa scienza, che si viddero persone in gran numero a visitarlo da varj luoghi anche Vescovi, e Religiosi graduati, venerarlo come Santo. Tanti, e tanti portavano corone, abitini, ed altro per far toccare il di Lui Corpo, e tanti Sacerdoti di nascosto mettevangli in testa i proprj berettini per aver la consolazione di portarseli come reliquia di aver toccato il Servo di Dio.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini &c. Summ. pag.747. post §.150.* = *Viddero tutti i nostri Individui, ed io ancora, che un numero grande di persone distinte non mancavano continuamente di venire a visitarlo, e nel vedere la sua gran divozione, compostezza, e raccoglimento, se ne partivano compunti, e colle lagrime agl' occhi, le quali Persone, che erano tanto Sacerdoti, Religiosi, e Secolari di riguardo, avevano tutta la divozione di toccarli per la gran stima, che avevano della di Lui Santità sopra il suo Corpo corone, berettini, abitini, ed altro appunto, come far si suole colli simulacri de Santi, lo che facevano con somma cautela, acciò Egli non se ne accorgesse, a motivo che per la sua umiltà averebbe proibito ciò fare.*

343 Inter hujusmodi præstantes Viros convenit item Cavensis Antistes, qui

qui Alphonsi manui devota oscula fixit, eamque præ veneratione suo capiti imposuit.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito &c. Summ. pag.*737.§.81. = *Mi ricordo bene per testimonio di veduta, che durante questa sua infermità, venne visitato da più Persone di ogni ceto, e condizione, ed anche dal Vescovo della Cava Monsignor Tafuri per ammirare il Ven. Servo di Dio negl' ultimi periodi di sua vita &c.*

Ex Proc. Ord. Nuc. XXVI. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja fol.*1276 = *Essendo venuto a visitarlo Monsignor Tafuri della Cava &c. Monsignore piangendo gli bagiò la mano, e se la pose sul proprio Capo.*

344 Hanc confluentium erga morientem Alphonsum devotionem Deus Miraculis cohonestavit. Nam per eos dies Rmus D. Dominicus Villani Nucerinæ Cathedralis Canonicus inveterato cruris dolore tribus ab illinc annis ad motum impar V. S. D. Scapulare sibi applicito statim liber incessit. Alter etiam ex Congregationis Alumnis P. Buonopane lintei frustulum madidum pure ulcerosi gutturis V. S. D. proprio gutturi item ulcerato admovens pristinam valetudinem recuperavit. Alia quoque evenere prodigia ad ægrotantis lintea & subuculas furtim in reliquias decerptas, & ægrotis applicitas.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli* (*OCULATUS*) *Summ. pag.*700. §. 14. = *Mentre stava in letto il medesimo Servo di Dio nell' ultima sua infermità verso la fine di Luglio* 1787. *viddi un giorno a piedi del letto del mentovato Servo di Dio orando genuflesso fervorosamente implorando l' intercessione del Servo di Dio, il fu D. Domenico Villani Canonico di questa Cattedrale senza dir nulla ne a me, ne a verun altro mio Compagno assistente, e solamente toccava, e ritoccava il Ven. Servo di Dio senza farneio accorgere, e ciò fatto se ne andò, dopo mi fu detto costantemente da tutti, che Egli era da più mesi afflitto da un dolore nella gamba, per cui non poteva caminare a dispetto di tanti medicamenti applicati, ed a stento era venuto in calesse in questa Casa, e che se n'era ritornato alla sua sano, e salvo camminando liberamente con suoi propri piedi.*

Ex Proc. Apost. S. Agathæ I. Testis R. P. D. *Antonius Maria Tannoja Summ.pag.*746.§.147. = *Il Canonico Villani offeso in un ginocchio da tre anni avendosi applicato l'abitino del Servo di Dio ne fù libero, e calando disse tutto lieto a più Sacerdoti: sono venuto zoppo, e me ne vado dritto. Soffriva da più giorni grave esulcerazione nella bocca il P. Buonopane, e dubitavosi offeso nella gola, avendosi applicato una pezza usata nella piaga della gola del Servo di Dio, ne fu libero. Fu tale l'ansia, che si ebbe da tutti delle sue reliquie, che per metà ritornavano in Casa lenzuole, e camicie, che davansi a pulire.*

345 Quarto ante obitum die lethali convulsione correptus, licet loquelæ usum amiserit, sensibus tamen ad ultimum usque vitæ spiritum perfecte polluit. Sugestis enim sibi virtutum actibus, oculis, manibus, nutibusque respondebat; nec non Crucifixi, & Mariæ Imaginibus tenera oscula figere non cessabat.

Ex Proc. Apost. Nuc. XXVIII. Testis *Fr. Franciscus Antonius Romito* V. S. D. SOCIUS *Summ. pag.*739. §.91. = *Attesto anche come Testimo-*

monio di veduta, che quantunque il nostro Ven. Servo di Dio quattro giorni prima della morte fusse stato assalito da fiere convulsioni, per cui perdè la favella, non perdè però l'uso de sensi interiori, per cui faceva varj moti, come io, e gli altri lo vedevamo, che bene indicavano atti di rassegnazione perfetta al Divino volere, per cui ora aggiuntava le mani, ora le distendeva verso del Cielo, ora le incrocicchiava cogl' occhi rivolti sempre al Crocifisso, che in mano teneva, ora verso l'Imagine di Maria addolorata, ora verso altre figure, che se li mettevano d'avanti, ora baciando soavemente il detto Crocifisso, ed ora l'Immagine di Maria SSma, ed ora stringendo il suo Rosario, tutti segni manifesti della sua rassegnazione, e dell' uso perfetto de sensi interiori.

XL. Testis Exc. D. *Franciscus Desiderio Medicus* V. S. D. *Sum. p.* 745. §. 138. *Mi ricordo benissimo, che il Ven. Servo di Dio per le convulsioni sopragiunteli pochi giorni prima di morire, perdè l'uso della lingua, non perdè però l'uso de sensi, dimostrava grande rassegnazione cogl' atti o delle mani, o delle braccia, o degl' occhi, rivolgendoli ora al Crocifisso, che teneva nelle mani, ora verso un quadro della Vergine addolorata, che stava nella sua stanza, o altre figure, che le si ponevano d'avanti, e ciò mi costa non solo per proprio veduta, perchè lo assisteva, ma dai Padri della sua Congregazione, che mi dimostravano questi movimenti, e questi atti di rassegnazione del Servo di Dio, e che questi atti non erano naturali, ma di piena rassegnazione.*

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R. P. D. *Joannes Mazzini* V. S. D. DIRECTOR, & CONFESSARIUS *Summ. pag.* 749., §. 167. *ad* 171. = *Verso l'ultimo di detta sua mortale infermità fu assalito da forti convulsioni, per le quali perdè affatto la lingua, senza poter proferire più parola alcuna; ma non per detta mancanza di loquela venne a mancarli l'uso de sensi interni, quali si conobbe da tutti, che Egli mirabilmente li ritenne sino all' ultimo respiro, e da ognuno, e da me chiarissimamente si ravvisò dalli moti, occhiate, e gesti, che Egli faceva continui atti di Fede, Speranza, e Carità, rassegnazione, e desiderio di andare ad unirsi con Gesù Cristo in Paradiso, e di tutte le altre virtù, il di cui abito fu sempre continuo in tutta la lunga sua vita. Quindi siccome se gli suggerivano sentimenti di tali virtù, si vedeva corrispondere talvolta con incrocicchiore le mani sul suo petto con segni di grande unione con Dio, altre fiate aprendole come crocefisse, e nel tempo medesimo dondo tenere, divote, ed amorose occhiate ol Crocifisso grande, che teneva dirimpetto al letto; altre fiate al picciolo Crocefisso, che teneva abbracciato; altre volte dando tali occhiate all' Immagine di Maria SSma roppresentante la Vergine Addolorata, dipinta in tela, anche incontro a letto; tal volta guardando con sommo fervore, e divozione le figure in carta, che le si ponevano innanzi della stessa gran Signora, e di continuo talvolta baciava colla stessa tenerezza, e carità ardentissima il Crocefisso; talvalta carissimi baci dova alla figura della Bma Madre di Dio; ora colle stesse virtù stringeva la corona, ed in altre guise diede a conoscere la sua grande, e continua unione con Dio, il di cui abito gli era stato sempre radicato nel cuore con quella Fede, Speranza, e Carità, con cui Iddio sta dentro, e fuori di Noi giusta l'espressione dell' Apostolo:* In ipso

enim

enim vivimus, movemur, & sumus. His concordant *in Proc. Apost. Nuc.* Testis X. V.S.D.SOCIUS *Sum.pag.*735.§.61. TestisXXX. COLLEGII RECTOR *pag.*742.§.113. *aliique in Sum.. num.*34.

346 Fere jam in agone positus Castitatis heros, quemadmodum per totum morbi decursum, sic in ipso vitæ anhelitu dum curaretur tremulis ac intermortuis manibus se indusio, ac linteo tegere, summa adstantium admiratione satagebat.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* V.S.D. FAMULUS DE FACTO DROPRIO *Summ. pag.*729. *in fin. & seq.* = *Poche ore prima di dare l'anima al Creatore nel basso ventre gli si fecero de bognoli, ed Egli benchè moribondo colle tremanti mani cercava coprirsi col lenzuolo le parti del pudore. Verso le ore 16. entrò nell' agonìa più stretta &c.*

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Criscuoli* (OCULATUS) *Sum.pag.* 744.§.129. = *Morì dopo aver dati varj segni dell'eroiche sue virtù di Fede, di Confidenza, e di Amore, e sopra tutto dell' angelica sua Purità, per cui non voleva permettere, che se li scuoprissero le parti gelose del pudore, per medicorli i vessicanti &c. Vedendosi da me, e da altri fare forza colle mani a dispetto del totale spossamento per coprirsi con lenzuolo, e così non permettere, che vedessero i suoi familiari ciò, che la santa modestia nasconde. Da queste cose, ed otti io, e tutti i miei compagni orgomentossimo costantemente che Egli fino oll' ultimo suo respiro montenne lo presenza di spirito, e l'uso de sensi interiori, e morì in retti sensi.*

XL. Testis D. *Franciscus Desiderio curæ Medicus* (OCULATUS) *Summ. pag.*745. §.137. = *Quantunque perdute avesse le forze, vedevo l'impegno, che aveva nel non farsi scoprire dai movimenti delle sue moni quando se li dovevano medicare i vessicanti applicatili sulle coscie.*

347 Quod Ven. Alphonsus per editam a se precem Fideles omnes a Bīna Virgine expetendum docuerat, quodque ipse per totam vitam ab eadem supplex postulaverat, ūt sese in agone positum præsentia sua recreare dignaretur, id feliciter obtinuisse supernaturale signum ostendit. Pridie enim mortis sub vesperum ad repetitum Deiparæ imaginis intuitum his ex agone reviviscere, fulgentissimæ lucis rediis vultu scintillare, jucundoque risu affici visus est. Qui ergo duplici spectaculo adfuere merito authumarunt Cœli Reginam amantissimum suum Famulum præsentia sua fuisse dignatam.

Ex Proc. Apost. Nuc. V. Testis *Fr. Alexius Pollio* (*OCULATUS*) *Sum. pag.*729.§.18. = *Sò per la stessa causa di scienza, perchè Testimonio oculare, che il giorno antecedente a.la morte del Ven.Servo di Dio, presentatoli da Padri, che l'ossistevano un' Immogine di Maria SSma ben due volte con dirli, che si fosse roccomanduto ad essa,per tutte due le volte lo vidli oprire gli occhi, che prima teneva chiusi, guardore lo detta Immogine, e fare un dolce sorriso, che durò qualche tempo, e nell' istesso mentre si accese tutto nel volto, e fecesi questo così risplendente, che intenerì, e compunse tutti i circostanti.*

XXXVIII. Testis R.P.D. *Deodatus Criscuoli* (*OCULATUS*) *Sum-pag.*744.§.126. = *Quello, che recò più stupore a me,e ad altri miei Compagni si fu il vedere, che la sera antecedente alla sua morte dopo le ore 23. il moribondo Servo di Dio di un subito aprì gli occhi, e fisso*

e fisso guardò un' Immagine di Maria SSma; in vedere la Sagra Immagine si vidde da Noi acceso in volto di colore viva di fuoco, e gli occhi si viddero uscire fuori dal concavo loro sito, come tirati da una dolce calamita, e mandavano scintille di luce, si vidde colla bocca, e viso ridente fuori di se rapito verso l' adorata Signora, e questa bella funzione durò per lo spazio quasi d'un quarto d'ora in circa la prima volta, come io con altri miei Compagni viddi, e tutti giudicammo fermamente, che GLI ERA in quel momento COMPARSA visibilmente l'adorata, e diletta nostra Signora Madre MARIA SANTISSIMA PER INVITARLO AL PARADISO. Ciò accaduto si pose di nuovo in istato di agonizzante per alcuni minuti cogl' occhi chiusi, e col volto solito di moribonda; quando di bel nuovo aprì gli occhi, e li fissò in faccia alla medesima Immagine della SSma Vergine, di nuovo s' infiammò nel volto, di nuovo si viddero gli occhi suoi scintillanti attratti verso l' adorata Signora, di nuova il volta, e bocca giojale, e ridente, di nuovo in estasi amorosa.

Ex Proc. Ord. Nuc. II. Testis R.P.D. *Joannes Mazzini* (OCULATUS) *Summ. pag.749. §.172. = Fu di grande consolazione insieme, e di tenerezza di tutti li circostanti, oltre delle cose già dette, quando la sera prima del giorno del suo felice passaggio alla gloria, cioè l'ultimo di Luglio, fu veduto versa le ore trè un segno stimato veramente da tutti prodigioso, e sopranaturale; questo fu, che nel mettersegli d'avanti una figura di detta Imperatrice del Cielo, e dettoli un sentimento di amore, e divozione, proruppe Egli in un tale celeste sorriso, che mosse tutti gli astanti a tale edificazione, e tenerezza, che cogl' occhi inumiditi giudicarono mistico un tal sorrisa, come li fosse comparsa la stessa Madre di Dio, per ricompensarli lo viscerato amore, che questo suo appassionato amante, l'aveva in tutta la vita portato, e come l'avesse detto, che frà altro brevissimo tempo di poche ore se l'avrebbe portuto nel Cielo; giacchè a detto suo mistico riso se l' accoppiò una mutazione così considerabile di volto, che divenuto rosseggiante, come un' acceso carbone, e con allegria, e giubilo, perchè uscivano da quello raggi di luce. E dopo di un' altra ora in circa, sortì lo stesso maraviglioso, e sorprendente segno sopranaturale, e celeste; andè in tutte due queste volte, sortì in tutti gli astanti la sudetta mossa di compunsione, tenerezza, e stupore, chiara pruova del come muojono i Santi, ognuno dicendo:* Ecce quomodo moritur Justus. *Essendo stata la sua agonia con tal placidezza, ed allegria, che i Padri nostri, che l'assistevano di giorno, e di notte, e stiedero sempre attentissimi senza mai levarli dal volto i loro sguardi, maggiormente perchè osservavano tali segni prodigiosi, e sopranaturali, per cui ad essi sembrava il nostro Servo di Dio non già un Uomo mortale, ma un celeste spirito, pure non si avviddero, che Egli agonizzava.*

XXII. Testis R. P. D. *Fabius Buonopane* (OCULATUS) *Sum.pag.752. §.198. & seqq. = Nel giorno 31. Luglio detto anno ad un' ora di notte in circa ritrovandomi io unitamente col P.D.Vincenzo Vitale Fiore &c. assistenti ambedue alla raccomandazione di quella sant' anima, quando io, che stavo accanto al letto della parte sinistra del moribondo, e detto P. Fiore a piè del letto, presi una figurina,*

che

che mai mancava da sopra il letto, rappresentante la Madonna della Speranza, di cui da detto Servo di Dio a sua idea fu fatto fare il rametto, sotto di cui vi è il versetto ; Spes nostra salve ; *e chiamatolo ad alta voce per esser Egli alquanto sordo, li dissi in simill sensi:* Monsignore ecco l'Immagine di Maria SSma in questo punto vi hà da ajutare, ravvivate la confidenza in lei, raccommandatevici di cuore, avete promossa la di lei divozione in vita, Ella vi ajuta in Morte. *A tali voci il Servo di Dio, che stava già in agonia senza moto, senza favella aprì gli occhi, e li girò attorno alla stanza, e poi fissatili alla detta Immagine, che io in mano tenevo avanti la sua faccia, viddi con proprj occhj, e manifestamente, che il Servo di Dio in contemplare cogl' occhi la detta Immagine da me presentatale divenne in un' istante straordinariamente acceso nel suo volto, le labbra, che prima erano esangui, ed illividite, divennero rubiconde, ed accompagnavano un certo giocondo riso in quell' istante, mi apparve il suo volto raggiante ; qual veduta io ammirava, e m' intenerіva, e mi rallegrava, e mi edificava, ed anche ora nel deporlo persevera, e risveglia quella prima mia interna mozione, siccome accade ancora quante volte me ne rammento. Nello stesso atto il sudetto P. Fiore vidde, e notò lo stesso.*

Concordat (OCULATUS) Testis IX. *Sum. pag.* 732. §.46. *& seq.*, *& pag.*733. §.48. X. Testis V. S. D. SOCIUS (OCULATUS) *pag.*735. §.62. XI. Testis V. S. D. CONFESSARIUS (OCULATUS) *pag.*736. §.71. XXVIII. Testis V. S. D. SOCIUS (OCULATUS) *pag.*739. §.94.

348 Vespere ejus obitum immediate antecedente invocato per sodalem, qui suo agoni assidebat augustissimæ *Trinitatis* nomine improviso Ven. Alphonsus jam pene extinctus extatico quodam saltu quassus est. Paucis item ante obitum horis cum idem Presbyter SSmæ Triadis opem invocandam sibi suggereret eumdem internortuis membris iterum quatientem vidit ; ceu ipse deponit in

Proc. Apost. Nuc. IX. Testis R. P. D. *Paschalis Caprioli* DE FACTO PROPRIO *Summ. pag.*733.§.49. *& seq.* = *In quella sera antecedente alla sua morte circa le ore trè di notte, mentre io stava accanto il suo letto suggerendoli da volta in volta atti di confidenza verso Dio, e di Maria SSma, preghiere, e santi sentimenti, io lo chiamai a voce alta, e li dissi queste medesime parole* = Padre se non potete colla bocca, ditelo col cuore, SSma Trinità (*in dir queste parole sbalzò dal letto visibilmente colla sua coscia, e piedi*) abbiate di me pietà, Madre di Dio ricordatevi di me, Angelo mio Custode assistetemi, S. Michele Arcangelo difendetemi, = *Egli cogl'occhi socchiusi, e divoti faceva vedere, che internamente fatta avesse una tale giaculatoria &c. Nella mattina del Mercoldì, che morì, ben presto io mi alzai di letto, entrai nella Camera del Servo di Dio, lo chiamai, e li dissi, che io allora volevo dire la Messa nella medesima stanza ; finito, che ebbi di celebrare mi posi a canto del suo letticciuolo ad assisterlo, e suggerirgli i soliti divoti sentimenti da volta in volta, vedendo, che era prossimo il fine della sua santa vita, quantunque non dava segno di morte, siccome suole succedere agl' altri, avendogli detto* = Padre ora, che andate in Paradiso pregate Maria SSma per me = , *Egli aprì l' occhio sinistro guardando l' Immagine di Maria Addolorata, che gli stava dirimpetto, non potendo aprire l'altro occhio a cagione della curvata testa sul guanciale,*

ciale ; poche ore prima di morire lo chiamai di nuovo suggerendoli atti di Fede , di confidenza , ed amore verso di Maria SSma , volli fare di nuovo l'esperienza di dire quella stessa giaculatoria = Santissima Trinità = *per vedere , che segni mai dava , come in fatti appena nominata la SSma Trinità a voce alta , non già come la sera antecedente , alzò tutta la coscia , ed il piede , ma perchè le erano mancate le forze , appena l'alzò , questo piccolo segno fa conoscere , che sentiva , ed aveva i sensi retti .*

349 Sed jam illi aderat suprema hora . Nihil tamen ipse mortis præsentia conturbatus , sed sperare ut solet Justus in morte sua , altera manu Crucifixum , altera Mariæ Imaginem firmiter tenens justitiæ coronam a justo Judice cum Apostolo placidus expectavit . Nam in agone positus non homo , sed cœlestis spiritus videbatur . Itaque Kalendis Augusti hora diei XVI. , & dimidia anno MDCCLXXXVII. tanta animi orisque serenitate expiravit , ut id ne ipsi quidem sodales facilem ei exitum a Deo deprecantes adverterent.Cursum vero consummavit annos natus 90. Menses 10. dies 5.

*Ex Proc.Apost.Nuc.*XXX.Testis R.P.D. *Nicolaus Mansione* COLLEGII RECTOR (OCULATUS) *Sum.pag.*742.§.115. = *Depongo per causa di propria scienza , che il nostro Servo di Dio ebbe una dolcissima agonìa , a tal che senza quasi veruno scompontmento spirò l' anima sua benedetta in braccio del Creatore , di modo che io , e gli altri Padri assistenti non credevamo , che era già morto , onde dovessimo aspettare qualche altro poco di tempo per assicurarsene , e mentre stava Egli facendo gli ultimi aneliti , li Padri assistenti presenti genuflessi pregavano per Lui , e recitavano divotamente le solite preci del Rituale , e le Litanie di Maria SSma .*

XXXVIII. Testis R. P. D. *Deodatus Criscuoli* (OCULATUS) *Summ. pag.*744. §.132. = *Morì con un' agonia si placida , e dolce , mentre noi recitavamo le Litanie di Maria SSmo , e le altre preci del Rituale Romano , che appena ci accorsimo di essere spirato , poichè non diede i soliti segni della partenza dell' Anima dal Corpo , ma bensì in* Osculo Domini ; *Onde tutti coloro Ecclesiastici , e Laici , Idioti , e Letterati , nell' udire , e nel vedere morte si bella , vie più si confermarono nell' alta opinione ben radicata della sua Santità , e che la sua SSma morte fosse corrisposta alla sua innocentissima vita .*

Ex Proc.Ord.Nuc. II. Testis R.P.D. *Joannes Mazzini* V.S.D.CONFESSARIUS, ET DIRECTOR (OCULATUS) *Summ. pag.* 750. §. 179. = *Morì con aver tenuto sempre stretto , ed abbracciato nelle sue mani il Crocifisso , l'Immagine di nostra Signora fino agl' ultimi aneliti ; onde nell' atto che tutti i Sacerdoti e Fratelli Laici di questa Casa di S.Michele Arcangelo , ed altri Individui delle Case da Lui fondate , fin' anche dello Stato Pontificio , pieni di divozione , e tenerezza lo assistevano dentro , e fuori della sua Camera , che recitavano divoti prieghi , ed anche le Littanie , ad ore sedici e mezza , contando anni novanta , mesi dieci , e giorni cinque dell' età sua , diede l'anima al Creatore in detto giorno primo del Mese di Agosto giornata del Mercoldì del detto anno* 1787.

VII. Testis R. P. D. *Vincentius Magaldi* V. S. D. CONFESSARIUS (OCULATUS) *Summ. pag.*752. §.196. = *Giunta l'agonìa non si vidde alcun turbamento nel volto , e nel morire non diede alcun segno , e solo io me ne accorsi frà tanti Padri , che l'assistevano ; locchè*

chè accadde alle ore sedici, e mezza del primo Agosto del caduto anno 1787., mentre da noi suoi Individui si recitavano le Littanie della SSma Vergine; Cohærent *in Proc. Apost. Nuc.* Testis V. V.S.D. FAMULUS *Summ. pag.727. §.8.* Testis XXVIII. V. S. D. *SOCIUS Summ. pag.739. §.95.*, aliique *in Cit. Sum. num. de Obitu*.

350 Oh pretiosa mors paucis concessa, & uni debita virtuti, debita Sanctitati! Nam, ut inquit Card. Bona. *de præparat. ad mort. §.2.=Mors est echo vitæ si vita dixerit, dixerit bonum, bonum respondebit & mors.*

351 Atque hic Orationis vela contrahenda forent. Si enim ideo V. Alphonsi virtutes hactenus prosecuti sumus, ut ab eo inanis imbecillitatis nota avertatur, pretiosa illius mors orationi finem imponeret.

352 Quoniam vero *Generalia Decreta* animadvertendum jubent an obitus fuerit *publica testificatione notatus*, hinc addere liceat quod *subito sparsa la nuova della preziosa morte del Servo di Dio si vidde un numeroso stuolo di genti di ogni ceto, e condizione tanto Laiche, che Ecclesiastiche, concorrere a vedere il suo benedetto Cadavere, che i Padri avevano collocato sopra un Feretro, e vestito Pontificalmente, nella Cappella della SSma Concezzione; gli Artieri serrarono le Botteghe per accorrere al pio spettacolo, ed accorsero anche Genti de Paesi circonvicini con tanta folla, che i Padri furono costretti a chiamare i Militari di questo Real Quartiere per impedire qualche disordine, e per custodire il Sagro Deposito, per non fare ritagliare a pezzi i sagri Abiti, attesa l'opinione di Santità, in cui vi era universalmente, e fermamente tenuto, onde appena si contentavano d'averne un fiore, di cui si era asperso il detto sagro Cadavere, o di un minuzzuolo di cera, che scorreva da torce accese: Anzi la più parte, anche di Ecclesiastici, e Nobili toccava il santo Cadavere con Corone, Rosarj, Medaglie, Abitini, e Figurine, e portavano anche de mazzetti di fiori, per applicarli al santo Deposito, e conservarseli, come preziosa reliquia, ed io, che stava presente più volte dovei salire sul Catafalco, per toccarlo con predetti fiori, ed altre cose di sopra, per così contentare la pia divozione della gente, la quale non voleva partire, se prima non ne riceveva qualche reliquia per se, o per altre persone, che non poterono intervenire, e beato chi poteva conseguire un minuzzolo delle sue Vesti. Trattanto vennero tutti i Regolari di questa Città in corpo, e dopo essi il Clero Secolare, a recitare partitamente le prec. funebri del Rituale Romano, e frà questo mentre seguitava ad avanzarsi il concorso fino all'ora tarda della sera, sicchè a stento questi Padri poterono serrare le Porte per poi aprirle prima dell'aurora del giorno seguente Giovedì, due di Agosto; vedendosi tra tanto nella notte medesima le Genti de convicini Paesi venire in Processione cantando Rosarj, a tale, e tanto, che assai prima del giorno si vidde il largo di questa Portaria tutto ripieno di Genti unziose di vedere il defonto Servo di Dio, cercandoli grazie, e portando infermi per ottenerne; e molte persone se ne ritornarono magnificando Dio per avere ottenute quelle grazie, che desideravano, ut in Sum. pag.760. a §.58. ad 63., & per tot. num.35. de Obitu.*

353 Postridie obitus scilicet die 2. Augusti summa celebritate V. Antistitis Cadaver in Collegii templum inlatum est, & Parentalia persoluta; uti præ cæteris refert Testis IX. *Summ. pag.756. & seq. §.31., & seqq., Cominciò ad ordinarsi la funebre Processione, Precedevano i nostri in di-*

individui in abito negro, dopo seguivo tutto questo Clero in corpo, e dopo il Rñno Copitolo della Cattedrale con Monsignor Illño D. Benedetto Mario Sanfelice, che volle anche onorare il Servo di Dio in abito Pontificale con torcie a quattro lumi in mano, ed il benedetto cadavere fu levato do sopra le spalle da quattro Rettori delle nostre Case vestiti di cotta, trà quali io fui uno, come Rettore de Ciorani. Portavano i quattro fiocchi dello Coltre funerale i quattro eletti di questo Università de Pagani, mentre gli altri portavano le torcie in mano; indi seguiva la Truppa Militare comandato dal Signor Colonnello Marchese D. Giovanni Gualenghi, ed oltri Ufficiali, che vollero onorare la memorio del Servo di Dio, e finalmente veniva appresso un folto Popolo di ogni ceto, stato, e condizione. In questa guiso fu portato processionalmente il benedetto Codavere per avanti lo spiazzo di questa Caso nella nostro Chiesa di S. Michele, dove riposto sopra il Feretro ornato di lumi, e medaglioni si cantò solennemente l'Officio mortuale dal Rñno Capitolo, e Clero; Indi si celebrò la Messa solenne di Requiem dal Rñno Signor Archidiacono, e Vicorio Generale D.Giovanni Battisto Villani, ora Giudice Delegato di questo Causa, mentre Monsignor Illño assisteva dal Coro di detta Chieso, non potendo egli offiziare a cagione delle sue indisposizioni, e mole d'occhi, ed estremo calore, che era nello detta Chiesa a cogione de lumi, e del fiato delle genti, e per essere la Chiesa angusta. Quindi si reçitò dopo la Messa l'Orazione funebre dal Rñno Signor D. Fortunato Pinto, Patrizio Salernitono, e Cononico dello Metropolitana, ora Vescovo di Tricorico trà un scelto Uditorio, e si conchiuse con le cinque ossoluzioni prescritte dol Pontificale Romano intorno al Sagro Feretro &c. Apertasi la Chieso nel giorno, si vidde venire una gron quantità di gente di Cittò, e Poesi vicini, moltissime Carrozze, Calessi, ed altre Sedie di ogni ceto, stato, e condizione di persone, tutti o venerore il Sagro Cadavere, e tanti furtivamente, non temendo le Guardie de Soldati, che stavano ottorno del Feretro, toglievano delle particelle delle sue vesti, dei Fiocchi dello Coltre, finanche i moccoletti delle cere, che stavano continuamente occese intorno al benedetto Cadavere, e tutti ne uscivano ammiroti, divoti, e compunti colle lagrime agl' occhi, in vedere quel Sagro Cadavere, con una faccia non già di morte, ma di vivo Angelo in corne, che spirava divozione =

354 Neque miruin illud prætereundum quod viventis Alphonsi genæ præ diuturna carnis afflictatione pallentes extremaque inacie confectæ, post ejus obitum roseo colore, viventis instar, ad tumulum usque purpurare visæ sunt; Ejusque corpus, licet viscerum cancrena consumptum nou modo inter urentes temporis æstus molestum nullum spiravit odorem, sed fuit etiam mira artuum flexibilitate donatum *Summ. pag.*754 §.10. = *pag.* 755. §. 20. *pag.* 757. §. 40., *pag.* 758. §.42. *pag.*759 §. 54. *pag.* 761. §.69.

353 Illud vero mirabilius quod antequam Cadaver tumulo includeretur cum Pictor in retrahenda ex ejus facie gypsea effigie, seu larva, nares aliquantisper decorticasset, tantus inde cruor effluxit, ut plures linteola reliquiæ causa madefecerint. *Summ. pag.* 757. §. 40. *pag.* 759. §. 54. *alibique*.

356 Inter cætera vero Miracula, quæ in Alphonsi *funere* contigerunt, unius anni puerulus ejus Cadaveri admotus non modo extemplo ardenti

denti febri, lethalique diarrea, quibus ad obitum properabat, liber extitit & incolumis, sed imo, licet a huc per ætatem verba promere non valeret, ad Ven. Viri imaginem bis ac tertio *Alphonsus* inclamavit, *Alphonsus Sanctus*, *Alphonsus in Cœlo*. Quamobrem adstantes Deum ex ore infantis sui Famuli laudem perfecisse demirati fuere; uti fuse narratum legitur *Summ. num.* 37. *pag.* 775. *ad* 778. Quare &c.

Hyacinthus Amicius
REVISA
A. Gardellini Sub-Promotor Fidei.

SUMMARIUM ADDITIONALE.

Dominicus Athanasius ut riusque Signaturæ Referendarius, Protonotarius Apostolicus Honorarius, Eïmi, & Rïmi D. Cardinalis Almæ Urbis Vicarii in Civilibus Locumtenens, Ostiensis, ac Veliternen. Civitatum Auditor Generalis

Num. 1.
Consuetudo in Civitate Neapolitana vigente recipiendi Confirmationem in ætate adulta.

Universis, & singulis has Litteras visuris, atque lecturis notum facimus, & testamur eam fuisse in Neapolitana Urbe consuetudinem ad hæc usque tempora protractam, ut non modo vulgares homines, sed etiam Proceres, Cives, ac Forenses Viri, quamvis pii, bonisque moribus imbuti, Confirmationis Sacramentum susciperent nonnisi *adulti*, & ad *virilem ætatem* perventi; ita ut multi sint etiam ex Patricio, cultoque Cœtu, qui eo prius muniti non fuerint quam vel *in ipsa Senectute*, quin inde ullum vel minimum oriatur scandalum, eo quod hujusmodi Sacramenti susceptio non contemptu, aut negligentia, sed *usu* ad maturam, *viginti*, *triginti*, & *amplius annorum ætatem* differri consueverit, quemadmodum perspectum habemus. In quorum fidem &c. Datum Romæ ex Ædibus Nostris Palatii Cancellariæ Apostolicæ die 26. Novembris anni 1805.

Dominicus Athanasius
Pius Cappello a Secretis

Loco ✠ Sigilli

A

Intus = Roma da S. Andrea della Valle 24 Novembre 1805.

B
probatur Idem

Rïño Padre = Niuno meglio di me, come *Patrizio Napolitano* può contestare alla P. V. Rïma, che allorquando dimorava in Napoli vigeva l' antico costume, e sussiste ancora tra le Persone, non solamente volgari, ma anche Nobili, civili, legali; ed eziandio tra *le più saggie*, e *le più pie* di ricevere il Sagramento della Cresima non già in età puerile, ma adulta, *e maggiore degli anni venti*, avendo io cognizione di moltissimi soggetti per nascita, e per pietà ragguardevoli, che si sono cresimati *in età avanzata secondo lo stile comune*, come dissi, alle persone più culte, e morigerate. Ciò a me costa di propria scienza, onde senza esitazione alcuna, e con la più scrupolosa schiettezza il confermo. Profitto intanto dell' occasione per rinnovarmi immutabilmente = Devïño Obbïño Serv. vero, ed Amico = Michele Spinelli

Foris = Al Rïño Padre Sig. Pïe Colïño Il Padre Postulatore della Causa del V. Monsig. de Liguori.

Loco ✠ Sigilli

Num. 2.
Lit. A.
Diligentiæ adhibitæ Romæ ad reperien-

Io Sottoscritto Chierico Beneficiato, e Sotto-Archivista della Sagrosanta Basilica di S. Pietro in Vaticano faccio fede, che avendo diligentemente ricercato li Documenti concernenti l' Incorona-

dam attestationem V. S. D. de prodigio Iconis B.M.V. Civitatis Foggiæ.

nazione fatta della Madonna SSma di Foggia detta *Icona Vetera di S. Maria de Sette Veli* non ho rinvenuto attestato alcuno fatto a nome del Ven. Monsig. Liguori, ma soltanto un solo attestato de' prodigj accaduti della suddetta Immagine fatto da Monsignor Giacomo Honorati Vescovo di Troja, nella cui Diocesi è la Città di Foggia, in data delli 28. Marzo 1778., che si conserva nell' Archivio della prefata Sagrosanta Basilica *Caps.* 48. *Fasc.* 330. Laonde nel caso, che il suddetto Monsig. Liguori abbia fatto alcun attestato, si conserverà forse *nella Cancellaria di Troja*. In fede di ciò ho scritto, e Sottoscritto la presente di mia propria mano, e munita del Sigillo del suddetto Archivio questo di 27. Settembre 1805.

Giuseppe Guerriggi Sotto-Arch.

Loco ✠ Sigilli

B Attestatio V.S.D. de prodigio Iconis B.M.V.Civit. Foggiæ erutaexCancellariaEpiscopali Trojæ.

Alphonsus Maria de Ligorio Episcopus S. Agathæ Gotorum, & Rector Major Congregationis Sanctissimi Redemptoris = Universis, & singulis has nostras inspecturis, ac lecturis notum facimus, atque cum juramento in verbo veritatis testamur in anno millesimo septingentesimo trigesimo secundo in Civitate Foggiæ, dum sacras conciones ad Populum in Ecclesia S. Joannis Baptistæ ageremus, ubi tunc magna tabula, in cujus medio extat foramen ovatæ figuræ nigro velo obductum asservabatur, pluries, ac in diversis diebus vidisse faciem S. Mariæ Virginis vulgo *Iconis Veteris* nuncupatæ, quæ ex dicto foramine egrediebatur; eratque aspectus ejus quasi puellæ tredecim, aut quatuordecim annorum, ac dextrorsum, sinistrorsum, albo lino operta, movebatur. Insuper asserimus magna devotione, ac spiritus nostri voluptate, nec sine lacrimis, inspexisse eamdem faciem, non quasi depictam, sed integram quasi sculptam ac carneam veluti, sive & adolescentulæ, quæ pariter huc illuc se volvebat, & *eodem tempore, quo a nobis conspiciebatur, similiter a toto Populo ad concionem audiendam collecto cernebatur*, qui se magno fervore cum lacrimis, clamoribusque Sanctissimæ Dei Genitrici commendabat. In cujus rei veritatem has nostro Sigillo muniri curavimus. Datum Noceriæ Paganorum decimo die mensis Octobris 1777. = *Alphonsus Maria de Ligorio Episcopus* = F. A. Romito Secretarius.

Sequitur Legalitas Archivistæ Rmi Capituli Civitatis Fogiæ &c.

Loco ✠ Sigilli

Sequitur Legalitas Vicarii Generalis Episc. Trojani &c.

Loco ✠ Sigilli

Num. 3 Authenticum Monumentum Pastoralium Visitationum Civit. & Diœcesis S. Agathæ a V. S. D. peractarum, erutum *ex Cancellaria S. Agathæ.*

Certifico io qui Sottoscritto Cancelliere, ed Archivista della Curia Vescovile della Città di S. Agata de Goti nel Regno di Napoli, qualmente avendo perquisiti gli atti delle S. Visite fatte dal Ven. Servo di Dio Alfonso Maria di Liguori fu Vescovo di questa Diocesi, ho rilevato dalli Volumi XX. e XXI., in cui sono inseriti i suddetti Atti, che dall' anno 1763. sino al 1774. sempre si trovano visite fatte pe' luoghi di questa Diocesi o dal suddetto Vescovo, o dal suo Vicario Generale, essendo il detto Prelato impedito da affari premurosi del Governo, che ai dovevano dissimpegnare in questa propria residenza, o da' cronici giacchi

chi di sua salute. E per darne una distinta idea noterò anno per anno le Visite fatte tanto dal detto Servo di Dio, quanto dal suo Vicario Generale. Nell' anno dunque 1763. così leggo *nel Volume XX. fol.* 106. = Alphonsus Maria de Ligorio &c. = a Civitate Sanctagathensi ejus residentiæ loco ubi Sacram Visitationem indixit per aliquod interjectum temporis spatium multis mihi præpeditus negotiis ad Curam spectantibus, ad insigne Oppidum Argentii cum Rmo suo Vicario Generali, suisque Familiaribus, decurrente die 21. mensis Maii currentis anni 1763. se contulit, eandem S. Visitationem peracturus, ibique perventus recto tramite ad suum Episcopale Palatium private se recepit. Subsequenti vero die de mane idem Illmus, & Rmus D. Episcopus Visitator indutus Cappa Pontificali, & Rocheto sub Pallio hastato, deferentibus hastis Præsbyteris ab affato Palatio processionaliter cum omnibus de Collegio, cæterisque de Clero, etiam Casalium dicti Oppidi ad Collegiatam Ecclesiam S. Andreæ Apostoli se contulit, quamplurimis de Populo accurrentibus, ac pulsantibus Campanis, ibique perventus &c. = Seguono le Visite fatte dal suo Vicario Generale nelle Chiese Parocchiali, Rurali, e di Juspadronato dell Università, e di varie Famiglie di detta Terra di Arienzo = Nell' istesso *Vol. fol.* 94. si legge così = Alphonsus Maria de Ligorio &c. decurrente die Lunæ trigesima mensis Maii 1763. discessit ab insigne Oppido Argentii suæ Diœcesis, ubi S. Visitationem incæpit, & justis de causis intermisit, & Oppidum Vallis alterum suæ Diœcesis locum petiit cum Rmo suo Vicario Generali &c. perventus igitur idem Illmus D. Episcopus Visitator in affato Oppido recta via se contulit ad Ecclesiam Archipresbiteralem sub titulo S. Petri Apostoli &c. = Die 31. ejusdem idem Illmus D. Episcopus Visitator de mane petiit eandem Archipræsbyteralem Ecclesiam &c. = Die 1. Junii idem Illmus D. Episcopus petiit Ecclesiam SS. Annunciationis de asserto Jurepatron. Mag. Univ. extra mœnia hujus Terræ &c. Eadem die prima post Vesp. Rmus D. Vicarius Generalis Convisitator petiit Ecclesiam Juralem S. Jacobi Apostoli de Jurepatron. Familiæ de Lise hujus Regiæ Terræ &c. = Successive idem D. Vicarius Generalis se contulit ad Ecclesiam S. Mariæ vulgo dictæ a *Sajano* duo Milliaria procul a Terra prædicta &c. = Die 2. mensis Junii 1763. Illmus, & Rmus D. Episcopus Visitator &c. se contulit ad Archipresbiteralem Ecclesiam Castri Baineoli sub titulo Assumptionis B. M. V. &c. *fol.* 99. Seguono le visite fatte dal Vicario Generale in varie Chiese della stessa Regia Terra di Vallo dal fol. 100. sino a 105. Nell' istesso volume a fol. 91. trovo la visita fatta dal Vicario nei giorni 22. e 23. di Luglio 1763.

Nell' anno 1764. nel *Vol. XX. fol.* 65. trovo così = S. Visitatio Civitatis Santagathensis = Die 1. mensis Maii 1764. = Visitavit sacram Suppellectilem &c. = Non sta notato da chi si fe questa visita, Se non che tutte le altre visite fatte nelle altre Chiese di detta Città sino a' 16. del medesimo mese di Maggio furono fatte dal Vicario Generale = Nel medesimo *Vol. fol.* 48? si trova la visita fatta in Durazzano, e Casali, e così ivi si legge = Alphonsus Maria de Ligorio Episcopus &c. Cum S. Visitationem in Civitate Santagathensi loco suæ Residentiæ, ejusque Casalibus

expleverit, Deo favente, sub die 9. currentis mensis Junii an. 1764 discessit ab affata Civitate, & cum suo Vicario Generali, suisque Familiaribus se contulit ad Terram Duratiani alterum suæ Diœcesis locum eamdem S. Visitationem peracturus, ubi perventus ante prandium ob horæ tarditatem private recta via se recepit ad Conventum Ordinis Prædicatorum Provinciæ utriusque Lombardiæ in mansionibus sibi paratis &c. = Seguono le visite fatte dal Vicario Generale dai 10. del mese di Giugno sino ai 18. dell' istesso. E qui si leggono ancora l' annessazioni di più Beneficj semplici a varie Chiese Parocchiali della Diocesi. Nell' istesso *Vol. fol.* 57. si legge così = 20. Giugno 1764. Apertura di visita di Frasso dopo Vespro dell'Arcipretale = E poi *si trova carta bianca*, *forse doveva quì stendersi* l' apertura della Visita fatta dal Vescovo, e si trascurò. Seguono le visite fatte dal Vicario da 25. del detto mese di Giugno sino ai 3. di Luglio fol. 43.

Nell'anno 1765. trovo scritte le seguenti visite nell'istesso *Volume fol.* 32. = Die 24. Mensis Maii 1765. idem Rñus D. Visitator Archipresbyteralem Ecclesiam S. Petri Apostoli Terræ Vallis petñt &c. Dal che si vede, che forse *mancano altre carte* = Die 25. Mensis Maii 1765. de mane Rñus D. Vicarius Generalis se contulit ad Ecclesiam S. Rocchi &c. successive se contulit ad Ecclesiam S. Pancratii &c. segue poi la visita di Bagnoli senza data *fol.* 34. = *Al fol.* 174. si trova la visita di Arpaja, e Forchia, che comincia così = Die 28. ejusdem Mensis de mane idem Rñus D. accessit ad Terram Arpadii cum suo comitatu &c. = Così comincia detto foglio, nel che si vede chiaramente, che *mancano altre carte*. Poi segue *a fol.* 175. = 15. Giugno 1765. = Visitatio Ecclesiæ SS. Trinitatis Casalis Bucciani de Jurepatron. DD. de Falco = Visitavit Suppellectilem &c. Poi si leggono altre visite fatte dal Vicario sino al fol. 178. e ter. ove leggesi ancora questo semplice verso = A 17. Giugno Monsignore ha aperto la visita nell' Arcipretale di S. Giorgio di Airola = L'apertura poi di detta visita si trova al *fol.* 185. così = Die 17. Mensis Junii 1765. post Vesp. Illñus, & Rñus D. Episcopus præcedenti die perventus in hanc Civitatem Ayrolæ petiit Ecclesiam Archipresbyteralem S. Georgii, ubi receptus fuit ab Adm. Rev. Archipræsbytero, & Præsbyteris hujus Civitatis, & Casalium processionaliter &c. = Seguono le Visite fatte dal Vicario *dal fol.* 187. *sino al fol.* 200., e sono sotto la data de' 18. Giugno sino a 26. del medesimo.

Nell' anno 1766. trovo la visita della Terra di Frasso *Vol. XXI. fol.* 166., che così incomincia = die 15. Mensis Junii 1766. Illñus, & Rñus D. Episcopus Visitator a Residentia Sanctagathensi, in qua permanebat, sive ab ejus Cathedra discessit ad effectum incundi Sacram Visitationem in Terra Fraxii suæ Diœcesis loco &c. = Die 16. ejusdem mensis post Vesp. Rñus D. Vicarius Generalis petiit Ecclesiam Archipresbyteralem, ubi facta aliquantulum oratione &c. = Seguono le Visite fatte dal medesimo Vicario sino e 19. di Giugno fol. 171. = Nel medesimo anno trovo la visita fatta nella Regia Terra di Dorazzano, e Casali fol. 159., ove così si legge. Die 14. Mensis Septembris 1766. Illñus, & Rñus D. Episcopus Sanctagath. Visitator accessit e propria residentiæ suæ Cathedræ ad Terram Duratiani suæ Diœcesis locum

ad effectum S. Visitationem peragendi, & recta via petiit Ven. Conventum SS. Annunciationis Ord. Prædicatorum Provinciæ utriusque Lombardiæ de mane, & post Vesp. se contulit ad Archipresbyteralem Ecclesiam S. Mariæ Capitis Casalis, ibique processionaliter fuit receptus &c. = Al margine di questo foglio stà scritto così = Affatus Illmus D. Visitator post Obedientiam præstitam Sermonem fecit Populo unius horæ cum dimidio, magnamque in eorum cordibus devotionem excitavit, indeque benedictionem cum Sacra Pixide eidem dedit = Seguono le Visite del Vicario Generale sino a 20. di Ottobre 1766. fol. 168.

Nell'anno 1767. trovo la Visita di Airola, e Casali al medesimo *Vol. XXI. fol.* 127., che così comincia = Die 13. Mensis Junii 1767. Illmus, & Rmus D. Episcopus Visitator insimul, cum Rmo suo Vicario Generali, ac ejus comitatu discessit a Terra Argenti, & se contulit ad Civitatem Ayrolæ de mane alterum suæ Diœcesis locum, ad effectum S. Visitationem peragendi, ibique perventus private ad mansiones sibi paratas se recepit = Die vero Dominica subsequenti Sermonem dedit Populo in Ecclesia SS. Annunciationis, altero vero die Lunæ decima quinta ejusdem Mensis de mane petiit Ecclesiam Archipresbyteralem sub tit. S. Georgii &c. Seguono le Visite fatte dal Vicario in Mojano, Bucciano, e Lazzano sino a 22. Giugno = Segue poi un Quinterno a *fol.* 124. di Visite fatte dal medesimo Vicario in Arpaja, e Forchia sotto il di 9. e 10. di Settembre 1767.

Nell'anno 1768. trovo la Visita fatta in Frasso dal Vicario Generale nell'istesso *Vol. XXI. fol.* 119. ove così leggo = Die 20. ejusdem Mensis idem Rmus D. Vicarius Generalis Visitator petiit de mane eamdem Archipresbyteralem Ecclesiam &c. = Così comincia questo quinterno con spazio di carta bianca prima, segno evidente, che *mancano altri notamenti di Visite*. Poi siegue = Eadem die 20. Junii post Vesp. &c. Seguono Visite di più Chiese.

Nell'anno 1769. trovo nel medesimo *Vol. fol.* 78. Visite fatte dal Vicario Generale nella Regia Terra di Dorazzano da' 16. di Aprile sino a' 20. del medesimo = Segue la Visita fatta dal medesimo Vicario nella Terra di Valle sotto i di 4. 5. 6. di Maggio 1769. = Segue la Visita della Città di S. Agata *a fol.* 112. *a ter.* fatta similmente dal Vicario Generale dal giorno 14. di Maggio, e termina a' 16. del medesimo Mese = Vi è anche la Visita fatta dal medesimo Vicario Generale nella Città, e Casali di Airola al fol. 51. che comincia dal 1. Giugno sino a' 7. del medesimo. La Visita poi di Arpaja, e Forchia fatta dal medesimo Vicario sta sotto il giorno 8. del detto Mese di Giugno 1769. fol. 49. Finalmente vi è anche la Visita di Arienzo aperta dal S. Prelato *a fol.* 88. notata così = Die secunda Mensis Julii 1769. decurrente festivitate B. M. V. Illmus, & Rmus D. Episcopus Ordinarius post Vesp. *habituali sua infirmitate non obstante* petiit Ecclesiam Collegiatam hujus Terræ, & fuit receptus processionaliter &c. = Seguono le Visite fatte dal suo Vicario Generale da' 4. del detto Mese di Luglio sino a' 17. del medesimo *fol.* 111.

Nell'anno 1770. Vi è solo la Visita della Terra di Frasso fatta dal Vicario Generale dal di 19. di Giugno sino a' 24. del medesimo *Vol. XXI. fol.* 45.

Nell'anno 1771. al *Vol. XX. fol.*18. trovo la Visita fatta dal Vicario Generale nella Regia Terra di Valle, che così comincia = Die 7. Mensis Maii 1771. Rñus D. Vicarius Generalis Sanctagathensis Visitator de mane a Terra Argentii suæ residentiæ loco, cum suo Comitatu se contulit ad Regiam Terram Vallis ejusdem Diœcesis &c. Seguitano le Visite fatte dal medesimo sino a' 9. dell' istesso Mese. Nel *Volume* poi *XXI. fol.*23. trovo la Visita fatta dal medesimo Vicario nella Città di Airola, e Casali, che comincia così = Die prima Mensis Junii 1771. Rñus D. Vicarius Generalis Santagathensis post Vesp. discessit a Terra Argentii loco hujus Diœcesis ubi residet, & se contulit ad Civitatem Ayrolæ altero suæ Diœcesis loco &c. = Seguitano altre Visite de' Casali sino al di 5. del medesimo Mese di Giugno. Nell'istesso Volume *fol.*43. si legge la breve Visita della Terra di Arpaja fatta dal Vicario sotto il di 6. di Giugno 1771. = *Al fol.* poi 39. vi è la Visita fatta dal medesimo Vicario nel Casale di Mojano sotto il di 9. di Giugno 1771. Finalmente a *fol.* 8. il Vescovo apre la Visita in Arienzo, e principia così = Die 16. Mensis Junii 1771. Illñus, & Rñus D. Episcopus Sanctagathensis indutus Rocheto, & Mozzetta a Palatio Episcopali hujus Terræ Argentii suæ residentiæ se contulit ad insignem Collegiatam S. Andreæ Apostoli ejjusdem Terræ ad effectum S. Visitationem &c. Si vedono poseguitare le Visite delle Chiese dell'istessa Terra di Arienzo dal suo Vicario Generale sino a' 10. di Luglio *fol.*22.

Nell'anno 1772. vi è la Visita della Città di S. Agata fatta dal Vicario Generale sotto i di 24. 25. 26. e 27. di Aprile, e stà registrata al *Vol. XX. fol.*9. = Vi è anche la Visita della Regia Terra di Dorazzano fatta dal Vicario sotto il di primo di Maggio sino a' 9. del medesimo *Vol. XX. fol.*24. = L'istesso Vicario visitò la Terra di Frasso sotto i di 16. e 17. del Mese di Giugno come a *f.*15. Finalmente visitò anche il Casale di Cervino nel di 2. di Luglio, come si legge nel *Volume XXI. fol.*7.

Nell'anno 1773. trovasi la Visita della Terra di Valle, e del Castello di Bagnoli fatta dal Vicario ne' di 10., ed 11. di Maggio, come nel *Vol. XX. fol.*26. = Vi è anche la Visita di Airola, e Casali fatta dal medesimo Vicario Generale nel di 1. di Giugno sino a' 5. del medesimo, e si trova registrata nel medesimo Volume *fol.*1. Finalmente il Ven. Servo di Dio apre l'ultima sua Visita nella Terra di Arienzo nel di 20. di Giugno, come si legge nel *Vol. XXI. fol.*1. = Die 20. Mensis Junii 1773. decurrente die Dominico Illñus, & Rñus Dñus Episcopus S. Agathæ Gothorum processionaliter se contulit ad insignem Collegiatam Ecclesiam S. Andreæ Apostoli hujus Terræ Argentii &c. = Seguitano le Visite fatte dal Vicario Generale sino a' 2. di Luglio a fol. 6.

Nell' anno 1774. si trova una sola Visita fatta dal Vicario Generale nella Regia Terra di Dorazzano sotto il di 4. di Maggio, e stà registrata nel *Volume fol.*30.

E queste son le Visite Locali (poichè delle personali non ne trovo scritte) che furono fatte dal Ven. Servo di Dio Alfonso Maria Liguori fu Vescovo di questa Diocesi o personalmente da se, o per mezzo del suo Vicario Generale, come anno per anno si so-

no

no da me distintamente notate. Ed in fede ec. S. Agata de Goti dall'Archivio Vescovile li 4. Maggio 1805.

Domenico Canonico Russo Cancelliere, ed Archivista Vescovile.

Loco ✠ Sigilli.

Num. 4.

Publica Monumenta, quibus constat V. S. D. Visitationes ad *S. limina* fuisse executum, & *Relationes* suæ *Ecclesiæ* ad S. Congregationem Concilii misisse.

Rñe Domine uti Fr.: Sacerdos Franciscus Puoti Procurator ab Ampl. Tra ad Sacra Limina, pro labenti Sexagesimo Triennio visitanda constitutus, & a Sanctissimo Domino Nostro benigne admissus demandato sibi munere perfunctus est, Sacrosanctas enim BB. Petri, & Pauli Apostolorum Basilicas, pie, ac devote veneratus hodierni status istius S. Agathæ Gothorum Ecclesiæ relationem scripto exhibuit in Sacra Congregatione Concilii, in qua cum primum poterit proponetur, & responsum in tempore dabitur Ampl. Tuæ. Cui Nos interim de obito Visitationis munere testantes fausta omnia precamur a Domino = A

Ampl. Tuæ Romæ 6. Augusti 1765.

Sanctæ Agathæ Gothorum Episcopo.

Rñe Domine uti Fr. = Sacerdos Franciscus Paulus Puoti Procurator ab Ampl. Tua ad Sacra Limina pro labenti sexagesimo primo Triennio visitanda constitutus, & a Sanctissimo Domino Nostro benigne admissus demandato sibi munere perfunctus est; Sacrosanctas enim BB. Petri, & Pauli Apostolorum Basilicas pie ac devote veneratus hodierni status istius Sanctæ Agathæ Gothorum Ecclesiæ relationem Scripto exhibuit in Sacra Congregatione Concilii, in qua cum primum poterit proponetur, & responsum in tempore dabitur Ampl. Tuæ. Cui Nos interim de Obito Visitationis munere testantes, fausta omnia precamur a Domino. B

Ampl. Tuæ Romæ 16. Junii 1768.

Sanctæ Agathæ Gothorum Episcopo.

Rñe Domine uti Frater = Sacerdos Fridericus Giulii Procurator ab Ampl. Tua ad Sacra Limina pro labenti Sexagesimo secundo Triennio visitanda constitutus, & a Sanctissimo Domino Nostro benigne admissus, demandato sibi munere perfunctus est. Sacrosanctas enim BB. Petri, & Pauli Apostolorum Basilicas pie, ac devote veneratus hodierni status istius Sanctæ Agathæ Gothorum Ecclesiæ relationem scripto exhibuit in Sacra Congregatione Concilii, in qua cum primum poterit proponetur, & responsum in tempore dabitur Ampl. Tuæ, Cui nos interim de obito Visitationis munere testantes fausta omnia precamur a Domino. C

Ampl. Tuæ Romæ prima Decembris 1771.

Sanctæ Agathæ Gothorum Episcopo.

Ita reperitur in Capsula Relationum, & Visitationum Sacrorum Liminum Episcoporum in Archivio Secreto Vaticano existen. signat. foris = S. Agathæ Gothorum = Pars Prima = nec non in Regesto parvo Visitationum Sacrorum Liminum signat. foris = Regestum Visitationis Sacrorum Liminum in Secretaria Sacræ Congregationis Concilii existen. sub supradictis die, & anno. In quorum fidem &c. Datum Romæ 20. Septembris 1805.

Loco ✠ Sigilli *E. de Gregorio Sec.*

Domino Episcopo S. Agathæ Gothorum.

Num. 5.

Responsa S. Congr. Concilii ad V. S. D. super Relationibus Ecclesiæ ab Eo missis.

A

§. 1.

Elogium Pastoralis sollicitudinis & egregie gestorum a V. S. D. eidem a S. Congr. patefactum.

Gratæ magnopere acciderunt Eminentissimis Sacri Concilii Tridentini Interpretibus Litteræ Ampl. Tuæ, in quibus eas de istius Ecclesiæ statu, tuique Episcopalis regiminis ratione facis certiores. Ad utrumque quod spectat, maximas sibi suppetere gaudendi, Tibique gratulandi causas majorem in modum lætantur. Quid enim istic usquam est, quod non vel optime constitutum sit, vel tua cura, operaque non perficiatur? quid in gravissimo pastorali est munere, quod *sollicitudo*, *Pietas*, & *diligentia tua* non complectatur? Ac ut ea, quæ et si communia videri possint, in magna tamen propter utilitatem sunt commendatione, prætereamus, præ cæteris nos in tui existimationem impulit, quod stationes Pastorum, Vigiliasque, Parochiales videlicet Ecclesias, ut Animarum necessitas postulabat, mira animi contra plurimas difficultates contentione, industriaque multiplicasti; quod Seminarium tuo Episcopio adhærens meliori, aptiorique forma a fundamentis excitas, juvenumque in eo Convictu disciplinis præsertim Ecclesiasticis instruendorum curam geris acerrimam, ut exinde optimum fieri ad Sacram militiam, animarumque regendarum munus possit delectus; quod puellarum conservandarum domui extremam imponere manum satagis, viamque sternis, ut isti perficiendo operi nihil ad perennitatem desit, in quo ut Postulatorum tuorum æquitatem agnoscat Sacra Episcoporum, & Regularium Congregatio vehementer optamus; quod Clero ad Ecclesiasticam disciplinam, sacramque eruditionem excolendo mirifice studes inductis moralis Theologiæ Accademiis, præter eas, quæ crebro fieri consueverunt, de Conscientiæ casibus, & Sacris Ritibus collationes; quod Tibi Sacram Visitationem quotannis peragenti viam parari facis, ac muniri dimissis huc, illuc Evangelicorum Virorum expeditionibus, qui verbo Dei, Fidei doctrina, cæterisque Animarum lucrandarum piis artibus ad vitiorum fugam, ac virtutum amorem Populos undique in concionem coactos excitent, ac impellant. Quid alios Tui pastoralis zeli, ac industriæ referam usus, quibus divinum cultum, pietatem, charitatemque foves, omnisque Tibi commissus grex, ut salvus, atque incolumis sit omnimoda ratione, exemplis scilicet, monitis, hortationibus, correptionibus, ac *numquam intermissa custodia*, *ac sedulitate* caves. Quos labores tuos cum lætis plerumque successibus, Deo adjuvante, compleri coronarique videas, eidem maxime gratus esse debes, nihilque magis cupere, atque allaborare, quam quæ ad illius gloriam faciunt, quæ cum Animarum salute præcipue conjungitur. Atque hic quidem Te sponte currentem, tuaque virtute Animatum, etsi nostra etiam cohortatione incitare supervacaneum arbitremur, facere tamen non possumus, quin Te etiam ad ea, quæ *vix*, *ac ne vix quidem effici posse* scribis, pro munere nostro inflammemus. Diœcesanam igitur Synodum Tibi proponi a Nobis, ut tuarum laudum pulcherrimam metam existima. Nihil tuo Episcopali Officio opportunius, nihil Diœcesi, tuoque Clero utilius, nihil commendatius Nobis, ac gratius, Tibique

§. 2.

Testimonium Sac. Congr. de Diœcesana Visitatione a V. S. D. quotannis peracta.

que gloriosius efficere hoc tempore poteris. Atque id quamquam *perdifficile* Tibi, *plurimisque septum impedimentis* videatur, tamen cum divinam opem in cæteris hactenus præsentissimam expertus sis, cum præclara ejusdem in istis prodidisti exempla non desint, omnem operam, cogitationem, *prudentiam*, ac industriam tuam illuc convertere debes, & quantum in Te est, tuisque viribus, conniti., multumque divino auxilio confidere, ac demum *in Suprema voluntate de exitu, quicumque futurus sit conquiescere*. Hujusmodi de Te spem, quam Eīni Patres ex tuarum actionum præstantia percepere plurimam frustrari, ac concidere non sinas, eamque magis, ac magis augeas laudationum, quas certatim in Te contulere, consensionem. Quam cum ipse sententia mea cumulaverim, id ipsum significandum Tibi duxi, ut meæ in Te benevolentiæ, quibuscumque in rebus opus fuerit inniti possis. Datum Romæ 20. Augusti 1765.

§.3. *Celebrandæ Synodi impedimenta.*

§.4. *S.Congr.Synodi celebrationem V.S.D. Prudentiæ committit, eumque de exitu in Deo quiescendum jubet.*

Ita reperitur in Capsula Relationum, & Visitationis Sacrorum liminum Episcoporum in Archivio secreto Vaticano existen. signat. foris = *Sanctæ Agathæ Gothorum = Pars Prima*, nec non in Regesto Autographo Responsionum Visitationibus Sacrorum Liminum, signat. foris = *Lib.* 30. *Litterar. V. SS. LL.* ab Anno 1764. usque ad totum Annum 1768. *Ph. M. Pirellio = & F. X. Archiepisc. Petren.* in Secretaria Sacræ Congregationis Conciliii existen. sub supradictis die, & Anno. In quorum fidem &c. Datum Romæ 20. Septembris 1805.

Loco ✠ Sigilli *E. de Gregorio Sec.*

Domino Episcopo S. Agathæ Gothorum.

B

Epistolam Ampl. Tuæ ad Sacram Congregationem Tridentini Concilii Interpretum Eīni Patres libentissime perlegerunt. Atque etsi cognoscere illa expectarent, quæ ad utrumque istius Diœcesis statum pertinent, quæque ob Superioris Triennii descriptionem a Te datam prætermissa esse scribis, tamen ex iis, quæ a Te exponuntur perspectum satis habent in præcipuis, ac primis Episcopalis Officii muneribus multam esse tuam pastoralem industriam, ac diligentiam. Ad exitum perductam esse Monasterii S. Mariæ Costantinopolitanæ constructionem, itemque cæterorum Sacrorum ædificiorum restaurationem, atque ornatum Tua cura partim suscipi, partim etiam perfici magnopere gaudent. Sed quod maxime interest, brevi etiam sperant Te curaturum, ut Seminarium quatnor ab hinc annis inchoatum quam primum fieri poterit perfectum jam esse intelligant. Salui errimo nempe, atque utilissimo hoc opere stabilitum a Te erit præcipuum munimentum ad rectam morum, ac doctrinæ institutionem in universa Diœcesi propagandam. Quod Presbyterum Æconomum Curatum in Parochiali Ecclesia S. Joannis in Casali Bucciani deputari decreveris, qui Casibus a Parochiali Ecclesia distantius Sacramenta ministret, & Evangelium explanet, egregie profecto Animarum incolumitati consulisti, & Sacræ Congregationi Tuam tum in hoc ipso, tum in cæteris Episcopatus officiis curam, atque fidem probasti. Non minus enim Tua ipsius sedula, atque assidua opera, quam eorum, quos in Vinea Domini habes administros, & quos Tuo potissimum

mum exemplo excitas, Te diligenter Tuæ Diœcesis utilitati prospicere, & præsto in omnibus esse videat. Quamobrem præclaram EE. PP. de Te esse opinionem Tibi persuadeas, quam in dies auctiorem feceris, præsertim si cæteras Apostolatus partes Diœcesanæ Synodi celebratione cumulaveris. Demum meum in Te privatim studium, meumque Tibi addictissimum Animum profiteor. Datum Romæ 27. Julii 1768.

Ita reperitur in Capsula Relationum, & Visitationis sacrorum liminum Episcoporum in Archivio secreto Vaticano existen. signat. foris = *Sanctæ Agathæ Gothorum = Pars Prima* = nec non in Regesto Authographo Responsionum Visitationibus Sacrorum liminum, signat. foris = *Lib.* 30. *Litterar. V.SS.LL.* = ab Anno 1764. usque ad totum annum 1768. = *Ph. M. Pirellio* = *& Fr. X. Archiep. Petren.* = in Secretaria Sacræ Congregationis Concilii existen. sub supradictis die, & anno. In quorum fidem &c. Datum Romæ 20. Septembris 1805.

Loco ✠ Sigilli *E. de Gregorio Sec.*

Domino Episcopo S. Agathæ Gothorum.

C Magnam in Domino voluptatem ex ampl. Tuæ Litteris Sacra Congregatio Tridentinorum Canonum vindex percepit, quod quam optaverat, adhibere Te in Santagatensi Ecclesia administranda diligentiam cognovit, de qua etsi dubitare minime poterat, quæ tuam in Episcopatu virtutem non semel antea perspexisset, tamen gratia nunc Te etiam, atque etiam ampliora sollicitudinis, atque fidei argumenta dedisse, non potuit non vehementer gaudere. Te igitur hortatur bene currentem, ut quo propius ad bravium salutis accedis, eo ardentius Gregis saluti studeas.

Hæc Sacræ Congregationis nomine. Ego vero ubi se ferat occasio profecto ostendam, quam sim ex animo Tuus. Datum Romæ 5. Decembris 1771.

Ita reperitur in Capsula Relationum, & Visitationis Sacrorum Liminum Episcoporum in Archivio secreto Vaticano existen. signat. foris = *Sanctæ Agathæ Gothorum = Pars Prima* = nec non in Regesto Authographo Responsionum Visitationibus Sacrorum Liminum, signat. foris = *Lib.* 31. *Litter. Vis. SS. LL.* ab anno 1769. usque ad Annum 1774. in Secretaria Sac. Congregationis Concilii existen. sub supradictis die, & Anno. In quorum fidem &c. Datum Romæ 20. Sept. 1805.

Loco ✠ Sigilli *E. de Gregorio Sec.*

Num.6.

Canonicus V. S. D. jussu carcere trusus fere integro Beneficii fructu orbatus remansit.

§. 1.

Prebendæ tenuitas.

Facciamo fede Noi qui sottoscritti Canonici della Cattedrale della Città di S. Agata de' Goti nel Regno di Napoli, etiam cum Juramento, quatenus &c. qualmente la f. m. di D. Marco Petti stato Canonico di questa Cattedrale godeva un Canonicato con Prebenda di *soli Ducati dodici, e grana trentacinque* (che ora si possiede dal Canonico D. Vincenzo Parrillo) oltre le distribuzioni quotidiane, che si lucrano soltanto da Canonici, che assistono al Coro nella recita de' divini Officj, quali distribuzioni quotidiane in fine di ciascun anno si dividono a sudetti Dignità, e Canonici a proporzione della loro assistenza prestata al Coro, in modo che se mai un Canonico per un intero anno non inter-

ve-

venisse al Coro, niente lucrarebbe; come in fatti si vede osservato in persona del sopraccennato Canonico D. Marco Petti, il quale in Agosto del 1763. pochissimo lucrò di dette Distribuzioni; *nel 1764. e 1765. niente affitto lucrò*, nell'anno 1766. lucrò circa il terzo di dette Distribuzioni. Ma nel 1767. e seguenti anni sino alla sua morte lucrò il solito degli altri Canonici; il che tutto apparisce dal libro magistrale de'Conti di questo Rmo Capitolo, che si conserva nella Curia Vescovile, e da cui Noi abbiamo cio rilevato; siccome abbiamo ancor rilevato, che consistendo le Distribuzioni quotidiane, non solo in denaro, ma anche in oglio, e vettovaglie, attesi i prezzi correnti di quei tempi, potevano ascendere le medesime per chi niente perdeva a *Ducati Cento* incirca. Ed essendo questa la verità abbiamo formata la presente, e di proprio pugno sottoscritta &c. S. Agata de'Goti 18. Marzo 1806.

Io Canonico D. Vincenzo Parrillo fo fede come sopra.
Stefano Canonico Teologo de Cesare fo fede come sopra &c.
Francesco Canonico Jadevaja fo fede come sopra &c.
Domenico Canonico Russo attesto come sopra &c.

Sequitur legalitas Curiæ Ecclesiasticæ S. Agathæ, & recognitio characterum in forma &c.

§. 2.
Per biennium & ultra distributiones amisit.

§. 3.
Ingens distributionum summa fere tempore Canonicatus fructum constituebat.

Num. 7.
Votum Magistri Cærem. Apost. de consuetudine Ecclesiæ Rom., seu Ritu in Virginum vestitionibus, & Professionibus.

Io sottoscritto attesto per la verità, che in tutte le Professioni di Monache, che si fanno nell'Alma Città di Roma, ed in tutti li Rituali, e Direttorii de Monasterii non si attende il Rito prescritto nel Pontificale Romano *de Consecratione Virginum*, e questo lo sò di certa scienza per aver dirette queste funzioni in quasi tutti li Monasterj per lo spazio di *Venticinque Anni*, che ho l'onore di essere Maestro delle Cerimonie Pontificie, che in nium Monastero si prattica di mettere le mani della Vergine nelle mani del Vescovo, che riceve la Professione, ma in alcuni luoghi mettono le loro mani fra le mani dell' Abbadessa, e più communemente leggono la Carta della solenne loro Professione sottoscritta di proprio pugno, e poi la posano sull' altare, e tutto questo si osserva anche nelli Monasterj, che non sono di stretta clausura, e ne' quali la Professione solenne si fa in Chiesa, e non alla grata del Monastero, come accade nel Monastero delle Convittrici del Bambino Gesù: Laonde questo stile si osserva costantemente in tutti li Monasterj, tanto in quelli, ne' quali le Vergini fanno la loro Professione, e voti solenni, che si chiamano Monasterj di stretta clausura, quanto in quelli, ne'quali le Vergini fanno li loro Voti semplici, e chiamansi in stretto senso Congregazioni.

§. 1.
Rome haud mos obtinet immittendi manus Virginis in Episcopi manus.

Attesto inoltre che non v' è alcuna precisa necessità, obbligo, o prescritto della vestizione, e professione delle Monache, che il Vescovo debba essere parato Pontificalmente, se si eccettua il Pontificale Romano il quale parla dell' antico uso di consagrare le Vergini, che è similissimo alla consagrazione delli Vescovi, il qual' uso però non si prattica a giorni nostri nelle vestizioni e professioni di Monache.

§. 2.
Nulla lege cautum est, quod Episcopus in Virginum Vestitione, & Professione Pontificalibus ne stilus induatur.

Si rifletta inoltre, che se li Vescovi sogliono amministrare il Sagramento della Cresima con la semplice stola sopra il Rocchetto, come

come anche il Sagramento del Matrimonio, qualora si faccia dal Vescovo senza vestirsi Pontificalmente non potrà senza gli Abiti Pontificali ricevere una Professione di Monache, che al più può chiamarsi un Sagramentale? Unde non vedo alcuna inconvenienza, che possa un Vescovo ricevere la Professione di una Religiosa senza li abiti Pontificali. *Ita sentio salvo semper &c.*

Francesco Spaziani Maestro delle Ceremonie Pontificie, e Teologo Pontificio della Dataria Apostolica.

Num.8.

V. Episcopus nunquam fistula Christi Sanguinem sumpsit; neque in Virginum vestitione,& Professione Pontificales vestes induit.

A

Al Nome di Dio Amen.

Avendo io sottoscritto avuto la sorte di servire al Venerabile Servo di Dio Monsignor Alfonso Maria di Ligneri tanto nei 13. anni, ne' quali fu Egli Vescovo di S. Agata de Goti, quanto ne' rimanenti 12., che sopravisse dopo la rinunzia nella nostra Casa di S. Michele di Nocera de Pagani sino alla morte accaduta il primo Agosto 1787., posso con verità deporre, come col mio giuramento depongo, che allorquando il Venerabile Servo di Dio per il general reumatismo, da cui fu assalito in Arienzo luogo di sua Diocesi, rimase talmente curvo nel collo, che toccando il mento sul petto si rese impossibilitato a poter più bere nel bicchiere. Si servì Egli prima per bere di un cannelletto di legno, parendo poi cosa disdicevole ai Signori Canonici, che un Vescovo bevesse colla cannuccia, gli feci io fare un altro Cannelletto di ergento, dando ad intendere al Servo di Dio esser di metallo Germanico, altrimenti non se ne sarebbe servito per l'amore, che portava alla povertà. Fuori di questi due Cannelletti, de quali il Servo di Dio servivasi a tavola, e fuori di essa per bere acqua, vino, caffè, ed altre cose da bere, ne fù mai fatto, ne mai usata altra fistola, o Cannelletto, come necessariamente saprei, per esser cosa, che *sarebbe passata per le mie mani*. In conseguenza attesto, che egli non si servì mai nella Messa della Fistola per sumere il Sacro Sangue di Gesù Cristo. Anzi resosi, come dissi, impotente a bere nel bicchiere, stette per molto tempo senza dir Messa, e siccome provava di ciò un gran rammarico, così essendogli stato suggerito da noi suoi Familiari di chiedere la dispenza al Papa di poter sumere nella Messa il Sangue colla Fistola, non volle esso in conto alcuno aderire a tal nostro suggerimento, rispondendo, che per esser questo un *privileggio, e distintivo del solo Pontefice Massimo*, non voleva neppur domandarlo per dispensa, contentandosi piuttosto di non dir Messa. Consigliato poi dal Padre Maestro Carani Agostiniano, e da altre Persone dette a poter sumere il Sangue di Gesù Cristo nel Calice seduto coll' assistenza di un Sacerdote vestito di Cotta, e stola, e riuscita felicemente l'esperienza fattane per mezzo mio con un poco di acqua, incominciò a dir Messa in tal maniera, e così sempre lacelebrò tanto nel Vescovado, quanto dopo la rinunzia, sumendo dal Calice il Sangue di Gesù Cristo coll' assistenza di un Sacerdote senza il minimo pericolo di effusione. Celebrò però sempre d' allo-

§.1.

Fistula nonnisi ad potum, non vero ad Christi sanguinem sumendum usus est.

§.2.

Indultum utendi fistula in Missa numquam petere voluit.

§.3.

Christi sanguinem semper e Calice sumpsit.

ra

za in poi nell' Oratorio privato si nel Palazzo Vescovile, che nella Casa di S. Micchele de Pagani, e sebbene da qualcuno fosse consigliato a poter celebrare nella detta maniera anche in publico, non volle mai cio fare. §.4. *Sacrum semper in Oratorio privato peregit.*

Così ancora per lo stesso motivo di averlo sempre io servito nel tempo del suo Vescovado fin dall' anno 1762. quando fu Egli eletto Vescovo, e si portò la prima volta in S. Agata de Goti sino alla morte, e per averlo perciò io accompagnato nelle Funzioni, ch' Egli faceva, con giuramento attesto, che nell' assistere alle Vestizioni, e Professioni delle Monache, che si fecero avanti di lui in questa Diocesi, non l'ho giammai veduto in simili occasioni vestito cogli abiti Pontificali, ma soltanto con Rocchetto, mozzetta, e stola. Che è quanto posso io attestare per *propria scienza*, *esperienza*, *vista*, e *fatto mio proprio*, e perciò ho firmato il presente di mio proprio pugno. In fede &c. Napoli questo di pmo Agosto 1805. =

§.5. *In vestitionibus, & Professionibus Monialium nunquam Pontificalibus vestibus usus est.*

Fratel. Alessio Pollio dell'SSmo Redentore certifico come sop.
Sequitur Legalitas Curiæ Archiepiscopalis Neap.
Loco ✠ Sigilli =

Lit. B.

Al Nome di Dio Amen

Attesto io sottoscritto per la pura verità ricercato anche mediante il mio giuramento che il nostro Fondatore V. Monsig. Alfonso Maria de Liguori essendo restato col collo curvo, e contorto per un fiero reumatismo patito nella Terra di Arienzo della Diocesi di Sant' Agata, di cui era Vescovo, sebbene bevesse da se stesso frà giorno, ed a Tavola con una fistola, pure non usò mai fistola nel sumere il Sangue di Cesù Cristo nella Messa, ma bensì lo viddi sempre sumere il Sagro Sangue dal Calice come tutti gli altri Sacerdoti appressimandoselo alla bocca, e decentemente sedato ad uno scabello coll' ajuto di un Sacerdote vestito di cotta, e stoia, secondo il consiglio avutone dal P. Maestro Carani Agostiniano, e da altre Persone dotte senza il minimo pericolo di effusione. In tal guisa poi l' ho veduto io celebrar la S. Messa nell' Oratorio privato, e mai più in publico tanto nel suo Episcopio d' Arienzo finchè fu Vescovo, quanto dopo rinunziato il Vescovado in questa Casa di S. Micchele. Recitava Egli l' intera messa inpiedi sull'Altare, ed in piedi altresì sumeva l' Ostia, e dopo sunto il Sangue seguitava anche in piedi il restante della Messa. Tanta la di lui esattezza nell' osservanza delle rubriche, che sebbene era quasi impotente a muoversi, genuflelteva sino a terra, e nel sumere il Calice ingeriva col suo fervore tenerezza ai Circostanti. Tanto posso io deporre, perchè sono stato di lui *indivisibil Compagno* in qualità di Fratello Laico *per gli ultimi Anni ventotto* della di lui vita avendolo seguitato al Vescovado, allorchè fu eletto Vescovo di S. Agata, ed assistito tanto in detta Diocesi, quanto in questa Casa sino alla sua preziosa morte.

§.6. *Nunquam Christi Sanguinem per fistulam sumpsit.*

§.7. *Sacrum private semper fecit.*

§8. *In celebrando pedibus sistebat.*

Per la medesima causa di scienza mi costa, e parimenti con giuramento depongo, che il medesimo Monsignor Liguori allorquando assistè alle vestizioni, e ricevè le Professioni delle Monache

§.9. *In Monialium Vestitione, & Professio-*

ne haud Pontificali habitu induebatur.

che nella sua Diocesi non vestiva in Abito Pontificale, ma col solito Rocchetto, Mozzetta, e Stola, come ho sempre veduto. Ed in fede delle sudette cose firmo il presente di mio proprio pugno, in ossequio della verità. Nocera de Pagani dalla Casa di S.Michele questo di 7. Luglio 1805.

Io Francesco Antonio Romito Fratello Laico della Congregazione del SSmo Redentore attesto come sopra.

Sequitur Legalitas Curiæ Episcopalis Nuceriæ Paganorum &c.

Loco ✠ Sigilli

R E V I S A

A. Gardellini Sub-Promotor Fidei.

A. Gardellini ut L.a

J de Carpineo J.Q.C. sec